Vaclovas Juodpusis

TAI BUVO...

Muzikinės kultūros atspindžiai, 3

Žmonos, 1948–1957 metų tremtinės
į Irkutsko sritį Rusijoje,
Lietuvos politkalinių ir tremtinių sąjungos
buvusios narės,
teisės mokslų daktarės,
docentės Andos Ledos Dagytės-Juodpusienės
(1940. VII. 14–1994. X. 16)
atminimui

Vaclovas Juodpusis

TAI BUVO...

Muzikinės kultūros atspindžiai, 3

LIETUVOS MUZIKŲ
RĖMIMO FONDAS

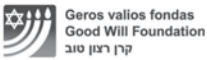
VILNIUS 2021

Knygos parengimą rėmė

Lietuvos kultūros taryba,
2020 m. suteikusi V. Juodpusiui trijų mėnesių stipendiją

Knygos išleidimą rėmė

Geros valios fondas

ir

Lietuvos muzikų rėmimo fondas

Knygos spausdinimą rėmė

Lietuvos kompozitorių sąjunga

Knygoje V. Juodpusio nuotraukos ir nuotraukos iš asmeninio
V. Juodpusio muzikologijos archyvo

Viršelyje panaudotas
Igno Martinaičio piešinys

© Vaclovas Juodpusis, 2021
© Dalė Dubonienė, meninis apipavidalinimas, 2021
© Romas Dubonis, meninis apipavidalinimas, 2021
© Lietuvos muzikų rėmimo fondas, 2021

ISBN 978-9955-687-19-1
Leidinio bibliografinė informacija pateikiama
Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos
Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB)

TURINYS

Pratarmė	6
Po Lietuvos ir muzikinės kultūros padange	9
Lietuvių tautinio meno baruose	171
Nusipelnę Lietuvos kultūrai	265
Žvilgsniai į knygas, gaidų leidinius	327
Rašiniai spaudoje įvairiomis kalbomis	381
Anotacijos	393
Žodžiai išėjusiems	411
(Ne)Pajuokavimai arba Už teisybę nakvynės negausi	495
Žvilgsniai – akimirkos	506
Pavardžių rodyklė	510

PRATARMĖ

Kartais būna, jog saulei leidžiantis pagalvoju apie dienos nuveiktus darbus... O žmogaus gyvenimas ir yra kaip diena su ryto saule, o ir vakaru. Tik gaila, kad apie tai ne dažnas pagalvojame, kad kitos dienos gyvenime juk nebūna. Taigi, dienos darbus reikia atlikti laiku, ką padarei per tą gyvenimo dieną – džiaukis ar liūdėk.

Kasdien patekanti saulė man atskaičiavo 80-metį. Todėl jau dabar galiu atsigręžti atgal ir pamąstyti apie nuveiktus darbus, nes laiko veltui neleidau. Todėl džiaugiuosi, kad turėjau puikius tėvus, mylėjusius savo gimtinę ir darbą, to išmokiusius ir mane. Mama pasakojo, kad mano auklė norėjusi mane matyti kunigu. Manyčiau, kad tas geranoriškumo ugdymas nuo mažų dienų nepradingo ir vėlesniais metais. Juk pirmaisiais pokario metais pajutau religijos ir politikos viršukalnes, kurių pastaroji, kruvina jėga primesta Lietuvai, rodė krokodilo dantis religijai. Tad teko visa tai giliai išgyventi.

O mano jaunystės dienas skaidrino pirmoji mokytoja Eufemija Vėlavičienė Svirkančių pradžios mokykloje, Viekšnių vidurinės

mokyklos muzikos mokytojas Vincas Deniušis, išmokęs pažinti natas, dainuoti ir skudučiuoti. Klaipėdos muzikos mokykloje mane tėviškai globojo obojaus mokytojas Kazimieras Biliūnas, o Lietuvos valstybinėje konservatorijoje, kuri dabar pakeitusi pavadinimą į Lietuvos muzikos ir teatro akademiją, profesorius Klemensas Griauzdė tikslingai nukreipė mano dėmesį į lietuvių muzikos plotus. Taigi, apie ją rašau, galvoju, ja gyvenu, ta lietuviškos muzikos platybė nuspalvina kiekvieną gyvenimo minutę, vis prisimindamas J. Zauerveino eilutę „Lietuviais esame mes gimę...“

Jokių finansinių išteklių mokslui Klaipėdoje ir studijoms Vilniuje neturėjau, todėl už nedidelį atlygį išmokau dailiai perrašinėti natas, mokiau muzikos lietuvių, rusų, žydų tautybės vaikus, kas vakarą lankiau koncertus, muzikinius spektaklius, nes K. Griauzdė mokė tuos patirtų įspūdžių vertinimus užrašyti. Dabar jau galiu džiaugtis, kad turiu sukaupęs gausią biblioteką ir archyvą. Čia pavyzdžiu man buvo profesorius Juozas Žilevičius, apie kurį žinojau ir žavėjausi jo darbais dar mokydamasis Klaipėdos muzikos mokykloje. Po studijų buvau pasinėręs į lietuvių tautosakos rinkimą ir sklaidą, o 1989 m. buvau įkalbintas atkurti Lietuvos muzikų draugijos leidinį „Muzikos barai“, kurį globojau iki 1996 metų. Įvairios apimties rašiniai išsibarstė ne tik Lietuvos, bet ir Rusijos, JAV periodiniuose leidiniuose. Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, pradėjau rengti kasmetinius Muzikos kalendorius. 2020 metų muzikos kalendorius – jau 30-asis, jis yra 208 puslapių, beje, paskutinis. Ar kas suvoks, kiek juose sukaupta Lietuvos muzikos istorijos faktų, kiek laiko paskirta jų paieškai?

2000 metais, liudijant „Lietuvos“ ansamblio meno vadovui Pranciškui Budriui, „Čiurlionio“ ansamblio kanklių orkestro vadovės kanklininkės Onos Mikulskienės įkalbėtas ėmiausi rašyti „Čiurlionio“ ansamblio darbuotės JAV dienoraštį. Šis darbas pareikalavo ketverių metų įtempto susikaupimo. Rezultatas – dar po metų parengiamojo darbo 784 puslapių knyga 2005 metais buvo išleista. Jos sutiktuvėse Vilniuje, Senjorų socialinės globos namuose dalyvavo ir šios knygos rėmėjai Aleksandra bei Juozas Kazickai.

Vėliau sumaniau savuosius rašinius suguldyti į knygas „Tai buvo...“, kurių pirmoji paženklinta geltona juosta, pasirodė 2008 metais, antroji, paženklinta žalia mūsų trispalvės juosta, ir dabar per didelius vargus parengta trečioji knyga, kuri paženklinta raudona juosta. Kadangi visos mūsų trispalvės vėliavos juostos yra vienodo pločio, todėl ir kiekviena mano knyga yra po 528 puslapius. Tą skaičių padiktavo šio tritomio pirmoji knyga. Paskutiniojoje knygoje telpa žiupsnelis atsiminimų, rašiniai apie lietuvių muzikai pasišventusius žmones, kurie išgyveno tremtį, apie lietuvių tautinio meno sklaidą, atsiliepimai apie muzikinės tematikos leidinius, apie Amžinybėn išėjusius kompozitorius, atlikėjus, kurių daugelį teko pažinti, bendrauti.

Taigi, esu laimingas, kad nevaržomas jokių politinių skersvėjų, galiu gyventi tik muzikiniais rūpesčiais, kiek leidžia jėgos globoti Stasio Vainiūno namus, talkinti Lietuvos muzikų rėmimo fondui, kuris jau daugiau kaip ketvirtį šimtmečio, vadovaujamas Liucijos Stulgienės, prasmingai puoselėja Lietuvos muzikines vertybes. Taigi, buvau ir esu skatinamas žvalgytis po Lietuvos muzikinio gyvenimo tolius, ne tik matyti, bet ir išgyventi tas peripetijas, kurios jaudina mūsų atlikėjus, ir visada matyti mūsų muzikinę praeitį, kuri yra nepaprastai turtinga ir pamokanti.

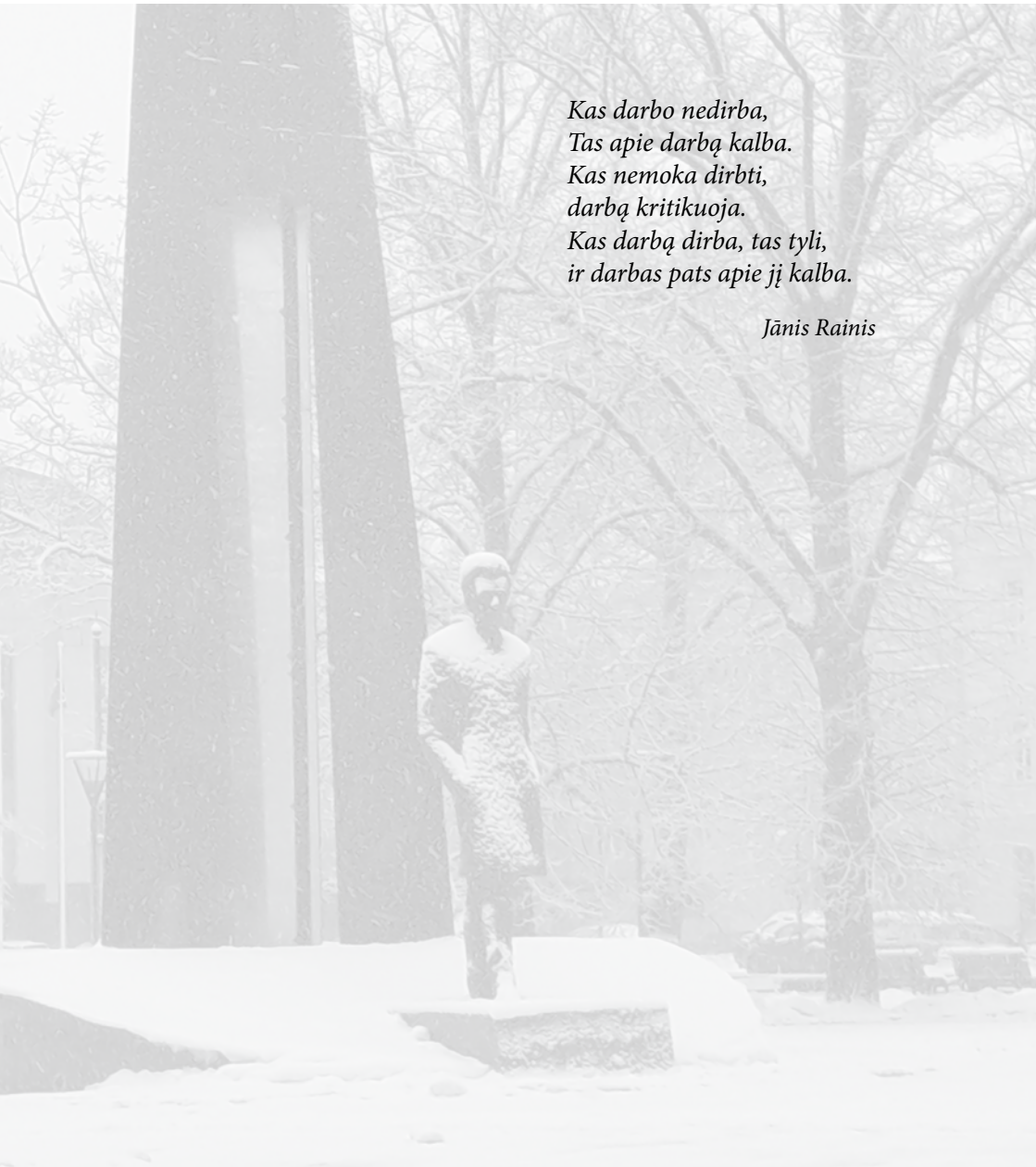
O kad pasirodė ši knyga, esu dėkingas Lietuvos kultūros tarybai, kuri jos rengimui 2020 metais suteikė trijų mėnesių stipendiją, Lietuvos muzikų rėmimo fondui, kuris su nepaprastu pasišventimu rengia mūsų tautiečių koncertus, turtinančius nūdienos muzikinį gyvenimą ir kurių vedimui neretai esu kviečiamas, dailininkams Dalei Dubonienei ir Romui Duboniui, kurie paskyrė nemaža laiko, kad ši rašinių knyga įgytų žavią išvaizdą ir būtų kaip ir ankstesniųjų, išleistų 2008 ir 2013 metais, tęsinys.

Ačiū visiems!

Autorius

2020 m. spalio 16 d.

PO LIETUVOS IR MUZIKINĖS KULTŪROS PADANGE

Kas darbo nedirba,
Tas apie darbą kalba.
Kas nemoka dirbti,
darbą kritikuoja.
Kas darbą dirba, tas tyli,
ir darbas pats apie jį kalba.

Jānis Rainis

Žiupsnelis prisiminimų 12
Muzikos švyturys 27
Žodžiai Anatolijaus Šenderovo kūrybos vakare 28
Kauniečio dailininko darbai Vilniuje 31
Vilijos Blinkevičiūtės dovanoti koncertai linkuviečiams 33
Koncertuoja naujavilniečiai 35
Čiurlionišką žvilgsnį pajutus... 37
Fleitininkų dialogai 40
Vakarai operos solistams 43
Mažieji SUGRĮŽIMAI su šiauliečiais 45
Naujam gyvenimui prikelta J. Karoso gimtinė 47
Mokykla, garsinanti Pakruojo kraštą 49
Lietuviška gaida „Sugrįžimų" festivalyje 52
Šiauliečiai muzikai Vilniuje 57
Vytautas Klova. Pamąstymai apie jo kūrybos prasmę 58
Šiauliečiai sukūrė šventę vilniečiams 67
Druskininkų meno šviesuolis Vilniuje 69
Su Vlado Jakubėno vardu 72
Tolstantis į praeitį, bet nepamirštas 73
Aštuoniolika „Sugrįžimų" pavasarių 77
Pasaulis kurčių vaikų akimis 84
Įspūdingas šiauliečių koncertas 85
Jaunieji Pagirių muzikos mokyklos talentai 87
Vladas Jakubėnas pas Stasį Vainiūną... 89
Lietuvos muzikai ir muzika per Nepriklausomos valstybės 100-metį 92
Nepamirštami susitikimai su MAESTRO... 96
Užbaigus 20-ąjį Vainiūno namų sezoną 100
Prisiminimas aplankius Viekšnius 106
Dvidešimtieji „Sugrįžimai" 109
Lyg per rūką... 114
Muzikinė Rozalimo pašvaistė 116
Pasišventęs tautinei muzikinei kultūrai 119
Sovietijos paveldas – baimė arba kaip augo mūsų baimės 124
Užbaigus 21-uosius... 128

Keturi žvilgsniai 134
2019-ųjų šimtamečiai 139
Žvelgianti į Lietuvos muzikinės kultūros tolius 142
Giminės medis Stasio Vainiūno pastogėje 149
Profesoriaus Sauliaus Sondeckio atminimui 151
Nepamirštamas muzikinio gyvenimo riteris 154
Aštuoniolika Druskininkų vasarų... 159
Amerika, Amerika... 165
Minime Latvijos Nepriklausomybės dieną 169

Lietuvos muzikų rėmimo fondo bendradarbiai džiaugėsi aukštųjų Lietuvos pareigūnų dėmesiu jų darbui. LR Prezidentas Valdas Adamkus, p. Alma Adamkienė, LR Seimo Pirmininkas Artūras Paulauskas LR Prezidentūroje 2006. III. 29 po muzikų – tarptautinių konkursų laureatų pagerbimo iškilmių su LMRF darbuotojais. Iš kairės: Stasė Garšvaitė, Laimutė Jurgelevičiutė, Elvyra Užkurėlytė, Eglė Ugianskienė, Liucija Stulgienė, Vaclovas Juodpusis, Irta Šimkienė ir Genė Šaltenienė

ŽIUPSNELIS PRISIMINIMŲ

Geltona, žalia ir raudona... Šios trys spalvos lydi mane nuo vaikystės. Dėl jų ne kartą vėliau patyriau savotiškų išgyvenimų, nes teko pajusti išgyventą pokarinį laikotarpį. Juk pokario metais šios trys spalvos vienoje vietoje greta nebuvo toleruojamos. Tad, XX a. penktojo dešimtmečio pabaigoje, kai siautė nežabota sovietizmo savivalė, mama, norėdama apsisaugoti ir mus išsaugoti, šią prezidento A. Smetonos laikų trispalvę išardė ir skynioje sudėjo skirtingose vietose. Gaila, bet mama nebesulaukė tų laikų, kai ši vėliava buvo legalizuota. Bet man pasisekė išsaugoti tas Lietuvos trispalvės dalis, kurios vėl buvo sujungtos ir ši vėliava nuolat puošia mano darbo kambarį. Į ją žvelgdamas, savo 70-mečio išvakarėse sumaniau išleisti savo rašinių tritomį, kurio pirmąją knygą „Tai buvo...“ puoštų geltona spalva, antrąją knygą – žalia, o šią trečiąją knygą – raudona. Beje, kadangi pirmosios knygos apimtis buvo 528 puslapiai, tai ir kitos dvi – taip pat tokios apimties. Tai mano tautinio nusiteikimo atspindys, nors ilgą laiko tarpą teko darbuotis sovietinės okupacijos metais.

Čia negaliu pamiršti ne tik savo nuostabių mokytojų, kuriuos suminėjau pratarmėje, bet ir B. Šiaučiulio, K. Gaidėno, A. Pozdnejevo, E. Švalbaitės Klaipėdos muzikos mokykloje, E. Laumenskienės, K. Galkausko, J. Nabažo, J. Čiurlionytės, A. Račiūno, J. Špigel-

Elena Švalbaitė

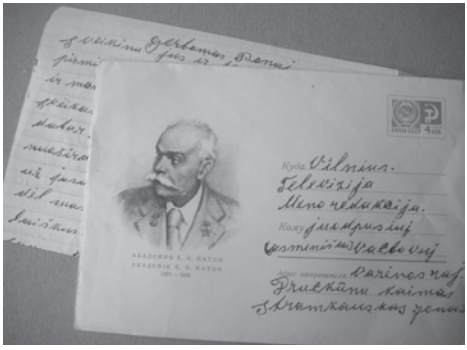

Paskaitoje su profesore J. Čiurlionyte

glazo ir kitų Lietuvos valstybinėje konservatorijoje. Mokiausi visur, ir nuo 1959 metų pabaigos dirbdamas Lietuvos radijo muzikos redakcijoje, kiek vėliau savaitraštyje „Kalba Vilnius“, Lietuvos televizijos muzikos redakcijoje. O ir „Vakarinių naujienų“ neetatiniu korespondentu, kur jautriomis taupaus žodžio mokytojomis buvo Daina Vaupšienė ir Jadvyga Godunavičienė. To gyvenimo kelio pradžioje žvilgsnis vis krypo į Lietuvių kalbos ir literatūros instituto Tautosakos sektorių, nes dar 1958 metų vasarą turėjau malonią, pamokančią kelionę į Varėnos rajono Vilkiautinio kaimą, kur užrašyta ne viena šimtinė lietuvių liaudies dainų. O grįždami iš Vilkiautinio, tada pirmą kartą užsukome į Perloją. Prie paminklo Vytautui kiekvienas savaip išgyvenome, kokią niekšybę nuversti šį paminklą buvo sumąstę sovietiniai ginklanešiai, kurių juodų darbų pasekmes vėliau dar ilgai jutome kiekvienas. Ir vėliau, kiekvieną kartą važiuodamas pro Perloją, prisimenu 1958 metų Vytauto Didžiojo paminklo vaizdą.

Tada ir prasidėjo visą gyvenimą nenutrūkstantis domėjimasis lietuvių liaudies kūryba. Kadangi jau tuomet į tautosakines ekspedicijas vykdavome su ribotų galimybių portatyviniais magnetofonais, į kuriuos įrašydavome dalį sukauptos tautosakinės medžiagos, tautosakos pateikėjų balsus, radijui buvo galima parengti

laidas apie tokių ekspedicijų rezultatus. Ir tai ėmiausi daryti. Tokiu būdu eteryje suskambėjo tautosakos pateikėjų balsai iš visos Lietuvos. Tai skatino anuometinės Lietuvos žmonių iš įvairių regionų dėmesį liaudies kūrybai. Tokiu būdu atsirado trokštančių įrašyti atsimenamus tautosakos vienetus. Taip užsimezgė bendravimas su Juzefa Turliene iš Adutiškio, Jonu Stramkausku iš Varėnos rajono Druckūnų kaimo, Albina Žiūkiene iš Kupiškio rajono Palėvenėlės kaimo... Ir tai tik keli pavyzdžiai, kada žmonės iš savo atminties pateikė ne vieną šimtą lietuvių liaudies dainų, pasakojimų. Vėliau jie atvykdavo į Vilnių, į Lietuvių kalbos ir literatūros instituto Tautosakos sektoriaus Fonogramų kabinetą, kur įdainuodavo į magnetofono juostą atminties išsaugotus tautosakos vienetus. Ne tik įdainuodavo, bet ir atsiveždavo tai, ką savo ranka galėjo užfiksuoti. Taip atsirado ir mano rengiamas radijo laidų ciklas „Lietuvių liaudies dainininkai, pasakoriai, muzikantai“, kuriame sužvilgo mūsų žmonių kūrybinis, tautinis nusiteikimas, kuris anuometinės valdžios nebuvo skatinamas. Žavėdamasis paprastų žmonių nusiteikimu saugoti ir branginti mūsų tautinį meną, parašiau straipsnelius apie šiuos dainininkus, kurie buvo išspausdinti rajoniniuose laikraščiuose, taip pat savaitraštyje „Kalba Vilnius“.

J. Stramkausko laiškas

Ypač žavėjausi J. Stramkausko nusiteikimu. Savo neįgudusia ranka jis parašė kelis storiausius sąsiuvinius dainų tekstų, dainų, kurias vėliau atvykęs į Tautosakos sektoriaus Fonogramų kabinetą

įdainavo į magnetofono juostą. Kai jo pakviestas nuvykau pas jį į Druckūnų kaimą, į jo kuklią sodybėlę, radau besidarbuojantį, bedarantį didžiulį kryžių, kurį buvo numatęs pastatyti kapuose, žmonos palaidojimo vietoje.

J. Pakalnio gimtuosiuose Veselkiškiuose

Ypač atmintina tautosakinė ekspedicija buvo surengta į Mosėdį, Judrėnus. Sunku apsakyti, kiek kilometrų dulkėtais vieškeliais nužingsniavome ieškodami dažniausiai vyresnio amžiaus žmonių, savo atmintyje dar sukaupusių geroką pluoštą tose apylinkėse dainuotų melodijų. Kadangi toje grupėje aš buvau kartu su kurso draugu Kaziu Garlausku, tad mus tekstų užrašinėtoja Danutė Krištopaitė praminė gaidininkais. O žingsniavome toli, pasiekdami net Skuodą, Lenkimus, tas vietas, kuriose, buvau girdėjęs pasakojimus, gyveno mano protėviai. Iš šios ekspedicijos yra užsilikusios kelios nuotraukos, kai gyvenome nepolitikuodami, bet džiaugdamiesi mūsų žmonių buitimi, gilindamiesi į mūsų tautos dvasines versmes ir jas fiksuodami.

Artėjant studijų Lietuvos valstybinėje konservatorijoje pabaigai, reikėjo apsispręsti dėl diplominio darbo temos. Po nemažų svarstymų priimtiniausia tapo Juozo Pakalnio baleto „Sužadėtinė“ tema, nes interpretacijų dėl šio kūrinio būta įvairiausių. Šios temos pasirinkimui pritarė mano specialybės studijų vadovas profesorius Klemensas Griauzdė, pažinojęs kompozitorių, žinojęs ir šį kūri-

nį, kuris buvo pastatytas Kaune vokiečių okupacijos metais. Apie tokį temos pasirinkimą sužinojusi Genovaitė Četkauskaitė pasiūlė nuvykti į J. Pakalnio gimtinę ir iš jo artimųjų užrašyti J. Pakalnio aplinkoje skambėjusias lietuvių liaudies dainas. Šiuo raginimu vadovaudamasis ir vykau į Veselkiškių kaimą netoli Linkuvos. Tam pasirinkau rugpjūčio 4-ąją, J. Pakalnio gimimo dieną. Beje, ir vėlesniais metais apsilankymus J. Pakalnio gimtinėje derindavau prie rugpjūčio 4-osios. Taip vėliau formavosi graži tradicija kiekvienais metais rugpjūčio 4-ąją, ar artimiausią savaitgalį minėti J. Pakalnį, kai čia sugužėdavo artimesni ir tolimesnį giminaičiai, jo talento gerbėjai, kai nuošalyje nelikdavo ir Pakruojo rajono kultūros skyriaus vadovai. Ne kartą prie šios šventės prisijungė ir dailės plenero dalyviai, profesoriai V. Rimkus, V. Trušys... Ypatingai tuo mokėjo džiaugtis nuoširdi J. Pakalnio kūrybinio palikimo sergėtoja, jo dukterėčia, Jono Pakalnio dukra Aldona Pakalnytė-Zujeva, ilgoką laiko tarpą gyvenusi Rygoje, tačiau į gyvenimo pabaigą sugrįžusi į gimtąsias vietas. 2007-aisiais ji atgulė amžino poilsio Linkuvoje greta savo artimųjų. Tokių švenčių bruzdesio nuošalyje nelikdavo ir J. Pakalnio brolio Leopoldo dukra Genovaitė.

Pirmųjų apsilankymų metu Veselkiškiuose, vykdydamas G. Četkauskaitės prašymą, užrašiau J. Pakalnio aplinkoje skambėjusias lietuvių liaudies dainas, kurias dainavo abi J. Pakalnio seserys Elzė Kazilionienė ir Emilija Usevičienė, jos vyras P. Usevičius, taip pat J. Pakalnio brolis Petras, kuris, nors ir gyvendamas Joniškio pusėje, gavęs žinią, atvyko ir dalinosi prisiminimais. Sudarytas ir įrištas šių užrašymų rinkinėlis buvo perduotas G. Četkauskaitei į Liaudies muzikos kabinetą. Po pusės šimto metų pasidomėjęs šio rinkinėlio-rankraščio likimu Lietuvos muzikos ir teatro akademijos Liaudies muzikos kabinete, gavau atsakymą, kad jo nėra. Štai, taip mes „mokame“ saugoti istoriją.

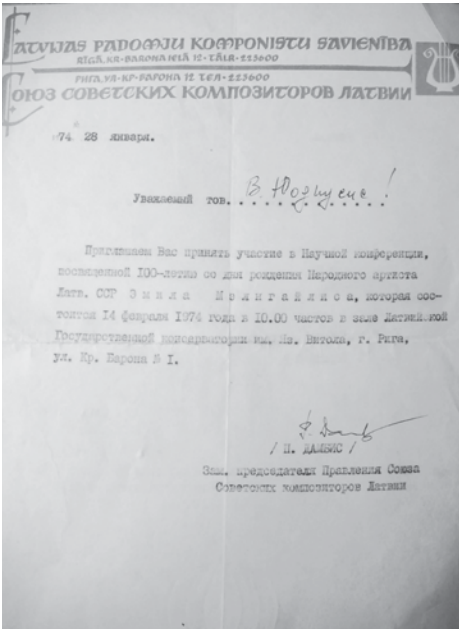
Baigiant Lietuvos valstybinę konservatoriją per būsimų muzikos kadrų paskirstymą buvau gavęs nukreipimą dirbti Šiaulių muzikos mokykloje, tačiau po poros dienų Lietuvos aukštojo ir specialiojo mokslo ministerija šį paskyrimą anuliavo ir buvau nukreiptas dirbti Lietuvos Mokslų akademijos Lietuvių kalbos ir

Lietuvos ir Latvijos tautosakininkai Bauskėje

literatūros instituto Tautosakos sektoriaus Fonogramų kabineto vedėju. Tai atvėrė dar platesnes perspektyvas domėtis ir darbuotis lietuvių tautosakos baruose. Per penketą metų buvo išvaikščiota beveik visa Lietuva, šiaurės Lietuvos pasienis su Latvija, žinoma, renkant ir užrašinėjant tautosaką. Beje, analogiški Lietuvos ir Latvijos institutai tai darė bendromis pastangomis, tad maloniai bendravome su latvių tautosakininkais, kurie kvietė mus pažinti Latvijos istorinę praeitį. Buvojome Jekabpilyje, prie Staburago, Bauskės pilyje, kaip ir latviai su mumis kartu vyko į Nidą.

Toji bendrystė paskatino domėtis latvių tautosaka, jų kompozitorių dėmesiu lietuvių muzikinei tautosakai. Tada mano dėmesį atkreipė Emilio Melngailio muzikinė kūryba, kurioje nemažą vietą užėmė ir lietuvių liaudies dainų užrašymai, harmonizacijos. Tada įvairiuose knygynuose ir antikvariatuose pradėjau ieškoti E. Melngailio dainų rinkinių „Birzės i norās“. Juose ir suradau jo harmonizuotas lietuvių liaudies dainas, kurių tekstus „sulietuvinau“ ir perrašęs natas, atskirus balsus, įteikiau Lietuvos radijo ir televizijos vyrų oktetui, kuris šias dainas ir įrašė į magnetofono juostas. Pradėjęs domėtis E. Melngailio muzikine kūryba, vykau į Rygą, Latvių kalbos ir literatūros instituto Tautosakos rankraštyną, kuriame suradau ir jo užrašytų lietuvių liaudies dainų melodijų. Ten, beje, rezgėsi ir tampresnė pažintis su muzikologu profesoriumi Jė-

LATVIJAS PADOMJU KOMPONISTU SAVIENĪBA
RIGA, UL. KR. BARONA IELĀ 12 · TĀLR. 223600
РИГА, УЛ. КР. БАРОНА 12. ТЕЛ. 223600
СОЮЗ СОВЕТСКИХ КОМПОЗИТОРОВ ЛАТВИИ

74 28 января.

Уважаемый тов. В. Мозгунов !

Приглашаем Вас принять участие в Научной конференции, посвященной 100-летию со дня рождения Народного артиста Латв. ССР Эмилия Мелнгайлиса, которая состоится 14 февраля 1974 года в 10.00 часов в зале Латвийской Государственной консерватории им. Ян. Витола, г. Рига, ул. Кр. Барона 5 I.

/ П. ДАМБИС /

Зам. председателя Правления Союза Советских композиторов Латвии

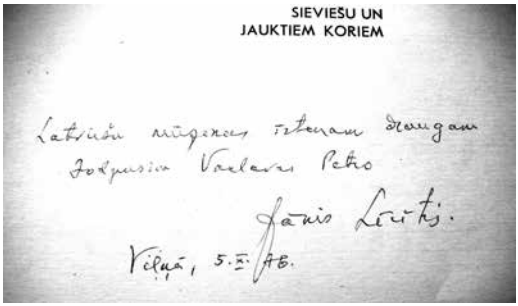
Kompozitoriaus P. Dambio pasirašytas kvietimas

kabu Vytuoliniu (Jēkabs Vītoliņš), kuris siūlė paramą, kad imčiausi giliau studijuoti lietuvių-latvių liaudies dainų sąsajas, net rašant disertaciją. O artėjant E. Melngailio gimimo 100-osioms metinėms, Latvijos kompozitorių sąjunga pakvietė dalyvauti mokslinėje konferencijoje Rygoje, kuri vyko Latvijos J. Vītolo konservatorijoje, kur ir skaičiau pranešimą, o vakare iškilmingas minėjimas buvo surengtas Latvijos operos ir baleto teatre.

Toji latviškoji tematika man ilgai nedavė ramybės, nes ir Pabaltijo muzikologų konferencijoje, kuri vyko taip pat Rygoje, skaičiau pranešimą apie lietuvių ir latvių liaudies dainų bendrumus, o šia tema parengtas straipsnis rusų kalba buvo išspausdintas 1982 metais muzikologų darbų leidinyje Vilniuje.

Ši tema suartino mane ir su latvių kompozitoriumi Janiu Lycyčiu (Jānis Līcītis), kuris, pasirodo, atmintinų savo gyvenimo momentų buvo paskyręs lietuvių liaudies melodijoms. Pasirodo, pokario metais jis buvo ištremtas į Vorkutą, kur bendravo su to paties likimo mūsų tautiečiais, su kuriais suartėjo ir iš jų užrašė ne

vieną dešimtį lietuvių liaudies dainų melodijų. Jo originalus gavęs iš paties J. Līcīčio, tušu perrašiau ir tą variantą, kopiją, perdaviau Lietuvių kalbos ir literatūros institutui. Bet žymiai vėliau, ieškodamas šių melodijų kopijos, Institute ir nebeaptikau. Tad galėjau tik galvoti, jog vadovybė „suuodė", kad J. Līcītis buvo tremtinys, ir jo užrašymai – taip pat užfiksuoti iš tremtinių lūpų. O tuo metu tai buvo netoleruotina.

Kompozitoriaus J. Līcīčio autografas

Bet devynias J. Līcīčio harmonizuotas lietuvių liaudies dainas balsui solo su fortepijono pritarimu, taip pat gavęs iš J. Līcīčio artimųjų, persirašiau ir kiekviena pasitaikiusia proga įteikiu atlikėjams, tikėdamasis, kad jos skambės. Ir skambėjo ne vieną kartą.

O J. Līcīčio variacijos fortepijonui lietuvių liaudies dainos „Sėdžiu po langeliu" tema! Šį kūrinį atskiru leidiniu 1960 metais išleido leidykla „Sovetskij kompozitor". Šias Variacijas į plokšteles įrašė žinomas latvių pianistas Hermanis Brauns, o per Lietuvos televiziją yra skambinusi Halina Znaidzilauskaitė. Džiaugiuosi, kad šių Variacijų natas su užrašu 1966 metų lapkričio 1 dieną man dovanojo pats J. Līcītis. Gaila, bet šių natų neturi Lietuvos atlikėjai, jiems šis kūrinys nežinomas, todėl ir neatliekamas. O vertėtų, kad jis skambėtų, kad galėtume pasidžiaugti J. Līcīčio dėmesiu mūsų tautiniam menui. Beje, taip pat nemokame pasidžiaugti ir E. Melngailiu, jo harmonizuotomis lietuvių liaudies dainomis.

Taip. Nemokame pasidžiaugti mūsų kaimynų dėmesiu Lietuvos tautiniam menui. Dar liūdniau, kad mūsų muzikos ir meno

mokyklų fortepijono mokytojai nežino ir nesidomi tuo, ką lietuvių liaudies dainų temomis yra sukūrę mūsų kompozitoriai. Didžiai stebiuosi, kad Kaune gyvenantis pianistas ir kompozitorius Saulius Jonkus yra pažėręs ne vieną šimtą lietuvių tautos dainų fortepijonui (rinkiniai „Močiute motinėle", „Tu broleli, tu jaunasai", „Bijūnėlis žalias", „Augin tėvelis"...), kaip kadaise Jadvyga Čiurlionytė norėjusi, kad būsimieji pianistai abiem rankom mokėtų paskambinti tą ar kitą lietuvių liaudies dainą. Juk tai turėtų būti kaip pamatas kiekvienam į muzikinį pasaulį ateinančiam atlikėjui. Apie tai privalėtų galvoti dažnas fortepijono mokytojas, prie šio instrumento pasisodinęs jaunąjį mokinį. Tai turėtų būti kaip lietuviškos muzikinės abėcėlės pamoka.

Savo jaunystės metais pažinęs tik savo mamos jaunystės miestą Rygą, iki 1972-ųjų ir galėjau tuo didžiuotis. Bet tapus Lietuvos kompozitorių sąjungos nariu atsivėrė vartai į „broliškas tarybines respublikas", kur vyko kompozitorių sąjungų suvažiavimai ar plenumai ir į juos buvome kviečiami. Šia galimybe noriai naudojausi. Tad, gavęs komandiruotę, vykau į Kirgiziją, Kazachiją, Baltarusiją, Ukrainą, Gruziją/Sakartvelą, Estiją... Toliausiai lankytos vietovės buvo Maskva, Kazanė, Kemerovas, kur galėjau suvokti tenykščių kompozitorių nusiteikimus, pažinti jų kūrybos blyksnius. Vaikščiodamas po Kemerovo žemę, vis išgyvenau netoliese buvusias mano artimųjų trėmimo vietas. Bet svarbiausia, visur ieškojau įdomių kūrybinių asmenybių. Taip šiose komandiruotėse pažinau N. Žihanovą, A. Maldybajevą, V. Muchatovą, K. Moldobasanovą, G. Žubanovą, R. Šyrmą ir daugelį kitų. Tos pažintys palengvino pedagoginį darbą Lietuvos valstybinėje konservatorijoje, kai po K. Jasinsko mirties buvau pakviestas tęsti „tarybinės muzikos istorijos" kurso dėstymą, ne iš kažkokios meilės jai, bet ją neblogai pažinus.

Sovietiniais metais trumpą laiką ėjus Liaudies universiteto Muzikos fakulteto dekano pareigas, nusišypsojo galimybė aplankyti Erfurto apygardą. Ten galėjau išvykti tik gavęs Lietuvos televizijos Muzikos redakcijos vyriausiojo redaktoriaus Vytauto Grivicko raštišką patvirtinimą, kad būsiu pavyzdingas ir niekur nepabėgsiu. Pabėgimo galimybė atsirado 1990 metais, kai Vengrijos kultūros

ministerija po du kultūros darbuotojus iš Lietuvos, Latvijos ir Estijos pakvietė į Budapešte vykusį Pavasario festivalį, kuriame buvo sudaryta galimybė visapusiškai pažinti Vengrijos muzikinį gyvenimą, aplankyti įžymių kompozitorių atmintinas vietoves, Z. Kodály gimtinę, lankyti koncertus, susipažinti su tarptautinių konkursų organizavimo patirtimi. Kaip tik tada Lietuvai paskelbus Nepriklausomybę, Rusija paskelbė Lietuvai ekonominę blokadą. Malonūs vengrai man siūlė galimybę negrįžti į Rusijos gniuždomą Lietuvą, su kuria buvo nutrūkęs ryšys ir gaunamos žinios ne visada pasitvirtindavo, bet be jokių suvaržymų vykti į Vakarus. Vis delsiau, kasdien užsukdamas į tenykštę Kultūros ministeriją sužinoti naujienų iš Lietuvos. Baigiantis dvi savaites trukusiam festivaliui nusprendžiau grįžti namo, kur laukė šeima. Pervažiavus traukiniu Tarybų Sąjungos sieną, pasienio pareigūnai priekabiavo ir dėl to, kad į deklaraciją įrašiau jog esu Lietuvos Respublikos pilietis, negavau ir tiesioginio traukinio bilieto į Vilnių. Todėl Lvovo geležinkelio stotyje stoviniavau

Z. Kodajo gimtinėje Kečkemete

Eizenache prie J. S. Bacho paminklo

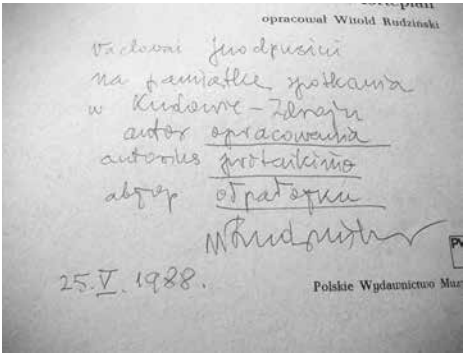

eilėje, o kai priartėjus prie kasos pasakiau, kad man reikalingas bilietas į Vilnių, greta stovėjusi rusė man drebtelėjo dėl Nepriklausomybės paskelbimo: „My vam postroili atomnuju elektrostancijų“ („Mes jums pastatėme atominę elektrinę“). Mano atsakymas buvo trumpas: „Vy možete jejo zabirat“ („Jūs galite ją pasiimti“).

Ne tokie dramatiški, bet malonūs nutikimai mane lydėjo kelionėje į Lenkiją, į 1988 metais vykusį XXVII-ąjį Stanislavo Moniuškos festivalį, į kurį pakvietė operos solistė ir režisierė, šio festivalio meno vadovė Marija Fołtyn, kurią teko pažinti Vilniuje ir lydėti ją į Virgilijaus Noreikos spektaklį. Šį mūsų operos grandą ji nepaprastai vertino.

Taigi, savo archyve aptikau šio festivalio aprašymus.

„*1988 m. gegužės 24 d.* Traukiniu iš Varšuvo atvykome į Kudova Zdruj (Kudowa-Zdrój), nedidelį miestelį, išsidėsčiusį tarp kalnų. Pasitiko organizacinio komiteto atstovas, kuris pasiteiravo, ar yra svečias *z Wilna*. Pirmuoju nedidelio autobusiuko reisu vykome

iš stoties į kalnakasių poilsio namus. Greta sėdėjo du žilagalviai. Kai išgirdo, kad aš iš Vilniaus, vienas jų prašneko lietuviškai. Pasirodė, kad ir jis buvęs vilnietis. Tai įžymus lenkų kompozitorius ir muzikologas Vitoldas Rudzinskis (Witold Rudziński), monografijos apie S. Moniušką ir daugelio kitų darbų autorius. Taip jau sutapo, kad ir apgyvendinti buvome viename kambaryje su juo. Pajutau, kad jis gerai žino lietuvių muzikus ir tuoj pat paklausė, kaip laikosi K. Kaveckas, J. Gaudrimas ir kiti. Papusryčiavus jis pasisiūlė parodyti miestą, parodė vietas, kuriose vyksta koncertai, spektakliai, patarė nueiti ir į bažnyčią, kuri yra už dviejų kilometrų nuo centro, pačiame miesto pakraštyje. Bažnytėlė įdomi tuo, kad čia sienose įmūryti maro epidemijos aukų palaikai, kaukolės, kaulai. Tą aš ir padariau jau

papietavęs. Nuėjęs apžiūrėjau, o iš prižiūrėtojos – jaunos vienuolės nusipirkau nuotrauką (70 zl.). Vakare miesto teatre – festivalio atidarymas ir S. Moniuškos operos „Halka“ spektaklis, kurį rodė Bitomio teatras (režisierė M. Fołtyn). Orkestrui sugrojus iškilmingą muziką, į sceną įėjo vienas iš organizacinio komiteto vadovų ir festivalio meno vadovė M. Fołtyn, pasipuošusi iškilmingu rūbu, tarsi išėjusi iš operos „Halka“ scenos. Kudova Zdruj miesto meras savo įžanginiame žodyje maloniai pristatė daugumą svečių iš Kubos, tarptautinių konkursų asociacijos atstovę, žymiuosius Lenkijos muzikus K. Wilkomirskį, W. Rudzinskį ir kitus. Buvau nustebintas, kad neaplenkė ir manęs, kaip Lietuvos kultūros ministerijos atstovo, ir T. Songailo – „Vakarinių naujienų“ korespondentės. Teko atsistoti ir nusilenkti prieš pilnutėlę miesto teatro salę.

„Halkos“ spektaklis buvo nepaprastai temperamentingas, dinamiškas, nepajutome jokio nuobodulio žiūrėdami visą operą. Labai puikiai, emocingai dainavo ir vaidino Halka ir Jontekas, visą spektaklį gerai vedė dirigentas. Sėdėjau su W. Rudzinskiu... Grįžome vėlokai, o čia laukė kuklus, bet nuoširdus priėmimas, skirtas festivalio atidarymui...

1988 m. gegužės 25 d. Pabudome anksti. Pusryčiai. Valgydinami labai skaniai. Pagalvota ir apie pyragaičius. Pavyzdžiui, ant bandelės iš kremo padarytas smuiko raktas, ant pyragaičio užrašyta: XXVII, o po juo: F&M. Suprask: Festiwal Moniuszkowki, o mes juokaudami valgėme, sakydami, kad tai Fołtyn Maria, jos pirmosios raidės... Renginiai, koncertai vyksta visą dieną.

S. Moniuškos proproanūkė Danuta Moniuszko-Janowska

1988 m. gegužės 26 d. 10 val. Spaudos konferencija iš Lietuvos atvykus lenkų dainų ir šokių ansambliui „Wileńszczyzna“. Dalyvavo vadovas J. Mincevičius, profesorius W. Rudzinskis, S. Moniuškos proproanūkė. Pasibaigus spaudos konferencijai, kurią filmavo televizija,

ansamblis padainavo dainą apie Viliją. Po to buvome pakviesti kavos puodeliui. Mane pakvietė S. Moniuškos sūnaus anūkė... Vakare „Wileńszczyznos“ ansamblio koncertas miesto teatre. Apie ansamblį kalbėjo ir W. Rudzinskis...

1988 m. gegužės 28 d. Kudova Zdruj S. Moniuškos vardo pradinėje mokykloje – parodėlė, S. Moniuškai skirtas kampelis. Čia vaikai domisi S. Moniuškos muzika, kai kas dainuoja net arijas iš jo operų. Vedamas visų S. Moniuškos festivalių metraštis, sukauptos visų festivalių afišos, nuotraukos, spaudos atsiliepimų iškarpos. Susitikimo pradžioje 75-mečio proga buvo pagerbtas W. Rudzinskis. Jam, M. Fołtyn ir S. Moniuškos proproanūkei vaikai įteikė gėlių...

Popiet iškilmingai pagerbtas 87-metis kompozitorius K. Wilkomirskis, jo kūrybinės veiklos 65-ųjų metinių proga. Šiai šventei buvo skirtas jo Koncertinės simfonijos violončelei ir orkestrui atlikimas. Tai vienas pačių reikšmingiausių jo kūrinių, kurio solinę partiją yra grojęs ir pats kompozitorius. Pasibaigus koncertui – malonus atokvėpis. Prie K. Wilkomirskio stalo W. Rudzinskis pakvietė ir mane. Tad maloniai pabendravome ir atsisveikinome, nes vakare išvykome iš Kudova Zduj.

1988 m. gegužės 29 d. Ankstų rytą atvykome į Varšuvą. Taksi nuvežė pas M. Fołtyn, kur maloniai pasitiko jos mama. Po trumpo atokvėpio – kelionė į Vilnių...“

Atkūrus Lietuvos Nepriklausomybę, nebeliko draudimų išvykti į užsienio šalis. Tad be jokių trukdymų galėjau apsilankyti Vokietijoje, Šveicarijoje, Ispanijoje, Prancūzijoje, Graikijoje, Bulgarijoje, Turkijoje, Rumunijoje, Kroatijoje, Slovėnijoje, Slovakijoje, Švedijoje, Norvegijoje, Belgijoje, Italijoje, Izraelyje, Palestinoje, San Marine, Vatikane, Austrijoje, Didžiojoje Britanijoje, JAV, Olandijoje. Ir niekada neatėjo į galvą mintis palikti Lietuvą, gyventi svetur. Jei 1956-ųjų vasarą paslapčiomis du sekmadienius galėjau vargonuoti per mišias Viekšnių šv. Jono Krikštytojo bažnyčioje, tai dabar, atkūrus Nepriklausomybę, pagaliau pasijutome nevaržomi. Tad džiaugiuosi, kad sakralinės muzikos valandas vedžiau Vilniaus

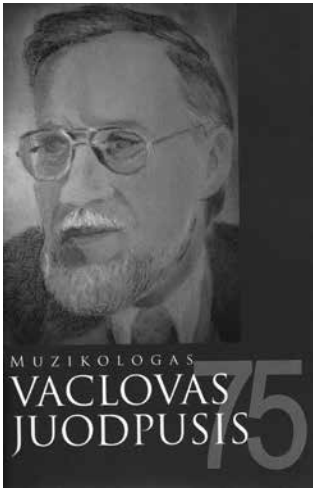
šv. Stanislovo ir šv. Vladislovo arkikatedroje bazilikoje, Vilniaus šv. Jono, šv. Onos, šv. Kazimiero, šv Kryžiaus, šv. Kotrynos, šv. Mikalojaus, šv. Ignoto, šv. Jono Bosko, Vilniaus evangelikų liuteronų ir evangelikų reformatų bažnyčiose, Kauno šv. apaštalų Petro ir Povilo arkikatedroje bazilikoje, šv. arkangelo Mykolo, Druskininkų Švč. Mergelės Marijos Škaplierinės, Ratnyčios šv. apaštalo Baltramiejaus, Liškiavos Švč. Trejybės, Perlojos Švč. Mergelės Marijos ir šv. Pranciškaus Asyžiečio, Senosios Varėnos šv. arkangelo Mykolo, Merkinės Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų, Babriškių šv. arkangelo Mykolo bažnyčiose, Marijampolės šv. arkangelo Mykolo bazilikoje, Viekšnių šv. Jono Krikštytojo, Tirkšlių Kristaus Karaliaus, Pabiržės Švč. Trejybės, Elektrėnų Švč. Mergelės Marijos Kankinių Karalienės, Turgelių Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų, Kenos Švč. Aušros Vartų Dievo Motinos, Naujosios Akmenės Šv. Dvasios atsiuntimo, Kelmės evangelikų reformatų, Klaipėdos Marijos Taikos Karalienės, Rokiškio šv. Apaštalo evangelisto Mato, Vilniaus Naujosios Vilnios Švč. Mergelės Marijos Taikos Karalienės, Palūšės šv. Juozapo bažnyčiose, Šiaulių šv. apaštalų Petro ir Pauliaus bei Kaišiadorių Kristaus Atsimainymo katedrose, Kaltinėnų šv. Jono Krikštytojo, Linkuvos Švč. Mergelės Marijos Škaplierinės, Pakruojo šv. Jono Krikštytojo, Gruzdžių Švč. Trejybės, Joniškio Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų, Paberžės Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo, Šeduvos šv. Kryžiaus Atradimo, Vievio šv. Onos, Širvintų šv. arkangelo Mykolo, Pušaloto šv. apaštalų Petro ir Povilo, Tytuvėnų Švč. Mergelės Marijos Angelų Karalienės, Troškūnų Švč. Trejybės, Visagino šv. Apaštalo Pauliaus, Žvirgždaičių Švč. Jėzaus Širdies bažnyčiose...

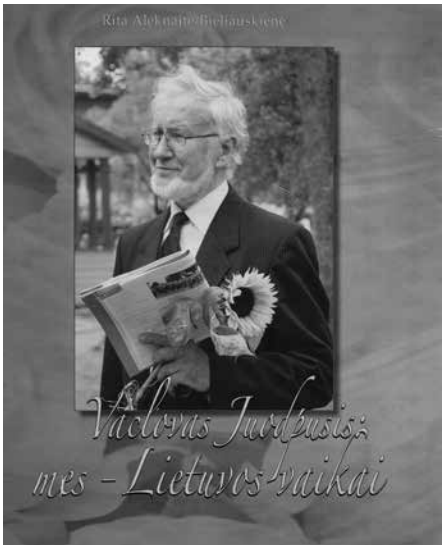
Taigi, džiaugiuosi ir nesigailiu, kad 1953 metais įsėdau į muzikinį vežimą, iš kurio, atrodo, neišlipsiu iki pat gyvenimo pabaigos, kai nusileis saulė. Juk gyvenimo diena buvo įsimintina ir įspūdinga, padovanojusi daugybę susitikimų su mūsų tautiečiais muzikais įvairiose užsienio šalyse, su pasaulinio garso kompozitoriais ir atlikėjais iš Rytų ir Vakarų valstybių, apie kuriuos daug rašiau ir dar daug nespėjau parašyti, nes dažniausiai dėmesį rašyti atkreipė tie įvykiai, kurie vyko čia, Lietuvoje. Žinoma, daug laiko

ir pasižvalgymų po muzikinį pasaulį atėmė 30 kasmetinių muzikos kalendorių rengimas. Dabar ir pats stebiuosi, kad visus gyvenimo metus darbavausi Muzikai, niekada nesureikšminęs atlygio. Nebuvau dvasios ubagas, klūpojęs prieš rublį, litą, eurą, dolerį.

Džiaugiuosi, kad Lietuvos muzikų rėmimo fondas mano gyvenimo sukakčiai 2013 metais išleido knygutę „Muzikologas Vaclovas Juodpusis 75“. 80-mečio proga buvau pamalonintas asociacijos Kultūros studijos išleista profesorės dr. Ritos Aleknaitės-Bieliauskienės knyga „Vaclovas Juodpusis: Mes – Lietuvos vaikai“ (dizaineris Gediminas Ruzgys).

Saulė dar nenusileido. Vadinasi, dar teks darbuotis Lietuvos muzikinio gyvenimo labui, rašyti, vesti taurios muzikos koncertus, ir liūdėti, kad Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija, kuriam kadaise daug metų atidaviau, dabar vadinamas LRT, apipila mus menkavertėmis muzikėlėmis, kurios yra beprasmės Lietuvos klausytojams ir žiūrovams. Dėl to galima tik liūdėti, kad didžiosios praeities muzikinės vertybės nustumtos į užribį, o tos valstybinės institucijos, kurioms tai turėtų rūpėti, tyli.

MUZIKOS ŠVYTURYS

Jau 10 metų praėjo nuo kompozitoriaus ir muzikologo, profesoriaus Juozo Žilevičiaus mirties, muziko, kurio, prisipažinkime, gerai nepažįstame, nes nemokame atsigręžti į praeitį ir pasidžiaugti, nemokame būti dėmesingi tiems, kas toliau nuo mūsų. Šių metų pradžioje iš JAV gyvenančio p. Stasio Valatkos, artimai bendravusio su J. Žilevičiumi, gavęs nemažą pluoštą nuotraukų ir rašinių pamačiau J. Žilevičių visai kitokį negu buvau susikūręs jo įvaizdį studijų metais. Tai būta tikrai muzikos švyturio tarp lietuvių nuo pat 1929-ųjų, kai jis atvyko į Ameriką, iki paskutiniųjų gyvenimo metų, kurie nebuvo jam džiaugsmingi, nes prarado regėjimą. Neabejoju, kad ir Amerikoje daug kas jo nesuprato, nes

S. Valatkos nuotraukos

veikė kaip savotiškas Don Kichotas, rinkdamas visokiausius muzikos dokumentus. Apie juos ir jo įsteigtą lietuvių muzikologijos archyvą šiandien visi kalbame su ypatingu žavesiu. Prof. J. Žilevičius p. Stasį Valatką vadino „prieteliu“ ir nepamiršdavo jo pasveikinti vardadienio proga. S. Valatka, taip pat dalyvavęs lietuvių kultūrinėj veikloje, nufotografavo J. Žilevičių įvairiausių švenčių, susibūrimų metu. Kai 1939 metais New Yorke vyko pasaulinė paroda, lietuvių dienai J. Žilevičius sutraukė apie 3000 dainininkų, vienas pats juos ruošė, konsultavo, dirigavo. Laimei, tos akimirkos nedingo. S. Valatkos užfiksuotos nuotraukos ir dabar mena J. Žilevičiaus didžiulį pasišventimą lietuvių dainai.

Prisimindamas prof. J. Žilevičių, p. S. Valatka rašo: „...Elizabetho klebonas Juozas Simonaitis buvo muzikos mylėtojas ir todėl Juozui Žilevičiui buvo lengviau paruošti religinius koncertus ir užprašyti apsilankyti solistus Elizabethe per sumą. Vieną gerai atsimenu, – rašo toliau p. S. Valatka. – Tai buvo Metropolitan operos solistė Paulina Stoska. Tada buvo įspūdingos mišios. Arba Vladas Baltrušaitis... Žinoma, buvo ir kitų svečių. Per vienas tokias mišias, vargonuojant J. Žilevičiui, dalyvavo ir Prezidentas Antanas Smetona...“

Taigi, laikas atitolina prof. J. Žilevičiaus gyventą epochą. Praretėjo ir jį pažinojusių žmonių gretos. Daug kas pamiršo ir jo nuopelnus organizuojant dainų šventes, turtinant jų repertuarą. Argi dar neatėjo laikas ruošti apie jį knygos, spausdinti jo kūrinius, kad būtų dainuojama ne tik jo harmonizuota „Anoj pusėj ežero“?

„Darbininkas“, JAV. 1996 m. kovo 15 d., Nr. 11.

ŽODŽIAI ANATOLIJAUS ŠENDEROVO KŪRYBOS VAKARE

Kiekvienas žmogus mąsto ir savo mintis reiškia vis skirtingai. O ką jau bekalbėti apie menininkus-kūrėjus, kuriems minčių, išgyvenimų, svajonių raiška yra tapusi pagrindiniu gyvenimo tikslu, ką bekalbėti apie muzikos kūrėjus-kompozitorius, kurių kiekvienas nori būti nepanašus į kitus. Kaip tai sekasi – priklauso ne tik nuo kiekvieno kompozitoriaus talento, profesinio pasirengimo, mokytojų išugdyto reiklumo savo kūriniams, darbštumo ir t.t.

Šių metų Lietuvos muzikų rėmimo fondo rengiamas „Alma mater musicalis“ koncertų sezonas buvo pradėtas kompozitorės Onutės Narbutaitės kūrybos vakaru, o šiandien mes galėsime susipažinti su kompozitoriaus Anatolijaus Šenderovo kūrybos opusais, kompozitoriaus, kuris tais pačiais 1997-aisiais, kaip ir Onutė Narbutaitė, buvo apdovanotas Lietuvos nacionaline kultūros ir meno premija.

Kadangi šį vakarą skambės A. Šenderovo kameriniai kūriniai, aš negaliu nutylėti jo dviejų baletų „Mergaitė ir mirtis“ ir „Marija Stiuart“ (pastarasis buvo pastatytas Tartu „Vanemuines“ teatre ir man teko stebėti premjerą, kartu išgyventi autoriaus, visų tenykščių menininkų kūrybinę sėkmę). Negaliu nutylėti ir A. Šenderovo stambios apimties simfoninių-vokalinių kūrinių triptiko – „Simeni kahotam al libeha“ / „Prispauski prie širdies mane kaip antspaudą“ sopranui, bosui, mušamiesiems ir simfoniniam orkestrui, koncerto „Paratum kor meum...“ violončelei, chorui, klavinovai ir simfoniniam orkestrui bei „Šma Israel“ / „O Izraeli, klausyk“ kantoriui, vyrų ir berniukų chorams ir simfoniniam orkestrui.

Šie kūriniai parodė, kad A. Šenderovas meistriškai naudoja įvairiausias technikas, tačiau technika jo kūriniuose nedominuoja. Klausytojas girdi nuotaikų kaitą, vyksmą, įtampos didėjimą ar mažėjimą. Kaip tai padaroma, muzikai sako, kad tai jau kompozitoriaus „virtuvės“ dalykas. Galėčiau tik pasidžiaugti, kad technika jo kūryboje yra tik kaip priemonė išreikšti kūrinio minčiai, sumanymui.

Dar daugiau. Kompozitorius A. Šenderovas ypatingą dėmesį skiria, kad kiekvienas jo opusas išaugtų iš vienos garsinės idėjos ir kad ji būtų savitai ir raiškiai, prasmingai plėtojama.

Na, jei rengiamas A. Šenderovo autorinis koncertas, kaip šis, kompozitorius numatytus atlikti kūrinius bando taip sugrupuoti, kad jie paliktų vieningą kūrybinį įspūdį. Ir ne tik. Kad jų atlikimą lydėtų ir tam tikras teatrališkumo momentas, kad klausytojas patirtų muzikos emocinį krūvį, kad jis išgyventų kompozitoriaus sumanytų kūrinių dramaturgijos prasmę. Ir tokiuose autoriniuose koncertuose pajuntame ne tik atskirų kūrinių, bet ir viso vakaro emocijų visumą.

Šiandieninį savo koncertą A. Šenderovas pradėjo naujausiu kūriniu „Da Capo al...“, kurio premjera įvyko visai neseniai, perkusininkų festivalyje. Šiandieninis atlikimas – antrasis. Tai kompozitoriaus A. Šenderovo ir perkusininko Pavelo Giunterio kūrybinio bendradarbiavimo rezultatas.

Dabar girdėsime A. Šenderovo Dialogus dviem smuikams, kurie atsirado iš anksčiau žymiajam violončelininkui Davidui Geringui sukurto kūrinio antrojo „Cantus“ violončelei solo. Jame kompozitorius pajuto vidinį dialogą monologe ir tas skirtingas nuotaikas išryškino išskirstydamas dviem smuikams.

Sonata altui ir mušamiesiems sukurta prieš 27-rius metus skambės tik trečiąjį kartą. Nepaisant to, šio kūrinio istorija labai turtinga. Netrukus po šio kūrinio atsiradimo, Sonatą kompozitorius perkūrė violončelei ir mušamiesiems, juolab kad A. Šenderovo tėvas buvo žinomas violončelininkas, o jo mokinys – šiandien plačiai pasaulyje žinomas violončelininkas David Geringas. Kūrinio natos buvo išspausdintos. David Geringas su Zbignevu Žilioniu šią Sonatą sėkmingai atliko ir įrašė plokštelei. Bet plokštelė nebuvo išleista, nes D. Geringas 1975 metais išvyko į Vokietiją. Prieš 7-rius metus tie patys atlikėjai – D. Geringas ir Z. Žilionis – šią Sonatą atliko Šlezvigo-Holšteino festivalyje. Kūrinys buvo puikiai įvertintas, o spauda rašė: „Instrumentų derinys – stulbinamai efektingas, beveik magiško poveikio“. Po to, šie atlikėjai Sonatą pagrojo ir Lietuvoje. O dabar mes išgirsime Sonatos pirminį variantą – altui ir mušamiesiems ir atliks Audronė Pšibilskienė ir Pavelas Giunteris.

A. Šenderovas yra iš tų kompozitorių, kuris savo kūrinius nuolat transformuoja, suteikdamas jiems daugiau spalvų, išraiškos. Pamenu, kad Antrajam tarptautiniam M. K. Čiurlionio pianistų konkursui jis sukūrė dešimties pjesių ciklą „M. K. Čiurlionio eskizai". Pamenu ir šio kūrinio pirmąjį atlikimą Kaune M. K. Čiurlionio dailės muziejuje, kur buvo surengta šių M. K. Čiurlionio eskizų parodėlė.

1999 m. lapkričio 8 d. Vilniaus Šv. Jonų bažnyčioje

KAUNIEČIO DAILININKO DARBAI VILNIUJE

Garsėjantys vis nauji vardai neretai be dėmesio palieka talentingų praeities menininkų kūrybą. Taip, matyt, bus atsitikę su dailininku Aleksandru Vitulskiu (1927 06 02–1969 10 16). Tautodailininkei Živilei Vasiliauskienei inicijavus, Lietuvos muzikų rėmimo fondo Stasio Vainiūno namai bando nubraukti užmaršties skaistę, vėl priminti visuomenei šį kūrėją, kurio daugelis darbų išsibarstę po įvairias dailės kūrinių saugyklas. Jų anksčiau įsigijo Kauno istorijos muziejus (grafikos darbų ciklas „Inkvizicija Lietuvoje"), Vilniaus Universiteto biblioteka (piešiniai iš ciklo „Senasis Vilnius") ir kt. Daug dailininko kūrinių saugo jo žmona Vanda Vitulskienė, gyvenanti Kaune. Iš jos buto į Stasio Vainiūno namus ir atkeliavo dvi dešimtys didesnio ir mažesnio formato A. Vitulskio darbų, kurie nors iš dalies primins šį talentingą kūrėją. Beje, jo darbais nuo pat 1949 m., kai jis įstojo į Vilniaus dailės institutą, žavėjosi šios aukštosios mokyklos pedagogai. Dailininkas Jonas Mackonis rašė: „Nedaug tereikėjo jį koreguoti, aiškinant proporcijų, konstrukcijos, perspektyvos ir anatomijos pagrindus. Greit ir lengvai, tarytum žaisdamas, jis pagaudavo figūros judesį, užfiksuodavo charakteringus veido bruožus, kruopščiais štrichais modeliavo tektoninį vaizduojamojo objekto reljefą. Viską piešė ekspromtu, be didesnių paklaidų, ir atrodė, kad iš jo išaugs talentingas figūrinio paveiks-

A. Vitulskis. *Žalgirio mūšis*

lo meistras…“ Deja, jo savarankiškas kūrybinis gyvenimas buvo trumpas, tačiau pasižymintis darbų gausa ir įvairove. Jo kūrybinis palikimas – per du tūkstančius darbų, kurie išsibarstę po įvairius asmeninius archyvus, muziejus, bibliotekas… Gal kuris nors menotyrininkas ims ir pasidomės, išstudijuos šį gausų palikimą ir prikels jį aktyvesniam gyvenimui.

Stasio Vainiūno namuose atidarytoje parodoje (ji veiks iki kovo 18 dienos) eksponuojama tik maža dalelė A. Vitulskio tapybos darbų, didesnioji parodos dalis – piešiniai, kuriuose vaizduojamos Lietuvos istorinės kovos ir gamtos vaizdai, knygų iliustracijos ir kt.

Atidarant parodą kalbėjo tautodailininkė Ž. Vasiliauskienė, dailininkės Irena Geniušienė ir Marija Mačiulienė, dailininko žmona V. Vitulskienė. Televizijos išgarsintas, daugelio pamėgtas dainininkas, dailininko A.Vitulskio anūkas Merūnas Vitulskis atliko S. Šimkaus dainą „Kur bakūžė samanota“. Mintys sukosi ne tik apie dailininką, kurio piešiniuose prasmingai įkomponuoti kanklininkai („Žalgirio mūšio pergalė“, „Pavergta Lietuva“), nes vakarą

tęsė Vilniaus Karoliniškių muzikos mokyklos mokytojos Virginijos Alenskienės vadovaujamas kanklininkių Mildos Bukauskytės ir Nadeždos Kazakovos duetas, birbynininkas Eugenijus Čiplys, atlikę kompozitoriaus Jono Švedo muziką, Lietuvos muzikos ir teatro akademijos studentai Monika Tamošauskaitė ir Romas Stiklakis (sceninės kalbos dėstytoja – docentė Judita Ušinskaitė), skaitę lietuvių poetų eiles apie Lietuvą.

„Nemunas“, 2009 m. kovo 13–18 d., Nr. 10 (236–677).

VILIJOS BLINKEVIČIŪTĖS DOVANOTI KONCERTAI LINKUVIEČIAMS

Ankstyvas lapkričio 30-osios rytas prasmingai ir gražiai kelionei į Pakruojo rajoną, Linkuvos socialinės globos ir Linkuvos kultūros namus sutelkė būrelį muzikos atlikėjų iš Vilniaus, kuriuos subūrė Lietuvos muzikų rėmimo fondo direktorė Liucija Stulgienė, vykdydama taurų pažadą Europos parlamento narei Vilijai Blinkevičiūtei, kuri panoro savo mamą pagerbti 85-ojo gimtadienio proga. Bet ši, sakytume, asmeninė šventė tapo gražia muzikine dovana visiems Linkuvos gyventojams, kurie užpildė jaukią kultūros namų salę, kurioje per vieną valandą trukusiame koncerte skambėjo lietuvių ir užsienio šalių kompozitorių kūriniai, lietuvių liaudies dainos. Jau 11-tą valandą Linkavičiuose, kur šių metų balandžio 6 dieną buvo atidengtas koplytstulpis čia prieš 120 metų gimusiam Lietuvos savanoriui ir kultūros veikėjui Vytautui Landsbergiui-Žemkalniui, Linkuvos socialinės globos namų gyventojai plojo vilniečiams ir po koncerto padėkos žodžiais apibėrė kiekvieną jo dalyvį. Tarp šių koncertų dalyvių buvo operos solisto profesoriaus Virgilijaus Noreikos ugdytiniai dainininkai Karolina Glinskaitė (sopranas) ir Eugenijus Chrebtovas (baritonas), fleitininkė Viktorija Marija Zabrodaitė, kuri ne tik puikiai muzikuoja bet ir turtina Linkuvos žemėje užaugusio fleitos virtuozo, dirigento ir kompozitoriaus Juozo Pakalnio kūrybines tradicijas. Visiems šiems solis-

V. Blinkevičiūtė po koncerto Linkuvoje su L. Stulgiene

Linkavičių socialinės globos namų klausytojai

tams puikiai tarė koncertmeisteris Aleksandras Vizbaras (koncertus vedė muzikologas Vaclovas Juodpusis).

Koncerto programą puošė ne kokie saloniniai niekučiai, bet tos tikrosios meninės vertybės, kurias praėjusį šimtmetį kūrė Lietuvos ir užsienio kompozitoriai ir kurių nevalia pamiršti. Klausytojai nuoširdžiai plojo už S. Šimkaus dueto „Plaukia sau laivelis“ ir harmonizuotos lietuvių liaudies dainos „Sėdžiu po langeliu“ atlikimą. E. Chrebtovas ne kartą į sceną buvo kviečiamas už nuostabų Ūdrio dainos (iš V. Klovos operos „Pilėnai“), Misterio X arijos (iš I. Kálmáno operetės „Cirko princesė“), Dainos (iš N. Rotos muzikos kino filmui „Krikštatėvis“) atlikimą. Ne mažesnį dėmesį klausytojai rodė ir K. Glinskaitei, kuri subtiliai atliko Dalios ariją (iš B. Dvariono operos „Dalia“), Gražinos ariją (iš J. Karnavičiaus operos „Gražina), W. Sandersono „Meilės dainą“, taip pat A. Kačanausko „Vai gražu“ pagal F. Kiršos eiles. O kai suskambėjo V. M. Zabrodaitės atliekamos J. Pakalnio miniatiūros „Rauda“ ir Šokis su lanku iš baleto „Sužadėtinė“ (Linkuvos globos namuose buvo atlikta ir J. Pakalnio „Svajonė“), dažno klausytojo, o ir koncerto vedėjo mintys krypo į netoliese esančią J. Pakalnio gimtąją sodybą Veselkiškiuo-

J. Pakalnį priminė V. M. Zabrodaitė

se. Įrodydama savo nepriekaištingą fleitos valdymą, V. M. Zabrodaitė meistriškai atliko prancūzų kompozitoriaus Ph. Gaubert'o Noktiurną ir Allegro scherzando, pritariant A. Vizbarui. Koncerto pabaigoje jaudinančiai nuskambėjo Hanos ir Danilo duetas iš vengrų kompozitoriaus F. Leháro operetės „Linksmoji našlė".

Ne tik koncerto mecenatė V. Blinkevičiūtė, bet ir organizuotoja L. Stulgienė, Linkuvos kultūrinės visuomenės atstovai, gausūs klausytojai skirstėsi namo maloniai pakylėti talentingų atlikėjų muzikavimo. Tai buvo visiems nepamirštama muzikos šventė.

2013 m.

KONCERTUOJA NAUJAVILNIEČIAI

Vilniaus koncertinio gyvenimo margumyne atsitiktinai suradau Vilniaus Naujosios Vilnios muzikos mokyklos mokinių koncerto šv. Kotrynos bažnyčioje afišą, skelbiančią, jog dalyvaus Lenkijos, Latvijos ir Estijos jaunieji atlikėjai, kad šį koncertą globoja Lenkijos institutas Vilniuje. Dar daugiau – koncertas rengiamas šiais Šeimos metais ir skiriamas Vaikų gynimo dienai. Vadinasi, daug žavių momentų ir suintrigavo gegužės 26 dienos pavakarę praverti garsios Vilniaus bažnyčios duris. O jau nuskambėjus paskuti-

niesiems muzikos akordams, likau labai patenkintas, galėjęs šiais maloniais įspūdžiais užbaigti lyg ir eilinę dieną, nors šis koncertas nebuvo eilinis Naujosios Vilnios muzikos mokyklos gyvenime.

Pianistė Kamila Sacharzewska

Ypatingai tenka pasidžiaugti puikiu moksleivių muzikavimo lygiu, kuris galėjo žavėti ir reiklesnį klausytoją. O jų reakcija buvo neabejinga. Savo plojimais puikiai palydėjo pianistės Manuelos Kovalčuk (mokytoja V. Tabainik) atliktą A. Isakovos „Raganą“, akordeonininko Daumanto Stundžios (mokyt. Ž. Gumenaja) – V. Semionovo Sonatos III dalį, jaunių choro (vadovė Marytė Bignevičiūtė) dainavimą, A. Kijevič vadovaujamo smuikininkų ansamblio muzikavimą, kitus. Puikiai muzikavo ir svečiai: klarnetininkas Uvis Alonderis (mokyt. V. Borovskis) iš Latvijos, Emilia Niilo su mokytoja Virve Tali, estiškomis kanklėmis atlikusios estų tautines melodijas. Na, ir ypač žavų įspūdį paliko dvylikametė pianistė Kamila Sacharzewska (mokyt. A. Borkowska) iš Lenkijos, skambinusi F. Chopino Grand valse brillante, o su mokyklos kameriniu orkestru, vadovaujamu bei diriguojamu profesoriaus Ričardo Sviackevičiaus, – ir W. A. Mozarto Koncerto fortepijonui ir orkestrui Nr. 1 F-dur pirmąją dalį. Tai buvo koncerto kulmina-

cija, į kurią orkestras ėjo atlikdamas A. Vivaldi Simfonijos G-dur pirmąją dalį, F. Kramaržo Koncerto dviem klarnetams ir orkestrui Es-dur pirmąją dalį (solistai Simonas Krukonis ir Valerija Maleckaja, mokyt. D. Pocius).

Neabejoju, kad visos Lietuvos muzikos mokyklos turi vienodas galimybes muzikuoti, ugdyti kamerinio ir orkestrinio grojimo įgūdžius. Bet tai, ką minėtą vakarą pademonstravo profesoriaus Ričardo Sviackevičiaus vadovaujama Vilniaus Naujosios Vilnios muzikos mokykla, jos kamerinis orkestras, ansambliai, privertė iš nuostabos aiktelėti dažną klausytoją. Tai buvo tikra muzikos šventė, už kurią galime būti dėkingi visiems savo darbą pamėgusiems pedagogams, ugdantiems jaunąją atlikėjų kartą, taip pat nuoširdus ačiū ir šią šventę globojusiam Lenkijos institutui Vilniuje.

2014 m.

ČIURLIONIŠKĄ ŽVILGSNĮ PAJUTUS...

Ne taip dažnai būna, kad Lietuvos muzikų rėmimo fondo Stasio Vainiūno namai muziejus būtų prisodrintas jaunystės. Vos tik uždarius šiems Namams dovanotų paveikslų, tarp kurių buvo plačiai žinomų Lietuvos dailininkų (J. M. Mačiokaitė-Pleškūnienė, K. Dockus, D. Karaškaitė-Brusokienė, R. Lebedytė, I. Geniušienė, E. Skuja, R. Kučinskaitė, J. Burkšaitis, D. Dubonienė, A. Vasiliauskas, Ž. Vasiliauskienė, V. Leimontas ir kt.) darbai, spalio 8 dienos pavakarę čia „įsikūrė" Druskininkų M. K. Čiurlionio meno mokyklos piešinių M. K. Čiurlionio temomis paroda „Čiurlionišką žvilgsnį pajutus". Taigi, tai buvo ir yra XII tarptautinio menų festivalio „Druskininkų vasara su M. K. Čiurlioniu", kurį rengė Lietuvos muzikų rėmimo fondas, Druskininkų savivaldybė ir bendrija „Atgaiva", aidas. Džiugu, kad jis pasiekė Vilnių ir vilniečius, kurie, deja, vasarą negalėjo apsilankyti Druskininkuose ir pasigrožėti jaunųjų druskininkiečių darbais. O jų piešiniai tikrai simpatiški ir išradingi: ir be užrašyto darbo pavadinimo gali pajusti savitą

Festivalio pradžios šventėje dalyvavo Druskininkų meras R. Malinauskas

2014 metų tarptautinio menų festivalio „Druskininkų vasara su M. K. Čiurlioniu“ priminimas

dėmesį M. K. Čiurlionio kūriniams. Į Stasio Vainiūno namus atkeliavo dvi dešimtys jaunųjų druskininkiečių darbų, kurie Namus puoš iki lapkričio 12 dienos, vadinasi, ir per būsimuosius renginius lankytojai turės galimybę artimiau suklusti prie kiekvieno piešinio ir pajusti kiekvieno druskininkiečio čiurlionišką žvilgsnį.

Atidarant jaunųjų druskininkiečių parodą, maloniai sutikta kalbėjo Druskininkų M. K. Čiurlionio meno mokyklos direktorė Ona Akstinaitė, palietusi daugelį mokyklos mokomojo proceso momentų, pasidžiaugusi mokytojų rūpestingumu ir pasišventimu sudėtingai pedagogo profesijai. O kad tas parodos atidarymo vakaras priminė darbingą, sutelktą ir kūrybingą Druskininkų vasarą, savo patirtus įspūdžius išsakė Lietuvos muzikų rėmimo fondo direktorė Liucija Stulgienė, Festivalio vadovė Genovaitė Šaltenienė ir šio vakaro vedėjas bei šių eilučių autorius muzikologas Vaclovas Juodpusis.

Stebint lankytojų žvilgsnius, buvo galima justi, kad jie krypo į Smiltės Šeimytės (12 m.), Daumanto Rimkaus (12 m.), Pijaus

Domanto Valentukevičiaus (11 m.), Manto Ramoškos (11 m.), Airidos Sarsevičiūtės (10 m.), Akvilės Pajaurytės (15 m.), Andriaus Augustinavičiaus (12 m.) ir kitų darbus, kurių mokytojai – Ona Akstinaitė, Liucija Vrubliauskienė ir Onutė Zakarienė.

Tą vakarą pristatant Druskininkų M. K. Čiurlionio meno mokyklos mokinių darbų parodą, subtiliai įsiaudė jaunųjų vilniečių, kurie tobulinosi Festivalio smuiko meistriškumo mokykloje, koncertas. O jį pristatydama Nacionalinės M. K. Čiurlionio menų mokyklos mokytoja ekspertė Gintvilė Vitėnaitė, vadovavusi smuiko meistriškumo mokyklai Druskininkuose, nuoširdžiai pasidžiaugė jaunųjų druskininkiečių kūrybiniais žvilgsniais, jų darbais.

Druskininkų M. K. Čiurlionio meno mokyklos jaunųjų dailininkų parodai savo koncertu puikiai „akompanavo“ Vilniaus B. Dvariono dešimtmetės muzikos mokyklos mokinė Anastasija Loboda (mokytoja Jurgina Nemanienė), Nacionalinės M. K. Čiurlionio menų mokyklos mokiniai Benas Gocentas, Augustina Vizbaraitė, Erika Ieva Eriksonaitė (visų mokytoja ekspertė Gintvilė Vitėnaitė) ir Lyja Maknavičiūtė (mokytoja Inga Gylytė), smuiku solo ar su koncertmeisterėmis Jūrate Kaminskiene ir Agne Jurkūniene atlikę G. Ph. Telemanno, J. S. Bacho, Ch. W. Glucko, N. Paganini, H. Wieniawskio ir S. Vainiūno kūrinius.

Šis Trečiadienio vakaras koncertas gražiai priminė Lietuvos muzikų rėmimo fondo ir Druskininkų savivaldybės (meras ir Festivalio garbės pirmininkas Ričardas Malinauskas, mero pavaduotojas Linas Urmanavičius), savivaldybės administracijos Švietimo skyriaus (festivalio piešinių, rašinių konkursams, viktorinai daug dėmesio skyrė vyriausioji specialistė Lina Černiauskienė) ir Druskininkų M. K. Čiurlionio meno mokyklos (direktorė Ona Akstinaitė) kūrybingus kontaktus, kurių metu ryškiai sužibėjo jaunųjų druskininkiečių kūrybinės pajėgos gilinantis į didžiojo druskininkiečio M. K. Čiurlionio palikimą.

2014 m.

FLEITININKŲ DIALOGAI

Šiandien, net ir patyrę muzikai, negali pasakyti, koks gi yra fleitų orkestro skambesys, nuo pat mažiausių – *piccolo* – iki kontrabosinių. Pastarųjų net daug žinantys muzikai nėra girdėję ar matę. O tai yra todėl, kad vienintelę kontrabosinę fleitą neseniai įsigijo ir ją koncertuose jau naudoja vienintelis Lietuvoje Fleitų orkestras, kuris suburtas Vilniaus Balio Dvariono dešimtmetėje muzikos mokykloje. Įspūdingu koncertu Vilniaus Taikomosios dailės muziejuje šis Fleitų orkestras, vadovaujamas ir diriguojamas mokytojo Mariaus Pupkovo, neseniai paminėjo kuklią 10-ties metų sukaktį. Tą pavakarę atliekant G. F. Händelio kūrinį orkestras pakluso ir žavios fleitininkės iš Vokietijos Angelikos Euler mostui. O kad orkestras turi sukaupęs solidų repertuarą, kūrinius atlieka su solistais fleitininkais ir dainininkais, mokiniais ir mokytojais – buvo malonu klausytis kiekvienam. Kad šis Fleitų orkestras yra pasiekęs pavyzdingo muzikinio lygio, tai yra pasišventėlių savajai profesijai, fleitos mokytojų, grupių vadovų Vilijos Filmanavičienės, Pauliaus Bernardo Koncės, Dainos Gutauskienės, Elenos Musteikienės ir, žinoma, Mariaus Pupkovo nuopelnas. Tai leido jiems pakilti prie vargonų Vilniaus Arkikatedroje bazilikoje, muzikuoti į šią garbią šventovę susirinkusiems klausytojams. Matyt, ir ateityje šio Fleitų orkestro meninis lygis neblės, juolab kad ir *iš jaunųjų* fleitininkų akių galima įžvelgti tik entuziastingą nusiteikimą kūrybiniam darbui.

Į jau minėtą Fleitų orkestro sukaktį ateita ne tik puikiai parengta programa, bet ir su leidiniu „JUOZAS PAKALNIS. KŪRINIAI FLEITAI, FLEITŲ ANSAMBLIUI, BALSUI IR FLEITŲ ORKESTRUI“, kuris galės pasitarnauti ir kitoms muzikos mokykloms, auginančioms jaunuosius fleitininkus, sklisti J. Pakalnio muzikai ir į užsienio šalis. Į jį M. Pupkovas sutalpino įvairių žanrų kompozitoriaus kūrinius, ne tik Leipzige subalsuotas lietuvių liaudies dainas, bet ir Kaune atsiradusius kūrinius, tarp kurių yra ir fragmentai iš baleto „Sužadėtinė“. Gal pasirodžius šiam leidiniui fleitininkai pajus J. Pakalnio muzikos romantinę spalvą ir neleis ramiai užsigulėti toms miniatiūroms, kurioms suteiktas fleitų skambesio at-

Prie J. Pakalnio gimtojo namo muzikavo ir Raseinių meno mokyklos fleitos mokytojos Astos Nikžentaitienės fleitininkai

spalvis, taip ryškiai menantis jų kūrėją, kuris po studijų Klaipėdos konservatorijoje darbavosi Kaune kaip fleitos pedagogas, išauginęs ne vieną atžalą. Šiandien tai jau didelis ir gražus Lietuvos fleitininkų medis.

Apie tai galvojant ir formavosi Fleitų orkestro ir pedagogų išvyka į fleitos virtuozo, dirigento ir kompozitoriaus J. Pakalnio gimtąjį Pakruojo rajoną, kur kadaise netoli Linkuvos, Veselkiškių kaimo vienkiemyje jo bėginėta, kur lankyta Linkuvos gimnazija, o vėliau – skrydis į pasaulį. Dabar jau jaunieji Vilniaus fleitininkai panoro pamatyti tą J. Pakalnio jaunystės aplinką. Tuo, atrodo, jie žavėjosi, nes seklyčioje, kurioje išsaugota anų laikų aplinka, išgirdo ir pasakojimą apie J. Pakalnio vėlesnius apsilankymus, jo rūpestį gimtinės išsaugojimu. Dabar, kaip pamatė atvykusieji, vaizdžiau prisimins šią kelionę ir pasivaikščiojimą po sodybą, kur juos pasveikino kolegos – Raseinių meno mokyklos fleitos mokytojos Astos Nikžentaitienės atvežtos jaunosios muzikantės, kurios čia pat, prie J. Pakalnio gimtojo namelio uždegė žvakutę ir šauniai muzikavo. Lyg atsakydamas į malonų pasveikinimą, M. Pupkovas skubiai išsiėmė bosinę fleitą ir grojo... O išvykstant visi buvo pavaišinti obuoliais iš čia pat rudenėjančio sodo.

Vilniečio Mariaus Pupkovo vadovaujamas fleitų orkestras koncertavo Pakruojo J. Pakalnio muzikos mokykloje

Bet iš pradžių Fleitų orkestras lankėsi Linkuvos Švč. M. Marijos Škaplierinės bažnyčioje, kur muzikavo pamaldų metų ir joms pasibaigus. Malonu buvo stebėti šios bažnyčios kleboną Edvardą Zeidotą, kuris džiaugėsi linkuviečių dėmesiu maldai ir skambančiai muzikai. O ji dažną mintimis skraidino į Veselkiškius. Čia, šventovėje, pritariant koncertmeisterei Vaivai Eidukaitytei-Storastienei, skambėjo Laimos Domikaitės (mecosopranas) ir jaunųjų dainininkų Eglės Noreikaitės (sopranas, prof. S. Stonytės klasė), Barboros Lazauskytės (sopranas, lektorės J. Stupnianek klasė) ir Pauliaus Prasausko (bosas, mokytojos Laimos Domikaitės klasė) atliekami kūriniai. Tuo džiaugėsi ir Linkuvos seniūnė Kazimiera Bacevičienė.

Malonu buvo stebėti ir pakruojiečių dėmesį čia dar neskambėjusio fleitų orkestro garsams. Pilnut pilnutėlė Pakruojo J. Pakalnio muzikos mokyklos salė, ačiū mokyklai už jautrų dėmesį, įdėmiai klausėsi kiekvieno kūrinio. Jų autoriai – J. S. Bach, G. F. Händel, R. Schumann, B. Dvarionas, V. Kairiūkštis, J. Karosas, S. Sližys, J. Pakalnis. Prie jau minėtų atlikėjų jungėsi jauna fleitininkė Augustė Janatjeva (mokytojo Pauliaus Bernardo Koncės klasė), atli-

kusi Šokį su lanku iš J. Pakalnio baleto „Sužadėtinė“ ir Gediminas Rydelis (mokytojo Mariaus Pupkovo klasė), čia pirmą kartą atlikęs J. Pakalnio „Melodiją“.

Sprendžiant iš klausytojų, o ir čia besilankiusiųjų atlikėjų veidų, buvo galima jausti, kad tai buvo neeilinė šventė visiems, priminusi šiose apylinkėse išaugusį fleitos virtuozą Juozą Pakalnį ir šiandien Lietuvoje subujojusį gražų fleitininkų medį.

2014 m. rugsėjo 28 d.

VAKARAI OPEROS SOLISTAMS

Vis skubėdami, kartais ir ne iš blogos valios pamirštame sustoti ir apsidairyti, pasidžiaugti tuo, ką turime, kas mus visus supo. Bet yra tokių momentų, kurių negalima pamiršti, pamiršti tokių svarių mūsų muzikinio gyvenimo asmenybių, be kurių, atrodo, netolimos praeities dešimtmečiai būtų buvę skurdesni. Taigi, tokių sūkuringų metų tėkmėje Lietuvos muzikų rėmimo fondo Stasio Vainiūno namai vis pradžiugina savo lankytojus tokių neeilinių asmenybių priminimu. 2014-ųjų metų pradžioje, vos tik pasirodžius operos solistės Reginos Tumalevičiūtės prisiminimų knygai „Scenoje ir už jos“, kurią išleido Lietuvos muzikų sąjunga, svariai talkinant Lietuvos muzikos ir teatro akademijos docentei Aušrai Stasiūnaitei ir jos dainavimo klasės studentėms Elzitai Girčytei bei Rasai Dzimidaitei (koncertmeisterė Nijolė Baranauskaitė), taip pat chorvedžiui ir pianistui Jūrui Bajerčiui, kuris su soliste yra surengęs nemaža įspūdingų koncertų, būta tikrai neeilinio vakaro.

Ir štai, rugsėjį pradėjus 17-ąjį Stasio Vainiūno namų sezoną, vėlgi ne be docentės A. Stasiūnaitės iniciatyvos, atvertėme 95-ajam gimtadieniui skirtą operos solisto profesoriaus Jono Stasiūno kūrybos vakarą. Tai tikrai ryškus mūsų šalies vokalinio meno talentas, nuo Panevėžio, per Kauną ėjęs į Vilnių, kur operos teatro scenoje sukūrė ir nugludino per 50 vaidmenų. Juk dar 1944 metais jo maestro P. Oleka savo „pirmgimiui“ gražuoliui Lietuvos miškų uosiui,

jo džiaugsmui ir pasididžiavimui linkėjo: „Jonuk atmink, kad ne vien tik gerklė, bet ir galvelė dainuoja, todėl lavinkis ir neduok užmigti savo sielai. Mokinkis, mokinkis ligi savo paskutinės dienos“. Kad tam operos solisto keliui, globojamas P. Olekos, jis ruošėsi nuo pat pasirodymų Kauno teatro scenoje nuo pat 1942-ųjų metų, liudija jo tvarkingai, apgalvotai ir kruopščiai pildytas dienynas, kurį vartant ir pajunti, kokį intensyvų kūrybinį gyvenimą jis nuėjo. Šiame dienyne fiksuoti tik jo sukurti operų vaidmenys. Pažymėti ir scenos partneriai iš Italijos, Estijos, Kanados, Lenkijos, Bulgarijos, Vengrijos ir kitų šalių. O kur dar atsakingos koncertinės išvykos į užsienį, į Lenkiją, Kiniją, Mongoliją, Čekiją, Bulgariją, Rusiją... Kartais šios gastrolės trukdavo 2–3 savaites. Taigi, galime džiaugtis, kad šalia tokio, sakytume, nežmoniško užimtumo visur buvo punktualus, laikėsi pasakyto žodžio, stengėsi visiems ir visada padėti. Taip pat žinome, kaip ryškiai praturtėdavo koncertai, kai jis dalyvaudavo su P. Tamošaičio vadovaujamu lietuvių tautinių instrumentų ansambliu „Sutartinė“, su Jurgio Gaižausko vadovaujama kaimo kapela, Lietuvos radijo ir televizijos vyrų vokaliniu oktetu, su pianistais, orkestrais... Čia galime tik žavėtis, kad jis visur suspėjo, juk dirbo ir pedagoginį darbą, pagaliau, dalyvavo radijo ir televizijos laidose, radijo įrašuose, reikėjo būti ir namuose, kurie jautė jo tėvišką globą.

Tad, pasitinkant J. Stasiūno jau minėtą gimimo sukaktį, Stasio Vainiūno namai gausiems lankytojams vėl priminė jį, įspūdingai operos teatro scenoje ir gamtoje kūrusį Margirį V. Klovos operoje „Pilėnai“ (dainuota 109 kartus), taip pat Skarpią G. Puccini operoje „Toska“ (103 karus), Žermoną G. Verdi operoje „Traviata“ (127 kartus), Eskamilją G. Bizet operoje „Karmen“ (126 kartus) ir t. t. Suskambę kai kurie J. Stasiūno įdainavimai daug kam vėl sugrąžino atmintin šią ryškią operos scenos pažibą.

Tą vakarą vėl įtaigiai praturtino docentė A. Stasiūnaitė, ne tik dainavusi, bet ir pažėrusi pluoštelį atsiminimų. Taip pat dalyvavo jos dainavimo klasės studentės Rasa Dzimidaitė, Elzita Girčytė, Agnė Buškevičiūtė, Vaiva Datenytė ir Polina Glušniova, pritariant koncertmeisterei N. Baranauskaitei. O gausi nuotraukų

paroda leido pažvelgti į J. Stasiūno sukurtus operų personažus, jo pasirodymus įvairiose teatrų ir koncertų scenose, prisiminti jį gyvenimiškose situacijose. Tai buvo tikra vokalinio meno šventė visiems, ir čia susirinkusiems operos solisto artimiesiems, kurie vėl pabuvo kartu su įžymiuoju dainininku.

„Muzikos barai", 2014 m. gruodis, Nr. 11–12 (442–443).

MAŽIEJI *SUGRĮŽIMAI SU ŠIAULIEČIAIS*

Kas gi yra Stasio Vainiūno namai? Daugelis tų, kurie čia lanko vykstančius koncertus ar literatūrinius vakarus, ateina pažiūrėti dailininkų, tautodailininkų, fotografų parodų, pasakytų, kad tai jauki kamerinė aplinka, kur galima maloniai susikaupti, pasigrožėti čia skambančia muzika. Ir tai jau vyksta septyniolika metų, kai Lietuvos muzikų rėmimo fondas, vadovaujamas direktorės Liucijos Stulgienės, įsigijo šį kompozitoriaus ir pianisto butą ir paskyrė kultūrinių, muzikinių tradicijų plėtrai. Džiugu, kad čia kiekvieną savaitę renkasi ir „Šiauliečių klubo" nariai, buvę šiauliečiai, dabar gyvenantys Vilniuje. Beje, jaunieji pianistai gali prisiliesti prie instrumentų, kuriais kadaise muzikavo kompozitoriai Juozas Gruodis, Stasys Vainiūnas ar poetas Vincas Mykolaitis-Putinas... Ne vieno jaunojo atlikėjo pirmasis viešas pasirodymas taip pat paženklintas koncertu, kuris vyko Stasio Vainiūno namuose. Tai sakau ir todėl, kad 2015 metų balandžio 10 dieną čia įvykęs „Mažųjų *SUGRĮŽIMŲ*" koncertas, papuošęs Lietuvos muzikų rėmimo fondo rengiamą XVII-ąjį tarptautinį muzikos festivalį „Sugrįžimai", priminė šiaulietės smuikininkės Augustės Emilijos Janonytės pirmąjį solinį koncertą Vilniuje, Stasio Vainiūno namuose, kai jai buvo dar tik 6-eri. Dabar jau ji – puikiai įvaldžiusi smuikavimo techniką, nuo 2014 metų rudens mokosi Didžiojoje Britanijoje, Mančesterio Chetham's menų mokykloje 11–oje prof. Jan Repko klasėje. O iki tol ją, kaip smuikininkę Šiauliuose, iš pradžių 1-ojoje muzikos mokykloje, vėliau Sauliaus Sondeckio menų gimnazijoje „augino"

Saulius Sondeckis Stasio Vainiūno namuose

mokytoja ekspertė Nijolė Prascevičienė, kuriai pripažintas ir Šiaulių miesto garbės pilietės vardas.

Į „Mažųjų *Sugrįžimų*“ koncertą atvyko ne tik A. E. Janonytė su savo tėvais, mokytoja eksperte N. Prascevičiene ir koncertmeistere Daiva Šulcaite, bet ir tėvų lydimi du jaunieji smuikininkai – antros klasės moksleivis Agnius Juška iš Šiaulių I-osios muzikos mokyklos ir septintos klasės moksleivė Gintė Grigaitytė iš Šiaulių Sauliaus Sondeckio menų mokyklos. Visiems jiems reikėjo jaudintis šiek tiek daugiau, nes tarp klausytojų buvo profesoriai Saulius Sondeckis, Silvija Sondeckienė, Raimondas Butvila, mokytoja ekspertė Beata Šmidtienė-Vasiliauskaitė, smuikininkas Kazys Kanišauskas ir daugelis kitų, kurie nuoširdžiai stebi jaunųjų smuikininkų kelius į didįjį meną.

Atmintiną koncertą pradėjo respublikinio A. Livonto stygininkų konkurso diplomantas Agnius Juška, grojantis ir N. Prascevičienės suburtame ansamblyje „Fiori musicali“. Jo programą puošė T. Šerno „Senovinis maršas“ ir F. Seitzo Koncerto Nr. 1 pirmoji dalis. Profesorius S. Sondeckis pagyrė jaunojo smuikininko puikią orientaciją bei gerą muzikavimo lygį, kurių pokalbis jau pasibaigus

koncertui, buvo tikrai žavus. Beje, profesorius paklausė jo, o kuo gi norėtų būti užaugęs. Jaunasis smuikininkas drąsiai išrėžė, kad ateityje norėtų mokytis pas profesorių S. Sondeckį. O profesorius gerų žodžių nepagailėjo ir koncertmeisterei Daivai Šulcaitei, kuri preciziškai atliko ir sudėtingus akompanimentus.

Puikų muzikavimą demonstravo ir Karalienės Mortos premijos bei tarptautinių konkursų laureatė Gintė Grigaitytė, pagrojusi H. Wieniawskio „Mazurką" ir B. Smetanos „Gimtąjį kraštą".

O šį atmintiną koncertą, į kurį susirinko ir nemažas būrys „Šiauliečių klubo" narių, užbaigė A. E. Janonytė, klausytojams pažėrusi P. Čaikovskio Tris pjeses (Meditacija, Scherzo ir Melodija), N. Paganini „Cantabile" ir L. van Beethoveno Aštuntosios sonatos antrąją dalį. Tai buvo tikrai puikus 19-os nacionalinių ir tarptautinių konkursų laureatės pasirodymas, kuris patvirtino, kad Šiauliai yra ir ryški jaunųjų smuikininkų rengimo vieta, čia ugdanti ir į sunkų atlikėjo kelią išleidžianti mokykla, tiksliau mokyklos, kuriose nuoširdžiai darbuojasi ir savo ugdytiniams jautrų dėmesį rodo mokytoja ekspertė Nijolė Prascevičienė.

2015 m. balandžio 16 d.

NAUJAM GYVENIMUI PRIKELTA J. KAROSO GIMTINĖ

Kai gegužės 29 dieną Spraguičio vienkiemyje buvo paminėtos kompozitoriaus, dirigento, muzikos veikėjo, profesoriaus Juozo Karoso gimimo 125-osios metinės, širdis apsidžiaugė, nes naujam gyvenimui prikelta sodyba sušvito visomis gražiausiomis spalvomis. Tai sakau ir todėl, kad šią sodybą mačiau dar 1970 metais, kai artėjant kompozitoriaus J. Karoso gimimo 80-mečiui su Lietuvos televizijos filmavimo kamera ir pačiu J. Karosu lankėme tas jo jaunystės vietas, kurios subrandino jį kaip muziką, pažinusį visą tuometinę aplinką. Lankydamiesi Utenoje, pataikėme į rajono dainų šventės repeticiją, kurios dalyvius jis mielai pasveikino.

Vaikščiojant prie Kuktiškių medinės bažnytėlės J. Karosas prašnekino senutę, kuri, pasirodo, buvusi anų dienų bažnytinio choro giesmininkė. Mūsų kelias vingiavo ir iki Alantos, kur J. Karoso vargonuota. Nepabūgome užsukti ir į kleboniją ir pasikalbėti su klebonu, kuris maloniai atidarė bažnyčią, o J. Karosas pakilo prie vargonų ir šį instrumentą prakalbino. Vėliau mūsų kelias pasuko į Leliūnus, kuriuos Maestro visada minėjo su ypatinga pagarba ir kur tebegyveno jo sesuo. Tad, Leliūnų kukliuose kultūros namuose susitikome su jaunaisiais leliūniečiais, kuriems jis pažėrė gražių įspūdžių ir prisiminimų. Toliau mūsų išvykos kelias vingiavo į Spraguitį, kompozitoriaus gimtinę. Deja, begaliniai apleistoje aplinkoje dar stovėjo J. Karoso gimtasis namas, prie kurio šiek tiek prisiartinome, bet užeiti nedrįsome, nes čia gyveno svetimi žmonės, kurie tikriausiai ir nenutuokė, jog tai ypatingos vertės sodyba. Taip ir liko atmintyje apžėlusi, apaugusi tuometė sodybos aplinka. Išsukę iš sodybos keliuko, trumpam stabtelėjome. Išlipęs iš mašinos, J. Karosas pažvelgė į kairę ir priminė, kad netoliese yra Velykūnai, kuriuose gimė plačios erudicijos muzikas Juozas Strolia.

Po dviejų dešimtmečių, jau 1990 metais, minint J. Karoso gimimo 100-metį, vėl teko lankytis Spraguityje, kurie buvo užžėlę dar labiau. Tąkart čia buvo atidengtas paminklinis akmuo, liudijantis, kad čia gimė kompozitorius J. Karosas.

2015 metų gegužės 29 dieną vėl aplankius Spraguitį, nebeatpažinau visos teritorijos, tik tas pats paminklinis akmuo tikrai tai liudijo: visa sodybos teritorija – kruopščiai sutvarkyta, atstatytas gyvenamasis namas ir klojimas, kuris, kaip senovėje, tapo klojimo teatru ir tarnauja visokiems susibūrimams. Ir šį kartą čia buvo surengtas koncertas, kurį vedė Lietuvos muzikų sąjungos prezidentė A. Žigaitytė-Nekrošienė, kalbėjo kompozitoriaus dukra Jūratė Teresė Karosaitė, profesorius Saulius Sondeckis, Utenos rajono meras Alvydas Katinas...

Tą dieną buvo pasidžiaugta Sauliaus Karoso labdaros ir paramos fondo įkūrėjo Sauliaus Karoso rūpesčiu atgaivinant senelio, kompozitoriaus J. Karoso gimtąją sodybą, padėkota p. Birutei Karosienei.

J. Karoso gimtinė

Tą nuoširdų ačiū galiu pasakyti ir aš, nuo 1953 metų pažinojęs kompozitorių J. Karosą, su jo autoriniais koncertais vėliau daugelį metų lydėjęs jį ir vedęs jo autorinius koncertus po visą Lietuvą.

2015 m. gegužės 31 d.

MOKYKLA, GARSINANTI PAKRUOJO KRAŠTĄ

Ne taip dažnai turime progų pasižvalgyti po muzikinę Lietuvą, pasigrožėti tuo, kad didesnieji miestai turi net po kelias muzikos mokyklas, o rajonuose, turinčiuose kad ir po vieną tokią mokyklą, spiečiasi muzikos menui taip pat pasišventę muzikos pedagogai, vedantys į didįjį muzikos pasaulį talentingus vaikus ir jaunuolius. Eilinis muzikantas net ir neįsivaizduoja, kiek Lietuvoje yra muzikos mokyklų, kad kiekviena jų vis kitokia, puoselėjanti savo krašto tradicijas. Kasmet tokiai pažinčiai Vilniuje, Lietuvos muzikų rėmimo fondo Stasio Vainiūno namai sukviečia skirtingų Lietuvos regionų muzikos mokyklas, kad jos parodytų klausytojams,

kuo gyvena, kuo jie turtingi ir gali sužavėti išlepintą sostinės muzikos mylėtoją. Taigi, kovo 25-ąją dieną į Stasio Vainiūno namus sugužėjo vilniečiai, panorę susipažinti su Pakruojo Juozo Pakalnio muzikos mokykla, jos mokiniais ir mokytojais, nes baigiantis vasarai ši muzikinio ugdymo institucija minės įkūrimo 50-metį. Proga neeilinė. Ir džiugu, kad mokykla, vadovaujama direktorės Nijolės Pupinienės, maloniai pradžiugino visus, ne tik klausytojus, kurie susirinko Stasio Vainiūno namuose, bet ir Vilniaus Balio Dvariono dešimtmetėje muzikos mokykloje, kur jaunieji pakalniukai ir jų pedagogai galėjo pamatyti mokyklą, su kuria mezgasi gražūs kūrybinio bendradarbiavimo saitai. Tai ypač maloniai išgyvena fleitos mokytojas ir fleitų orkestro vadovas Marius Pupkovas, kuris su B. Dvariono mokyklos jaunaisiais fleitininkais praėjusių metų rugsėjį aplankė fleitos virtuozo, dirigento ir kompozitoriaus Juozo Pakalnio gimtinę, koncertavo Linkuvos bažnyčioje ir Pakruojo J. Pakalnio muzikos mokykloje. Vadinasi, gyvenama didžiais muzikiniais interesais, mokantis iš kitų.

Galime prisipažinti, kad vilniečiai turi ne itin daug progų pažinti tolimesnių rajonų muzikinį gyvenimą. Tad žvilgsnis į Pakruojo J. Pakalnio muzikos mokyklą buvo visapusiškai prasmingas ir naudingas, juolab kad į Vilnių atvyko beveik visų specialybių moksleiviai. Labai maloniai nuteikė tai, kad koncertas Stasio Vainiūno namuose buvo pradėtas J. Pakalnio „Šokiu su lanku“ (iš baleto „Sužadėtinė“), kurį atliko 6 klasės fleitininkė Vakarė Vasiliauskaitė, ir po jo nuskambėjusia S. Vainiūno miniatiūra fortepijonui „Pakalnutės žydi“, kurią paskambino penktokė Domantė Beliackaitė. Net neįsivaizdavome, kad Pakruojis augina visą būrį pūtikų, tarp jų ir trimitininkų, saksofoninininkų, žavių smuikininkų, dainininkų, akordeoninininkų... Su mokykla supažindinusi ir koncertą vedusi mokyklos direktorė N. Pupinienė apgailestavo, kad šioje kamerinėje aplinkoje negalėjo pasirodyti jaunių choras, kiti ansambliai, kurie sėkmingai dalyvauja koncertinėje veikloje ir garsina mokyklos vardą. Tačiau visi, kas muzikavo per valandą trukusioje programoje, tikrai verti pagiriamojo žodžio, verti jo ne tik moksleiviai, bet ir mokytojai. Kai koncerto pabaigoje išgirdau

dainavimo mokytojos Sandros Vaitiekūnienės interpretuojamą V. Klovos harmonizuotą lietuvių tautinę dainą „Rūta žalioji“, suvokiau, kodėl taip žaviai pasirodė ir dvi jos ugdytinės Rūta Kairytė ir Andrė Šnapštytė, dainavusios solo, o duetu atlikusios Ž. Offenbacho Barkarolę.

Žavėjo klausytojus ne tik pakruojiečių muzikavimas, bet ir solidus repertuaras, kurį be jau minėtų lietuvių kompozitorių kūrinių džiugino D. Kairaitytės (Ema Stakutytė atliko jos „Miško takeliu“), G. Kuprevičiaus (Greta Gaubytė skambino jo „Preliudą M. K. Čiurlionio atminimui“) instrumentinės miniatiūros. O juk dar skambėjo M. K. Oginskis, kurio gimimo 250 metų jubiliejų minėsime šių metų rugsėjį, čekų kompozitorius Z. Fibichas, kuris prieš 140 metų gyveno ir dirbo Vilniuje, J. S. Bachas, L. Mozartas, L. van Beethovenas... Klausantis įtaigaus koncerto, mintimis nuolat žavėjomės ir įvairių specialybių pedagogų Vytauto Lukošiūno, Svajonės Geležėlienės, Romualdo Klupšo, Natalijos Chrapačienės, Redo Varvuolio, Larisos Šiaulienės, Dainiaus Tomkaus, Ligitos Stravinskienės, Filomenos Bieliauskienės darbo rezultatais. Juk žinome, kad niekas neatsiranda savaime. O kad pakruojiečiai viešėjo Vilniuje, padėkos žodį turime tarti ir UAB „Kalpokų ūkis“.

Ir dar. Norisi pasidžiaugti, kad neseniai sukurta interneto svetainė *Pakruojo Juozo Pakalnio muzikos mokykla* (www.pakruojomuzika.lt), kur randame įdomios iliustruotos medžiagos apie mokyklos praeitį ir dabartį, apie mokinių pasirodymus įvairiuose konkursuose. Todėl šiai mokyklai linkėtina ir toliau intensyvaus darbo, jo puikių rezultatų, kuriais galėtų žavėtis ne tik Pakruojo krašto žmonės.

„Muzikos barai“, 2015 m. birželis, Nr. 5–6 (448–449).

LIETUVIŠKA GAIDA „SUGRĮŽIMŲ“ FESTIVALYJE

Su 2015 metų pavasariu į praeitį nubėgo ir Lietuvos muzikų rėmimo fondo (LMRF) rengiamas XVII-asis tarptautinis muzikos festivalis „Sugrįžimai“, 25 jo koncertai, kurie vyko ne tik Vilniaus kultūrinėse erdvėse, bet ir Kaune, Šeduvoje, Alytuje, Varėnoje. Pasišventimas festivalio idealams brandina kiekvieną tokį pavasarinį susibūrimą, kuris telkia ir jaunuosius atlikėjus ne tik iš įvairių Europos valstybių, bet ir iš įvairių žemynų. Žinia apie LMRF rengiamus „Sugrįžimus“ jau yra pasiekusi Pietų ir Šiaurės Ameriką, Aziją, Australiją, Afriką.

Prieš 17 metų, rengiant pirmąjį festivalį, buvo net sunkoka įkalbinti, kad nors ir lietuvaičiai, išsibarstę po užsienio šalis, atliktų bent vieną kitą lietuvių kompozitoriaus kūrinį, nors M. K. Čiurlionį. Dabar jau ir įkalbinėti atlikėjų nebereikia, kad atvykdami į gimtinę, su savo kolegomis užsieniečiais grotų ir lietuvių kompozitorių kūrinius, juos ir vėliau atliktų savo koncertuose užsienyje. Šia prasme ypač ryškus buvo XVII-asis festivalis, koncertų programas praturtinęs svariais lietuviškais opusais, kuriuos kartu su mūsų tautiečiais atliko užsienio muzikai ispanai, vokiečiai, italai, meksikiečiai, kubiečiai, šveicarai, graikai, olandai, estai... Taigi, ši muzikinė kelionė buvo maloniai nuteikusi ir leidusi praverti įspūdžių labirintus.

Nors pagrindinis dėmesys nuo pat pirmųjų festivalių krypsta į jaunuosius atlikėjus, bet nuo to paties pirmojo „Sugrįžimų“ festivalio klausytojams sudaroma galimybė pažinti ir prieš daugelį metų į užsienio šalis nublokštus mūsų kompozitorius, atlikėjus, poetus, pagal kūrių eiles atsirado daug reikšmingų muzikos kūrinių. Nuo pat pirmųjų „Sugrįžimų“ koncertų, o ir pirmojo „Sugrįžimų“ festivalio 1999-aisiais, kasmet Stasio Vainiūno namuose turėta progų pabendrauti su kompozitoriais Giedra Gudauskiene, Bronium Budriūnu, Jeronimu Kačinsku, Alfonsu Mikulskiu, Juozu Strolia, Faustu Strolia, Stasiu Sližiu, žinoma, su jų kūryba, vis trokštant, kad jį įsigyventų ir Lietuvoje, operos solistais Juoze Augaityte, Vince Jo-

nuškaite-Zauniene, Stasiu Baru, Algirdu Kynu, Birute Vizgirdiene, Arnoldu Voketaičiu, Salomėja Valiukiene-Nasvytyte, operos solistais ir poetais Juoze Krištolaityte-Daugėliene ir Stasiu Santvaru, kanklininke Ona Mikulskiene, poetais Bernardu Brazdžioniu, Kaziu Bradūnu, dailininku Viktoru Vizgirda, kai buvo surengta solidi jo darbų paroda. Šiais metais tokio dėmesio susilaukė kompozitorius, dirigentas, vargonininkas ir muzikos veikėjas Juozas Stankūnas (1906–1996), kurio vokalinius kūrinius, visą didžiulę spalvingą koncerto programą atliko docentė Aušra Stasiūnaitė, studentės Rasa Dzimidaitė, Elzita Girčytė, Barbora Lazauskytė, Vilniaus Balio Dvariono dešimtmetės muzikos mokyklos dainavimo mokytojos Laimos Domikaitės mokiniai Fausta Balčaitytė, Ieva Dilinikaitytė, Indrė Sokolovaitė, Paulius Prasauskas ir Fleitų ansamblis, vadovas Marius Pupkovas, kuris kelių dainų akompanimentus aranžavo fleitų ansambliui, koncertmeisterės Nijolė Baranauskaitė ir Vaiva Blažienė. Taigi, tuo lyg ir patvirtinta, kiek daug geros muzikos, mums nežinomos, yra sukūrę mūsų tautiečiai užsienio šalyse. Tai vis žvilgsniai, leidžiantys suvokti, kaip plačiai po pasaulį yra pasklidę mūsų tėvynainiai, visur ir visada demonstravę savąsias talentų galias ir iki 1990-ųjų metų priminę pasauliui apie okupuotą Lietuvą.

Prieš du dešimtmečius LMRF užčiuopta prasminga ir iki šiol jaudinanti Lietuvos muzikų pasklidimo po pasaulį terpė leidžia visiems suvokti nesibaigiantį, bet vis platėjantį muzikinio dialogo procesą, kai į „Sugrįžimus“ atvyksta ne tik lietuvaičiai, bet ir jų kolegos užsieniečiai, studijuojantys ar dirbantys įvairiose šalyse. Turbūt šįmet labiausiai „pasisekė“ kompozitoriui Juozui Pakalniui, kurio net du solidūs kūriniai nuskambėjo koncertuose. Jo Kapričio Nr. 1 fleitai ir fortepijonui (tai 18-kamečio kompozitoriaus kūrinys, parašytas 1931 metais) atliko Anna Denise Rheinländer ir Alvyda Zdanevičiūtė (abi iš Hanoverio, Vokietijos). Ir grojo taip įspūdingai, abi lengvai įveikdamos sudėtingą, virtuozišką muzikinį tekstą. Vadinasi, šių atlikėjų dėka kūrinys skinasi kelią į pasaulį, juolab kad minėtos atlikėjos planuoja kūrinį groti ir ateityje. Nemažesnio džiaugsmo suteikė ir J. Pakalnio 1945 metais sukurto Trio C-dur smuikui, violončelei ir fortepijonui atlikimas. Pianistės Ievos Mari-

jos Eidukonytės iniciatyva fortepijoninio trio „Nero“ (smuikininkė Ieva Marija Eidukonytė, violončelininkas Björn Schwarze, pianistė Nathalie Glinka), gyvuojančio Liubeke, Vokietijoje, repertuare atsiradęs šis kūrinys, beje, iš atlikėjų taip pat reikalaujantis ypatingo meistriškumo, ansamblinio grojimo susiklausymo, lietuviškos nuotaikos pajutimo. Kalbant apie šio kūrinio atlikimą, tenka džiaugtis dar ir tuo, kad po 70 metų pirmą kartą nuskambėjo šio Trio antrasis finalas, kurio partitūros ir partijų kompiuterinę redakciją kruopščiai parengė Kazys Daugėla.

Malonu džiaugtis, kad į gimtinę visi festivalio dalyviai intensyviai ruošėsi, atvyko su įdomiomis programomis. Koncertuose skambėjo ne tik premjeros, bet ir gerai žinomų Lietuvos autorių kūrinių aranžuotės arba tiesiog verti atlikėjų programas papuošti kūriniai. Čia visų pirma minėtinas M. K. Čiurlionis, kurio visą pluoštą kūrinių atliko italas Marco Alesi, surengęs solinį koncertą M. K. Čiurlionio namuose, o ir Filharmonijoje bei Kaune akompanavęs žaviai solistei Daivai Gedvilaitei, sugrįžusiai iš Vokietijos. M. K. Čiurlionį Vilniaus arkikatedroje bazilikoje, o ir gimtojoje Varėnoje vargonavo niujorkietis Virginijus Barkauskas, ir Amerikoje į savo koncertus įtraukiantis lietuvių kompozitorių opusus. Šįkart Lietuvoje vėl sukambėjo Vaidos Striaupaitės-Beinarienės „Sugrįžimas“, kurį atliko su obojininku Robertu Beinariu. Gražų dėmesį M. K. Čiurlioniui parodė ir jaunas rusų pianistas Dmitrij Kalašnikov, puikią fortepijono techniką demonstravo ir pianistė Nadežda Okruško, kuri savo įtaigiu atlikimu priminė ir Vytauto Barkausko „Legendą apie Čiurlionį“. Tarp festivalio muzikinių puošmenų buvo Vytauto Barkausko Modus Vivendi smuikui, violončelei ir fortepijonui, kurį atliko fortepijoninis trio „GIL“, atvykęs iš Olandijos. Jo dalyviai – mūsų tautietė pianistė Ieva Dūdaitė, smuikininkas meksikietis Alfredo Reyes Logounova ir violončelininkas kubietis Rolando Fernandez Lara.

Savitą spalvą Balio Dvariono pjesei „Prie ežerėlio“ suteikė fleitininkas Remigijus Kažukauskas, kūrinį aranžavęs fleitai ir styginių kvartetui, ir atliktas su Utrechto (Olandija) kvintetu (R. Kažukauskas, smuikininkė Mary Ann Eesseear iš Estijos, altininkė Hannah Donohoe iš Australijos, altininkė Lorena Garcia Fernan-

dez iš Ispanijos ir violončelininkas Jannis Nina iš Graikijos). Ansamblio dalyviams teko pamatyti Lietuvą, koncertuoti R. Kažukausko gimtinėje, svetingoje Šeduvoje, jos Šv. Kryžiaus Atradimo bažnyčioje.

Utrechto kvintetas Šeduvoje

Iš praeities kompozitorių, dar turtinusių „Sugrįžimų“ programas, buvo Mikas Petrauskas, Juozas Gruodis, Aleksandras Kačanauskas, Gediminas Purlys, taip pat nepamiršti nūdienos kūrėjai Algimantas Bražinskas, Lionginas Abarius, Jaroslavas Cechanovičius, Kristina Vasiliauskaitė, Vidmantas Bartulis, Dalia Kairaitytė, Algimantas Martinaitis, Giedrius Kuprevičius. Jų kūrinius įspūdingai interpretavo Virgilijus Noreika, Liudas Mikalauskas, Karolina Juodelytė ir Vilniaus jėzuitų gimnazijos jaunimo choras „Krantas“ (vadovas Leonidas Abaris), Virginijus Barkauskas ir Varėnos Jadvygos Čiurlionytės menų mokyklos jaunių choras „Varėnė“ (vadovė Ilona Zalanskienė), Austėja Lukaitė, Marija Dūdaitė ir Ieva Dūdaitė, Anton Vagero... Tai buvo spalvingi koncertų puslapiai, leidę pajusti užsienyje studijuojančių ir pas mus besidarbuojančių atlikėjų meninę santarvę.

Zbindenų dueto (Šveicarija) kompaktinėje plokštelėje įrašytas austrų kompozitoriaus H. von Herzogenbergo lietuvių liaudies dainas fortepijonui keturioms rankoms transliuoja Radio Swiss Classic

XVII-ieji „Sugrįžimai“ buvo turtingi ne tik užsienio kompozitorių (Kjell Marcussen, Bernard Wayne Sanders, Wim Zwang), bet ir lietuviškomis premjeromis. Tarp ryškesnių – Čilėje gyvenančio ir dirbančio fagotininko Žilvino Smalio Concertino fagotui ir styginiams (2015), kurį ryškiai pristatė Povilas Bingelis, sugrįžęs iš Šveicarijos, ir kamerinis orkestras MODUS, diriguojamas Roberto Bliškevičiaus. Festivalio klausytojams maloni naujiena buvo ir Kęstučio Grybausko fantazijos „Tičino, Tičino...“, dedikuota profesoriui Hansui Schickeriui, ir „Kelionė į Apencelį“, dedikuota Vilmos Rindzevičiūtės-Zbinden ir Danielo Zbindeno duetui. Abi jas fortepijonui šešioms rankoms išraiškingai atliko autorius ir V. bei D. Zbindenų duetas. Tenka pasidžiaugti, kad „Sugrįžimų“ festivalyje pirmą kartą sužibėjo kompozitorės Ritos Mačiliūnaitės pavardė. Fleitininkas Paulius Gefenas ir arfininkė Agnė Keblytė iš Prancūzijos, taip pat altininkas Vytautas Martišius iš Austrijos klausytojų dėmesiui pateikė jos Trio fleitai, altui ir arfai.

Ir tai dar ne visos lietuvių kompozitorių pavardės, priminusios mums apie jų kūrybines sėkmes. Čia verta minėti Rasą Bartkevičiūtę, Viktorą Miniotą, Justiną Ritauską, Vaclovą Augustiną, Andrių Kulikauską, kurie vienaip ar kitaip artimi jų kūrinių atlikėjams, dalyvavusiems „Sugrįžimuose“.

2015-ųjų metų „Sugrįžimai“ baigėsi. Tai buvo puiki patirtis rengiant ateities festivalius. Tad norisi tikėti, kad lietuviška gaida ir ateityje ryškiai skambės po pasaulį gausiai pasklidusių lietuvaičių atlikėjų programose.

„Muzikos barai“, 2015 m. rugpjūtis, Nr. 7–8 (450–451).

ŠIAULIEČIAI MUZIKAI VILNIUJE

Kiekvieno mėnesio antrąjį sekmadienį Vilniaus Arkikatedroje bazilikoje Lietuvos muzikų rėmimo fondas ir bendrija „Atgaiva“ vilniečiams ir Vilniaus svečiams, lankantiems šią šventovę, jau daugelį metų rengia sakralinės muzikos valandas. Sausio 10-ąją, pasitinkant mums rūsčiąją istorijos dieną – Sausio 13-ąją, Laisvės gynėjų dieną, čia muzikavo šiauliečiai – solistai ir muzikiniai kolektyvai, kuriuos į vieningą programą subūrė šiai atlikėjų bendrijai maloniai sutikęs vadovauti dirigentas Sigitas Vaičiulionis, ne vieną dešimtmetį pasišventusiai dalyvaujantis Šiaulių muzikiniame gyvenime. Jo sudarytos programos, kurią puošė J. S. Bacho, G. Bizet, Ch. Gounod, G. Rossini, F. P. Tosti ir kitų kompozitorių kūriniai, atlikimui nuoširdžiai ir profesionaliai talkino Šiaulių pučiamųjų orkestras, ansamblis „Ars vivo“ (Kristina Valčiukienė, Beata Smiltinikienė, Rita Daukantaitė, Juozas Janužas ir Tomas Vavilovas) ir Šiaulių kamerinis orkestras. Tai vis kolektyvai, kurie jau ne vieną dešimtmetį gaivina Šiaulių ir aplinkinių vietovių muzikinį gyvenimą. Prasmingai skambėjo Šiaulių pučiamųjų orkestro, kurį prieš penkis dešimtmečius subūrė Stasys Jautakas, atliekami kūriniai (H. Alfveno „Elegija“ ir kt.). Dabar gi Šiaulių pučiamųjų orkestro meno vadovo pareigybę nuo šių metų pradžios iš Gedimino Brūzgos perėmė Sigitas Vaičiulionis, kuriam teko diriguoti ir Šiaulių kamerinio orkestro atliekamiems kūriniams. Net ketvirtį šimtmečio gyvuojantis kolektyvas taip pat sulaukė vadovų kaitos. Jonui Janulevičiui tapus Kauno valstybinio muzikinio teatro vyriausiuoju dirigentu, Šiaulių kamerinio orkestro meno vadovu ir vyriausiuoju dirigentu pakviestas Ričardas Šumila.

Šiauliečių muzikinė programa buvo tauri ir sakrališka. Greta plačiai žinomų G. Bizet ar Ch. Gounod opusų jaudinantį įspūdį paliko praeityje žinomos grafienės, Lietuvos didikės, kompozitorės Marijos Ziberkaitės-Broel-Platerienės atlikti du kūriniai – giesmės „Tantum ergo“ ir „Ecce panis angelorum“. Tie kūriniai buvo išspausdinti prieš 130 metų ir dedikuoti giminaičiams Rokiškio grafams Marijai ir Reinholdui Tyzenhauzams. Įžymiojoje Vilniaus

šventovėje jie nuskambėjo pirmą kartą. Gaila, žinoma, kad iki šiol dar nerandame kompozitorės gyvenimo datų, jos pavardės nesurandame ir enciklopedijose.

Malonu, kad šiauliečiai atlikėjai šiuo sakralinės muzikos koncertu tarp klausytojų subūrė ir buvusius šiauliečius, dabar gyvenančius Vilniuje ir nuolat dalyvaujančius „Šiauliečių klubo" kultūrinėje veikloje. Gausiems klausytojams, užpildžiusiems Arkikatedrą baziliką, girdint, buvo padėkota visiems atlikėjams ir jų rėmėjams, nes tai leido prisiminimais sugrįžti į 25-rių metų praeitį, kuri niekada neišblės iš mūsų tautiečių atminties. Todėl užbaigiant šį sakralinės muzikos koncertą po Arkikatedros skliautais didingai nuskambėjo Piligrimų choras iš R. Wagnerio operos „Tannhäuser", kurį dirigavo G. Brūzga, o grojo Šiaulių pučiamųjų ir Šiaulių kamerinis orkestrai, vargonavo puikiai koncertui talkinęs vargonininkas Bernardas Vasiliauskas.

„Šiaulių kraštas", 2016 m. sausio 16 d.

VYTAUTAS KLOVA. PAMĄSTYMAI APIE JO KŪRYBOS PRASMĘ

Pradėdamas šį savo žodelį apie kompozitorių Vytautą Klovą, norėčiau nuoširdžiai padėkoti už pakvietimą dalyvauti šioje konferencijoje, kuri, manyčiau, atgaivins mums nepaprastai mielą šio kūrėjo asmenybę, kurio dėmesys, paminėjus Žemaitiją, Mažeikius, Tirkšlius, maloniai nušvisdavo. Taip pat noriu padėkoti Mažeikiams, kad jie nepamiršta savo kraštiečių, kad mokama pasigrožėti praeitimi.

Pasakymas, kad kompozitorius yra gyvas tol, kol skamba jo muzika, yra diskutuotinas. Šimtmečių muzikos istorija gali pateikti daugelį pavyzdžių, kad ne vieno kompozitoriaus kūrybą net savosios tautos buvo pamiršusios ilgiems dešimtmečiams ar net šimtmečiams. Taip atsitiko su J. S. Bachu, kurį Vokietijoje po ilgo laikotarpio priminė F. Mendelssohnas-Bartholdi. Taip buvo ir su italų

kompozitoriumi A. Vivaldi, kuris į intensyvų muzikinį gyvenimą „įsijungė“ tik praėjusį šimtmetį, o Lietuvoje jo kūrybą išgarsino po pasaulį plačiai koncertavęs Saulius Sondeckis ir jo vadovautas Lietuvos kamerinis orkestras. Susidomėjimas Mykolo Kleopo Oginskio kūryba sugrįžo tik artėjant jo gimimo 250-osioms metinėms. Taigi, pavyzdžių galėtume ieškoti ir surasti begaliniai daug. Tad, šiandien pasitikdami kompozitoriaus Vytauto Klovos gimimo 90-metį vėl galėtume sakyti, kad po jo mirties dėmesys jo kūrybai yra priblėsęs, nes per 60 metų aš pats dalyvaudamas ir intensyviai stebėdamas Lietuvos muzikinio gyvenimo peripetijas matau ydingas tendencijas, kai jaunosios kartos kompozitoriai savo tarsi moderniais opusais nori užvaldyti visas koncertines estradas ir tuo nebematydami praeityje sukurtų aukštos meninės vertės kūrinių. Taip buvo nutikę su M. K. Čiurlioniu, kurį tik praėjusio šimtmetio šeštąjį dešimtmetį į plačią areną sugražino jo seserys, taip yra ir su Juozu Gruodžiu, Juozu Pakalniu, Kazimieru Viktoru Banaičiu ir kitais, kurių vardus, o ir kūrinius išgirstame tik ypatingesnėmis progomis. Liūdina net toks faktas, pavyzdžiui, kad Lietuvos muzikos informacijos ir leidybos centro interneto svetainėje nebefigūruoja buvusių šios kompozitorių sąjungos narių Konstantino

Galkausko, Elenos Laumenskienės, Povilo Dikčiaus, Benjamino Aleknos, Vitolio Baumilo, Viktoro Budrevičiaus, Genovaitės Vanagaitės, Konrado Kavecko, Juozo Karoso, Vido Ločerio, Vytauto Mikalausko, Vytauto Paltanavičiaus, Jono Navakausko, Jono Dambrausko, Viktoro Kuprevičiaus ir kitų pavardės. Nors čia minimas Mikas Petrauskas, miręs 1937 metais, bet neminimi Bronius Budriūnas, Giedra Gudauskienė, Darius Lapinskas, Alfonsas Mikulskis, pokario metais darbavęsi JAV ir sukūrę tikrai vertingų kūrinių. Taigi, galima matyti, kokia tiesa ar kompetencija čia gali būti. Tai pastebimai atspindi ir tą situaciją, kurią formuoja į muzikinę areną atėję jaunieji muzikai, nebematantys, kas yra svarbu mūsų klausytojams, o ir mūsų tautai.

Artėjant šiai iškiliai kompozitoriaus Vytauto Klovos gimimo sukakčiai pasidomėjau, o kaip gi tai mini mūsų valstybinės organizacijos. Jo pavardės nesuradau Lietuvos nacionalinės filharmonijos šių metų pirmosios pusės koncertų suvestinėse. Nutilo apie Vytautą Klovą ir Lietuvos nacionalinis operos ir baleto teatras, kurio repertuarą kompozitorius turtino nuo pat 1956-ųjų metų, kai buvo pastatyti jo garsieji „Pilėnai“, rodyti Rusijoje, Lenkijoje, statyti JAV, Čikagos Lietuvių operoje. O jo operai „Amerikoniškoji tragedija“ uždanga pakilo Rygos nacionalinėje operoje. Malonu, kad tose savo kūrinių šventėse jis pats dalyvavo, nors ne kartą kai kurie atlikėjai bandė daryti nepasvertas korekcijas. Tik jam pačiam tokias redakcijas stebint, o ir priešinantis, neįvyko iškreiptas jo sceninių kūrinių interpretavimas.

Aš, asmeniškai, vesdamas šio mėnesio koncertus Vilniuje, Naujojoje Vilnioje, kuriuos rengė Lietuvos muzikų rėmimo fondas, visada ypatingą dėmesį skirdamas nacionalinėms muzikinėms vertybėms, ne kartą minėjau Vytauto Klovos pavardę, tarpininkavau, kad koncertų programose nuskambėtų nors kameriniai vokaliniai opusai.

Taigi, pasitikdamas Vytauto Klovos 90-ąjį gimtadienį vis varčiau jo kūrinių sąrašus. Ir vis stebėjausi, kokius svarius kūrinius jis sukūrė, kurie pasklido po pasaulį, atliekant mūsų puikiems atlikėjams. Tad ir šiandien galima nusilenkti jo žmonai, kuri ėmėsi visų

šeimos rūpesčių, kad tik Vytautas Klova galėtų netrukdomai dirbti kūrybinį darbą ir pažerti tiek įvairiausių žanrų kūrinių, kurie pelnytai tapo mūsų muzikinės kultūros pasididžiavimu. Čia galėčiau pasidžiaugti, kad savo laiku tėvui į pagalbą ėjo ir jo dukros, atlikusios ir stambios apimties kūrinius. Daugelį tų kūrinių atlikėjai, ne tik vyresniosios kartos, bet ir jaunieji, tebeturi savo repertuaruose, tačiau trūksta kūrybingo kultūrinių organizacijų požiūrio į nacionalinį muzikos paveldą. Tai mūsų Nepriklausomos Lietuvos kultūrininkų bėda, kultūros tarnautojų trumparegiškumas, kuris stumia į nebūtį visa, kas gražiausio, tauriausio sukurta praeityje. Tai, žinoma, atsiliepia ir Vytauto Klovos kūrybinio palikimo gyvavimui.

Kas gi buvo, yra ir bus mums, Lietuvos piliečiams, Vytauto Klovos vardas?

Tai klausimas, į kurį neatsakysi keliais sakiniais. Tam reikia jautraus žvilgsnio į jo gausią kūrybą, jo pedagoginę veiklą ir rašinius, kurių, pasirodo, yra devynios galybės ir kiekviename jų tvyro lietuviška gaida, nors rašė periodinei spaudai ir apie Piotrą Čaikovskį, Ludwigą van Beethoveną, kitus praeities muzikus, o svarbiausia – neaplenkė ir savo mokytojų Juozo Gruodžio, Antano Račiūno, kitų savo amžininkų. Kiekviena pasitaikiusia proga rašė ir apie Lietuvos muzikinį gyvenimą, jo peripetijas, visada pabrėždamas lietuvių tautinio meno svarbą ne tik mums, bet ir užsienio šalių klausytojams.

O viskas prasidėjo čia – Mažeikių krašte, kurį Vytautas Klova prisimindavo su ypatinga šiluma. Kartą, paprašytas sugrįžti į jaunystės metus, jis pasakojo: *„Daugiausia liko gražių prisiminimų iš Mažeikiuose prabėgusių jaunystės dienų, kai mokiausi gimnazijoje. Mažeikių gimnazijoje buvo labai puoselėjamas menas: veikė dailės, muzikos, literatūros būreliai. Labai didelį darbą estetiniame auklėjime nuveikė žymus mūsų dailininkas Česlovas Kontrimas, dirbęs Mažeikių gimnazijoje piešimo mokytoju. Jis, subūręs jaunus moksleivius į dailės būrelį, mokė juos piešti, akvarelės meno, gimnazijos vaidinimams kartu su jais kūrė dekoracijas. Šis būrelis, pasivadinęs M. K. Čiurlionio meno būrelio vardu, buvo suruošęs ir savo narių*

dailės darbų parodą. Nemažas skaičius šio būrelio narių vėliau tapo žymiais mūsų respublikos dailininkais {…}

Kiekviena gimnazijos klasė rengė savo vakarus, kurių programoje dalyvaudavo jaunieji muzikantai atlikdami muzikos kūrinius, o literatai – skaitydavo savo sukurtą poeziją.

Gimnazijoje buvo nemažas choras, kuriam vadovavo muzikos mokytojas J. Narsutis. Buvo taipogi įsteigtas ir muzikos būrelis.“

Ir toliau Vytautas Klova, prisimindamas savo jaunystės metus Mažeikiuose, pasakojo:

„Mažeikiuose, bei visoje apskrityje, buvo nemažai muzikantų. Vien gimtųjų Tirkšlių apylinkėse buvo berods du mėgėjų pučiamųjų instrumentų orkestrai ir kelios kapelos. Matyt todėl, Mažeikių muzikantai – entuziastai, subūrę visus mokančius griežti iš natų, įkūrė mažą mėgėjų simfoninį orkestrą, kuriam vadovavo smuikininkas Juozas Remys. Į šį orkestrą įsiliejo ir visas gimnazijos muzikos būrelis su muzikos mokytoju J. Narsučiu, mokytoju A. Liaugminu...“

Štai šias eilutes skaitydamas ir pradėjau suvokti, iš kur atsirado tokia Vytauto Klovos meninė nuojauta, jo talentas muzikos garsams, dailės spalvoms. Kai pamačiau jo tapybos darbus jo namuose Vilniuje, tikrai netikėjau, kad čia muziko Vytauto Klovos darbai, puikiai, išradingai ir meniškai padaryti. Jei nebūtų pasukęs į muzikos kelią, šiandien galėtume kalbėti apie jį kaip savitą, ryškų dailininką, o, galbūt, ir, sakyčiau, dvilypes dailininko ir muziko – asmenybes, kurių ir Lietuvoje nuo senų laikų buvo, o ir dabar yra. O Vytauto Klovos pasirinkimas muziko kelią ar nebus lėmusi platesnė, išraiškingesnė galimybė tarnauti Lietuvai, nes, kaip rodo dabartinis jo kūrybinis palikimas, suteikė progą gvildenti Lietuvos istoriją, kūrybiškai naudotis lietuvių muzikinės tautosakos perlais.

Kai prieš kurį laiką intensyviau pradėjau domėtis Vytauto Klovos kūrybiniu palikimu, pamąstymų akiratį praplėtė jo, 15-mečio jaunuolio sukurtų kūrinių sąsiuvinis, kuris jau tada demonstravo, kad jis buvo įvaldęs muzikos teorijos žinias, suvokė muzikines formas. Štai kokie tų miniatiūrų pavadinimai: „Žvaigždutė“, „Vasaros sapnas“, „Varpų giesmė“, „Pavasaris“, „Gimtoji šalis“, „Drugeliai“... Kai kurios miniatiūros, matomai, buvo kurtos mokyklos stato-

miems veikalams, nes pieštuku pažymėta: „Šoka vergės“, „Paskutinis veiksmas“, „Miršta Magdelena ir mato...“ Ir tai buvo daroma 1942-aisiais metais, kada siautė Antrojo pasaulinio karo neramumai. Neįtikėtinas sukauptų muzikinių žinių bagažas, matyt, ir vėliau nulėmė tą kūrybinio kelio pasirinkimo kryptį, atsisakyti, tolti nuo dailės ir pasišvęsti vien tik muzikai. Ir dabar neabejoju, ką patvirtina jo gausus muzikinis kūrybinis palikimas, kad toks pasirinkimas buvo logiškas, tikrai atnešęs lietuvių muzikai prasmingų įvairių žanrų kūrinių, reikšmingų teorinių darbų, skirtų harmonijai, polifonijai, muzikos kūrinių analizei. Neturėtume pamiršti ir jo dėmesio kitų kompozitorių kūrybai, juk jis 1982 metais, artėjant Juozo Gruodžio gimimo 100-osioms metinėms, baigė redaguoti J. Gruodžio 32 fugas (įvedė tempus, ligatūrą, dinamiką, t. y. paruošė spaudai), aranžavo kai kuriuos J. Naujalio, Č. Sasnausko vokalinius kūrinius. Neaprėptas ir dar nesuvokiamas labai platus jo rašinių palikimas, koncertų recenzijos, išsiblaškiusios po įvairiausius periodinius leidinius. Bet aprėpti tą jo rašytinį dėmesį mūsų šalies muzikinio gyvenimo įvykiams palengvina išsaugotos kopijos. Ir šia prasme ryškėja Vytauto Klovos kruopštumas ir tvarkingumas.

Beje, V. Klovos rašinių turinys padeda pažinti ir jį kaip kūrėją, kuris visais laikais, nors ir tapęs pripažintu, buvo nepaprastai sąžiningas. Tuos bruožus visam gyvenimui paveldėjo augdamas padorioje šeimoje. Tokį pat nuoširdumą jis jautė ir 1946 metais patekęs kompozicijos studijoms pas kompozitorių profesorių Juozą Gruodį. Bet ne visi tokie buvo, kuriuos teko sutikti gyvenimo kelyje. Todėl sovietiniais metais kentė ir giliai išgyveno dėl sklidusios neteisybės, dėl numatytų kūrybinių užmojų įgyvendinimo ir trukdymų.

Štai, kad ir praėjusio šimtmečio šeštąjį dešimtmetį, su Jonu Mackoniu sumanę rašyti operą „Pilėnai“, nuvykęs į Sankt Peterburgo konservatorijos aspirantūrą ir jau nusivežęs šios operos I-ąjį veiksmą, profesorius Viktoras Vološinovas, susipažinęs su libretu ir išklausęs sukurtą muziką, tarė: „*Tai ne opera, o kažkas nesuprantamo. Aš jums nepatariu rašyti šios operos*“. Galima suprasti kodėl.

Juk Margiris sako: „*Geriau mirtis, negu vergovė!*“ Taigi, galima suprasti, kad ir profesorius V. Vološinovas bijojo, kad kūrinyje būtų kalbama apie vergovę, nes Sovietų sąjungoje visos tautos, kaip ir lietuvių, jautėsi kaip tautų kalėjime. Apie tai tokiame sceniniame patriotiniame veikale buvo baugu ir užsiminti. Bet...

Taip iš savo profesoriaus nesulaukęs pritarimo, V. Klova pasiprašė atostogų, grįžo namo ir intensyviai kūrė „Pilėnus“, kurie prieš 60 metų buvo pastatyti Vilniuje. Ir tai buvo nepaprastas įvykis, kurį daugelis žinome. O dėl tautinių, patriotinių motyvų, V. Klova ir namuose buvo puolamas. Antai, Lietuvos kompozitorių sąjungos IV suvažiavimo ataskaitiniame pranešime tuometinis pirmininkas Eduardas Balsys Vytauto Klovos antrąją operą „Vaiva“ pavadino priešiška tarybinei moralei. Dar daugiau, pranešimo skyriuje „Marksistinė-leninistinė pasaulėžiūra – teorinis tarybinio menininko kūrybiniame darbe pagrindas“ buvo pasakyta, kad „*nepakankamas marksizmo-leninizmo pagrindų įsisavinimas pasireiškė ir kompozitoriui Klovai traktuojant pasakinį siužetą. Kompozitorius antrojoje savo operoje „Vaiva“ klaidingai sprendžia pagrindinę veikalo idėją. Vietoj to, kad pavaizduoti jaunimui, jog tamsioji galybė bejėgė išardyti dviejų jaunuolių skaisčios meilės, kompozitorius neteisingai traktuodamas pagrindinių veikėjų poelgius, jų charakterius, teigia savo operoje netinkamus ryšius, priešingus tarybinės šeimos moralei...*“

Nemaža išgyvenimų teko patirti ir kuriant ketvirtąją operą „Žalgiris“, kuri vėliau buvo pavadinta „Du kalavijai“, vien delto, kad teatras neįveikė mūšio scenos. 1961 metų gruodžio 2 dieną „Literatūra ir menas“ išspausdino straipsnį „Amžininką – į operos sceną“. Jo autorius muzikologas Vytautas Venckus rašė: „*V. Klova rašo naują operą „Žalgiris“... Ir keisčiausia, kad dabar, kai tarybiniai žmonės – mūsų bendraminčiai – atlieka nematytus taikaus darbo žygdarbius, kai respublikoje kyla tokie septynmečio gigantai, kaip VRES, mes įkvėpimo ieškome už stiprių Marjenburgo pilies sienų ar Žalgirio kautynių laukuose, galvodami, kokią muzikinę charakteristiką duoti magistrui Ulrichui fon Jungingenui!.. Mane ypač jaudina klausimas – kas gi verčia patyrusį operos srityje kompozitorių V. Klovą grįžti į tolimą praeitį?..*“

V. Klovos operos „Žalgiris“ pastatymas taip pat buvo sabotuojamas. Dailininkų cechas prie Vytauto palapinės pabūgo pakabinti lietuvišką vėliavą su Vyčio ženklu. Tik režisieriui Juozui Gustaičiui atsiklausus tuomečio kultūros ministro Juozo Banaičio, iš jo buvo sulaukta atsakymo: „*Su visom regalijom*“. Taip Žalgirio mūšio paveiksle prie Vytauto palapinės buvo iškabinta raudona kunigaikščio vėliava su baltu Vyčiu. Tai buvo pirmas viešas Lietuvos valstybės herbo ir istorinės vėliavos parodymas sovietinės okupacijos metais.

Ne mažiau sveikatos pareikalavo ir šeštosios V. Klovos operos „Ave, vita“ pastatymas, kuriuo buvo atidarytas naujasis Lietuvos operos ir baleto teatras. Šiame kūrinyje nebuvo jokios užuominos nei apie žandarus, nei kareivius, nei „caro ochranką“. Turėjo būti poetinis spektaklis, o ne politinis maskaradas. Deja... Režisierius Vytautas Grivickas, visada norėjęs įtikti valdžiai, vietoje berniuko, bežaidžiančio su balandžiais, į sceną privarė vėliavotų, plakatuotų revoliucionierių ir t. t. Tik pats operos finalas atitiko kompozitoriaus sumanymą.

Į dažną V. Klovos kūrinio sukūrimo ir atlikimo istoriją pažvelgus, ryškėja nepaprasta jo žemaitiška kantrybė ir užsispyrimas, noras nesustoti pusiaukelėje. Didelę savo gyvenimo tarpsnį atidavęs operų kūrimui, neliko abejingas ir kitiems žanrams. Tai visas tuzinas instrumentinių koncertų, daug vokalinių ciklų, kantatų, dainų solistams ir chorams, instrumentinių miniatiūrų. Visa tai nepaprastai sunku aprėpti, nes ryškėja begaliniai įtemptas, kasdienis jo kūrybinis susikaupimas, darbštumas, nebesuvokiamas dabartiniame kompiuteriniame amžiuje, kuriame nutolsta dvasingumas. Tai jau solidžios monografijos objektas.

O šiandien dar ką norėčiau pasakyti Vytauto Klovos 90-ojo gimtadienio proga. Ogi tai, kad ypatingą simpatiją jaučiau ir jaučiu jo asmenybei, tikram žemaičiui, juk ir aš esu žemaitis, tik iš kaimyninio Viekšnių valsčiaus. Daug kur buvome šalia, ir Kompozitorių sąjungoje, ir sprendžiant kūrybinius konfliktus su atlikėjais, kada darbavausi Kultūros ministerijoje, ir rengiant laidas per televiziją, rašant straipsnius. Džiaugiuosi, kad jo vardu pavadinta Mažeikių

muzikos mokykla, kuriai dabar jau jai tenka ypatingas vaidmuo, kad šio krašto žmonės, nuo pat mažiausiųjų iki vyriausiųjų, nesvarbu kur vėliau jie pasklinda, žinotų Vytautą Klovą ir nepraleistų progos jam skirti dėmesį, domėtis jo kūryba, gal ir skelbti rašinių konkursus jo kūrybos temomis, kaip tai daro druskininkiečiai, propaguodami M. K. Čiurlionį, ar Biržų Vlado Jakubėno muzikos mokykla, rengdama dabar jau tarptautinius V. Jakubėno jaunųjų pianistų konkursus, ar Pakruojo Juozo Pakalnio muzikos mokykla, kasmet savo absolventams įteikdama mokyklos baigimo pažymėjimus J. Pakalnio gimtojoje sodyboje prie Linkuvos.

Taigi, dar kartą dėkodamas už kvietimą dalyvauti šioje šventėje, linkiu ieškoti kelių, kad nuo mūsų nenutoltų kompozitorius Vytautas Klova su savo kūryba. Juk gyvenimas pateikia nelauktų išbandymų.

Ačiū.

Skaityta Mažeikių V. Klovos muzikos mokykloje minint kompozitoriaus gimimo 90-ąsias metines 2016 m. sausio 31 d.

ŠIAULIEČIAI SUKŪRĖ ŠVENTĘ VILNIEČIAMS

Lietuvos muzikų rėmimo fondo Stasio Vainiūno namuose kiekvieną savaitę koncertuoja ne tik vilniečiai, bet ir atlikėjai iš įvairių Lietuvos vietovių. Iki vasaros čia muzikuos Biržų Vlado Jakubėno muzikos mokyklos, Varėnos Jadvygos Čiurlionytės menų mokyklos mokiniai, surengdami ir moksleivių dailės parodas. O štai sausio 20-ąją pilnutėlė šių Namų svetainė džiūgavo jaunųjų smuikininkų surengtu koncertu, kurio iniciatorė buvo Šiaulių garbės pilietė, mokytoja ekspertė Nijolė Prascevičienė. Po koncerto vienas vyriausių klausytojų Aras Juršys švytėdamas pasidžiaugė, kad dėl tokio koncerto buvo galima gyventi dar metus. O džiaugėsi visi, kas moka džiaugtis klausantis mažųjų ir talentingųjų smuikininkų iš Šiaulių Sauliaus Sondeckio menų ir I-osios muzikos mokyklų, kurių ne vieną atlydėjo tėveliai. Pernai čia smuikavęs Agnius Juška ir susilaukęs profesoriaus Sauliaus Sondeckio pagiriamųjų žodžių, šįmet jau 3 klasės mokinys, puikiai grojo ne tik B. Dvariono Valsą a-moll, bet A. Vivaldi Koncerto a-moll I-ąją dalį bei Ch. Dancla Mažąjį rondo. Ir klausytojai pajuto, kad Agnius myli savo smuikelį ir nuolat jį kalbina, todėl ir smuiko „kalba“ tikrai žavėjo kiekvieną. Džiugino klausytojus, tarp kurių buvo ir nemažai buvusių šiauliečių, dabar „Šiauliečių klubo“ narių, ir jaunosios smuikininkės Ugnė Krikščiūnaitė, Živilė Lesauskaitė ir Gintė Grigaitytė, spalvingai pažėrusios B. Dvariono, J. Haydno, G. Ph. Telemanno ir kitų kompozitorių opusų. Jų muzikavimas pastebimai tvirtina mintį, kad Šiauliai su mokytoja eksperte N. Prascevičiene tampa ypatingai ryškiu jaunųjų smuikininkų rengimo centru.

Koncerto pabaigoje žaviai muzikavo smuikininkų ansamblis „Fiori musicali“, atlikęs G. Burgmüllerio „Baladę“ (T. Šerno aranžuotė), F. Schuberto „Muzikinį momentą“ ir E. Gradeckio miniatiūrą „Ledai“. Visiems talentingiems ir darbštiems Šiaulių smuikininkams įtaigiai talkino koncertmeisterės Neringa Krikščiūnė ir Daiva Šulcaitė.

Nijolė Prascevičienė su savo jaunosiomis smuikininkėmis Stasio Vainiūno namuose

Smuikuoja Agnius Juška

Sėkmingu koncertu, atlikėjams girdint, džiaugėsi Lietuvos muzikų rėmimo fondo direktorė Liucija Stulgienė, „Šiauliečių klubo“ vadovas Viktoras Jurgelevičius. Beje, šiauliečių koncerte apsilankė ir žinomi Lietuvos stygininkai. Tarp jų buvo profesorius Raimondas Butvila, Rimtautas Čekuolis, Kazimieras Kanišauskas, Arūnas Palšauskas, kiti.

„Šiaulių kraštas“, 2016 m. vasario 6 d.

DRUSKININKŲ MENO ŠVIESUOLIS VILNIUJE

Kartais pagalvojame, kad tik Vilniuje ar kituose didžiuosiuose miestuose susitelkusios visos kūrybinės pajėgos, todėl ir mūsų žvilgsniai į atokesnes vietoves retokai ir tenuklysta. Bet turėtume pagalvoti, kad ir nuo didžiųjų miestų nutolusiiuose miesteliuose prasmingai pluša ne vienas dailininkas, muzikos kūrėjas, kad ten esama puikių pedagogų, ugdančių jaunąją kartą tauriems meniniams ieškojimams. Taigi, Lietuvos muzikų rėmimo fondo Stasio Vainiūno namai nuolat žvalgosi po Lietuvą, ir čia atsilanko Biržų Vlado Jakubėno, Pakruojo Juozo Pakalnio muzikos, Varėnos Jadvygos Čiurlionytės menų, Mažeikių rajono Viekšnių Vinco Deniušio meno, Druskininkų Mikalojaus Konstantino Čiurlionio meno mokyklų ugdytiniai, neretai pradžiugindami lankytojus moksleivių piešinių parodomis. O balandžio 20-oji vilniečiams buvo maloni diena, nes Stasio Vainiūno namuose įvyko įspūdingas pokalbis su įvairiausių talentų meistru dailininku Alfonsu Šuliausku, kuriam ši erdvė gerai pažįstama, nes 2013 m. lapkričio 20 d. čia buvota su knyga ir paroda „Kelionė akimirkos taku“, o praėjusių metų pabaigoje, druskininkiečiams viešint Vilniuje, Rotušėje veikė jo darbų paroda.

Kiekviena dailininko A. Šuliausko viešnagė Vilniuje – vis kažkuo ypatinga ir įdomi. Šiuokart vilniečių žvilgsnius džiugino beveik 50 spalvingų miniatiūrų, prie kurių artėta vartant ką tik išleistą jo knygą „Būties žarijos“, kurioje taupiai, vaizdžiai ir lakoniškai nušvinta praeities išgyvenimai. Juk dažnas per gyvenimą einame ir pamatome daugybę dalykų, tik ne dažnam ateina į galvą paimti tušinuką ir tai užfiksuoti. A. Šuliausko gyvenimiški pastebėjimai yra tarsi mažos novelės, kurias skaitai ir žaviesi lakia autoriaus minties raiška. Kai perskaitai šią knygą, priartėji ir prie žurnalisto, rašytojo Danieliaus Mickevičiaus palydimojo žodžio, kuriame rašoma: *„Šventai tikiu, kad sutvėrėjas, mus palydėdamas į šią duobėtą pakalnę, visiems mums į kelionmaišį sudėjo tūkstančius galimybių, po kelias poras purvabridžių, vieną kitą gabaliuką šokolado ir ne po*

A. Šuliausko kūrybos vakaras Stasio Vainiūno namuose

vieną talentą. Mano bičiulio Alfonso kelionmaišyje radosi net keliolika talentų. Gal todėl kiek mažiau to saldaus šokolado. Visų jo talentų neminėsiu, tačiau negaliu apeiti svarbiausiojo – Dievo dovanos lengvai bendrauti su žmonėmis ir net su keliomis Mūzomis.“ Ir toliau tęsia: *„Jo meninė paletė kupina netikėtumų ir kerinčios spalvų žaismės, literatūrinio žodžio glaustumas ir gili filosofinė mintis tarsi balansuoja ant lyno virš gyvenimo paslapčių bedugnės. Ir viskas savita, jauku, druskininkietiška.“* Nebūčiau priminęs šių D. Mickevičiaus minčių, jei pats skaitydamas šią knygą nebūčiau išgyvenęs panašių nuojautų. Tad ir vakaro Stasio Vainiūno namuose metu buvo perskaityti keli fragmentai iš „Būties žarijų“, kaip ir eilėraštis „Tau“ iš knygos „Kelionė akimirkos taku“, liudijantys A. Šuliausko talento platumas. Todėl galima tik džiaugtis, kad „Būties žarijų“ pagrindinis išleidimo rėmėjas yra AURIKA, rėmėjai – RAIFA, SPA VILNIUS, DRAUGYSTĖS SANATORIJA, R. GVOZDIOVO IĮ, spausdino „Standartų spaustuvė“. Jiems galima tik dėkoti už dvasingumo sklaidą. O į šį dvasingumo srautą Stasio Vainiūno na-

A. Šuliausko kūrybos vakaras ir ta proga atidaryta jo Miniatiūrų paroda Stasio Vainiūno namuose

A. Šuliausko kūryba visada džiaugėsi Liucija Stulgienė

muose maloniai įjungė jaunas, tačiau jau po pasaulį muzikavęs ir ten tobulinęsis, dabar Lietuvos muzikos ir teatro akademijos magistrantas Dominykas Girčius, paskambinęs Johanneso Brahmso Septynias fantazijas. Tai ir buvo subtili įžanga nuteikusi pokalbiui su A. Šuliausku, kuris betarpiškai kalbėjo ir knygos „Būties žarijos“ tema, tai nukreipdamas lankytojų dėmesį į čia eksponuojamus darbus, kurių dauguma sukurti praėjusiais metais, o ir šiais. Malonu buvo matyti čia atsilankiusias jo studijų metų bičiules, kurios

nepagailėjo komplimentų šiam darbštuoliui. Kalbėjo ir „Būties žarijų“ sudarytoja Vida Šuliauskienė, šios knygos dizainu žavėjosi dailininkė Rūta Sauliūtė, A. Šuliausko kūrybingumu didžiavosi dailininkė keramikė Gražina Švažienė. O tapytoja Valentina Živilė Vasiliauskienė ne tik aukštai vertino jo kūrybinius darbus, bet džiaugėsi „Druskininkų sanatorijoje“ lankiusi jo meno terapijos užsiėmimus, kurie buvo veiksmingi. Jautrių kūrybinio bendradarbiavimo žodžių A. Šuliauskui tarė ir tarptautinius menų festivalius „Druskininkų vasara su M. K. Čiurlioniu“ rengianti bei globojanti Genovaitė Šaltenienė.

Taigi, A. Šuliausko diena Vilniuje visiems buvo svari ir atmintina. Ji leido vilniečiams pažinti visapusišką dailininko talentą, o jo paroda „Miniatiūros“ Stasio Vainiūno namų renginių lankytojus džiugins iki gegužės 18 d.

„Druskonis“, 2016 m. balandžio 29–gegužės 5 d. Nr. 17 (1361).

SU VLADO JAKUBĖNO VARDU

Su kiekvienų pastarųjų metų geguže Vilnius pasitinka Biržus. Kaip ir beveik prieš 100 metų, tik dabar neakivaizdžiai susitinka buvę Rygos konservatorijos ugdytiniai Stasys Vainiūnas ir Vladas Jakubėnas, kai Stasio Vainiūno namai Vilniuje gali priimti Biržų Vlado Jakubėno muzikos mokyklos ugdytinius. Ne tik priimti, bet ir priminti klausytojams du didžius mūsų muzikinės kultūros ąžuolus, pianistus ir kompozitorius. Kaip auga medis ir jį maitina šaknys, taip ir mes, dabar jau to muzikinio medžio šakelės, turim jausti tų šaknų svarbą mūsų muzikinei būčiai.

Tad ir gegužės 25-osios popietę Stasio Vainiūno namuose buvo malonu sutikti ir priimti biržiečius ir panevėžiečius, V tarptautinio Vlado Jakubėno jaunųjų pianistų konkurso dalyvius. Jų apsilankymas buvo atmintinas, nes po V. Jakubėno kūrybinių nuopelnų Lietuvai priminimo, Vilniaus biržiečių klubo „Krivulė“ vadovas Arvydas Kregždė prizą įteikė jaunajai pianistei laureatei Laurynai

Kalba R. Petronytė ir D. Balčiauskas

Bukytei, o Lietuvos reformacijos istorijos ir kultūros draugijos pirmininkas Donatas Balčiauskas džiaugėsi ta jaunųjų pianistų karta, kurią ugdo pasišventę mokytojai ir įteikė po rožės žiedą.

Šia proga malonu prisiminti, kad kaip tik D. Balčiauskas iš Vilniaus į Biržus prieš 14 metų atvežė ir padovanojo mokyklai iškabą, kad tai yra Biržų Vlado Jakubėno muzikos mokykla. Pradedant koncertą Lietuvos muzikų rėmimo fondo Stasio Vainiūno namuose apie tvyrojusią pakilią nuotaiką V tarptautinio Vlado Jakubėno jaunųjų pianistų konkurse maloniai papasakojo Biržų Vlado Jakubėno muzikos mokyklos direktorės pavaduotoja Ramutė Petronytė, beje, kuravusi visą šią atmintiną koncerto programą.

„Šiaulių kraštas“, 2016 m. gegužės 31 d.

TOLSTANTIS Į PRAEITĮ, BET NEPAMIRŠTAS
Vakaras Jonui Stasiūnui atminti

Nepasakysiu nieko naujo, kad visi tolstame į praeitį. Tik apie tai dažniausiai nepagalvojame. Tačiau nors ir tolstame, visi turime palikti savo pėdsaką savojoje sferoje, ryškų, ryškesnį, arba visai eilinį, nes daug kas išblėsta metų tėkmėje. Šiandien, žavėdamiesi tuo,

Jonas Stasiūnas

kad Lietuvos Teatro, muzikos ir kino muziejus šįmet švenčia 90 metų, malonu tai, kad į šventinių metų panoramą įsiaudžia ir operos solisto profesoriaus Jono Stasiūno priminimas, muzikos atlikėjo, kuris tik keliais metais vyresnis už šį muziejų. Tad šia proga ir šiokie tokie pamąstymai apie Joną Stasiūną, kurio įspūdingos kūrybinės veiklos metų neįmanoma aprėpti trumpu žodeliu. O kalbėti ilgai – taip pat būtų gal ir ne vieta, nes jis vertas solidžių pamąstymų, kaip ir jis pats buvo solidus kūrėjas – operos solistas, dainavimo pedagogas, visuomenininkas, sugebėjęs puikiai eiliuoti, pagal kurio eiles kompozitorius Jonas Dambrauskas sukūrė solinę dainą „Dunda, dūzgia vieškelėliai“. Ne vienam savo bendraamžiui ar kolegai jis pažėrė ne vieną ketureilį. O tai ir liudija, kad jo būta jautraus menininko, savo išgyvenimus mokėjusio reikšti poetine dvasia. Vadinasi, jo būta jautraus žmogaus, sugebėjusio pajusti artimo žmogaus, dažnai ir kolegos išgyvenimus, lauktos pagalbos. Daug metų bendravęs su buvusiais jo bendradarbiais, nepajutau priešiško nusiteikimo. Dar labiau, girdėjau tik puikius žodžius, kad jis bet kuria kaina stengėsi padėti kiekvienam. Čia, sakyčiau, jo aristrokratiška prigimtis, nenuostabu, kad jis buvo ir yra tikras aukštaitis.

Tuo, kuo buvo ir mums yra Jonas Stasiūnas, daug ką lėmė jo fizinė išvaizda, jo galinga išvaizda, talkinusi kuriant scenoje kunigaikščius, kurie ir šiandien, kada jau daug metų jo nebėra tarp mūsų, neleidžia jo užmiršti, ir jis tebešvyti mums savo kūrybiniu talentu, tebešvyti mums kaip tikras lietuvis-dainininkas.

Mano dėmesį nebe vienerius metus lydi Jono Stasiūno nuotraukos, liudijančios jo nepaprastai turtingą muzikinį gyvenimą. Kada žmogaus nebėra tarp mūsų, nuotraukos bene geriausiai ir primena jį buvus. Bet Jonas Stasiūnas buvo ne tik fotografuojamas gyvenimo situacijose, bet ir vaidmenyse, kurių sukūrė per 50. Bet įsimintiniausia tai, kad jis pats sekė savo gyvenimo vingius ir juos fiksavo. Nežinau, ar yra kitas mūsų šalies operos solistas, kuris taip, sakyčiau, pedantiškai būtų fiksavęs savo sukurtus vaidmenis, jų atlikimus. Ir tam užmojui jis ryžosi dar savo kūrybinio kelio pradžioje, 1942-ųjų metų vasario 15 dieną, kai Kaune padainavo Hercogą Ch. Gounod operoje „Romeo ir Džuljeta". Ir jau tų pačių metų rugsėjį sužibėjo jo sukurtas Silvio R. Leoncavallo operoje „Pajacai", o metų pabaigoje jis jau buvo Tėvas E. Humperdinko operoje „Jonukas ir Gretutė"...

Vartant šį dienoraštį, pamatai visą Jono Stasiūno kūrybinio gyvenimo tėkmę, kuri truko iki 1984-ųjų metų, kai jo ranka įrašyta: *„1984 m. balandžio mėn. 13 d. atsisveikinimo su teatru spektaklis."* Ir tai buvo jo atliktas 108-tasis Margirio vaidmuo V. Klovos operoje „Pilėnai", nors dar 1985 m. rugsėjo 14 d. jo įrašytas dar vienas Margirio atlikimas, vaidmens, kurį dainavo beveik 30 metų.

Matyt, užbaigęs įtempto darbo karusėlę, J. Stasiūnas surašė ne tik sukurtų vaidmenų sąrašą, bet prisiminė ir tai, kad 1939 m. besimokydamas Panevėžio gimnazijoje, dalyvavo statomoje S. Džonso (Jones) operetėje „Geiša", kurioje atliko solinį Kuninghamo vaidmenį, taip pat pažymėjo, kad iki pasirodymų operos spektakliuose nuo 1941 m. dalyvavo operečių spektakliuose F. Leháro „Linksmojoje našlėje" ir „Grafas Liuksemburgas", F. von Suppé „Lengvoji kavalerija" ir Ch. Lecocqo „Širdis ir ranka". Štai tie pasirodymai operetėse ir subrandino jį operos scenai, kuriai liko ištikimas visą savo gyvenimą ir be kurio šiandien neįsivaizduojame Lietuvos operos kelio.

Dažnai perverčiu ne vieną šimtą J. Stasiūno nuotraukų, kuriose jis užfiksuotas su savo kolegomis vaidmenų atlikėjais, spektaklių kūrėjais ir pan. Bet kaip būna liūdna, kad dažniausiai nerandi užrašo, kas ten užfiksuota, kokiais metais. Tada ir prasideda ilgiausios paieškos. Kadangi esame šiame Muziejuje, norėčiau paraginti visus,

kad nepaliktume nei vienos nuotraukos be užrašo, žinoma, jei pažįstame, kas ten užfiksuota. Tai pravers ateičiai – kas paims tokią nuotrauką, ji į mus prabils visai kitaip, palengvins menotyrininkų darbą.

Kadaise telefonu kalbėdamasis su dirigentu Isajum Altermanu, gyvenusiu Kišiniove, jis maloniai prisiminė vilnietiškąjį savo gyvenimo etapą, prisiminė „Pilėnus“ ir jų Margirį, kurį sukūrė J. Stasiūnas. Juk tai ir dabar tebėra vienas ryškiausių lietuviškos operos kelio momentų. Gaila, kad LNOB teatras neberodo dėmesio Lietuvos istorijai, nebesulaukiame naujų darbų. O J. Stasiūnas, jo kūrybinės veiklos metais, dalyvavo beveik visose lietuvių kompozitorių J. Karnavičiaus, B. Dvariono, A. Račiūno, V. Klovos operose, nors neretai tas kūrybos procesas susilaukdavo įvairiausios vertintojų reakcijos, kuri dabar ir neretai nutylima. Štai kaip gyvenimas buvo pakeitęs ir buvusio skauto, muzikologo Vytauto Venckaus mąstymą. Jis rašė: „*V. Klova rašo naują operą „Žalgiris“... Ir keisčiausia, kad dabar, kai tarybiniai žmonės – mūsų bendraminčiai – atlieka nematytus taikaus darbo žygdarbius, kai respublikoje kyla tokie septynmečio gigantai, kaip VRES, mes įkvėpimo ieškome už stiprių Marjenburgo pilies sienų ar Žalgirio kautynių laukuose, galvodami, kokią muzikinę charakteristiką duoti magistrui Ulrichui fon Jungingenui!.. Mane ypač jaudina klausimas – kas gi verčia patyrusį operos srityje kompozitorių V. Klovą grįžti į tolimą praeitį?..*“ O šioje V. Klovos operoje J. Stasiūnas sukūrė Magistro partiją, operoje „Ave vita“ – Juodąjį poną, A. Račiūno operoje – Sakalą, B. Dvariono „Dalioje“ – Radvilą, J. Karnavičiaus „Gražinoje“ – Rimvydą ir t.t. Ypatingai brangintini tie vaidmenys, nes jie puošia, turtina mūsų muzikos istoriją. Galima nusilenkti ir televizijos režisierei Julijai Adamkevičienei, kuri mūsų operos solistus visada stengdavosi parodyti televizijos ekrane. Jos rūpesčiu Trakų pilyje buvo nufilmuoti fragmentai iš V. Klovos operos „Pilėnai“ su J. Stasiūnu-Margiriu.

Muziejuje surengtoje popietėje (ją vedė prof. Rita Aleknaitė-Bieliauskienė) dalyvavo ir LMTA docentė, tarptautinių konkursų laureatė Aušra Stasiūnaitė-Čepulkauskienė. Ji atvėrė archyvus,

komentavo sukurtų herojų, šeimynines nuotraukas, iš filmuotų operų fragmentų ir garso juostelių skambėjo Jono Stasiūno balsas. Tarsi pratęsdamos J. Stasiūno gyvenimo giją, dainavo dukros paruoštos LMTA studentės E. Girčytė, V. Datenytė, A. Buškevičiūtė, P. Glušniova, V. Dunauskaitė, akompanavo pianistė N. Baranauskaitė. Dainavo ir pati Aušra, sujaudinusi gausiai susirinkusią publiką, dainininko jaunystės miesto Panevėžio atstovus.

„Muzikos barai", 2016 m. birželis, Nr. 5–6 (460–461).

AŠTUONIOLIKA „SUGRĮŽIMŲ" PAVASARIŲ

Aštuoniolika metų lyg ir nedidelis laiko tarpas, tačiau pagalvojus apie 1999 metais pradėtus rengti tarptautinius muzikos festivalius „Sugrįžimai", pamatai, kaip laikas brandina muzikos atlikėjus, kaip gyvenimo vėjai juos išbarstė, o ir dabar tebebarsto po pasaulį. Turime tik džiaugtis, kad turime Tėvynę Lietuvą, į kurią noriai jie sugrįžta, kad susitiktų draugus ir pažįstamus, tėvus, artimuosius ir mokytojus, kad pajustume tai, ką jie užsienio šalyse patyrė gero, ko išmoko, ko pasiekė... Juk kiekvieno atlikėjo gyvenimas vis kitoks, vis kitokia aplinka, kurioje brandinamos muzikinės perspektyvos. Juk tada ėjo tik pirmasis Nepriklausomos Lietuvos dešimtmetis, o ryšiai su laisvuoju pasauliu jau buvo išsiplėtę. Dar, atrodo, nepatyrusiai, nedrąsiai pirmąjį Nepriklausomybės dešimtemetį žingsniavo Liucijos Stulgienės sumanytas ir suburtas Lietuvos muzikų rėmimo fondas, žingsniavo ieškojimų keliais, kurių niekas nenurodė, bet reikėjo matyti, kas yra svarbu Lietuvai, jos muzikiniam pasauliui. O šiuos Lietuvos atlikėjų išvykimus į užsienio šalis studijuoti ar dirbti muzikinį darbą L. Stulgienė geriausiai jautė iš dukros, smuikininkės Dalios Stulgytės-Richter gyvenimo niuansų Vokietijoje (dabar ji yra pelniusi aukščiausią Vokietijos *Kammervirtuosin* apdovanojimą, yra Drezdeno simfoninio orkestro koncertmeisterė). Tai ir paskatino tada, 1998 metais, sumanyti tokį muzikinį vienetą Lietuvoje, kuris plėtotų ryšius su jaunosios

kartos muzikos išeiviais. Ateinančiais metais Lietuvos muzikų rėmimo fondas minės savo 25-rių metų sukaktį, o jo kūrybinėje biografijoje – tarptautinis menų festivalis „Druskininkų vasara su M. K. Čiurlioniu“, koncertų ciklai „Alma Mater Musicalis“ šv. Jonų bažnyčioje Vilniuje ir „Mūsų miesteliai“ pabirę po Lietuvą, Sekmadienio muzika Vilniaus Arkikatedroje bazilikoje, kasmetinė „Beaušantі aušrelė“ S. Daukanto aikštėje Mokslo metų pradžiai ir Laisvės dienai ir kt., kuriuose taip pat jaučiame mūsų tautiečių kūrybinius proveržius. O „Sugrįžimų“ festivalis sulaukia mūsų tautiečių ir jų kolegų iš įvairiausių pasaulio šalių – Čilės, Tailando, JAV, Kanados, Prancūzijos, Vokietijos, Didžiosios Britanijos, Italijos ir kitų šalių, net iš Pietų Afrikos Respublikos. Įdomiausia tai, kad kiekvienais metais pajuntame naujų spalvų šio muzikinio gyvenimo įvairovėje.

Pirmieji „Sugrįžimai“ buvo dar nedrąsūs, nes ir atlikėjai dar nesuvokė, kad gimsta jų svarūs tiltai su gimtine. Tuometis Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministras Algirdas Saudargas taikliai pastebėjo, kad „*Šią nuostabią SUGRĮŽIMŲ šventę labiausiai tinka palyginti su pavasario paukščiais. Kasmet jie palieka savo gimtinę ir kasmet vėl į ją sugrįžta. Pamatę plataus pasaulio, padžiuginę svečius kraštus savo meistriškumu, išaugę, sustiprėję, įgavę naujų jėgų – jie negali pamiršti tos žemės, kuri jiems davė gyvybę, sparnus ir talentą. SUGRĮŽIMŲ festivalis siekia ne tik stiprinti ryšius su užsienyje gyvenančiais arba studijuojančiais Lietuvos muzikais, bet ir supažindinti mūsų klausytojus su jų kūryba. Džiaugiuosi, galėdamas pasveikinti visus, siekiančius dvasinio tobulėjimo ir garsinančius Lietuvos vardą*“. Tąkart ir LMRF direktorė L. Stulgienė rašė: „*...Mūsų noras vienas – tegul jaunųjų talentų, jų gerbėjų, pirmųjų mokytojų, profesorių, jų artimųjų susitikimai Tėvynėje būna kuo dažnesni...*“

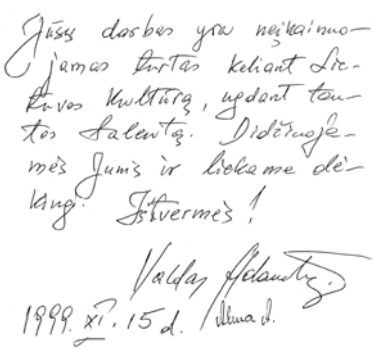
Iš štai šių norų neatsisakoma beveik du dešimtmečius. Kaip gi atsisakyti, jeigu trokštančių sugrįžti į Lietuvą ir čia muzikuoti yra daug. Kai kada dėl ribotų galimybių koncertus tenka nukelti dar metams į priekį. O štai dėl koncertų repertuaro tada reikėjo ilgokai derėtis, kol jų programos pasipildė lietuvių autorių kūriniais, net M. K. Čiurlioniu. Visi matė, grojo ar dainavo tik klasiką ir užsienio

šalių kompozitorių kūrinius. Lietuvos muzikų rėmimo fondas ėjo savu kūrybinių ieškojimų keliu, norėta, kad Lietuvoje suskambėtų ne tik iš užsienio šalių sugrįžusių muzikų atliekami kūriniai, bet ir atvyktų jų kolegos, kad jie pamatytų kokia graži yra Lietuva ir imtųsi atlikti lietuvių kompozitorių kūrinius. Šis procesas vyko laipsniškai, bendraujant su kiekvienu atlikėju. Pirmajame „Sugrįžimų" festivalyje nuskambėjo tik vienas lietuvių kompozitoriaus kūrinys – Vytauto Barkausko Partita smuikui solo.

Derybų procesas dėl naujo „Sugrįžimų" festivalio dalyvių ir jų programų prasideda gegužę, kartais ir anksčiau, vos tik pasibaigus buvusiai muzikos šventei. Jau pirmasis festivalis LMRF suteikė naujų minčių, kaip galima tobulinti ateitį. Buvo sumanyta nepamiršti ir vyresniosios lietuvių muzikinės išeivijos dalies, kuri dar ne taip seniai intensyviai reiškėsi. Pirmiausia žvilgsnis krypo į Los Angeles, kur gyveno ir dirbo kompozitorė Giedra Gudauskienė-Nasvytytė – nuostabių užmojų muzikė, pažėrusi atlikėjams įtaigių vokalinių ir instrumentinių miniatiūrų. Bendravimas su ja telefonu leido pasiekti autorinio koncerto maksimumą, nes į jos kūrinių atlikimą įsijungė Virgilijus Noreika, Natalija Katilienė, Eugenija Klivickaitė, pianistės Veronika Vitaitė, Aleksandra Žvirblytė ir Ramutė Vaitkevičiūtė. O įspūdingiausias šio koncerto momentas buvo G. Gudauskienės telefoninis skambutis į Stasio Vainiūno namus, kur vyko šis koncertas ir kur pokalbį su kompozitore girdėjo visi susirinkusieji. 2001-ųjų metų festivaliui panašus autorinis koncertas buvo skirtas operos solistei ir poetei Juozei Krištolaitytei-Daugėlienei, kuri taip pat paskambino telefonu ir net padainavo. O jos eiles skaitė aktorė Dalia Stonytė, nuskambėjo pagal jos eiles sukurti Valentino Bagdono, Vytauto Mikalausko, Algimanto Bražinsko ir Leono Povilaičio vokaliniai kūriniai.

G. Gudauskienė

Ne vienas toks kūrybos vakaras buvo skirtas ir priartėjusiems menininkų gimimo šimtmečiams: operos solistui, poetui, dramaturgui Stasiui Santvarui, kompozitoriui, muzikologui ir pianistui Vladui Jakubėnui, operos solistei Juozei Augaitytei, kompozitoriams ir dirigentams Jeronimui Kačinskui, Broniui Budriūnui, Alfonsui Mikulskiui bei jo bendražygei kanklininkei Onai Mikulskienei, taip pat kompozitoriams ir dirigentams Juozui Stankūnui, Stasiui Sližiui, Faustui Stroliai, Kazimierui Viktorui Banaičiui. Buvo atsiliepta ir į poetų Bernardo Brazdžionio, Kazio Bradūno poeziją, pagal kurią daugelis kompozitorių pažėrė nepamirštamų vokalinių kūrinių. Įspūdingi vokalinės muzikos vakarai buvo skirti JAV gyvuojantiems operos solistams Salomėjai Valiukienei-Nasvytytei ir Arnoldui Voketaičiui, Kanadoje gyvenančiam Algirdui Kynui, kuris svečiavosi ir dainavo Vilniuje, į Vilnių sugrįžusiai ir čia gyvenančiai operos solistei Birutei Vizgirdienei, kai tą vakarą gėrėjomės ir dailininko Viktoro Vizgirdos tapybos darbų paroda. O kaip prasmingai buvo nusilenkta Vincės Jonuškaitės-Zaunienės, Stasio Baro atminimui, kai jiems skirtuose koncertuose dalyvavo jų vardo konkursų laureatai, buvo pagerbtas ir operos solistas Leonas Baltrus. Visa tai paskatino suklusti Lietuvos atlikėjus, kurie savo repertuarus papildė kaip tik minėtų asmenybių sukurtais ar jų atliktais opusais. Tuose didžių išeivijos asmenybių muzikiniuose portretuose entuziastingai dalyvavo daugybė Lietuvos atlikėjų, tarp jų ir jaunųjų. Juk tai, kad jie savo kūryba sugrįžtų į gimtinę, ir yra viena svarbiausių prasmių – į praeitį tolstančias muzikines

vertybes turi suvokti jaunoji karta, jas vertinti ir gaivinti, priminti nūdienos klausytojams. Šia prasme norisi pasidžiaugti Lietuvos muzikos ir teatro akademijos pedagogų profesoriaus Virgilijaus Noreikos, docentų Aušros Stasiūnaitės, Deivido Staponkaus, lektorės Aušros Liutkutės ir nemažo būrio studentų, Vilniaus Balio Dvariono dešimtmetės muzikos mokyklos mokytojų Laimos Domikaitės, Raimondos Tallat-Kelpšaitės, Mariaus Pupkovo ir jų ugdytinių nuoširdžiu dalyvavimu šiuose renginiuose atliekant dažnai dar negirdėtus kūrinius. Jų spalvą kūrybingai turtino M. Pupkovas, J. Stankūno, S. Sližio, K. V. Banaičio vokalinių kūrinių akompanimentus pritaikęs fleitų ansambliams. Ir dar. Vos dar tik įsisiūbavus „Sugrįžimų" maratonui, festivalio rengėjai nerimavo dėl dalyvių lietuviško repertuaro. Dabar jau tokio rūpesčio nebeliko, nes atlikėjai iš įvairiausių šalių mielai groja ir dainuoja lietuvių kompozitorių kūrinius. Kaip gi nepasidžiaugti, kad į 2015 metų festivalį iš Vokietijos atvykęs fortepijoninis trio „NERO" (smuikininkė Ieva Marija Eidukonytė, violončelininkas Björn Schwarze ir pianistė Nathalie Glinka) meistriškai atliko Juozo Pakalnio Trio C-dur, kurio trečioji dalis po 70 metų nuskambėjo pirmą kartą. Arba, to paties kompozitoriaus 1931 metais sukurtą Kapričio fleitai ir fortepijonui įspūdingai pagrojo pianistė Alvyda Zdanevičiūtė ir jos kolegė Anna-Denise Rheinländer taip pat iš Vokietijos. Pastaraisiais metais „Sugrįžimų" festivalio visų koncertų programose mirga lietuvių kompozitorių muzika. Per aštuoniolika metų skaičiai yra įspūdingi: jau skaičiuojamas antras šimtas lietuvių kompozitorių. Beje, lietuviškos tematikos kūrinių yra sukūrę ir užsienio kompozitoriai. Tą žavų niuansą 2012 metais puikiai priminė iš Šveicarijos atvykęs fortepijoninis duetas – Vilma Rindzevičiūtė-Zbinden ir Daniel Zbinden. Ir reikia tik dėkoti atlikėjams, kad jie surado austrų kompozitoriaus Heinricho von Herzogenbergo XIX šimtmetyje pagal lietuvių liaudies dainų rinkinyje „Dainų balsai" išspausdintas dainų melodijas sukurtą ir tik dabar Lietuvoje pirmą kartą atliktą 16-kos lietuvių liaudies dainų siuitą keturioms rankoms. Tai buvo didi šių atlikėjų meninė dovana klausytojams. Prasmingų ryšių su Lietuva tiesė vargonininkas Virginijus Barkauskas iš Niujorko, altininkas Povilas Syrrist-Gelgota iš

Trio NERO

Atlikus J. Pakalnio Kapričio

Norvegijos, operos solistė Daiva Gedvilaitė iš Vokietijos, fagotininkas Povilas Bingelis iš Šveicarijos, operos solistė Jūratė Švedaitė iš JAV... Beje, paskutinį savo solinį koncertą 2006 metų „Sugrįžimuose“ surengė ir pasaulinio garso tenoras Sergejus Larinas, pastaraisiais metais gyvenęs Slovakijoje.

Per 18-ka metų „Sugrįžimuose“ pabuvojo atlikėjai iš 39 valstybių. Iš jų sugrįžo per 250 mūsų tautiečių, su jais muzikavo 139 užsienio šalių atlikėjai. Džiugu, kad labai dažnai šio festivalio koncertai tapo ir tikrai jaudinančiomis šeimyninėmis šventėmis. Kai 2010 metais Vilniuje koncertavo lietuvių kilmės pianistė Frances Covalesky, į šią šventę buvo atvykęs ir jos tėvas, broliai, kiti artimieji. Panašiai buvo laukti ir sutikti kiti „Sugrįžimų“ dalyviai, kurie muzikavo ir gimtuosiuose miestuose bei miesteliuose. Tokios nepamirštamos šventės vyko Šeduvoje, kur Šv. Kryžiaus Atradimo bažnyčioje muzikavo iš Olandijos atvykęs *Utrecht Quintet* (Remigijus Kažukauskas, Mary Ann Eesseear, Hannah Donohoe, Lorena Garcia Fernandez, Janis Nina), su lietuvaičiu muzikavę atlikėjai iš Estijos, Australijos, Ispanijos ir Graikijos. O kiek panašių ansamblių ar solistų su mūsų tautiečiais muzikavo Kaune, Šiauliuose, Utenoje, Varėnoje, Marijampolėje, Šalčininkuose ir kitur.

Nors ir kukliai versdamasis, Lietuvos muzikų rėmimo fondas kiekvienam „Sugrįžimų“ festivaliui išleidžia leidinį su sugrįžtančiųjų ir jų kolegų nuotraukomis bei taupiomis biografijomis ne tik lietuvių, bet ir anglų kalbomis. Čia užfiksuotos ir jų koncertų programos, kurios pasiekia klausytojus.

XVIII-ąjį tarptautinį muzikos festivalį „Sugrįžimai“ turtino 16-ka koncertų. Tai buvo labai įvairus ir turiningas mūsų muzikos atlikėjų talentų paradas, pademonstarvęs, kad jie ne tik įspūdingai dainuoja, juk Modestas Sedlevičius jau įžengė į La Scalos sceną, bet ir tarptautinius vargonininkų konkursus laimi Mona Rožděstvenskytė, surengusi koncertą Vilniaus Arkikatedroje bazilikoje. Buvo žavėtąsi talentingų saksofoninininkų, klarnetininkų, pianistų, smuikininkų pasirodymais, keltiška arfa muzikavo Giedrė Šiaulytė, sugrįžusi iš Vokietijos... O kur dar mūsų jaunųjų muzikų talkininkai iš Italijos, Liuksemburgo, Prancūzijos, Didžiosios Britanijos bei Lietuvos. Tai buvo darni, muzikali atlikėjų šeima, demonstravusi puikų meninį skonį. Kaip ir kasmet, taip ir šįmet „Sugrįžimų“ festivalis buvo baigtas Lietuvos nacionalinėje filharmonijoje, į kurios sceną šio koncerto globėja ir meno vadovė pianistė profesorė Raminta Lampsatis išvedė gražų būrį dainininkų, ne tik mūsų tau-

F. Covalesky su tėvu ir artimaisiais

tiečių (Vilija Mozuraitytė, Gabrielė Jocaitė, Paulius Užgalis, Joris Rubinovas), bet ir svečių iš Prancūzijos (Florence Katz) ir Turkijos (Burcu Hanzi), kurios žavėtinai taisyklingai lietuviškai padainavo Stasio Šimkaus ir Balio Dvariono kūrinius.

Taigi, iki XIX-ųjų „Sugrįžimų“ ateinančiais metais.

„Pasaulio lietuvis“, 2016 m. liepa, Nr. 6 / 548.

PASAULIS KURČIŲ VAIKŲ AKIMIS

Lietuvos muzikų rėmimo fondo Stasio Vainiūno namų devynioliktas sezonas įsibėgėja. Jam pradžią davė „*Sugrįžimų*“ *aidų* koncertas, kuriame dalyvavo iš JAV sugrįžusi dainininkė Miglė Žaliukaitė ir vilnietė pianistė Eglė Perkumaitė, pažėrusios lietuvių kompozitorių M. Petrausko, K. V. Banaičio, K. Kavecko, B. Dvariono, A. Belazaro, V. Klovos ir K. Brundzaitės vokalinius kūrinius.

Tą pačią dieną šiuose Namuose sužvilgo ir paroda „Pasaulis kurčių vaikų akimis“, kurią parengė Lietuvos šeimų, auginančių kurčius ir neprigirdinčius vaikus, bendrija „Pagava“. Tai neįtikėtinos raiškos apie 60 darbų, ne tik spalvoti piešiniai, bet ir lipdiniai, kurie atsirado meninės edukacinės stovyklos bei respublikinio meno ir dailės plenero kurtiems ir neprigirdintiems vaikams bei jų broliams ir seserims iš Vilniaus ir kitų Lietuvos vietovių. Tad ir piešiniuose atgyja Vilniaus, Trakų istorinė praeitis, nuostabūs Lietuvos gamtos vaizdai. Įvairių muzikinių renginių lankytojai nuoširdžiai žavėjosi šios parodos autorių kūrybine išmone.

Malonu, kad iš Stasio Vainiūno namų ši paroda keliaus į Vilniaus savivaldybės patalpas.

2016 m. rugsėjis

ĮSPŪDINGAS ŠIAULIEČIŲ KONCERTAS

Daug koncertų, kuriuose dalyvauja atlikėjai iš visos Lietuvos, surengiama Vilniuje, Lietuvos muzikų rėmimo fondo Stasio Vainiūno namuose. Šią jaukią erdvę, kurioje prieš 34-rius metus savo gyvenimo paskutiniuosius dešimtmečius praleido kompozitorius, pirmasis mūsų tautietis – tarptautinio pianistų konkurso Vienoje laureatas Stasys Vainiūnas, žino daugelio Lietuvos muzikos ir meno mokyklų ugdytiniai ir pedagogai. Juk čia yra muzikavę jaunieji talentai iš Palangos S. Vainiūno, Mažeikių rajono Viekšnių V. Deniušio meno, Druskininkų M. K. Čiurlionio, Biržų V. Jakubėno, Pakruojo J. Pakalnio, Šiaulių 1-osios muzikos, Varėnos J. Čiurlionytės menų mokyklų... O kur dar visų Vilniaus muzikos ugdymo įstaigų jaunieji atlikėjai, kurie dažnai turtina čia vykstančių renginių programas.

Galima pasidžiaugti, kad Stasio Vainiūno namuose neretai suskamba šiauliečių atliekami kūriniai. Juk ir pačiam S. Vainiūnui teko gyventi Šiauliuose, ten muzikos mokykloje dirbti pedagoginį darbą, koncertuoti. Tad, kasmet savo pasiekimus Stasio Vainiūno namuose demonstruoja mokytojos ekspertės Nijolės Prascevičienės

ugdomi jaunieji smuikininkai iš Šiaulių Sauliaus Sondeckio menų gimnazijos ir Šiaulių 1-osios muzikos mokyklos, neretai muzikuoja Marytės Markevičienės išugdyti akordeonininkai. O štai kovo 15-ąją vilniečius tikrai maloniai nustebino Sauliaus Sondeckio menų gimnazijos fortepijono mokytojos ekspertės Raimondos Sližienės iniciatyva surengtas jos ir trimito mokytojo Zigmo Drakšo ugdytinių koncertas. Net skirstydamiesi namo ne vienas klausytojas iš nuostabos kraipė galvas, sakydami, kad nesitikėjo tokio puikaus muzikavimo. Stebino klausytojus ir sumaniai parinktas repertuaras, ir pianisčių atliekami kūriniai, ir jų muzikalus akompanavimas trimitininkams. Jau pirmieji prieš klausytojus stoję trimitininkas Povilas Petrutis ir pianistė Danielė Daukšaitė, atlikę J. S. Bacho ir F. Schuberto miniatiūras, parodė, kad koncertas bus įspūdingas. Ir tolimesnė jo eiga neleido blėsti pirmiesiems įspūdžiams, kai Ūdrio dainą iš V. Klovos operos „Pilėnai“ interpretavo merginos – trimitininkė Austėja Venckutė ir pianistė Austėja Marcinkevičiūtė. Beje, Austėja Venckutė puikiai grojo ir su trimitininkėmis Barbora Špokauskaite bei Audrone Bagūnaite, kuri neblogai jautėsi ir atlikdama fortepijono akompanimentą. Pailsėti trimitininkams leido pianistės Danielė Daukšaitė ir Kamilė Kaučikaitė, atlikusios L. van Beethoveno, M. K. Čiurlionio ir A. Skriabino kūrinius. O koncerto kulminacijos sulaukėme, kai suskambo J. B. Ar-

bano fantazija ir variacijos „Venecijos karnavalo“ tema. Čia visų klausytojų simpatijas pelnė vienuolikametis trimitininkas Justas Drakšas, beje, ne vieno konkurso laureatas, ir pianistė Kamilė Kaučikaitė, kaip ir užbaigiant koncertą G. Rossini komišku dviejų kačių duetu, kurį atliko trimitininkų Justo Drakšo ir Austėjos Venckutės duetas, fortepijonu tariant Kamilei Kaučikaitei. Išgirdusi Justo Drakšo puikų muzikavimą, savo nuotaikingu žodžiu į koncertą įsiterpė ir Lietuvos muzikų rėmimo fondo direktorė Liucija Stulgienė, priminusi lankytojams, kad vasario 22 dieną LMRF surengtose tarptautinių konkursų laureatų pagerbimo iškilmėse LR Prezidentė Dalia Grybauskaitė spaudė ranką ne tik tarptautiniuose konkursuose Latvijoje, Estijoje ir Italijoje pirmąsias vietas laimėjusiam trimitininkui, bet ir jo tėveliui, vyresniajam mokytojui Zigmui Drakšui.

Sėkmę šiauliečių koncertui Stasio Vainiūno namuose pelnė ir R. Sližienė, kurios vedimas buvo visapusiškai jautrus, nuoširdus ir šiltas.

Šia proga galime pasidžiaugti ir dar viena šiauliečio sėkme Vilniuje: Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje III. 17 d. vykęs dainininkų (tenorų) konkursas LMTA garbės daktaro Stasio Baro premijai laimėti buvo palankus profesoriaus Virgilijaus Noreikos dainavimo klasės magistrantui Juozui Janužui. Iš penkių tenorų, dalyvavusių šiame konkurse, jis pelnė vienintelę pirmąją vietą ir 1000 USD premiją.

„Šiaulių kraštas“, 2017 m. kovo 22 d.

JAUNIEJI PAGIRIŲ MUZIKOS MOKYKLOS TALENTAI

Devynioliktąjį sezoną bebaigiantys Lietuvos muzikų rėmimo fondo Stasio Vainiūno namai kiekvieną savaitę džiugina lankytojus prasmingais renginiais, nes čia yra muzikavę atlikėjai ne tik iš Vokietijos, Prancūzijos, JAV, Italijos, Kosta Rikos, Pietų Korėjos,

Tailando, bet ir iš visos Lietuvos. Nepamirštamus įspūdžius yra palikę jaunieji atlikėjai iš Biržų Vlado Jakubėno muzikos, Mažeikių rajono Viekšnių Vinco Deniušio meno, Palangos Stasio Vainiūno meno, Pakruojo Juozo Pakalnio muzikos, Druskininkų Mikalojaus Konstantino Čiurlionio meno, Varėnos Jadvygos Čiurlionytės menų, Šiaulių I-osios muzikos mokyklų, Šiaulių Sauliaus Sondeckio menų gimnazijos ir daugelio kitų mokyklų auklėtiniai. O ką jau bekalbėti apie Vilniaus muzikos mokyklų (Balio Dvariono dešimtmetė, Naujosios Vilnios, Karoliniškių, Algirdo, „Lyros"), Juozo Tallat-Kelpšos konservatorijos, Mikalojaus Konstantino Čiurlionio menų mokyklos, Lietuvos muzikos ir teatro akademijos ugdytinius, kurie čia muzikuoja vos ne kiekvieną mėnesį. Vasario mėnesį po įspūdingo alto pedagogės Stasės Kuncienės gyvenimo ir kūrybinės veiklos paminėjimo-koncerto (II. 8), jau kitą dieną fleitos muzikos valandą surengė Karoliniškių muzikos mokyklos mokytojos ekspertės Viktorijos Marijos Zabrodaitės ugdytiniai, vykstantys į tarptautinį konkursą Londone. O vasario 9 dieną Stasio Vainiūno namuose koncertą „Nuo meilių strėlių Amūro" surengė Vilniaus rajono Pagirių muzikos mokyklos mokytojų metodininkų Juditos Angelės Ušinskaitės dainavimo ir Lino Klebausko pučiamųjų instrumentų klasės mokiniai.

Pagirių vardą dažnas vilnietis sieja su garsiaisiais šiltnamiais ir jų tiekiama produkcija. Tačiau ne dažnas šios produkcijos vartotojas ir pagalvoja, kad Pagiriai turi ir beveik dešimtmetį savarankiškai egzistuojančią muzikos mokyklą, kuriai vadovauja Aleksandra Žuk-Butkuvienė, kad čia darbuojasi ir jaunąją pagiriečių kartą ugdo muzikai pasišventę pedagogai, turintys aukštąjį išsilavinimą, kad čia auginami jaunieji pianistai, smuikininkai, pūtikai, dainininkai, kanklininkai, akordeonininkai. Todėl jaunųjų pagiriečių – dainininkų, fleitininkų, saksofonininkų, pianistų – pasirodymas Stasio Vainiūno namuose įvairiais požiūriais buvo neįsivaizduojamas. O kai suskambo jaunųjų dainininkų, fleitininkų, saksofonininkų interpretuojami kūriniai, tarp jų S. Šimkaus, A. Kačanausko harmonizuotos lietuvių liaudies dainos, G. Kuprevičiaus, T. Leiburo, J. Karnavičiaus, V. Ganelino originalūs opusai, pasijutome, kad čia

suvažiavo ne muzikos mėgėjai, kuriuos anksčiau vadinome saviveiklininkais, bet rimtai savo profesijai pasišventę jaunieji atlikėjai, kurių muzikavimą lydėjo koncertmeisterės Dianos Encienės profesionalus akompanavimas. Tai demonstravo ir solidi koncerto programa, kurią puošė J. Ch. Bacho, W. A. Mozarto, F. J. Gosseco, J. E. Massenet, G. Puccini, E. Griego ir kitų kompozitorių kūriniai, kuriuos išraiškingai atliko dainininkai Marija ir Karolina Miliauskaitės, Kornelija Kuckailytė, Lukrecija Jucytė, Ugnė Blaškytė, Valentinas Kovalevskis, beje, grojęs ir saksofonu, fleitininkė Odeta Pocevičiūtė...

J. A. Ušinskaitė

Ir dar. Viso vakaro-koncerto nuotaiką šildė žavus J. A. Ušinskaitės vedimas, prasmingai skaitomos lietuvių poetų eilės, kurios sukomponavo vieningą meninę visumą, leidusią geriau pažinti tą Pagirių muzikos mokyklos aplinką, kuri yra kaip šiltnamis jaunajai pagiriečių kartai.

„Muzikos barai“, 2017 m. balandis, Nr,. 3–4 (470–471).

VLADAS JAKUBĖNAS PAS STASĮ VAINIŪNĄ...

Tarp gražiausių, įspūdingiausių Lietuvos muzikų rėmimo fondo Stasio Vainiūno namų gegužės mėnesio renginių ryškiai šviečia gegužės 24-osios trečiadienio vakaras-koncertas, skirtas kompozitoriui Vladui Jakubėnui paminėti (gegužės 15 d. sukako 113 metų juo jo gimimo) ir susitikimui su Biržų Vlado Jakubėno muzikos mokyklos mokytojais bei ugdytiniais. Tai nemažai metų gyvuojanti tradicija, kai galime nusilenkti ir prisiminti, o ir dažnam priminti ryškią mūsų muzikinės kultūros asmenybę, kuri buvo blaškoma po pasaulį, bet iki gyvenimo saulėlydžio likusi su gimtąja šalimi, visada gvildenusia Lietuvos muzikinio gyvenimo

problemas. Kai išeivijoje nebeliko tokių, kaip V. Jakubėnas, ėmė gesti lietuviškos tradicijos, muzikinės spaudos leidyba ir kt.

Tad vakaro pradžioje buvo nusilenkta ir ryškiai Biržų kultūrinio gyvenimo atstovei, jautrios sielos pedagogei Aleksandrai Balčiauskienei, kuri asmeniškai pažinojo V. Jakubėną, o ir ilgametei kompozitoriaus V. Jakubėno draugijos pirmininkei Irena Skomskienei, iškeliavusioms Amžinybėn. Tuo pačiu lankytojams buvo priminti ir šie metai, kai minime Reformacijos 500 metų jubiliejų.

Kai prasidėjus pavasariui imta galvoti apie šį susitikimą Vilniuje, prasmingų minčių iš Biržų išsakė Muzikos mokyklos direktorės pavaduotoja Ramutė Petronytė, kaip visada gebanti klausytojams pateikti naują žvilgsnį į Biržų kraštą, kuris visada garsėjo ryškiomis meninėmis asmenybėmis.

Be Vlado Jakubėno, klausytojams buvo priminti trys broliai muzikai Motiejus, Antanas ir Bronius Budriūnai, muzikos teoretikas ir kunigas Teodoras Brazys, šio krašto apylinkes išvaikščioję ir daug liaudies dainų užrašę Adolfas Sabaliauskas bei Aleksandras Kačanauskas, kiti.

Malonu, kad į Biržų V. Jakubėno muzikos mokyklos sumanymus entuziastingai atsiliepė Vilniuje pedagoginį darbą dirbantys buvę biržiečiai, šios mokyklos auklėtiniai kanklininkė Eglė Stuokaitė ir altininkas Mantas Makrickas.

E. Stuokaitė iš Vilniaus Naujosios Vilnios muzikos mokyklos vakare pakvietė dalyvauti savo mokinę kanklininkę Juditą Čibiraitę ir akordeonininką Jaunių Čibirą (mokytoja Elena Berezina), kurių ansamblio skambesys maloniai paįvairino programą.

Mantas Makrickas, besidarbuojantis Vilniaus Karoliniškių muzikos mokykloje, į koncerto programą įtraukė savo ugdytinius – smuikininkę Simoną Mateikaitę ir altininkes Mariją Gajdosikaitę, Akvilę Lavinskaitę ir Endrėją Estkovskytę. Jos atliko O. Ridingo, F. Zeitzo, A. Vivaldi ir J. S. Bacho kūrinius, fortepijonu tarė pianistė Tatjana Alymova.

Ir tai nebuvo vieninteliai vilniečiai. Žaviai muzikavo Nacionalinės M. K. Čiurlionio menų mokyklos mokinės Klėja Kašubaitė (mokytoja Vaida Kirvelytė) ir Kaja Kašubaitė (mokytojas Justas

Dvarionas). Prie į Vilnių vykstančių biržiečių prisijungė ir Panevėžio muzikos mokyklos moksleivė Gabrielė Zuozaitė (mokytoja Gražina Beleckienė), kuri gražiai pademonstravo savo muzikinius sugebėjimus.

Biržų Vlado Jakubėno muzikos mokyklai tenka ypatingas įsipareigojimas populiarinti šio kompozitoriaus vardą bei kūrybinį palikimą. Apie tai ir apie šios mokyklos užmojus, rengiant tarptautinius Vlado Jakubėno jaunųjų pianistų konkursus, savo mintimis pasidalino direktorė Rima Zuozienė. Ji taip pat priminė, jog gegužės pradžioje Biržuose buvo surengtas ir I tarptautinis Algirdo Ločerio akordeonininkų – solistų ir ansamblių – konkursas, kuriame sėkmingai pasirodė ir biržiečiai.

O trečiadienio vakaro koncertą pradėjo mokytojos Inos Valotkienės ugdytinis Pijus Valotka, įtaigiai atlikęs „Kaimiečių šokį“ iš V. Jakubėno baleto „Vaivos juosta“. Malonių įspūdžių paliko ir minėto A. Ločerio konkurso I vietos laimėtojas (B kategorija) Nerūnas Lapėnas (mokytoja Ala Fetingienė) ir pianistas Pijus Valotka, muzikavęs ne tik solo, bet ir ansambliu su Milda Variakojyte (mokytoja Ina Valotkienė).

Šis koncertas Stasio Vainiūno namuose buvo tarsi neakivaizdinis dviejų Rygos konservatorijos auklėtinių – Vlado Jakubėno ir Stasio Vainiūno – susitikimas, dviejų muzikų, Lietuvos muzikinei kultūrai palikusių ryškių kūrybinių šedevrų, kuriais ir dabar naudojasi augančios muzikų kartos. Nors dažno atlikėjo žvilgsniai krypsta į šiandienos kūrėjų darbus, turėtume nepamiršti legendinio režisieriaus Juozo Miltinio žodžių, kad eidami į priekį nieko nepamatysime – tik atsigręždami atgal suvoksime tikrų kūrybinių ieškojimų prasmę. Tad žvelkime plačiai ir matykime visas praeities ir dabarties vertybes. O vakare dalyvavę profesorius Petras Kunca, muzikologė Rita Nomicaitė, vilnietė mokytoja Nijolė Karaškaitė, biržietė Ramutė Petronytė kartu su visais išgyveno ir rūpesčius dėl Vlado Jakubėno draugijos veiklos perspektyvų.

Visus to vakaro svečius pasitiko trys biržiečių darbai: dailininko Egilo Skujos ir jo buvusios ugdytinės Birutės Želvytės, taip pat tautodailininko Rimanto Kinskio Stasio Vainiūno namams dovanoti paveikslai.

„Biržiečių žodis“, 2017 m. gegužės mėn.

LIETUVOS MUZIKAI IR MUZIKA PER NEPRIKLAUSOMOS VALSTYBĖS 100-METĮ

Didžiai gerbiami šio vakaro dalyviai, susirinkę į Signatarų namus, kur beveik prieš 100 metų buvo pasirašytas istorinis Lietuvos Nepriklausomybės Aktas. Todėl šiuos namus galėčiau pavadinti šventais, kiekvienam mūsų tautiečiui nepaprastai brangiais.

Pradėdamas šį savo žodį apie pastarojo šimtmečio muzikus ir jų sukurtą bei atliktą muziką, bandysiu kiek pasiteisinti, nes šis etapas Lietuvai yra ypatingai ryškus ir svarbus, nepaprastai turtingas. Ir jeigu Lietuvos muzikologai, muzikos tyrinėtojai iki šiol dar neparašė daugiatomės Lietuvos muzikos istorijos, man per kelias minutes tebus leista tik pasidalinti mintimis apie svarbiausius šio šimtmečio momentus, kurie turėjo nemažos reikšmės visam muzikinio gyvenimo keliui, kuris buvo vingiuotas, kartais ir ne ta kryptimi vedamas. O tai lėmė ir Antrasis pasaulinis karas, ir sovietinė okupacija, ir emigracija, kuri pastaraisiais metais nėra naujas gyvenimo reiškinys.

Tik prisiminkime pirmuosius du Nepriklausomos Lietuvos dešimtmečius. Kiek talentingų muzikų išvyko į JAV, Pietų Amerikos valstybes. Štai profesorius Juozas Žilevičius, palikęs Klaipėdą, išvyko į JAV ir be jo neįsivaizduojame ten rengtų dainų švenčių, išspausdintų leidinių, jo ir Juozo Kreivėno vardu pavadinto muzikologijos archyvo, Aleksandras Aleksis po Varšuvos muzikos instituto baigimo pasuko į JAV ir ten sėkmingai darbavosi tarp lietuvių, Antanas Vanagaitis, kuris JAV išgarsėjo kaip muzikos kūrėjas ir atlikėjas, chorvedžiai Antanas Visminas, Antanas Pocius ir daugelis kitų, kurie pastarojo šimtmečio muzikinę kultūrą tarp lietuvių puoselėjo visu uolumu. Juk buvo įsteigta Amerikos lietuvių vargonininkų sąjunga, kuri aprėpė daugybę tenykštės muzikinės kultūros dirvonų purenimo. Tik vienintelis Juozas Stankūnas 1931 metais tuometinės Lietuvos valdžios buvo pasiųstas darbuotis tarp išeivių į Braziliją, San Paulą. Ne mažesnė lietuvių muzikų banga į Vakarus, į JAV plūstelėjo baigiantis Antrajam pasauliniam karui, bėgant nuo raudonojo maro. Jeronimas Kačinskas, Alfonsas Mikulskis, Juozas Strolia, Kazimieras Viktoras Banaitis (beje, signataro Saliamono Banaičio sūnus), Bronius Budriūnas, Vladas Jakubėnas, Bronius Jonušas, Julius Gaidelis, Stepas Sodeika, Emerikas Gailevičius, Vytautas Marijošius, Julius Štarka ir dar daug kitų, kurie, reikia džiaugtis, nenuėjo ten dirbti šlavėjais ar indų plovėjais, kaip dabar neretai būna, bet dirbo kaip kvalifikuoti muzikai: kūrė muziką, ją atliko, darbavosi kaip lietuvių muzikinės kultūros

puoselėtojai, todėl ir toji jų veikla klestėjo, nuo 1934 metų buvo leidžiamos „Muzikos žinios“, įsteigta Lietuvių opera Čikagoje, beveik pusę šimtmečio ten veikė lietuvių tautinio meno ansamblis „Čiurlionis“ ir kiti muzikiniai kolektyvai.

O kokia buvo muzikinė situacija Lietuvoje šį pastarąjį šimtmetį. Apie tai parašyta nemažai knygų ir knygelių, tarp jų sovietiniais metais tokių, kuriose iš marksistinių pozicijų buvo kritikuojamas tai vienas, tai kitas Lietuvos istorinei praeičiai skirtas muzikinis opusas. Štai, kad ir Juozo Pakalnio simfoninė poema „Lituanica I“. Juk buvo teigiama, kad tai grynai iliustratyvinis kūrinys, vaizduojantis Dariaus ir Girėno skrydį per Atlantą. Jei ne muzikologės Onos Narbutienės pozicija, šis kūrinys ir po pusės šimtmečio nebūtų suskambėjęs Vilniuje. Ir tai ne vienintelis panašus atvejis.

Po 1918 metų vasario 16-osios karinė aplinka greitai neatslūgo, bet ir tokiomis sąlygomis muzikinei kultūrai buvo skiriamas didžiulis dėmesys. Juk jau 1919 metų kovo 27 dieną Marijampolėje įvyko Juozapo Gudavičiaus vadovaujamo karinio orkestro pirmasis pasirodymas. Lenkijai okupavus Vilniaus kraštą, Kaunas tapo ir pagrindine Lietuvos muzikinės kultūros sostine, kur įsisteigė Opera, būrėsi ir simfoniniai orkestrai, ansambliai. 1919 metais Juozui Naujaliui įsteigus privačią muzikos mokyklą, po metų ji buvo suvalstybinta, o 1933 metais peraugo į Kauno konservatoriją. Reikia pasidžiaugti, kad ir tokiomis sudėtingomis aplinkybėmis buvo renkami ir į fonografo plokšteles įrašinėjami liaudies dainininkų, pasakorių, muzikantų išsaugoti lietuvių tautosakos perlai. Tikra to žodžio prasme virė profesionalus muzikinis gyvenimas. O atgavus Klaipėdos kraštą, Stasys Šimkus ten įsteigė muzikos mokyklą-konservatoriją, į kurią darbuotis buvo pakviesti Čekijos, Vokietijos muzikai, kurie įšaugino talentingą muzikų kartą. Taip buvo klojami pamatai Nepriklausomos Lietuvos profesionaliai muzikai. Gaila, bet dabar apie tai mažai pagalvojama, o profesionalaus muzikinio ugdymo klausimus sprendžia mėgėjai arba tų reikalų nesuvokantys funkcionieriai. Beje, tada į prieškario Lietuvą iš Rusijos, kitų kaimyninių šalių sugrįžo ir sėkmingai darbavosi dirigentas Mykolas Bukša, kompozitorius Jurgis Karnavičius, pianistė ir

kompozitorė Elena Laumenskienė, čia šaknis įleido violončelininkas Povilas Berkavičius, dailininkas Mstislavas Dobužinskis, sukūręs scenografiją ne vienam Valstybės teatro muzikiniam spektakliui. Kaip pripažinti menininkai pasaulio operos teatrų ir koncertų salėse sėkmingai švytėjo Lietuvos operos solistai. Italijos, Prancūzijos aukštosiose muzikos mokyklose, ir ypač Leipcigo konservatorijoje studijavo daugelis lietuvių muzikų, kurie jautė pareigą tarnauti Lietuvai, į ją po studijų grįžo ir čia sėkmingai darbavosi. Galėčiau paminėti tų sąžiningų muzikų pavardes. Tai Juozė Augaitytė, Vincė Jonuškaitė-Zaunienė, Stasys Santvaras, Petras Oleka, Stasė Dievaitytė, Jonas Bendorius, Juozas Gruodis, Balys Dvarionas, Jadvyga Čiurlionytė, Vladas Motiekaitis, Kazimieras Viktoras Banaitis, Juozas Pakalnis, Konradas Kaveckas, Jonas Nabažas, Vladas Jakubėnas, Zigmas Aleksandravičius, Jonas Žukas ir t.t. Tačiau skaudus lūžis įvyko Antrojo pasaulinio karo ir sovietinės okupacijos metais, kai didelė čia minėtų muzikų dalis turėjo rinktis priverstinę tremtį į Vakarus. Skaudžius nuostolius patyrė ir Lietuvos kompozitorių šeima, ir Lietuvos operos, baleto teatras, Kauno konservatorija, kiti muzikiniai kolektyvai. Likę Lietuvoje arba turėjo prisitaikyti prie esamo diktato, arba... Ne vienas muzikas, o tarp jų buvo dainininkas ir kompozitorius Juozas Indra, dainininkas Balys Radžius, kompozitorius Benjaminas Alekna, fagotininkas ir chorvedys Juozas Kudokas, smuikininkas Albinas Ciplijauskas, operos solistai Antanas Kučingis ir Aleksandras Šleinys, pianistė Gražina Ručytė-Landsbergienė ir kiti iškentė atšiaurią tremtį. Kai kurie tremtinių vaikai Rusijoje, Sibire pasirinko muziko kelią. Tarp jų minėčiau muzikologę Oną Narbutienę, operos solistą Vincentą Kuprį, pianistę Jūratę Šleinytę, operos solistę Nijolę Ambrazaitytę... Kai kas be jokios sąžinės graužaties čia, Lietuvoje, kūrė kantatas Stalinui, kai kas tokias dainas buvo verčiami rašyti, jų autoriams grąsinant. Juk tokios dainos tuometinių koncertų pradžioje buvo brukamos atlikti.

KGB čia Lietuvoje mokėjo surasti patikimų pakalikų, kurie žmones už ištikimybę Lietuvai mokėjo taip sunaikinti ir paslėpti jų žūties įkalčius, kad ir dabar nesiimama tų nusikaltimų išaiškinimo. O reikėtų!

Dar kartą noriu tarti, kad Lietuvos muzikinei kultūrai šis 100-metis yra labai svarbus, o ir skausmingas. Žavėdamiesi pramoginės muzikos blizgučiais, juos brukdami kiekviena pasitaikiusia proga, neturėtume užmiršti ir svarių praeities profesionaliosios muzikos kūrinių, kūrėjų ir atlikėjų, kurie atvedė mus į šiandieną, atvėrusia naujas galimybes žvilgsniui į pasaulį.

Žodis Signatarų namuose Vilniuje, 2017 m. spalio 10 d.

NEPAMIRŠTAMI SUSITIKIMAI SU MAESTRO...

Net šešis dešimtmečius iš atminties neišblėsta 1957 metais po tarptautinio konkurso su lietuvių tautiniais muzikos instrumentais parvežtas Virgilijaus Noreikos, tada dar Lietuvos valstybinės konservatorijos studento, laimėtas aukso medalis ir jo švytintis jaunatviškas veidas. Ta sėkme džiaugėmės visi, ir studijas Vilniuje pradėję, ir Virgilijaus Noreikos dainavimo profesorius Kipras Petrauskas, kuris, pamenu, pranašavo jam didžiulę kūrybinę ateitį. Su lietuviška dvasia tarsi suaugęs, su tautinių muzikos instrumentų ansambliu „Sutartinė", kuriam vadovavo Pranas Tamošaitis, Virgilijus Noreika nesiskyrė daugelį metų ir vėliau, tuo lyg gaivindamas lietuviškumą, tautiškumą, ko ypač laukė anuometinė lietuviškoji visuomenė. Po ne vieno tokio koncerto per Lietuvos televiziją, kurioje tuomet darbavausi ir rengiau koncertus, buvo sulaukiama daugybės laiškų, kuriuose klausytojai ir žiūrovai didžiavosi jo talentu, jo švelniu balso tembru, taip artimu lietuviškai dvasiai. O ir tolimiausiuose užsienio kraštuose, padainavęs suplanuotą koncertinę programą, virš programos galėjo dainuoti ką nori, ir dažniausiai jis pasirinkdavo lietuviškas melodijas, kurios sužavėdavo kitataučius. Malonu, kad Virgilijus Noreika visą gyvenimą buvo lietuviškas. Ne kartą ir užsienio šalių – Latvijos, Ukrainos, Bulgarijos operos teatrų scenose Alfredo, Almavivos, Hercogo partijas dainavo lietuviškai. Pamenu jo 1959 metais sukurtus Skudutį B. Dvariono operoje „Dalia", kur

jaunam, vos 24-rių metų solistui teko grimuotis ir suvaidinti pagyvenusį žmogų su varpeliu rankose, arba Naglį V. Klovos operoje „Vaiva“. Kiek vėliau jis sukūrė Andrių, Jurgelį, Tadą, Julių, Danylą, Rūtenį, Kastytį, Skačkauską, Herkų Mantą kompozitorių V. Klovos, B. Dvariono, V. Laurušo, K. V. Banaičio, G. Kuprevičiaus operose. Savo gyvenimo pabaigoje V. Noreika neretai koncertines programas papuošdavo kaip tik Skudučio balade, kurią atliekant, kad ir koncertų salėje, jau nebereikėjo grimuotis.

Vienu metu, gal prieš porą dešimtmečių, pajutome lyg ir sumažėjusį dėmesį V. Noreikos muzikinei veiklai. Tai be dėmesio nepraleido Lietuvos muzikų rėmimo fondo direktorė Liucija Stulgienė, kuri stebėjo ir matė mūsų atlikėjų įjungimo į koncertų programas galimybes. Kaip tik tada jos dėmesys vis dažniau krypo į V. Noreiką, kurio muzikavimo tikrai reikėjo Lietuvos žmonėms. Net žiemos sąlygomis jis neatsisakė vykti, žmonos Loretos lydimas, į gana tolimas Lietuvos vietoves, kur jo net blokados metais laukė beveik nešildomos sausakimšos salės.

– Mano kūrybinis bendravimas su V. Noreika truko apie du dešimtmečius, – prisimena LMRF direktorė Liucija Stulgienė, – nes ne tik didžiosiose Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių, daugelyje rajonų kultūros centrų, kariniuose daliniuose MAESTRO buvo laukiamas, su didele klausytojų pagarba sutinkamas, su nepaprasta meile už dovanotą šventę išlydimas. Neaplenkdavome regionuose mokyklų, senjorų, neįgaliųjų pensionatų. O juose, kaip sakydavo po koncertų jų vadovai, kelioms savaitėms įsivyraudavo ypatinga, šventiška nuotaika. Į tokius koncertus, kur dainuodavo Virgilijus Noreika, – tęsia Liucija Stulgienė, – važiavau su didžiuliu malonumu, nes mačiau ir gėrėjausi, kaip jis savo balsu, atlikimu mokėjo užburti skirtingo amžiaus klausytojus, kaip jo atliekami kad ir sudėtingiausi kūriniai paklusdavo jo švelniai balso raiškai, lietuviškai teksto tarsenai. Kiekvieną kartą, vykdama į tokius koncertus, žinojau, kad ir aš pati praturtėsiu naujomis emocijomis, vis naujai ir naujai interpretuojamomis sudėtingomis arijomis ar populiariųjų A. Raudonikio „Švelnumo“, A. Bražinsko „Ugnelės“ įprasminimais. Tai, sakyčiau, kiekvieną kartą buvo galima išgyven-

ti naujus niuansus. Juk po V. Noreikos koncerto Gruzdžių bažnyčioje solidaus amžiau klebonas dėkodamas taikliai pasakė, kad jis pasijutęs kaip prie dangaus vartų.

Stebėjausi, kad du kartus pristatytas Lietuvos nacionalinei kultūros ir meno premijai, profesorius V. Noreika liko be dėmesio ir tokio įvertinimo. Jis nesipiktino dėl tokių sprendimų, nevarstė įvairių institucijų valdininkų durų, nesilenkė jiems. Tačiau jis tūkstančius kartų lenkėsi Lietuvos žmonėms, kurie aukštai vertino ir žavėjosi jo menu. Liūdna apie tai kam ir pasakyti, gal tik priminti J. Zauerveino eilėraščio eilutę „Lietuviais esame mes gimę...“ Juk tai ne tik visos Lietuvos, pasaulio klausytojų pripažinimą pelnęs operos solistas. Trumpai darbuodamasis Venesueloje, Estijoje, kur pelnė Estijos muzikos ir teatro akademijos Garbės daktaro vardą, galėjo ten ir įsitvirtinti. Bet jo širdis jautė būtiną ryšį su Lietuva, jos žmonėmis, jos jaunąja karta, su kuria mokėjo bendrauti. Sujaudino į paskutinę kelionę palydinti Nacionalinės M. K. Čiurlionio menų mokyklos bendruomenė, sustojusi prie mokyklos Kostiuškos gatvėje. Beje, jo autoritetingo žodžio visada reikėjo ir „Dainų dainelės“ konkurso rengėjams bei dalyviams...

Tad be didesnio Lietuvos muzikų rėmimo fondo paraginimo, pats jausdamas ypatingą pagarbą šiam didžiam mūsų epochos Dainiui, ėmiausi rengti labai argumentuotą paraišką, kurioje atsispindėtų visi profesoriaus V. Noreikos darbai, visos jo kūrybinės veiklos sritys. Juk vien tik Lietuvos nacionalinio operos ir baleto teatro scenoje sužvilgo beveik pusšimtis jo sukurtų vaidmenų, dainuota Kauno valstybiniame muzikiniame, o Klaipėdos valstybiniame muzikiniame teatre atliko jam skirtą Herkaus Manto partiją G. Kuprevičiaus operoje „Prūsai“. Iki tol daug kas žinojome, kad V. Noreika dažnai dainavo žymiose pasaulio operos teatrų scenose, tačiau kai visa tai sugulė į bendrą sąrašą, pasirodė, kad jo dainuoti 238 spektakliai 49-iuose pasaulio teatruose, kad pas jį, jo dainavimo klasėje vokalinės išminties sėmėsi apie 50 dainininkų, kurių ne vienas dabar garsėja pasaulyje. Dar gerokai anksčiau profesorius V. Noreika sakė, ir pranašavo V. Vyšniauskui puikią operos solisto karjerą. O tai dabar puikiai įsitikiname.

Beje. Nuo 1997 iki 2017 metų teko fiksuoti Lietuvos muzikų rėmimo fondo organizuotus profesoriaus V. Noreikos koncertus po Lietuvą, bažnyčiose, kultūros centruose, aikštėse, kuriuos neretai teko ir vesti. Jų būta per 200! Tad, vedant per 140 jo koncertų, pajutau ypatingą solisto susikaupimą kiekvienam pasirodymui, kai buvo apgalvojama kiekvieno kūrinio seka, prisitaikymas prie tos dienos nuotaikos, aplinkos, balso pasirengimo dainuoti tą ar kitą kūrinį, nusiteikimo. Todėl dažnai nutikdavo ir taip, kad galutinės programos eilės tvarka suguldavo tik prieš pat koncerto pradžią. Neretai mėgo reaguoti ir į publikos dėmesį, jos nusiteikimą, prabildamas savo žodžiu, o kartais į programą įvesdamas ir naują kūrinį, nes jo koncertų dažni koncertmeisteriai Povilas Jaraminas, Lina Giedraitytė ar Aleksandras Vizbaras tam būdavo pasiruošę. Juk nuolatiniame savo repertuare profesorius turėjo apie 80 lietuvių liaudies dainų išdailų (K. Griauzdė, P. Oleka, V. Klova, P. Tamošaitis ir kt.), per 70 lietuvių kompozitorių romansų (A. Kačanauskas, R. Žigaitis, L. Povilaitis ir kt.), per 20 lietuvių kompozitorių operų arijų (J. Karnavičius, M. Petrauskas, V. Klova, B. Dvarionas...), per 40 lietuvių kompozitorių populiarios muzikos kūrinių (A. Raudonikis, B. Gorbulskis, M. Vaitkevičius...). O kur dar rusų, Vakarų Europos kompozitorių kamerinė muzika, įvairių tautų liaudies dainos, sakraliniai kūriniai... Taigi, be didesnio pasirengimo V. Noreika nuolat galėjo atlikti beveik 700 kūrinių. Tiek kūrinių „tilpo“ jo atmintyje, tiek jų buvo nugludinta iki tobulumo, tiek jų, reikalui esant, galėjo būti greitai atgaivinti atlikimui ir pateikti klausytojams, ir ne viena kalba.

Lankydamasis didžiosiose Lietuvos koncertų salėse, „Druskininkų vasaros su M. K. Čiurlioniu“ festivalio renginiuose, atokiausiose mūsų šalies bažnyčiose ir kultūros centruose, kuriuose koncertus rengė Lietuvos muzikų rėmimo fondas, po operos solisto Virgilijaus Noreikos muzikinių pasirodymų patyriau nepaprastą klausytojų akių spindesį. Tokią atgaivą dovanoti Lietuvos žmonėms, atrodo, ir galėjo tik jis – nuostabusis mūsų tenoras, prilygęs pasaulinio atlikimo meno elitui. Neabejodamas sakau, kad jo balsas ir interpretacija – tai Lietuvos nacionalinis turtas, Dievo dovana

V. Juodpusio jubiliejiniame vakare Vilniaus Rotušėje su profesoriais R. Aleknaite-Bieliauskiene ir V. Noreika

Lietuvai. Maloniausia buvo, kad jis, nors ir trumpam išvykdamas iš gimtinės, savo menu nuoširdžiai dalijosi su Lietuvos žmonėmis, kurių dauguma jam išėjus Amžinybėn, išgyveno kaip didžią netektį.

„Muzikos barai“, 2018 m. balandis, Nr. 3–4 (482–483).

UŽBAIGUS 20-ĄJĮ VAINIŪNO NAMŲ SEZONĄ

Nepaprastai greitai bėgantis laikas jau priminė, kad Lietuvos muzikų rėmimo fondo Stasio Vainiūno namams jau 20 metų, Namams, kurie čia organizuojamais koncertais, rengiamomis parodomis, literatūriniais vakarais yra reikalingi Lietuvos visuomenei, vilniečiams ir Vilniaus svečiams, ne tik sveikiems, bet ir neįgaliems. Juk kasmet čia surengiama apie 70 koncertų, per 10 parodų. Malonu, kad dėmesį jiems yra rodęs Lietuvos prezidentas Valdas Adamkus, LR Seimo nariai, kiti aukšti pareigūnai, taip pat Latvijos, Japonijos ambasadoriai Lietuvoje.

Šių metų gegužės mėnesio renginių srautas buvo nepaprastai didžiulis, o priešpaskutiniąją savaitę čia vyko net 8 koncertai. 15 metų sėkmingai vyksta tradiciniai Trečiadienio vakarai-koncertai, kuriuose šį sezoną svečiavosi pianistai Leon Livshin iš JAV ir Irena Friedland iš Izraelio, įspūdingą kūrybos vakarą surengė Kauno valstybinio muzikinio teatro solistė ir poetė Bernarda Petravičiūtė, Sauliaus Sondeckio atminimo vakarą – Šiaulių garbės pilietės Nijolės Prascevičienės mokiniai smuikininkai, solidžią lietuviškos muzikos programą pateikė jauni, koncertinei veiklai pasišventę kauniečiai Martynas Beinaris (baritonas) ir Skaistė Beinarienė (fortepijonas), atlikę tik lietuvių kompozitorių kūrinius. O kitomis savaitės dienomis įsipynė Vilniaus muzikinio atžalyno koncertai, kai jaukią Namų svetainę užpildė jaunųjų atlikėjų pasirodymai, o kiekvieną šeštadienį čia rinkosi tėvelių lydimi įvairią negalią turintys vaikai. Ir visa tai vyko nesulaukus nei cento paramos iš Lietuvos kultūros tarybos ir Vilniaus miesto savivaldybės.

Iš to muzikinio sezono margumyno norisi išskirti du renginius, kurie demonstruoja, kad Lietuvos regionuose vyksta turtingas muzikinis gyvenimas, kad ten dirba muzikos pedagogikai pasišventę specialistai.

* * *

Gegužės 9-ąją vilniečiai sulaukė gausaus Pakruojo Juozo Pakalnio muzikos mokyklos mokytojų ir mokinių būrio. Šiam atsakingam ir rimtam vizitui į Vilnių ruošėsi visa mokyklos bendruomenė, kuriai vadovauja direktorė Nijolė Pupinienė. Juk tarp klausytojų buvo laukiami LR Seimo nariai Antanas Matulas ir Stasys Tumėnas, iš Pakruojo atvyko rajono savivaldybės Administracijos direktorė Erika Kižienė, savivaldybės Švietimo skyriaus vedėja Irena Mažulienė. Tad atvykusiems pakruojiečiams tai buvo tarsi rimtas egzaminas. Bet ši gausi mokinių ir mokytojų delegacija pirmiausia pasuko prie Signatarų namų, kur visi norėjo pamatyti 1918 metų Lietuvos Nepriklausomybės Aktą. Ir pamatė, apžiūrėjo istorinę praeitį menančias patalpas, eksponatus.

Pakruojo J. Pakalnio muzikos mokyklos mokiniai ir mokytojai prie Signatarų namų Vilniuje

Nebe pirmą kartą pakruojiečiai muzikuoja Stasio Vainiūno namuose. Ir šį kartą tai buvo tarsi Juozo Pakalnio atvykimas pas Stasį Vainiūną. Juk jie buvo pažįstami, abu buvo Lietuvos kompozitorių sąjungos nariai, dar 1948 metais Stasys Vainiūnas buvo tarp J. Pakalnio Fortepijoninio trio atlikėjų, vėliau prisilietė prie J. Pakalnio baleto „Sužadėtinė" redagavimo. Taigi, prasminga, kad pakruojiečių koncerto pradžioje nuskambėjo J. Pakalnio „Svajonė", kurią įtaigiai atliko Vakarė Vasiliauskaitė (mokytojas Vytautas Lukošiūnas), fortepijonu pritariant S. Geležėlienei. Džiugu, kad fleitininkė puikiai pasirodė ir kaip dainininkė (mokytoja Ingrida Tuomienė), atlikusi T. Leiburo „Skrydį".

Klausantis jaunųjų atlikėjų malonų įspūdį darė tai, kad pakruojiečiai mokomi groti įvairiais instrumentais, ne tik fortepijonu ar akordeonu, bet ir pučiamaisiais, taip pat ir kanklėmis. Jei praėjusio šimtmečio trečiąjį dešimtmetį Pakruojyje būtų buvusi tokia mokykla, J. Pakalnis tikrai nebūtų vykęs į S. Šimkaus Klaipėdoje įkurtąją muzikos mokyklą. Beje, klausytojus džiugino kiekvieno atlikėjo solisto ir ansamblio muzikavimas. Juk prie istorinio fortepijono, kuris kadaise priklausė J. Gruodžiui, o vėliau S. Vainiūnui, sėdosi jaunieji pianistai Greta Gudaitė (mokytoja

Svajonė Geležėlienė), Ema Stakutytė (mokytoja Natalija Chrapačienė), kurie sėkmingai atliko gana nelengvus M. Glinkos ir B. Dvariono kūrinius.

Koncertą pristatė direktorė Nijolė Pupinienė

Pakruojiečius sveikino LR Seimo narys Antanas Matulas

Klausantis jaunųjų pakruojiečių, džiugino tai, kad jie sėkmingai įvaldo ir trimitą (Gerardas Mugnano, mokytojas Redas Varvuolis), ir saksofoną (Rokas Zakarka, mokytojas Dainius Tomkus), ir smuiką (Ugnė Urbonaitė, mokytoja Ligita Stravinskienė), kad puikiai muzikuoja jungdamiesi į įvairius ansamblius. Tai pasakytina ir apie smuikininkės Ugnės Urbonaitės bei akordeonininko Kajaus Zaičenkos, taip pat gitaristų kvarteto: Dovydo Vidzikausko, Žanetos Vaidžiulytės, Edvino Pliūros bei Arno Liukpetrio (mokytojas Romualdas Klupšas) muzikavimą. Puikų įspūdį paliko ir moky-

tojos L. Stravinskienės išugdytas smuikininkų ansamblis. Džiugino kanklininkės Linos Povilionytės (mokytoja Palmira Jasilionienė), 5–7 klasių mišraus vokalinio ansamblio (vadovė Sandra Gegieckienė) atlikti kūriniai. O solidžią programą užbaigė R. Varvuolio parengtas instrumentinis ansamblis, atlikęs M. Mordasovos ir A. Piazzollos kūrinius.

Pradedant Pakruojo J. Pakalnio muzikos mokyklos mokytojų ir mokinių koncertą žodį tarė mokyklos direktorė Nijonė Pupinienė, susirinkusiuosius sveikino LR Seimo nariai Antanas Matulas ir Stasys Tumėnas, Lietuvos muzikų rėmimo fondo direktorė, Pakruojo rajono garbės pilietė Liucija Stulgienė.

Taigi, malonu, kad Pakruojo kraštas turi aukšto meninio lygio siekiančią muzikos mokyklą.

* * *

Gegužės 26 dieną vilniečius, o ir buvusius biržiečius, kurie dabar gyvena ir darbuojasi sostinėje, maloniai džiugino biržiečiai, Biržų V. Jakubėno muzikos mokyklos mokytojai ir mokiniai (direktorė Rima Zuozienė), kuriuos atlydėjo direktorės pavaduotoja Ramutė Petronytė.

Atvykę biržiečiai nušovė ir „antrą zuikį“ – visų pirma aplankė Signatarų namus ir malonaus gido pagalba susipažino su šių Namų aplinka ir vertybėmis, kurios mena 1918 metų vasario 16 dieną, kai čia buvo pasirašytas Lietuvos Nepriklausomybės Aktas. Ir iš Signatarų namų nuvykus į Stasio Vainiūno namus šių eilučių autorius, pradėdamas renginį, tęsė istorijos pamoką, susirinkusiems primindamas Biržų rajone gimusį signatarą Jokūbą Šerną, kuris palaidotas Nemunėlio Radviliškyje, jo prasmingus darbus ateities kartoms.

O atvykusiųjų biržiečių solidi valanda buvo tarsi dviejų buvusių kolegų, pianistų ir kompozitorių Vlado Jakubėno ir Stasio Vainiūno „susitikimas“, dviejų muzikų, kurie nuo studijų Rygos konservatorijoje darė viską, kad būtų naudingi Lietuvos muzikinei kultūrai. Juk ir V. Jakubėnas, likimo nublokštas į JAV, visą liku-

Biržų V. Jakubėno muzikos mokyklos mokiniai ir mokytojai Signatarų namuose apžiūrėję Lietuvos Nepriklausomybės Aktą

Biržiečių koncerto Stasio Vainiūno namuose klausytojai

sį gyvenimą tarnavo lietuvybei. Tai liudija jo muzikinė kūryba, jo rašiniai, pedagoginė veikla, bendravimas su tautiečiais muzikais. Tad, kaip šių minčių tąsa, nuskambėjo fragmentai iš V. Jakubėno baleto „Vaivos juosta“, kuriuos fortepijonu atliko mokytojos Ieva Morkūnaitė ir Romualda Butkevičienė, taip pat mokytojos Inos Valotkienės ugdytinis Pijus Valotka.

Neabejoju, kad klausytojus džiugino tai, kad didesnę programos dalį sudarė lietuvių kompozitorių kūriniai, ne tik fortepijoniniai, bet ir vokaliniai. Puikiai nuskambėjo M. K. Čiurlionis (Laura Zemlickaitė, mokytoja I. Valotkienė, Viktorija Dicytė, mokytoja R. Butkevičienė), A. Bražinskas (Lauryna Šukevičiūtė, mokytoja I. Valotkienė), N. Sinkevičiūtė (Lauryna Bukytė, mokytoja Dalia

Bukienė), M. Novikas (althornu grojęs Augustas Zonys ir fortepijonu taręs P. Valotka), kiti.

Biržiečių surengtas koncertas Vilniuje leido pasidžiaugti ir tuo, kad Biržuose rengiami jau tarptautiniais tapę V. Jakubėno pianistų ir A. Ločerio akordeonininkų konkursai. Šiame koncerte maloniai buvo sutiktas Vilniaus Naujosios Vilnios muzikos mokyklos moksleivis Jaunius Čibiras, II-me tarptautiniame A. Ločerio akordeonininkų konkurse pelnęs Didįjį prizą, grojęs ir su kanklininke Judita Čibiraite, kurią šioje mokykloje moko buvusi Biržų muzikos mokyklos auklėtinė Eglė Stuokaitė.

Be akordeono koncerte skambėjo ir buvusios biržietės fleitininkės Indrės Kučinskaitės su Adele Mariniuk iš Nacionalinės M. K. Čiurlionio menų mokyklos (mokytojas V. Giknius) ir Agotos Patašiūtės (B. Dvariono dešimtmetės muzikos mokyklos mokytojo M. Pupkovo kl.) išilgine fleita atliekami kūriniai. Nuotaikingai dainavo ir mokytojos Jūratės Dauderienės suburtas III-IV klasių chorinio dainavimo mergaičių ansamblis.

Nuolatinį dėmesį biržiečiams rodantis LR Seimo narys Viktoras Rinkevičius ir šiuokart žavėjosi įspūdingu renginiu. Žodžius tarė Lietuvos reformacijos istorijos ir kultūros draugijos pirmininkas Donatas Balčiauskas, Vilniaus biržiečių klubo „Krivulė“ vadovas Arvydas Kregždė. Tuo pat metu visi nuoširdžiai džiaugėsi tvirtais Biržų V. Jakubėno muzikos mokyklos žingsniais, jautriu dėmesiu ugdant jaunąją kartą. Taigi, Biržų krašto žmonės gali didžiuotis turėdami aukštą kultūrą puoselėjančią instituciją.

„Muzikos barai“, 2018 m. birželis, Nr. 5–6 (484–485).

PRISIMINIMAS APLANKIUS VIEKŠNIUS

Kai pirmą kartą, norėdamas parengti radijui laidą, aplankiau sugrįžusią į Lietuvą ir laikinai pas gimines Vilniaus Lazdynuose apsigyvenusią kanklininkę, „Čiurlionio“ ansamblio kanklių orkestro vadovę Oną Mikulskienę-Mozoliauskaitę, nemaniau, kad mūsų pažintis dar tęsis ne vieną dešimtmetį, iki jos išėjimo Am-

žinybėn, iki 2008-ųjų balandžio. Po pirmosios laidos sekė antroji, trečioji, ketvirtoji... Ne vieną dešimtį jų būtų galima priskaičiuoti, vis nauju rakursu žvelgiant į lietuvių tautinio meno ansamblio „Čiurlionis“ įkūrėjo ir ilgamečio meno vadovo Alfonso Mikulskio prasmingą veiklą, kurią savo entuziastinga parama padėjo puoselėti kaip tik O. Mikulskienė, poeto V. Alanto pavadinta „kanklių karaliene“. Beveik ketverius metus rašant „Čiurlionio“ ansamblio darbuotės JAV istoriją, kuri sugulė į 784 puslapių knygą, o prieš tai rengiant spaudai O. Mikulskienės dienoraštį, kuris aprėpė ansamblio gyvavimą nuo pat susikūrimo Vilniuje 1940 metų sausio 15 dieną iki pasirengimo 1949 metais iš Vokietijos išplaukti į JAV, su garbiąja čiurlioniete teko susitikti šimtus kartų ir iš jos lūpų išgirsti neįtikėtinų istorijų. Tarp jų ir tą, kuri sudomino ir mano ausį. O tai lietė Antrojo pasaulinio karo, hitlerininkų okupacijos metus. Tarp tų pasakojimų išgirdau ir Reginos Saladžiuvienės pavardę, moters, kuri pokario metais darbavosi Viekšniuose ir kurią aš gerai pažinojau. Tais rūsčiaisias karo metais R. Saladžiuvienė gyveno su Mikulskiais netoli Aušros vartų ir saugojo jų butą, kai jie nuolat muzikuodavo. Greitai paaiškėjo, kad tokį darbingą A. Mikulskį reikia vežti darbams į Vokietiją. Negarsiai plintančios tokios kalbos pasiekė A. Mikulskį ir ansamblio narį Valerijoną Šimkų, kuris buvo Vilniaus miesto priešgaisrinės apsaugos viršininkas. Jis žaibiškai sumąstė aprengti A. Mikulskį gaisrininko drabužiais ir išvežti iš Vilniaus į Panevėžį. Taip ir padarė. Gaisrinės mašinai lekiant su įjungta sirena, Vilniaus apsupties sargybiniai vokiečiai ir nebandė jos stabdyti, nes pamanė, kad vykstama „gesinti gaisro“. Taip sumanymas buvo įvykdytas, A. Mikulskis atvežtas į Panevėžio Marijonų bažnyčios vienuolyną, kur jis ramiai galėjo rengti pamaldoms chorą, o O. Mikulskienė nuvežta pas A. Mikulskio tėvus į kaimą. Tad R. Saladžiuvienė toliau saugojo Mikulskių butą, į kurį ne kartą dar buvo įsiveržę okupantai.

Taigi, Regina Saladžiuvienė, nuo kurios gimimo praėjo 100 metų. Maloniai sujaudintas sužinojau, kad viekšniškiai paminėjo šią sukaktį. Jos prisiminimas ir mane sugrąžino į kraupius pokario metus. Į 1950-uosius, kai po tėvo mirties, kurią pagreitino stribų

J. Miltinis ir R. Saladžiuvienė.
A. Juodpusio nuotrauka

prievartinis darbas Kegrių kaimo sodyboje, kurioje gyvenome, jiems tikintis, kad daržinėje po šiaudais, kuriuos skubino perkasti, yra pasislėpusi dėdės Jono Mozgerio, mamos brolio, šeima, kurią buvo numatyta išvežti į Sibirą. Ir po tos skaudžios tėvo netekties mūsų šeimą gelbėjo karvė. Pas mus į kaimą pieno ateidavo Viekšnių vidurinės mokyjklos matematikos mokytojas Pranas Lazdauskas, kuris ir pasiūlė persikelti į Viekšnius, kad mama galėtų dirbti steigiamame internate. Taip ir apsigyvenome Viekšniuose, Vytauto gatvės 3-me name, kuris dabar jau sudegęs. Sunkią mūsų šeimos padėtį nujautusi, mokykloje dirbusi R. Saladžiuvienė paprašė, ar aš jai galėčiau talkinti parvežant iš kepyklos duoną į mokyklą. Maloniai sutikau, nes bet kokio darbo niekada nevengiau. Ir koks buvo džiaugsmas, kad ir žiemos metu rogutėmis parvežtdamas dėžę duonos kiekvieną kartą gaudavau kepaliuką duonos. Tas jos jautrumas ir dabar, praėjus daugeliui metų, nepamirštas, sugraudina iki ašarų.

Kai 1953 metais išvykau į Klaipėdą ir sėkmingai įstojau į tenykštę muzikos mokyklą, kurioje mokiausi groti obojumi, sugrįždamas vasaromis R. Saladžiuvienės pakviestas ne kartą koncertams leidausi ir į Viekšnių apylinkes. Buvo malonus džiaugsmas

groti ir šokiams Viekšnių kultūros namuose, kurie stovėjo taip pat Vytauto gatvėje.

Taigi, prisiminta R. Saladžiuvienė, kuri buvo veikli, sumani moteris, gražaus dėmesio, kaip režisierė, rodžiusi Viekšnių vidurinės mokyklos vaidintojams-mokiniams. Ir man su jos režisuojamais spektakliais ne kartą teko kopti į dabartinės Viekšnių gimnazijos sceną.

Kaip gražu, kad nepranyksta iš atminties nuoširdūs prisiminimai apie žmogų, kuris visiems dovanodavo tik GĖRĮ.

DVIDEŠIMTIEJI „SUGRĮŽIMAI“

Du dešimtmečiai mus skiria nuo Lietuvos muzikų rėmimo fondo direktorės Liucijos Stulgienės sumanymo rengti užsienio šalyse studijuojančių ar dirbančių mūsų muzikų koncertus gimtinėje. Tada, pamenu, išsiaiškinusi galimų rūpesčių naštą, puolė tarsi gesintų gaisrą. O šios problemos „gaisras“ kasmet vis plėtėsi, tad, suprantama, kad aprėpti ar bent pažvelgti į tas šalis, kuriose darbavosi tėvynainiai, darėsi vis sudėtingiau, juolab kad išvykstančiųjų į užsienio šalis daugėjo vos ne kasdien. O trokštančiųjų sugrįžti ir muzikuoti gimtinėje taip pat augo. Taigi, Lietuvos muzikų rėmimo fondas pasijuto kaip laivelis bangų mėtomoje jūroje. Bet malonu, kad kasmet buvo galima pamatyti vis iš naujų valstybių sugrįžtančiuosius, kurie ten rado palankias sąlygas plėtoti savo kūrybinius sumanymus. Taigi, per šiuos du dešimtmečius jau aprėpti visi mūsų planetos žemynai, iš kurių mūsiškiai kartu su tų šalių muzikais demonstravo mums savo atlikimo meną.

Šiųmetis, jau XX-asis „Sugrįžimų“ festivalis akcentavo svarbiausią nūdienos reiškinį – Atkurtos Lietuvos 100-metį, nes buvo atliktas ir nemažas pluoštas M. K. Čiurlionio, Č. Sasnausko, J. Naujalio, J. Žilevičiaus, S. Šimkaus, J. Gruodžio, B. Dvariono, V. Klovos, G. Kuprevičiaus, F. Latėno, A. Bražinsko ir kitų lietuvių kompozitorių kūrinių. Kadangi šis festivalis buvo skirtas ir Izraelio valstybės 70-mečiui, rengiamas bendradarbiaujant su Lietuvos žydų

bendruomene, programas puošė ir nemaža žydų tautybės kompozitorių E. Blocho, J. Stutschewskio, M. Veinbergo, M. Bronnero kūrinių. Į programas gražiai įsiaudė ir A. Šenderovo bei V. Ganelino opusai. Maloniai žavėjomės, kad iš Kanados atvykę smuiko virtuozas, plačiai po pasaulį koncertuojantis Atis Hiacetonas Bankas kartu su pianiste Victoria Korchinskaja-Kogan į programą įtraukė ir Lazdijuose gimusio kompozitoriaus Josepho Achrono Hebrajų melodiją. Lietuvoje gyvenusių, kūrusių ir muzikavusių žydų tautybės muzikų tema buvo gvildenama ir konferencijoje „Lietuvos muzikinis šimtmetis. Litvakų muzikai Lietuvoje ir pasaulyje“ (IV. 9 d.), kurioje po L. Stulgienės įžanginio žodžio, pranešimus skaitė URM Užsienio lietuvių departamento direktorius Marijus Gudynas, profesorius, hab. dr. Leonidas Melnikas, dr. Lara Lempert, dr. Kamilė Rupeikaitė ir muzikologas Vaclovas Juodpusis. Tąkart po diskusijų buvo parodytas scenarijaus autoriaus ir režisieriaus Sauliaus Sondeckio dokumentinis filmas „...mūsiškiai žydų muzikai“.

XX-ieji „Sugrįžimai“ vyko ne tik įvairiose Vilniaus koncertinėse erdvėse (Arkikatedroje bazilikoje, LR Vyriausybės rūmuose, Lietuvos žydų bendruomenės Jašos Heifetzo salėje, Stasio Vainiūno namuose, Taikomosios dailės ir dizaino muziejuje, šv. Jonų bažnyčioje, Lietuvos Nacionalinėje filharmonijoje ir kitur), bet ir Kaune, Šiaulių Chaimo Frenkelio viloje, Šalčininkuose, Linkuvos socialinės globos namuose, Pakruojo sinagogoje... Tai dar kartą primena, kad į „Sugrįžimus“ atvykę atlikėjai turėjo progą pasidžiaugti Lietuva, pajusti klausytojų dėmesį ir jų nuoširdumą, juolab kad tai nebuvo tik mūsų tėvynainiai, bet ir jų kolegos iš įvairių šalių. Šiuokart mus savo muzikavimu džiugino atlikėjai iš Izraelio, Vokietijos, Brazilijos, Prancūzijos, Latvijos, Nyderlandų, Naujosios Zelandijos, Didžiosios Britanijos, Ispanijos, JAV, Čilės, Kanados, Rusijos, Šveicarijos, Norvegijos, Austrijos. Tokia plati atlikėjų suburta valstybių sandrauga leido mūsų klausytojams pajusti ir muzikinio paveldo plotų įvairovę, jų atspalvius. Tikrai įdomu buvo pažinti fagoto virtuozą Žilviną Smalį, sugrįžusį iš Čilės, kur jis sėkmingai darbuojasi ir kaip kompozitorius, parodęs ne vieną savo kūrinį, ir pedagogas. Malonu buvo pasidžiaugti A. H. Banko smuikavimu,

Pianistė Irena Friedland (Izraelis) Stasio Vainiūno namuose

Pakruojo sinagogoje dainuoja Judita Leitaitė

jo kūrybiniais įvertinimais įvairiose pasaulio platumose. „Sugrįžimų“ viešnia buvo ir iš Izraelio atvykusi pianistė Irena Friedland, ne kartą koncertavusi tarptautiniame menų festivalyje „Druskininkų vasara su M. K. Čiurlioniu“, kurios repertuarą puošia ir M. K. Čiurlionis, G. Kuprevičius. Kūrybos vakarą surengusi Stasio Vainiūno namuose, maloniai domėjosi S. Vainiūno, kitų lietuvių kompozitorių kūryba. Tas smalsumas leido jai išsivežti iš Vilniaus ne vieno Lietuvos kompozitoriaus opusą. Todėl galime tikėtis, kad muzikiniai kontaktai su šia pianiste ateityje tikrai nenutrūks.

Atmintiną koncertą J. Heifetzo salėje surengė trys muzikos riteriai – prieš 25-rius metus susibūręs, dabar jau plačiai žinomas

fortepijoninis trio „Musica camerata Baltica“ („Lietuvos Jeruzalė“): Leonidas Melnikas, Borisas Traubas ir Valentinas Kaplūnas, pažėrę spalvingas žydų kompozitorių kompozicijas, po kurių įspūdingai suskambėjo sinagogos kantoriaus Shmuel Yatom giesmės.

„Sugrįžimų“ viešnia buvo dainininkė Judita Leitaitė, kuri Pakruojo rajone surengė du koncertus. Juos galime suvokti kaip mono spektaklius, kur įtaigų dainavimą sulydo jos raiškus, prasmingas žodinis komentaras, vienijantis viso koncerto muzikinio-poetinio sumanymo prasmę.

Ir šio festivalio metu jau jutome momentų, kurie liudija, kad po sėkmingų studijų užsienio šalyse muzikinę tarnystę Lietuvoje randa vis nauji atlikėjai. Kiek anksčiau į Lietuvą „sugrįžo“ smuikininkas Dainius Puodžiukas, pianistas Aidas Puodžiukas, smuikininkė Dalia Kuznecovaitė tapo Vilniaus valstybinio kvarteto primarijum, o šių metų „Sugrįžimai“ patvirtino, kad Lietuvos nacionalinio operos ir baleto teatro orkestras pasipildo aukštos kategorijos atlikėjais – arfininke Aiste Baliunyte ir fleitininku Vyteniu Gurščiu. Tai jie įrodė savo nepriekaištingu muzikavimu pradedant festivalį.

Šiųmečiai „Sugrįžimai“ pademonstravo, kad į muzikinį gyvenimą greitai visu pajėgumu įsijungs dabar tai Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje, tai užsienio šalių aukštosiose muzikos mokyklose studijuojantys violončelininkė Žana Miniotaitė, dainininkės Charlotte Kilch ir Elena Sverdiolaitė, pianistės Ieva ir Augustė Petkūnaitės, vargonininkė Liana Dolgopolova, kad Lietuvos muzikos ir teatro akademijos docento A. Januto dainavimo klasėje „auginamas“ tenoras Juris Jopė ateityje bus ne tik Latvijos muzikinio gyvenimo pažiba, bet ir Lietuvoje pamėgtas solistas.

Tenka pasidžiaugti dar ir tuo, kad „Sugrįžimų“ skambesį prasmingai praturtino plačiai žinomi ansambliai, chorai. Tai ir Čiurlionio kvartetas (J. Tankevičius, D. Dikšaitis, G. Dačinskas, S. Lipčius), leidęs pažinti talentingą trimitininką Dovą Lietuvninką iš JAV, po pasaulį plačiai koncertuojantis R. Adomaičio vadovaujamas Šiaulių berniukų ir jaunuolių choras „Dagilėlis“, A. Steponavičiūtės Zupkauskienės vadovaujamas Vilniaus kultūros centro moterų choras „Liepos“, praturtinęs vargonininkės L. Dolgopolovos muzi-

kos valandą Arkikatedroje bazilikoje. Klausytojai įsiminė ir dainininkų G. Ramanos, D. Kudrino, smuikininkės L. M. Domarkaitės ir pianistės A. Vaitkutės, violončelininko A. Gocento, smuikininko B. Gocento ir pianistės R. Gocentienės, EDSON ansamblio su fleitininku R. Kažukausku, ansamblio „Regnum musicale" koncertus.

Nuo antrojo „Sugrįžimų" festivalio programose primenamas kuris nors vyresniosios kartos mūsų tautietis muzikas, savo gyvenimą susiejęs su išeivija. 2000-aisiais metais Stasio Vainiūno namų klausytojai susipažino su kompozitore Giedra Gudauskiene, kuri tada paskambino vakaro vedėjui ir visą pokalbį girdėjo klausytojai. Šiųmetiniame „Sugrįžimų" festivalyje buvo nusilenkta kompozitoriaus, muzikologo, dirigento Juozo Žilevičiaus atminimui. Pluoštą jo solinių dainų parengė Vilniaus Balio Dvariono dešimtmetės muzikos mokyklos (mokytoja ekspertė Laima Domikaitė) ir Lietuvos muzikos ir teatro akademijos (profesorė Asta Krikščiūnaitė) ugdytiniai: Rugilė Klimaitytė, Julija Vaitoškaitė, Rūta Birutytė, Jekaterina Tretjakova, Vėjūnė Vidžiūnaitė, Salvijus Povilaitis ir Emilė Dačinskaitė (koncertmeisteriai Vaiva Blažienė, Ūla Paliokaitė ir Joris Sodeika).

Na, ir nepaprastai ryški buvo „Sugrįžimų" pabaiga Lietuvos nacionalinėje filharmonijoje, kur ypatingą meistriškumą demonstravo operos solistė Milda Tubelytė ir jos kolegos Anna Traub-Gulbrandsøy ir Thorbjørn Gulbrandsøy. Tai buvo tikra muzikinė šventė, į kurią operos solistas Edgaras Davidovičius įaudė ir festivalio simboliu tapusią G. Kuprevičiaus-K. Sajos „Skriski, skriski Lietuvėlėn" iš miuziklo „Devynbėdžiai" (koncertmeisterė G. Muralytė-Eriksonė).

Taigi, baigėsi XX-ieji „Sugrįžimai", kurie kiekvieno dalyvio, svečio, o ir klausytojo jausmus sušildė tauriais meilės Lietuvai jausmais. Dabar jau šio festivalio istorija peržengė 350 koncertų, kuriuose dalyvavo per 300 mūsų tėvynainių, praturtinusių mūsų, o ir svečių iš užsienio žinias apie Lietuvą, jos išugdytus muzikos talentus, kuriais didžiuojasi ir tos užsienio valstybės, kuriose jie darbuojasi.

Prasmingų ateities susitikimų būsimuose „Sugrįžimuose"!

„Muzikos barai", 2018 m. birželis, Nr. 5–6 (484–485).

LYG PER RŪKĄ...

Laikui labai greitai bėgant į priekį, vis norisi atsigręžti ir atgal, į vaikystės, jaunystės metus pažvelgti. O jie – ir šviesūs, ir rustūs, ir sunkiai palyginami su nūdiena. Nors metų našta daug ką pradangino iš atminties, todėl tik vienas kitas momentas skaidrina jaunystės žingsnius. Tad ir p. Nelės Gricienės paragintas prisiminti Stasį Juščių, lyg per rūką matau 1953-iuosius metus, kai pats, kaimo vaikas, pirmą kartą pasijutau didmiestyje, Klaipėdoje, neįsivaizduotame mieste prie nematytos jūros, tiesiog niūriame griuvėsių mieste, kurio tamsiomis gatvėmis nakties metu buvo baugu ir vaikščioti. Bet jame buvo ir šviesos, nes skambėjo muzika, mus supo nepaprastai jautrūs, geranoriški savo patarimais, o ir reiklūs pedagogai, kurie padėdavo išsirinkti teisingiausią to pasirinkto kelio kryptį. Ir mes visi čia suvažiavę, ragavome tos šviesos ir džiaugėmės kiekviena diena, nors šiandieninis jaunuolis tiesiog purkštautų, nes jokių patogumų tada neturėjome, juk bendrabutyje ir šaldytuvo nebuvo...

Turėčiau pasakyti, kad tada į Klaipėdos muzikos mokyklą mūsų niekas nesuvarė, nevedžiojo, nevežiojo limuzinais tėvai. Susirinkome, atkeliavome į Klaipėdą savų vaikiškų, jaunuoliškų idealų vedami, norėdami savais ketinimais įsijungti į Lietuvos muzikinį gyvenimą. Tuokart 1953-iųjų rudenį Klaipėdos muzikos mokykloje, kuri buvo įsikūrusi K. Donelaičio gatvėje, ir būrėsi, galima sakyti, visa Klaipėdos muzikinė visuomenė, jos nuoširdžiausi ir jautriausi dalyviai. Greta mokyklos gyveno keli dėstytojai, dar tolimesniame pastate į geležinkelio stoties pusę – buvo ir kuklus bendrabutis, kurio keliuose kambariuose tilpo po keliolika lovų. Kiekvienas supratome bendramokslių rūpesčius, išgales, todėl sugebėjome pasidalinti ir skurdžias iš namų atsivežtas maisto atsargas. Kitoje gatvės pusėje buvo kukli valgykla, kurioje virėja dirbo Maša. Todėl eidami į valgyklą, tiesiog sakydavome, kad einame pas Mašą. O ten ant stalo buvo duonos, už kurią nereikėjo mokėti. Todėl ir ten ją valgėme, ir pasiimdavome į bendrabutį. Tarp jo gyventojų buvo ne tik ką pradėjusieji moks-

lus, bet ir iš anksčiau besimokantieji. Kai kurių ir amžiaus skirtumas buvo nemažas. Tarp tų suaugusiųjų buvo Petras Milevičius iš Telšių, Stasys Juščius nuo Tauragės pusės ir kt. Mokėjome tarp savęs dalintis ir žiniomis, pasiklausyti ir tai, ko pramoko vyresnieji ankstesniais metais. Tuose pokalbiuose nuskambėdavo ir linksmesni nutikimai. Prisimenu, kad tuose pokabiuose entuziastingai įsiterpdavo skardus baritoniškas Stasio Juščiaus balsas, o ir jo juokas. Kartais jis mėgo dominuoti tuose pokalbiuose. Juk jis buvo ir amžiumi vyresnis, ir jau bandantis savo žinias pritaikyti praktikoje. Dažnas tada Klaipėdos muzikos mokyklos mokinys, vos paragavęs pirmųjų muzikos įgūdžių, ėjo į nepagražintą gyvenimą. Tam buvo palankios sąlygos ne tik pačioje Klaipėdoje, kurioje dažnas darbo kolektyvas turėjo savus chorus, ansamblius ar pučiamųjų orkestrus. Kiek prisimenu, ne vienas vyresnio kurso mokyklos mokinys choro vadovo ar chormeisterio pareigas susirasdavo ir už Klaipėdos ribų. Ir tai buvo puikus profesinių žinių tobulinimo baras, pritaikymas praktikoje. Neabejoju, kad tai augino kiekvieną tokį į muzikinį gyvenimą „įsipaišantį“ jaunuolį, todėl ir jų tolimesnė muzikinė veikla buvo prasminga ir gyvenimo tėkmėje nenutrūko. Lyg per rūką girdžiu ir Stasio Juščiaus balsą, jo muzikinius nutikimus dirbant su tokiais chorais Pagėgiuose, kuriuose ir man vėliau teko groti koncerte obojumi, arba Klaipėdoje, kuri, sakyčiau, padėjo „maitinti“ dažną Klaipėdos muzikos mokyklos mokinį chorvedį, juolab kad tai skatino ir buvęs jų pedagogas Klemensas Griauzdė.

Po metų susiradus kambarį Ąžuolų gatvėje prie geležinkelio stoties, toji draugų aplinka kiek nutolo. Kiekvienas ėjome savo pasirinktais keleliais. Stasys Juščius, baigęs mokyklą, gavo paskyrimą dirbti Priekulėje, o aš, 1957 metais baigęs mokyklą kaip obojininkas, studijuoti muzikologiją išvykau į Lietuvos valstybinę konservatoriją. Tik labai retai tekdavo su juo pasimatyti, nors mūsų abiejų pedagogas Vilniuje buvo tas pats Klaipėdoje sutiktas Maestro Klemensas Griauzdė.

Vėliau žvalgydamasis po Lietuvos muzikinio gyvenimo dirvonus, neretai džiaugdavausi sutikęs ir S. Juščiaus pavardę, jo va-

dovautų chorų sėkmingus pasirodymus, o ir pedagoginę veiklą, kol, pagaliau, išgirdau apie jo išėjimą Amžinybėn.

2019 m. sausio 28 d.

MUZIKINĖ ROZALIMO PAŠVAISTĖ

Tikrai. Skambūs rozalimiečių balsai, moterų choras „Gaudulė“, kaip pašvaistė nušvito Vilniuje, Lietuvos muzikų rėmimo fondo Stasio Vainiūno namuose. Nušvito kovo 9-osios vidudienį, pasitinkant Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo dieną. Ir jeigu anksčiau kas nors šį chorą, man dar negirdėtą, būtų išgyręs, būčiau nepatikėjęs nepriekaištingu muzikavimu. Nepatikėjęs dėlto, kad ne taip dažnai darniai dainuojančių kolektyvų galima surasti toliau nuo didžiųjų kultūros centrų, ar nedideliame miestelyje. Ir kai Pakruojo kultūros šviesuolė Reda Jėčiūtė Lietuvos muzikų rėmimo fondo direktorei, Pakruojo rajono garbės pilietei Liucijai Stulgienei rekomendavo surengti „Gaudulės“ koncertą Stasio Vainiūno namuose, šią žinią sutikau be didesnio entuziazmo, nes taip vadinamoje periferijoje mėgėjų pasirodymais, jų meniniu lygiu ne visada būname patenkinti. Taigi, jau atvykus į Vilnių, rozalimiečių moterų choras „Gaudulė“, vadovaujamas Jūratės Skorupskienės (koncertmeisterė Rasa Vaigauskaitė), jau repeticijos metu visas abejones išsklaidė – išgirdau darnų, subtiliai niuansuotą muzikavimą.

Todėl jau koncerto pradžioje L. Stulgienė pasakė, kad jos, „kaip Pakruojo rajono garbės pilietės atsakinga, bet kartu ir maloni pareiga pagal galimybes tenkinti rajono kultūros darbuotojus, ir ne tik jų – visų pakruojiečių pageidavimus dėl profesionalios kultūros sklaidos rajone, taip pat burti pakruojiečius, jaunuosius muzikus dalyvauti Fondo programose Vilniuje. „Atžalyno“ gimnazijos vaikinų ansamblis jau antrą kartą pakviestas dalyvauti Fondo rengiamoje Mokslo metų pradžios ir Laisvės dienos šventėje Vilniuje S. Daukanto aikštėje, – sake ji. – Į Fondo rengiamą „Sugrįžimų“ festivalio baigiamąjį koncertą LR Vyriausybės rūmų salėje yra

pakviesti Pakruojo rajono kultūros ir švietimo darbuotojai, J. Pakalnio muzikos mokyklos mokytojai.“

Džiaugdamasi rozalimiečių viešnage Vilniuje, L. Stulgienė išreiškė įsitikinimą, kad gal pagaliau su rajono kultūros darbuotojais, J. Pakalnio muzikos mokykla pavyks įgyvendinti ne vienerius metus puoselėjamą jos svajonę – muzikos, literatūros, dailės sklaidos projektą „Melodija. Paveikslas. Žodis“ (E. Mieželaitis) pristatant Pakruojo rajone iš jo kilusius menininkus: muzikus J. Pakalnį ir J. Juzeliūną, rašytojus J. Paukštelį ir E. Mieželaitį, dailininkus S. Ušinską ir A. Švėgždą. Tai svarbu šiais metais, nes rudenį minėsime E. Mieželaičio gimimo 100-ąsias metines.

O Rozalimo moterys į Vilnių atvežė sudėtingą, turiningą, ne tik užsienio klasikų bei šiuolaikinių autorių, bet ir spalvingą lietuvių kompozitorių muzikos puokštę, kurią atliekant ne kartą į klausytojus įtaigiu žodžiu prabilo meno vadovė ir dirigentė Jūratė Skorupskienė. Puikiai skambėjo solistės Neringos Čergelytės balsas, Stanislavos Čepaitienės deklamacija. Jautriai, spalvingai interpretuoti G. F. Händelis, D. Moore, L. Maierhofer, A. Lloyd Webber, jų muzikos šedevrai. Bet maloniausia buvo tai, kad moterys didžiulį dėmesį skyrė lietuvių kompozitorių kūrinių atlikimui. Darniai skambėjo kompozitorės Konstancijos Brundzaitės išplėtota lietuvių liaudies daina „Oi griežle, griežlele mano“ ir Fausto Latėno „Dainų šalie“ (J. Strielkūno eilės), Algimanto Raudonikio „Vien tik tango“ (B. Mackevičiaus, V. Bložės ir L. Petkevičienės eilės) ir Giedriaus Kuprevičiaus „Skriski, skriski Lietuvėlėn“ iš miuziklo „Devynbėdžiai“ (K. Sajos eilės). Ypatingai jautrų įspūdį paliko rozalimiečio vargonininko ir chorvedžio Juozo Rožansko archyve rasta „Malda“ ir Pakruojo krašto muzikos atlikėjo bei kūrėjo Vilimo Malinausko „Teesie“. Su ypatingu dėmesiu buvo išklausytas fragmentas „Rozalimas“ iš Vaidoto Juozo Lyguto muzikinės idilės „Dvarų legendos“, kūrinio, kurį 2017 m. drauge su Linkuvos vyrų ansambliu „Šiaurys“ ir Pakruojo kultūros centro šokių kolektyvu „Reketys“ pastatė Rozalimo kultūros namų moterų choras „Gaudulė“.

Dainuoja Rozalimo „Gaudulė“

Taigi, J. Skorupskienės vadovaujama „Gaudulė“ sužavėjo vilniečius ir nubraukė bet kokius mėgėjiškumo vaizdinius. Tai rimtai, profesionaliai dirbantis ir muzikuojantis moterų choras. Beje, tą popietę sužinojome, kad J. Skorupskienė apie muzikos mokytojos profesiją galvojo jau nuo jaunų dienų. Ir tokį pasišventimą ji demonstruoja kiekvienu koncertu.

Į „Gaudulės“ koncertą atsilankęs muzikas Kęstutis Mikeliūnas taip pat žavėjosi choro muzikavimu. Ne tik choro vadovei, bet ir choristėms jis padovanojo praėjusiais metais jo parengtą ir išleistą knygą „Daug daug dainelių, mieloji sese...“, kurioje tilpo dainos, skambėjusios šio krašto apylinkių kaimuose Lietuvos nepriklausomybės, karo ir pokario metais.

Ačiū ir Pakruojo rajono savivaldybei, rėmusiai šią „Gaudulės“ kelionę į Vilnių.

2019 m. kovo 16 d.

PASIŠVENTĘS TAUTINEI MUZIKINEI KULTŪRAI

Obojininko, birbynininko, pedagogo Kazimiero Biliūno gimimo 100-osioms metinėms

Klaipėda, su kuria susijęs visas brandžiausias muziko, obojininko, obojaus ir birbynės pedagogo Kazimiero Biliūno gyvenimo laikotarpis, ir po keturių dešimtmečių, kai jis išėjo Amžinybėn, mena jį muzikinės veiklos atspindžiais. Ne tik užsukus į Klaipėdos Stasio Šimkaus konservatoriją, kurioje per tris dešimtmečius intensyviai darbavosi šis muzikos riteris, kiekvienas ir dabar pajunta jo dvasią, nes čia su tokiu pat pasišventimu darbuojasi jo ugdytiniai. Šios muzikinės institucijos darbo planuose sėkmingai įsitvirtino tarptautiniai Kazimiero Biliūno tautinių muzikos instrumentų solistų, ansamblių ir orkestrų festivaliai-konkursai, kurių jau VI-asis įvyko 2018 metų lapkričio 30 dieną. O štai šių metų vasario 1 dieną, pasitinkant K. Biliūno 100-ąjį gimtadienį, Klaipėdos koncertų salėje surengtas įspūdingas koncertas „Garsų mozaika“, kuriame savo meistriškumą demonstravo ne tik klaipėdiečiai, bet ir vilniečiai, kurių atlikimo darni visuma maloniai nuteikė ir iš įvairių vietovių atvykusius klausytojus, tarp kurių buvo iš šio Mokytojo mokiniai (koncertą vedė Laima Sugintienė). Ir šias eilutes rašantis taip pat buvo K. Biliūno ugdytinis, jo vadovaujamą obojaus klasę baigęs prieš 61-rius metus. O „Garsų mozaika“ buvo tikrai įspūdinga, nes jos programoje kartu su Tomo Ambrozaičio diriguojamu Klaipėdos kameriniu orkestru (meno vadovas M. Bačkus) susipynė K. Biliūno pamėgti muzikos instrumentai – obojus, birbynė, kanklės, ir jais groję atlikėjai demonstravo nepaprastą muzikos skambesį, muzikinės tėkmės pavyzdingą pojūtį. Visur suspėjantis Lietuvos muzikos ir teatro akademijos pučiamųjų ir mušamųjų instrumentų katedros vedėjas, profesorius dr. Robertas Beinaris atliko F. Bonzono Pastoralinę sceną Ardeno kalnuose (R. Beinario aranžuotė) ir A. Vivaldi Koncertą dviem obojams ir styginiams (versija meilės obojui ir birbynei). Pastarąjį kūrinį R. Beinaris atliko su Vytautu Kiminiu ir sužavėjo klausytojus nepaprasta darna, visi stebėjomės

Tarp 2019 m. vasario 1-osios koncerto Klaipėdoje klausytojų buvo K. Biliūno mokiniai obojininkai: (iš dešinės) dirigentas Stasys Domarkas, dirigentas ir kompozitorius Kazys Daugėla ir muzikologas Vaclovas Juodpusis

ir birbynės neribotomis galimybėmis. LMTA liaudies instrumentų katedros vedėja docentė Aistė Bružaitė puikiai interpretavo A. Martinaičio koncertą kanklėms „Aistmarės“, kuriam jautriai tarė jau minėtas kamerinis orkestras. Programą taip pat puošė B. Dvariono, G. Svilainio, V. Montvilos, A. Pedrollo opusai, kurių atlikimas birbyne (V. Zelenis ir V. Kiminius) padėjo suvokti neribotas šio instrumento galimybes. „Garsų mozaika“ buvo užbaigta L. Mozarto Vaikiškos simfonijos atlikimu, kai prie Klaipėdos kamerinio orkestro prisijungė Klaipėdos S. Šimkaus konservatorijos liaudies instrumentų skyriaus mokiniai (pedagogai V. Zelenienė ir V. Zelenis). Ir tai buvo nuostabu!

Minėti renginiai – tai nūdienės Klaipėdos ir klaipėdiečių pagarbos atšvaitai K. Biliūnui. Tad negalima pamiršti, kad prieš 15 metų, Klaipėdos miesto savivaldybei parėmus, buvo išleista profesoriaus Algirdo Vyžinto parengta knyga „Kazimieras Biliūnas“, kuri skaitytojams atveria spalvingą, darbščią, lietuvių tautinei muzikai pasišventusią asmenybę, iš kurios ne tik gali, bet ir privalo mokytis dažnas muzikinį kelią pasirinkęs jaunuolis. O pamo-

kantis, sektinas buvo visas jo gyvenimo kelias, kuris, deja, truko tik šešis dešimtmečius. Dabar jau apie jį kalbame būtuoju laiku: buvo, grojo, dėstė, vadovavo, domėjosi, mėgo... Kam teko pažinti K. Biliūną arba su juo bendrauti, o tokių daug galima sutikti ne tik Klaipėdoje, bet ir visoje Lietuvoje ar užsienyje, tas pajuto ir pastebėjo jo nuoširdumą, pareigingumą, darbštumą ir daugelį kitų prasmingų bruožų. Kai K. Biliūno dėka susipažinau su jo buvusiu obojaus mokytoju docentu Romualdu Džiugu, jis taip pat akcentavo savo buvusio mokinio nuoširdumą, pareigingumą, darbštumą, tuos bruožus, kurie savaime neatsiranda, bet yra įgimti ar išugdyti vaikystės, jaunystės metais. O tie vaikystės, jaunystės metai jam buvo sunkūs. Anksti netekęs tėvo, augo apsuptas artimųjų, kurių dėka išmoko groti įvairiais muzikos instrumentas ir groti kaimo muzikantų orkestrėlyje. „Mano meilė muzikai buvo neapsakomai didelė. Tapau labai laimingu, kada mama, susitarusi su kitomis tetomis, nupirko man armoniką. Išmokęs groti buvau mėgiamas visų kaimynų ir draugų, nes pagrodavau gegužinėse ar vestuvėse.“ – yra rašęs K. Biliūnas. Sulaukęs 20-ties, tarnavo Lietuvos kariuomenėje, o prasidėjus sovietinei okupacijai, surado kelią į J. Švedo buriamą ansamblį, kuris, regis, ir suformavo jo tautinio meno sampratą ir vėlesnių metų dėmesį lietuvių tautiniams muzikos instrumentams, kas ypač išryškėjo jam darbuojantis Klaipėdos muzikos mokykloje, išugdžius aukščiausios klasės birbynininkus Praną Budrių, Kazį Budrį, Antaną Jonušą, Vytautą Zelenį ir daugelį kitų, kurie žibėjo tarptautinėje arenoje. Tad kartą, po tokios švytinčios jaunųjų birbynininkų pergalės užsienyje, viską stebėjęs ir į viską reagavęs R. Džiugas nupiešė K. Biliūno draugišką šaržą ir prisegė jam aukso medalį, o operos solistas Jonas Stasiūnas sukūrė šešiaeilį:

Aš pats nebuvau festivaly,
Nes ten dalyvauti visi juk negali.
Tenai mokiniai mano grojo birbynėm
Ir savo respublikos garbę apgynė.
Todėl, gerbiamieji, kuklumą į šalį!
Jaučiuosi lyg pats gavęs aukso medalį.

K. Biliūnas ir jo kolegos dėstytojai: (iš kairės) Bronius Šiaučiulis, Kęstutis Elertas, Ona Beinorienė ir Adomas Kužmarskis. 1973 m.

R. Džiugo pieštas K. Biliūno draugiškas šaržas. 1963 m.

K. Biliūnas su mokiniais birbynininkais

R. Džiugo pažymėti K. Biliūno charakterio bruožai, man regis, ir buvo jo visos sėkmingos pedagoginės veiklos paslaptis. Tą jo sėkmę jautėme kiekvienas, kas pas jį mokėmės, tačiau tuo metu apie tai beveik ir nepagalvodavome. Nepagalvodavome todėl, kad tai buvo naturalus pedagoginio darbo procesas. Tik dabar, praėjus jau gerokam laiko tarpui, pradedi viską suvokti ir tai vertinti.

Pats K. Biliūnas, kaip minėta, buvo išėjęs nelengvus gyvenimo universitetus, išgyvenęs sudėtingą penktąjį dešimtmetį, likęs su savo tauta ir jos rūpesčiais. Ir sunkiais karo metais jis grojo Kauno radijo simfoniniame orkestre, o studijuodamas Kauno konservatorijoje – duoną pelnėsi grodamas Kauno operos ir bale-

to teatre, tuo įgydamas puikią grojimo praktiką ir tuo mielai dalindavęsis su savo mokiniais. K. Biliūnas žinojo kaip patarti jaunam, bepradedančiam muzikui, mokėjo dalintis viskuo, ką turėjo, žinodamas, ko reikia ar ko trūksta jo mokiniui. Jo bendravimas su mokiniais neprasidėdavo ir nesibaigdavo klase. Niekas iš mūsų, jo mokinių, nepamirš stebuklingų iškylų su jo valtimi po Kuršių marias ar Klaipėdos kanalą. O klasėje nereikėdavo akompaniatoriaus – tą funkciją jis pats puikiausiai atlikdavo, o darydamas liežuvėlius obojui, mielai pasikviesdavo savo mokinius. Ir baisaus stalinizmo laikotarpiu nuoširdžiai globojo savo mokinius, kad jie nepradingtų gyvenimo sūkuriuose, neįsiveltų į nereikalingas situacijas. Apie tai prisimenu ir rašau, pats pajutęs jo tėvišką globą, taip reikalingą paaugliams, susirinkusiems į muzikos mokyklą iš įvairių Žemaitijos vietovių.

K. Biliūnas buvo puikus obojaus specialistas, pats išnaršęs šiam instrumentui skirtą literatūrą. Juk ir R. Džiugas didžiavosi, kad baigdamas Kauno konservatoriją, K. Biliūnas atmintinai grojo sudėtingą B. Saveljevo Koncertą obojui. O kur dar solidūs klasikų opusai. Jo dėmesį visada traukė Lietuvos kompozitorių kūryba, B. Dvariono, A. Račiūno, J. Indros kūriniai obojui ar medinių pučiamųjų ansambliams, nes nuo studijų metų pats buvo pažįstamas su šiais muzikos kūrėjais. Beje, jo biblioteką turtino ir bendraamžio kompozitoriaus E. Balsio Pjesės anglų ragui ir fortepijonui rankraštis, kuriuo ne kartą teko naudotis koncertuose.

Taigi, Klaipėda, o ir į ją susirinkęs nemažas būrelis jo buvusių mokinių bei bendradarbių paminėjo K. Biliūną, kurio atėjimas į šį pasaulį sutapo su Lietuvos Nepriklausomybės akto paskelbimo I-osiomis metinėmis. Tai, sakyčiau, buvo jo tėvų dovana Lietuvai. Ir tai savo buvimu, savo darbais jis visapusiškai pateisino.

„Muzikos barai“, 2019 m. balandis, Nr. 3–4 (494–495)

SOVIETIJOS PAVELDAS – BAIMĖ ARBA KAIP AUGO MŪSŲ BAIMĖS

Leisdamas 2017 metų Kalėdų šventės savaitę Dresdene, perskaičiau E. Bradūnaitės-Aglinskienės „Respublikoje“ išspausdintą straipsnį, kuris ir padėjo man rasti atsakymą į tai, kodėl mane visą laiką persekioja baimė. Juk nuo pat mažumės, kai vyko Antrasis pasaulinis karas, kurio vaizdus ir dabar prisimenu, kai rusus pakeitė hitlerininkai, o šie palikdami Lietuvą, garsiai visiems išsakė, jog atėję rusai mus visus iššaudys. Tą išgirstą baimės nuojautą ir tada giliai išgyvenau, ir kiekvieną dieną ta nuojauta kaupėsi. Ir kai vieną ankstų rytą, mamai pamelžus karvę, po šūvių iš miško tankmės pasirodė pirmieji rusų kariai, kurie paprašė atsigerti, jai neliko nieko kito, kaip iš rankose laikomo kibiro pieno duoti jiems šio ką tik primelžto pieno, kurio ne taip jau daug liko mūsų šeimai. Baimė kaupėsi ir tada, kai sužinojome, jog į mišką pasitraukė ir kai kurie pažįstami kaimynai, pasišventę kovoti už Lietuvą. Juk gyvenome netoli Viekšnių, Kegrių kaime greta miško.

Kai po tėvo mirties apsigyvenome Viekšniuose, lankiau tenykštę vidurinę mokyklą. Ar suvoks kas ir įsivaizduos, kad Viekšnių vidurinėje mokykloje rusų kalbos mokytoja Sudimtienė (rusų tautybės) po pamokų uždarydavo mokinius klasėse, reikalaudama, kad jie pasirašytų pareiškimus stoti į komjaunimą. Ir neišleisdavo namo! Kiek būta ašarų! Visa tai neliko nepastebėta, ir visa tai kaupėsi į baimės aruodą.

O kad nereikėtų tarnauti sovietinėje kariuomenėje (tai būčiau užsitikrinęs baigęs visą vidurinę mokyklą), neturėdamas ir 15 metų, baigęs devynias klases sumaniau vykti mokytis į Klaipėdos muzikos mokyklą. Tą procesą bandė stabdyti Viekšnių vidurinės mokyklos direktorių pavadavęs mokytojas, atsisakęs man išduoti charakteristiką. Bet laimei, per Viekšnių muzikos mokytojo Vinco Deniušio pamokas įgytos muzikos žinios nustebino priėmimo komisijos narius, kurie neprieštaravo, kad ir neturėdamas būtinų 16-kos metų bei charakteristikos, būčiau priimtas.

Tada baimės sindromas buvo įveiktas, bet baimės jausmas niekur nepradingo. Labai džiaugiausi, kad atsitiktinumo dėka patekau į obojaus specialybės dėstytojo Kazimiero Biliūno globą, rūpestingo pedagogo, lyg ir atstojusio mano tėvą, kurį 1950 metais priverstiniu darbu pražudė stribai. Ir sėkmingai, su pagyrimu baigęs Klaipėdos muzikos mokyklą, vėliau pas jį nuvykdavau kaip pas brangiausią žmogų, šviesulį, su kuriuo galėjau pasidalinti bet kuriais išgyvenimais, kaip ir jis, atvykdamas į Vilnių, vis paieškodavo manęs, kad galėtų pabendrauti, tėviškai pasirūpinti, pasidomėti.

Bet Lietuvos valstybinėje konservatorijoje, į kurią įstojau 1957 metų rudenį, būta naujų baimės apraiškų, kai reikėjo taikytis prie įvairiausių politinių reikalavimų. Iki šiol negaliu pamiršti politinio spektaklio, kurį surengė Muzikos istorijos katedros vedėjas profesorius Juozas Gaudrimas, mums keturiems studentams – Astai Kynaitei, Aurelijai Jociūtei, Kazimierui Garlauskui ir man į keturias dalis padalinusiam M. Goldenšteino brošiūrą rusų kalba „Muzika Vladimiro Iljičiaus Lenino gyvenime“, kurią privalėjome išsiversti į lietuvių kalbą. Negi galėjome atsisakyti? Tą „brangią istorinę relikviją“, kaip įrodymą tebelaikau iki šių dienų – ne kaip pasididžiavimą, bet kaip anuometinės prievartos, o ir baimės išraišką. Taigi, taip mus keturis sutelkus, Konservatorijos didžiojoje salėje turėjome skaityti kaip savo pranešimus ir taip buvo paminėtas kažkoks Lenino jubiliejus, išspausdinta programa-kvietimas. Tuo labai didžiavosi renginio sumanytojas. Dėl jo „nuoširdumo“ ir vėliau ne kartą išgyvenau baimės jausmą. Negi galėjau atsisakyti parengti pranešimą mokslinei konferencijai „Patriotinė tematika Didžiojo tėvynės karo metais lietuvių kompozitorių kantatose ir oratorijose“ arba dar vėliau dėl jo siūlymo suabejojus išgirsti baisų stalininį klausimą: „Vaclovai, tu su mumis, ar prieš mus?“ Juk visą gyvenimą stengiausi nenukrypti nuo tautinių momentų. Ir po Konservatorijos baigimo darbas Mokslų Akademijos Lietuvių kalbos ir literatūros instituto Tautosakos sektoriuje atitiko manuosius susiformavusius tautinius nusistatymus. Tačiau ir ten tvyrojo baimė, kurią formavo Instituto direktorius akademikas Kostas Korsakas. Iš ten sklidusios baimės išsivaduodavome labai trumpam,

kai išvykdavome į tautosakines ekspedicijas po Lietuvos rajonus, vingiuotais takeliais braidydami kaimus, užsukdami tai į vieną, tai į kitą sodybą.

Iki šiol niekaip nesuvokiu, kaip „brandaus socializmo laikotarpiu“ Lietuvos radijui galėjau įsiūlyti ir parengti per dvi dešimtis laidų „Lietuvių liaudies dainų rinkėjai ir puoselėtojai“ (tarp jų buvo ir laidos apie kunigus T. Brazį, A. Jušką ir kt.), taip pat laidų ciklus „Lietuvių liaudies dainininkai, pasakoriai, muzikantai“, „Kunigai – lietuvių tautosakos rinkėjai“ (pastarasis ciklas surengtas jau Atgimimo metais). Tuo tarpu parašyto televizijos laidos scenarijaus apie Vincą Kudirką taip ir nepasisekė įgyvendinti. Anuometinio Televizijos programų direktoriaus žodžiai: „Nors suradai puikią Vinco Kapsuko citatą apie Vincą Kudirką, bet šios laidos nebus.“ Tie žodžiai mano atmintyje tebeskamba iki šiol, iki šiol tebesaugau ir šios laidos aplankėlę. Kad minėtos laidos apie lietuvių liaudies dainų rinkėjus ir puoselėtojus atsirastų programose, reikėjo paruošti ir penkių laidų ciklą apie rusų liaudies dainas. O ilgametė, nuo 1959-ųjų gruodžio, darbuotė Lietuvos radijo ir televizijos komitete begaliniai pripildė mano baimės aruodą. Juk ten darbuotasi iki 1986 metų, kai buvau pakviestas dirbti Kultūros ministerijos Muzikos reikalų valdyboje, nors su radiju ir televizija bendravau dar ne vieną dešimtmetį. Juk į šį Komitetą patekau ne taip jau paprastai – parašei pareiškimą ir priėmė. Ne. Parašiau pareiškimą, nunešiau į kadrų skyrių... ir po kurio laiko išgirdau, kad nepriėmė, esu netinkamas. Tada pasiguodžiau Radijo muzikos redakcijos vyriausiajam redaktoriui kompozitoriui Vitoliui Baumilui, su kuriuo prieš tai buvo aptarti darbo barai. Jis man: „Kam eini pro duris, jei galima per langą...“ Ir taip neilgai trukus sužinojau, kad jis gana operatyviai sutvarkė visas iškilusias problemas ir pasakė, kad esu priimtas dirbti. O darbuotis teko dar Gedimino prospekte, kur dabar pastatas paženklintas kuklia atminimo lenta. Laidų, koncertų rengimo „paslapčių“ mokė ten darbavęsi vyresnieji kolegos Nijolė Kanišauskaitė, Tomas Sakalauskas, Stasys Baliūnas, Gražina Daukšaitė... Mokė įžvalgumo. Ir vėliau čia, į Gedimino prospektą, teko sugrįžti, kai teko darbuotis savaitraščio „Kalba Vilnius“ redakci-

joje, kuriai tuo metu vadovavo gaiviai mąstantis Povilas Pukys, darbavosi buvęs Lietuvos radijo diktorius Jonas Miliušis, parašytus straipsnius galėjęs redaguoti be galo, poetas Sigitas Geda...

Beje, baimė lydėjo kiekvieną dieną darbuojantis Lietuvos radijo ir televizijos komitete, nes kiekvienos laidos tekstą reikėjo nešti į Glavlito kambarį ir gauti vizą, kad transliuoti leidžiama. Tik su tokiu Glavlito anspaudu laidas transliuoti priimdavo išleidimo skyriaus darbuotojai. Bet ir tada paskutinį žodį tardavo pirmininkas Jonas Januitis, kuris, pamenu, koregavo ir muzikologės Onos Narbutienės tekstą apie operos solistą Antaną Kučingį, neleido transliuoti Kriokšlio kaimo dainininkų koncerto, kuris buvo įrašytas į vaizdo magnetofono juostą televizijos studijoje, išpuoštoje iš šiaudų pintais sodais. Priekaištų buvo sulaukta ir už tai, kad į televizijos studiją koncertuoti pakviečiau į Vakarus susiruošusį išvykti violončelininką M. Rostropovičių, nebuvo leista televizijoje peržiūrėti vaizdo įrašą amerikiečių kameriniam orkestrui, kurio koncertas buvo įrašytas Lietuvos filharmonijoje... Taigi, tokių niūrių baimės dienų buvo nesuskaičiuojama daugybė.

O kiek baimės, išgyvenimo valandų teko patirti, kai mano žmona teisininkė, teisės mokslų kandidatė docentė Anda Leda Dagytė-Juodpusienė, dabar jau a. a., buvo patyrusi 10 metų tremties Irkutsko srities „kurorte“, kai pasas buvo paženklintas Irkutsku... Kadangi tuo metu perrašinėjau natas, dauginimo aparatūros dar nebuvo, sumaniau ir suliejau tą pasą, o jį pakeitus dingo šis prakeiktas įrašas, kuris stabdė ir jos studijas Vilniaus universitete. O juk ir jos bei jos šeimos reabilitacijos procesą rengiau su didele baime. Kai ją užklupo nepagydoma liga, tada mano atžvilgiu netolerantiškai elgėsi kai kurie tuometinės Kultūros ministerijos vadovaujantys vyrai. Viskas pildė baimės aruodą.

Gal, sakysite, kad dabar viskas pasikeitė, pradingo baimė? Deja, deja... Dėl man neaiškių priežasčių (jos tik nujaučiamos) jau keletą metų mano globojami (be jokio atlyginimo) Stasio Vainiūno namai iš LKT negauna kad ir menkiausios paramos. O juk šie Namai skatina jaunas muzikines pajėgas nenuleisti rankų, dirbti, muzikuoti, kad ateityje jie galėtų garsinti Lietuvą. Toks valdžios

„dėmesys“, sakyčiau, yra užslėpta parama V. Putino politikai, kad tik pati Lietuva susinaikintų. Arba. Mano išsiugdytas dėmesys muzikiniam gyvenimui atkreipė žvilgsnį į išleistą knygutę apie muzikologą Adeodatą Tauragį. Versdamas puslapį po puslapio žavėjausi sukauptos medžiagos apie A. Tauragį gausa ir jos išdėstymu. Tik staiga pajutau, jog neegzistuoja mano rašiniai apie jį, kurie su nuotraukomis buvo spausdinti JAV leistame žurnale „Muzikos žinios“, dienraštyje „Draugas“, taip pat „2005 metų muzikos kalendoriuje“, pagaliau, ir mano knygoje „Tai buvo... Muzikinės kultūros atspindžiai, 1“, kuri buvo įvertinta LR Kultūros ministerijos publicistikos premija. Taigi, vėl pajutau tarsi „taburetę virš galvos“.

Kai serga vadovaujantys kultūrai žmonės, serga ir kultūra, ir valstybė... Tik neatsakau į klausimą: „Kodėl?“

„Respublika“, 2019 m. rugpjūčio 24–30 d.

UŽBAIGUS 21-UOSIUS...

Lietuvos muzikų rėmimo fondo Stasio Vainiūno namai, įsikūrę Vilniuje, netoli Lietuvos nacionalinio operos ir baleto teatro, kur daugiau kaip du dešimtmečius gyveno ir kūrė tuometinės Lietuvos valstybinės konservatorijos profesorius, ilgametis šios aukštosios muzikos mokyklos fortepijono katedros vedėjas, kompozitorius Stasys Vainiūnas. Dabar jau daug jo mokinių, kuriuos garbusis Maestro vadino savo vaikais, pasklidę po pasaulį. O tie „vaikai“ jau išugdė daugybę vaikaičių, kurie tęsia svarias lietuviškas fortepijoninio muzikavimo tradicijas. Tad malonu, kad čia nuolat netyla fortepijono skambesys, jaunųjų atlikėjų muzikavimas, kad dažnai svečiuojasi ne tik Vilniaus muzikinis atžalynas – sostinės muzikos mokyklų mokiniai. Pastarąjį sezoną Namuose lankėsi įvairių Lietuvos muzikos ir meno mokyklų mokiniai, kurie nusilenkė profesoriaus S. Vainiūno atminimui, nes šįmet sukako jau 110 metų nuo jo gimimo. Su įspūdingu, nepamirštamu koncertu čia pabuvojo Palangos Stasio Vainiūno meno mokyklos mokiniai ir mokytojai,

vadovaujami direktorės Virginijos Marozaitės, aplankę ir kompozitoriaus kapą Antakalnyje.

Žavią dovaną Stasio Vainiūno namų lankytojams atvežė ir Vilniaus rajono Pagirių meno mokyklos mokiniai, muzikavę įvairiais instrumentais, dainavę. Vadovaujami dainavimo mokytojos ir šio renginio sumanytojos Juditos Ušinskaitės jie parodė prasmingą teatralizuotą koncertą, skirtą Teatro dienai, kai kiekvienas atlikėjas žavėjo ne tik muzikine įtaiga, bet ir išvaizda, išmoningai parinktais kostiumais, šukuosena...

Įtaigiai muzikavo Pagirių meno mokyklos mokiniai

Jau daugelį metų tradiciškai gegužės mėnesį pas S. Vainiūną, į Stasio Vainiūno namus „atvyksta“ Vladas Jakubėnas, Biržų Vlado Jakubėno muzikos mokyklos mokiniai ir mokytojai. Juk jie abu buvo bendraamžiai, kartu studijavę Rygos konservatorijoje. Šiųmetis koncertas sutapo su V. Jakubėno gimimo 115-osiomis metinėmis. Tad šį kartą koncertas „Išsaugojęs tautinę pagarbą“ buvo tikra, kaip sakydavo monsinjoras K. Vasiliauskas, meno puota. Ramutės Petronytės išmoningai „sustyguota“ koncerto programa, į kurią įsijungė Biržų V. Jakubėno muzikos mokyklos mokiniai (Pijus Valotka, Karina Morkūnaitė ir Saulė Pleirytė) ir mokytojai, taip pat atlikėjai iš Kauno M. Petrausko muzikos mokyklos (Kotry-

na Mordaitė) ir Lietuvos muzikos ir teatro akademijos (Ugnė Kaušiūtė), buvo užbaigta puikią muzikinę patirtį turinčio pianisto, tarptautinio konkurso laureato Andriaus Vasiliausko atliekamais kūriniais. Jis įtaigiai, blizgančia technika pažėrė tris opusus: „Iš pasakų krašto", „Legendą" ir „Rapsodiją Nr. 2". Jo klausantis visi galėjo žavėtis V. Jakubėno kūrybiniu braižu, kuris nenutolo į praeitį, bet skamba nūdieniškai ir gaiviai.

Gegužės 22-osios pavakarę Stasio Vainiūno namuose skambėjo ne tik V. Jakubėno muzika, bet ir mintys apie šią iškilią asmenybę, juolab kad prie šio vakaro jungėsi Lietuvos reformacijos istorijos ir kultūros draugija, Vilniaus biržiečių klubas „Krivulė" ir Kompozitoriaus Vlado Jakubėno draugija. Tad po įžanginio žodžio kalbėjo muzikologė Beata Baublinskienė, kuri praėjusiais metais buvo išrinkta Kompozitoriaus Vlado Jakubėno draugijos pirmininke ir jau spejusi įsigyventi į šį „vaidmenį". Malonu, kad vakare dalyvavo ir žodį tarė vienas šios Draugijos sergėtojų profesorius Petras Kunca, praeityje nemažai nuveikęs garsindamas V. Jakubėno muzikinį palikimą. Nemaža jaudinančių momentų prisiminė ir muzikologė Rita Nomicaitė, ne vieną dešimtmetį einanti su šia draugija. Lietuvos reformacijos istorijos ir kultūros draugijos pirmininkas Donatas Balčiauskas taip pat džiaugėsi, kad į V. Jakubėno kūrybinio palikimo puoselėjimą jungiasi talentingas jaunimas. Tai graži viltis, kuri neturėtų blėsti.

艺术是人类心灵沟通的桥梁。
感谢艺术基金会的促成。

2019.4.17

Art is a bridge for human communication by hearts.
Thanks to the Fundation for helping building the bridge.
Shen Zhifei
Ambassador of Chi
April17th, 2019

Kinijos ambasadorius įrašas Stasio Vainiūno namų Garbės svečių knygoje

Kinijos ambasadorius tarp koncerto klausytojų

Kinijos ambasadorius su koncerto dalyviais

Tarp Stasio Vainiūno namų iškilių renginių turėtume minėti ir balandžio 17 d. vykusį koncertą „Nuo Neries iki Geltonosios upės“, kuriame dalyvavo Vytauto Didžiojo universiteto Muzikos akademijos studentai ir magistrantai. Dainavo Inga Gykytė (sopranas), Evelina Sakalauskaitė (sopranas) – docentės Ritos Novikaitės kl., Yao He (baritonas, Kinija) – profesoriaus Tomo Ladigos kl., Jurgis Kemežys (baritonas) – docentės Birutės Sodaitytės kl., grojo Wenlin Cheng (Kinija), Suqi Dong (Kinija), Danyang Hou (Kinija), XInchen Yao (Kinija), Kristina Jeganian, Žydrūnė Kovalenkaitė, Jing Lyu (Kinija), Vesta Ratkevičiūtė, Chenyu Song (Ki-

nija) – docentės Šviesės Čepliauskaitės fortepijono ir akompanimento kl. Koncertą vedė Šviesė Čepliauskaitė, o jo programą puošė S. Vainiūno, F. Chopino, I. Albenizo, P. Čaikovskio, C. Debussy, Ch. Gounod ir kitų kūriniai fortepijonui solo bei balsui ir fortepijonui. Malonu buvo ir tai, kad pasiklausyti savo tautiečių muzikavimo atvyko JE Kinijos ambasadorius Lietuvoje Shen Zhifei ir šios ambasados darbuotojai.

5-ios dailininkų, tautodailininkų parodos ir 45 muzikiniai renginiai (per sezoną surengiama antra tiek), vykę Stasio Vainiūno namuose sausio–birželio mėnesiais, leido lankytojams „pasižvalgyti" po Lietuvą, nes muzikavo Valerijos Baranauskienės iniciatyva atvykę Kauno sakralinės muzikos mokyklos mokiniai – arfininkės, fleitininkai ir pianistai. Talkinant solistams Aušrai Cicėnaitei, Sofijai Jonaitytei, Henrikui Barauskui, aktoriui ir režisieriui Rimantui Vaitkevičiui, koncertmeisterei Birutei Šernaitei-Barauskienei, klausytojus džiugino Kauno valstybinio muzikinio teatro solistės ir poetės Violetos Sagaitytės kūrybos vakaras. O susitikimas su muziku ir poetu Petru Juodele lankytojams priminė, kad jo nueitas 95-erių metų kelias yra tikrai įspūdingas. Kaip ir kasmet su jaunaisiais smuiko talentais viešėjo Šiaulių garbės pilietė Nijolė Prascevičienė. Šį kartą jie vakarą-koncertą skyrė profesoriaus Sauliaus Sondeckio atminimui. Lietuviškos vokalinės muzikos puslapius, skirtus Juozo Naujalio 150-osioms gimimo metinėms padėjo sklaidyti profesorė Rita Aleknaitė-Bieliauskienė. Namuose būrėsi ir didesni vokaliniai kolektyvai, nes Lietuvoje jų yra tikrai nemažai. Gražų susidainavimą demonstravo Pakruojo kultūros centro Rozalimo kultūros namų moterų choras „Gaudulė", vadovaujamas Jūratės Skorupskienės, pažėręs nemažą pluoštą lietuvių kompozitorių kūrinių, kaip ir Vilniaus mokytojų namų liaudiškos muzikos ansamblis „Kankleliai", vadovaujamas Daivos Čičinskienės, priminęs ansamblio 50-mečio muzikinius aruodus. Žavėjo ir Vilniaus Šeškinės bendruomenės liaudiškos muzikos ansdamblis „Auksinis ruduo" (vadovai Asta Taluntienė ir Vytautas Jocius).

Lietuvos muzikų rėmimo fondo Stasio Vainiūno namai lankytojams primena ne tik lietuviškos muzikos kelius ir kelelius. Kasmet

Klausytojų ir savo darbų aplinkoje muzikavo Valius Staknys

Įdėmiai buvo išklausytas N. Medvedevo žodis

žvilgsnis krypsta į S. Vainiūno gimtinę Latviją – minime jos Nepriklausomybės dieną, pasižvalgome po Lenkijos muzikines platumas. Pažintį su Graikija šįmet ryškino ne tik buvęs LR Seimo narys Nikolajus Medvedevas, bet ir kompozitorės Tamaros Gaitanži-Blažienės suburtas bei vadovaujamas ansamblis „Patrida“ / „Tėvynė“.

O iš parodų bene ryškiausią įspūdį paliko režisieriaus Valiaus Staknio „Na gi...“ Lankytojus stebino vaizdų ir sprendimų įvairovė, netikėti autoriaus žvilgsniai ir matymai... O pats autorius prisipažino: „Niekada negalėjau atsispirti pagundai piešti... Esu laimingas, kad kuriu ant paprasto popieriaus, lyg man būtų penkeri, norėdamas išnaudoti visas rašiklių spalvas, draugų dovanotas man. Džiaugiuosi savo piešinius spalvindamas visomis vaivorykštės spalvomis. Chronosas skaičiuoja kitus dūžius, o man vis atrodo (ir tikiu), kad

esu mažas berniukas ir bėgioju Jono Basanavičiaus, Pylimo ir Trakų gatvėmis besidžiaugdamas vaivorykštės spalvomis prie Vilnelės...!“

Štai ši 21-ojo kūrybinio sezono patirtis, nesulaukiant Lietuvos kultūros tarybos nors ir minimalios paramos, leidžia žvelgti į 22-ąjį sezoną, 22-uosius gyvavimo metus, kurie prasidės rugsėjo 4 dieną, kai vėl žvalgysimės po lietuviškos muzikos nepamirštamus praeities tolius, versime nūdienos gyvenimo puslapius, žavėsimės dailininkų personalinėmis parodomis, ne tik Vilniaus, bet ir visos Lietuvos jaunųjų muzikų ieškojimais, nes nuo to kelio niekada nebuvo nutolęs buvęs šių Namų šeimininkas profesorius Stasys Vainiūnas.

„Muzikos barai“, 2019 m. gruodis, Nr. 10–12 (500–502).

KETURI ŽVILGSNIAI

Ne vieną dešimtmetį stebėdamas Lietuvos muzikinį gyvenimą, o ir jame dalyvaudamas, žaviuosi kiekvienu reiškiniu, kuris padeda lengviau pažinti to kultūrinio, muzikinio gyvenimo kelius ir kelelius. Tad išsakysiu ne lietuvišką pavydo jausmą, bet žemaitišką džiaugsmą, kad šalia mūsų yra Rita Aleknaitė-Bieliauskienė, kuri atkurtos nepriklausomos Lietuvos dešimtmečiais praturtino mus savo gausiais rašiniais, knygomis, o dabar ir serija monografinių filmų. Negaliu nepasidžiaugti jos knygomis apie pianistą Dainių Trinkūną, dainininkus Leoną Baltrų, Joną Jocį ir Ireną Laurušienę, smuikininką ir smuiko pedagogą Joną Urbą, aktorių ir režisierių Joną Alekną, kompozitorius Vytautą Laurušą ir Vygandą Telksnį, pianistę Olgą Šteinberg ir smuikininką Aleksandrą Livontą... Šią monumentalių darbų seriją pratęsė jau minėti filmai, kurie, manyčiau, padeda geriau pažinti ne tik muzikos asmenybes, bet ir Lietuvos kultūrinio, muzikinio gyvenimo tėkmę. O ji neturi pabaigos ir yra svarbus palikimas būsimoms kartoms apie didžius mūsų kūrybinio pasaulio talentus. Čia pravartu prisiminti ir įžymiojo Juozo Miltinio pamokančius pastebėjimus, kad „eidamas į priekį,

nieko nepamatysi, tik atsigręždamas atgal“, arba „ieškokite ne to, kas nauja, o to, kas amžina“. Taigi, Rita Aleknaitė-Bieliauskienė, lyg ir įsiklausiusi į šiuos pamokymus, teikia puikią galimybę visiems meno mylėtojams, kurie nori geriau pažinti tikrąsias mūsų kultūrines vertybes. Apie tai išsakyta gausiuose spaudos atsiliepimuose arba knygų pristatymuose. Tad šį kartą – apie jos sukurtus filmus.

Pirmučiausia galėčiau pasakyti, kad mes esame perdaug santūrūs skirdami dėmesį meno veikėjams. Daug ryškių asmenybių nuėjo į praeitį be ryškesnio jų darbų įvertinimo. Tad R. Aleknaitė-Bieliauskienė tą „skolą“ imasi mažinti, pažerdama filmus apie kompozitorius Vytautą Laurušą, Algimantą Vincentą Raudonikį, chorvedį Lionginą Abarių, operos solistą Joną Stasiūną. Profesijos broliai ir sesės su lietuviška nuotaika žvelgia į šiuos darbus, bet svarbiausia tai, kad šie filmai turi išliekamąją vertę ir bent šiek tiek padeda užpildyti tą properšą, apie kurią ankstesniais dešimtmečiais ir nebuvo galvojama. Nebuvo galvojama, kokie talentai yra tarp mūsų, kaip juos pažins ateinančios kartos.

„Žmogus su laiko žyme. Vytautas Laurušas“. Kuriant šį filmą scenarijaus autorei ir režisierei R. Aleknaitei-Bieliauskienei talkino operatorė Natalija Kolesnik, garso režisierius Algimantas A. Apanavičius, montažo režisierė Janina Sabeckienė, prodiuseris Saulius Vosylius. Džiugu, kad šį filmą, kurio peržiūra vyko Lietuvos radijuje ir televizijoje, pamatė ir pats V. Laurušas, dabar jau išėjęs Amžinybėn. O pats filmas vertingas ir tuo, kad jis aprėpia daugybę kompozitoriaus kūrybinių išgyvenimų, kurie iki tol buvo išsibarstę. Juos surinkti autorei padėjo ir tai, kad ji prieš 10 metų parašė ir išleido knygą „VytautasLaurušas. Gyvenimo realybės ir kūrybos interpretacijos“. Vadinasi, kompozitorius gerai pažįstamas. Tad ir filme skamba daug jo muzikos nuo pat pirmųjų kadrų – nueitų žingsnių sudėtingais takais, kuriuos padeda ryškinti jo bendrakeleiviai – muzikos atlikėjai. Violončelininkas profesorius David Geringas sako, kad „buvau nustebęs šio žmogaus energija, kuriam jau nemažai metų, kuris turėjo fantastišką gyvenimą“. Jis filme ir skleidžiasi. Tas gyvenimo siūlas ir „viniojamas“ nuo Šiaulių, nuo jėzuitų rankų, kurios lydėjo jaunuolį Vytautą gėrio, grožio, pagar-

bos žmogui, gerumo keliu. Dainininkė Irena Laurušienė, su styginių kvartetu atlikusi Koncertą balsui, kantatą „Liepsnoja naktis“, priminė puikią JAV publikos reakciją, šiuolaikišką dainavimą, sakydama, kad „Tai buvo tas žmogus, kuris įgavo pasitikėjimo šiais laikais. V. Laurušas – europinis kūrėjas.“ Bendradarbiavimo kolizijas primena ir Donatas Katkus. Kaip gerai, kad išliko praėjusių metų kino juostose užfiksuoti momentai, istoriniai Šiaulių miesto, teatro, kurio pasirodantys kontūrai primena čia vaidinusius ir V. Laurušo matytus artistus... O kiek V. Laurušas pasitarnavo kompozitorių, o ir Lietuvos muzikinės kultūros gerovei. Kompozitorių namai Vilniuje, poilsio ir kūrybos oazė Druskininkuose... Apie tai kalba kompozitorius Teisutis Makačinas. O naujasis Lietuvos operos ir baleto teatras!!! Beje, filme yra ir epizodas – kompozitoriaus pokalbis su Vytautu Landsbergiu apie V. Laurušo „liaudies diplomato“ misiją diplomatijos batalijose už Lietuvos Nepriklausomybę.

Kiek kitoks chorų dirigento Liongino Abariaus portretas (scenarijaus autorė ir režisierė R. Aleknaitė-Bieliauskienė, operatorė Natalija Kolesnik, garso režisierius Česlovas Vaitkunskas, prodiuseris Saulius Vosylius) filme „Dainos galia. Lionginas Abarius“. Jis prasideda kontrastuojančiais epizodais, kai susipina populiarūs stadionų, daugiatūkstantinių publikos sambūrių, triukšmų momentai. Po jų mūsų dėmesys nukrypsta į pievų grožybes, paukščių čiulbesį, papročius ir lietuvišką dainą. Tai jau tikra Liongino Abariaus aplinka, kuri padeda suvokti ir tikras lietuviškas vertybes, išauginiusias garbųjį chorų Maestro. Spalvingas jo paveikslas ir audžiamas toje aplinkoje, kuri jį augino. O augino Zarasų kraštas, kurio žeme žingsniuodamas užsuka ir į kaimo sodybą, į jaukias bažnytėles, kurios ir brandino būsimąjį muziką. Šis kelias ir atvedė L. Abarių į Lietuvos dainų ir šokių ansamblį, kuris tik sustiprino jo meilę muzikai ir kasdieniniam kūrybiniam darbui. Čia pajuntame ir jaudinančius dramaturginius momentus, kuriuos ryškina vaizdų ir muzikos lydinys. Pasišventusiai darbuotasi su Valstybinio radijo ir televizijos choru, kurio įrašai ir dabar mena, jog turime visą pluoštą J. Naujalio, S. Šimkaus, A. Bražinsko kūrinių. Jei tų kūrinių įrašų nebūtų – nežinotume ir jų skambesio. Prasminga, kad

L. Abariaus veiklą su chorais filme prisiminė Petras Vaičekonis, Lina Dumbliauskaitė, Dainius Puišys, Violeta Savickaitė-Paciūnienė, Kastytis Barisas... Žvelgdami į darbo su mėgėjų choru „Indraja" kadrus pajuntame ir tą ekspresiją, kuri primena L. Abariaus rankų mostus dainų šventėse, nepamirštamus ne tik patiems dainorėliams, bet ir gausiems Lietuvos klausytojams.

Poetišką, jaudinantį pasakojimą R. Aleknaitė-Bieliauskienė sukūrė filme apie nuostabų dainų kūrėją, kompozitorių Algimantą Vincentą Raudonikį. Nostalgiška vizija prie seno, senokai bederinto pianino pradedamas filmas „Žiemgalos dainius. Algimantas Vincentas Raudonikis" (R. Aleknaitei-Bieliauskienei talkino operatorė Natalija Kolesnik, garso režisierius Audrius Penkaitis, montažo režisierė Janina Sabeckienė, prodiuserė Renata Daraškevičienė). Įdėmiai stebėdami bėgančius filmo kadrus, pajuntame lyg ir savo bendrystę su jo įsimenančiomis dainų melodijomis, kurias jis mums dovanojo kartu su poetais, jautriai įsipina ir žmonos Aldonos vaidmuo įsitvirtinant muzikiniame gyvenime. Apie tas kūrybinio gyvenimo peripetijas prabyla ir poetas Stasys Žlibinas, sakydamas, kad „daina – paukštis dviem sparnais. Vienas – poezija, kitas – melodija". Tad jie abu klausytojams ir atlikėjams atskraidino puikių poezijos ir melodijų „sutartinių". O nestokojantis šmaikštumo savo pokalbiuose muzikinio kelio bičiulis kompozitorius Algimantas Bražinskas sako: „Taigi, jo „Rožę" žmonės dainuoja ir prie stalo, ir po stalu! Toks jis populiarus ir žmonių mėgstamas." A. V. Raudonikio melodingos dainos puošė ir ne tik mūsų įžymiojo operos solisto V. K. Noreikos repertuarą. Tad filme savo emocijas išsako Ona Valiukevičiūtė, Viktoras Malinauskas, Voldemaras Frankonis, žaismingai su A. V. Raudonikiu kalbasi Judita Leitaitė. Taigi, savotiškas atlygis dainų kūrėjui yra ne tik klausytojų aplodismentai, bet ir šis filmas, nors ir glaustai primenantis kūrėjo gyvenimo kelią, neeilinio talento lydimą.

„Scenos ąžuolas. Jonas Stasiūnas" – ketvirtasis R. Aleknaitės-Bieliauskienės filmas, kurio sumanymą jai, kaip scenarijaus autorei, padėjo įgyvendinti operatorius Egidijus Povilaitis, garso režisierius Audrius Penkaitis, prodiuserė Lolita Bytautaitė.

Žaibas filmo pradžioje – ne tik gamtos reiškinys. Jis, beje, ir kaip Antrojo pasaulinio karo negandas įprasminantis ženklas palietė Stasiūnų (nuo Ničiūnų, Kupiškio raj.) šeimą, apie kurią filmo pradžioje įtaigiai prabyla muzikas Kęstutis Mikeliūnas. Ir nuotraukų pagalba pajuntame, kad šeima buvo išblaškyta, kai kas pasiekė Ameriką, o Jonas Stasiūnas savo gerumą, jautrumą galėjo parodyti artimiesiems. Apie tai pasakoja brolio Antano dukra Aldona Stasiūnaitė-Pečiūrienė, kuri užaugo J. Stasiūno globojama kaip tikra dukra. O dukrai Aušrai Stasiūnaitei-Čepulkauskienei tėvo muzikalumas ir gerumo istorija geriausiai pajausta. Tad ir jos muzikinis kelias, kurį puikiai nuspalvina savo pasakojimu, vėliau ėjo kartu. Čia turėtume geru žodžiu minėti ir televizijos režisierę Juliją Adamkevičienę, kuri anų laikų kukliomis sąlygomis įamžino kino juostoje ne vieną J. Stasiūno įdainavimą, tarp jų – ir Margirio ariją iš V. Klovos operos „Pilėnai“, kuri buvo nufilmuota Trakų pilyje. Malonu, kad filme ryškėja ir J. Stasiūno bendrystė su Panevėžiu, apie J. Stasiūno mokslo metus tenykštėje gimnazijoje pasakoja direktorius Raimondas Dambrauskas, sumirga ir panevėžiečio Mykolo Karkos pasakojimo archyviniai kadrai.

Taigi, per palyginamai trumpą laiko tarpą pamatėme net keturis R. Aleknaitės-Bieliauskienės kurtus filmus apie mūsų iškiliuosius muzikus. Gražių vertinimų jie susilaukė ne tik Lietuvos radijo ir televizijos patalpose, Lietuvos muzikų sąjungoje, Lietuvos teatro, muzikos ir kino muziejuje, pučiamųjų instrumentų orkestro „Trimitas“ buveinėje... Juos parodė ir LRT. Todėl nereikėtų sustoti. Kiekvienas muzikos mylėtojas privalo geriau pažinti mūsų muzikinės kultūros šaknis, kad ieškotume ir atkurtume tai, kas vertinga ir žinotina būsimoms kartoms.

„Santara“, 2019 m. žiema, Nr. 165 / 166.

2019-ŲJŲ ŠIMTAMEČIAI

Džiaugiuosi, kad baigiantis metams, Lietuvos teatro, muzikos ir kino muziejus sutelkia mūsų dėmesį į ryškias asmenybes, nuo kurių gimimo šįmet sukanka 100 metų. O juk puikiai prisimenu ir 1957-uosius, ir 1962-uosius, kai tokių asmenybių ir nebuvo. Tik 1969 metais santūriai minėjome Juozą Naujalį, vėliau M. K. Čiurlionį, K. Galkauską, A. Kačanauską... Dabar jau aprėpti ir visus 100-mečius viename vakare nebeįmanoma. Tad dar kartą džiaugiuosi, kad Muziejus neleidžia be pėdsakų nutolti į praeitį tiems, kurie dėl Lietuvos muzikinės kultūros darbavosi visu nuoširdumu.

Man šį vakarą patikėta priminti du operos solistus – Zenoną Paulauską ir Jadvygą Petraškevičiūtę. Malonu, kad juos abu gerai prisimenu. O juos abu operos scenai išugdė Aglaja Klau, beje, Vilniuje baigusi gimnaziją, iš Rusijos po revoliucijos pasišalinusi talentinga Peterburgo operos solistė ir dainavimo pedagogė. Ji Peterburge buvo dainininko ir dainavimo pedagogo Riccardo Nordi privati asistentė. 1921 metais atvyko į Kauną ir privačiai mokė dainuoti, o jau 1930 metais buvo pakviesta į profesorės Elenos Laumenskienės Liaudies konservatoriją. 1940-41 metais dėstė Vilniaus muzikos kursuose, nuo 1944 metų Vilniaus muzikos mokykloje ir Vilniaus konservatorijoje, kur jai 1946 metais buvo suteiktas docentės vardas. Tad iš jos sukaupta vokalinė patirtis daug padėjo Zenonui Paulauskui ir Jadvygai Petraškevičiūtei, kad jie tuoj pat po konservatorijos baigimo buvo pakviesti į operą solistais.

Zenonas Paulauskas operos solisto kelią 1944 metų birželio 13 dieną pradėjo Vilniaus operoje, kur dar Jeronimas Kačinskas dirigavo G. Rossini operą „Sevilijos kirpėjas“ (atliko Fiorillo vaidmenį). Per savo gyvenimą, kuris nutrūko 1985-ųjų gruodžio 31-ąją, jis sukūrė beveik 50 vaidmenų (tarp jų Mefistofelis, Pimenas, Nilakanta, Greminas, Ulrichas, Jogaila, Vydūnas...). Buvo veiklus muzikas. Buvo Filharmonijos, radijo solistas. Operos scenai pasišventė tuoj po studijų. O 1954-1962 metais, tuo baisiu postalininiu laikotarpiu buvo ir teatro direktorius. Po sėkmingos Vytauto Klovos operos

„Pilėnai“ premjeros, Zenonas Paulauskas su Juozu Gustaičiu sumanė, kad kasmet teatro repertuare atsirastų lietuvių kompozitorių veikalai: operos, baletai. Bet toks užmojis, kad vietoje rusiškų ar sovietinių operų atsirastų nacionaliniai veikalai, ne visiems patiko. Kenkė ne tik kai kurie operos solistai, priekabių buvo ieškoma ir Kompozitorių sąjungoje, kurios IV suvažiavimo ataskaitiniame pranešime buvo sakoma, kad V. Klovos opera „Vaiva“ yra priešiška tarybinei moralei. Priekabių buvo ieškoma ir ruošiant V. Klovos operą „Du kalavijai“ („Žalgiris“), kurioje Z. Paulauskas sukūrė Jogailos vaidmenį. Buvo pasitelktas ir daugeliui šiandien mažai kam žinomas muzikologo Vytauto Venckaus straipsnis „Amžininką – į operos sceną“, kuriame jis rašė: „Ir keisčiausia, kad dabar, kada tarybiniai žmonės – mūsų bendraminčiai – atlieka nematytus taikaus darbo žygdarbius, kad respublikoje kyla tokie septynmečio gigantai, kaip VRES, mes įkvėpimo ieškome už stiprių Marjenburgo pilies sienų ar Žalgirio kautynių laukuose, galvodami, kokią muzikinę charakteristiką duoti magistrui Ulrichui fon Jungingenui. Mane ypač jaudina klausimas – kas gi verčia patyrusį operos srityje kompozitorių V. Klovą grįžti į tolimą praeitį?“

Netrukus buvo „surastas“ ir dar vienas naujas pretekstas – buvo pakeltas trukšmas, kad teatro direktorius Z. Paulauskas yra nepatikimas tarybinei valdžiai žmogus, kad jis buvęs „baltaraištis“, t. y. Lietuvos partizanas. Visa tai pasitarnavo, kad Z. Paulauskas buvo išverstas iš direktoriaus kėdės. Nors vėliau paaiškėjo, kad Z. Paulauskas iš gestapo išvadavo ne vieną kitatautį. Bet šaukštai jau buvo „po pietų“.

Taigi, nuo tada, nuo 1963-iųjų metų Zenonas Paulauskas pasišventė pedagoginei veiklai Lietuvos valstybinėje konservatorijoje, buvo kviečiamas į tarptautinių dainininkų konkursų žiuri. Ir ta – dainavimo pedagogo – veikla yra begaliniai vertinga mūsų muzikinei kultūrai, kuriai jis išaugino apie keturias dešimtis dainininkų, operos solistų. Tarp jų Vladas Usinas, Zenonas Tervydis, Irena Milkevičiūtė, Sigutė Stonytė, Vladimiras Prudnikovas, Vaclovas Daunoras, Juozas Malikonis, Valerija Balsytė, Danielius Sadauskas ir kiti, taip pat ir Jūratė Grickienė, kuri 2006 metais parašė,

o Lietuvos muzikos ir teatro akademija išleido jos knygą „Zenonas Paulauskas“.

Beje, Z. Paulauskas visada nuoširdžiai atsiliepė apie savo mokinius. Štai, D. Sadausko įrašytą lietuvių kompozitorių romansų plokštelę profesorius palydėjo, rašydamas: „D. Sadausko dainavimas pasižymi dideliu nuoširdumu. Solistas subtiliai atskleidžia kompozitoriaus sumanymą, kūrinio charakterį, turinio potėkstę. Jam dainuojant, jaučiame didelę meilę ir pagarbą atliekamam kūriniui. Didelis reiklumas sau ir meninis sąžiningumas atestuoja solistą kaip vieną įdomiausių, šiuo metu, vokalinės muzikos atlikėjų...“

O dabar apie Jadvygą Petraškevičiūtę, kuri daugiau kaip dešimtmetį švytėjo Lietuvos operos ir baleto scenoje.

Ir praėjus daugeliui metų, kai J. Petraškevičiūtė dainavo Lietuvos operos ir baleto teatre, ją prisimename su ypatingu jausmu. Tai buvo operos solistė, kurią gamta apdovanojo, atrodo, viskuo, ir žavingu balsu, ir gražia scenine išvaizda, ir meniniais pojūčiais, leidžiančiais interpretuoti kiekvieną jai patikėtą operos vaidmenį... Kad ji buvo įtaigi operos solistė liudija ir tai, kad už sukurtą Marinos Mnyšek vaidmenį M. Musorgskio operoje „Borisas Godunovas“ 1952 metais buvo apdovanota TSRS valstybine premija. Jos sušvytėjimas šiuo vaidmeniu operoje buvo ypatingas.

Per 11-ka sezonų Vilniaus operos scenoje ji dar dainavo Tatjaną, Mariją, Lizą, Tamarą, Toską, Jaroslavną, Natašą, Halką, Martą, Maženką,, Marytę.

Malonu, kad ir išvykusi į Lenkiją ji visą laiką jautė simpatiją turiningam Vilniaus laikotarpiui, jo meno žmonėms, su kuriais maloniai bendravo. Liūd-niau buvo tiems muzikos mylėtojams, kurie ją pamilę scenoje, jau buvo nutolinti. Bet, suradusi progą, aplankydavo Lietuvą. Kauno valstybiniame muzikiniame teatre dainavo Tatjaną P. Čaikovskio operoje „Eugenijus Oneginas“. O Lodzėje, kur profesoriavo Muzikos akademijoje, ji jautė gražią kūrybinės veiklos tąsą, buvo apsupta gerų žmonių. Dainavo ir kituose Lenkijos operos teatruose, buvo apdovanota Polonia Restituta ordino kavalieriaus kryžiumi ir aukso medaliu Gloria Artis už nuopelnus kultūrai.

2010 metais ją kalbinusiam Tadeuszui Tomaszewskiui, solistė pasakojo: „Turiu pasakyti, kad labai daug už ką esu lietuviams dėkinga. Niekada nesu pajutusi nė šešėlio lietuvių nacionalizmo savo atžvilgiu, absoliučiai. Mano kolegos buvo tikri mano kolegos ir draugai. Lietuvos valdžia, nors ir komunistinė, vertino mane kaip artistę. Iki gyvenimo pabaigos išsaugosiu gerus prisiminimus apie visus tuos, kurie įstengė objektyviai vertinti žmogų – ne priklausomybės partijai požiūriu, ne nacionaliniu piožiūriu...“

Jadvyga Petraškevičiūtė užgeso Lodzėje 2013 metų gegužės 23 dieną. Bet 12-kos tomų lenkų muzikos enciklopedijose ją, kaip Jadvygą Petraškevičiūtę, kaip Jadwiga Pietraszkiewicz, ar Jadwiga Michońska nesurasime. Lietuvoje įvairiais laikotarpiais leistos enciklopedijos Jadvygą Petraškevičiūtę mini su nuoširdžia pagarba.

2019 m. gruodžio 12 d.

ŽVELGIANTI Į LIETUVOS MUZIKINĖS KULTŪROS TOLIUS

Ritos Aleknaitės-Bieliauskienės jubiliejui

Ne su lietuvišku pavydu, bet kaip žemaitis, džiaugdamasis, žvelgiu į Lietuvos muzikinės kultūros puoselėtojos, kultūrologės, profesorės hab. daktarės Ritos Aleknaitės-Bieliauskienės nuveiktus darbus, kurie neleidžia užmiršti, nubraukti netolimos praeities kūrėjų, atlikėjų veiklos rezultatų. Juk kiekvienas žmogus, eidamas gyvenimo keliais ir keleliais palieka įmintą savo pėdą. Praėjus kuriam nors laikui kai kas gali jos ir nebepastebėti – ji, laikui bėgant, gali pradingti. Kaip ir garsusis teatro režisierius Juozas Miltinis, remdamasis savo ilgamete patirtimi yra vaizdžiai ir pamokančiai pasakęs, kad „eidamas į priekį, nieko nepamatysi, tik atsigręždamas atgal“, arba „ieškokite ne to, kas nauja, o to, kas amžina“. Tam, kad viską pamatytum, reikalinga ne tik patirtis, išsimokslinimas, bet ir nuojauta, suvokimas, intelektas, atsakomybė, pasišventimas... Visa tai, atrodo, ir puošia R. Aleknaitės-Bieliauskienės, kaip mokslinin-

kės, neaprėpiamą gausybę darbų: monografijų, studijų, mokslinių straipsnių, kurie skaitytojus lanko jau ne vieną dešimtmetį. Ir tos solidžios monografijos, ir įvairūs kitų sričių darbai, kaip ir monografiniai filmai apie iškiliuosius muzikus – kompozitorius, dirigentus, operos solistus – neatsirado pamojus burtininko lazdele, bet gimė nuoširdžiai ir intensyviai dalyvaujant Lietuvos muzikiniame gyvenime ir kaip muzikologei, ir kaip pianistei, ir valstybiniuose bei asmeniniuose archyvuose studijuojant gausius šaltinius, kurie leido atsirasti tikrai reikšmingiems, ne vienadieniams darbams. O juk nuolat, daug metų ji darbavosi ir kaip pedagogė, ne tik Vilniaus edukologijos universitete, bet ir M. Romerio universitete, kur jos ugdytiniai turėjo progos semtis ir muzikos srities žinių, nes profesorės žinių srautas yra nenuspėjamai platus.

Vasario 22 dienos popietę Lietuvos muzikų rėmimo fondo Stasio Vainiūno namuose įvykęs renginys – profesorės R. Aleknaitės-Bieliauskienės kūrybinės veiklos vakaras gausiems klausytojams, Jubiliatės bičiuliams leido tik prabėgomis įsivaizduoti tą nuolatinį, kasdienį darbą, kuriuo ji gyvena, kas jai rūpi, dėl ko kasdien žvelgia į Lietuvos muzikinio gyvenimo peripetijas ir jas fiksuoja, vertindama tikro muzikos profesionalo akimis.

Pats Ritos Aleknaitės atėjimas į pasaulį Panevėžyje, žinomo aktoriaus ir režisieriaus Jono Aleknos šeimoje, galėjo sulaukti kitokio gyvenimo kelio pasirinkimo, kitokios to kelio krypties. Juk augo teatro meno aplinkoje, kai scenos gyvenimas kasdien ją lydėjo nuo vaikystės. Bet, kaip išgirdome tą popietę, lemtingą posūkį jos gyvenime padarė pianistas Antanas Končius, pasodinęs ją prie fortepijono. Fortepijono studijos vėliau atvedė ją į Nacionalinę M. K. Čiurlionio menų mokyklą, kur jos mokytoja ilgam, ne tik šioje mokykloje, bet ir Lietuvos valstybinėje konservatorijoje (dabar LMTA) tapo profesorė Olga Šteinberg. Su fortepijonu ji nesiskiria iki šiol – su neįtikėtinu kūrybingumu vadovauja M. Čoboto Trečiojo amžiaus universiteto vokaliniam ansambliui „Ave Musica“, kuris taip pat dalyvavo minėtame R. Aleknaitės-Bieliauskienės pagerbimo vakare ir pažėrė prasmingą programą, akomopanuojant Jubiliatei.

Kad teatro meno regėjimai nepranyko R. Aleknaitės-Bieliauskienės gyvenime, liudija ir 2010 metais pasirodžiusi jos nepaprastai kruopščiai parašyta knyga „Teatro uždangą praskleidus. Jonas Alekna“. „Tai knyga ne tik apie tėvą, bet ir apie meile tėviškei degusio menininko kūrybos kelią“, – rašo R. Aleknaitė-Bieliauskienė. Ir tęsia: „Teatleidžia teatrologai, bet man, muzikei, kultūrologei, teks kalbėti apie teatrą. Tačiau juk geriau reflektuoti spektaklius mačiusiam, nei nuo laikraščių tik nurašiusiam. Juolab kad faktologinių klaidų apie Panevėžio meninės kultūros gyvenimą apstu net akademiniuose leidiniuose, Panevėžio istoriją atspindinčiuose kapitaliniuose darbuose. Kažkodėl juos rašę autoriai mažai naudojosi šaltiniais, žmonių liudijimais?..“

Taigi, šie sakiniai patvirtina, kodėl prireikus žinių apie Panevėžį, jo kultūrinį, muzikinį gyvenimą, žvilgsnis pirmučiausia krypsta į šią solidžią R. Aleknaitės-Bieliauskienės parašytą 334 puslapių monografiją, kurią turtina unikalios nuotraukos, kita dokumentinė medžiaga, o, svarbiausia, iki smulkmenų išryškintos kultūrinės, muzikinės veiklos peripetijos, kurias audė valstybės meniniam gyvenimui pasišventę žmonės.

Tokiu meniniam gyvenimui pasišventusiu žmogum yra monografijos autorė R. Aleknaitė-Bieliauskienė, kurią daug kartų teko sutikti archyvuose, kaupiančią žinias ne vienai savo būsimai knygai. Kaip ir minėta monografija „Teatro uždangą praskleidus. Jonas Alekna“ yra daugelio metų išgyventas darbas, rašytas ne vienerius metus, o, kaip rodo darbų rezultatai, buvo gyventa galvojant ir rašant ne vieną kurią nors knygą, kaip neslopsta dėmesys muzikiniam gyvenimui, atsispindintis rašiniuose periodinėje spaudoje. Jos rašinius aktualiomis muzikinio gyvenimo temomis spausdina „Muzikos barai“, „Santara“, „7 meno dienos“ ir dauge-

lis kitų, juolab kad ji yra ne tik akyli tų reiškinių stebėtoja, bet ir vertintoja.

O tą solidžių monografinių darbų seriją R. Aleknaitė-Bielauskienė „pradėjo“ 2003 metais, kai, talkinant Lietuvos muzikų rėmimo fondui, buvo išleista jos monografija „Variacijos viena tema. Pianistas, kultūros puoselėtojas Dainius Trinkūnas“. Šis darbas tarsi priminė, kad mes esame perdaug santūrūs meno veikėjams, o ir muzikinei praeičiai. Juk daug, begaliniai daug asmenybių nuėjo į praeitį be ryškesnio jų darbų, nuopelnų Lietuvai įvertinimo, priminimo. Tad R. Aleknaitės-Bieliauskienės dėmesys šiai neeilinei, ryškiai D. Trinkūno muzikinei asmenybei buvo senokai lauktinas, kad ji nebūtų pamiršta, nes visas jo prasmingas gyvenimas buvo skirtas Lietuvos profesionaliajai muzikai, jos profesionalių muzikų ruošimui Nacionalinėje M. K. Čiurlionio menų mokykloje. Ryškus jo gyvenimo tarpsnis buvo atiduotas Lietuvos valstybinei filharmonijai, kurioje, beje, ir knygos autorė pasišventusiai tarnavo ir ne tik kaip organizatorė, bet ir pianistė skleidė muzikinę kultūrą, rengė šviečiamojo pobūdžio koncertus jaunimui su neapsakomu entuziazmu. Manyčiau, kad kaip tik tada R. Aleknaitė-Bieliauskienė geriau suvokė tuometės filharmonijos veiklos galimybes ir kūrybines perspektyvas, tad ir nušviečiant D. Trinkūno veiklos metus galima pajusti ir jo kūrybinio darbo poveikį kiekvienam darbuotojui. Visa tai knygoje jautriai užfiksuota. Gal kada ateityje ir atsiras šviesuolių, kurie atsivers šią knygą ir pasimokys iš praeities – juk ne viskas praeityje buvo tik kritikuotina ar menka. Buvo šviesuolių, kurie pasišventusiai tarnavo didžiajai muzikai, lietuvių kompozitorių kūrybai, kad ji sklistų kuo plačiau ir toliau. Tuo mes visi tik turtėjome dvasiškai.

Ir taip greta D. Trinkūno, kaip Lietuvos muzikinės kultūros puoselėtoja, augo R. Aleknaitė-Bieliauskienė, kurios užmojų ir po daugelio metų, ir dabar negali sustabdyti nei valdiškų institucijų mėgėjiškumas, nemokėjimas atskirti pelus nuo grūdų. Pagaliau ir tų valdininkų dėmesys mūsų kultūros veikėjams, visus savo prasmingo gyvenimo metus paskyrusiems ne menkavertėms pramogėlėms, bet didžio, tauraus lietuviško meno puoselėjimui, nesulaukia

tikros pagarbos ar įvertinimo. Ne atsitiktinai tą vasario 22-osios popietę nuskambėjo prisiminimas, kaip Lietuva „paminėjo“ Lietuvos dainų švenčių Maestro, profesoriaus Liongino Abariaus gimimo 90-metį, kai Lietuvos dailės akademijos salėje, tikriausiai paties dirigento ir jo artimųjų rūpesčiu, kukliai buvo paminėta ši neeilinė sukaktis. Laimei, ir šią asmenybę R. Aleknaitė-Bieliauskienė pastebėjo anksčiau, sukurdama scenarijų ir režisuodama filmą „Dainos galia. Lionginas Abarius“ (operatorė Natalija Kolesnik, garso režisierius Česlovas Vaitkunskas, prodiuseris Saulius Vosylius). O kas nebetilpo filme – sugulė į atskirą spalvingą R. Aleknaitės-Bieliauskienės knygutę „Toji dainos galia... Lionginas Abarius“ (filmuotuose aplankuose netilpusios mintys), kuri turėtų džiuginti tūkstančių tūkstančius Lietuvos dainos mylėtojų. O jų nuotaika, prisimename, suskambėjus dainai tuoj pasikeisdavo, pajutus Maestro veido šviesą ir raiškų rankų mostą. Gal pasakysite, kad apie profesoriaus L. Abariaus pagerbimą pagalvojo kultūrai atsakingi žmonės? Deja... Tiesa tą atmintiną vakarą prof. L. Abarius padovanojo knygutę „Susitikimai“, kurią kukliai išleido Lietuvos nacionalinis kultūros centras. Tuo tarpu R. Aleknaitės-Bieliauskienės knygutė žvilga ne tik įvairiomis mintimis, bet ir spalvingomis nuotraukomis, kurios ilgam neleis pamiršti Maestro L. Abariaus, jo prasmingų darbų Lietuvos choro menui.

Didoką kalną mano darbo kambaryje užima R. Aleknaitės-Bieliauskienės knygos, todėl, kad jos skirtos Lietuvos muzikinei kultūrai, jos nepamirštamiems veikėjams. Tad jų prireikia vos ne kasdien. Kai Lietuvos radijui rengiau „Tautiečių balsų“ valandėles, dėmesys nuolat krypo į mūsų tautiečių užsienyje muzikinę veiklą. Tad 2004 metais maloniai pradžiugino R. Aleknaitės-Bieliauskienės parengta 130 puslapių knyga „Leonas Baltrus per pasaulio scenas“. Tai mažai mums pažintas ir, gaila, menkai įvertintas dainininkas, operos solistas, savo metu žibėjęs įvairių pasaulio šalių operos scenose, bendravęs su mūsų žymiais vyresniosios kartos išeivijos dainininkais, beje, gyvenimo pabaigoje sugrįžęs į Lietuvą, Vilnių. Ir malonu, kad R. Aleknaitė-Bieliauskienė atkreipė į jį reikiamą dėmesį, knygoje pateikė begaliniai daug nuotraukų. O pats L. Baltrus

mums yra palikęs didžiulį pluoštą garso įrašų, kurie ateityje, reikia manyti, padės atkurti spalvingą mūsų muzikos istoriją.

Antroji R. Aleknaitės-Bieliauskienės knyga skirta vokalinio meno atstovui – tai „Jonas Jocys: gyvenimas scenoje“, kuri pasirodė 2009 metais ir yra 122 puslapių. Tai vėlgi talentingas dainininkas, kurio gyvenimo kelias, po sėkmingo pasirodymo tarptautiniame konkurse, nusitiesė į Sankt Peterburgą. Nepaisant to, jis nuolat sugrįždavo į gimtinę, kurioje nors ir trumpai koncertuodavo. Taigi, ir šia prasme, kad knygos autorė mums priminė ryškią vokalinę figūrą, yra tikrai reikšminga.

Žadą užgniaužia į rankas vos tik paėmus R. Aleknaitės Bieliauskienės mokslinę monografiją „Susitikimai su praeitimi. Jonas Urba“, pasirodžiusią 2007 metais. Žadą užgniaužia ir jos apimtis – 256 psl., ir jos išleidimo kokybė – išleido D. Radkevičiaus PĮ „Rgrupė“, spausdino Leidybos namai „Dakra“. O žavi ši knyga dar ir tuo, kad ją skaitydamas tarsi nardai po J. Urbos gyventą epochą, susitinki jo aplinkos žmones, muzikus, daugelį kurių eiliniai muzikantai dabar jau ir nebespėjo pažinti. O kiek įvairiausių dokumentų, koncertų programų, kurios priverčia kalbėti tiesą. Kiek įvairiausių, šiandieniniam muzikos jaunuoliui ir nepažįstamų asmenybių, nors jie tai turėtų žinoti. Juk niekas neatsirado savaime, be nuolatinio mokslo, muzikavimo. Ir turtinga Lietuvos smuiko mokykla radosi vis telkiant šiai sričiai pasišventusius muzikus. Ir visa tai kruopščiai sukaupta šioje monografijoje, kurios iš savo rankų neturėtų išleistri dažnas Lietuvos atlikėjas, juolab ir jaunas smuikininkas. O R. Aleknaitės-Bieliauskienės nepaprastas kruopštumas pasižymi ir išgvildenant pagrindines J. Urbos gyvenimo ir veiklos datas, paskelbus visus jo smuiko klasės absolventus, metodinius darbus, jo dalyvavimą įvairių konkursų žiuri darbe ir t. t. O pavardžių rodyklė – tiesiog pritrenkianti savo įvairumu ir svarių asmenybių priminimu.

Prie monografijos „Susitikimai su praeitimi. Jonas Urba“ norisi gretinti taip pat solidžią monografiją „Iškilūs XX. a. Lietuvos atlikėjai ir pedagogai Aleksandras Livontas ir Olga Šteinberg“, kurios išleidimą rėmė *Geros valios fondas*. Apie šią knygą jau esu

rašęs ir „Muzikos baruose“, bet norisi dar kartą pasidžiaugti jos svarba ryškinant dviejų muzikų, pokario metais įsiliejusių į Lietuvos muzikinį gyvenimą, nuopelnus. Juk tai jie be jokių tautinių barjerų ugdė mūsų atlikėjų meistriškumą, todėl juos su ypatinga meile turime minėti visada, nors laikas tolina jų gyventą epochą Lietuvoje.

R. Aleknaitės-Bieliauskienės kūrybinių darbų paletę puošia ir trys, galima sakyti, skirtingos kompozitorių asmenybės, jiems skirtos solidžios knygos. Pirmiausia dėmesys nukrypo į kompozitoriaus Vytauto Laurušo asmenybę, tuokart plačiai žinomą, populiarią, nepaprastai kūrybingą. 2009 metais Lietuvos kompozitorių sąjungos išleista 267 puslapių monografija „Vytautas Laurušas: gyvenimo realybės ir kūrybos interpretacijos“ padėjo geriau pažinti šiuolaikinės muzikos žingsnius, jų ieškojimus ir atradimus, juolab kad V. Laurušas nevengė naujo žodžio muzikoje.

Netrukus buvo atsiliepta ir į kompozitoriaus, pramoginių kūrinių autoriaus Vygando Telksnio kūrybą. Tai monografija „Vaikas, nusileidęs iš dangaus. Vygando Telksnio fenomenas“ (2012), apie kūrėją, kurio melodijos daugelį metų puošė Lietuvos radijo ir televizijos programas, net televizijai sukūrė operetę „Girnų muziejus“. Ir šioje knygoje autorė parodė gražų kūrybinį lankstumą, nes jo dainos Atgimimo laikotarpiu skelbė artėjantį naują gyvenimą.

Trečioji kompozitoriui skirta monografija, dar tebekvepianti spaustuvės dažais, visai neseniai pasiekusi skaitytojus. Tai „Žiemgalos dainius“, apie kompozitorių Algimantą Vincentą Raudonikį. Vėl stebina R. Aleknaitės-Bieliauskienės užmojo platumas – monografija yra 304 puslapių. Ir čia ne tik vaizdingas kompozitoriaus gyvenimo kelionės priminimas, praturtintas retomis anų laikų nuotraukomis, bet ir kantrus, ramus kūrybinis darbas, kai klausytojus ne vienam kartui, kaip kartais būna su šiuolaikinių kompozitorių kūrinių atlikimu, bet dešimtmečiams padovanotos dainų melodijos. Jų šimtai. Vien kūrinių sąrašas vos tilpo 30-yje puslapių. Čia vėl turiu pasidžiaugti puikia leidyba. Monografiją išleido Lietuvos muzikų rėmimo fondas, spausdino BALTOprint, dizaineris Gediminas Ruzgys, kalbos konsultantas Stasys Žlibinas.

Šiuokart mano akys perbėgo tik pačius ryškiausius R. Aleknaitės-Bieliauskienės darbus, kurie tikrai verti aukštų įvertinimų, juolab šiandienos muzikologai tikrai negali pasidžiaugti solidžių monografijų gausa. Apie tai vertėtų pagalvoti apdovanojimus kultūros ir meno srityje skiriančioms institucijoms.

Greta aukščiau suminėtų darbų R. Aleknaitė-Bieliauskienė parašė ir išleido dešimtis mažesnių knygų, brošiūrų, vis skirtų Lietuvos kultūrai. Šia prasme aš, asmeniškai, jai galiu tik padėkoti ir nusilenkti, kad jos žvilgsniai į Lietuvos muzikos tolius tęstųsi.

Norisi pasidžiaugti ir tuo, kad R. Aleknaitė-Bieliauskienė kartu su vyru klarnetininku Vladu Bieliausku išaugino vaikus, kurie pasišventę tarnauja didžiajai muzikai, o kompozitorius Vykintas Baltakas savo kūryba puikiai žinomas daugelyje užsienio kraštų.

„Muzikos barai", 2020 m. vasaris, Nr. 1–2 (503–504).

GIMINĖS MEDIS STASIO VAINIŪNO PASTOGĖJE

Vilniaus pagarsinimo diena tarsi paragino Lietuvos muzikų rėmimo fondo Stasio Vainiūno namus rengti vakarus, kuriuose lankytojai galėtų pasidžiaugti šiame mieste gyvenančiomis šeimomis, pasišventusiomis tarnystei įvairiausių sričių menui: muzikai, dailei, literatūrai, poezijai... Pirmasis toks vakaras-koncertas šiuose Namuose buvo surengtas sausio 29 dieną ir buvo pavadintas „Muzikiniai paveikslai" su Degučių šeima". Daugelis lankytojų net nenujautė, kad įvairiausių sričių mūzos gali taip darniai sugyventi. Pasirodo, kad šio vakaro organizavimui daug laiko paskyrusi Eglė Degutytė-Kontrimienė yra nepaprasto subtilumo dailininkė, kurios septyni didelio formato darbai, padedant jos vyrui architektui Valdui Kontrimui, išpuošė jaukią pagrindinę kamerinę Namų salę ir, skambant muzikai, kiekvienas galėjome savaip išgyventi savus jausmus. O tą jausmų skalę aną vakarą įvairino ir smuikas, ir fortepijonas, ir trombonas, ir arfa. Tam prireikė ir Eglės sesers aktorės

Giminės medžio atžalynas

Saulės Degutytės-Šiekštelienės žodžio, nes jos vyro tėtis – garsus praeities dailininkas Algirdas Šiekštelė, o močiutė – žinoma baleto artistė Natalija Šiekštelienė. Dabar jų anūkė Veronika Šiekštelytė pasirinko smuikininkės kelią. Ji, besimokanti Nacionalinėje M. K. Čiurlionio menų mokykloje pas mokytoją ekspertę Gintvilę Vitėnaitę, kartu su koncertmeistere Aušra Lipinskiene įtaigiai atliko B. Dvariono, A. Corelli ir H. Vieuxtemps (A. Vjetano) kūrinius. Smuikininkės kelią, kiek anksčiau už pusseserę Veroniką, pasirinko ir E. Degutytės-Kontrimienės dukra Marija Kontrimaitė, kuri dabar mokosi taip pat Nacionalinėje M. K. Čiurlionio menų mokykloje pas docentę Ingą Gylytę. Marija kartu su koncertmeistere Irina Dombrovskaja pateikė solidžią programą – atliko B. Dvariono, F. Mendelssohno-Bartholdy ir G. Ph. Telemanno kūrinius, kurie iš jaunosios smuikininkės reikalauja ypatingo pasiruošimo. Tam ji savo kasdieniniu darbu rengėsi, todėl su keliamais reikalavimais puikiai susidorojo.

Vakaro pabaiga klausytojams taip pat intriguojanti, nes jie savo žvilgsniais lydėjo čia nekasdienišką muzikos instrumentą arfą. Bet prieš tai suskambo puikiai valdomas trombonas. Juo G. Mahlerio dvi „Keliaujančio pameistrio dainas“ atliko taip pat

čiurlionietis Jovaras Šiekštelė (mokytojas metodininkas Marius Balčytis) ir koncertmeisterė Marija Grikevičiūtė. Tai dar viena menui pasišventusios giminės medžio šakelė, džiuginusi klausytojus puikiu, lanksčiu šio instrumento valdymu, muzikalumu.

Vakarą-koncertą buvo sumanyta užbaigti Jovaro Šiekštelės draugės, Lietuvos muzikos ir teatro akademijos studentės arfininkės Justinos Varkulevičiūtės (lektorės Joanos Daunytės kl.) atliekama prancūzų kompozitoriaus G. Connesson Tokata. Įspūdingai nuskambėjęs šis kūrinys susilaukė gražių aplodismentų, todėl prie arfininkės prisijungė trombonininkas J. Šiekštelė ir nuotaikingai atliko C. Debussy „Bon soir".

Taigi, pirmasis vakaras-koncertas, skirtas Vilniaus šeimoms, pasišventusioms meno puoselėjimui, įvyko ir, atrodo, buvo sėkmingas, paskatinęs ieškoti ir garsinti tokius mūsų sostinės žmones.

„Muzikos barai", 2020 m. kovas-birželis, Nr. 3–6 (505–508).

PROFESORIAUS SAULIAUS SONDECKIO ATMINIMUI

Gyvename kupiną įspūdžių nešaltą žiemą, kuri prieš ketvertą metų, vasario 3 dieną, mus, muzikinio pasaulio žmones, giliai suneramino žinia, kad Amžinybėn išėjo didis mūsų laikų muzikas profesorius Saulius Sondeckis. Visi jo darbai, humaniškos mintys ir pasisakymai neleido būti pasyviais, abejingais gyvenimo stebėtojais, kaip ir kiekvienas jo žodis, rankų mostas diktavo tikroviškumą. Todėl kiekvieną kartą, kai suskamba jo pavardė, daugelio mintys krypsta ne tik į Vilnių, kuriame praleido prasmingiausius savo gyvenimo dešimtmečius, kur 1960 metais įkūrė Lietuvos kamerinį orkestrą, kur muzikinei veiklai rengė būsimuosius atlikėjus, kur apie 15 metų vadovavo čia susibūrusiems šiauliečiams (buvo Šiauliečių klubo prezidentas), kurių jauki pastogė buvo Stasio Vainiūno namuose ir jis čia lankėsi nuolat. Daug, labai daug surastume ak-

Su vakaro dalyviais

centų Vilniuje, kur jo buvota, darbuotasi, veikta, koncertuota. Bet kiekvieną kartą pagalvojus apie prof. S. Sondeckį, dėmesys krypsta ir į jo gimtuosius Šaiulius, kurių muzikinis atžalynas pelnytai saugo ir puoselėja jo atminimą. Tai ne tik Šiaulių Sauliaus Sondeckio muzikos gimnazija. Įspūdinga šio atminimo puošmena yra rengiami tarptautiniai Sauliaus Sondeckio jaunųjų smuikininkų, violončelininkų ir pianistų konkursai, kurių susitelkimo iniciatorė ir patriotė yra mokytoja ekspertė, Šiaulių garbės pilietė Nijolė Prascevičienė. Tai ji gyvena tuo, kad Šiauliai ir šiauliečiai būtų atidūs dažnam muzikinio gyvenimo pasireiškimui, kad gražiausi jo momentai pasiektų ir Vilnių. Taip buvo prieš daugelį metų, kai jautėme prof. S. Sondeckio kūrybinio veikimo pulsą, taip yra ir dabar, kai apie Maestro kalbame būtuoju laiku. Taigi, Stasio Vainiūno namai kasmet sulaukia N. Prascevičienės skambučio, kurių metu suderinamas laikas, kada jaunieji jos ugdytiniai smuikininkai čia gali nusilenkti prof. S. Sondeckiui, jo atminimui. Jie čia ir nusilenkia, pademonstruodami puikų grojimą, kurio šie jaunieji smuikininkai siekia nuo jaunų dienų. Taip buvo ankstesniais metais, taip buvo ir vasario 5 dieną, kai N. Prascevičienės vadovaujami jaunieji smuikininkai iš Šiaulių Sauliaus Sondeckio menų gimnazijos, 1-osios muzikos mokyklos ir „Dagilėlio“ chorinio dainavimo mokyklos

džiugino klausytojus, tarp kurių buvo S. Sondeckio sūnus Saulius Sondeckis, profesoriai Kazys Kanišauskas, Raimondas Butvila, Šiaulių garbės pilietis Vilius Kazanavičius, buvę šiauliečiai Olga Gusakova, Viktoras Jurgelevičius, Julius Gajauskas ir daugelis kitų.

Po šių eilučių autoriaus įžanginio žodžio, vesti koncertą buvo pakviesta Raimonda Sližienė, kuri priminė klausytojams, ką Šiauliams reiškia profesoriaus S. Sondeckio pavardė ir vieną po kito kvietė jaunuosius atlikėjus, kuriems jautriai akompanavo Daiva Ramunė Šulcaitė, įpratę ją matyti meistriškai subtiliai talkinant „Dagilėlio" berniukų chorui. Taigi, jai palietus fortepijono klaviatūrą ir suskambus J. Johowo „Smuiko sraigei", į smuiko atlikėjų gretas, atliekant kūrinį, jungėsi vyresnieji ir jauniausieji mokiniai, leidę pažinti, kas yra šiauliečių smuikininkų ansamblis „Fiori musicali". O jame groja tikrai pajėgūs ir mažiausieji, ir vyresnieji smuikininkai, sudėtingas kompozicijas groja atmintinai.

Po nuskambėjusio įžanginio kūrinio, savo muzikinį talentą demonstravo solistai. F. Seitzo Koncerto Nr. 1 G-dur pirmąją dalį atliko jauniausiasis Aleksandras Sorokinas, kurį keitė iš anksčiau vilniečiams pažįstamas Kipras Milišauskas, atlikęs C. Bohmo Introdukciją ir Polonezą Nr. 12. Fortepijono mokytoja R. Sližienė į koncertą įjungė pianistą Povilą Ušinskį, kuris puikiai atliko B. Dvariono Jumoreską ir C. Delvencourto „Spurgas" iš ciklo „Gardėsiai", o su talentingu jaunuoju smuikininku Paulium Ubartu, kuris grojo „kaip didelis", atliko A. Šnitkės Polką. Savo puikų pasirodymą P. Ubartas „užtvirtino" su pianiste D. R. Šulcaite atlikdamas J. S. Bacho Koncerto a-moll pirmąją dalį.

Koncerto programą puošė ryškūs praeities kompozitorių kūriniai. Smuikininkų Ugnės Kriščiūnaitės ir Agniaus Juškos duetas puikiai atliko A. Corelli „Sonatą de chiesa". Beje, A. Juškos muzikavimu, atmintina, yra džiaugęsis ir prof. S. Sondeckis. Kad jaunasis smuikininkas rimtai dirba, koncerto programą jis praturtino atlikdamas ir V. Monti „Čardašą".

Sėkmingai pasirodė ir vyresniosios N. Prascevičienės mokinės Morta Milišauskaitė, atlikusi H. Wieniawskio Mazurką, Ugnė Kriščiūnaitė, atlikusi P. de Sarasatės Andalūzišką romansą, ir Eneli

Klumbytė, pagrojusi A. Vjetano (H. Vieuxtemps) Tarantelą. Visa tai „vedė“ koncertą į kulminaciją, kai vėl prieš klausytojus sustojo smuikininkų ansamblis „Fiori musicali“, pagrojęs A. Litvinovo „Perpetuum mobile“ ir J. Johovo „Gyvenimas kaip šokis“. Plojimus ramino garbių klausytojų pasisakymai, į kuriuos maloniai reagavo nuostabioji smuiko mokytoja N. Prascevičienė. Taigi, jai dėkodami už atmintiną vakarą prof. S. Sondeckio atminimui, džiaugėmės ir tuo, kad jaunieji smuikininkai šiauliečiai turi atidžius tėvus, kurie taip pat gyvena savo atžalų sėkmėmis.

„Muzikos barai“, 2020 m. kovas-birželis, Nr. 3–6 (505–508).

NEPAMIRŠTAMAS MUZIKINIO GYVENIMO RITERIS

Negaliu susitaikyti su tikrove, kad nebesimatysiu su kompozitoriumi Anatolijum Šenderovu – neeilinio muzikinio talento žmogum, su kuriuo teko bendrauti nuo pat jo jaunystės metų, nuo jo studijų Lietuvos valstybinėje konservatorijoje, kai tik pradėjo skleistis jo muzikinės kūrybos žiedai. Iš pradžių jis stebino klausytojus nuotaikingomis nedidelės apimties miniatiūromis, kurias neretai koncertuose pats ir paskambindavo. Mačiau, žavėjausi ir pažinojau beveik visus tuometinius profesoriaus Eduardo Balsio kompozicijos klasės studentus, kurių kūrybiniai darbai atkreipdavo mūsų, kaip klausytojų dėmesį. O bendrystė su Anatolijum išliko visą jo buvimą, nes nuoširdžiai buvo bendrauta ir su jo tėvais, su kuriais daug kartų teko vykti su koncertais po Lietuvą, buvoti jų namuose dabartinėje Vilniaus gatvėje. Žavėjausi Anatolijaus, kaip kompozitoriaus

augimu. Jo kūryba domino mane darbuojantis Lietuvos televizijos muzikos redakcijoje, o vėliau ir Kultūros ministerijoje. Kai atsikuriant Lietuvos nepriklausomybei teko kuruoti jau tarptautiniais tapusius M. K. Čiurlionio pianistų ir vargonininkų konkursus, dėmesys krypo ir į A. Šanderovą, visad ieškantį, mąstantį kūrėją. Kartą prakalbinau jį ir paraginau parašyti fortepijoninį kūrinį, kuris būtų privalomas atlikti šio konkurso dalyviams. Šį siūlymą sutiko tyliai, be emocijų. Bet kiekviena pasitaikiusia proga, kiekvieno susitikimo metu jam primindavau šią taurią pareigą, kad iš viso pasaulio į M. K. Čiurlionio konkursą atvykstantys jaunieji pianistai galėtų skambinti ir jo kūrinį. Ir toks laikas atėjo, ir A. Šenderovas supažindino su savo sumanymu. Taip gimė, atsirado A. Šenderovo „M. K. Čiurlionio eskizai“, vėl eilinį kartą pademonstravę jo išradingumą sujungiant M. K. Čiurlionio piešinių eskizus, jų vaizdus su jo fortepijonine muzika. Visada atsakingai žvelgdamas į savo kūrinių atlikimą, jis sumąstė, kad jo „M. K. Čiurlionio eskizai“ pirmą kartą suskambėtų Kaune, M. K. Čiurlionio muziejuje, kad ten būtų eksponuojami ir M. K. Čiurlionio eskizų originalai. Tai įvyko 1994 metų vasario 23 d.. O šio kūrinio kompiuterizuotą variantą su autoriaus malonia dedikacija buvau gavęs 1993 m. gruodžio 17 d. Taigi, pirmojo atlikimo prisiminimas liko nuotraukoje prie M. K. Čiurlionio eskizų parodos.

Beje, vėlesniais metais, kai vyko tarptautiniai M. K. Čiurlionio pianistų konkursai, visada džiaugiausi, kad Anatolijaus „M. K. Čiurlionio eskizus“ prasmingai interpretavo daugelis šio konkurso dalyvių, ne tik iš Lietuvos, bet ir įvairių užsienio šalių. O 1994 metais šis jo opusas pelnė garbės diplomą Kilyje, Švedijoje, surengtame tarptautiniame W. Lutoslawskio konkurse. Įdomu ir prasminga tai, kad autorius suteikė laisvę pianistui laisvai pasirinkti šios 10 pjesių siuitos eilės tvarką.

Taip kūrybingai nusiteikęs A. Šenderovas pasitiko savo 50-ąjį gimtadienį, kurį šventėme jo namuose Nemenčinėje. Vis galvojau ką jam padovanoti tokia gražia proga. Kadangi tuo metu prižiūrėjau nemažą sodą ir daržą žmonos gimtinėje Biržų rajone, sumaniau nuvežti naujo derliaus: 50 bulvių, 50 morkų, 50 burokėlių,

50 obuolių... Tokiu pasveikinimu jis buvo maloniai nustebintas. O kai 2018 metų rugpjūtį aš jį sveikinau eilinio gimtadienio proga, tos dienos niekada nepamiršdamas, Anatolijus man parašė: „Ačiū, Vaclovai. Visam gyvenimui prisiminsiu Tavo dovaną mano 50-mečio proga. Dabar būtų žymiai sunkiau pakelti tuos maišus... Bet tai – puiku!“

Turiu pasidžiaugti, kad su Anatolijum visą gyvenimą tęsėsi nuoširdi žmogiška bendrystė, vis žavėjusi jo naujais kūrybiniais darbais. Į tą gyvenimo tėkmę jungėsi ir Lietuvos muzikų rėmimo fondas, rengęs jo autorinius koncertus ne tik Vilniuje, šv. Jonų bažnyčioje, Stasio Vainiūno namuose, bet ir Druskininkuose, kur jo autorinis koncertas papuošė tarptautinio menų festivalio „Druskininkų vasara su M. K. Čiurlioniu“ programą.. Ir kiekvieną kartą, kiekvienoje situacijoje jis buvo labai kūrybingas. Kadangi buvau kviečiamas vesti tuos koncertus, mačiau jo sumanumą net išdėstant atlikėjus, prisitaikant prie aplinkos, sudarant programas...

Na, ir iki šiol nepamirštama atmintyje liko kelionė jo vairuojamu automobiliu į Tartu, kur „Vanemuines“ teatre 1988 metų gegužės 14 dieną įvyko jo baleto „Marija Stiuart“ premjera. Ją stebėti suvažiavo daugelis baleto gerbėjų iš Talino, Olomouco (Čekija), Kijevo (Ukraina), Maskvos, Leningrado (Rusija)... Tai buvo festivalis, skirtas šio teatro baleto 50-mečiui. Matydamas tokią gausybę svečių, pasinaudojau savo galimybe ir į magnetofono juostą įrašiau jų nuomones. Tarp kalbintųjų buvo kompozitorė L. Auster, teatrologė L. Tormis, dirigentas R. Kefer iš Olomouco, teatrologė N. Černova ir muzikologė L. Berger iš Maskvos... Kalbinau ir šio spektaklio libreto autorių, baletmeisterį-choreografą Ü. Vilimaa, dirigentą E. Nõgene, repetitorę J. Pozniak, baleto artistę R. Noor. Visiems jiems A. Šenderovo baletas buvo ypatingas ir ryškiausias festivalio spektaklis. Taigi, iš Tartu grįžome kaip su sparnais, bet ir vėliau stebėjausi, kodėl mūsų teatrai nesusidomėjo šiuo A. Šenderovo baletu, kuris tuokart taip ryškiai sušvytėjo Tartu?

Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimas leido A. Šenderovui laisvai bendrauti su pasauliu. Atsirado galimybė nuvykti ir į Izraelį, kur Tel Avivo S. Rubino muzikos akademijoje galėjo pasi-

semti reikalingų kūrybinių patirčių. Tad pažintis su profesoriumi J. Dorfmanu subrandino mintį surengti Vilniuje Pirmąjį tarptautinį profesionaliosios žydų muzikos festivalį, kurį organizuojant, puikiai prisimenu, didžiulė našta, bet maloni, gulė ant A. Šenderovo pečių. Šiuos įspūdžius nuoširdžiai išgyvenau ir aprašiau straipsnyje „Vilniuje įžiebtas deglas“, kuris „Lietuvos Jeruzalėje“ buvo išspausdintas lietuvių, rusų ir jidiš kalbomis (1992 m. birželis, Nr. 6 (32).

A. Šenderovo kūrybinė ir organizacinė veikla buvo juntama dažname Lietuvos muzikinio gyvenimo žingsnyje. Antai, artėjant profesoriaus E. Balsio sukakčiai, kompozitoriai A. Žigaitytė kartu su A. Šenderovu sumanė, kad buvę E. Balsio mokiniai sukurtų „Dedikaciją Eduardui Balsiui“ (variacijas E-d-B-a tema). Į šį sumanymą atsiliepė 14 E. Balsio mokinių, kurių unikalus kūrinys, diriguojant D. Katkui ir talkinant Lietuvos muzikų rėmimo fondui, nuskambėjo 1995 metų sausio 12 dieną Vilniaus Menininkų rūmų Baltojoje salėje. Kai kas iš anuometinių „kritikų“ panoro sužinoti variacijų autorystę tam, kad galėtų kritiškesnį žodį pasakyti vienam ar kitam nemėgstamam kompozitoriui (Variacijų autorystė buvo pateikta alfabeto tvarka: V. Bartulis, D. Kairaitytė, G. Kuprevičius, A. Lapinskas, V. Ločeris, L. V. Lopas, V. Mikalauskas, A. Martinaitis, V. Paketūras, A. Šenderovas, J. Širvinskas, J. Tamulionis, K. Vasiliauskaitė, A. Žigaitytė). Tada po koncerto ir parašiau straipsnį „Nė vienas geras darbas nelieka nenubaustas“. Šis užrašas, A. Šenderovui pradėjus dirbti Lietuvos kompozitorių sąjungos atsakinguoju sekretoriumi, kabojo jo kabinete. O baigęs darbinę misiją Kompozitorių sąjungoje, šį užrašą pasikabino namuose, savo darbo kambaryje.

Turiu pasidžiaugti, kad A. Šenderovas buvo dėmesingas kiekvienam aplinkiniam, džiaugėsi ir tėvų nuveiktais darbais. Prieš daugelį metų su Anatolijum buvome pradėję kaupti jų muzikinius atšvaitus spaudoje. Ir ši surinkta medžiaga sudarė gana solidų aplanką. Gaila, kad kiek vėliau, atsiradus įvairiausių kliuvinių ir svarių kūrybinių planų, šis darbas stabtelėjo, bet ir įvairių susitikimų metu tą sumanymą vis prisimindavome. Priartėjus Anato-

Kaune, Nacionaliniame M. K. Čiurlionio dailės muziejuje prie M. K. Čiurlionio eskizų

A. Šenderovo namuose Nemenčinėje

lijaus tėvo violončelininko Michailo Šenderovo 100-mečiui, šią datą paminėjome Stasio Vainiūno namuose. Ir šį kartą Anatolijus buvo išradingas, panoręs, kad visi susirinkusieji susėstų taip, jog matytų kiekvieno akis. Beje, tada išsamesniame pasisakyme, prisimindamas gausybę M. Šenderovo koncertų po Lietuvą, kuriuos teko vesti, išsakiau siūlymą, kad namas Vilniuje, Vilniaus gatvėje, kur daugelį metų gyveno Šenderovai, būtų paženklintas memorialine lenta. Dabar gi, ši lenta turėtų priminti ir A. Šenderovą, kaip Lietuvos nacionalinės kultūros ir meno premijos laureatą, pelniusį Europos kompozitoriaus apdovanojimą, kuris savo opusais garsino Lietuvos vardą ir iš čia kilusių talentingų atlikėjų muzikavimą.

Ir dar. A. Šenderovas mėgo erdvę, ramybę ir lietuvišką aplinką. Įvairiomis progomis, dažniausiais su savo kūriniais jis nardė po pasaulį, po įvairias šalis, bet visada kūrybai nusiteikdavo savo namuose. Neatsitiktinai jis įsikūrė Nemenčinėje, jaukioje Lakštingalų gatvėje, nuosavame erdviame name, kur galėjo susikaupti ir prasmingai kurti, o reikalui esant, greitai pasiekti Vilnių. Prieš tai jis buvo įsikūręs Vieciūnuose, netoli Druskininkų. Ši sodyba taip pat buvo toliau nuo miestietiško šurmulio. Bet ji buvo toli nuo Vilniaus, su kurio muzikiniais kolektyvais, įstaigomis, atlikėjais reikėjo nuolat bendrauti. Tad po metų kitų Vieciūnai, kur netoliese glaudėsi ir poetas Sigitas Geda, liko tik gerais prisiminimais.

Taigi, su ypatinga širdies gėla sužinojau apie Anatolijaus išėjimą Amžinybėn. Nors su juo daug bendravome, iš jo niekada negirdėjau nusiskundimų dėl sveikatos. Ši netekties žinia buvo kaip perkūnas iš giedro dangaus.

2020 m. liepa

AŠTUONIOLIKA DRUSKININKŲ VASARŲ...

Nesitiki, kad palydėtos į praeitį aštuoniolika Druskininkų vasarų, vasarų ne pramogaujant prie Druskonio ežero ar Nemuno, o su M. K. Čiurlioniu, su jo muzika ir tapyba. Ir ne tik. Malonu, kad Druskininkuose laiką leidusieji sužinojo vis kažko naujo apie didį mūsų tautos kūrėją, kad į muzikinę tėkmę jungėsi vis naujos ir nau-

jos muzikos atlikėjų talentingos gretos, džiuginusios druskininkiečius ir Druskininkų svečius. Tai vis Lietuvos muzikų rėmimo fondo direktorės Liucijos Stulgienės sumanymas rengti tarptautinius meno festivalius „Druskininkų vasara su M. K. Čiurlioniu“, kurie per tuos metus kartu su Druskininkų savivaldybe pastebimai turtino šio miesto-kurorto kultūrinį gyvenimą, jungė ir pačius druskininkiečius aktyviai dalyvauti renginiuose. Tenka tik džiaugtis, kad Druskininkai, jų M. K. Čiurlionio meno mokykla augina muzikai, dailei pasišventusį atžalyną, telkia ir literatūrai gabų jaunimą.

Deja, aštuonioliktasis festivalis gerokai sumažino ankstesniųjų metų įdirbį, kai renginių būdavo 50–60. Koronaviruso baimė gerokai apribojo rengėjų sumanymus, ne tik renginių skaičių, bet ir vietoves. Daugiausia sakralinės muzikos valandų „Čiurlioniškąją stygą palietus“ surengta Druskininkų Švč. Mergelės Marijos Škaplierinės bažnyčioje, kur rūpestingai globojant klebonui V. Vaišvilui bei jautriai šventovės patarnautojų grupei, kaip ir ankstesniais metais vargonavo profesoriaus Gedimino Kviklio sutelkti mūsų vargonininkai. Kiekvieno koncerto pradžioje buvo primintos svarbiausios šių metų sukaktys: 100 metų, kai gimė popiežius Jonas Paulius II, taip pat jo amžininkas kardinolas Vincentas Sladkevičius, o Lietuvos Respublikos Seimui šiuos metus paskelbus Vilniaus Gaono ir Lietuvos žydų istorijos metais, kiekviename renginyje buvo paminėti šios tautybės muzikai, savo veiklą paskyrę Lietuvos muzikinei kultūrai. Taip ir norisi nepamiršti to gražaus muzikinio bendradarbiavimo.

Jau pradedant sakralinės muzikos valandų ciklą birželio 27 d. klausytojams buvo primintas Kėdainiuose gimęs smuikininkas, dirigentas ir kompozitorius V. Ebanas, kuris XIX a. pabaigoje Druskininkuose rengė orkestrinės muzikos koncertus, kuriuose skambėjo ir jo muzika. O vėlesniuose kassavaitiniuose renginiuose buvo pasidžiaugta tuo, kad smuikininkas ir dirigentas I. Vildmanas-Zaidmanas, gimęs Dotnuvoje, 1921 metais Kaune gyvenimui prikėlė ir pirmą kartą ten atliko M. K. Čiurlionio simfoninę poemą „Miške“, kad savo gimtinę talentingais darbais garsino Lazdijuose gimęs smuikininkas ir kompozitorius J. Achronas, Vilniuje gimęs smui-

kininkas J. Heifetzas, Klaipėdoje gimęs vargonininkas G. Grodbergas, Kaune gimę muzikai B. Gorbulskis, Ch. Potašinskas, J. Finkelšteinas, šiame mieste sėkmingai muzikavusios Hofmeklerių, Stupelių šeimos. O kur dar žavūs pramoginės muzikos atlikėjai arba įvairiais gyvenimo laikotarpiais į Lietuvos muzikinį gyvenimą įsijungę violončelės profesoriai L. Seidelis, P. Berkavičius, M. Šenderovas, smuiko profesorius A. Livontas, fortepijono profesoriai O. Šteinberg, J. Ginzburgas, berniukų choro „Ąžuoliukas" įkūrėjas H. Perelšteinas, šiandien Lietuvos muzikiniame gyvenime dalyvaujantys atlikėjai bei pedagogai L. Melnikas, B. Traubas, V. Kaplūnas, S. Okruško, B. Kirzneris ir kiti, taip pat netikėtai per anksti Amžinybėn išėjęs kompozitorius A. Šenderovas, Lietuvos muzikinei kultūrai padovanojęs ne vieną stambios apimties kūrinį, tarp jų ir fortepijoninę siuitą „M. K. Čiurlionio eskizai", kuri pelnytai puošia tarptautinių M. K. Čiurlionio pianistų konkursų dalyvių privalomasias programas. Beje, pats A. Šenderovas ankstesniais metais ne kartą dalyvavo šio festivalio koncertuose.

2020 metų „Druskininkų vasara...", kaip ir ankstesniais metais „augino" ir klausytojams pristatė visą būrį talentingų dainininkų, instrumentalistų. Tradiciškai ir šiųmečiame festivalyje dalyvavo pasaulinį pripažinimą pelnę atlikėjai, tarp jų Čiurlionio kvartetas, į kurio sudėtį įsijungė violončelininkas Glebas Pyšniakas, taip pat profesoriai Vladimiras Prudnikovas, Vytautas Juozapaitis, puikią muzikinę patirtį demonstruojantys atlikėjai: smuikininkė Dalia Kuznecovaitė, altininkas Andrius Pleškūnas, fleitininkė Viktorija Marija Zabrodaitė, dainininkai Judita Leitaitė, Saulė Šerytė, Eglė Juozapaitienė, Aušra Liutkutė... Ir visiems jiems tvirta muzikinė atrama buvo dalyvavę vargonininkai Renata Marcinkutė, Virginija Survilaitė, Živilė Survilaitė, Jarūnė Barkauskaitė, Jūratė Landsbergytė, Dainius Sverdiolas, Gediminas Kviklys... Neseniai džiuginęs klausytojus kaip dainininkas, Povilas Padleckis šį kartą pasirodė kaip puikiai įvaldęs vargonus, ir ne tik kaip solistas, vargonavęs M. K. Čiurlionį, J. S. Bachą ir kitus, bet talkinęs smuikininkei Juditai Vasiliauskaitei-Radomskienei ir talentingai dainininkei Silvijai Beatričei Petkevičiūtei, kurios programą puošė J. S. Bacho, J. Massenet,

O. Respighi, V. Klovos ir kitų kompozitorių kūriniai. Jos interpretuojamus kūrinius maloniai sutiko šventovę užpildę klausytojai.

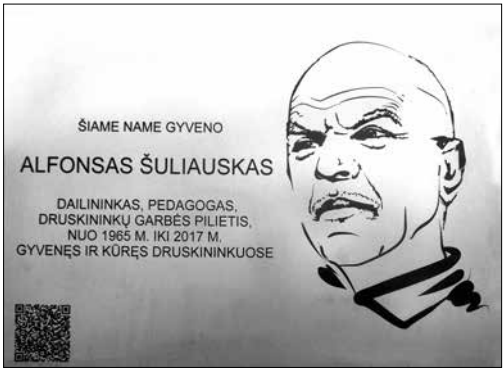
Subtili dovana klausytojams buvo ir tarptautinio muzikos festivalio „Sugrįžimai“ dalyvių įsijungimas į Druskininkų festivalio programas. Šiuo požiūriu ypač džiugino dainininkės Saulės Šerytės ir vargonininko D. Sverdiolo nuostabiai atlikti baroko epochos kompozitorių H. Purcello, G. F. Händelio opusai. Šiame koncerte savo pasiektą meistriškumą demonstravo ir fleitininkė Viktorija Marija Zabrodaitė (M. K. Čiurlionio, J. Mouquet, M. Ravelio, H. Purcello kūriniai), kurios atlikimą puikiai žino Šveicarijos ir kitų šalių klausytojai.

Festivalio rengėjai buvo dėmesingi ir į muzikinį gyvenimą įsiliejančiai jaunųjų atlikėjų kartai. Taigi, dažnas klausytojas buvo nustebintas dainininkių Dovilės Kazonaitės, koncertavusios su Čiurlionio kvartetu, Justinos Jacevič (su vargonininke V. Survilaite), iš Italijos sugrįžusios Olesios Mamonenko (su vargonininke Ž. Survilaite) pasirodymais, kurie patvirtino, kad Lietuva augino ir augina tauriam menui pasišventusius žmones. Beje, Lietuvos muzikų rėmimo fondo darbuotojai visada jautė druskininkiečių, ne tik Druskininkų savivaldybės, jos institucijų, bet ir miesto organizacijų dėmesį bei paramą. Tad, nenuostabu, kad ir šiųmečiame festivalyje ne kartą mirgėjo druskininkiečių pavardės. Ir ne tik Grand SPA „Lietuva“ salėje „Nemunas“, kur skambant Lietuvos kariuomenės orkestro garsams, muzikavo operos solistai Vladimiras Prudnikovas ir Ieva Prudnikovaitė, smuikininkė Dalia Kuznecovaitė, kanklininkė Aistė Bružaitė, birbynininkas Egidijus Ališauskas, jaunieji muzikai Akvilė Ališauskaitė ir Lukas Ališauskas. Tą šventišką vakarą gausiai susirinkusius klausytojus sveikino Druskininkų M. K. Čiurlionio meno mokyklos mokytojos ekspertės Eglės Sakavičienės parengtas, darniai muzikuojantis smuikininkų ansamblis. Kaip ir kasmet šįmet pasidžiaugta Druskininkų savivaldybės mokyklų moksleivių rašinių ir dailės konkursų „Čiurlioniška Raigardo slėnio legenda“ darbais, muzikavo mokyklos mokiniai ir mokytojai. Visa tai – indėlis į čiurlioniškąjį meno aruodą, kuris turtinamas jau beveik du dešimtmečius.

Lietuvos muzikų rėmimo fondas, kaip pagrindinis tarptautinio menų festivalio „Druskininkų vasara su M. K. Čiurlioniu“ rengėjas, nepamiršta menininkų, daug nusipelniusių Druskininkams. Sakralinės muzikos vakaras Druskininkų Švč. Mergelės Marijos Škaplierinės bažnyčioje buvo skirtas prieš porą metų Amžinybėn išėjusio dailininko, Druskininkų garbės piliečio Alfonso Šuliausko atminimui. Jo dovanos – tapybos darbai ir dabar tebepuošia Lietuvos muzikų rėmimo fondo ir Stasio Vainiūno namų erdves, kur jis surengė ne vieną savo parodą-kūrybos vakarą, pristatydamas ir savo rašinių knygas. Nuolat lankydamas Druskininkuose vykusius muzikinius renginius, jis savaip išgyveno, vis pieštuku „matęs“ tai vieną, tai kitą koncerto dalyvį. Tad ir rugpjūčio 1-osios jam dedikuoto koncerto klausytojai išvydo iš jo namų į Druskininkų šventovę atkeliavusį jo tapybos darbą, kurį jautriai komentavo jo žmona Vida Šuliauskienė. Šių emocijų įkvėpti nuostabiai muzikavo dainininkai Eglė Stundžiaitė ir Eimantas Bešėnas, kuriems vargonais tarė, o ir M. K. Čiurlionio, J. S. Bacho, L. Vierno ir kitų opusus atliko Jūratė Landsbergytė. Gal a. a. A. Šuliauskas jautė didžiųjų muzikos klasikų, taip pat druskininkiečių M. K. Čiurlionio, A. Bražinsko ir kitų muzikos skambesį... Tuo pat metu galima tik padėkoti, kad Druskininkai išsaugojo A. Šuliausko kūrybinio darbo aplinką, kad namas yra pasipuošęs jam skirta atminimo lenta.

Koronaviruso pandemijos baimės susiaurintoje festivalio programoje švytėjo daug talentingų atlikėjų, kurių ne vienas jau yra pajutęs koncertavimo užsienyje skonį (dainininkės I. B. Juozapaitytė, V. Datenytė, S. Liamo, O. Mamonenko, smuikininkės P. Daukšytė, I. Girdžiūnaitė ir kt.), bet trūko smuiko meistriškumo mokyklos, kuri sukviesdavo atlikėjus iš visos Lietuvos, mokinių pasveikinimų. Du koncertai vyko Druskininkų miesto muziejuje, kur atlikėjai – ansamblis „Lietuvos Jeruzalė“, dainininkė J. Leitaitė su pianistu J. Suchanovu – savo programas skyrė Vilniaus Gaono ir Lietuvos žydų istorijos metams. Tad, ne viename koncerte skambėjo ir neseniai Amžinybėn išėjusio kompozitoriaus A. Šenderovo kūriniai.

Druskininkų festivalio aidai M. K. Čiurlionio keliu nusidriekė ir į Varėnos rajoną, į Perlojį, Merkinę ir Senąją Varėną, kur

Namą, kuriame gyveno ir kūrė A.Šuliauskas, puošia memorialinė lenta

šių vietovių šventovėse vargonavo Ž. Survilaitė, J. Barkauskaitė, L. Giedraitytė, R. Marcinkutė kartu su dainininkais A. Liutkute, M. Žemaičiu ir kitais atlikėjais.

XVIII tarptautinio menų festivalio „Druskininkų vasara su M. K. Čiurlioniu“ pabaigtuvių koncerto klausytojus pasitiko ir turiningas leidinys, kuris apžvelgė ir priminė visiems, kiek daug reikšmingų momentų išpuoselėjo ši kasmetinė kultūros šventė, kurios laukė ir lauks ne tik druskininkiečiai, bet ir Druskininkų svečiai. O jų dėl koronaviruso pandemijos sumažėjo, nebuvo jų ir iš tolimesnių užsienio šalių. Bet svarbiausia, kad jų buvo iš Lietuvos ir druskininkiečių, kuriems M. K. Čiurlionio vardas, jo kūryba, kūrybinis palikimas buvo, yra ir bus nepaprastai brangus. Juk šio festivalio siekis buvo ir yra, kad M. K. Čiurlionis būtų žinomas Lietuvai ir pasauliui. Galima dar pasidžiaugti, kad 2013 metais Lietuvos muzikų rėmimo fondas „Už kultūros puoselėjimą Druskininkuose ir kasmetinio tarptautinio menų festivalio „Druskininkų vasara su M. K. Čiurlioniu“ organizavimą pelnė Druskininkų savivaldybės bronzinę skulptūrėlę „Ratnyčėlė“, o 2020 metų pradžioje Druskininkų savivaldybės meras Ričardas Malinauskas uolią šio festivalio sumanytoją ir pagrindinę koordinatorę Liuciją Stulgienę apdovanojo Druskininkų kultūros puoselėtojo diplomu ir premija.

Tokia, nors ir kuklesnė, bet kupina prasmingų muzikinių įspūdžių, buvo Druskininkų vasara, skirta M. K. Čiurlionio gimimo 145-osioms metinėms.

AMERIKA, AMERIKA...

Nuo pat jaunų dienų, kai išmokau suvokti aplinką, išgirdau žodį Amerika, nes ten „labai toli“ išvykdavo ir sugrįždavo mano senelis Jonas Mozgeris, mano mamos tėvas. Bet taip jau nutiko, kad eilinį kartą išvykęs, taip ir nebesugrįžo, nors močiutė Barbora Mozgerienė, negavusi jokios žinios, jo vis laukė. Taigi, Amerika man buvo kaip kažkoks nesuvokiamas kraštas, apie kurį ir mokykloje nuolat užsimindavome, kalbėjome, žvalgydamiesi į įvairių šalių istorijas. Ir kiekvieną kartą, paminėjus Ameriką, man likdavo klaustukas su nežinomybe.

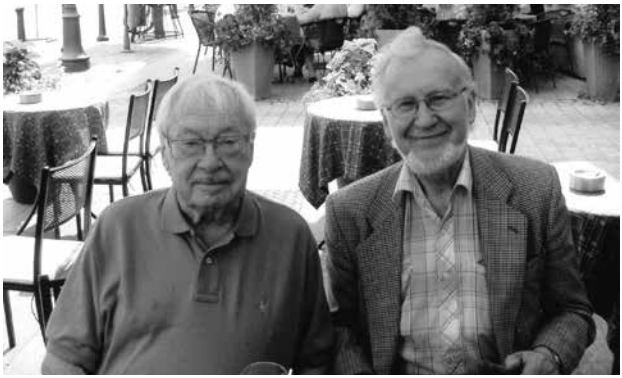

Seneliai Barbora ir Jonas Mozgeriai

Atkūrus Lietuvos Nepriklausomybę, kai vadavomės iš supusių varžtų, kai 1989 metų birželio 14-ąją pasirodė mano rengtas „Muzikos barų“ laikraštis, į kurį greitai sureagavo ne vienas užjūrio muzikas, plėtėsi žvilgsniai į tą mums iki tol uždraustą pasaulį. Atkeliavo laiškai, banderolės su Amerikos lietuvių įrašų kasetėmis, vėliau ir plokštelėmis. Prasiskleidus geležinei uždangai ir tenykščiai lietuviai muzikai pasirodė mūsų padangėje. Taip po valandėlių „Įrašai. Koncertai. Įrašai...“, kurią redagavo muzikologas Andrius

Amolevičius, o po jo mirties atsirado sumanymas rengti radijo valandėles „Tautiečių balsai“, kurių diapazonas vis plėtėsi. Taip, tarsi nepastebimai, prabėgo 9-ri metai, leidę kiekvieną savaitę liesti šią temą, kuri to meto TVR vadovybei buvo ne taip jau svarbi, kad ji būtų krovusi kokį nors pastebimą politinį kraitį. O mano honoraras už laidą vos padengdavo atvykimo į radiją visuomeniniu transportu išlaidas. Taip buvo... Ir kiekvieną savaitę, kaupdamas žinias būsimai laidai, mane lankė ir mintys apie mano senelį.

Pagaliau atėjo ir 2008-ųjų metų vasara, kai sumanyta aplankyti, o ir aplankyta Amerika nuo New Yorko iki Kalifornijos, Nevados, Oregono valstijų, kai galvoje šmėžavo vis senelio įvaizdis, senelio, kurio neteko matyti. Mačiau jį tik nuotraukoje, kuri buvo daryta XX-ojo šimtmečio pradžioje. O senelė, kuri gyveno iki 1959-ųjų, sulaukusi 103 metų, retai jį ir užsimindavo, nes apie Ameriką tuo metu bijojo ir kalbėti. Tiesa, vis rankiojau žinutes apie tai, ką jis galėjo ten, Amerikoje, veikti. O nuotraukoje matau jį gražiai nuaugusį, tvarkingai apsirengusį, ir tai lyg sako, kad jis buvo kultūringas, išpruseęs žmogus.

Su S. Balzeku Vilniuje 2013 m.

Kai 2008 metais padedant Nijolei Penikaitei peržengiau S. Balzeko kultūros muziejaus Chicagoje slenkstį, akys raibo nuo lietuviškų knygų gausybės. Pasijutau tarsi devintame danguje, sužavėtas dėmesiu lietuviškai knygai, lietuviškam žodžiui. Ir iki šiol esu nepaprastai dėkingas tada mane atlydėjusiai p. Nijolei Penikai-

tei, kad pajutau ir pats savo akimis pamačiau, kokie turtai sukrauti šiame muziejuje, kokia yra lietuviškoji Amerika, kurios mes net neįsivaizduojame. Beje, ir tada neapleido dėmesys mano seneliui – ieškojau jo buvimo Amerikoje atšvaitų. Neradau, kur ir kaip jis užbaigė savo gyvenimą, kur palaidotas. Bet aptikau bendrapavardį, gal tai ir jis, kuris būdamas Susivienijimo Lietuvių Amerikoje narys, siuntė lietuvišką literatūrą į Viekšnius. Tada ribotas buvimo muziejuje laikas neleido išgvildenti man taip rūpėtos temos. O gerokai vėliau, Vilniuje galėjau nusilenkti garbiajam S. Balzekui ir pasakyti jam, kokią dvasinę atgaivą pajutau Chicagoje jo globojamame muziejuje.

Tada, 2008-aisiais, vėl gi p. N. Penikaitės pagalbos dėka, galėjau pabūti J. Žilevičiaus – J. Kreivėno muzikologijos archyve ir susipažinti su tais didžiuliais lietuvių muzikinio gyvenimo turtais Amerikoje. Pajusti lietuviškumo tėkmę, žavėtis buvusio šio archyvo direktoriaus Kazio Skaisgirio palikta tvarka, kad čia besidarbuojant mane aplankė plunksnai pasišventęs Edvardas Šulaitis, o ir Faustas Strolia, su kuriais ryšys laiškais nenutrūko ilgai ilgai. Tada savo rankomis galėjau paliesti ir Vlado Jakubėno dokumentus, pasidaryti jo užrašytų lietuvių liaudies dainų kopijas. Antrą kartą svečiavausi Chicagoje p. N. Penikaitės rūpesčiu, jai perdavus Lemonto bendruomenės kvietimą apsilankyti ir vesti Chicagos Lietuvių operos veteranų pagerbimo vakarą Jaunimo centre, kur sutikau legendines šios operos asmenybes – Arnoldą Voketaitį, Daną Stankaitytę, Vaclovą Momkų, Vytautą Radžių, Algį Grigą, Joną Vaznelį ir kitus, taip pat Manigirdą Motekaitį... Tai buvo nepamirštami susitikimai ir su kitais mūsų tautiečiais, kurie padėjo aplankyti ne tik Šv. Kazimiero kapines, bet ir Chicagos lietuvių Tautines kapines, kurios saugo daugybės lietuvių muzikų atminimą. O Lemontas, ta lietuvybės sala Amerikoje, nuolat bažnyčioje suburia mūsų tautiečius, kurie čia laisvai reiškia savo jausmus, švenčia Lietuvos šventes. Tad ten, Lemonte, praleista ne viena diena tenykštės p. Aušrelės Sakalaitės jaukiuose namuose, įsirėžė atmintin visam laikui. Šiandieninė Amerika, jos lietuviškoji Amerika, tapo tikrai įsimintina. Ji įsimintina liko ir apsilankymu dienraščio „Draugas“

Su Nijole Penikaite-Petrošiene S. Balzeko kultūros muziejuje

Čikagoje su D. Stankaityte, M. Momkiene ir V. Momkum

redakcijoje, kur dirba žmonės, pasišventę lietuviškam žodžiui, lietuvybei, kad kiekvienas šioje šalyje gyvenantis žmogus žinotų, kas vyksta ne tik Amerikoje, bet ir Lietuvoje, kad jie pajustų visas lietuviško visuomeninio ir kultūrinio gyvenimo aktualijas. Tad ir pats vėliau ne kartą siunčiau savo rašinius į „Draugą“ ir jie juos maloniai spausdino.

MINIME LATVIJOS NEPRIKLAUSOMYBĖS DIENĄ

Kaip Lietuva, taip ir Latvija 2018-aisiais minėjo savo valstybių Nepriklausomybės atkūrimo 100-metį, iškilią datą, kurios svarbą supranta šių šalių piliečiai. Tai išgyvena ir abiejų šalių muzikai, kuriuos jungia daug prasmingų momentų.

Lietuva džiaugiasi, kad Latvijoje gimė mūsų muzikai T. Brazys, B. Dvarionas, J. Švedas, K. Griauzdė, S. Vainiūnas, A. Kunčius ir daugelis kitų, kaip ir Lietuvoje saulės šviesą išvydo garsusis kompozitoprius Jāz. Mediņš ir kt. Lietuva yra dėkinga Latvijai, kad jos konservatorijoje Rygoje muzikinį išsilavinimą įgijo V. Jakubėnas, J. Karosas, S. Vainiūnas, A. Šerėnas... Latvijoje prasmingai darbavosi A. Kačanauskas, nemažą pluoštą lietuvių liaudies dainų Lietuvoje užrašė, o ir harmonizavo E. Melngailis. Sovietinės tremties į Sibirą neišvengęs kompozitorius J. Līcītis Rusijos šiaurėje iš lietuvių tremtinių užrašė per 100 liaudies dainų, pluoštelį harmonizavo balsui su fortepijono pritarimu, o jau grįžęs į Rygą sukūrė variacijas fortepijonui lietuvių liaudies dainos „Sėdžiu po langeliu“ tema. Jas į plokšteles yra įrašęs latvių pianistas H. Brauns, kuris ne kartą lankėsi Lietuvoje. Beje, šias Variacijas savo repertuare turėjo ir Halina Znaidzilauskaitė. O J. Līcīčio harmonizuotos lietuvių liaudies dainos ne kartą skambėjo Stasio Vainiūno namuose, kai kiekvienais metais yra minima mūsų kaimyninės šalies Nepriklausomybės diena, o šiose atmintinose šventėse yra dalyvavęs Latvijos Respublikos Ambasadorius Lietuvoje, kiti garbūs šios šalies muzikai bei latvių tautybės žmonės, gyvenantys Lietuvoje, tarp jų ir dailininkas Egils Skuja, gyvenantis Biržuose, ir savo darbų parodą surengęs Stasio Vainiūno namuose.

Atmintinus muzikinius kontaktus su Lietuvos muzikais palaikė kompozitorius A. Žilinskis, muzikologas J. Vītoliņš, dirigentas L. Vīgners, muzikologas A. Klotiņš ir kt. Latvijos operos ir baleto teatras 1954 metais pastatė J. Juzeliūno baletą „Ant marių kranto“, 1969 metais ten buvo pastatyta V. Klovos opera „Amerikoniškoji tragedija“. Lietuvos televizija iš Rygos transliavo A. Žilinskio,

M. Zarinio, A. Kalninio, J. Medinio ir kitų kompozitorių sceninius veikalus. Rygos operos scenoje daug kartų dainavo K. Petrauskas, V. Grigaitienė, V. Noreika, I. Milkevičiūtė ir kiti nūdienos solistai. Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, Kauno Valstybės teatre nuolat dainavo žymiausi solistai, atvykę iš Rygos. Latvijoje vykstančiuose tarptautiniuose konkursuose sėkmingai pasirodo Lietuvos atlikėjai, kaip ir Latvijos atlikėjai ne kartą pelnė aukščiausias prizines vietas Lietuvoje rengiamuose tarptautiniuose konkursuose.

Vadinasi, muzikinis, kultūrinis bendradarbiavimas sėkmingai tęsiasi.

Prie paminklo J. Rainiui Rygoje

Rygoje su A. Pakalnyte-Zujeva

E. Melngailio harmonizuotų dainų knyga

LIETUVIŲ TAUTINIO MENO BARUOSE

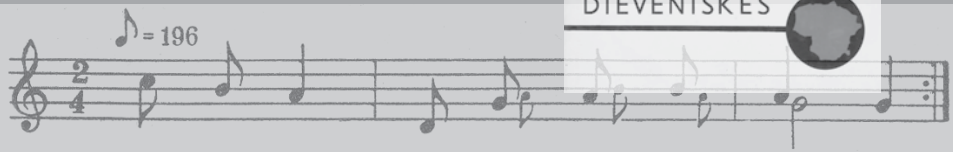

GAIDĖS
IR RIMŠĖS
APYLINKĖS

DIEVENIŠKĖS

Kur veda kasdienis darbų maratonas? Nuolat apie tai pagalvoju, bet nerandu atsakymo. O apie tai galvodamas, vis prisimenu praeitį, gal ir savo vaikystę, kada darbuose paskendę kaimo žmonės mokėjo ir padainuoti, pabūti kartu. Sugrįžęs į tas jaunystės dienas, į tas vietoves – nebeatpažįstu buvusios Lietuvos, Žemaitijos, Viekšnių valsčiaus vietovių. O juk čia skambėjo dainos, skambios liaudies dainos, skambėjo tai vienoje sodyboje, tai kitoje, o dabar jų – nebėra.

Kiek vėliau, 1958 metų vasarą pradėjau vaikščioti Dzūkiją, Varėnos rajoną, ne tik Vilkiautinio kaimą, bet ir Zervynas, rinkdamas, užrašinėdamas liaudies dainas. Nebuvo sodybos, į kurią užėjęs nebūtum išprašęs, kad padainuotų. Vėlesniais metais dulkėtais Lietuvos keliais ir keleliais, o jie nebuvo asfaltuoti, išvaikščioti Skuodo, Mažeikių, Akmenės, Biržų ir kiti rajonai. Žinoma, kai kada reikėjo pagaląsti ir liežuvį, kad prikalbintum prabilti santūresnį žmogų, kad jis atvertų savo „dainų skrynelę" ir padainuotų. Teko sutikti ir tokių, kurie prieškario metais buvo atvykę į Kauną ir dainavo S. Šimkui, Z. Slaviūnui... Tarp tokių buvo ir Albina Žiūkienė-Katelytė iš Palėvenėlės kaimo, kuri, man darbuojantis Lietuvių kalbos ir literatūros instituto Tautosakos sektoriuje, prisiminusi daug tautosakos turtų, pati čia apsilankė. Jos dainas į magnetofono juostas užrašinėjau daug kartų. Ir vieną kartą ji atsinešė savo numegztas pirštines ir padovanojo. Dėkojau, džiaugiausi jos kruopščiu darbu. Bet šių pirštinių taip ir nenešiojau – jas tebelaikau kaip meno kūrinį, kuriam jau per 50 metų.

Esu laimingas, kad po Lietuvą, jos dulkėtais keliais ir keleliais, takeliais vaikščiuojau su Jurgiu Dovydaičiu, Marijona Čilvinaite, Norbertu Vėlium, Danute Krištopaite ir kitais, kad bendravau su Jadvyga Čiurlionyte, Zenonu Slaviūnu, Juozu Aiduliu, Stasiu Paliuliu, Zofija Puteikiene ir kitais, kad galėjau iš jų mokytis suvokti tautosakos užrašymų prasmę, kas, žinoma, formavo mano tautinį nusiteikimą, dėmesį lietuvių tautiniams muzikos instrumentams, jiems sukurtai lietuvių kompozitorių muzikai. Džiaugiuosi, kad per savo gyventus metus užrašiau per 4000 lietuvių liaudies dainų, dainuojamų pasakų melodijų, garsų pamėgdžiojimų, dainų tekstų, kad Lietuvos radijui parengiau ne po vieną dešimtį laidų ciklams „Lietuvių liaudies dainininkai, pasakoriai, muzikantai", „Lietuvių liaudies dainų rinkėjai ir puoselėtojai", „Kunigai – lietuvių tautosakos užrašinėtojai", 494 laidas „Tautiečių balsai", kuriose buvo gaivintas ir mūsų išeivių tautinis nusiteikimas... Šių laidų rankraštiniai tekstai tebeguli storuose aplankuose, vis tikintis, kad jie gal bus verti ne vienadienio nuskambėjimo eteryje. Juk tai buvo pasižvalgymai po lietuvišką muzikinį pasaulį, susitikimai su asmenybėmis, kurių gyvenimo knygos jau užverstos. O kur dar beveik penkeri metai, kai buvo „vaikščiota" lietuvių tautinio meno ansamblio „Čiurlionis" keliais, rašant ir rengiant spaudai apie jo 1949–1991 metų kūrybinę veiklą, vis lankant tolimą, bet artimą Ameriką. Beje, vis dėmesys krypo ir į Latviją, kurią vaikystės metais padėjo pažinti mano Mama.

Beje, ne vieną savo užrašytą lietuvių liaudies dainą harmonizavau balsui su fortepijono pritarimu, chorams. Jas su P. Tamošaičio vadovautu „Sutartinės" ansambliu dainavo Gražina Apanavičiūtė, dainavo Lietuvos televizijos ir radijo vyrų bei moterų oktetai, operos solistė Regina Šilinskaitė su profesorės Linos Naikelienės vadovautu Lietuvos dailės muziejaus ansambliu „Kanklės", Balys Urbonas, profesorė Regina Maciūtė, Herta Kaniauskaitė, Malgorzata Minkel su Mariaus Pupkovo vadovaujamu Vilniaus B. Dvariono dešimtmetės muzikos mokyklos Didžiuoju fleitų ansambliu...

Dalelė šio tautinio nusiteikimo blyksnių prabyla šios knygos skyriuje.

„Lietuvių tautosaka“ 175
Dainos, atėjusios iš praeities 178
Apie dainų melodijas 181
Jis atskleidė lietuvių liaudies dainų grožį 184
Tautosakos muzikinės ypatybės 186
Ką kalba amžių vėjai 190
Pastabos apie dainų melodijas 193
Lyg raštuotas koncertas 195
Iš dešimtosios viršūnės 198
Žydėk, obelėle 200
E. Melngailio vokaliniai kūriniai 203
Juozo Indros vokaliniai kūriniai 205
Smagi „Sutartinės“ daina 207
Kuklus meno darbininkas 211
Lietuvių liaudies dainyno pirmoji knyga 212
Stasio Šimkaus užrašytos lietuvių liaudies dainos 216
Kunigai – lietuvių tautosakos rinkėjai ir puoselėtojai 221
Dirbęs Lietuvos kultūrai 226
T. Brazio dainų išdailos ir muzikinio folkloro studijos 231
Įrašai, tapę istorija 237
Lietuvių liaudies dainų rinkėjas ir harmonizuotojas 238
Žodis apie kolegę 242
Dabinęs lietuvių tautinės muzikos medį 246
Žemaičių dainos 249
Некоторые аспекты музыкально-фольклорных связей Литвы и Латвии 251
Vaclovo Juodpusio kūrybinė biografija, susijusi su tautosaka 260
Dalyvavimas tautosakinėse ekspedicijose 260
Leidiniai, kuriuose išspausdinta Vaclovo Juodpusio užrašyta tautosaka 260

„LIETUVIŲ TAUTOSAKA“

– tokiu pavadinimu knygynuose pasirodė Lietuvos MA Lietuvių kalbos ir literatūros instituto paruoštas, Valstybinės politinės ir mokslinės literatūros leidyklos išleistas lietuvių tautosakos pirmasis tomas „Dainos“. Šiuo tomu pradedamas leisti pirmasis tokios apimties apibendrinamojo pobūdžio lietuvių tautosakos leidinys, kurį sudarys penki tomai.

Bene pirmą kartą dainuojamoji tautosaka pas mus skelbiama taip išsamiai, pateikiant visų žanrų būdingiausius pavyzdžius. Tiesa, pradžią čia jau padarė meno mokslų kandidatės J. Čiurlionytės rinktinė „Lietuvių liaudies dainos“, išleista dar 1955 metais. Lietuvių kalbos ir literatūros instituto rankraštyne saugoma daugiau kaip 200 000 įvairių žanrų dainų bei jų variantų. Mūsų folkloristai dainuojamąją tautosaką sistemina, ir šiuo metu jau baigiamas paruošti katalogas leidžia vienoje vietoje sukaupti atskirų žanrų charakteringas dainas su gausiais jų variantais. Paruoštas dainuojamosios tautosakos katalogas tuo pačiu teikia plačias galimybes dainas išsamiau apibendrinti ir jas skelbti. Kruopštus katalogo paruošimas jau davė pirmuosius vaisius – šis didelis darbas atsispindi „Lietuvių tautosakos“ pirmame tome.

Platus filologijos mokslų kandidato Ambraziejaus Jonyno įvadinis straipsnis „Lietuvių liaudies dainos“ apibūdina knygoje patalpintų dainų tekstus, jų išraiškingą poetinę kalbą, pabrėžia mūsų dainų idėjinį-meninį įvairumą, jų poveikį lietuvių rašytinei literatūrai. Šalia to, straipsnyje randame ir platesnį liaudies dainų aprašymą, pažymint atskirų žanrų būdingus bruožus.

Liaudies dainų tekstus atrinko Tautosakos sektoriaus jaunesniosios mokslinės bendradarbės V. Barauskienė ir B. Kazlauskienė.

Knygoje patalpinti 646 dainų tekstai atspindi įvairią liaudies dainų nuotaiką, jų poetinį grožį, „padeda mums geriau pažinti gimtojo krašto praeitį, liaudies buitį, pasaulėžiūrą, jausmus, interesus ir siekimus, turi didžiulės ideologinės bei auklėjamosios reikšmės“. Pirmame tome beveik visos dainos spausdinamos iš tautosakos rankraštyne saugomų instituto bendradarbių bei korespondentų užrašymų, ir tik nedidelė jų dalis pateikiama iš kitų rinkinių, kaip L. Rėzos „Lietuvių liaudies dainos“, A. Juškos „Lietuviškos dainos“, A. Sabaliausko „Lietuvių dainų ir giesmių gaidos“, Z. Slaviūno „Sutartinės“.

Įvadinio straipsnio pirmame skyriuje teisingai rašoma, kad „liaudies dainos visų pirma yra skirtos dainuoti, o ne skaityti, kaip kad rašytinė poezija. Tad liaudies dainos visumą sudaro tekstas ir melodija“.

Liaudies dainų melodija ir tekstas vystėsi glaudžiame ryšyje, ir ją mes suprantame kaip melodijos ir teksto visumą, taip, kaip iš esmės ji egzistuoja, kaip atliekama. Niekas neneigia, kad liaudies dainų tekstai „yra vertingas poetinės kūrybos šaltinis“. Bet neturime užmiršti ir nemažesnio dainų melodijų poveikio mūsų kompozitorių kūrybai. Todėl išvada tik viena – būtina užrašinėti dainų tekstus su melodijomis.

Įsigalėjusi bloga tradicija užrašinėti liaudies dainų tekstus be melodijų privedė prie to, kad vertingiausius tekstus leidinyje reikėjo skelbti be melodijų arba jas skolintis iš kitų dainų. Taip „Lietuvių tautosakos“ pirmame tome iš 646 dainų tekstų, melodijas turi tik 408. Tomo parengėjai, norėdami užpildyti šią spragą, vertingesniems tekstams melodijas skolino iš jų variantų. O to, žinoma, galima buvo išvengti. Jeigu visi dainų tekstai turėtų melodijas – nereikėtų jų spausdinti atskirai po dainų tekstų, kaip tai daroma šiame „Lietuvių tautosakos“ tome. Tada jį mieliau vartytų ne tik besidomintieji dainų tekstais, bet ir muzikai. Be to, tautosakinė medžiaga nebūtų taip išblaškyta.

Melodijų skaičius knygoje, palyginti, nemažas. Visos žanrinės grupės, išskyrus mitologines dainas, perspausdintas iš L. Rėzos rinkinio „Lietuvių dainos“, turi dalį dainų su melodijomis, kas leidžia pilniau spręsti apie jų nuotaiką ir išsivystymo laipsnį.

Jeigu dainų tekstų variantai parinkti kuo įdomesni ir pilnesni, tai dainų melodijos kiek nukentėjo. Jų paruošimas sukelia skubotumo ir neatidumo įspūdį. Melodijose pastebime nemaža klaidų. Jau ketvirtos dainos melodijos trečiame takte metras turi būti $\frac{4}{8}\ \frac{5}{8}$; metras praleistas sutartinės „Žvilgso raselė“ (44) melodijos antroje eilutėje. Su pažymėtu metru nesutampa dainos „Ralio, ašai viena ganiau“ (103) melodijos antras taktas. Klaidina ir dainos „Pralėkdamas bitinėlis pro drevę“ (76) melodija; ta pati melodija teisingai išspausdinta J. Čiurlionytės rinktinėje „Lietuvių liaudies dainos“ (Nr. 31). „Močiutė po turgų“ (137) melodijos metras aiškiai $\frac{3}{8}$, o ne $\frac{3}{4}$. Be to, šios melodijos ketvirtame takte fa^2 ir mi^2 turi būti šešioliktinės, o ne aštuntinės. Dainos „Tai tam kiškeliui“ (195) melodija prasideda mi^1, o ne re-diez^1, kaip išspausdinta. Yra ir daugiau netikslumų, nuo ko, žinoma, kiek nukenčia leidinys.

Tomo parengėjai paaiškinimus dainoms paruošė kruopščiai. Šiame skyriuje randame duomenis apie pateikėjus, užrašytojus, tikslią dainos signatūrą, o taip pat dainininko pastabas, kurios dažniausiai nusako dainos funkciją. Gerai, kad stengtasi pažymėti ir kompozitorius, harmonizavusius populiariausias liaudies dainas. Tiesa, jų nedaug, nors atidžiau peržvelgę rinkinį, matome, kad patalpintas dainas harmonizavo arba panaudojo savo kūryboje žymiai gausesnis mūsų kompozitorių būrys.

Tome randame liaudies poezijos rinkėjų ir meno mylėtojų – T. Brazio, muzikologės J. Čiurlionytės, kompozitorių J. Bendoriaus, J. Bielionio, B. Dvariono, S. Šimkaus, J. Tallat-Kelpšos užrašytų dainų. Tuo būdu leidinys padeda geriau išstudijuoti šių meno veikėjų įvairias veiklos sritis, pažinti minėtų kompozitorių kūrybą: jų užrašytos dainos vėliau buvo harmonizuotos arba kaip tematinė medžiaga panaudotos įvairiuose kūriniuose.

Reikia tikėtis, kad „Lietuvių tautosakos“ pirmasis tomas „Dainos“ patrauks ne tik folkloristų, kompozitorių, bei jų kūrybos tyrinėtojų, bet ir plačiosios visuomenės dėmesį.

Ta pačia proga norėtųsi pasiūlyti, kad Lietuvių kalbos ir literatūros institutas paruoštų lietuvių liaudies dainų rinktinę, kur

būtų paskelbtos dainos su melodijomis, atrinktos pagal melodijų vertę. Turimas melodijų katalogas tai leidžia jau dabar padaryti.

„Literatūra ir menas“, 1963 m. kovo 9 d., Nr. 10 (852).

DAINOS, ATĖJUSIOS IŠ PRAEITIES

Mūsų respublika nedidelė, tačiau nuo seno garsėja savo liaudies kūryba – nuostabaus grožio dainomis, išraiškingomis pasakomis, šokiais, žaidimais, instrumentine muzika, patarlėmis, priežodžiais ir t. t. Atskiri kultūros veikėjai ja susidomėjo maždaug prieš pusantro šimto metų, kai ir kitose Europos šalyse buvo pradėtos rinkti liaudies dainos. Tada užrašinėtojai ieškojo gražių, meniškai vertingų melodijų ir tekstų, „originalių“, „nesugadintų“ liaudies dainų pavyzdžių.

Palaipsniui užrašinėtojai pastebėjo nepaprastą liaudies dainų variantų gausumą ir įvairumą, o tyrinėjant liaudies kūrybą, lyginant šiuos variantus, išryškėjo tam tikri tautosakos dėsningumai, intonacinis, stilistinis bendrumas, atlikimo maniera ir kt. Dėl to pastaruoju metu ir stengiamasi iš įvairių vietovių surinkti kaip galima daugiau tautosakos, kuri ateityje padės daryti drąsesnius ir teisingesnius apibendrinimus.

Turtingiausias lietuvių liaudies kūrybos lobynas sukauptas Lietuvos Mokslų Akademijo Lietuvių kalbos ir literatūros instituto Tautosakos rankraštyne. Čia jis tvarkomas, sisteminamas, ruošiami tautosakos leidiniai. Rankraštyno fonduose saugoma ir gausi tautosakinė medžiaga, surinkta Akmenės rajone.

Tarp senų rinkinių randame Juozapo Permino (iš Kegrių kaimo) 1883 metais rusiškomis raidėmis užrašytas septynias vestuvines oracijas, įvairių tautosakos rinkėjų 1893 metais užrašytus dainų tekstus Papilės apylinkėse.

Žymiai daugiau tautosakinės medžiagos Akmenės rajone surinkta šio amžiaus pradžioje. Tai 41 dainos tekstai, užrašyti 1910 metais Papilės apylinkėse. Nemažas pluoštas dainuojamosios tau-

tosakos, tarp jų daug vaikų dainų, surinkta 1919 metais Papilės ir Viekšnių apylinkėse.

Prieškario metais, kaip ir anksčiau, tautosaka Akmenės rajone buvo renkama nesistemingai. Šiuo darbu domėjosi tik pavieniai asmenys, paskyrę tam savo laisvalaikio dalį. Iš įdomesnių tautosakos rinkinių minėtinas Jono Narvido rinkinys, kurio medžiagą sudaro 1935 metais užrašytos dainos. Jame pateiktos 48 dainos su melodijomis, kurias padainavo Kivylių kaimo gyventoja Ona Butnorienė ir klykoliškė Eleonora Braškytė. 1937 metų pabaigoje per Akmenę ėjo kompozitoriaus Jono Bielionio tautosakos rinkimo kelias. Tada šis tautosakininkas entuziastas iš Uršulės Andrulienės užrašė nedidelį pluoštelį įdomių liaudies dainų su melodijomis.

Daug vertingų liaudies kūrybos pavyzdžių užrašyta pokario metais. Tai dainos, žaidimai, pasakos, smulkioji tautosaka iš Zaventės, Dabikinės, Gyvolių, Kivylių ir kitų kaimų. O kiek reikšmingos medžiagos sukaupta 1964 metais įvykusios tautosakinės ekspedicijos metu! Vaikščiodami iš vieno kaimo į kitą, dažnai pagalvodavome, kaip sugebėjo šie darbštūs žmonės – karvių melžėjos, runkelių augintojos, šienpjoviai ir grėbėjos – išsaugoti savo tėvų, senelių sukurtas dvasines vertybes. Mūsų instituto darbuotojai užrašė Medemrodės, Kivylių, Klykolių, Vegerių ir kitų apylinkių liaudies dainininkų, pasakorių pateiktą turtingą tautosakinę medžiagą. Ekspedicijos metu buvo surasta daug talentingų pateikėjų. Tai klykoliškiai Emilija Vaitiekūnienė, padainavusi 52 dainas,

Liaudies dainininkė pavadino mane apsikipšavusiu

Veronika Čepukienė, pateikusi 99 tautosakos vienetus, Emilija Butkienė, padainavusi 21 dainą, Magdelena Gricienė prisiminusi apie 40 dainuojamosios tautosakos pavyzdžių. Daug pasakų, dainų buvo užrašyta iš Antano Karvelio, gyvenančio Kivylių kaime. Nors ir nedaug, tačiau vertingų dainų padainavo Juozas Kazlauskas iš Medemrodės kaimo, Jonas Mozgeris iš Kegrių ir daugelis kitų.

Skaičius garsinių tautosakos įrašų, kurie kaupiami nuo 1908 metų, ekspedicijos metu išaugo dar 800 vienetų. Šiuo metu surinkta medžiaga tvarkoma ir, reikia manyti, greitu laiku bus moksliškai ištirta.

Akmenės rajono teritorijoje užrašytos dainos, pasakos ne kartą buvo paskelbtos Lietuvių kalbos ir literatūros instituto paruoštuose leidiniuose. Antai, Elzbietos Jankauskienės (Jonaičių km.) ir Izidoriaus Griciaus (Rimšių km.) padainuotos dainos, M. Lengvenienės (Zaventės km.) 4 pasakos išspausdintos leidinyje „Lietuvių tautosaka, užrašyta 1944–1956“, o Bronės Griciuvienės (Rimšių km.) ir Onos Butnorienės (Kivylių km.) dainos – „Lietuvių tautosakos“ I ir II tomuose. Be to, daugelio Akmenės rajono liaudies dainininkų balsai skambėjo per radiją, juos dainuojant matė televizijos žiūrovai.

Užrašyta gausi tautosakinė medžiaga Akmenės rajone rodo, kad šiame mūsų respublikos kampelyje buvo ir yra daug talentingų dainininkų, pasakorių, muzikantų. Kad turėtume pilną vaizdą apie jų dabartinį repertuarą, tautosakos rinkimo darbą reikia ir toliau tęsti. O tai puikiai padaryti gali mokyklų mokytojai, mokiniai, visi tautosakos entuziastai.

Dainas užrašius iš J. Mozgerio Kegrių kaime

Reikia neužmiršti, kad surinkti tautosakos pavyzdžiai turi didelę mokslinę reikšmę. Jie tampa neįkainojamu turtu ir, būdami fonotekų fonduose, prieinami kiekvienam, besidominčiam liaudies kūryba.

„Vienybė“, Akmenė, 1965 m. liepos 22 d., Nr. 70 (1192).

APIE DAINŲ MELODIJAS

Kompleksinės ekspedicijos metu buvo užrašyta gana daug dainuojamosios tautosakos. Reikšmingas darbas atliktas užfiksuojant dainų melodijas. Tautosaka buvo užrašinėjama iš skirtingo amžiaus dainininkų, kurių kiekvienas pateikė šioje vietovėje paplitusių dainų pavyzdžių. Peržvelgus surinktąsias dainas, išryškėja, kad viduriniosios kartos dainininkai labiau mėgsta daugiabalsės struktūros melodijas. Jų repertuare sutinkame gana daug visuose Aukštaičiuose paplitusių dainų melodijų charakteringų bruožų. Antra vertus, vyresniosios kartos dainininkų repertuare išliko dzūkams būdingų dainų: jų melodijos dažniausiai vienbalsės, sudėtingo ritmo ir t. t. Šie bruožai labiausiai išryškėja Kazio Ruko, Uršulės Čeponienės, Rozalijos Vaickuvytės pateiktose dainose.

Antai U. Čeponienės dainos „Bėkie, bėkie, barelėli“ visa melodinė linija sukoncentruota mažosios tercijos intervale, ir tik frazės ar melodinės eilutės gale ji nusileidžia kvarta žemyn. Tačiau ši jos daina savo intonacijomis žymiai skiriasi nuo žinomos dzūkų dainos „Bėkit, bareliai“ melodijos. Kitos U. Čeponienės dainos taip pat yra siauros apimties, pagrindinis jų melodijos motyvas – trumpas, kartojamas ir vystomas daug kartų.

R. Vaickuvytės dainuojama liaudies dainos „Bėk, bėk, barelėli“ melodija taip pat išraiškinga. Kai kurios jos intonacijos sutampa su dzūkų dainos „Bėkit, bareliai“ intonacijomis, tačiau ritmo atžvilgiu ji ramesnė. Kitų R. Vaickuvytės atliekamų dainų melodijos – vienbalsės struktūros. Atskirose dainose, ypač „Jau saulutė leidžias“, aiškiai pabrėžiamas kvintos tonas. Metroritminiu požiū-

riu R. Vaickuvytės dainos gana išraiškingos. Šalia besikeičiančio $\frac{2}{4}$ ir $\frac{3}{4}$ arba $\frac{3}{8}$ metro dažnai pasitaiko $\frac{5}{8}$ arba taisyklingai pasikartojančios $\frac{5}{8}$ ir $\frac{3}{8}$ ritminės formulės. Jos dainoms būdinga mažorinė, giedra nuotaika, liūdnoką atspalvį turi tik mažesnioji jų dalis.

Ignalinos draustinio teritorijoje plačiai dainuojama populiarioji dzūkų liaudies daina „Ir atskrido pova“. Ją žino ir moka kiekvienas šios vietovės gyventojas. Dažniausiai šią dainą dainuoja taip, kaip ją padainavo K. Rukas (žr. leidinio „Ignalinos kraštas“ p. 250). Tačiau Vincė Vaitkevičienė padainavo kiek skirtingą melodijos variantą, kuris pasižymi siaura – grynos kvintos – apimtimi, nors savo intonacijomis labai giminingas pagrindiniam šios dainos tipui.

Dainos „Ir atskrido pova“ melodiją Labanoro dūda pagrojo ir Antanas Žigas:

Ignalinos krašte dainuojamos ne tik aikštaičiams, dzūkams, bet ir žemaičiams būdingos melodijos. Tokiose dainose pabrėžiamas mažorinis trigarsis, ypač ryškiai suskamba jo kvinta ir tercija.

Būdingiausiais Ignalinos draustinio teritorijoje paplitusių dainų bruožais laikytini melodinės linijos lankstumas, metroritminės struktūros įvairumas. Be jau minėtų $\frac{5}{8}+\frac{3}{8}$ metroritminių formulių, dažnai pasitaiko $\frac{5}{8}+\frac{3}{8}+\frac{3}{8}$ ir $\frac{5}{8}$ („Pažiūrėk, sesyte“ – V. Vaitkevičienė, „Saulė nusileido“, „Pažiūri mergelė“ – Paulina Kudabaitė), $\frac{4}{8}$ ir $\frac{3}{8}$ („Devyni metai“ – Veronika Kudabaitė), $\frac{2}{4}$ ir $\frac{3}{4}$ („Seni žmonės kalba“ – Malvina Vaitkevičienė), $\frac{5}{8}$ ir $\frac{2}{4}$ („Per dieną panelė“ – Eleonora Ivanauskienė). Sudėtinga metroritmine sandara išsiskiria E. Ivanauskienės daina „Svotuliai, lingaučio“:

Užrašytų dainų melodijoms labai būdinga sinkopė. Yra dainų, kur ji skamba kiekvienoje frazėje. Tuo pasižymi E. Ivanauskienės dainos „Per pavasarį“, „Oi Dieve mano“ (3/4 ♪ ♩ ♪ ♪ ♪), Marijonos Brūkštienės daina „Tai dėkui močiutei“, Elžbietos Paukštienės daina „Pasėjau rūtą“(3/4 ♪ ♩ ♪ | ♩ ♩)ir daugelis kitų. Daugumos melodijų būdingas bruožas – kurio nors motyvo ar takto sekvencinis vystymas.

Šalia vienbalsių dainų labai didelę dainininkų repertuaro dalį sudaro dviem balsais atliekamos dainos. Antras balsas – tai ne paprastas melodijos palydėjimas tercijomis, bet savarankiškesnis, ramesnis pritarimas. Jis dažniausiai remiasi pastoviaisiais, ypač I ir V dermės, laipsniais. Tokiu būdu tarp melodijos ir antrojo balso susidaro sekundų, tercijų, kvartų, kvintų, septimų ir oktavų sąskambiai, kurie suteikia dainai nemaža raiškumo, gaivumo. Tai būdinga T. Paukštienės ir B. Paukštytės dainuojamoms dainoms „Gerk, gerk, gerk, berneli“, „Žalia volungėlė“, „Bėras mano žirgas“, V. Vaitkevičienės ir A. Vaitkevičienės – „Papūtė vėjelis“ ir daugeliui kitų.

Ignalinos landšaftinio draustinio teritorijoje užrašytos liaudies dainų melodijos atskleidžia jų kūrėjų turtingą jausmų pasaulį, kūrybinės minties savitumą ir įvairumą.

„Ignalinos kraštas“. Vilnius: Vaga, 1966, p. 193–195.

JIS ATSKLEIDĖ LIETUVIŲ LIAUDIES DAINŲ GROŽĮ

Minint 100-ąsias Č. Sasnausko gimimo metines

„Giliau įsižiūrėjus į Česlovo Sasnausko kompozicijas, matome, kad nuo pradžios iki galo jos yra grynai lietuviškos, be to, dar pilnos rimtumo ir parašytos labai tikrai pagal muzikos mokslo reikalavimus. Mums gi jos turi dvigubą vertę, nes be to, kad tai gražios lietuviškos ir rimtai rašytos, yra dar mūsų kultūrinės muzikos plėtojimo pradžia. Tokių kompozicijų dar neturėjome. Ligšioliniai mūsų kompozitoriai harmonizavo vien liaudies dainas, palikdami jas ankštuose rėmuose... Č. Sasnausko kompozicijos jau kitokios rūšies „vertybės...“

(M. K. ČIURLIONIS)

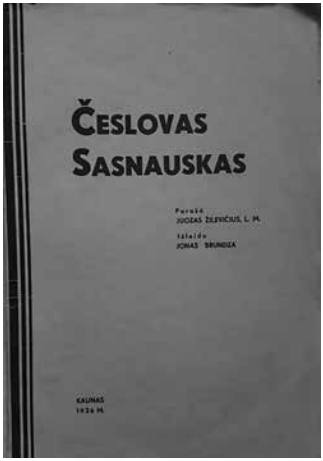
„Č. Sasnauskas, apvilkęs liaudies dainą, kaip tą sesutę, šventadienio rūbais kontrapunkto forma, parodė lietuvių liaudies dainos motyvus pilname grožyje, parodė ne tik mums patiems, bet ir kaimynų tautos gėrėjosi žinovo ištobulinta melodija: juo ilgiau klausės, giliau suprato, daugiau pamatė joje grožio...“

(Choro dirigentais A. VAIČIŪNAS)

Tai tik du trumpi pasisakymai apie Česlovą Sasnauską, bet juose išreikšta kompozitoriaus kūrybos reikšmė lietuvių nacionalinei muzikai ir ta meilė, su kuria mes ir dabar minime jo vardą. Šiandien pažymime 100-ąsias Č. Sasnausko gimimo metines, žmogaus, kuris dar XIX amžiaus pabaigoje energingai dalyvavo muzikiniame gyvenime, rinko, studijavo, harmonizavo ir propagavo lietuvių liaudies dainas, rašė originalius muzikos kūrinius.

Č. Sasnausko vaikystė ir jaunystė prabėgo Kapčiamiestyje, Gražiškiuose ir Vilkaviškyje. Jaunasis muzikas bendravo su paprastais kaimo žmonėmis, turėjo progos klausytis jų liaudies melodijų, kurias vėliau padabino spalvingais harmonijos rūbais.

Po studijų Kaune Č. Sasnauskas vargonininkavo Daugpilyje, kur lygiagrečiai vadovavo chorui. 1891 metais jis persikėlė į Peterburgą. Be studijų konservatorijoje, Č. Sasnauskas ir čia organizavo lietuvių chorus. Plataus pripažinimo ten susilaukė jo daina „Kur bėga Šešupė“.

Baigęs konservatoriją, Č. Sasnauskas rimtai studijavo specialią harmoniją, kontrapunktą, muzikos formas, užsienio kalbas. Su šiomis žiniomis jis išvyko į Vakarų Europą.

Gyvendamas toli nuo tėvynės, kompozitorius nepamiršo savo krašto dainų. Italijoje jis pradėjo harmonizuoti lietuvių liaudies dainą „Siuntė mane motinėle“. Polifoniškai išvystęs, kompozitorius suteikė jai tokių spalvų, kurių lietuvių muzikai dar nebuvo naudoję.

Harmonizuodamas lietuvių liaudies dainas, Č. Sasnauskas vadovavosi polifoniniu variaciniu vystymo principu. Jo kompozicijose pagrindinė melodija, sudarydama vientisą muzikinį audinį, dažnai vingiuoja per visus choro balsus. Tačiau jo dainų paprastumą pabrėžia saikingai panaudotos išraiškos priemonės.

Savitą Č. Sasnausko talentą atskleidžia ir harmonizuota liaudies daina „Lėk, sakalėli“, kurios tekstui įdomiai pritaiko melodiją ir ją meistriškai išvysto. Savo logišku plėtojimu bei spalvomis ji išsiskiria iš visos kompozitoriaus dainų kūrybos kaip vienas vertingiausių darbų.

Iš lietuvių kompozitorių Č. Sasnauskas pirmasis pabrėžė liaudies kūrybos reikšmę, jos muzikinį turtingumą. Jis pramynė taką ateities muzikai.

Lietuvių liaudies dainas Č. Sasnauskas stengėsi paskleisti ir tarp kitų tautų. Antai Peterburge organizuojamo „Tautų koncerto" išvakarėse jis buvo susirūpinęs, kad „visų tautų akyse mūsų dainos pasirodytų vertos tos garbės, kurią teisingai yra įgijusios... Priėmę kvietimą dalyvauti tautų vakare, – rašė Č. Sasnauskas, – parodykime rimtai kritikai ir visų tautų klausytojams, ko yra vertos mūsų dainos..."

Č. Sasnauskas 1910 metais pradėjo rinkti medžiagą apie lietuvių, ypač žemaičių dainų savybes. Tam tikslui jis susipažino su Peterburgo Mokslų akademijos archyvuose saugomais latvių ir baltarusių liaudies dainų fonografiniais įrašais. Č. Sasnauskas šiuo klausimu buvo užsibrėžęs parašyti mokslinę studiją, bet darbą 1916 metais nutraukė netikėta mirtis.

Lietuvių muzikinei kultūrai Č. Sasnauskas daug nusipelnė ne tik kaip kompozitorius, bet ir kaip įžymus chorvedys.

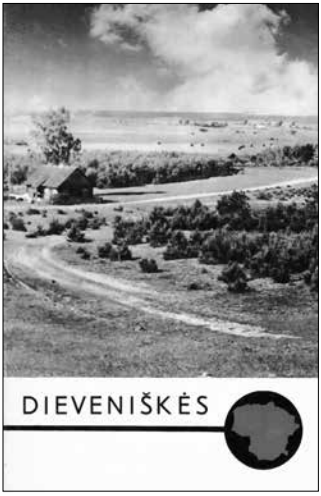
Pastaraisiais metais Č. Sasnausko kūryba – harmonizuotos liaudies, originalios dainos „Užmigo žemė", „Karvelėlis" ir kt. neretai skamba koncertų metu. Auga susidomėjimas šio vieno pirmųjų lietuvių kompozitoriaus kūryba, kuri užima svarbią vietą mūsų nacionalinės muzikos kūrimosi laikotarpiu.

„Komjaunimo tiesa", 1967 m. liepos 1 d., Nr. 129 (5714).

TAUTOSAKOS MUZIKINĖS YPATYBĖS

Ekspedicijos metu surinkta gausi Dieveniškių tautosakos medžiaga byloja apie gana savitą jos muzikinį charakterį. Greta įdomių liaudies dainų, šiose apylinkėse užrašyta daug pasakų su dainuojamais intarpais. O tai žymiai praturtina dieveniškėnų meninę kūrybą, suteikia jai įvairumo.

Muzikiniu atžvilgiu meniškiausios yra kalendorinės dainos, kurias moka ir dainuoja kiekvienas šių apylinkių gyventojas. Tai

„Leliumoj, gieda gaideliai“, „Do žaliam sode obelėlė“, „Ažu marių marių ežerai šalo“ ir kitos. Minėtų dainų melodijoms atlikėjai suteikia nepaprastai daug išraiškos, jas savitai išvysto, išmargina kiekvieną melodijos vingį. Dainos „Leliumoj, gieda gaideliai“ melodija plėtojama kvintos intervalo ribose, ir dažniausiai vieną kartą paliečiamas šeštas eilėgarsio laipsnis. Su nežymiais pakitimais šios dainos melodija dainuojamos ir kitos kalendorinės dainos „Leliumoj, skrido vanagėlis“, „Leliumoj, tu bitule“, „Leliumoj, tu kiškeli“. Kiekviena dainininkė minėtos grupės dainoms suteikia savitų bruožų. Antai, Sofija Černiauskienė iš Poškonių kaimo ją dainuoja ramiai, melodijos vingiuose kelis kartus suskamba charakteringa sekundos ir kvartos intonacija, vyrauja mažoras, kituose posmuose papuošimų nedaug. Sofija Mickevičienė iš Žižmų dainai „Leliumoj, tu kiškeli“ suteikia daugiau gyvumo. Nors dainos pradžioje ir suskamba ryškus kvartos intervalas, toliau melodija vingiuoja gana plastiškai. Net šių dainų grupei būdingas kvartos intervalas čia suskaldomas į mažą terciją ir didelę sekundą. Onos Lelkienės dainoje „Leliumoj, skrido vanagėlis“ dar mažiau šuolių, melodijos pradžioje penktas laipsnis pasiekiamas laipsniškai. Kai kurie šios melodijos grupės variantai (Onos Michalkevičienės, Marijos Suchodolskienės daina „Leliumoj, skrido vanagėlis“, Karolinos Taraškevičienės ir Adelės Butrimienės – „Leliumoj, tu bitule“) prasideda aiškiu mažoriniu trigarsiu, be šuolių vingiuojant šią melodiją, kai kurios natos užtęsiamos, įvedamos naujos ritminės figūros.

Be mažorinių šios dainų grupės variantų, ekspedicijos metu užrašyti ir keli minoriniai – Kotrynos Seržantaitės dainos „Leliumoj, tu bitule“, „Leliumoj, skrido vanagėlis“ ir Liudvikos Šilabritienės (abi iš Žižmų) daina „Leliumoj, skrido vanagėlis“. Šių dainų charakteris daugiau lyrinis, liūdnokas, melodijoje maža šuolių.

Logiškai galimi kvartų, kvintų šuoliai čia dažniausiai užpildomi pereinamomis natomis.

Savo struktūra gana įdomi, išraiškinga ir kita kalendorinė daina „Do žaliam sode obelėlė“. Užrašyti keli šios dainos variantai rodo nepaprastą melodijos lankstumą. S. Černiauskienės dainoje be įvairiausių papuošimų – natų prailginimo, įbėgimų, pagalbinių natų, matome ir gana sudėtingą ritminę struktūrą.

Onos Stančikienės dainoje „Žaliam sode obelėlė“ šių pagražinimų mažiau, melodija lygesnė, nors metras taip pat sudėtingas.

Savita, gan sudėtinga ornamentika pasižymi Liudvikos Lelkienės, Karolinos Taraškevičienės, Adelės Butrimienės ir kitų dainuojamos šios grupės dainos.

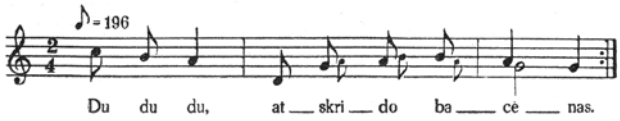
Be populiarių, jau minėtų kalendorinių dainų, savitomis melodijomis išsiskiria vestuvinė „Jaunojoj tu Maniule“ (padainavo S. Černiauskienė) ir jos variantas „Mergele tu jaunojoj“ (padainavo L. ir J. Lelkienės). Jų melodijos improvizacinio pobūdžio su aiškiais melodiniais vingiais.

Ryškios ir vaikų dainų melodijos, kurios būna siauros apimties (tercijos ir kvartos). Charakteringas motyvas ar frazė, atitinkanti teksto eilutę, nuolat kartojasi. Tokios yra S. Černiauskienės vaikų dainos „Ciuku, ciuku, ciuku“, „Grūdu grūdu grūdutį“ ir kt. Nemažas pluoštas vaikų dainų, užrašytų iš L. Šilabritienės, dažniausiai dainuojamos vienoda, ta pačia melodija, nedaug ją varijuojant:

Šiose apylinkėse labai paplitusi piemenų daina „Du du du, atskrido bacėnas“. Jos melodija monotoniška, motorinė, nuo pat pradžios kartojami tie patys dviejų aukščių garsai mažos tercijos santykiu. Į pabaigą dainininkė kaskart greitina. Greta šios melo-

dijos, iš Vladės Kuklienės užrašytas žymiai įdomesnis variantas, artimas pasakų dainuojamam intarpui:

Ekspedicijos metu užrašyta labai daug ir tokių dainų, kurios plačiai dainuojamos visoje Lietuvoje. Tai dažniausiai daugiabalsės struktūros dainos, nors šiose apylinkėse labiau mėgstamos vienbalsės. Buvo net mėginta užrašinėti dainas iš K. Taraškevičienės ir A. Butrimienės, J. Lelkienės ir L. Lelkienės, dainavusių kartu. Bandymas parodė, kad dieveniškėnai senąsias dainas atlieka vienu balsu, nors dėl nesusidainavimo pasitaikydavo kai kurių nežymių nutolimų.

Muzikiniu atžvilgiu įdomios dieveniškėnų dainos „Tėveli manas“, „Jau saulelė leidžias“, „Einu keliu dainuodama“, „O tam vyšnių sodely“, „Šėriau sa žirgelį“, „Biedna siratėlė“ ir kt.

Kalbant apie dieveniškėnų muzikinę tautosaką, būtina paminėti dainų melodijų ryšį su baltarusių daina. Tai pajuntame iš kai kurių dainų kadencijų, atskirų melodijų vingių, jų charakterio. Be to, baltarusių įtaką rodo ir pati dainavimo maniera. Šis poveikis jaučiamas ne tik jaunesnės, bet ir vyresnės kartos dainininkų tarpe.

Turtingas dieveniškėnų muzikinės tautosakos puslapis – pasakos su dainuojamais intarpais. Prie būdingesnių galima priskirti S. Černiauskienės pasaką „Nepaprasti vaikai“, didelį pluoštą L. Šilabritienės pasakų. Dainuojamųjų intarpų melodijos dažnai suaugusios su tekstu. Jų apimtį bei ritminę struktūrą nulemia tekstas. Be to, dainuojamieji intarpai turi nusistovėjusių melodijų, kurios, be žymesnių pakeitimų, suskamba skirtingo turinio pasakose. L. Šilabritienės, St. Šilabritienės, Liudvikos Palėkienės, O. Michalkevičienės ir kitų pasakose dainuojamų intarpų melodijos turi daug bendro.

Dieveniškių apylinkėse ir šiandien gyvuoja daug nuostabių muzikinių perlų, kurių užrašymai padeda geriau pažinti lietuvių tautosakos grožį.

„Dieveniškės“. Vilnius: Vaga, 1968, p. 292–296.

KĄ KALBA AMŽIŲ VĖJAI

Kai iš Vilniaus įvairiomis kryptimis rieda autobusai su užrašais „Ansamblis „Lietuva“, žinokime, kad šis kolektyvas veža žmonėms skambią daina, vingrų šokį... Tų išvykų ir nesuskaičiuosi! Afišos skelbia pasirodymus „čia tolimame Žemaitijos kampelyje, čia ežerų krašte – Aukštaitijoje, čia dainingoje Dzūkijoje, čia kaimyninėse respublikose. Visur jų koncertai – šventė, nes juose girdime tai, kas brangiausia kiekvienam žmogui – muzikinę liaudies kūrybą. Ją ansamblis propaguoja nuo 1941 m. vasario 21 dienos, kai, kompozitoriui Jonui Švedui vadovaujant, įvyko pirmasis koncertas. O šiandien kolektyvas jau subrendo, pasiekė aukštą profesinį meistriškumą, sukūrė daug gražių savo tradicijų, kurias pastaruoju metu sėkmingai puoselėja meno vadovas Vladas Bartusevičius.

Buvęs ansamblietis A. Jackevičius, prieš kurį laiką stebėjęs kolektyvo koncertą Maskvoje, rašė, kad „ansamblis padarė milžinišką pažangą. Labai išaugo orkestro meistriškumas, dainavimo kultūra ir šokio technika. Aš manau, neperdėsiu pasakydamas, kad Lietuvos nusipelnęs ansamblis pasiekė aukšto meninio lygio ir gali pasirodyti toli už respublikos ribų“.

„Lietuva“ ir jos grupės tokių išvykų turėjo jau gana daug. Puikių atsiliepimų parsivežta iš Vokietijos Demokratinės Respublikos, Čekoslovakijos, Lenkijos, Rumunijos, Jugoslavijos, Belgijos, Suomijos, Kanados, Lotynų Amerikos šalių – Venesuelos, Meksikos, Čilės ir Kubos. Nepamirštamus įspūdžius kolektyvui paliko lietuvių kultūros dienos Maskvoje ir Uljanovske. O visų ansamblio koncertinių kelionių maršrutai, juos sudėjus, 53 kartus apjuostų žemę arba prilygtų šešiems nuotoliams iki Mėnulio.

1962 m. ansamblio meno vadovu pradėjo dirbti Vladas Bartusevičius. Jam vadovaujant, buvo parengtos naujos programos: „Prie ežerėlio“, „Laimės Nemunėlis“, „Svečiuose“ ir „Amžių vėjai“. Tuoj po karo į ansamblį atėjo Juozas Lingys. Šiandien jis – kolektyvo baletmeisteris. J. Lingio talento bei fantazijos dėka sukurta daugiau kaip 150 originalių ir liaudies choreografinių kompozicijų. Įvairių išvykų metu jis yra užrašęs apie 200 liaudies šokių. J. Lingio

naujai perkomponuoti, jie ryškiai skamba ansamblio „Lietuva“ bei daugelio respublikos saviveiklinių kolektyvų programose.

Ansamblyje išaugo daug žymių lietuvių liaudies muzikos propaguotojų. Tai P. Stepulis, P. Samuitis, V. Krupickas, P. Budrius ir daugelis kitų.

Brendo ir repertuaras. Ansambliui mielai talkininkauja respublikos poetai Eug. Matuzevičius, Just. Marcinkevičius, kompozitoriai E. Balsys, V. Klova, R. Žigaitis, choreografas J. Gudavičius. Per 27-erius savo gyvavimo metus kolektyvas paruošė daugiau kaip 2 000 kūrinių: dainų, šokių, instrumentinių pjesių. Tad neatsitiktinai šiemet ansamblio meno vadovas V. Bartusevičius, baletmeisteris J. Lingys bei koncertinės programos „Svečiuose“ ir „Amžių vėjai“ pristatyti Tarybų Sąjungos Valstybinei premijai.

Džiugu, kad kolektyvas tikrai meniškai ir profesionaliai reprezentuoja mūsų respublikos muzikinę kultūrą. „Ansamblio koncertas parodo, kaip didžiai Lietuvos žmonės gerbia ir myli savosios liaudies, nacionalinės kultūros palikimą. Mes tai labai vertiname“, – atsiliepimų knygoje rašė nuoširdus mūsų bičiulis indas S. K. Četerdžis.

Apie kolektyvo kūrybinės veiklos kryptį, savotišką jo „pasaulėžiūrą“ pasakoja vadovai:

– Eidami koja kojon su gyvenimu, mes ieškome naujų temų ir išraiškos priemonių, kurios atspindėtų mūsų dinamišką tikrovę, ir džiaugiamės, jeigu pasiseka jas rasti. Į savo koncertines programas stengiamės įtraukti pačius geriausius kūrinius, kuriuos sukūrė liaudis praeityje ir kurie greta pažintinės reikšmės ir emocinio turinio turėtų dar auklėjamosios vertes. Mūsų laikais žymiai pasikeitė liaudies kūryba – jai vis didesnę įtaka daro mūsų menininkai-profesionalai. Iš jų mes ir reikalaujame liaudiškų kūrinių, tęsiančių geriausias liadies menines tradicijas, atspindinčių dabartinį mūsų liaudies gyvenimą. Tokiu būdu liaudiškumo sąvoka šiandien įgyja naują, žymiai platesnę reikšmę.

Tai ypač akivaizdžiai klausytojui ir žiūrovui pateikia paskutinioji ansamblio programa „Amžių vėjai“ (scenarijus ir režisūra – V. Bartusevičiaus). Joje panaudota poetinė ir muzikinė lietuvių liaudies kūryba, sukurta nuo seniausių laikų (dainos „Čiūto“, „Rūta

žalioji“, šokiai „Sadutė“, „Džigūnas“, liaudies melodija „Piemenukų raliavimas“ ir kt.) iki Tarybų valdžios įvedimo. Atskiri programos epizodai – dainos, šokiai – mūsų kompozitorių bei choreografų naujai perkomponuoti, skamba šviežiai, šiandieniniu ritmu. Tenka tik džiaugtis, kad šio kolektyvo kūrybinėje laboratorijoje gimė tokie šokių perlai, kaip „Pakeltkojis“, „Lenciūgėlis“ (J. Švedo muzika, J. Lingio sceninė kompozicija), „Gaidys“ (A. Bražinsko muzika, J. Lingio scenine kompozicija) ir kt. Šių šokių pasisekimą žymia dalimi lemia ir talentingi jų atlikėjai.

Šiandieninis ansamblis eina neramiu atradimų keliu, išryškindamas būdingus savo žanro bruožus. Naujas požiūris į liaudies kūrybą turi būti juntamas visur – pradedant kūrinių tematika, harmonija ir choreografija, kostiumų stilizacija, baigiant visokiomis koncertinėmis ir sceninės veiklos smulkmenomis. Visa tai turi teikti žiūrovui estetinį pasitenkinimą. Savo veikla ansamblis siekia, kad žiūrovas jį priimtų ne kaip muziejinę vertybę, bet kaip amžininką, jaučiantį šios dienos pulsą, galvojantį apie ateities muziką, bet nepamirštantį ir to, kas gražaus buvo sukurta praeityje.

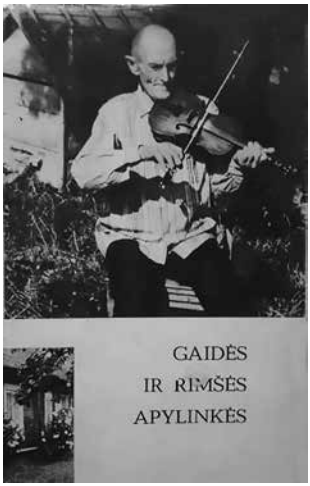
Šis kūrybinis ansamblio credo labai ryškiai, jautriai ir talentingai įkūnytas paskutiniosiose ansamblio programose. Jose panaudoti senieji liaudies instrumentai, liaudies buities detalės, remtasi istoriniais šaltiniais, pasiektas šiuolaikinis dainų, šokių bei instrumentinės muzikos skambėjimas, įvesti naujų spalvų ir linijų kostiumai, suteikia pasirodymui jaukų šventinį koloritą. Tai viso darbštaus kolektyvo, nuolat ieškančių jo vadovų nuopelnas.

Išklausius „Amžių vėjus“, norisi nuoširdžiai palinkėti, kad išsipildytų „Lietuvos“ ansamblio troškimas, programos pabaigoje nuskambantis šiose eilutėse:

Kad mūs daina ilgai ilgai skambėtų
Kiekvieno jūsų širdyse.
Draugystę, polėkį ir meilę
Mes nešame drauge!

„Literatūra ir menas“, 1968 m. liepos 13 d., Nr. 28 (1130).

PASTABOS APIE DAINŲ MELODIJAS

Kiekvienos kraštotyrininkų ekspedicijos metu surinkta tautosaka turi daug savitų bruožų. Zervynų apylinkių dainos pasižymi vidiniu nuoširdumu ir jautrumu, Ignalinos draustinio daugiabalsės, neretai ir vienbalsės struktūros, tačiau sudėtingo ritmo dainos išreiškia jų kūrėjų turtingą jausmų pasaulį, dieveniškėnų muzikinė tautosaka savo variacijomis atskleidia seniausių lietuvių liaudies kalendorinių dainų grožį. O Gaidės ir Rimšės apylinkėse užrašytos dainos turi savitą koloritą. Nors Ignalinos draustinis ir Gaidė bei Rimšė neperdaug toli, bet šiose vietose užrašytas muzikinis folkloras turi daugiau skirtingų, o ne gimininguų bruožų. Visų pirma, Gaidės bei Rimšės apylinkėse jaučiamas ir kitų kaimyninių tautų liaudies dainų poveikis. Klausaisi lietuvių liaudies dainos ir jauti jos melodijoje organiškai įaugusias kitų tautų liaudies muzikos intonacijas. Kaip tik dėl to šios melodijos nuskamba labai įdomiai ir savitai. Jos gali būti vertingi pavyzdžiai nagrinėjant lietuvių ir kaimyninių tautų liaudies dainų giminingumo problemas.

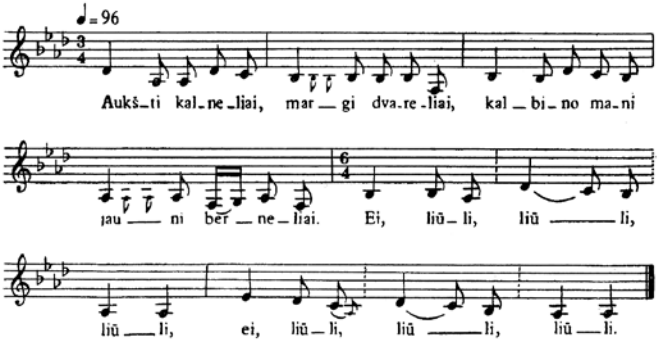
Tiesa, ir šios ekspedicijos metu buvo užrašyta gana daug muzikinės tautosakos vienetų, paplitusių visoje Lietuvoje. Vien tik tokios, nors ir meniškos, dainos dar negali išryškinti tiriamos vietos muzikinio folkloro charakterio. Jos gali tik papildyti jį.

Iš tokių dainų minėtinos „Jūs važiuokit, svečiai, namo“, „Šią naktelę per naktelę“, „Tai gražiai siaubia medy bitinėlis“ ir kitos, spausdinamos šiame leidinyje.

Tačiau ir gana populiarių lietuvių liaudies dainų melodijos Gaidės ir Rimšės apylinkėse turi savitų variantų. Tai „Tykiai tykiai“, „Aviža prašė“ ir kitos. Taip pat čia gausu tokių dainų, kurias tarp savęs jungia specifinė intonacinė sandara.

Visų pirma šių apylinkių dainoms būdingas grynos kvartos intervalas bei du grynos kvartos šuoliai aukštyn. Tokio tipo dainos dažniausiai ir neišeina už mažos septimos intervalo ribų. Šio intervalo centre esanti tonika įtvirtinama viršutiniuoju ir apatiniuoju vedamaisiais tonais arba pabrėžtu kvartos šuoliu žemyn iš T į D ir atgal į T. Tokio tipo pavyzdžiai gali būti dainos „Žaliam sodne sodely“, „Zabeliute sesele“, „Šokinėjo pempelė po pievą“, „Tu, karveli, tu, pilkasis“ ir kitos.

Dainų ritminė struktūra būna simetrinė, nors retkarčiais ją sudaro improvizaciškumas. Tačiau Gaidės bei Rimšės apylinkių dainoms nesvetima ir sudėtingesnė ritmika. Šiuo požiūriu gana įdomios vienos geriausių ekspedicijos metu surastos liaudies dainininkės Kunigundos Šapovalienės dainos „Aukšti kalneliai, margi dvareliai“:

„Meška vilką papjovė“, taip pat „Ūgino motulė vieną sūnelį“, kur nuolatos kartojasi ritminė formulė $\frac{4}{4} + \frac{3}{4} + \frac{2}{4} + \frac{2}{4}$

Gaidės ir Rimšės apylinkių liaudies dainų melodijų paprastumas, lakoniška forma, išraiškos priemonės ir gili mintis atveria mums šio respublikos kampelio žmonių kūrybinės minties savitą grožį.

„Gaidės ir Rimšės apylinkės“. Vilnius: Vaga, 1969, p. 260–262.

LYG RAŠTUOTAS KONCERTAS

„...Norisi pasidžiaugti kartu su visais liaudies instrumentines muzikos mėgėjais bei žinovais ir padėkoti už tai, kad Jūs aktyviai puoselėjate liaudies muzikinę kultūrą. Taip nuostabiai išleistos knygos ir plokštelių pasirodymas – mums visiems šventė.

Didelis skaičius kompozitorių, rašančių muziką ansambliui, liudija apie Lietuvos muzikos meno veikėjų dėmesį ir rūpestį liaudies muzikinei kultūrai...“

Taip apie keturių plokštelių rinkinį ir V. Bartusevičiaus įžanginį straipsnį „Lietuvių liaudies muzikos instrumentai ansamblyje „Lietuva“ rašoma laiške iš Komių sostinės Syktyvkaro. Jo autorius – MA Komių filialo mokslinis bendradarbis, kompozitorius P. Čistalevas.

Tokio leidinio-komplekto iki šiol dar neturėjome, įžanginis straipsnis išspausdintas lietuvių, rusų, anglų, vokiečių, prancūzų kalbomis. Į keturias plokšteles įrašyti 48 kūriniai (dvi valandos

muzikos). Tai labai įdomus, „raštuotas“ ansamblio „Lietuva“ artistų koncertas. Leidinio autorius – ansamblio „Lietuva“ meno vadovas Vladas Bartusevičius surado įdomią formą supažindinti muzikos mėgėjus su lietuvių liaudies instrumentais.

Šią liaudies kūrybos sritį yra nagrinėję daugelis muzikų, tačiau jų darbai pastaruoju metu sunkiai prieinami. Minėtas leidinys užpildo ir tą spragą, kuri atsiranda, kai literatai folkloristai instrumentinę liaudies kūrybą dažniausiai nutyli, o muzikologai folkloristai nagrinėja tik teorines problemas.

Supažindindamas su visais „Lietuvos“ ansamblio liaudies muzikos instrumentais, autorius kalba lakoniškai, profesionaliai, suprantamai. Kai kur žinios apie aptariamus instrumentus yra gana šykščios, nors čia pat reikia prisiminti leidinio paskirtį ir tai, kas sakoma įžanginiame žodyje: „...Šiuo darbu ir norėta supažindinti visuomenę su „Lietuvos“ ansamblio naudojamų liaudies muzikos instrumentų praeitimi, jų keliu į mūsų dienas, taip pat būdingesniais instrumentų bei jų muzikos bruožais. Leidinys nepretenduoja į išsamią studiją...“ Čia ir pateiktas minimumas žinių, kurias turėtų įsiminti kiekvienas muzikos mėgėjas, kurias tikslinga skelbti šitokio supažindinamojo pobūdžio leidinyje.

Keturios plokštelės – savotiška skambanti lietuvių kompozitorių kūrinių liaudies instrumentams antologija, kartu ir didžiulis, labai įvairus „Lietuvos“ ansamblio koncertas. Skamba 21 kompozitoriaus kūrinys ir kelios autentiškos lietuvių liaudies melodijos, grojamos skirtingais instrumentais. Be to, į plokšteles įrašyti patys ryškiausi ir būdingiausi kūriniai, kuriuos atlieka plačiai žinomi muzikantai virtuozai.

Trijų tūkstančių egzempliorių tiražas, atrodo, labai mažas. Matyt, ateityje, plokšteles teks pakartotinai išleisti. Tik tada vertėtų išvengti kai kurių netikslumų.

Pirmiausia nemaža painiavos yra pačiose plokštelėse, nes kai kurie įrašai paimti iš kitų kolektyvų repertuaro. Taip į trečiąją plokštelę pateko V. Paketūro (plokštelėje nepažymėta kompozitoriaus pavardė) Koncerto Nr. 1 kanklėms ir liaudies instrumentų orkestrui pirmoji dalis, kurią atlieka ansamblio „Sutartinė“ solis-

tė J. Ščavinskaitė (kanklės) ir Lietuvos valstybinės konservatorijos liaudies instrumentų orkestras, vadovaujamas P. Tamošaičio. Kai kurių kūrinių įrašai buvo daryti 1950 metais. Tai vertėjo leidinyje pažymėti.

Be to, komplekte gana prabėgomis paminėti profesoriaus J. Švedo – Lietuvos valstybinio nusipelniusio dainų ir šokių liaudies ansamblio buvusio vadovo, liaudies instrumentinės muzikos puoselėtojo – nuopelnai. Dabartiniai ansamblio „Lietuva" instrumentai – atlikėjų ir talentingų meistrų kūrybinio darbo vaisius. Tačiau meistrų P. Kupčiko, P. Servos ir kitų triūsas leidinyje taip pat reikiamai neįvertintas, nors tik geros kokybės instrumentais pasiekiamas atlikimo meistriškumas. Leidinyje neatspindimi lietuvių liaudies muzikos instrumentų autentiški įrašai. Šį kartą gal ir teisingai pasielgta, bet ateityje vertėtų pagalvoti, kaip išspręsti minėtą problemą. Tai padaryti, be abejo, bus nelengva, nes didžioji autentiškų įrašų dalis, darytų 20-ojo šimtmečio trečiajame dešimtmetyje ir vėliau (jie saugomi Lietuvių kalbos ir literatūros instituto fonogramų kabinete), yra smarkiai sužaloti. Menka to meto įrašymo technika, Antrasis pasaulinis karas, laikas paliko savo pėdsakus. Bet ši neįkainojama mūsų liaudies kūrybos dalis dar ne visiškai prarasta. Būtina greičiau susirūpinti, kad ir ji pasiektų muzikinės lietuvių tautosakos mėgėjus.

Esama ir daugiau neatidumo žymių. 11 puslapyje parašyta, kad lumzdelių garsinė apimtis yra c^1–g^2, o 49 puslapyje skambėjimo lentelėje gaidomis pažymėta c^1 –g^3. Molinukų garsinė apimtis g–c^2 (p. 13), o lentelėje – f–d^2. Kažkodėl lentelėje pažymėti tik keturi molinukai, nors pirmojoje plokštelėje groja penkių molinukų ansamblis. Tošelės skambėjimo lentelėje vietoje as^2 turėtų būti b^2. Prie Labanoro dūdos pavadinimo turėtų būti prijungtas ir bosas-ūkas, duodantis vieną pastovų garsą g, kuris pradžioje pažymėtas irgi klaidingai – e. Kadangi bosas-ūkas per klaidą parašytas viena penkline žemiau, t. y. prie aukštosios birbynės skambėjimo skalės, visų sekančių instrumentų pavadinimai supainioti (tenorinės ir kontrabasinės birbynių, skudučių, ožragio su liežuvėliu, ožragio su pūtikliu, ragų, daudyčių, skrabalų, kelmo, tabalų). Jų pavadini-

mus reikėtų skaityti viena penkline aukščiau. Netikslumai taip pat įsibrovė į daudytės *G,* ožragio su pūtikliu *F* garsų eilę. Keista, kad prie trimitų priskiriami ir skrabalai (p. 50). Be to, reikėtų suvienodinti ir kai kurių liaudies muzikos instrumentų pavadinimų rašybą – kontrabasinės kanklės (p. 40), kontrabasinė birbynė (p. 48), kontrabosinė birbynė (p. 49), kontrabosinės kanklės (p. 50).

Tačiau šie nesklandumai nesumenkina leidinio reikšmės. Jį puošia geros kokybes A. Sutkaus nuotraukos, supažindinančios skaitytoją su spalvingais „Lietuvos“ ansamblio kostiumais. Norėtųsi, kad šis leidinys visada lydėtų ansamblį jo koncertinėse išvykose, kad liaudies muzikos entuziastai jį galėtų įsigyti. Tuo būtų prisidėta ne tik prie ansamblio atlikimo meno, bet ir prie lietuvių liaudies instrumentų bei jų muzikos propagavimo.

„Literatūra ir menas“, 1970 m. birželio 13 d.

IŠ DEŠIMTOSIOS VIRŠŪNĖS

Ką beveikti kaimo žmonėms, kai baigti visi lauko darbai ir ateina ilgi rudens ir žiemos vakarai? Jaunimas susiranda įvairiausių pramogų, o vyresnieji, peržengę šešiasdešimt ar septyniasdešimt metų ribą? Vieni skaitinėja knygas, klausosi radijo, žiūri televizorių...

Jonas Stramkauskas, Varėnos rajono Druckūnų kaimo gyventojas, daug ką matęs ir pergyvenęs, vieną vakarą sėdo prie stalo. Buvo prirašyti pirmieji storo sąsiuvinio puslapiai.

Oi, ko siūbavo
Kalnelyj berželis
Devyniom šakom,
Dešimta viršūne?

Visas devynias
Vėjelis nulaužė,
O tiktai liko
Dešimta viršūnė
Gegulai kukuocia,
Paukšteliam čiulbėcia...

Rašydavo J. Stramkauskas ilgai, kol pavargdavo akys ir nepratusi laikyti plunksną ranka. Ne kartą ir žmona bandė atkalbėti, girdi, vargu kas įvertins šį triūsą. Dvejojo ir pats J. Stramkauskas, bet rašė toliau.

Viename puslapyje jis užsiminė, kad gal tai „ir nereikalinga, bet visgi gal kokis nors žodis bus tinkamas apie senovės gyvenimą. Ką dar prisimenu nenoriu nusinešti į duobę, bet noriu palikti jaunajai kartai". Primarginęs storą sąsiuvinį lietuvių liaudies dainų, jis atvyko į Vilnių. Susitikimas su Lietuvių kalbos ir literatūros instituto darbuotojais jį galutinai įtikino, kad tai didelės svarbos darbas.

Bėgo mėnesiai, į sąsiuvinius kaupėsi tautosakos lobiai. Dabar net sunku patikėti, kad šis liaudies kūrybos puoselėtojas laisvu nuo darbo metu užrašė daugiau kaip 230 dainų, aprašė senovinius dzūkų vestuvinius papročius, burtus, prietarus, pasakojimus, atsitikimus. Skaitai storiausius sąsiuvinius ir stebiesi jo kalbos vaizdingumu, jo ištverme ir pasišventimu.

Liaudies kūryba – tarsi aštuntą dešimtį einančio Jono Stramkausko gyvenimo papuošalas. Jos išsaugojimas bei puoselėjimas – svarbiausias jo rūpestis.

Didelė J. Stramkausko svajonė buvo padainuoti per televiziją. Ji išsipildys rugsėjo 5 d., šeštadienį, 22 val. 05 min. Žiūrovai matys laidą apie šį Druckūnų kaimo dainininką.

„Kalba Vilnius", 1970 m. rugsėjo 4 d., Nr. 35
LT, 1970 m. rugsėjo 5 d., 22.05 val.

ŽYDĖK, OBELĖLE

Aš atdarysiu
Dainų skrynelę,
Paleisiu į liustelį.
(Iš rinktinės „Lietuvių liaudies dainos“)

Ją, tarsi baltą žydinčią obelį, metų tėkmės išrašytą veidą, visad gero linkinčias akis, jau daug metų įpratome matyti ir Lietuvos valstybinėje konservatorijoje, ir Kompozitorių sąjungoje, ir pagaliau Vilniaus gatvėse. Įpratome matyti ją bekalbančią ir su jaunais, ir su vyresnio amžiaus kompozitoriais, muzikologais, atlikėjais, kurių daugelis ją vadina savo mokytoja. Naudingi patarimai, pasakyti ne tik paskaitų, bet ir įvairių pokalbių metu, dažnai pagimdo naujus sumanymus, įtvirtina arba paneigia vieną ar kitą mintį, dėl kurios buvo ilgai abejota. Todėl neatsitiktinai, vertindami naują muzikos kūrinį, diskutuodami apie liaudiškumo problemos sprendimą kurio nors kompozitoriaus kūryboje, beveik visada įpratome prisiminti ir jos – muzikologės, Lietuvos nusipelniusios meno veikėjos, meno mokslų daktarės, profesorės Jadvygos Čiurlionytės patarimus.

Dar pirmojo lietuvių kompozitorių suvažiavimo metu J. Čiurlionytė kalbėjo: „Liaudies daina yra ne medžiaga, iš kurios galima nulipdyti gražų daiktą, bet ji yra grūdas su gyvybės užuomazga, iš kurio, kai jis patenka į tinkamą dirvą, išauga puikus, harmoningas ir originalus kūrinys. Tačiau, kad tai įvyktų, reikia,kad tarp liaudies kūrybos ir kompozitoriaus būtų abipusė sąveika. Ta sąveika turėtų būti ne vien impulsyvaus pobūdžio: liaudies daina turėtų būti traktuojama ne vien kaip žadinanti kompozitoriaus vaizduotę ar kaip stimulas savosioms emocijoms, bet ir kaip pasimokymo priemonė. O mokytis iš tikrųjų yra ko...“ Į „dainų skrynelę“ surinkusi tūkstančius lietuvių liaudies dainų, J. Čiurlionytė įrodė jų nepakartojamą grožį bei turtingumą. Visa tai apibendrinusi prieš keletą metų pasirodžiusioje knygoje „Lietuvių liaudies dainų melodikos bruožai“ (1966 metais ji buvo išleista ir Leningrade rusų kalba), kurioje yra daug etnografinių, istorinių žinių, liaudies dainininkų pasisakymų.

J. Čiurlionytė iškėlė muzikinio folkloro meninę reikšmę, atskleidė jo būdingiausius bruožus, visapusiškai išanalizavo liaudies dainų vystymosi kelius. Šiems lietuvių muzikinio folkloro apibendrinimams mokslininkė paskyrė didelę dalį savo gyvenimo.

Dzūkijoje, Suvalkijoje, Aukštaitijoje, Žemaitijoje – visur pabuvojo liaudies muzikinės kūrybos rinkimo ir tyrinėjimo entuziastė J. Čiurlionytė, o ekspedicijose surinkta medžiaga padėjo jai parengti tokius leidinius, kurie ilgai nepraras savo mokslinės vertės. Dirbdama Lietuvių tautosakos archyve, 1938 metais ji parengė „Tautosakos darbų" penktąjį tomą „Lietuvių liaudies melodijos". Be S. Šimkaus, Z. Slaviūno, J. Jurgos ir kitų rinkinyje išspausdinta nemaža jos pačios užrašytų melodijų, plati lietuvių muzikos apžvalga, apibūdinanti dzūkų, žemaičių ir kitų etnografinių sričių liaudies muzikinę kūrybą, pučiamuosius liaudies muzikos instrumentus. „Lietuvių liaudies melodijos" nuo pat pasirodymo tapo puikiu mokslininkų-folkloristų, liaudies muzikos mėgėjų, studentų, kompozitorių pagalbininku.

Dar prieš Antrąjį pasaulinį karą J. Čiurlionytė buvo žinoma ir kaip kompozitorė. Didelio populiarumo susilaukė jos rinkiniai vaikams, pradedantiems skambinti fortepijonu. Čia išspausdinta daug jos pačios

parašytų nedidelių pjesių – liaudies dainų, pritaikytų fortepijonui, kurios dažnai skambinamos ir dabar.

Mūsų respublikos jaunoji karta yra dėkinga J. Čiurlionytei už jos sudarytą ir 1948 metais išspausdintą liaudies dainų vaikams rinkinį. Šioje knygoje randame ryškiausius lietuvių vaikiškojo folkloro pavyzdžius, kurie jautriai suharmonizuoti, patogūs dainuoti ir patiems mažiausiems, ir mokyklinio amžiaus vaikams. Šio rinkinio melodijomis naudojosi daugelis kompozitorių.

Ne vienas jaunasis muzikas ekspedicijose arba pavieniui yra rinkęs ir užrašinėjęs lietuvių liaudies dainas, todėl kiekvienam iš jų padėdavo J. Čiurlionytės patyrimas. 1940 metais „Tautosakos rinkėjo vadovui" ji parašė du straipsnius: „Liaudies melodijų katalogas" ir „Kaip užrašinėti liaudies melodijas". Pastarajame straipsnyje autorė rekomenduoja naujausius liaudies muzikinės kūrybos užrašinėjimo metodus.

Pokario metais vienas po kito buvo spausdinami J. Čiurlionytės straipsniai, pasirodė keli jos paruošti lietuvių liaudies dainų rinkiniai. Įvairiausiuose leidiniuose dažnai skaitome užrašus: „Melodiją užrašė J. Čiurlionytė".

1955 metais buvo išleistas J. Čiurlionytės darbas – rinktinė „Lietuvių liaudies dainos" su išsamiu įvadiniu straipsniu, kuriame autorė įžvelgia „glaudų ryšį tarp liaudies dainų idėjinio turinio ir jų muzikinės išraiškos priemonių" ir iškėlė nemaža specifinių bruožų, būdingų lietuvių liaudies muzikinei kūrybai.

Tikrai reikšmingas yra J. Čiurlionytės darbas, redaguojant liaudies muzikos leidinius, redaguojant ir ruošiant spaudai visą kūrybinį M. K. Čiurlionio palikimą. Vertingos jos naujos A. Juškos, S. Stanevičiaus liaudies dainų rinkinių redakcijos, minėtinas M. K. Čiurlionio harmonizuotų lietuvių liaudies dainų rinkinys, kurį apibendrina išsamiai parašytas straipsnis „M. K. Čiurlionis ir liaudies daina", taip pat knyga „Atsiminimai apie M. K. Čiurlionį".

Kruopštus, daugelio metų tyrinėjimo rezultatas yra knyga „Lietuvių liaudies dainų melodikos bruožai", už kurį autorei buvo pripažintas meno mokslų daktarės vardas. Šis darbas, tarsi visas

kūrybingas J. Čiurlionytės gyvenimo etapas, 1969 metais buvo įvertintas Respublikine premija.

Nemuno krašto muzikinis folkloras renkamas, spausdinamas ir tyrinėjamas jau daugelį metų, tačiau šiame darbe daugiausia yra nuveikusi J. Čiurlionytė. Neatsitiktinai ir praėjusią savaitę Vilniuje vykusiame folkloristų pasitarime iš svečių lūpų apie ją girdėjome daug gerų žodžių. J. Čiurlionytės triūsas – pavyzdys jaunajai muzikų kartai, kuri, be abejo, visada kūrybiškai naudosis šiomis tyrinėjimų išvadomis.

„Vakarinės naujienos“, 1973 m. gegužės 15 d., Nr. 111 (4695).

E. MELNGAILIO VOKALINIAI KŪRINIAI

Praėjusį mėnesį Latvija iškilmingai paminėjo Latvijos liaudies artisto, profesoriaus Emilio Melngailio 100-ąsias gimimo metines. Jubiliejinėmis dienomis daugelis respublikos chorinių kolektyvų dainavo nemaža šio kompozitoriaus kūrinių, kurie išspausdinti dešimtyje sąsiuvinių „Giraitėse ir pievose“ („Biržės i norās“). Pirmasis jų buvo išspausdintas dar 1902 metais. Taip pavadinęs šią seriją E. Melngailis norėjo pabrėžti, kad jo kūryba subrandinta gimtinės vaizdų, kad ji labai artima latvių liaudies muzikai.

Ir iš tiesų, E. Melngailio harmonizuotos latvių liaudies dainos *a cappella* yra labai ryškūs, spalvingi vaizdeliai. Savitas, diatoniškas jo harmoninės kalbos stilius, nuolatinis polifoninių priemonių naudojimas, koloristiška ir raiški chorinė faktūra jo harmonizuotoms dainoms

suteikia individualų charakterį. Tokiu pavyzdžiu gali būti harmonizuota latvių svotų daina „Juodakė mergina“ ir „Lygo vakaras“.

E. Melngailio originaliojoje chorinėje kūryboje daug pilietinių motyvų. Platų atgarsį joje rado 1905–1907 metų revoliucijos nuotaikos. Jos ypač ryškiai įprasmintos „Latvių requiem“ – keturių dalių cikle chorui *a cappella* V. Plūduonio ir J. Rainio eilėms. Viena populiariausių E. Melngailio dainų – „Praeitis“ (J. Rainio eilės) parašyta 1905 metų revoliucijos išvakarėse. Ji įtikinančiai atkuria praeities ir laimingos ateities vaizdus.

E. Melngailis – vienas žymiausių XX amžiaus folkloristų. Užrašęs apie 5000 latvių liaudies dainų melodijų, jis tuo pat metu domėjosi rusų, estų, lietuvių, uzbekų ir kitų tautų muzikiniu folkloru.

Gausiame šio kompozitoriaus kūrybiniame palikime randame ir pluoštelį harmonizuotų lietuvių liaudies dainų, kurios išspausdintos sąsiuviniuose „Giraitėse ir pievose“. Joms melodijas E. Melngailis rinko iš Ch. Barčo ir A. Juškos lietuvių liaudies dainų rinkinių. „Augin tėvas du sūnelius“, „Dainuokit, mergelės“, „Aš nedėkosiu“, „Už kalnelio dūmai rūksta“, „Palankėj, palankėj“ ir kitos išdailintos spalvingu harmonijos rūbu, dar šio šimtmečio pradžioje buvo dainuojamos Peterburgo ir Rygos lietuvių chorų. Šiandien jos mūsų respublikos atlikėjams ir muzikos mėgėjams mažokai pažįstamos.

Neseniai Lietuvos televizijos ir radijo vyrų oktetas, vadovaujamas P. Vaičekonio, į magnetofono juostą įrašė dvi E. Melngailio harmonizuotas lietuvių liaudies dainas „Dainuokit, mergelės“ ir „Augin tėvas du sūnelius“, kurios balandžio 3 dieną 18 val. taip pat skambės E. Melngailio vokalinių kūrinių radijo koncerte.

„Kalba Vilnius“, 1974 m. kovo 29 d., Nr. 12.

JUOZO INDROS VOKALINIAI KŪRINIAI

Kompozitoriaus J. Indros (1918–1968) kūryboje, be baleto „Audronė“, kuris 1958 m. buvo pažymėtas Lietuvos Valstybine premija, simfonijos „Griūvėsių miestas“, kamerinių instrumentinių kūrinių, ypatinga vieta priklauso solo ir choro dainoms, harmonizuotoms lietuvių liaudies dainoms.

J. Indra daug pasidarbavo, kad lietuvių muzikinis folkloras būtų „iškeltas į dienos šviesą“ ir toliau meniškai plėtojamas. Pirmieji jo kompoziciniai bandymai ir buvo lietuvių liaudies dainų išdailos, nulėmusios tolesnį jo paties kūrybos stilių, suformavusios plataus akiračio menininką. „Prieš harmonizuodamas liaudies dainą, – jau paskutiniaisiais savo gyvenimo metais pasakojo J. Indra, – aš labai atidžiai, ne kartą perskaitau jos melodiją, o paskui jau lyg savaime gimsta ir tie garsai, kurie turi ją lydėti. Stengiuosi nepridėti nieko savo, o viską imu iš pačios dainos. Jos melodijoje ir žodžiuose visada slypi daug lobių – tik sugebėk juos surasti.“ J. Indra pagrįstai žavėjosi senovinėmis charakteringomis lietuvių liaudies dainomis. Jas harmonizuodamas, kompozitorius naudojo liaudies polifonijos elementus, kūrybiškai įausdavo sutartinių motyvus. „Reikia daugiau dėmesio skirti senųjų intonacijų liaudies melodijoms, tada harmonizuota daina taps spalvingesnė, turtingesnė ir susilauks dar didesnio liaudies masių pritarimo, – rašė J. Indra straipsnyje „Apie liaudies dainų harmonizavimą“. Čia autorius analizavo ir lietuvių liaudies dainų harmonijos klausimus. „Kas gi pagaliau sudaro lietuviškos harmonijos pagrindą? Ar tercijos, kvartos ir tercijos kadencija, ar kvartinės paralelės?“ Spręsdamas šį klausimą, J. Indra atkreipė dėmesį į M. K. Čiurlionio, S. Šimkaus ir J. Gruodžio harmonizuotas lietuvių liaudies dainas. „Trys pavardės, trys atskiri muzikiniai veidai, – pažymėjo jis. – Tas faktas liudija, kad mūsų liaudies kūrybinis palikimas yra ne tik platus, bet ir įvairus. O jei jis yra įvairus, toks pat įvairus turi būti ir požiūris harmonizuojant liaudies muzikos lobyną.“ Iš šio straipsnio taip pat matyti, kad J. Indra žavėjosi S. Šimkaus harmonizuotomis dainomis balsui ir fortepijonui. S. Šimkų jis vadino harmonizuotos lietuvių

liaudies dainos tėvu. „Kas būdinga jo akompanimentui?“ – klausia J. Indra ir tuoj pat atsako: „Pirmiausia – aiški kalba, klasikinis paprastumas (ne prastumas!), liaudiški, tik tai dainai charakteringi melodiniai posūkiai bei figūracijos. Kartais jis tenkinasi tik trumpais akompanimentiniais intarpais, kurie, pratęsdami dainą, logiškai papildo jos mintį.“

Reikia pasakyti, kad šios J. Indros pastabos apie S. Šimkaus harmonizuotas dainas puikiai tinka ir jo paties kūrybai. J. Indros harmonizuotų lietuvių liaudies dainų faktūra gana subtili. Kompozitorius mėgo kvartinę harmoniją, sutartinėms būdingus disonansus, sodrius akordus.

Tačiau negalima pamiršti, yra pastebėjęs J. Indra, kad didelis susižavėjimas šiomis priemonėmis gali nuvesti į kraštutinumą: užmirštama pati idėja – liaudies dainos turinys. Lietuvių liaudies dainas J. Indra harmonizavo labai įvairiai. Išraiškos priemonės dažniausiai buvo parenkamos pagal tekstą ir melodijas, neretai taikomas variacijų principas, kartojamos kai kurios figūracijos.

J. Indra puikiai buvo susipažinęs su lietuvių liaudies dainų lobynu ir jų melodika. Melodijas harmonizavimui jis ėmė iš A. Juškos, S. Stanevičiaus, J. Čiurlionytės ir kitų leidinių. Net ryškiausiame jo kūrinyje – balete „Audronė“ – yra nemažai lietuvių muzikinio folkloro citatų bei intonacijų, o originalios melodijos dažnai primena liaudiškas. Čia atpažįstame lietuvių liaudies dainoms būdingas dermes, kadencijas, melodinius posūkius, išraiškingą ritmiką; kai kur įausti pentatonikos elementai. J. Indros harmonizuotos lietuvių liaudies dainos – reikšmingas puslapis lietuvių muzikos istorijoje. Ne atsitiktinai jo pavardė minima greta S. Šimkaus, J. Gruodžio, J. Tallat-Kelpšos, A. Kačanausko ir kitų kompozitorių, harmonizavusių liaudies dainas.

Leidinyje „Juozas Indra. Vokaliniai kūriniai“ spausdinamos J. Indros originalios ir harmonizuotos dainos, kurių dauguma skelbiama pirmą kartą. (Jų rankraščiai saugomi Lietuvos Centriniame valstybiniame literatūros ir meno archyve.) Kūriniai leidinyje išdėstomi pagal žanrus. Tai originalios dainos mišriam chorui, balsui ir fortepijonui, harmonizuotos lietuvių liaudies dainos mišriam ir vienarūšių balsų chorams, duetai, dainos balsui ir fortepijonui, balsui ir fortepijoniniam trio, balsui ir styginiam kvartetui bei kanklių ansambliui.

J. Indra. Vokaliniai kūriniai. Vilnius: Vaga, 1977, 5–6 p.

SMAGI „SUTARTINĖS“ DAINA

Lietuvos televizijos pranešėja L. Juškaitė, kreipdamasi į žiūrovus, ištars: „Šiandien jums koncertuos tarptautinio konkurso laureatas, Lietuvos valstybinės konservatorijos „Sutartinės“ ansamblis, vadovaujamas respublikos nusipelniusio artisto Prano Tamošaičio...“ Daug kartų panašus anonsas prie mažųjų ekranų kvietė lietuviškos muzikos mėgėjus, kurie kiekvieną kartą nelieka abejingi. Antai telšiečiai, klausęsi „Sutartinės“ koncerto per televiziją, mums rašė: „Nežinom, kam čia reik padėkot už tokį gerą, įdomų ir širdžiai malonų „Sutartinės“ ansamblio koncertą, kuris buvo atliktas per televiziją. Seniai tokio nebūta! Seniai tokio laukta! Klausėmės nemažas būrelis (nuo 35 iki 60 metų amžiaus, ne visi seni) ir visi vienbalsiai pripažinome – koncertas puikus. Tokių koncertų su mūsų liaudies dainom ir muzika daug daugiau klauso, kaip kartais estradinių!..“ Panašaus pobūdžio laiškų gauname ir daugiau, ne viename jų prašoma papasakoti apie šį kolektyvą.

1956 metai. Ne vienas muzikas profesionalas ar muzikinis kolektyvas tada svajojo pabuvoti po metų Maskvoje įvyksiančiame VI pasaulio jaunimo ir studentų festivalyje. Tada koncertams

Maskvoje ėmė ruoštis lietuvių liaudies muzikos instrumentų kamerinė grupė, vadovaujama P. Tamošaičio. Gerai pasirodę sąjunginiame konkurse, muzikantai turėjo teisę dalyvauti pasaulio jaunimo forume. Jau festivalio dienomis P. Tamošaitis kalbėjo:

– Mūsų laukia rimtas egzaminas. Pasaulio festivalio konkurse stengsimės groti taip, kad lietuviška muzika nuskambėtų visu balsu, kad ją pamiltų ne tik Maskvoje, bet ir visuose kontinentuose.

Šio ansamblio ir P. Tamošaičio (Valstybinės konservatorijos auklėtinio, birbynininko, specialybę įgijusio pas docentą P. Samuitį ir gerai užsirekomendavusio „Lietuvos" ansamblyje) entuziazmas 1957-aisiais buvo įvertintas festivalio liaudies muzikos atlikimo konkurso aukso medaliu. Nuo tada jų koncertinė veikla visapusiškai turtėja. Greta Valstybinės konservatorijos dėstytojų ansamblyje nuolat groja gabiausi studentai. Tokiu būdu apie „Sutartinės" ansamblį galime kalbėti kaip apie didelės patirties ir aukšto meistriškumo kolektyvą, kuris padeda formuoti kolektyvinio muzikavimo tradicijas, skiepyti jas jaunajai kartai.

Kuo gi dar žavus šis liaudies muzikos instrumentų ansamblis? Gana taikliai buvo pastebėta prieš renginius, skirtus šio kolektyvo kūrybinės veiklos 20-mečiui ir 1000-ajam viešajam koncertui:

– Pirmiausia tuo, kad čia rastas puikus naujas virtuoziško iš žilos senovės paveldėtų kanklių ir birbynių valdymo, tobulo profesionalaus liaudies kūrybos pavyzdžių atlikimo ir geriausių koncertinio kamerinio muzikavimo tradicijų derinys. Ir dar, P. Tamošaitis, jo kanklininkės ir birbynininkai labai gerai groja tiek „rimtąją" klasikinę, tiek populiarią pramoginę muziką.

Iš tiesų visa tai atspindi įvairiausi „Sutartinės" įrašai Lietuvos radijo studijoje: nuo autentiškų lietuvių liaudies instrumentinių miniatiūrų iki sudėtingų pjesių ar sonatų liaudies instrumentams. Be abejo, ryškią vietą čia užima ne tik instrumentiniai kūriniai, bet ir originalios bei harmonizuotos lietuvių kompozitorių dainos. Kolektyvo meno vadovo P. Tamošaičio žodžiais, pagrindinis „Sutartinės" uždavinys – parodyti klausytojams, kaip gražiai skamba senieji lietuvių liaudies instrumentai, kokios nuostabios yra mūsų liaudies melodijos, skatinti lietuvių kompozitorius turtinti reper-

tuarą originaliais kūriniais. Pirmas instrumentines miniatiūras šiam ansambliui entuziastingai kūrė J. Švedas. Vėliau „Sutartinės“ bičiulių kompozitorių gretos gerokai išsiplėtė – V. Klova, J. Gaižauskas, V. Paketūras, L. Povilaitis, A. Bražinskas. Pastaruoju metu „Sutartinė“ atlieka dešimtis B. Dvariono, S. Šimkaus, M. Petrausko, J. Švedo, J. Tallat-Kelpšos, J. Karoso, R. Žigaičio ir kitų kompozitorių kūrinių. Ne vieną kūrinį ansambliui pritaikė P. Tamošaitis, subtiliai harmonizuojantis lietuvių liaudies dainas, kuriantis pjeses birbynių kvintetui.

Tai, kad „Sutartinė“ nuolat propaguoja lietuvišką muziką, įsitikinome įvairiuose suvažiavimuose ir plenumuose, taip pat tradiciniuose „Muzikos rudens“ festivaliuose, kuriuos rengia Lietuvos kompozitorių sąjunga. Be abejo, „Sutartinės“ programą paįvairina žinomi respublikos dainininkai. Jau daugiau kaip 20 metų ansamblis bendradarbiauja su operos solistu Virgilijum Noreika. Beje, 1957 metais Maskvoje, VI pasaulio jaunimo ir studentų festivalyje, dainininkas iškovojo aukso medalį. Jam tuomet taip pat talkino „Sutartinė“. Tų dienų dokumentiniai įrašai – V. Noreikos ir „Sutartinės“ ansamblio atliekama lietuvių liaudies daina „Mikita“ ir P. Tamošaičio grojama B. Dvariono pjesė „Prie ežerėlio“ – tebesaugomi Lietuvos radijo fonotekoje. Vėliau šios fonotekos fondus

papildė V. Noreikos ir „Sutartinės“ atliekami E. Balsio, A. Bražinsko, J. Indros, P. Olekos, M. Petrausko, S. Šimkaus, J. Švedo, P. Tamošaičio ir kitų kompozitorių kūriniai. 1975 metais dainininkas ir ansamblis paruošė teatralizuotą lietuvių liaudies dainų koncertą „Nuo gaidelių iki gaidelių“ (scenarijaus autorius ir režisierius – V. Noreika, dailininkė – R. Songailaitė), kurį transliavo ir Lietuvos televizija.

O kiek jaudinančių akimirkų magnetofono juostoje užfiksuota su J. Stasiūnu, A. Staškevičiūte, B. Grincevičiūte, E. Saulevičiūte, R. Marijošiumi, K. Šilgaliu, R. Sipariu, E. Kaniava, V. Daunoru, M. Aleškevičiūte, G. Apanavičiūte, B. Almonaityte, G. Kaukaite, V. Česu, E. Kuodžiu, J. Girijotu ir kitais. Daugelis jų ir šiandien su malonumu tęsia kūrybinę draugystę. J. Stasiūnas, neseniai su dukra sąjunginio ir tarptautinio konkursų laureate A. Stasiūnaite ir „Sutartine“ radijo studijoje įrašęs nemažai duetų, pasakoja:

– Man visada malonu bendrauti su šiuo profesionaliu ansambliu, kuris suspėja įrašinėti, pavažinėti su koncertais po Lietuvą, išvykti į kitas respublikas ir užsienį. Su „Sutartine“ ir aš ne kartą koncertavau Moldavijoje, Baltarusijoje...

Iš tiesų P. Tamošaičio vadovaujamos „Sutartinės“ melodijos skamba visoje Lietuvoje, su koncertais aplankytos kaimyninės respublikos, gastroliuota Lenkijoje, Čekoslovakijoje, Vokietijoje, JAV, Kanadoje, Suomijoje, Belgijoje, Norvegijoje ir kitur. Per du šio kolektyvo gyvavimo dešimtmečius nebuvo nė vienos lietuvių meno dekados, nė vieno svarbesnio kultūrinio renginio, kuriame nebūtų dalyvavusi „Sutartinė“.

Kiekvienas tarptautinio konkurso laureato Lietuvos valstybinės konservatorijos liaudies instrumentų ansamblio „Sutartinė“ koncertas laukiamas televizijos žiūrovų – ir tų, kurie seniai pažįstami su jos atlikimo menu, ir tų, kurie neseniai su ja susipažino.

„Kalba Vilnius“, 1978 m., Nr. 7.
Kn. „Pranas Tamošaitis. Gyvenimas ir veikla.“ Vilnius: LMTA, 2011, p. 234–236.

KUKLUS MENO DARBININKAS

Pijus Adomavičius šių metų rudenį būtų pažymėjęs savo devyniasdešimtmetį. Šiandien sunku aprėpti visus jo veiklos barus – tokie jie platūs ir įvairūs.

Galima sakyti, kad P. Adomavičių – muziką suformavo lietuvių liaudies daina, kuriai, vos tik pramokęs groti, dar praėjusio šimtmečio pabaigoje jis paskyrė nemaža laiko: gimtosios Dzūkijos kaimuose užrašė ne vieną šimtą liaudies melodijų. Vargoninink-kaudamas Merkinėje, P. Adomavičius buvo subūręs net 50 žmonių chorą. Jo repertuare taip pat buvo tuo metu populiarios J. Naujalio ir kitų kompozitorių harmonizuotos lietuvių liaudies dainos. Mokydamasis Vilniaus muzikos mokykloje, jis paskelbė pirmąsias lietuvių liaudies dainų išdailas, kurioms melodijas buvo užrašęs Merkinės apylinkėse. Nuo 1912 metų jo vadovaujamas „Rūtos“ choras Vilniuje taip pat populiarino J. Naujalio, M. Petrausko, J. Neimonto ir kitų kompozitorių harmonizuotas lietuvių liaudies dainas.

Prasidėjus Pirmajam pasauliniam karui, P. Adomavičius išvyko į Peterburgo konservatoriją. Per stojamuosius egzaminus jo kompozicijas deramai įvertino A. Glazunovas. Studijų metais būsimasis kompozitorius vadovavo dviem Peterburgo lietuvių chorams, kurių atliekamomis lietuvių liaudies dainomis domėjosi ir Vilniuje gimęs rusų kompozitorius C. Kiuji. Grįžęs į Lietuvą, P. Adomavičiuis vadovavo „Dainos“ draugijos chorui ir toliau harmonizavo bei propagavo liaudies dainas. Kai 1937 metais sužinojo apie Lietuvos muzikų draugijos rengiamą dainų konkursą, atrinko tris – „Tai aš užgirdau“, „Kukau gegutė“ ir „Keleliu ėjau“ – ir pasiuntė, pasirašęs „Dzūkelio“ slapyvardžiu. Tik vėliau, paskelbus konkurso rezultatus, paaiškėjo, jog šių meistriškai subalsuotų dainų autorius – P. Adomavičius.

Per savo ilgą gyvenimą P. Adomavičius suharmonizavo nemažą pluoštą liaudies dainų, kurių didžioji dalis dar neprieinamos atlikėjams: būdamas kuklaus būdo, jis neišdrįso rūpintis, kad jos būtų išleistos.

Liaudies dainų nuotaikoms artimos ir P. Adomavičiaus originalios dainos „Mano kraštas“ (L. Giros eilės), „Prie Nemunėlio“ (A. Miškinio eilės), „Šauksmas“ (E. Mieželaičio eilės), „Baltija“ (S. Nėries eilės), „Kur Nemuno upė“, „Saulės žaismas“ (P. Vaičiūno eilės) ir kt.

Nemaža P. Adomavičius nuveikė, įsitraukęs į scenos mėgėjų veiklą: vaidino mėgėjų dramos spektakliuose, operetėse. Apie trisdešimt metų jis buvo operos teatro administratorium ir direktorium, bendravo su F. Šaliapinu, M. Dobužinskiu ir kitais žymiais teatro veikėjais. Ir išėjęs į pensiją, P. Adomavičius gyvai domėjosi teatro reikalais, per televiziją ir radiją sekė visus muzikinius įvykius.

Matyt, ir ateityje, palietę muzikinės bei teatrinės veiklos klausimus, dar ne kartą minėsime šio nesavanaudžio, prasmingai gyvenusio muziko pavardę.

„Literatūra ir menas“, 1978 m. rugpjūčio 5 d. Nr. 31 (1653).

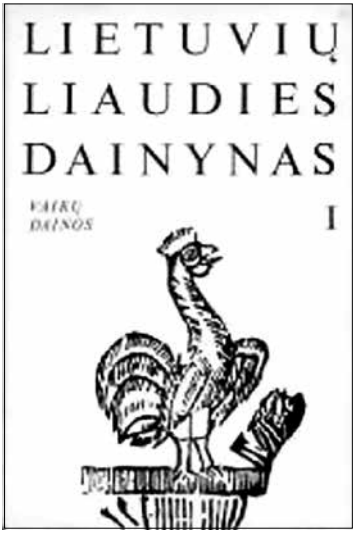
LIETUVIŲ LIAUDIES DAINYNO PIRMOJI KNYGA

Kiekvienas darbas turi savo sukūrimo istoriją: ilgesnę ar trumpesnę, paprastesnę ar sudėtingesnę. Apie tai neretai pagalvojame ir imdami į rankas naują knygą.

Nemaža buvo girdėta apie Lietuvių kalbos ir literatūros instituto rengiamą „Lietuvių liaudies dainyną“, kurio pirmoji knyga „Vaikų dainos“[1] jau leidžia spręsti apie būsimo darbo užmojį, sudėtingus parengimo principus, pareikalavusius daugelio mokslinių darbuotojų ne vienerių metų apmąstymų. Prie naujojo darbo eita laipsniškai: šiandien prisimename ir pokario metais išleistus atskirus tautosakinius

leidinius, ir „Lietuvių tautosakos“ penkiatomį. Dabar ir mažiau besidomintiems folkloristika žinoma, koks didžiulis darbas atliekamas Lietuvių kalbos ir literatūros instituto Tautosakos sektoriuje. Parengtas lietuvių liaudies dainų (tekstų ir melodijų) katalogas, kurio keli skyriai, paskelbti atskiromis knygomis, jau leidžia įvairiausiais rakursais žvelgti į mūsų dainuojamąją liaudies kūrybą, išryškinti joje mus dominančius momentus.

Ankstesnieji instituto parengti tautosakos leidiniai turėjo panoraminį charakterį, o dabar pradėtas leisti „Lietuvių liaudies dainynas“ aprėps ir atitinkamai paaiškins visus moksliškai suklasifikuotus dainų tipus ir versijas. Kaip nusakoma pratarmėje, šis leidinys „yra folkloristinis, mokslinis, apimantis visų žanrų lietuvių liaudies dainas iš visų lietuvių gyventų ir gyvenamų vietovių, esančias tautosakos rankraštynuose ir spausdintuose šaltiniuose. Jame skelbiami dainų tipų ir versijų geriausi pavyzdžiai...“ (5 p.).

Pirmąją dainyno knygą – „Vaikų dainos“ – paaiškina išsami pratarmė ir platus P. Jokimaitienės įvadinis straipsnis. Jame pateikta ne tik vaikų dainų skelbimo istorinė apžvalga, bet ir jų klasifikavimo ypatumai, analizė, išryškinanti atskirų skyrių dainų tekstų būdingiausius turinio bruožus. Galima sutikti su visais autorės teiginiais, jie nekelia abejonių. Bet gaila, kad čia analizuojami tik dainų tekstai. Užtat suprantamas savotiškas pasiteisinimas, jog „apčiuopti bendrus vaikų dainų meninės specifikos bruožus nėra lengva“ (33 psl.).

„Vaikų dainų“ knyga daro labai rimto darbo įspūdį. Joje spausdinami kruopščiai surinkti dainų poetiniai tekstai ir melodijos. (Negaliu sakyti dainos, nes melodijos nuo tekstų rinkinyje atskirtos!) Iš 12 000 vaikų dainų tekstų čia spausdinama 1000, o

iš 600 melodijų – 336. Tai didžiulė atranka, kuri, reikia manyti, nulėmė, kad šio dainyno pirmojoje knygoje publikuojama tik vertinga medžiaga – ilgo dainuojamosios tautosakos fondų kaupimo ir klasifikavimo darbo rezultatas.

Vis dėlto norėtųsi kiek pasamprotauti iš pozicijų folkloristo, kuriam rūpi ne tik melodijos ar poetiniai tekstai, bet dainos visuma.

Pavyzdžiui, 578 p. susidomėjau išspausdinta dainos „Turėjo bobutė" melodija. Ieškau jos teksto, kuris yra 175–177 p. Čia pat pateikta dainos užrašymo metrika ir paaiškinimai. Melodijos paaiškinimai taip pat išspausdinti atskirai, ne po melodija, kaip daroma su tekstais, bet 648 p., naujame poskyryje „Melodijų paaiškinimai". Taigi kančių keliai tam, kuris panorės rimtai studijuoti šiame leidinyje pateiktą medžiagą. Kiek per tokias „studijas" sugaišime laiko?

Žinia, ir toks medžiagos publikavimas turi savų privalumų. Ypač jis naudingas tiems, kurie, nepaisydami melodijų, gilinsis į tekstus arba studijuos tik melodijas. Bet ar toks kelias teisingiausias?

Vis dėlto reikia džiaugtis, kad ir taip pateikiamas nemažas pluoštas poetinių tekstų su melodijomis. Tik skelbiant dainų tekstus su melodijomis suprantamas leidinio svarumas, jo reikšmė kultūriniam gyvenimui.

Reikšmingas melodijų pateikimo privalumas yra surastas būdas (aprašomas 11 p.), leidžiantis „palyginti melodines eilutes, pasekti kiekvienos eilutės atskirų motyvų, pavienių garsų bei kadencijų pakitimus". Šis principas netaikomas kumuliatyvinėms dainoms, nors, įsigilinus į jų melodijas, atrodo, nereikėjo aplenkti ir šios ypatingos kompozicinės struktūros kūrinių. Tačiau su šiais principais niekaip nesiderina 40-osios melodijos pateikimas, eilučių „sulaužymas".

Kad melodijų grafinis piešinys būtų tikslus, padaryta daug. Tikslaus išrašymo dėka, nevargindami dėmesio, galime sulyginti atskiras eilutes, jų kintamumą, išskirti improvizacinius momentus. Tai kruopštus fotografo darbas. Tik papildomai pasidomėjus sužinota, kad šį darbą atliko E. Mazeliauskas. Gaila, kad jo pavardė tokiame leidinyje nutylima. Tuo tarpu techniniam redaktoriui

verta daryti priekaištų: 534, 599 ir kitų melodijų išdėstymas nėra tvarkingas, dailus.

Besidomint melodijų pateikimu, iškyla kai kurie redagavimo nelygumai. Gal tai korektūros klaidos, gal nepaisymas priimtų rašybos normų? Todėl dabar šiek tiek apie tai.

Štai 88-os melodijos (548 p.) šeštoje eilutėje nepažymėtos triolės. Toje pat melodijoje trečiojoje eilutėje šešioliktinės natos, priklausančios vienam skiemeniui, rašomos su legato ženklu, o devintojoje ir vienuoliktoje – jau be jo.

Neišlaikomas redagavimo vienodumas pažymint besikeičiantį metrą. Antai melodijoje Nr. 4 („Tiuka, tiuka“) po ketvirtojo takto tos pačios penklinės pabaigoje nerašomas $\frac{4}{4}$ metras, kai analogišku atveju 93-ios melodijos („Liuli liuli liuli, ma Joniukas guli“) pirmosios penklinės pabaigoje metras pažymimas.

Nevienodai rašomas pasikeitęs metras, kai yra kartojimo ženklas. Vienur jis žymimas prieš kartojimo ženklą, kitur po jo. Pvz.: Nr. 290 („Kius kius kius kisielius“), Nr. 370 („Stov oželis un tiltelio“), Nr. 507 („Atlėkė varna“).

Dainos Nr. 364 („Ožys ant tilto stovėjo“) melodijos metras turėtų būti pažymėtas $\frac{3}{8}\ \frac{3}{8}\ \frac{5}{8}$, o ne $\frac{3}{8}\ \frac{5}{8}$. Dainos Nr. 638 („Padarė padarė gaidys vesalių“) melodijoje išvis nepažymėtas $\frac{3}{8}$ metras, o dainos Nr. 686 („Vėjelis pūtė“) melodijoje tarp antrojo ir trečiojo taktų praleistas kartojimo ženklas.

Tikslaus metro nustatymas – opi, subtili problema. Ji jaučiama ir aptariamame „Vaikų dainų“ leidinyje. Štai kad ir dainos Nr. 681 („Eisme į girią pasiklausyti“) melodija. Jos trečiasis taktas yra $\frac{2}{8}$, o ne $\frac{2}{4}$, o jei $\frac{2}{4}$, tai natos turėtų būti aštuntinės. Be to, kažin ar tikrai šios melodijos pradžia $\frac{6}{8}$, o ne $\frac{3}{4}$ metro? (Palyginkime šią melodiją su dainų Nr. 683 „Eisiu į girią“, Nr. 686 „Vėjelis pūtė“ tokio pat judėjimo melodijomis.) Panašiai būtų galima diskutuoti dėl dainos Nr. 454 „Sėdi kiškis ant dirvoną“ (plg. su Nr. 453 „Guli kiškis un dirvoną“), Nr. 648 „Šarkelė šoka“ ir daugelio kitų melodijų pažymėto metro.

Leidinio melodijas lydi gana lakoniški paaiškinimai. Iš pirmo žvilgsnio atrodo, kad tai ne taip jau didelis darbas, bet įsigilinęs

pradedi galvoti kitaip. Šie paaiškinimai, palyginimai ir kai kada trumpos, bet taiklios išvados tapo įmanomos tik sudarius melodijų katalogą. Štai ir čia neapsakomai didžiulė jo nauda, padedanti naujai žvelgti į muzikinę liaudies kūrybą. Be to, paaiškinimuose labai vertingi gretinimai su kaimyninių respublikų muzikiniu folkloru, kitų žanrų ar etnografinių sričių dainų melodijomis.

Rodyklės, žodynėlis – taip pat kruopščiai parengti ir padeda naudotis knygoje skelbta medžiaga. Deja, ir čia kai kur praslysta vienas kitas netikslumas. Štai 664 p. Čiorna Padinos k. (Saratovo sr., Jeršovo raj.) tarp užrašytųjų yra ne 788-ta daina, bet 768-ta, 666 p. skaitome, kad dvi dainos užrašytos iš Veronikos Čiupikienės, tačiau iš tikrųjų turėtų būti Veronika Čepukienė.

Daugelis šių pastabų nėra esminės ir neužgožia šio kapitalinio veikalo reikšmės lietuvių kultūrai. Jau pasirodžius pirmajai knygai „Vaikų dainos“, drąsiai galime tvirtinti, kad „Lietuvių liaudies dainynas“ bus reikšmingiausias ne tik šio šimtmečio, bet ir ligšiolinės lietuvių folkloristikos darbas.

Gero jam kelio!

[1]Lietuvių liaudies dainynas. Vaikų dainos. Parengė P. Jokimaitienė. Melodijas parengė Z. Puteikienė.

Šio tomo redakcinė kolegija: Ambr. Jonynas – vyr. redaktorius, K. Aleksynas – kalbos redaktorius, D. Kuzinienė – melodijų redaktorė, L. Sauka. Vilnius: Lietuvių kalbos ir literatūros institutas. 1980. 760 p.

Straipsnių rinkinys MUZIKA. Kn. 3. Vilnius: Vaga, 1982, p. 87–89.

STASIO ŠIMKAUS UŽRAŠYTOS LIETUVIŲ LIAUDIES DAINOS

„Stasys Šimkus buvo ne tiktai didelis menininkas kompozitorius, talentingas ir karštas lietuvių liaudies dainų propaguotojas, bet ir įžymus jų rinkėjas. Lietuvių folkloro rinkimo istorijoje jam priklauso garbinga vieta“. Tai taip pat žymaus lietuvių tautosakos rinkėjo ir puoselėtojo Zenono Slaviūno, dirbusio drauge su Sta-

siu Šimkumi, žodžiai, kuriais ir pradėjau šį pasisakymą apie Stasio Šimkaus užrašytas lietuvių liaudies melodijas, kurios saugomos Lietuvos Mokslų Akademijos Lietuvių kalbos ir literatūros instituto (*dabar Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas. – Red.*) Tautosakos rankraštyne. Tai nėra ypatingai didelis fondas – tik 1178 tautosakos vienetai su melodijomis: įvairiose vietovėse užrašytos lietuvių liaudies dainų melodijos, dainų melodijos su tekstais, „giesmės pagrabinės, giedamos namie ir bažnyčioje" ir kitokios, taip pat šokių melodijos, grotos smuiku. Visi tie tautosakos vienetai pateikti penkiuose tautosakos rinkiniuose, kurie Lietuvių tautosakos rankraštyne užregistruoti tarp 1930 metų birželio 14 dienos ir 1936 metų sausio 2 dienos.

Atskirai, matyt, tektų kalbėti apie pirmąjį rinkinį, pažymėtą 48-uoju numeriu (LTR 48). Tai 500 lietuvių liaudies dainų melodijų be tekstų. Melodijos užfiksuotos jaunatvišku braižu, nepaisant to – gana profesionaliai, su įvairiais patikslinimais. Tačiau, lyginant su nūdieniais folkloristikos reikalavimais, čia nepilnà, net labai skurdoka metrika: pažymėti tik dainų pateikėjai ir vietovė, trūksta tikslios užrašymo datos, niekur nepažymėtas tempas, tolimesnių posmų variantai...

Studijuodami istorijos šaltinius, Stasio Šimkaus pasisakymus ir dokumentus, mes sužinome, kad jis lietuvių liaudies dainas užrašinėti pradėjo vasaros atostogų metu, studijuodamas Peterburgo konservatorijoje.

Dar 1911-aisiais metais „Viltyje" Stasys Šimkus pasirodė kaip gerai suvokiantis lietuvių liaudies dainų rinkimo svarbą. Jis rašė, kad „melodiją gali užrašyti tiktai gerai pažįstąs muziką ir lietuvių dainos formą, būdą".[1] Kitame tų pačių metų „Vilties" numeryje jis pažymėjo, kad lietuvių liaudies dainų melodijas užrašyti yra ypatingai sunku, kad tą darbą atlikti gali „tiktai aukštai ritmiškai išlavinto klusumo ir ritmo ypatybes žinąs žmogus".[2] Kaip tik „Viltyje" Stasys Šimkus prisipažino, kad lietuvių liaudies dainas jis pradėjo užrašinėti 1911 metais. Kaip tik čia[3] jis aprašė, jog Šilavote užrašė apie 300 dainų, kurių tekstus buvo užrašęs vietinis gyventojas Radušis.

Vartydami mano minėtą Stasio Šimkaus užrašytų lietuvių liaudies melodijų rinkinį, kurį drąsiai galime vadinti pirmuoju jo užrašytų dainų rinkiniu, kaip tik ir aptinkame beveik tokį skaičių dainų iš Šilavoto apylinkių. Vadinasi, tai, kad šių tekstus užrašė Radušis, ir pateisina, kodėl jis užrašė ir čia pateikė tik melodijas. Reikia manyti, kad ir kitų Stasio Šimkaus užrašytų melodijų tekstai taip pat buvo kieno nors užfiksuoti ar tuo pat metu fiksuojami, tik dėl tam tikrų priežasčių atitrūko melodijos nuo tekstų ir nepateko į vieną rinkinį.

Iš šio jo pirmojo tautosakos rinkinio daugelį melodijų Stasys Šimkus harmonizavo. Jos sulaukė visuotinio populiarumo. Iš jų ypač norėtųsi išskirti dainą „Kas bus, močiute, kas bus“, kitaip sakant „Oželį“ (Nr. 101), kurią S. Šimkui padainavo ūdrijietis Juozas Neimontas, vėliau žinomas chorvedys, vargonininkas, lietuvių liaudies dainų harmonizuotojas. Prie populiariausių priskirtinos „Šiltas gražus rudenėlis“ (Nr. 372), „Likit sveikos, mergužėlės“ (Nr. 412), kurias padainavo Dargužių Jakimas iš Valkininkų apylinkės, ir daugelis daugelis kitų. Ne viena subalsuota šio rinkinio melodija buvo išspausdinta Stasio Šimkaus rinkiniuose „Dainų dainorėlis“ (1919 m.) ir kt., tiesa, pirminiai variantai – kuklesni, pritaikyti dainuoti moksleivių chorams, vėlesnieji – žymiai išplėtoti.

S. Šimkus nebuvo abejingas lietuvių liaudies dainų užrašinėjimo klausimui, nors pats iš pradžių praėjo savamokslio tautosakos rinkėjo kelią, deja, tame kelyje padarydamas ir kai kurių netikslumų. Melodijų vingiavimą, nors ir patį sudėtingiausią, S. Šimkus, atrodo, pažymėjo gana tiksliai. Net spaudoje jis yra prisipažinęs: „Man užrašinėjant Suvalkų gub., atsitikdavo, kad porą valandų ritausi su viena daina“[4]. „...Intervalus rašyti lengva, tempą atsakantį nuženklinti jau kur kas sunkiau, ritmą nuskirti jau visai sunku...“[5] „...Iš Punsko, Kalvarijos, Šilavoto ir Balbieriškio apylinkių esu užrašęs 583 dainas... Kiek aš lig šiol užrašinėjau, tai giliai tikiu, kad teisingai užrašęs...“[6]

Tuo, ką spaudoje rašė S. Šimkus, tikrai galima neabejoti. Kad jis kalbėjo kaip tik apie šį rinkinį – taip pat nekelia abejonių, nes

atitinka ir jo suminėtos vietovės. Tik, žinoma, neaišku, kur nukeliavo dar 83 melodijos?

Jei turėtume pastabų – tai tik dėl netikslios metrikos ir dėl to, kad niekur šiame rinkinyje nepažymėtas tempas. Be abejo, būtų galima padiskutuoti ir dėl kai kurių melodijų prieštakčių, taktų suskirstymo.

Kiti keturi S. Šimkaus lietuvių tautosakos rinkiniai (LTR 635, 636, 703 ir 727) – 678 melodijos, jų dalies ir tekstai – sudaryti, kai S. Šimkus jau dirbo Tautos melodijoms rinkti komisijoje, kuri veikė Kaune.

Į pirmąjį to laikotarpio tautosakos rinkinį S. Šimkus įjungė ir kiek anksčiau užrašytus tautosakos vienetus. Tarp jų – Martyno Jankaus iš Bitėnų padainuota 51 daina. Šis pluoštelis buvo užrašytas 1922 metais. Tai ne tik kruopščiai užfiksuotos melodijos, bet ir tekstai.

Vargonininkavimas Skirsnemunėje S. Šimkų suvedė su balsingais šio krašto dainininkais. Užtat 1935 metų kovo 15 dienos laiške Sebastijonui Gadliauskui jis rašė: „...Vis tvarkau Skirsnemunės dainas, giesmes ir polkas. Pradžioj balandžio mėn. kviesime jus keturis... pagiedoti su turavojimais,... nes be turavojimo negalėsiu įykdyti savo plano...“[7]

Skirsnemunietės Onos Jakaitytės dainas ir giesmes S. Šimkus užrašinėjo 12 metų, o jau minėto S. Gadliausko šeimos narių dainas įrašė į fonografo plokšteles. Skirsnemuniečių dainas S. Šimkus užrašinėjo labai kruopščiai, ne tik melodijas, bet ir tekstus, beveik visur pažymėjo tempus, pateikėjų amžių. Tai jau rodo, kad S. Šimkus į savo darbą žvelgė profesionalo tautosakininko akimis.

Tautosakininkas Jurgis Dovydaitis savo pernelyg trumpus prisiminimus apie S. Šimkų yra išspausdinęs muzikologės Danutės Palionytės parengtoje knygoje „Stasys Šimkus“[8]. Gaila, kad šiuose prisiminimuose nei žodeliu neužsimenama: o kaip gi atsitiko, kad didžioji dalis S. Šimkaus 1935 metais užrašytų melodijų lydi kaip tik Jurgio Dovydaičio užrašyti lietuvių liaudies dainų tekstai.

Pasirodo, kaip teko išsiaiškinti su gerbiamuoju Jurgiu Dovydaičiu, S. Šimkus mėgo, ir tai lyg turėjo būti sąlyga, kad liaudies dainininkas ar muzikantas, atvykęs į Komisiją užrašyti dainas, būtų jau šiek tiek pasiruošęs. Jam reikėjo turėti dainų sąrašą, dar geriau – jei jo dainų tekstai būtų užrašyti: tada pateikėjas mažiau klaidžioja, mažiau trukdo užrašinėtojams, nes yra nusiteikęs atlikti konkrečius kūrinius.

Tai žinodamas, J. Dovydaitis ir įteikė savo 1928–1929-aisiais metais iš įvairių dainininkų užrašytų lietuvių liaudies dainų tekstus. Tai S. Šimkų patenkino ir jis užsiėmė dainininkų iškvietimu ir jų repertuaro įrašymu. 1935-aisiais metais iš Alytaus rajono penkių dainininkių jis užrašė 202 melodijas (LTR 703), o iš Marijampolės apskrities trijų dainininkių ir Alytaus apskrities vienos dainininkės užrašė 118 melodijų (LTR 727). Čia jau matome patyrusio dainų užrašinėtojo braižą, nors ir čia jis nepažymėjo tempo. Tuo tarpu melodijos piešinys užfiksuotas su visais, kad ir sudėtingiausiais vingiais.

Pastaraisiais metais Mokslų Akademijos Lietuvių kalbos ir literatūros institutas (*dabar – Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas. – Red.*) atlieka didžiulį darbą publikuodamas moksliškai parengtus lietuvių liaudies dainų rinkinius. Malonu pažymėti, kad į šiuos leidinius – „Lietuvių tautosakos“ I ir II tomus, „Lietuvių liaudies dainyno“ pirmuosius tris tomus pateko jau kelios dešimtys

ir Stasio Šimkaus užrašytų dainų melodijų. Tačiau, siekiant geriau pažinti ir įvertinti Stasio Šimkaus kūrybinį palikimą, būtina ieškoti galimybių atskiru leidiniu paskelbti vertingiausias jo užrašytas lietuvių liaudies dainas. Būtina ištyrinėti ir kitas saugyklas (pvz., Literatūros ir meno archyvą ir kt.), kuriose yra arba gali būti S. Šimkaus užrašytų lietuvių liaudies dainų. Greta Antano Juškos, Simono Stanevičiaus, Christijano Barčo, Jadvygos Čiurlionytės, Zenono Slaviūno ir kitų mūsų tautosakininkų rinkinių turėtų atsirasti ir Stasio Šimkaus, padedantis paryškinti turtingą lietuvių kultūros istoriją, atskleisti jos muzikinės kūrybos formavimosi tendencijas. Beje, tai padėtų dar geriau suvokti tą aplinką, kuri formavo ir mums labai mielą ir brangų Stasio Šimkaus kūrybinį portretą.

[1] *Viltis*, 1911 m. balandžio mėn. 29 d., Nr. 48.
[2] *Viltis,* 1911 m. gegužės mėn. 22 d., Nr. 58.
[3] *Viltis,* 1911 m. birželio mėn. 26 d., Nr. 72.
[4] *Viltis*, 1911 m. gegužės mėn. 22 d., Nr. 58.
[5] *Viltis*, 1911 m. gegužės mėn. 22 d., Nr. 58.
[6] *Viltis*, 1911 m. liepos mėn. 15 d., Nr. 80.
[7] *St. Šimkus,* V., 1967, p. 348.
[8] *St. Šimkus*, V., 1967, p. 446.

Skaityta 1987 m. vasario 3 d. Lietuvos kompozitorių sąjungoje vykusios mokslinės konferencijos „Stasys Šimkus ir lietuvių muzikinė kultūra", skirtos S. Šimkaus 100-osioms gimimo metinėms, metu, dalyvaujant S. Šimkaus sūnui Algiui Šimkui, atvykusiam iš JAV.

KUNIGAI – LIETUVIŲ TAUTOSAKOS RINKĖJAI IR PUOSELĖTOJAI

Ta tema, prisipažinkime, buvome atpratinti kalbėti. Net iš galvos tokios mintys buvo išguitos: argi suderinama, kad kunigas būtų toks pažangus, kultūringas. Dar daugiau netgi pasakyčiau – buvo atimama teisė jam tokiu būti. Todėl dabar, po daugelio taip vadinamų stagnacijos metų net nesitiki, kad galime atvirai kalbėti

apie kunigus, jų, pasakyčiau, kultūrinę misiją lietuvių tautai – lietuvių liaudies kūrybos rinkimą ir puoselėjimą.

Iki šiol tuo klausimu tylėjus, nekalbėjus, plačioji visuomenė ir nežinojo, kad aktyviais mokslininkų talkininkais renkant ir užrašinėjant lietuvių tautosaką, ypač muzikinę, visada buvo ir kunigai. Vieni, galbūt, tik paragindavo tai daryti, antri patys rinko ir užrašinėjo, treti net bandė daryti tam tikrus apibendrinimus, ketvirti savo darbais toli aplenkė eilinius tautosakos rinkėjus ir puoselėtojus. Tai puikiai patvirtina ne tik jų išleisti tautosakos rinkiniai – knygos, bet Lietuvių tautosakos archyvas-rankraštynas, į kurį, kaip į mūsų Nemuną suteka visos upės, suplaukia visõs Lietuvos tautosakininkų darbai.

Taip buvo anksčiau, taip buvo tais nelemtais stagnacijos metais, taip yra ir dabar. Malonu, kad šios srities mokslininkai visai nereagavo arba ignoravo tam tikrų darbuotojų-valdininkų vykdomą reakcingą politiką, norint nubraukti kunigų pažangią veiklą, tuo pačiu nutylint ir tautosakinę.

Šios dienos pasisakymo rėmai neleidžia išsiplėsti ir smulkiau paanalizuoti kiekvieno kunigo – tautosakos rinkėjo braižą, jų užrašymų teigiamus ar neigiamus momentus. Šiandien man norėtųsi išskirti kunigus – lietuvių dainuojamosios tautosakos rinkėjus ir puoselėtojus, tuos, kurie rinko ir užrašinėjo lietuvių liaudies dainas su melodijomis. Jų šiek tiek mažiau, negu tų, kurie rinko ir užrašinėjo tekstus. Tačiau ir čia mes turime tikrų milžinų, kurių nuveiktą darbą praėjusiais šimtmečiais, XIX-ąjį šimtmetį ir XX-ojo šimtmečio pirmojoje pusėje dar kaip reikiant ir neįvertinome, neišskyrėme, neiškėlėme į reikiamas aukštumas. Tai sakydamasa visų pirma galvoju apie Antaną Jušką, Teodorą Brazį, Adolfą Sabaliauską. Jų nuopelnus kad ir kaip bandysime išaukštinti, niekada nepervertinsime. Greta jų minėtini Pranas Bieliauskas, Povilas Marcinkevičius, Vincentas Birbilas ir kiti. Jų – Lietuvos kunigų, kuriems antruoju pašaukimu buvo lietuvių liaudies dainų rinkimas, buvo ne vienas, ne du, ne dešimt... Tai, ką jie nuveikė greta savo tiesioginio darbo, jaučiame nuolat, ir tie, kurie einame muzikos keliu, kurie tuo keliu žengia pirmuosius žingsnius, kurie studijuojame, ar tik domimės...

Štai, Antanas Juška. Negalėjau šiandien atsivežti tų visų šešių jo knygų „Lietuviškos dainos“ ir „Lietuviškos svotbinės dainos“, kuriose yra apie 2000 melodijų, ir kurios pakartotinai išspausdintos pokario metais tautosakininko Antano Mockaus rūpesčiu. Jo dėka 1990 metais Antano ir Jono Juškų palaikai pargabenti iš Kazanės ir perlaidoti Veliuonoje. O dėl minėtų rinkinių išspausdinimo 1958 metais jam reikėjo palikti Tautosakos sektoriaus vedėjo pareigas.

Argi galima pamiršti Antano Juškos surinktas ir užrašytas liaudies dainas, jeigu jas harmonizuoja arba savo kūriniuose naudoja ne tik lietuvių kompozitoriai. Dar praėjusio šimtmečio pradžioje Antano Juškos užrašytos melodijos buvo taip paplitusios, kad jomis naudojosi, jas harmonizavo ir Peterburge gyvenęs latvių kompozitorius Emilis Melngailis, kiti.

Užmarštin nuvestas Adolfas Sabaliauskas, vien todėl, kad nešiojo karinę uniformą, buvo karo kapelionas. Bet ko verta jo tautosakinė veikla!, jo užrašytos ir parengtos spaudai melodijos, sudėtos į knygą „Lietuvių dainų ir giesmių gaidos“, kuri buvo išleista Helsinkyje 1916 metais. Tada Adolfas Sabaliauskas buvo Nemunėlio Radviliškio bažnyčios klebonas. Jeigu tokių darbų būtume turėję ir daugiau iš visų Lietuvos vietovių, neįsivaizduoju, kokiais tautinio meno turtais mes šiandien galėtume didžiuotis, visai kitokius uždavinius galėtume kelti nūdienos tautosakos užrašinėtojams.

Adolfas Sabaliauskas, užrašęs šimtus rečiausių sutartinių, taip pat instrumentinių melodijų, abejojo savo darbu, vis siekė tobulumo. Kaip tik todėl 1912 metų rudenį jis pasikvietė kompozitorių Aleksandrą Kačanauską ir su juo pabandė patikrinti užrašymus, nuvykstant pas atlikėjus, pateikėjus. Domintis šiuo darbu pasisekė surasti ir nuotraukų, kuriose užfiksuoti A. Sabaliauskas, T. Brazys, A. Kačanauskas ir kiti.

O ką gi kunigas Teodoras Brazys mums paliko? Į tą klausimą visų pirma galėtume atsakyti Juozo Tumo-Vaižganto žodžiais: „Docentas Brazys buvo aukštąjį muzikos mokslą išėjęs vargonininkas, gilus gregorijoniško choralo žinovas, talentingas ir gausus bažnytinių dalykų komponuotojas ir nepaprastas tautiškųjų lietuvių

dainų mėgėjas; šis rinko ir harmonizavo, populiarindamas jas liaudyje ir inteligentijoje. Visa to doc. Brazys paliko mums didelę daugybę."

Gražiai ir aiškiai pasakyta. Tačiau, kad ir kaip jo nuopelnus bandytume paženklinti – nebus perdaug: jo nuopelnus lietuvių tautosakai, o ir aplamai lietuvių muzikinei kultūrai vargu ar pajėgsime taip greitai aprėpti ir suprasti. Visų pirma – keli tūkstančiai (Lietuvių tautosakos rankraštyne yra trys solidūs rinkiniai) jo užrašytų lietuvių liaudies dainų: melodijų ir tekstų. Kol kas jos guli saugioje vietoje: Lietuvių tautosakos rankraštyne. Kol kas tik galime svajoti, kad jos visos kada nors bus paskelbtos ir prieinamos plačiajai visuomenei, ir kol kas jos, nors ir po kelis vienetus, skelbiamos Mokslų Akademijos Lietuvių kalbos ir literatūros instituto tautosakos leidiniuose „Lietuvių tautosaka" ir „Lietuvių liaudies dainyno" tomuose.

Ir vėl kol kas tokie skelbimo tempai kai ką gal ir patenkina, tačiau sulaukti, kada paskelbtas bus visas Teodoro Brazio užrašytų lietuvių liaudies dainų rankraštinis palikimas – reikės ne vieno šimtmečio.

Todėl, kam rūpi mūsų tautos reikalai – šį Teodoro Brazio užrašytų lietuvių liaudies dainų melodijų skelbimą reikėtų spartinti: išleisti atskiromis knygomis. Tai darytina ir todėl, kad tų melodijų parengimas spaudai nepareikalautų ypatingo darbo: visi Teodoro Brazio užrašymai yra nepaprastai korektiški, sakyčiau, klasiški.

Nemažiau svārbios ir reikalingos Teodoro Brazio mintys apie lietuvių liaudies dainas. Turėčiau pasakyti, kad jis buvo tiesiog susižavėjęs lietuvių liaudies daina, jos melodika, ritmika, dermėmis ir pan. Tai jis išdėstė ne tik 40-ties puslapių studijoje „Apie tautines lietuvių dainų gaidas (melodijas)", išleistoje 1920 metais Tilžėje ir

tapusioje bibliografine retenybe, apie tai jis rašė ir kiekviename savo didesniame ar mažesniame darbe: ir vadovėlio „Muzikos teorija“ pratarmėje, ir jo harmonizuotų lietuvių liaudies dainų visų keturių sąsiuvinių pratarmėse, ir diskusijoje „Ryto“ puslapiuose, pasirašydamas „Daudžgiriečio“ slapyvardžiu (čia visų ir nesuminėsime).

Jau dabar gimsta mintis, kad šiam kūrėjui, tautinės dvasios ugdytojui, kurio harmonizuotos lietuvių liaudies dainos daug kartų skambėjo Nepriklausomos Lietuvos Respublikos dainų šventėse, turėtų būti paskirta visa knyga, kurioje tilptų ir jo straipsniai, išsibarstę po įvairius periodinius leidinius, apie kuriuos aš iš dalies minėjau, ir straipsniai apie jį, jo kūrybinės veiklos įvertinimas.

(Beje, rytoj T. Brazio gimtadienis, sukanka 118 metų nuo jo gimimo).

Ir dar. T. Brazys nebuvo užsidaręs kūrėjas, teoretikas, mokslininkas. Jis nagrinėjo lietuvių ir latvių liaudies dainų melodijų giminystės bruožus ir ta tema lietuvių-latvių vienybės draugijos kongrese, kuris vyko Kaune, Vytauto Didžiojo universutete, skaitė paskaitą, Aleksandrui Kačanauskui dainuojant lietuvių ir latvių liaudies dainas.

Aš šiandien čia ypatingą dėmesį sutelkiau į Teodorą Brazį, jo kūrybinį palikimą vien todėl, kad jis to seniai nusipelnė.

Antanas Juška, Adolfas Sabaliauskas ir Teodoras Brazys, man regis, yra patys didžiausi lietuvių tautosakos rinkėjai ir puoselėtojai-kunigai, kurių nuveiktas triūsas dar nevienodai paženklintas ir išryškintas. Greta jų ne mažesnio dėmesio verta ir Prano Bieliausko (1883. VIII. 23–1957. XII. 21) asmenybė. Lietuvių tautosakos rankraštyne saugoma net 10 jo rinkinių, įteiktų nuo 1940 iki 1957 metų. Čia užfiksuota apie 2500 tautosakos vienetų. Brangiausias jų požymis yra tas, kad visas liaudies dainas jis užrašė su melodijomis. Palaikydamas gerus ryšius su tautosakos rinkimo specialistais, Pranas Bieliauskas tobulino savo užrašymus, kiekvieną kartą fiksuodamas vis išsamesnius pateikėjų aprašymus. O užrašinėjo daugiausia Vilniaus krašte. Reikšmingą vaidmenį suvaidino ir 1936 metais išleistas jo užrašytų lietuvių liaudies dainų rinkinys „Varguolių dainos“.

Šiuo leidiniu naudojosi daugelis kompozitorių, o po metų šešias dainas suharmonizavo taip pat Vilniaus krašte darbavęsis muzikas Julius Sinius ir jas išleido taip pat pavadindamas rinkinėlį „Varguolių dainos".

Čia, kaip sakyta, kiek leido pasisakymo ribos, aptariau tik kelių, pačių darbščiausių ir įžvalgiausių kunigų tautosakinę veiklą. O jų yra žymiai daugiau, gal ir ne visada atkreipusių ta prasme į save dėmesį.

Ir pabaigai – išvados aiškios: reikėtų ir toliau domėtis Lietuvos kunigų tautosakine veikla, prašyti, kad jie paskatintų šį darbą atlikti ir visus sugebančius. Neįtikėtinai greitai keičiasi mūsų kaimas, turiu galvoje į blogąją pusę, nes jis sudarkytas, sudarkyti žmonių santykiai, bendravimas. Tad reikia spartinti tautosakos rinkimą. Pagaliau, norėtųsi paraginti ir tuos kunigus, kurie turi tautosakos kūrinių užrašymų – siųsti į Lietuvos Mokslų akademijos Lietuvių kalbos ir literatūros instituto Tautosakos rankraštyną (Vilnius, Antakalnio 6). Ten galima ir patiems nuvykti, ir parašyti. Juk taip padarė ir kunigas Vincentas Birbilas iš Griškabūdžio. Sužinojęs apie jo sukauptus tautosakos lobius, niekam nesakęs nuvykau į Griškabūdį, susiradau jo gyvenamąją vietą klebonijoje, aplankiau, išsikalbėjome. Ir ne tik – jis maloniai smuikavo, padovanojo kelias nuotraukas. Skundėsi, kad jį persekiojo KGB. Tad jis ėmė ir pasistatė sau antkapį su įrašyta mirties data. Tik tada saugumiečiai davė jam ramybę.

Džiaugiausi šia pažintimi su garbiuoju kunigu ir tuo, kad Vincento Birbilo lietuvių tautosakos užrašymai papildė Lietuvių tautosakos rankraštyno fondus.

Skaityta „Lapkričio sinoikijoje",
kuri vyko Marijampolėje 1988 m. lapkričio 19 d.

DIRBĘS LIETUVOS KULTŪRAI

Prie Kaišiadorių katedros palaidotas žymus lietuvių kultūros veikėjas Teodoras Brazys (1870–1930). Redakcija kreipėsi į vilnietį

muzikologą Vaclovą Juodpusį, prašydama plačiau papasakoti apie T. Brazio gyvenimą ir kultūrinę veiklą. Muzikologas mielai sutiko ir atsiuntė mums straipsnį, kurį čia ir spausdiname.

T. Brazio nuotrauką prieš keliolika metų gavau iš „Skrajojamojo teatro" kūrėjo Juozo Vaičkaus pusbrolio, didelio saviveiklos mėgėjo kauniečio Aleksandro Vaičkaus šeimos.

Ant marmurinės plokštės, įmūrytos katedros sienoje, užrašyta: „Pirmasis Kaišiadorių kapitulos prelatas Teodoras Brazys, Lietuvos universiteto profesorius, didelis mylėtojas ir kompozitorius bažnyčios bei liaudies giesmių. Gimė 1870 m. IX. 9 d. 1930 m. IX 10 d." Ir citata iš psalmės (lotynų kalba). Atkreipiame dėmesį, kad T. Brazio gimimo data plokštėje nurodyta klaidingai: kompozitorius gimė ne rugsėjo 9 d., bet lapkričio 20 d. (šią datą nurodo straipsnyje ir V. Juodpusis).

Šių eilučių autorius jau yra siūlęs („Į komunizmą", 1988 09 06, Nr. 107), kad T. Brazio vardu būtų pavadinta kuri nors Kaišiadorių miesto gatvė. Turbūt tinkamiausia būtų dabartinė R. Čarno g., kuri veda prie T. Brazio kapo, arba Tarybų gatvės dalis (prie katedros).

J. LAURINAVIČIUS

Kai važiuoju pro Kaišiadoris arba į juos atvykstu, visų pirma pagalvoju apie Teodorą Brazį, kuris čia ilsisi nuo 1930 metų. Žaviuosi juo todėl, kad, būdamas kunigu, nepaprastai daug nuveikė rinkdamas ir harmonizuodamas lietuvių liaudies dainas, jas studijuodamas, į lietuvių muzikos istoriją įėjęs kaip įžymus teoretikas, pedagogas (docentas), kompozitorius. J. Tumo-Vaižganto žodžiais tariant, „T. Brazys per visą savo amžių buvo nepaprastai teisingas, neveidmainus, status, sąžiningas, bet kurioms pareigoms visa siela atsidėjęs, niekur pusėtinumo nesilaikęs, Lietuvą mylėjęs fanastiškai, aistringai, romantiškai... Gal, savo nelaimei, kun. Brazys daugiau, pasitikėjo užsieniais; kasmet ten atostogoms išvažiuodavo ir kasmet sugrįždavo tikras ligonis, – pažymėjo J. Tumas-Vaižgantas. – Pagaliau draugai ėmė jo nebeleisti... Nepaklausė. Šias atosto-

gas praleido Italijoje ir grįždamas Miunchene susilpnėjo ir mirė... Rugsėjo 17 d. buvo nuvežtas į Kaišiadoris ir 18 d. ten palaidotas. Žemės kelionė baigta“.

Tų metų rugsėjy „Lietuvos aidas“ rašė: „T. Brazio palaikų pasitikti Kauno stotyje atėjo komp. J. Naujalis, kanauninkas J. Tumas, profesoriai, studentai, metropolijos kunigų seminarijos auklėtinių choras. Po to sekančią dieną buvo išvežtas į Kaišiadoris. Jis Kaišiadoryse laidojamas todėl, kad priklausė Kaišiadorių vyskupijos kurijai“.

Šiandien iš naujo permąstydami T. Brazio nuopelnus lietuvių muzikinei kultūrai, negalime nesižavėti jo ištikimybe liaudies dainai, muzikinės teorijos minčiai. Į tai jis ėjo nuo mažumės ir visą gyvenimą.

Istorijos šaltiniai rodo, kad T. Brazys gimė 1870 metų lapkričio 20 dieną „Memelhofe ties Bauske“, vokiečių barono Bistramo dvare, kuriame tarnavo jo tėvas Modestas Brazys – nagingas medžio meistras, dailidė. Bistramas atleido M. Brazį nuo baudžiavos ir „liepė jam vadintis: Frey – laisvininkas“. Teodoras Brazys buvo pakrikštytas Bauskėje pavarde: Brazys-Frey. Taip jis oficialiuose dokumentuose ir rašėsi. Tai daryti liovėsi tik Pirmojo pasaulinio karo metais. Prie Bauskės Braziai išgyveno tik apie trejetą metų. Mirus Bistramui, jie vėl sugrįžo į Daudžgirius, kur anksčiau ir gyveno.

Pirmiausia T. Brazys ėmė mokytis vargonuoti Pabiržėje. Jau mažas būdamas pavaduodavo vargonininką, žavėdamas savo gabumais ir gražiu balsu. Tai ir paskatino jį pasiųsti mokytis į Kauną pas žinomą katedros vargonininką J. Kalvaitį. Po pusantrų metų T. Brazys pateko į Josvainius, o į Pabiržę grįžo atlikti karinės tarnybos. Puikiai įvaldęs vargonavimo meną, T. Brazys nenurimo, troško žinių. Tada ir pasiryžo išeiti į kunigus. 1896 metais jis įstojo į Vilniaus kunigų seminariją, o jau 1900-aisiais įšventinamas kunigu. Tą darbą dirbo Balstogėje, o 1905 metais įstojo į Aukštąją bažnytinės muzikos mokyklą Regensburge (Ratisbonoje), kur studijavo klasikinę polifoniją. Baigimo pažymėjimas buvo išduotas sukūrus Mišias ir fugą keturiems balsams.

T. Braziui ypač reikšmingas buvo 1907–1917 metų laikotarpis. Tada jis mokė giedoti Vilniaus klierikus ir Katedros chorą. T. Brazys buvo puikus Grigaliaus stiliaus žinovas ir propaguotojas. Pasirašius memorialą, kuriame buvo pasisakoma prieš lenkų politiką užgrobiant Vilniaus kraštą, vyskupijos valdytojo Michalkevičiaus buvo ištremtas iš Vilniaus, kurio jis „verkė gailiomis ašaromis“. Tai prisimindamas J. Naujalis rašė: „Nebuvo tos dienos, kad velionis (T. Brazys – *V. J.*) nebūtų paminėjęs jo karštai mylimo Vilniaus; ilgėjos jo, kur praleido geriausius savo darbuotės laikus, ir vis svajojo ten grįžti, o blogstant sveikatai, tik atsidusdavo ir užsisvajodavo apie neartus Vilnijos dirvonus ir laukiantį kultūrintojų darbą“.

Ištremtas iš Vilniaus, T. Brazys gyveno pas savo draugus įvairiose Lietuvos vietovėse: Perlojoje, Kietaviškėse, Dauguose, Merkinėje. Pastarosios progimnazijoje 1921–1923 metais dėstė muziką. Tas laikotarpis ypač reikšmingas mūsų tautosakos mokslui, nes kaip tik čia jis nepaprastai entuziastingai rinko ir užrašinėjo lietuvių liaudies dainas, jų melodijas ir tekstus. Čia jų T. Brazys užrašė apie 2000. Greta to jis pasinėrė ir į muzikos mokslo darbą. Jau 1920 metais pasirodė jo studija „Apie tautines lietuvių dainų gaidas (melodijas)“, taip pat vadovėlis „Giedojimų mokykla“ chorų dirigentams, vargonininkams, giedojimų mokytojams ir mokiniams. Pastarojo darbo prakalboje T. Brazys pažymėjo: „Mūsų tautinės dainų gaidos (melodijos) aiškiausiai išrodo lietuvių nepaprastą muzikalinį gabumą ir dailės mėgimą. Užtat nenuostabu, kad Lietuvoje kartu su tautos atgijimu menas giedoti kyla, auga ir plėtojasi...“

Tuo metu T. Braziui buvo leista gyventi kur nori, bet parapinio darbo nebeprisiėmė. 1923 m. gruodžio 1 d. buvo pakviestas dėstyti Žemaičių kunigų seminarijoje. To darbo ėmėsi sunkiai įkalbėtas, bet kai atsiminė Vilniuje dirbtą darbą – ryžosi. Ir buvo patenkintas, nes rado geras sąlygas darbui. O jau po mėnesio dekanas Čėsnys pakvietė jį dėstyti Vytauto Didžiojo universiteto Teologijos-filosofijos fakultete. Pirmąją, įžanginę paskaitą jis skaitė apie M. Mažvydo giesmyną ir, amžininkų prisiminimu, paliko itin gerą įspūdį.

Muzikinės minties ugdymas T. Brazį viliojo visą gyvenimą. Tai paskatino jį parašyti ir „Muzikos teorijos“ vadovėlį, kurio pratarmė-

je pažymėjo: „...jei mokslas nori eiti į plačiąją visuomenę, jis gali tai padaryti tik savo krašto kalba. Šiame leidime... paminėti ir tie dalykai, kurie reikalingi mūsų tautos menui, liaudies dainų melodijoms tirti“. O jų tyrėjas T. Brazys buvo neeilinis. Tik prisiminkime, su kokiu susižavėjimu jis rašė apie lietuvių liaudies dainas: „Mūsų tautinės gaidos, rodančios lietuvių tautos dailės kūrybai nepaprastą jėgą bei gabumą, tai brangiausi ir puikiausi muzikos perlai, kuriais mes gėrėtis, puoštis ir prieš nelietuvius didžiuotis galime“. Arba: „Kai kuriuose Lietuvos kampeliuose yra išlikęs senovės nepaprastas būdas dainuoti. Tai vadinamosios giesmės, sutartinės, kurių, rodos, vien tik lietuviai teturi... Tai yra nepaprastos liaudies kūrybos polifonija, svarbi ne tik savo estetiška grožė, bet ir tuomi, kad gali senovės muzikos mokslui ne vieną šviesos spindulį suteikti“.

T. Brazys

T. Brazys nelikdavo nuošalyje, kada kalba pakrypdavo apie lietuvių liaudies dainas. Beje, jis studijavo lietuvių ir latvių liaudies dainų melodijų giminystės momentus ir ta tema skaitė paskaitą per lietuvių – latvių vienybės draugijos kongresą universiteto salėje, o kompozitorius A. Kačanauskas dainavo lietuvių ir latvių dainas. O 1924 m., pirmosios Dainų dienos proga T. Brazys prabilo: „Pasaulio akivaizdoje lietuviai rengia savo „dainų šventę“, kurioje teikia tiktai savo paprastą, po šiaudiniu stogu gimusią ir išauklėtą „dainų dainelę...“ Ši šventė iš lietuvių sielos veržte veržiasi... Mūsų dainelių, melodijų grožę slėpti būtų nusidėjimas prieš muzikos kultūrą“.

Beje, T. Brazys buvo suformavęs tvirtus įsitikinimus. Jis nepritarė moderniajai muzikai ir tiems kompozitoriams, kurie sudėtingiau harmonizuodavo lietuvių liaudies dainas. Užtat pasisakė

prieš J. Gruodį, S. Šimkų, A. Kačanauską, K. V. Banaitį, J. Bendorių, pyko, kad jie taiso senovinę mūsų melodiją arba tiesiog gadina, suteikdami joms svetimo elemento. 1928 ir 1929 metais spaudoje jis smarkiai diskutavo, pasirašydamas slapyvardžiu Daudžgirietis.

T. Brazys rašė įvairiais klausimais, harmonizavo nemažą pluoštą lietuvių liaudies dainų, kurios yra skambėjusios dainų šventėse ir dabar neretai atliekamos. Prisimindamas Jo paskutiniuoslos gyvenimo metus, J. Tumas-Vaižgantas rašė, kad „visą laiką menkoje bazilikos klebonijos palėpėje Vilniaus 22 nabašninkas, niekur neišeidamas, tik į seminariją ir universitetą, nesitraukė nuo fisharmonijos, vis laikė rankoje pieštuką, komponavo ir rašė". Todėl ir dabar šis gausus, dar ne visas jo kūrybinis palikimas mums pažįstamas, paskelbtas. Tik T. Brazio užrašytos lietuvių liaudies dainos nuolat publikuojamos „Lietuvių liaudies dainyno" tomuose, primindamas jo didžius nuopelnus ne tik mūsų tautosakos mokslui, bet ir visai kultūrai.

„Į komunizmą", Kaišiadorys, 1988 m. gruodžio 29 d., Nr. 156 (5661).

T. BRAZIO DAINŲ IŠDAILOS IR MUZIKINIO FOLKLORO STUDIJOS

Pažvelgęs į šios konferencijos pranešimų tematiką suvokiau, kad mano pranešimas šiek tiek sujaukia bendrą šios konferencijos stilistiką, išeina už religinės muzikos ribų. Nors norėdami ir čia galėsime surasti ryšį su senove – Teodoras Brazys su nepaprastu uolumu rinko, studijavo ir harmonizavo senovinį mūsų tautos kultūrinį palikimą – lietuvių liaudies dainas, kaip kunigas savo studijoms ir harmonizacijoms suteikė tam tikro tauruмo, na, ir ką jis darė XX-ojo šimtmečio pradžioje, jo pirmaisiais dešimtmečiais – tebėra aktualu ir dabar, kada vėl pergyvename naują atgimimo bangą.

Taigi – Teodoras Brazys. Lietuvių liaudies dainų išdailos ir jo teoriniai ieškojimai muzikinio folkloro studijose.

Prisipažinsiu, kad T. Braziui, kaip žmogui, kūrėjui, menininkui, nesu abejingas. Daugiau kaip prieš du dešimtmečius, nors dar tebebuvo tvirtas įšalas, susidarius progai, apie jį rašiau, kalbėjau, nors tada daug kas mieliau laukė jo darbų kritikos. Kas laukė ir troško – sulaukė. Tuomet ir šiek tiek anksčiau kai kurie mūsų folkloristai, muzikologai, sakyčiau, vienpusiškai interpretavo T. Brazio lietuvių liaudies dainų melodijų tyrinėjimus, jo nuolatinį akcentavimą, kad lietuvių liaudies dainos turi ryšio su senovinėmis graikų dermėmis. „Jose, – rašė T. Brazys „Giedojimų mokykloje", – yra sudėstytas bažnytinis choralas arba gregoriniai ir kitokie daugiabalsiai, klasinio amžiaus bažnytiniai giedojimai. Pastebėtina, – toliau pažymėjo jis, – jog šitose tonų rūšyse esama taip pat sudėtų mūsų senovinių, lietuvių tautinių dainų."

T. Brazys buvo labai plataus akiračio muzikas, gerai išstudijavęs įvairių šalių muzikos pasiekimus. Todėl šie jo pastebėjimai neturėtų mūsų šokiruoti – o tik stengtis priartėti prie T. Brazio teorinės minties aukštumų. Tik tada geriau ir suvoksime jo daromas išvadas, kurias žymiai plačiau išdėstė savo studijose „Apie tautines lietuvių dainų gaidas (melodijas)", išleistoje 1920-aisiais metais. Gaila, kad tokie darbai mūsų muzikams beveik nepažįstami, jie nestudijuojami, nes jaunajai muzikų kartai jie pristatomi kaip ydingi.

O juk dar J. Tumas-Vaižgantas daugiau kaip prieš 60 metų apie jį labai žavingai rašė: „Docentas Brazys buvo aukštąjį muzikos mokslą išėjęs vargonininkas, gilus gregorijoniško choralo žinovas, talentingas ir gausus bažnytinių dalykų komponuotojas ir nepaprastas tautiškųjų lietuvių dainų mėgėjas; šis rinko ir harmonizavo, populiarindamas jas liaudyje ir inteligentijoje. Visa to doc. Brazys paliko mums didelę daugybę".

Ir „Lapkričio sinoikijoje", ir minint T. Brazio gimimo 120-ąsias metines man teko įvairiais aspektais žvelgti į T. Brazio asmenybę, todėl šiandien norėčiau pagvildenti jo lietuvių liaudies dainų išdailas, gretindamas jas su jo teorinėmis išvadomis.

Kaip jau minėjau, T. Brazys buvo plačios erudicijos muzikas. Bet tuo pat metu, kaip pažymėjo J. Tumas-Vaižgantas, jis buvo „.. fa-

natiškas ir vergiškas savo įsitikinimams. T. Brazys per visą savo amžių (buvo) nepaprastai teisingas, neveidmainus, status, sąžiningas, bet kurioms pareigoms visa siela atsidėjęs. Niekur pusėtinumo nesilaikė...“ Ir dar vieną jo bruožą reikėtų pažymėti – jo darbštumą. Kai už pažangias mintis buvo ištremtas iš Vilniaus, „... jis jau gera valia parapinio darbo nebeprisiėmė ir dirbo dieną naktį, o paskui gulėjo, miegojo vėl po savaitę. Gyveno jis menkoje bazilikos klebonijos palėpėje Vilniaus gt. 22, niekur neišeidamas, tik į seminariją ir universitetą, nesitraukė nuo fisharmonijos, vis laikė rankoje pieštuką, komponavo ir rašė...“

Taigi, toks buvo T. Brazys, taip jis darbavosi su lietuvių muzikinio tautinio meno šedevrais, darė išvadas.

T. Brazys suharmonizavo apie 150 lietuvių liaudies dainų. Šis skaičius yra apytikslis todėl, kad nesuregistruotas visas jo kūrybinis palikimas, blaškytas įvairių okupacijų metais, taip kaip ir dabar dar nežinoma, kur išblaškyti jo rankraščiai. Aš remiuosi tais spaudiniais, kurie pasirodė dar jam gyvam esant, jo gyvenimo paskutinįjį dešimtmetį.

T. Brazys savo užrašytas lietuvių liaudies dainas harmonizavo dviem, trims ir keturiems balsams, dažniausiai subalsuodavo tik vieną posmelį. Ir tik apie 10 dainų yra išplėtotos – tai tikros chorinės poemos.

Krinta į akis tai, kad savo harmonizuotoms dainoms jis nenurodė tempo, tik kai kurie leidėjai ar redaktoriai, jau po kompozitoriaus mirties, jo harmonizuotoms dainoms prirašė tempus: *Moderato, Andante, Andantino* ir pan.

Kad visa tai T. Brazys darė apgalvojęs, rodo ir jo pastaba: „Jų tempas, mano išmanymu, metronomu nenustatomas. Mūsų dainininkai ir dainininkės šiuo atveju naudojasi didžiausia subjektyvinga laisve. Dainelės jausmo turinio atjautimas valdo judesį ir nustato melodijos tempą. Dėl to savo rinkinėly tempo nežymėjau. Bendrai pasakysiu tiktai tiek, jog sulig mūsų tautos dainų lyriškumu jųjų melodijų tempas yra vidutinis, natūralus, nepergreitas ir neperlėtas. Dirigentas bei giedotojas, atjausdamas dainelės turinį, melodijos eisenos vedamas, nustatys tikrąjį tempą.“

Tą patį būtų galima pasakyti ir apie dainų dinamiką, apie kurią T. Brazys rašė: „Taip pat atjautimui paliekama atitinkamas, natūralus, paprastas *p* ir *f* pritaikinimas. Pabaigos kadencėse tarp pavienių posmų daroma mažas ritardando bei dekrescendo, o dainelės gale – fermata, kurios taip pat nežymėjau, kad ji nebūtų klaidingai vartojama kiekvieno posmo pabaigoje.“ Bet taip T. Brazys padarė ne su kiekviena daina.

Šiuos T. Brazio apmąstymus, ar apibendrinimus padiktavo ilgas, kruopštus, rūpestingas jo, kaip tautosakos rinkėjo darbas, pažintis su liaudies dainų pateikėjais įvairiose Lietuvos vietovėse, jo pastebėjimai dėl lietuvių liaudies dainų interpretacijos. Juk T. Brazys siekė, kad jo harmonizuotos lietuvių liaudies dainos pasitarnautų „mūsų mieliausiai tėvynei atgyjančiai Lietuvai“, kad „jos įkvėptų“ mūsų jaunuomenę, „Lietuvos bernelių ir mergelių širdyse karščiausios tėvynės meilės, kad jaunimas pažintų ir pradėtų branginti jas kaipo senobinės dailės turtą ir suprasti, jog mes savo protėvių palikimu galime netik gėrėtis, bet ir didžiuotis.“

Kaip visa tai aktualu ir šiandien, tarsi šiandien jo parašyta. O parašyta prieš 70 metų, kai Lietuva pasuko į nepriklausomybę ir darė viską, kad ji būtų įtvirtinta. Todėl ir T. Brazio harmonizuotos lietuvių liaudies dainos vaidino reikšmingą vaidmenį. Pakanka prisiminti Lietuvos dainų šventes. Antai, pirmojoje dainų dienoje 1924 metais Stasys Šimkus bendram jungtiniam chorui dirigavo T. Brazio „Tykiai, tykiai“ ir „Ir išaugo ąžuolėlis“, Šaulių jungtinis choras, diriguojamas vėlgi S. Šimkaus, atliko T. Brazio „Palaužtą rūtelę“, antrojoje dalyje vėlgi dainuota jo „Tykiai, tykiai“.

Antrojoje dainų šventėje 1928 metais Juozo Gruodžio diriguojamas jungtinis choras dainavo T. Brazio „Gale sodo rymo“. Trečiojoje dainų šventėje 1930 metais Nikodemo Martinonio diriguojamas jungtinis choras atliko T. Brazio „Ataskrenda sakalėlis“ ir „Jau saulutė leidos“.

T. Brazio harmonizuotos lietuvių liaudies dainos skambėjo ir įvairiose regioninėse dainų šventėse iki 1940-ųjų metų, tuo tarpu po 1940-ųjų jo vardas buvo visiškai išguitas iš respublikinių dainų švenčių repertuaro. Tai buvo daroma tendencingai nusitei-

kus, kad T. Brazys buvo kunigas, visiškai nubraukiant jo pastangas harmonizuoti lietuvių liaudies dainas skirtingo pajėgumo mėgėjų chorams, vaikų-moksleivių chorams. Štai iš 17-kos dvibalsių dainelių net 10 buvo pakartotinai harmonizuotos keturiems balsams. Dvibalsės dainos harmonizuotos gana išradingai, vengiant liaudiškojo, tercijinio pritarimo. Antrasis balsas, palyginti, savarankiškas, tačiau išlaikoma harmoninė trauka. Lyginant šias dvibalses dainas su keturbalsėmis, pajuntame, kad pastarosios buvo harmonizuotos savarankiškai. Kai kur kinta tonacija, pagrindinė melodija pavesta ne tik pirmajam balsui, bet ir antrajam, nesutampa ir harmoninės funkcijos, žymiai lankstesni balsai, daugiau pereinamųjų natų, žymiai išradingersnė faktūra. Dainų harmonizavimas neretai primena Juozą Naujalį, tačiau T. Brazio harmonizuotų dainų atskiri balsai šiek tiek lankstesni, savarankiškesni, nors kalbėti apie polifoninį mąstymą nėra pagrindo. Tai iš esmės yra harmonizavimas.

Štai ką, pateikdamas kukliai harmonizuotas lietuvių liaudies dainas dviem, trims ir keturiems balsams, rašė T. Brazys: „Reikia įsidėmėti dar viena mūsų dainelių ypatybė, būtent, kad jos, būdamos sudarytos tonacijų sistema, kuri skiriasi nuo naujesnės gadynės tonacijų – yra vienbalsinės. Žmonės jas pirma dainuodavo ir dabar, kur yra užsilikusios, dar tebedainuoja vienbalsiai. Nūdien yra įsigalėjęs Lietuvoje paprotys dainuoti naujasias daineles pritariant, daugiausia tercijomis. Šita aplinkybė privertė ir mus senasias daineles derinti keliais balsais. Kad mūsų turtingos ir gražios žmonių melodijos, apvilktos naujos gadynės harmonijos rūbu, neprarastų savo charakteringų ypatybių, sumanėme jas harmonizuojant vaduotis ne tiek dabartiniu būdu, kiek klasinio muzikos amžiaus polifonija, būtent, greta pirmutinės melodijos tverti antrą, trečią ir t. t. Melodiją tais pačiais diatoniniais pamatais, kaip pirmoji, stengiantis taip pat ir jose palaikyti lietuvių pirmykštės melodijos dvasią, kuri tokiu būdu turėtų atsiliepti ištisoje harmonijos visumoje...“

Trijų balsų chorui T. Brazys suharmonizavo 37 lietuvių liaudies dainas. Tai žymiai išraiškingesni muzikiniai vaizdeliai, negu dvibalsės. Tarp jų yra labai daug tiesiog, pasakyčiau, klasikinių balsuočių, kurios gali būti pavyzdžiu, kaip galima atspėti dainos

melodijos harmoninį skambesį. Tai pasakytina ir apie keturbalses vieno posmo harmonizuotes. T. Brazys liaudies melodijos neharmonizavo kaip harmonijos uždavinio. Jis suvokė melodijos derminį pobūdį (juk tam jis yra paskyręs visą studiją), neabejoju, kad tam tikrą poveikį darė ir visas poetinis dainos tekstas.

Jeigu šiose tribalsėse ir keturbalsėse vieno posmo balsuotėse dar matome T. Brazį – paklusnų klasikinės harmonijos šalininką ir bandantį išsivaduoti iš harmoninio mąstymo, tai jau minėtose chorinėse poemose jis pasiekė ir tam tikros polifoninės įvairovės. „Vai tu, diemed, diemedėli", „Tu berželi", „Putinėli raudonasai", „Kai pas močiutę buvau" ir kt. jau yra, sakyčiau, muziko-profesionalo originalūs kūriniai, parašyti pagal lietuvių liaudies dainų poetinį tekstą, remiantis liaudies dainų melodijomis. Neabejoju, kad čia T. Brazys sau pavyzdžiu turėjo Č. Sasnausko puikiai išplėtotas lietuvių liaudies dainas.

Kaip ne visos lietuvių liaudies dainų melodijos yra vienodai meniškos ir populiarios, taip ir T. Brazio harmonizuotos lietuvių liaudies dainos ne visos gali sulaukti vienodo atlikėjų dėmesio, nors jo harmonizacijos tikrai puošia jo kūrybinį palikimą. Penkis dešimtmečius nuo jo mes buvome tolinami. Dabar ateina laikas, kad mes turėtume greičiau jį artinti visiems: ir jauniems, ir pagyvenusiems, ir visų pirma moksleiviams, mokykloms, nes po 1918 metų T. Brazys savo harmonizuotas lietuvių liaudies dainas skyrė atgyjančiai Lietuvai ir jos mokykloms. Juo greičiau tai padarysime, Lietuva greičiau pakils iš dvasinio sąstingio.

Skaityta
Antrojoje religijos filosofijos ir mažnytinio meno studijų savaitėje
„Lapkričio sinoikija",
kuri vyko Marijampolėje 1990 m. lapkričio 3 d.
ir 1991 m. balandžio 5 d. Šiaulių pedagoginiame institute vykusioje
V muzikologų konferencijoje „Senovinė muzika ir dabartis"

ĮRAŠAI, TAPĘ ISTORIJA

Abejočiau, kad kas nors Lietuvoje nežinotų Beatričės Grincevičiūtės, nebūtų girdėjęs jos tyro balso. Ir aš, nuo mažens augęs Žemaitijoje, apie ją žinojau ir įsivaizdavau kaip nepaprastą, kerinčią asmenybę. Kai pradėjau dirbti Lietuvos radijuje, ne iš karto išdrįsau ją užkalbinti ir pakviesti į laidas. Bet kai ėmiau rengti valandėles „Lietuvių liaudies dainų rinkėjai ir puoselėtojai", be jos balso negalėjau išsiversti: niekas geriau negalėjo atlikti įvairiausiose knygose ar seniausiuose rankraščiuose surastų dainų. Minėjome L. Rėzą, M. Petrauską, J. Čiurlionytę, Z. Slaviūną ir daugelį kitų, klausėmės B. Grincevičiūtės dainuojamų jų užrašytų įdomiausių lietuvių liaudies dainų variantų. Tik V. Kudirkos anuomet neleido minėti, nors suradome ir V. Kapsuko-Mickevičiaus. palankų vertinimą. Kai kalbėjome apie sutartines ir jų puoselėtojus, B. Grincevičiūtė pritarė pasiūlymui, kad ji viena galėtų atlikti visus sutartinių balsus. Taip ir padarėme. Įrašius studijoje į magnetofono juostą pirmąjį balsą, ji jo klausėsi ir reikiamu momentu pradėdavo dainuoti antrąjį. Ir taip išėjo, kad visa sutartinė, visi jos balsai, skambantys kartu, buvo atliekami vienos B. Grincevičiūtės. Po to nuomonės buvo įvairios. Pati B. Grincevičiūtė, klausydamasi savo atlikimo, pasigedo balsų kontrastingumo, nes tas pats tembras per daug susiliedavo ir nebuvo galima išskirti balsų linijų.

Lankydamasis B. Grincevičiūtės kukliame bute Šermukšnių gatvėje (vėliau ji persikėlė į A. Vienuolio gatvę, kur dabar namą puošia memorialinė lenta), padėjau dainininkei išmokti tas dainas. Paskambinus dainų melodijas, ji nepaprastai greitai jas įsimindavo: po poros kartų ji jau galėdavo dainuoti atmintinai. Ilgesnių dainų tekstus neretai užsirašydavo. Tuo metu aš jau buvau harmonizavęs ne vieną dainą balsui su fortepijono pritarimu. Kartą išdrįsau paklausti, ar ji nesutiktų padainuoti mano harmonizuotą liaudies dainą „Kad aš būčiau žinojus", kurią užrašiau iš zervynietės Genės Makselienės. Paskambinau melodiją, perskaičiau tekstą, paskambinau akompanimentą, ir B. Grincevičiūtė uždainavo. Padainavus visus posmus, man sako:

– Vaciau, bet vienos dainos mažai, padaryk visą ciklą...

Tas paraginimas mane uždegė, ėmiau vartyti Zervynose užrašytas dainas. Pasirinkau dar „Eglele, eglele“ ir „Svetimos šalelės neslauni broleliai“. Taip atsirado ciklas „Trys Zervynų kaimo dainos“. Tuo metu, kai užbaigiau šį ciklą, B. Grincevičiūtės sveikata ėmė šlubuoti, kurį laiką beveik nebedainavo, ir aš nebeišdrįsau jos trukdyti.

Ir dabar, prabėgus daugeliui metų, eidamas pro B. Grincevičiūtės namą prisimenu, kiek daug laiko čia praleista, kad čia ne kartą buvo gerta jos virta nepaprasto skonio kava, kad teko padėti kepti ir pyragą, kuris dėl mano kaltės šiek tiek apdegė. Iš čia dainininkę ne kartą teko lydėti į radiją. Ilgiau belaukiant autobuso, ji paklausdavo, ar neatvažiuoja žaliaakė, tai reiškė taksi... O radijuje B. Grincevičiūtė ne tik darydavo įrašus, nuolat buvo kviečiama į naujų įrašų priėmimo komisijos posėdžius. Ir dabar, dažnas lietuviškos muzikos įrašas, skambantis eteryje, buvo jos klausytas, palydėtas jos pastabų. Net ir vaikščiodamas dabartinio Radijo ir televizijos pastato koridoriais, mintyse girdžiu jos giedrą balsą, jos pasišnekučiavimus su prof. S. Vainiūnu, kol jie atsirasdavo septinto aukšto perklausų kambaryje... Visa tai buvo.

O juk praėjo jau 5-eri metai, kai ši Lietuvos lakštingala nutilo, išėjo iš gyvenimo, palikusi gausų muzikinį palikimą, daug dainų, nuoširdžių prisiminimų ir ištikimybę Lietuvos muzikinei kultūrai.

„Kalba Vilnius“, 1993 m. Nr. 48
R, sekmadienis, 1993 m. lapkričio 28 d., 23.15 val.

LIETUVIŲ LIAUDIES DAINŲ RINKĖJAS IR HARMONIZUOTOJAS

Pijus Adomavičius

1937 metais Lietuvos muzikų draugijos surengtam dainų konkursui savo harmonizuotas lietuvių liaudies dainas „Tai aš užgirdau“, „Kukau gegutė“, „Keleliu ėjau“ atsiuntė kompozitorius, pasirašęs slapyvardžiu „Dzūkelis“. Tik gerokai vėliau, jau paskelbus

konkurso rezultatus, paaiškėjo, kad šias dainas harmonizavo gerai žinomas muzikas, Valstybės teatro administratorius Pijus Adomavičius. Savo slapyvardį kompozitorius pasirinko ne atsitiktinai: Dzūkijos apylinkėse jis užrašė nemažą pluoštą lietuvių liaudies dainų, o Merkinėje prasidėjo jo muzikinė veikla, praturtinusi Lietuvos kultūrinį gyvenimą reikšmingais momentais.

P. Adomavičius nuo pat vaikystės, kuri prabėgo Vilkaviškio apskrities Suvalkų kaime, jautė potraukį liaudies menui. Šiek tiek pasimokęs muzikos, apie 1898-1899-uosius metus, jis apkeliavo daugelį Vilkaviškio apskrities kaimų ir iš paprastų žmonių pirašė, jo žodžiais tariant, „labai didelį sąsiuvinį lietuvių liaudies dainų“, kurias netrukus išmoko atmintinai dainuoti. Dar paaugliu būdamas, P. Adomavičius įsitraukė į scenos mėgėjų veiklą, vaidino atsakingus vaidmenis: tarną Steponą sulietuvintose N. Gogolio „Vedybose“, pavadintose „Vaito piršlybomis“, Liudviką – Žemaitės „Trijose mylimose“ ir kt.

Po to P. Adomavičius kurį laiką mokėsi Kaune, J. Naujalio vargonininkų kursuose. Bet gyvenimo sąlygos buvo nelengvos ir jam teko eiti duonos pelnyti. Taip dvidešimtmetis jaunuolis tapo Merkinės bažnyčios vargonininku. „Čia pradėjau didelį perversmą“, – pasakojo tuos metus prisimindamas P. Adomavičius. Mat, bažnyčioje pamaldos vykdavo lenkų kalba, o miestelėnai irgi neva kalbėjo lenkiškai, bet vienas žodis buvo lietuviškas, kitas – lenkiškas... Todėl suburti lietuvišką chorą buvo gana sunku. Bet P. Adomavičius nenuleido rankų ir ėmėsi to darbo. Bematant atsirado kolektyvo pagrindas. Nors ir nedidelės sudėties choras paruošė kelis muzikos kūrinėlius ir juos atliko. Parapijiečiai, pastebėję vadovo gabumus ir energiją, patys ėmė prašytis priimami į chorą, kuris netrukus išaugo net iki 50 žmonių. Choro repertuare buvo apie 15 dainų: J. Naujalio, Č. Sasnausko ir kitų kompozitorių. Beveik kiekviename Merkinės choro koncerte skambėdavo J. Naujalio harmonizuota daina „Ant kalno karklai“. Tada P. Adomavičius ėmė brandinti mintį, kad ir jis pats gali harmonizuoti liaudies dainas.

Pažymėtinas didelis P. Adomavičiaus choristų pasišventimas dainai. Į repeticijas, kurios vykdavo šeštadieniais, iš kaimų jie ei-

davo net po 15 kilometrų. Repetavę kartais net iki antros valandos nakties, pas valstiečius ant šieno permiegodavo, kitą dieną vėl repetuodavo arba surengdavo viešą koncertą.

Maždaug tuo pačiu metu P. Adomavičius susipažino su Vincu Krėve-Mickevičiumi. Abu jautę didelę meilę tautinei kultūrai, jie daug laiko praleisdavo kalbėdami aktualiais kultūrinio gyvenimo klausimais, rinkdami lietuvių liaudies dainas Merkinės apylinkėse. Kaip patvirtinimą, muzikas rodė tada jų užrašytas lietuvių liaudies dainas. 1908-1911 metais gyvenant Merkinėje, užrašytas lietuvių liaudies dainas P. Adomavičius įvairiais gyvenimo laikotarpiais harmonizavo chorams.

Iš Merkinės P. Adomavičius atvyko į Vilnių. 1911-1914 metai, praleisti šiame mieste, atvėrė platesnius horizontus jo kūrybinei veiklai. Jis mokėsi Vilniaus muzikos mokykloje, kur tarp kitų jo mokytojų buvo ir Konstantinas Galkauskas. Mokydamasis šioje mokykloje, P. Adomavičius suharmonizavo Merkinės apylinkėse užrašytas dainas „Keleliu ėjau“ ir „Palankėj saulutė teka“.

1912 metais P. Adomavičius pradėjo vadovauti „Rūtos“ chorui, kurį sudarė geri dainininkai mėgėjai. To meto spaudos atsiliepimais, tai buvo pats pajėgiausias dainos kolektyvas visoje Lietuvoje. Jo pajėgumą rodė ir repertuaro įvairumas bei sudėtingumas. „Rūtos“ choras pirmą kartą su orkestru atliko M. K. Čiurlionio „De profundis“, o 1914 metais į plokšteles įdainavo dvidešimt lietuviškų dainų, J. Naujalio, M. Petrausko, taip pat J. Neimonto išplėtotą lietuvių liaudies dainą „Pasisėjau žalią rūtą“. Ypač didelį pasisekimą choras turėjo atlikdamas S. Moniuškos kantatos „Milda“ pirmąją dalį koncerte, kuriame dalyvavo ir kompozitorius M. Petrauskas.

Prasidėjus Pirmajam pasauliniam karui, P. Adomavičius iš Vilniaus išvyko į Sankt Peterburgo konservatoriją, kur ruošėsi studijuoti kompoziciją ir dirigavimą. Kaip pasakojo pats muzikas, egzaminų komisijai, kurią sudarė Aleksandras Glazunovas, Nikolajus Čerepninas ir kiti žinomi kompozitoriai bei muzikos veikėjai, jis pateikė savo kūrinėlių: instrumentinių pjesių, taip pat harmonizuotų lietuvių liaudies dainų. Tada jo darbais ypač susidomėjo A. Glazunovas, rekomendavęs P. Adomavičių priimti į

konservatoriją. Studijų metais P. Adomavičius ypač domėjosi polifonija, rašė daug fugų, dainų, bendravo su tenykščiais lietuviais, vadovavo jų chorams.

– Gyvendamas Peterburge, – 1976 metų sausio 24 dieną pasakojo P. Adomavičius, – turėjau du chorus, vieną – mokykloje, kitą – mieste. Malonu, kad apie mus sužinojo ir mūsų dainavimo panoro pasiklausyti Vilniuje gimęs kompozitorius Cezaris Kiuji. Šiam susitikimui mes ruošėmės įtemptai, galėjome dainuoti net 20 dainų. Sutartos dienos išvakarėse padariau generalinę repeticiją. Mums bevažiuojant į tą susitikimą pasakė, kad prasidėjo Vasario revoliucija. Tris dienas ėjo didžiulės žmonių minios. Taip ir nebegalėjo choras nuvažiuoti. Susitikimas neįvyko, o 1918 metais Cezaris Kiuji mirė...

1918 metais P. Adomavičius parašė dainą „Mano kraštas“ pagal Liudo Giros eiles.

Ir vis dėlto P. Adomavičius paskutiniojo kompozicijos kurso nebaigė. 1920 metais jis grįžo į Lietuvą ir iš Stasio Šimkaus perėmė vadovavimą „Dainos“ draugijos chorui. Šis choras, P. Adomavičiaus vadovaujamas, parengė nemaža naujų kūrinių, su kuriais supažindino ir kitų Lietuvos vietovių klausytojus. Tačiau jis ne vien tik koncertavo, bet ėmėsi statyti ir operetes. Antai, 1922 metais buvo pastatyta M. Petrausko operetė „Užburtas kunigaikštis“, 1927 metais – S. Džonso „Geiša“. Šiuose pastastymuose dalyvavo ilgametis operos solistas H. Šulginas, režisierius S. Dautartas, dramos aktoriai J. Petrauskas, J. Laucius ir kiti. Tačiau to meto valdžiai neparėmus šio „Dainos“ draugijos veiklos baro, tolesnis spektaklių rengimas buvo nutrauktas.

Tuo pačiu metu (nuo 1921 metų) P. Adomavičius dirbo Valstybės teatro administratoriumi. Jo akivaizdoje brendo šis kolektyvas, iškilo daug plačiai žinomų dainininkų, režisierių, dirigentų. Jo iniciatyva į teatrą buvo pakviestas įžymusis dailininkas Mstislavas Dobužinskis, baletmeisteris Pavelas Petrovas ir kiti. Užtat kaip jautriai ir su pagarba savo bute Kaune jis saugojo Fiodoro Šaliapino, Kipro Petrausko ir kitų didžiųjų scenos meistrų dedikuotas nuotraukas, menančias tikrai vaisingą Pijaus Adomavičiaus dar-

bo etapą Valstybės teatre. Juk jam jis tarnavo nereikalaudamaas garbės: brangesni buvo geresni žodžiai, adresuoti teatrui. Apie 30 metų jam teko eiti atsakingas teatro administratoriaus, o vėliau ir teatro direktoriaus pareigas. Tad kompozicijai liko tik vis trumpesnės laisvalaikio minutės. Išėjęs į užtarnautą poilsį sukūrė dar keletą originalių dainų: „Prie Nemunėlio“ (Antano Miškinio eilės), „Baltija“ (Salomėjos Nėries eilės), Žalgirio mūšio 550-osioms metinėms – „Šauksmą“ pagal Eduardo Mieželaičio eiles, Lietuvos radijo moterų oktetui – „Saulės žaismą“ pagal Petro Vaičiūno eiles.

Ir vis dėlto mes turime P. Adomavičiaus pluoštą harmonizuotų „Merkinės dainų“, kurių išspausdintąsias mielai dainuoja mėgėjų ir profesionalų chorai. Jei būtų išspausdintos ir visos kitos, suskambėtų ir jos, nes šiose kompozicijose atsispindi visa kompozitoriaus kūrybinė asmenybė, o ji yra nuoširdi, jautri, paprasta, kaip ir mūsų liaudies dainos.

Prasmingus metus gyveno Pijus Adomavičius, dorai plušo savo krašto kultūros labui. Todėl tikrai malonu jį, jo darbus prisiminti ir minėti tik geru žodžiu.

Vaclovas Juodpusis. „2003 metų muzikos kalendorius“.
Vilnius: LMRF, 2002, p. 121–125.

ŽODIS APIE KOLEGĘ

Kai manęs buvo paprašyta parašyti apie muzikologę Živilę Ramoškaitę, nedvejodamas sutikau. Sutikau todėl, kad jau daug metų žaviuosi jos prasminga muzikine veikla, pagaliau ne taip dažnai kolegos apie kolegas gali ir nori išsakyti savo nuomonę, pasidžiaugti, o gal ką nors ir kritiškesnio suregzti, nors kritikos žodis ne visada nuoširdžiai visų išsakomas, o ir priimamas aplinkinių. Turiu pasidžiaugti, kad gerbiamoji Živilė, kaip muzikologė, turi daug puikių bruožų, yra komunikabili, mąstanti, kaip tik todėl jos straipsniai ir mintys mirga įvairiuose spaudos puslapiuose. Rašo ji ir ją spausdina Lietuvos nacionalinio operos ir baleto teatro leidinys *Bravissimo*, Lietuvos muzikų sąjungos leidžiamas žurnalas

Muzikos barai, savaitraščiai *Literatūra ir menas, 7 meno dienos, Lietuvos ryto* dienraštis... Parašyti straipsnį – tik viena medalio pusė. Idant jame atsispindėtų ir kritinis požiūris, kad dėl pateikiamų minčių, vertinimų nesuabejotų nei paprastas skaitytojas, nei profesionalas, reikalingas visos kultūrinio, muzikinio gyvenimo panoramos suvokimas, ne tik dabarties, bet ir šiokios tokios praeities išmanymas. O Živilė tuo gyvena jau nemaža metų – ją sutiksi visuose svarbiausiuose Lietuvos nacionalinės filharmonijos, Nacionalinio operos ir baleto teatro renginiuose – koncertuose, spektaklių premjerose. Kartais net nusistebiu, kaip ji visur ir spėja. Pamatyti ir išgirsti tai, kas vyksta scenose, pastebėti, ką išgyvena visi klausytojai, žiūrovai. (Turiu pasakyti, kad apie tai dažnai tyli, o gal ir savotiškai tildomi profesinę patirtį turintys muzikologai, nes redakcijos dažniausiai apsiriboja žurnalistų rašiniais, kartais labai mėgėjiškais.) Profesionalo muziko akis, ausis ir patirtis kaip tik reikalinga, kad savus išgyvenimus, patirtus muzikinio renginio metu, galėtų palyginti muzikos mėgėjas. Per daugelį metų matau ir jaučiu, kad Ž. Ramoškaitė yra išaugusi į tokią muzikinio gyvenimo vertintoją, kurios teiginiais visada gali pasikliauti radijas, televizija ir spauda. Štai kaip prasmingai ji mąstė apie Lietuvos kamerinį orkestrą, švenčiantį muzikinės veiklos penkiasdešimtmetį, ir užplūdusias nuojautas, kurioms tikrai gali pritarti kiekvienas vyresniosios kartos muzikas: „Gyvenome už „geležinės uždangos“, tačiau ar tik nebus taip, kad tąsyk kultūringoji visuomenė karščiau veržtavosi prie meno vertybių ir iš tiesų gerbė žmones, kurie jiems tas vertybes dosniai dalijo... Duok Dieve, kad tai nebūtų tiesa, o tik akimirką užplūdusi dvejonė...“ (*Literatūra ir menas*, 2010, lapkr. 5, Nr. 41).

Mintimis bandau perbėgti ir kiek anksčiau jos parašytus ir po įvairius periodinius leidinius išsibarsčiusius rašinius, kurių susidarytų ne viena šimtinė. Tai vis su Lietuva, jos muzikos istorija, gyvenimu susiję rašiniai, kai blyksteli tai vienas, tai kitas mūsų

šalies kompozitoriaus opusas. Dabar Živilė jau galėtų mąstyti ir apie savo darbų rinktinę, nes rašiniai periodikoje greitai išnyksta iš mūsų akiračio, taigi savotiškai greitai blanksta muzikologės, muzikos kritikės darbų apimtys. O ji yra daug rašiusi ir apie kaimyninių šalių muzikinius aidus Lietuvoje, pati nuo 1983 metų dalyvavusi Baltijos šalių muzikologų konferencijose, įsipynusi į Lietuvos kompozitorių sąjungos plačiašakę veiklą, prasmingai nušvietusi įvairius „Gaidos" festivalio muzikinius renginius ir programą. Visa tai dar labiau praplečia muzikologės rašinių apimtis.

Pats laikas turbūt prabilti ir apie Ž. Ramoškaitės, atrodo, nesibaigiančius darbus lietuvių tautosakos srityje. Jie yra labai svarūs ir reikšmingi, nes Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto Dainyno skyriaus mokslo darbuotoja ji dirba nuo 1989 metų. Buvau liudininkas, kaip ji, etnomuzikologės Zofijos Puteikienės globojama, įaugo į lietuvių tautosakos barus, nuo pat pirmųjų darbo metų dalyvavo tautosakininkų konferencijose Lietuvoje ir užsienyje, daug laiko skyrė lietuvių liaudies dainų melodijoms šifruoti Tautosakos archyve. Išties žavėjausi, kad šie jos darbai įgyja pagreitį, kad buvo geranoriškai sutinkamos ir vertinamos jos publikacijos – jas skelbė ne tik įvairūs moksliniai žurnalai (*Tautosakos darbai*, taip pat Estijoje leidžiami), bet ir šiaip populiarūs leidiniai, kuriems artima tautosakinė tematika. Nuolatinis gilinimasis į šią sritį įtraukė ją ir į Lietuvos miestų bei miestelių, valsčių monografijų rengimą, kur nuošalėje nelieka ir įvairiose šalies vietovėse surinkta tautosaka (džiaugiuosi, jog Ž. Ramoškaitė visada siekia, kad lietuvių liaudies dainos būtų skelbiamos su melodijomis, o ne vien tik jų tekstai, atsiradę dėl to, kad užrašytojai nemokėjo užrašyti melodijų). Pati muzikologė turi nepaprastai jautrią ausį, išgirstančią pačius subtiliausius liaudies dainininkų atlikimo vingius. Šis gebėjimas labai praverčia rengiant leidinius, kai reikia perklausyti ir patikslinti šimtus, kartais net tūkstančius iš visos Lietuvos regionų užrašytų lietuvių liaudies dainų melodijų.

Ir štai priartėjome prie didžiojo dvidešimtojo ir dvidešimt pirmojo šimtmečio Lietuvos tautosakininkų darbo – *Lietuvių liaudies dainyno*, kurio pirmasis tomas *Vaikų dainos* išėjo 1980 metais. To-

kia jau buvo autoritetingų profesorių muzikologo Algirdo Ambrazo ir ypač kompozitoriaus Juliaus Juzeliūno valia, kad skelbiamų dainų tekstai būtų atskirti nuo melodijų. Tikrieji tautosakininkai tam priešinosi, bet jų balso niekas nepaisė. Taip buvo iki 1996 metų, kol pasirodė vienuoliktoji *Dainyno* knyga. Tada šio istorinio leidinio rengėjai, į kurių gretas tvirtai buvo įsiliejusi ir Živilė, galėjo ramiai atsikvėpti ir lietuvių liaudies dainų melodijas ir tekstus dėti kartu. Kad muzikologė jau senokai buvo susigyvenusi su lietuvių tautosaka, liaudies dainų melodijomis, rodo ir tai, kad nuo pat *Vaikų dainų* jos užrašytos arba šifruotos melodijos spausdinamos beveik visose tolesnėse *Dainyno* knygose, kurių iki šiol pasirodė jau XXI tomas (pastarasis priklauso *Karinėms-istorinėms dainoms* ir rėpia *Partizanų dainas*). Ir ne tik jos užrašytos melodijos puikuojasi daugiatomyje lietuvių liaudies dainų metraštyje, kuriuo gali didžiuotis dainingoji lietuvių tauta, visi tautosakos rinkėjai bei skelbėjai. Įsiliejant į *Lietuvių liaudies dainyno* rengėjų gretas Živilę, kaip jau minėjau, globojo didžiulę daugiametę patirtį turėjusi Z. Puteikienė. Jos patarimai, kruopštūs prisilietimai prie kiekvienos dainos, jos melodijos ir dabar nepamiršti – globotinė perėmė tas savybes, kurios reikalingos prie tautosakos triūsiančiam mokslininkui.

Kiekvieną kartą imdamas į rankas bet kurį *Dainyno* tomą, vis matau ir gėriuosi, kaip vaisingai, be atvangos darbuojasi Živilė – kaip melodijų užrašytoja, šifruotoja iš magnetofono juostų, kaip daugelio užrašymų tikslintoja, rengianti vis naujus tautosakos leidinius. Pasidomėjau, ar skiriasi jos šifruotos melodijos, spausdintos pirmajame tome *Vaikų dainos* ir 2008 metais pasirodžiusioje solidžioje, pateikiančioje 200 dainų (visos ne tik kad su melodijomis, bet pridėta ir kompaktinė plokštelė su 71 daina) knygoje *Vaikų dainos*, kurią sudarė Ž. Ramoškaitė. Pasirodo, skiriasi. Nežymiai. Tai radau pastarojoje knygoje lygindamas 14-ąją dainą „Čiūčia lielė, balandieli“ (Dainyno I tome Nr. 58), 24-ąją „Liūli liūli, ma Joniukas guli“ (Nr. 93), 25-ąją „Liūliai liūliai liuliaukų“ (Nr. 107) ir kt. Vadinasi, naujõsios *Vaikų dainų* knygos sudarytoja labai atsakingai peržiūrėjo, perklausė kiekvieną liaudies dainos įrašą, neišskirdama nė savo pačios užrašytų melodijų. Pagirtinas bruožas!

Paprastas Lietuvos žmogus, ko gero, nebepasidomi, ką veikia mūsų tautosakininkai, kurių dėka rengiami vis nauji darbai. Per pastaruosius tris dešimtmečius muzikologė Ž. Ramoškaitė, įsitraukusi į *Dainyno* rengimą, dainų melodijas rengė *Vestuvinių dainų* trečiąją knygą (*Mergvakario ir jaunojo sutiktuvių dainos*, 1989), aštuntąją (*Jaunosios ieškojimo – išvažiavimo į jungtuves dainos*, 1994), *Dainyno* X tomą (*Jaunimo dainos. Meilės dainos*, 1995), *Darbo dainų* antrąją knygą (*Laukų ir namų darbų dainos*, 1997), *Šeimos dainų* – trečiąją (1998), *Karinių-istorinių dainų* – penktąją (*Antrojo pasaulinio karo ir pokario dainos*, 2005) ir *Partizanų dainas* (t. XXI, 2009). Šį solidų darbų barą turtina ir jos redaguotos melodijos IX, XI, XIII, XV–XVIII, XX tomams. Beje, Ž. Ramoškaitės pavardę matome ir *Lietuvių liaudies dainyno* XII–XVIII, XX tomų redakcinėje komisijoje. Toks Ž. Ramoškaitės pasišventėliškas darbas lietuvių tautosakai išties žavi, nes kiekvienam tokiam tome būna ne vienas šimtas – kartais ir daugiau kaip keturi šimtai! – lietuvių liaudies dainų melodijų.

Lietuviams tikrai būdingas pavydo, kad ir gerojo, jausmas. Bet geriau nepavydėkime ir džiaukimės, kad mūsų apniukusioje padangėje taip prasmingai darbuojasi žavioji Živilė Ramoškaitė.

Ilgų kūrybingų metų visose muzikologės darbų srityse!

ISSN 1392-2831 Tautosakos darbai XL, 2010, p. 252–255.

DABINĘS LIETUVIŲ TAUTINĖS MUZIKOS MEDĮ

Pranas Tamošaitis

Profesionalus žvilgsnis į lietuvių tautinę muziką, tautinius muzikos instrumentus jau persirito į antrą šimtmetį. Tad, turime kuo pasidžiaugti, pasidžiaugti asmenybėmis, jautusiomis šios muzikos svarbą lietuvybei, kuri ir dabar tebėra trapi. Na, o šimtmetis – gražus, solidus laiko tarpsnis, kai jį puošia Prano Puskunigio, Justino Strimaičio, Alfonso Mikulskio ir Onos Mikulskienės, Jono Švedo, Prano Stepulio, Prano Servos, Povilo Samuičio, Stasio Pa-

liulio, Kazimiero Biliūno ir daugelio kitų pavardės bei jų nuveikti darbai. Šį pavardžių sąrašą turi turtinti ir kiek „jaunesni“ muzikai, į muzikinį gyvenimą įsilieję pirmaisiais pokario metais ir su lietuvių tautine muzika nebesiskyrę visą tolimesnį gyvenimą. Tarp tokių ypač minėtinas birbynininkas Pranas Tamošaitis, kuris savo kūrybine veikla prasmingai praturtino lietuvių tautinės muzikos medį su visais jo atšvaitais, apie save subūręs didžiulį būrį tokių pat pasišventėlių. Juk buvo jis ne tik iš Lietuvos gilumos atėjęs jaunuolis, pasišovęs groti birbyne, kuri jo valdoma suskambo neįtikėtinai tauriai. Kad įsitikintume, pakanka pasiklausyti jo įrašų, užfiksuotų magnetofono juostose. Bet, kaip paaiškėjo kiek vėliau, vadovaudamas „Sutartinės“ ansambliui jis įsijungė į nepabaigiamą muzikinio gyvenimo verpetą, kuris glaudėsi prie dabartinės Lietuvos muzikos ir teatro akademijos, galvodamas apie lietuvių tautinių muzikos instrumentų orkestro subūrimą, na, ir kurdamas repertuarą: harmonizuodamas lietuvių liaudies dainas, kurdamas originalias dainas ir aranžuodamas, instrumentuodamas kitų kompozitorių tautiniais motyvais sukurtus kūrinius. Šia prasme esu jam nepaprastai dėkingas, kad „Sutartinės“ ansambliui aranžavo mano „Tris Zervynų kaimo dainas“ ir jas su žaviąja Gražina Apanavičiūte įrašė į Lietuvos radijo magnetofono juostas.

Džiaugiuosi, kad nuo 1957 metų, kai jis Maskvoje vykusiame Pasauliniame jaunimo ir studentų festivalyje savo virtuozišku bei šiltu birbynės grojimu pelnė aukso medalį, galėjau stebėti jo įvairiapusę muzikinę veiklą Lietuvoje, Vilniuje, ne tik stebėti, bet, kiek leido galimybės darbuojantis Lietuvos televizijoje, finansiškai „remti“ (kiekvienas redaktorius pagal buvusias galimybes galėjo naudoti honorarinį fondą) lietuvių tautinės muzikos ansamblio „Sutartinė“ pasirodymus (tada juk buvo mokamas nors ir nedidelis honoraras atlikėjams-muzikinių laidų dalyviams pagal kiekvienam jų tarifikacinės komisijos nustatytą normą), nuolat juos kviesti į televizijos studiją tiesioginiams pasirodymams, o vėliau – įrašinėjant į vaizdo magnetofono juostą. Galiu tik žavėtis, kaip nesnaudė jo talentas – vis prabėgus neilgam laiko tarpui atsirasdavo nauja programa, į ją įjungiant nuo Pasaulinio jaunimo ir studentų festivalio

su tautiniais muzikos instrumentais „susigiminiavusį“ aukso medalio laimėtoją Virgilijų Noreiką ar kitą kurį žinomą solistą, arba iškeliant kaip solistą ir labiau pasižymėjusius „Sutartinės“ kanklininkę ar birbynininką. Visa tai reikalavo P. Tamošaičio kūrybinio aktyvumo ir matymo, kas gali savo kūryba talkinti „Sutartinei“. Taip be savo kūrybinio įsisiūbavimo jis „surado“ kompozitorių Leoną Povilaitį, kuris greitai tapo įstabiu „Sutartinės“ repertuaro turtintoju, leidusiu atrasti vis naujas lietuvių tautinių muzikos instrumentų išraiškos galimybes ir jas puoselėti.

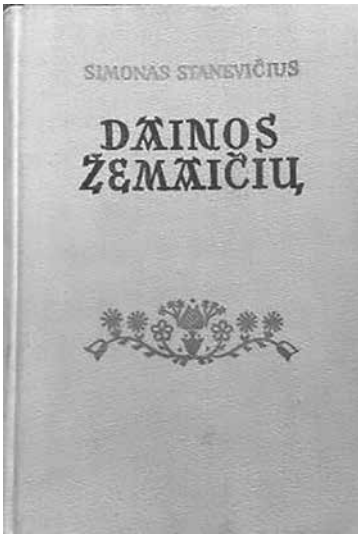
Visomis šiomis progomis ir pabiro į spaudą manosios didesnės ar mažesnės informacinio pobūdžio korespondencijos *(„Smagi „Sutartinės“ daina“, „Kalba Vilnius“, 1978, Nr. 7, „Koncertuoja liaudies instrumentų orkestras“, „Kalba Vilnius“, 1980, Nr 35, „Pirmasis koncertas“, „Gimtasis kraštas“, 1980. VI. 19, „Mažajame ekrane – „Sutartinė“, „Kalba Vilnius“, 1982, Nr. 20, „Toli, palei šilą...“, „Kalba Vilnius“, 1983, Nr. 47 ir t.t.*), kuriose buvo pasidžiaugta P. Tamošaičio ieškojimais ir atradimais, vis nepabodusiu lietuvių tautinių muzikos instrumentų skambesiu ir per televiziją, ko dabar jau nebeliko. Mobili, lanksti „Sutartinės“ ansamblio sudėtis leido bet kur ir bet kada atsirasti, o ir vidurinėse mokyklose, juolab kad profesorius P. Tamošaitis buvo ir sukalbamas vadybininkas, visų šio ansamblio reikalų žinovas, kartais ir už minimalius išteklius galėjęs surengti koncertą. Todėl pasigendu jo dabar, kai Lietuvą norima padaryti mankurtų kraštu, kad jaunas žmogus, žinoma, ne tas kuris mokosi muzikos, nežinotų savų tautinių muzikos instrumentų ir jų skambesio. Beje, P. Tamošaitis daug vilčių sudėjo į tai, kad suskambėtų lietuvių tautinių muzikos instrumentų orkestras, tikėjo jo ateitimi, tačiau palaikymo nesulaukta, nors jo koncertas Lietuvos muzikos ir teatro akademijos didžiojoje salėje buvo sėkmingas.

Lietuvos muzikos ir teatro akademija, o ir konservatorijos bei muzikos, meno mokyklos ugdo nedidelį būrelį jaunųjų lietuvių tautinės muzikos atlikėjų, kurie vis dažniau turėtų pažvelgti ir į P. Tamošaičio kūrybinį pasišventimą lietuvių tautinės muzikos reikalams, įgytų tvirtybės, pasimokytų, eitų jo pramintu keliu, jį platintų ir aktualizuotų.

O kur dabar ta veiklioji „Sutartinė“?

Kn. Pranas Tamošaitis. Gyvenimas ir veikla.
Vilnius: Lietuvos muzikos ir teatro akademija,
2011, p. 301–303.

ŽEMAIČIŲ DAINOS

Dėmesiui pakrypus į gimtąją Žemaitiją, vis pagalvoju: kodėl neturime solidaus „Žemaičių dainų“ ar „Žemaičių melodijų“ leidinio? Kodėl? Juk aukštaičių sutartines, ne tik dainuojamas, bet ir Šiaurės Rytų Lietuvoje grojamą instrumentinę muziką svariuose leidiniuose išpuoselėjo Zenonas Slaviūnas, Stasys Paliulis, kiti lietuvių tautosakos tyrinėtojai, dzūkų dainas teisingai aukštino Jadvyga Čiurlionytė, o 623 puslapių knygą „Dzūkų melodijos“ 1981 metais sudarė Genovaitė Četkauskaitė, aukštaičių dainoms didžiulę 786 puslapių knygą, pavadintą „Aukštaičių melodijos“ (1990), paskyrė parengėjos Laima Burkšaitienė ir Danutė Krištopaitė. O kada prakalbame apie žemaičių dainas, prisimename Simono Stanevičiaus leidinį, pasirodžiusį 1829 metais, Antano Juškos dainų rinkinius arba įdainavimus kompaktinėse plokštelėse. Tačiau didžiausi Žemaitijos tautosakiniai lobiai sukaupti Lietuvių literatūros ir tautosakos institute, kuris nuo 1980 metų, jau ne vieną dešimtmetį leidžia ypatingos vertės daugiatomį „Lietuvių liaudies dainyną“. Pats savo kailiu esu patyręs didžiulį malonumą, galėdamas išvaikščioti Skuodo, Mosėdžio, Judrėnų, Mažeikių, Akmenės, Eržvilko ir kitas apylinkes,

bendraujant su kaimo žmonėmis, vis renkant, užrašinėjant žemaičių dainuotas dainas, ne tik tekstus, bet ir melodijas, nes liaudies daina – tai melodijos ir teksto vieningas derinys. Taigi, pražilau belaukdamas, kada pasirodys „Žemaičių dainų“ su melodijomis leidinys, galintis prilygti dzūkų ir aukštaičių dainuojamosios tautosakos solidžioms knygoms?

Kadaise, praėjusio šimtmečio, berods, septintojo dešimtmečio pradžioje tuometinis Lietuvių kalbos ir literatūros institutas, jo Tautosakos sektorius buvo numatęs išleisti didelės apimties žemaičių dainų rinkinį. Matyt, ne vien tik žemaičių, bet ir kitų Lietuvos etnografinių sričių. Bet svarstant leidybinius planus tuometinis šio instituto direktorius akademikas Kostas Korsakas trinktelėjo kaip perkūnu: „Negi jūs nežinote, kad į Suvienytųjų nacijų (*dabartinę Jungtinių Tautų. – V. J.*) organizaciją kreipėsi žemaičiai, norėdami atsiskirti nuo Tarybų Sąjungos? Tokio leidinio pasirodymas tik įrodytų, kad Žemaitija egzistuoja ir pasitarnautų tokiems prašytojams“.

Žinoma, tuokart toks griežto direktoriaus argumentas visus pribloškė ir apie šitokį Tautosakos sektoriaus siūlymą niekas daugiau ir nebekalbėjo, net užsiminti bijojo, kad kam nors neįvyktų nelaimingas atsitikimas. Pasirodo, entuziastai nutildyti ilgam. Dabar gi, turbūt, nebereikia bijoti, kad žemaičiai atsiskirs nuo Lietuvos. Juk leidžiamas žurnalas „Žemaičių žemė“, veikia Žemaičių kultūros draugija, kai kas didžiuojasi turėdami ir žemaičių pasą („Žemaitė pasos“), minime Žemaitijos krikšto 600 metų sukaktį... O „Žemaičių dainų“ leidinys tik parodytų, kokia savita ir spalvinga šio etnografinio regiono, o ir visos mūsų šalies žmonių kūryba, kurią ne vieną šimtmetį užrašinėjo entuziastingi tautosakininkai, tarp jų ir mokytojai, chorvedžiai, kunigai, kiti šviesuoliai.

2013. II. 14.
„Respublika“, 2013 m.

НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ МУЗЫКАЛЬНО-ФОЛЬКЛОРНЫХ СВЯЗЕЙ ЛИТВЫ И ЛАТВИИ

ВАЦЛОВАС ЮОДПУСИС

К проблеме музыкально-фольклорных связей Литвы и Латвии проявляли интерес ученые разных времен.[1] Литовский языковед К. Буга (1879–1924) справедливо заметил, что «литовский и латышский языки – как две сестры, дочери одной матери – языка». Вопросов родства народных мелодий соседних республик в некоторой степени касались в прошлом литовские композиторы и музыкальные деятели, указывая на близость определенных образцов фольклора. Таким путем шли М. Пятраускас, А. Сабаляускас, Т. Бразис и другие[2].

Как литовская, так и латышская народная музыка отличается оригинальным, индивидуальным художественным стилем, но их мелодии во многом схожи. Корни этого явления, видимо, лежат в далеком прошлом. Для образования родственных ладоинтонационных структур мелодий большое значение имели исторические и социальные условия развития соседних народов. Об этом пишет и доктор искусствоведения проф. Я. Чюрлионите: «в ранних слоях песенного творчества замечается взаимосвязь с латышским (…) фольклором на севере»[3] Литвы.

Возможны, очевидно, два вида родства литовских и латышских мелодий. К первому следует отнести древние мелодии, которые в свое время были общими для лето-литовских племен как единой этнической группы, но позже, попав на почву литовской или латышской культуры, остались лишь родственными. Путь такого развития мог быть очень долгим, а сохранить родство удалось лишь тем мелодиям, которые с давних пор имели стойкое, четкое структурное членение. Второй вид родственных литовско-латышских мелодий мог возникнуть путем обмена: литовские мелодии попадали в Латвию,

латышские – в Литву. Такие мелодии со временем приобрели новый колорит, в то же время сохраняя и прежние черты.

Сегодня нелегко определить, какие песни распространялись и стали родственными первым или вторым путем – для этого необходимо тщательное исследование. В настоящее время в обеих республиках уделяется большое внимание публикациям музыкального фольклора, изданию капитальных сборников народных песен. Это создает предпосылки для более глубокого познания фольклора Латвии и Литвы, его сравнительного анализа, исчерпывающих обобщений.

В рамках этой статьи хочется кратко упомянуть о нескольких родственных литовско-латышских народных мелодиях, учитывая выводы М. Пятраускаса, А. Сабаляускаса и других, которым принадлежат более или менее ценные заслуги в этой области.

На родство литовских и латышских мелодий народных песен одним из первых в Литве указал композитор М. Пятраускас. В брошюре «Из области музыки»[4], изданной в Чикаго на литовском языке, он писал, что записанная в окрестностях Онушкиса литовская народная песня „Oi tu, ieva“ идентична с латышской „Teci, teci, kumeliņi“. Записанная Пятраускасом литовская мелодия известна:

однако нельзя сказать, какой вариант латышской песни имелся в виду, так как мелодия не была напечатана.

Ознакомление с большим количеством мелодических вариантов этой латышской песни показало, что общими у них являются лишь трихордовый ход внизу (си бемоль-соль-фа)

и интервал кварты (си бемоль-фа). Из мелодической группы вариантов песни „Teci, teci, kumeliņi“ наиболее близка литовской песне „Oi tu, ieva“ мелодия песни „Seglo, brāļi, kumeliņu“, в которой 3–5 и 7–8-й такты почти полностью совпадают. Объединяют эти песни не только структура, но и мелодическая линия; сравнительно близок и их характер:

В поисках родственных литовских и латышских народных мелодий этой тематической группы Е. Витолинь указал на мелодию латышской песни „Dzīrās ieva“, которая по мелодическому рисунку еще больше напоминает литовскую песню „Oi tu, ieva“:

В 1916 г. в предисловии к сборнику «Мелодии литовских песен и сутартине»[5] А. Сабаляускас писал, что мелодии „Ąžuolėli žemšakėli“ и „Du karveliai kluone gėrė“ похожи на мелодии латышских песен „Ozolīti zemzarīti“ и „Div’ dūjiņas gaisā skrēja“. Если названные тексты песенных групп имеют общие сюжеты, то мелодии – совсем разные, лишены общих характерных интонаций. Может быть, Сабаляускас имел в виду варианты этих песен, напетые одним исполнителем, но этого мало, чтобы их считать и литовскими и латышскими, а тем самым – родственными.

Родственные мелодии такого типа были записаны и во время фольклорных экспедиций в пограничных районах Литвы и Латвии. Например, М. Зимкене из деревни Суостай Биржайского района спела колыбельную „Čiūčia liūlia“, которая вполне соответствует латышской „Aju, aju lāča bērni“[6]. Та же певица исполнила оба варианта – литовский и латышский. Если литовский вариант совпадает со всеми ранее записанными мелодиями этой песни, то латышский вариант – развитый. Эта мелодия явно латышского происхождения. Литовских вариантов больше не записано, поэтому он может быть случайным либо распространенным в небольшом кругу тех народных певцов, которые раньше жили в Латвии и в репертуаре которых содержатся латышские народные песни.

Изучению литовских и латышских мелодий немало времени посвятил композитор и теоретик музыки Т. Бразис, не раз выступавший с лекциями на тему «Некоторые черты родственных мелодий литовских и латышских народных песен»[7].

Дальнейшее изучение литовских и латышских народных мелодий позволило обнаружить еще несколько родственных музыкально-тематических групп. Одну из них образуют латышская песня „Kas tie tādi, kas dziedāja“[8] и литовская песня „Kas ten tokia, kas dainuoja“[9]. Как показывает систематический каталог литовских народных песен Института литовского языка и литературы Академии наук Литвы, все литовские варианты этой песни записаны в XX в. Теперь трудно установить, почему нет более ранних их записей. Может быть, эта песня в Литве родилась лишь в начале нашего столетия, а в Латвии существовала намного раньше? В 1874 г. эта песня была опубликована в сборнике „Dziesmu rota“, поэтому думается, что в Литву она попала из Латвии, так как и до первой мировой войны в Латвии проживало много литовцев, которые не могли не интересоваться ее культурной жизнью. Исходя из этого, допустимо предположить, что они и распространили эту песню в Литве.

Перевод текста песни с простой, искренней, минорной мелодией быстро распространился в Литве; варианты песни записаны в Эйшишкес, Алитусе, Мариямполе, Кретинге, Шяуляй, Утене, Йонишкисе, Паневежисе, Игналине и других районах.

Упомянутая мелодия имеет и другой литовский вариант с точки зрения текста – колыбельную „Lylia, lylia, dukrijėle“[10]. Литовские варианты этих песен поются повсеместно, но в них мало чисто литовского колорита.

Родственными являются также мелодия латышской народной песни „Padziedi, putniņ“[11] и музыкально-тематической группы мелодий литовских народных песен, в которую входят, песни „Nei ugnis kurta, nei vanduo verda“[12] и „Siuntė anyta jauną martelę“ [13]. Латышские и литовские народные мелодии этой группы четырехстрочны. Первую мелодическую строку образуют скачок на кварту вверх и постепенное (или квартовое) возвращение к первой ступени. Вторая строка более напряженная, с подчеркнутой шестой ступенью, а в латышской мелодии – пятой. Несмотря на то, что третья и четвертая строки развиваются по-разному, в них чувствуется интонационное родство.

Рисунок мелодии и интервалики сближает литовскую народную песню „Ginsme, sesutės, namuliu“[14] и латышскую „Zīlīte, žubīte“[15]. Здесь родственны как начала, так и дальнейшее развитие мелодий; различны только форма и каденции:

Вторую родину в Латвии нашла литовская народная песня „Palankėj, palankėj saulutė teka“. В обработке Яниса Страуме

она еще в 1902 г. была опубликована в сборнике песен, который подготовил Л. Эреминас[16]. Впоследствии эту песню гармонизовал Э. Мелнгайлис[17].

В Литве эта мелодия поется и на два голоса – такой вариант более типичен для литовцев. К мелодии песни „Palankėj, palankėj“ своим построением близка литовская народная песня „Išėjo bobutė ožio varyti“[18], имеющая и польский вариант. Мелодии подобного склада М. К. Чюрлёнис называл международными. В статье «О музыке» он писал, что «часто приходится слышать такие песни, которые поют в Польше, на Украине или в России. Они явно не литовские, но не польские и не русские – они международные» [19].

К этому можно добавить, что в Литве и Латвии сравнительно много песен такого типа. Это литовская песня „Parvažiavo meška su alučio bačka“, латышские „Kur tad tu nu biji, āzīti man'“, „Začeits gule dryvā“ и другие.

В 1924 г., после посещения праздника песни в Литве, Е. Витолинь писал, что «литовская художественная народная песня более родственна нашей, нежели эстонской (…)»[20]. Автор статьи заметил, что песни Литвы и Латвии сближают «их интимный характер, одинаково звучащая тоска и светлая радость. Нет звонкого, поверхностного пафоса (...). Есть характерные особенности в сочетаниях интервалов, в направлении мелодии»[21].

В литовских и латышских народных песнях таятся обилие ладового, интонационного и ритмического сходства, близость настроений, общего характера. Для изучения этих вопросов необходимо объемное исследование.

Другой аспект связей Литвы и Латвии касается композиторов, обращавшихся к музыкальному фольклору. В этом отношении весьма большие заслуги принадлежат латышским композиторам.

В 1877 г. в Риге была опубликована обработка литовской народной песни „Sēju rozītes, sēju spīdalas“[22] (автор обработки Карлис Бауманис) – одна из первых попыток гармонизации литовского песенного фольклора. Пятнадцать лет спустя

Я. Страуме напечатал литовскую народную песню „Kūlēju dziesma“[23].

На пороге XX столетия обработками литовских народных песен занялся П. Юрьян, в 1898 г. издавший в Риге четыре такие песни[24]. Позже изданию обработки литовской народной песни „Suņus ārā dzirdu rejam“, сделанной А. Оре[25], в Елгаве содействовал Г. Ландсбергс.

Подобные начинания были плодотворными. Некоторое время спустя обработками литовских народных песен занялись И. Зиле, Э. Мелнгайлис, а П. Юрьян, А. Оре и другие продолжали их. Приходится сожалеть, что многие обработки упомянутых авторов в Литве по сей день неизвестны, хотя в их числе немало классических образцов гармонизации чуткого подхода к избранной мелодии.

Многие обработки литовских народных песен были специально сделаны для литовских хоров, организовавшихся в разных городах Латвии, прежде всего – в Риге. Это отразилось и на деятельности проживавших некоторое время в Риге литовских композиторов А. Качанаускаса, Ю. Каросаса.

Большой вклад в пропаганду литовского музыкального фольклора внес латышский композитор Э. Мелнгайлис. Не только в Литве, но и Латвии он записал десятки литовских народных песен, которые еще ждут внимания литовских фольклористов. Думается, что любовь Мелнгайлиса к музыкальному фольклору соседнего народа побудил и целый ряд нотных изданий; как показывают сами обработки, Мелнгайлис был хорошо знаком со сборниками песен Х. Бартша и А. Юшки. В 1903 г. в Петербурге Мелнгайлис гармонизовал несколько литовских народных песен. Композитор не только уловил характер мелодий, но и творчески развил некоторые интонации, элементы ритмики. Не за эти ли песни ему выразили благодарность литовские студенты, подарив альбом со специальной надписью?[26]

К некоторым текстам латышских народных песен Мелнгайлис подобрал мелодии литовских песен. Например, мело-

дия песни „Aiz kalniņa dūmi kūpa“ заимствована с литовской „Žalioj lankoj balti dobilėliai“, которая напечатана в сборнике «Литовские свадебные песни» А. Юшки; для песни „Stadijų liepiņu“ взята литовская мелодия „Kur eisiu? Kur būsiu?“ из сборника Х. Бартша „Dainų balsai“ («Мелодии песен»). Обработки литовских народных песен Мелнгайлиса скромны, но некоторые весьма художественны, полифонически развиты[27].

Необходимо отметить и заслуги композитора Я. Лицитиса (1913–1978), проявлявшего интерес к литовской народной песне. Копии его записей литовских народных мелодий в настоящее время хранятся в секторе фольклора Института литовского языка и литературы Академии наук Литвы. Эти записи, выполненные чутко и профессионально, побудили композитора к более глубокому ознакомлению с литовской народной музыкой. Так, в 1958 г. он сделал семь обработок литовских народных песен для голоса и фортепиано, а в 1960 г. в издательстве «Советский композитор» вышли его Вариации для фортепиано (1957) на тему литовской народной песни „Sėdžiu po langeliu“ («Сижу у окошка»), взятой из собственных записей.

В настоящей статье затронуты лишь некоторые аспекты музыкально-фольклорных связей Литвы и Латвии, прежде всего исторический. Эта тема требует дальнейшего всестороннего изучения, а материал для нее предоставляет появление новых работ литовских и латышских фольклористов.

[1] Читателям нашей страны известна работа М. Голдина (*Голдин М.* Черты общности и связи в песенном творчестве латышей и соседних народов. М., 1978).

[2] Автор настоящей статьи с данным вопросом сталкивается уже два десятилетия, в частности, принимая участие в фольклорных экспедициях на граничащей с Латвией территории северной Литвы. Заняться изучением этой темы в свое время посоветовал доктор искусствоведения Е. Витолинь.

[3] *Чюрлионите Я.* Литовское народное песенное творчество. М. – Л., 1966, с. 6.

[4] *Petrauskas M.* Iš muzikos srities. Čikaga, 1909.

[5] Lietuvių dainų ir giesmių gaidos. / Lietuvos šiaurės rytuose surinko kun. *A. Sabaliauskas.* Helsinkai, 1916.

[6] *Latviešu vijolites.* Rigā, 1896, 14 lpp.

[7] *Tauta ir žodis*. Kn. V. Kaunas, 1928, p. 215.

[8] *Cimze J.* Dziesmu rota, III. 1874.

[9] Отдел рукописей литовского фольклора АН Литвы.

[10] Там же.

[11] *Jurjānu Andrejs*. Latvju tautas mūzikas materiāli, II, Nr. 186.

[12] Методическая запись по архивному хранению и систематизации фольклорных материалов. Вильнюс, 1964, с. 48.

[13] *Čiurlionytė J.* Lietuvių liaudies dainos. Vilnius, 1955, Nr. 191.

[14] *Ignalinos kraštas*. Vilnius, 1966, p. 249.

[15] *Jurjānu Andrejs.* Latvju tautas mūzikas materiāli, II, Nr. 139.

[16] *Dainos.* / Surinko Leonas Ereminas. Tilžė, 1902, Nr. 55.

[17] *Melngailis E.* Birzēs i norās. VII daļa. Rigā, 1933, Nr. 17.

[18] *Čiurlionis M. K.* Apie muziką ir dailę. Vilnius, 1960, p. 309.

[19] Там же, с. 308.

[20] *Vitolins J.* Dainų diena Lietuvoje. Muzikos menas, 1924, Nr. 8–11, p. 2.

[21] Там же.

[22] *Dziesmu Vītols skolām un biedrībam*. Otra burtnica. Rigā, 1877, Nr. 104.

[23] *Baltijas Mūzikas Kalendārs*, 1891.

[24] *Dziesmu krājums jauktiem un vīru koriem*, IV burtnica. Rigā, 1898, Nr. 5–8.

[25] *Ore A.* Jaunā dziesmu rota. 2. daļa. Rigā, 1899, Nr. 20.

[26] Альбом хранится в фондах Института языка и литературы Академии наук Латвии.

[27] Несколько литовских народных песен в обработке Мелнгайлиса включены в репертуар мужского октета Литовского телевидения и радио.

Прибалтийский музыковедческий сборник № 1.
Vilnius: Vaga, 1982, p. 162–170.

VACLOVO JUODPUSIO KŪRYBINĖ BIOGRAFIJA, SUSIJUSI SU TAUTOSAKA

Dalyvavimas tautosakinėse ekspedicijose:

Tautosakinė ekspedicija į Varėnos rajono Vilkiautinio kaimą (1958 m.)
Tautosakinė ekspedicija į Mosėdį (1959 m.)
Tautosakinė ekspedicija į Judrėnų apylinkes (1960 m.)
Tautosakinė ekspedicija Skuodo rajone (1961 m.)
Apsilankymas Veselkiškių kaime, kur užrašytos J. Pakalnio aplinkoje skambėjusios dainos (1961 m.)
Tautosakinė ekspedicija Utenos rajone (1963 m.)
Pirmieji apsilankymai Zervynų kaime (1964 m.)
Tautosakinė ekspedicija į Akmenės rajoną (1964 m.)
Tautosakinė ekspedicija Žeimelio apylinkėse ir Latvijos teritorijoje (1965 m.)
Tautosakinė ekspedicija į Gaidės ir Rimšės apylinkes (1966 m.)
Tautosakinė ekspedicija į Biržų rajoną (1966 m.)
Tautosakinė ekspedicija į Eržvilko apylinkes (1966 m.)

Leidiniai, kuriuose išspausdinta Vaclovo Juodpusio užrašyta tautosaka

Zervynos. Kraštotyros bruožai.
Spausdinta rotoprintu. Visų 19 dainų melodijas parengė ir ranka perrašė V. Juodpusis. Išspausdinta 12 dainų melodijų, kurias iššifravo V. Juodpusis. Išspausdintas V. Juodpusio ir B. Uginčiaus straipsnis „Dainų melodijos“ (p. 153–157). Vilnius: Lietuvos TSR kraštotyros draugija, 1964. 240 p.

Lietuvos TSR Mokslų akademijos darbai, serija A, t. 2 (19).
Išspausdinta V. Juodpusio šifruota dainos „Kiškeli, tu pašok“ melodija. Vilnius: 1965. 296 p.

Lietuvių tautosaka. Trečias tomas. Pasakos.
111 melodijų parengė V. Juodpusis. Išspausdinta V. Juodpusio užrašytų 6 pasakų 92 dainuojamų intarpų melodijos. Vilnius: Lietuvių kalbos ir literatūros institutas, 1965. 700 p.

Ignalinos kraštas.
Dainas spaudai paruošė D. Krištopaitė ir V. Juodpusis. Išspausdintos 27 dainos su melodijomis. Iš jų 10 melodijų iššifravo V. Juodpusis. Išspausdintas V. Juodpusio straipsnis „Apie dainų melodijas“ (p. 193–195). Vilnius: Lietuvos TSR paminklų apsaugos ir kraštotyros draugija, 1966. 338 p.

A. Vyšniauskaitė. Lietuvių šeimos tradicijos.
Išspausdintos V. Juodpusio parengtos 93 lietuvių liaudies melodijas. Vilnius: leidykla „*Mintis*“, 1967. 184 p.

Lietuvių tautosaka. Penktas tomas. Smulkioji tautosaka, žaidimai ir šokiai.
Parengta 112 melodijų. Išspausdintos V. Juodpusio šifruotos 38 melodijos. Vilnius: Lietuvių kalbos ir literatūros institutas, 1968. 1180 p.

Dieveniškės.
Išspausdintas V. Juodpusio straipsnis „Tautosakos muzikinės ypatybės“ (p. 292–296), dainų ir pasakų dainuojamųjų intarpų melodijas (iš viso 35) parengė V. Juodpusis, išspausdinta 10 dainų ir 3-jų pasakų 5 dainuojami intarpai, kuriuos iššifravo V. Juodpusis. Vilnius, Lietuvos TSR paminklų apsaugos ir kraštotyros draugija, 1968. 412 p.

Gaidės ir Rimšės apylinkės.
Išspausdintos 6 dainų melodijos, kurias iššifravo V. Juodpusis, išspausdintas V. Juodpusio straipsnis „Pastabos apie dainų melodijas“ (p. 260–262). Vilnius, Lietuvos TSR paminklų apsaugos ir kraštotyros draugija, 1969. 422 p.

Litauische Volksmärchen. Herausgegeben von Bronislava Kerbelyte.
Išspausdinta keturių pasakų su dainuojamais intarpais 5 V. Juodpusio šifruotos melodijos. Berlin: *Akademie-Verlag*, 1978. 480 p.

Lietuvių liaudies dainynas, I. Vaikų dainos.
Išspausdinti V. Juodpusio (su M. Vaitulevičiūte) užrašyti 2 liaudies dainų tekstai. Išspausdinta V. Juodpusio užrašytų / šifruotų 13-kos liaudies dainų melodijų. Vilnius: Lietuvių kalbos ir literatūros institutas, 1980. 760 p.

Dzūkų melodijos.
Sudarė ir parengė Genovaitė Četkauskaitė. Išspausdinta V. Juodpusio iššifruota 1 liaudies dainos melodija (p. 344). Vilnius: *Vaga*, 1981. 622 p.

Lietuvių liaudies dainynas, II. Vestuvinės dainos, 1. Piršlybų dainos.
Išspausdinta V. Juodpusio šifruotų 16-kos liaudies dainų melodijų. Vilnius: Lietuvių kalbos ir literatūros institutas, 1983. 886 p.

Leonardas Sauka. Lietuvių liaudies dainų eilėdara.
Išspausdinta V. Juodpusio iššifruota viena liaudies dainos melodija (p. 44). Vilnius: *Vaga*, 1978. 370 p.

Stebuklingas žodis. Lietuvių liaudies pasakos.
Išspausdinti 2-jų pasakų 13-ka dainuojamų intarpų (p. 131–134, 198–203), kuriuos iššifravo V. Juodpusis. Kaunas: *Šviesa*, 1985. 382 p.

Lietuvių liaudies dainynas, III. Karinės-istorinės dainos, 1.
Melodijas redagavo Vaclovas Juodpusis – šio tomo redakcinės kolegijos narys. Redaguota 410 dainų melodijų. 4-ias dainas arba jų tekstus užrašė V. Juodpusis. 14-kos dainų melodijas užrašė / šifravo V. Juodpusis. Vilnius: Lietuvių kalbos ir literatūros institutas, 1985. 960 p.

Lietuvių liaudies pasakos su dainuojamais intarpais.
Surinko ir parengė Jurgis Dovydaitis. Išspausdinta V. Juodpusio užrašytų / šifruotų 4-ių pasakų 15-ka dainuojamų melodijų. Vilnius: *Vaga,* 1987. 520 p.

Lietuvių liaudies dainynas, IV. Vestuvinės dainos, 2. Sutartuvių – jaunojo išleistuvių dainos.
Melodijas redagavo Vaclovas Juodpusis – šio tomo redakcinės kolegijos narys. Redaguota 247 dainų melodijų. Išspausdinti V. Juodpusio užrašyti 2-jų dainų tekstai. Išspausdintos V. Juodpusio šifruotos 8-jų dainų melodijos. Vilnius: Lietuvių kalbos ir literatūros institutas, 1988. 574 p.

Lietuvių liaudies dainynas, V. Vestuvinės dainos, 3. Mergvakario ir jaunojo sutiktuvių dainos.
Melodijas redagavo Vaclovas Juodpusis ir Zofija Puteikienė – šio tomo redakcinės kolegijos nariai. Redaguotos 199 dainų melodijos. Išspausdinti V. Juodpusio užrašyti 3-jų dainų tekstai ir užrašytos / šifruotos 9-ių dainų melodijos. Vilnius: Lietuvių kalbos ir literatūros institutas, 1989. 670 p.

Motulei.
Sudarytojai R. Ambrazevičius, J. Šemetaitė. Išspausdintos dvi V. Juodpusio užrašytos dainų melodijos. Vilnius: Lietuvos „Žinijos" draugija, 1990. 44 p.

močiute motinėle.
100 lietuvių liaudies dainų apie motiną. Parengė V. Juodpusis. Vilnius: „Muzika", 1993. 88 p.

Lietuvių liaudies dainynas, VI. Darbo dainos, 1. Rugiapjūtės, avižapjūtės ir grikių rovimo dainos.
Melodijas redagavo Vaclovas Juodpusis – šio tomo redakcinės kolegijos narys. Redaguotos 333 dainų melodijos. Išspausdinta V. Juodpusio užrašyta 1 liaudies daina ir šifruotos 2 liaudies dainų melodijos. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 1993. 590 p.

Lietuvių liaudies dainynas, VII. Šeimos dainos, I.
Melodijas atrinko, parengė ir paaiškinimus parašė Vaclovas Juodpusis. Parengtos 323 dainų melodijos. Išspausdinti V. Juodpusio užrašytų 3-jų dainų tekstai ir šifruotos 16-kos dainų melodijos. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 1994. 614 p.

Lietuvių liaudies dainynas, VIII. Vestuvinės dainos, 4. Jaunosios ieškojimo – išvažiavimo į jungtuves dainos.
Išspausdintas V. Juodpusio užrašytas 1 dainos tekstas ir užrašytų / šifruotų 10 liaudies dainų melodijų. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 1994. 630 p.

Lietuvių liaudies dainynas, IX. Karinės-istorinės dainos, 2.
Išspausdinti V. Juodpusio užrašyti 4 dainų tekstai ir užrašytų / šifruotų 10 liaudies dainų melodijų. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 1995. 640 p.

Lietuvių liaudies dainynas, X. Jaunimo dainos. Meilės dainos, 1.
Melodijas redagavo Vaclovas Juodpusis – šio tomo redakcinės kolegijos narys.

Redaguota 291 dainos melodija. Išspausdinti V. Juodpusio užrašyti 4 dainų tekstai ir užrašytų / šifruotų 12 liaudies dainų melodijų. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 1995. 548 p.

Lietuvininkų žodis.
Išspausdinta 15-ka V. Juodpusio šifruotų dainų melodijų, garsų mėgdžiojimų. Kaunas: *Litterae universitatis,* 1995. 742 p.

Lietuvių liaudies dainynas, XI. Vestuvinės dainos, 5. Sugrįžimo iš jungtuvių – jaunosios apdovanojimo dainos.
Išspausdinta V. Juodpusio užrašytų 6-ių liaudies dainų tekstai ir šifruotų / užrašytų 7-ių liaudies dainų melodijos. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 1996. 644 p.

Juzefa Ramanauskaitė. Kakarykalnio aidai.
Išspausdinta 14 V. Juodpusio šifruotų melodijų. Vilnius: leidykla *Atkula*, 1996. 152 p.

Lietuvių folkloro chrestomatija.
Parengė Bronislava Kerbelytė, Bronė Stundžienė. Išspausdinta užrašyta 1 liaudies dainos melodija. Vilnius: Regnum fondas, 1996. 272 p.

Lietuvių liaudies pasakos su dainuojamais intarpais.
Surinko ir parengė Jurgis Dovydaitis. Melodijas (207) parengė V. Juodpusis. Išspausdinta 4-ių pasakų užrašytų / šifruotų 16-ka dainuojamų melodijų. Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 1997. 352 p.

Lietuvių liaudies dainynas, XII. Darbo dainos, 2. Laukų ir namų darbų dainos.
Išspausdinta V. Juodpusio šifruotų / užrašytų 9-ių liaudies dainų melodijos. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 1997. 686 p.

Lietuvių liaudies dainynas, XIII. Šeimos dainos, 2.
Melodijas parengė Vaclovas Juodpusis. Išspausdinta V. Juodpusio užrašytų 3-ių liaudies dainų tekstai ir šifruotų / užrašytų 9-ių liaudies dainų melodijos. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 1998. 678 p.

Lietuvių liaudies dainynas, XIV. Šeimos dainos, 3.
Melodijų redaktorius Vaclovas Juodpusis. Išspausdinta V. Juodpusio užrašytų 3-ių liaudies dainų tekstai ir šifruotų / užrašytų 3-jų liaudies dainų melodijos. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 1998. 642 p.

Kukuoja gegiutė.
Išspausdinta 15-ka dainų melodijų, kurias iššifravo V. Juodpusis, išspausdintas straipsnis apie tautosakos rinkėją V. Juodpusį (p. 189–190). Vilnius: *Diemedžio* leidykla, 1999. 232 p.

Lietuvių liaudies pasakos su dainuojamais intarpais.
Surinko Jurgis Dovydaitis. Melodijas (227) parengė Vaclovas Juodpusis. Išspausdinta V. Juodpusio iš magnetinės juostos iššifruotų 5-kių pasakų 13-ka melodijų. Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2000. 446 p.

Lietuvių liaudies dainynas, XV. Dainos apie gamtą.
Išspausdinta V. Juodpusio šifruotų / užrašytų 8-ių liaudies dainų melodijos. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2000. 720 p.

Lietuvių liaudies dainynas, XVI. Humoristinės-didaktinės dainos. Dainos pie girtuoklystę.
Išspausdinta V. Juodpusio užrašytų 4-ių liaudies dainų tekstai ir šifruotų / užrašytų 10 liaudies dainų melodijų. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2002. 904 p.

Girtuoklių dainos. Arielkėle tu pilkoji.
Išspausdintos 2 V. Juodpusio užrašytų dainų tekstai (kartu su Z. Urbonienė ir K. Viščinis) bei 1 šifruota dainos melodija. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2002. 178 p.

Lietuvių liaudies dainynas, XVII. Karinės-istorinės dainos, 3.
Išspausdinta V. Juodpusio užrašytų 2-jų liaudies dainų tekstai ir šifruotų / užrašytų 6 liaudies dainų melodijos. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2003. 636 p.

Suvalkijos dainos ir muzika. 1935–1939 metų fonografo įrašai.
Išspausdintos V. Juodpusio iššifruotos 2-jų liaudies dainų melodijos. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2003. 104 p.

Lietuvių liaudies dainynas, XVIII. Karinės-istorinės dainos, 4.
Išspausdinta V. Juodpusio užrašyta 1-os liaudies dainos tekstas ir šifruota 1 liaudies dainos melodija. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2004. 576 p.

Aukštaitijos dainos, sutartinės ir intrumentinė muzika. 1935–1941 metų fonografo įrašai.
Išspausdinta 1-a V. Juodpusio iššifruota liaudies dainos melodija. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2004. 224 p.

Žemaitijos dainos ir muzika. 1935–1941 metų fonografo įrašai.
Išspausdinta 1-a V. Juodpusio iššifruota liaudies dainos melodija. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2004. 120 p.

Lietuvių liaudies dainynas, XX. Kalendorinių apeigų dainos, 1. Advento-Kalėdų dainos.
Išspausdintos V. Juodpusio šifruotos 7-ių liaudies dainų melodijos. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2007. 752 p.

Lietuvių liaudies dainynas, XXIII. Vestuvinės dainos, 7. Išvažiavimo pas jaunąjį dainos.
Išspausdinti V. Juodpusio užrašyti 2 liaudies dainų tekstai ir užrašytos / šifruotos 6 liaudies dainų melodijos. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2011. 560 p.

Lietuvių liaudies dainynas, XXIV. Vaišių dainos.
Išspausdinti V. Juodpusio užrašyti 3 liaudies dainų tekstai ir užrašyta / šifruota 13 liaudies dainų melodijos. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2019. 836 p.

NUSIPELNĘ LIETUVOS KULTŪRAI

Labai nudžiugau, kai dienraščio, o vėliau savaitraščio „Respublika“ puslapiuose išvydau rubrikai „Nacionalinių vertybių rinkimai“ skirtą puslapį. Tad negalėjau atsispirti pagundai ir rašyti apie Lietuvos kultūrai, muzikinei kultūrai nusipelniusius žmones, kurių nuopelnai neretai ir primirštami, nes laikas bėga labai greitai, o norinčių pažvelgti į praeitį, kuri yra pamokanti, gretos vis retėja. Juk dažnas dabar ką nors ir menkesnio nuveikęs, save vadina legenda arba klasiku, o bebalsis dainininkas, negalintis „dainuoti“ be mikrofono, vadinamas vienu geriausiu Lietuvos atlikėju. Ir jis veržiasi į sceną „dainuoti“, nes gundo pinigai, dideli pinigai. Ach, tie pinigai, pinigai, dideli pinigai! Jie pakeičia žmones, kurie tampa dvasios ubagais, mankurtais. Jie nebemato net dorai šalia gyvenančio ir dirbančio kaimyno...

Nepaisant to, žvelgiu į praeitį, garbingą, taurią Lietuvos praeitį, kurioje randu šviesias asmenybes. Daug jų asmeniškai pažinau, iš jų mokiausi ir dabar tebesimokau. Tai jos neleido ir neleidžia užželti tautinėms tradicijoms, kad mes ilgai išliktume kaip tauta su garbinga istorija, kurią puošia laisvės ir nepriklausomybės idėjos.

Lietuvos muzikinio gyvenimo darbštuolis
Vargonininkas, chorvedys muzikos mokytojas
Kazimieras Stasiulevičius 268

Klarneto virtuozas, primenantis juvelyrą.
Profesorius Algirdas Budrys 273

Arnoldas Voketaitis –
tarsi skrajojantis olandas... 276

Pasišventėlė chorinei dainai
Gražina Vaišnoraitė 282

Vardan nedalomos tautos
Jonas Vėlyvis ir jo romanas „Neleisk mūsų gundyti“ 286

Reikėjo mūsų kančių...
Kazimieras Skebėra – patriotas, literatas 289

Tikras dainos riteris
Stasys Žlibinas 293

Plačių interesų muzikas
Klemensas Griauzdė 298

Nepriklausomybės dvasios gaivintojas
Valteris Kristupas Banaitis 302

Su daina ėjęs per gyvenimą
Algis Grigas 308

Pasišventęs lietuvių tautiniam menui
„Čiurlionio“ ansamblis 312

Lietuvos dirigentas, kurio talentas pagerbtas ir JAV
Dirigentas ir kompozitorius Vytautas Marijošius 318

Talentas, žibėjęs garsiausiose pasaulio scenose
Vaclovas Daunoras 323

LIETUVOS MUZIKINIO GYVENIMO DARBŠTUOLIS

Vargonininkas, chorvedys, muzikos mokytojas Kazimieras Stasiulevičius

2013 metų sausio 1 dieną sukako 120 metų, kai Aukštosios Panemunės valsčiuje gimė vargonininkas, chorvedys, muzikos mokytojas, bažnytinės muzikos kūrėjas ir muzikos veikėjas, Šaulių sąjungos ir šv. Cecilijos draugijos narys Kazimieras Stasiulevičius, savo gyvenimą užbaigęs Birštone 1985 metų kovo 14 dieną. Plaidotas Prienų kapinėse. Daugeliui mūsų jo veiklos rezultatai yra tarsi balta dėmė, apie tai nutylima net Nepriklausomybę atkūrusios Lietuvos enciklopediniuose, chorų veiklai skirtuose leidiniuose. Laimei, jo gyvenimo momentus, užfiksuotus ir nuotraukose, išsaugojo sūnus – garsus lietuvių dailininkas Aloyzas Stasiulevičius.

Taigi, iš nuotraukų, rašinių atgyja rami, tauri Kazimiero Stasiulevičiaus asmenybė, imponuojanti pasišventimu Lietuvos muzikinei kultūrai. Juk jo per gyvenimą eita galvojant ir veikiant apie tautos švietimą nuo jaunų dienų, ugdant kiekvieno meninius sugebėjimus mokyklose, vaidinant ir režisuojant spektaklius, dainuojant choruose, giedant bažnyčiose. Tai buvo tikras šviesulys, budinęs žmones kultūrinei veiklai visur, kur tik pasiuntė jį gyvenimas. O „siuntė“ per įvairias Lietuvos vietoves. Nuo Aukštosios Panemunės valsčiaus Pakuonio parapijos Dobilės kaimo, kur gimė, eita per Kauną, kur mokėsi pas J. Naujalį, Janapolį, Skuodą, kur vargonininkavo ir dirbo progimnazijos muzikos mokytoju, Klaipėdą, kur mokėsi muzikos mokykloje, Ariogalą, Šateikius, Kėdainius, Raseinius, Šėtą, Žiežmarius, Kruonį, Jiezną, vėl Pakuonį, Balbieriškį, Užuguostį, Nemaniūnus (Nemajūnus), Stakliškes, Birštoną... Tai vis vietovės, kuriose K. Stasiulevičius vargonininkavo, vienur trumpiau, kitur ilgiau, mokytojavo. Kai kur darbuotasi metus, ki-

tus, matyt, nesurasta tokios aplinkos, kurioje būtų galėję įsiterpti jo veiklos troškimai. Tai, kad jis nuo jaunų dienų buvo pasišventęs muzikai, rodo ir jo prisiminimas, kad nuo vaikystės grojo smuiku kaimo vestuvėse, prisipažinimas, kad 1912 metais susitarė su Pakuonio vargonininku Boleslovu Puidoku, kad jis mokys vargonavimo. Vargonavimo žinių troškimą liudija ir tai, kad Pirmojo pasaulinio karo metais du kartus per savaitę 20 km žingsniuodavo pėsčias į Kauną pas Katedros vargonininką J. Naujalį. Sėkmingai darbuotasi vargonininku Kampiškių bažnyčioje. 1920 metais vedęs Oną Morkevičiūtę iš gimtosios Pakuonio parapijos, netrukus išsikėlė į Žemaitiją, iš pradžių vargonininkauti į Janapolį, netrukus

K. Stasiulevičius su Skuodo „Dainos“ draugijos choru. 1924 m.

K. Stasiulevičius kursuose su K. Kavecku

K. Stasiulevičius (antroje eilėje pirmas iš kairės) J. Naujalio kursų Kaune lankytojas

ir į Skuodą, kur dirbo progimnazijos muzikos mokytoju ir vargonininkavo Skuodo Švč. Trejybės bažnyčioje. Nesitenkindamas įgytomis žiniomis, K. Stasiulevičius trejus metus lankė S. Šimkaus įsteigtą Klaipėdos muzikos mokyklą-konservatoriją, vis norėdamas profesionaliau lavinti moksleivius, ne tik mokyti dainavimo, bet ir per pamokas teikti muzikinių žinių. Jau tada matydamas mokyklos vadovų abuojumą muzikiniam švietimui, rašė ne vieną laišką J. Žilevičiui, vis prašydamas jo paramos, suteikiant dainavimo mokytojams daugiau galių. Guodėsi ir dėl to, kad dirbdamas Skuode du kartus per savaitę turi važinėti į Klaipėdos muzikos mokyklą, teiravosi, ar negalėtų pasiūlyti darbo vietos arčiau Kauno ar Kaune, kad ten galėtų lankyti konservatoriją. Palankesnė galimybė atsirado tik 1925 metais, kai sugrįžo į gimtąsias vietas. Bet ir čia ilgai neužsibuvo – 1927 metais persikėlė į Ariogalą, 1933 metais – į Šateikius. Ten ne tik vargonininkauta Šv. evangelisto Morkaus bažnyčioje. Čia jo meniniai siekiai ryškėjo režisuojant vaidinimus, kurie priminė garbingą Lietuvos istorinę praeitį, rengiant muzikinius vakarus, šven-

K. Stasiulevičiaus šeima

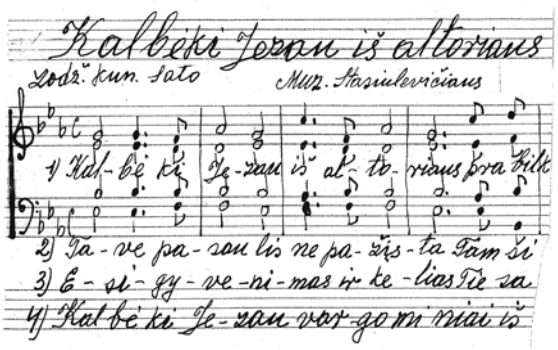

K. Stasiulevičius režisuotų spektaklių vaidintojai

tes, daug energijos atiduota Šaulių sąjungai, būnant aktyviu jos nariu, taip pat šv. Cecilijos draugijos nariu. Beje, į šios draugijos narius buvo įjungęs ir savojo choro giesmininkus.

Prisimindamas metus Šateikiuose, K. Stasiulevičiaus sūnus dailininkas Aloyzas Stasiulevičius rašo: „Šateikiuose mus pasitiko būrys bažnyčios choristų – vargonininkas čia buvo laukiamas... Įsikūrėme šalia bažnyčios šventoriaus sienos stovėjusiame name. Viename erdviame kambaryje vykdavo bažnyčios choro repeticijos. Tėvas su choru dažnai repetuodavo iki vėlumos, tad mano lopšinės būdavo „Kyrie...“ arba „Sanctus...“ Dar nemokėdamas rašyti ir skaityti, jau mintinai žinojau visą choro repertuarą...“

Čia, Šateikiuose, K. Stasiulevičius organizuodavo vaidinimus, juos režisuodavo, pats vaidindavo, kūrė jiems muziką, o bažnyčios choras ne tik giedodavo bažnyčioje, bet dalyvavo dainų šventėje, koncertuodavo. Beje, dar 1924 metais jo parengtas Skuodo „Dainos“ draugijos choras dalyvavo Pirmojoje Lietuvos dainų šventėje Kaune, vadinasi, buvo įtrauktas ir į jos organizavimą. O 1950 metų Respublikinei dainų šventei parengė net du chorus. Nuo pat pirmosios dainų šventės iki pat išėjimo į pensiją neatsitraukė nuo šios svarbios tautiečius vienijančios tradicijos, lietuviškai dainai buvo ištikimas visą prasmingą savo gyvenimą. Domėjosi šios srities lie-

K. Stasiulevičius giesmė

tuvių kompozitorių kūryba. Nors ir gyvendamas tolimose vietovėse, visada ieškojo galimybių įsigyti naujus leidinius, kad juose išspausdintos dainos galėtų praturtinti jo vadovautų chorų programas.

Gyvenimas taip lėmė, kad K. Stasiulevičius dėl vienokių ar kitokių sąlygų buvo priverstas nuolat keisti darbo vietas, bet vargonavimui liko ištikimas visą laiką. Juk ir prieškario metais nuolat vykdavo į vargonininkų kursus, kuriems vadovavo ne tik J. Naujalis, bet ir A. Kačanauskas, K. Kaveckas. Ypač didelę pagarbą jautė J. Naujaliui ir jo kūrybai. Iki išėjimo į pensiją 1956 metais darbuotasi muzikos, dainavimo mokytoju. 1940 metais mokytojauti į Kėdainius jį pakvietė gimnazijos direktorius J. Paukštelis. Greta to vargonininkavo šv. Jurgio bažnyčioje. 1950 metais valdžia pasiuntė į Šėtos mokyklą, po to mokytojauta Kruonio, Jiezno, Pakuonio, Balbieriškio vidurinėse mokyklose. Jau baigęs mokytojo karjerą, įsikūręs Birštone, nuolat važinėjo vargonuoti į Nemajūnus, kur klebonavo Juozapas Matulaitis, būsimasis Kaišiadorių vyskupas, Užuguostį (klebonas J. Čeberiokas). Po to ypač suartėta su Nemajūnų Šv. apaštalų Petro ir Pauliaus bažnyčios klebonu A. Šatu, kuris rašė giesmių žodžius, o K. Stasiulevičius – muziką. Taip „atsirado" apie 50 giesmių, kurios taurino anų dienų atokios kaimiškos vietovės bažnytinį gyvenimą. Tuo K. Stasiulevičius subtiliai didžiavosi, nes bendrystė su bažnyčios klebonu leido atsiskleisti jam kaip bažnytinės muzikos kūrėjui.

Štai toks buvo Lietuvos muzikinio gyvenimo darbštuolis Kazimieras Stasiulevičius, judraus charakterio, tikras Lietuvos patriotas. Gal kaip tik todėl apie jį nutylėta sovietinio laikotarpio enciklopedinio pobūdžio knygose, knygose apie mūsų valstybės muzikinį gyvenimą, chorų veiklą. O apie vargonavimą išvis buvo nutylima, net draudžiama apie tai kalbėti, rašyti. Tad privalome atskleisti nutylėtus muzikinio, kultūrinio gyvenimo puslapius, kad galėtume mokytis iš tokių praeities šviesuolių, pasišventusių savo šalies kultūrinei pažangai. Juk tai tokie aukštos kultūros žmonės, kaip Kazimieras Stasiulevičius, ir palaikė lietuvybę, neleido dvasiškai pražūti sovietijos liūne.

„Respublika“, 2013 m. lapkričio 15 d., Nr. 263 (7114).

KLARNETO VIRTUOZAS, PRIMENANTIS JUVELYRĄ

Lietuvos profesionaliosios muzikinės kultūros kelias skaičiuoja vos antrąjį šimtmetį, tačiau aprėpti jo ribas jau yra labai sunku. Kiekviena tos kultūros sritis turi savus grynuolius, kurių gyvenimas, o ir darbuotė tarnauja bendram mūsų valstybės įvaizdžiui. Tokia, sakytume, yra ir profesoriaus Algirdo Budrio kasdienybė.

Profesoriaus Algirdo Budrio (g. 1939. III. 3 Radviliškio raj.) kūrybinio gyvenimo kreivė nuo 1963 metų, kai baigė tuometinę Lietuvos valstybinę konservatoriją, vis kilo ir kyla aukštyn. Tam pasitarnavo ir tobulinimasis asistentūroje stažuotėje pas Sankt Peterburgo konservatorijos profesorių Vladimirą Krasaviną. Ir vis kasmet intensyviau dalyvauta

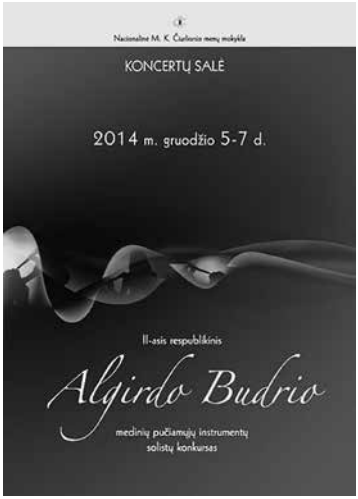
Lietuvos muzikiniame gyvenime. Nuo 1958 metų net du dešimtmečius jo, kaip klarnetų grupės koncertmeisterio solisto, instrumento skambesys turtino Lietuvos nacionalinio simfoninio orkestro atliekamų kūrinių kokybę. Visą ketvirtį šimtmečio vadovauta Filharmonijos pučiamųjų kvintetui, nuo 1986-ųjų trejus metus, kaip meno vadovas ir direktorius vadovavo Lietuvos nacionalinei filharmonijai, nuo 1992-ųjų beveik du dešimtmečius, kaip meno vadovas į tarptautinę areną vedė Valstybinį pučiamųjų instrumentų orkestrą „Trimitas“, tą areną, kuri jam gerai suvokiama, pažįstama, nes dar 1970–1971 metais tobulinosi Paryžiuje pas garsų klarnetininką J. Lancelot, o 1972–1975 metais buvo Kairo nacionalinės konservatorijos profesorius-ekspertas. Kūrybiniai ryšiai su įvairių užsienio šalių koncertinėmis organizacijomis plėtėsi ir jis savo įtaigiu muzikavimu stebino net pačius puikiausius, pasaulyje pagarsėjusius šio instrumento atlikėjus, muzikos kritikus. Dar 1973 metais A. Gennaoui „Le Journal d'Egypte“ rašė, kad „A. Budrys, pačios aukščiausios klasės artistas virtuozas, primena juvelyrą, šlifuojantį deimantą. Iš savo instrumento jis išgauna įvairiausią skambesį, išreikšdamas subtilią jausmų atspalvių gamą – nuo švelnaus, šviesaus džiaugsmo iki gilaus liūdesio“.

A. Budrio puikų instrumento skambesį, virtuozišką techniką, muzikavimo gyvybę ir intelektą aukštai vertino ir vertina mūsų šalies muzikai: muzikologai Ona Narbutienė, Jonas Bruveris, Rimantas Gučas, Vytautė Markeliūnienė ir kiti. Dirigentė Margarita Dvarionaitė teisingai pastebėjo, kad „A. Budrys – pirmasis klarnetininkas mūsų respublikoje, plačiai išgarsinęs šį instrumentą, įrodęs jo lygiavertiškumą kitų instrumentų tarpe. Priversti instrumentą paklusti tegali aukšto meninio meistriškumo atlikėjai“. O fleitininkas Algirdas Vizgirda apie A. Budrio muzikavimą atsiliepia taip: „Be galo malonus jo klarneto tembras. Grodamas ansamblyje taip ir lauki, kada pasigirs Budrio klarnetas. Iš karto į ansamblį įsilieja šilta, saulėta, auksinė spalva“. A. Budrio muzikinę patirtį aukštai vertinusi muzikologė O. Narbutienė, tvirtino, kad „kalbėdami apie A. Budrį, kaip talentingą atlikėją, turime pabrėžti, kad tai ir puikus pedagogas, savo žiniomis, didžiule energija ir entuziazmu smarkiai

pakylėjęs mūsų respublikos pūtikų profesinį lygį, padėjęs jiems išeiti į koncertinę estradą“. Šiam procesui pastebimai pasitarnavo A. Budrio inicijuoti ir kasmet vykdomi, jam vadovaujant vertinimo komisijoms, nacionaliniai Juozo Pakalnio jaunųjų atlikėjų pučiamaisiais ir mušamaisiais muzikos instrumentais konkursai. O meistriškumo kursus jis vedė Lenkijoje, Vokietijoje, Prancūzijoje, Italijoje, Portugalijoje, Didžiojoje Britanijoje, Švedijoje, Rusijoje, Ukrainoje, Latvijoje, Estijoje, Baltarusijoje, Austrijoje, Ispanijoje, Suomijoje, JAV, Kanadoje. Beje, dešimt kartų buvota JAV, kur didžiausiuose šios šalies universitetuose ne tik vesti meistriškumo kursai, bet ir surengti jo soliniai koncertai. Žinant JAV pasiektą aukščiausią grojimo pučiamaisiais muzikos instrumentais lygį, toks mūsų šalies profesoriaus pripažinimas yra išskirtinis ir unikalus Lietuvos muzikinės kultūros padangėje.

Prof. Algirdas Budrys su dukra vargonininke Irena Budryte-Kummer

Pastaraisiais metais intensyviai darbuodamasis kaip Lietuvos muzikos ir teatro akademijos profesorius, A. Budrys be atvangos dalyvauja užsienio ir Lietuvos muzikiniame gyvenime kaip solistas. Jis nuolat muzikuoja Lietuvoje vykstančiuose tarptautiniuose Vilniaus, Pažaislio, Kristupo vasaros, „Druskininkų vasara su M. K. Čiurlioniu“, „Muzika be sienų“, Tytuvėnų vasaros ir kituose festivaliuose. Nacionalinė M. K. Čiurlionio menų mokykla, pažymėdama jo nuopelnus, 2011 metų balandžio 18–19 d. surengė

Pirmąjį Algirdo Budrio medinių pučiamųjų instrumentų solistų konkursą.

Taigi, Lietuvos muzikinis gyvenimas tuo ir turtingas. Jo kartais ir nebeaprėpiame, nebesuspėjame suvokti, kad jo versmes kuria ir atskirų instrumentų virtuozai, pasišventusiai tarnaujantys kasdien ir į tą savojo instrumento švytėjimą einantys daug metų. Klarneto virtuozas profesorius Algirdas Budrys, minimas tarp geriausių pasaulyje šio instrumento atlikėjų, sukūręs ir įtvirtinęs Lietuvoje pučiamųjų instrumentų muzikos atlikėjų ugdymo sistemą ir tuo Lietuvos vardą garsinantis pasaulyje. Tad yra tvirtas pamatas teigti, kad per pusę šimtmečio muzikavimui klarnetu, o ir kitais pučiamaisiais Lietuvoje sukurta patikima mokykla, jo išpuoselėta, o ir toliau ugdoma.

* A. Budrio klarnetas skambėjo 40-yje pasaulio valstybių. Ir ne po vieną kartą.

* Jo išugdytų klarnetininkų yra apie 150. Tarp jų – Alžyro, Baltarusijos, Egipto, Rusijos, Kinijos, Portugalijos atlikėjai.

* Jis pirmą kartą redagavo ir atliko per 20 lietuvių kompozitorių kūrinių klarnetui solo.

* Su Lietuvos filharmonijos pučiamųjų kvintetu atliko apie 40 lietuvių kompozitorių kūrinių.

* Radijo fondams įrašė per 50 pasaulinės klasikos kūrinių.

* A. Budriui visą pluoštą kūrinių sukūrė ir dedikavo kompozitoriai J. Juzeliūnas, B. Gorbulskis, V. Barkauskas, A. Rekašius, O. Balakauskas, A. Šenderovas, F. Bajoras ir kiti.

„Respublika“, 2014 m. kovo 14 d.

ARNOLDAS VOKETAITIS – TARSI SKRAJOJANTIS OLANDAS...

Turime prisipažinti, kad mes, padedant ir visoms informacijos priemonėms, nepajėgiame aprėpti mūsų tautiečių, pasklidusių po įvairias pasaulio šalis, kūrybinių galių. Tam, be abejo, „pasitarnavo“ karai ir okupacijos, tolinusios nuo Tėvynės išblaškytus jos

piliečius. Taip jau nutiko, kad svečiose šalyse įsikūrę mūsų tautiečiai nuolat puoselėjo jos kultūrines vertybes, muziką, kalbą, lietuvybę. Bet ir aplinka darė savo įtaką – reikėjo pritapti, išmokti tų šalių kalbas, pažinti papročius, kultūrą.

Nuo XIX amžiaus pabaigos lietuviai, ieškodami geresnio gyvenimo, plūdo į Ameriką. Ten praėjusio šimtmečio pradžioje atsidūrė Motiejus Voketaitis ir Agota Pilvelytė iš Suvalkijos. Pati aplinka ten juos suvedė bendram gyvenimui ir 1930 metų gegužės 11 dieną Konektikute jie džiaugėsi gimusiu sūnumi Arnoldu. Kad jis nuo jaunų dienų suartėjo su muzika ir net apie 12 metų pūtė trimitą, „kalta“ ir motina, kuri buvo įvaldžiusi klasikinio dainavimo pagrindus ir nemažai metų kaip solistė dalyvavo lietuvių renginiuose. Beje, jaunasis Arnoldas taip pat sukiojosi muzikinėje aplinkoje, o Šuberto teatre turėjo progos pažinti garsųjį bosą Ecijų Pincą (Ezio Pinza), kuris kartą jam pasakė: „Atsimink, kad dainavimas susideda iš 10 procentų balso ir 90 procentų širdies“. Tai buvo savotiškas paraginimas pasukti į dainavimo sritį. A. Voketaitis ir dabar mano, kad lietuvių kalba, kuri skambėjo namuose ir įvairiuose sambūriuose, kaip rašė muzikas Kazys Skaisgirys, „išlavino jo klausą kitoms kalboms, kurias reikėjo naudoti dainuojant“. Bet iki dainavimo aukštumų dar buvo tolimas kelias, nes Kvinipiako kolegijoje įgijo verslo administravimo bakalauro laipsnį, porą metų lankė Jeilio universiteto dramos mokyklą...

Posūkis į dainavimą

A. Voketaičio kalbėjimo tembras, o ir užtraukta daina žavėjo ne vieną. Tad ir motina buvo už tai, kad jis trimitą iškeistų į dainavimą. Taip prasidėjo dainavimo pamokos pas Džasintą Markosaną

Prezidentas V. Adamkus A. Voketaičiui įteikė LDK Gedimino ordino Komandoro kryžių

A. Voketaitis, N. Voketaitienė ir V. Juodpusis po apdovanojimo

(Jacinto Marcosano), Frančeską Ridžį (Francesco Riggio), o Elda Erkolė (Elda Ercole) galutinai suformavo jo balsą. Baigęs karinę tarnybą, A. Voketaitis laimėjo A. Godfrio (Godfrey) radijo ir televizijos talentų varžybas. Beje, pats A. Godfris kartą programos metu A. Voketaičiui tarė: „Aš noriu pasakyti komplimentą, kad jūs nekeičiate savo pavardės dėl profesinių priežasčių. Ji gana ilga ir sunkoka ištarti. Bet kai būsite garsus, tai pavardę ištars kiekvienas“. Tai tikrai patvirtino visa tolesnė A. Voketaičio – operos solisto karjera, kuri mums čia, Lietuvoje, visus pastaruosius dešimtmečius

buvo nežinoma. Tad turime didžiuotis, kad 2009-ųjų liepą Lietuvos Respublikos prezidento Valdo Adamkaus dekretu A. Voketaitis buvo apdovanotas Lietuvos Didžiojo Kunigaikščio Gedimino ordino Komandoro kryžiumi. Tai, galima sakyti, A. Voketaičio kūrybinė veikla buvo sugrąžinta Lietuvai, kurią šis garsus operos solistas visada minėjo su ypatinga pagarba, neišsižadėdamas lietuviškų šaknų ir nuolat primindamas, kad jis yra lietuvių tautybės žmogus. O mums malonu konstatuoti, kad tai žymiausias lietuvių operos solistas bosas-baritonas, sulaukęs neįtikėtino pasaulinio pripažinimo. Neatsitiktinai, jau baigęs aktyvią muzikinę karjerą ir vis galvodamas apie tėvų gimtinę, A. Voketaitis Lietuvos muzikos ir teatro akademijai padovanojo 116 operų klavyrų, kad jie būtų naudingi operinio meno aukštumų siekiantiems jauniesiems dainininkams.

Repertuaro platybėse

Tikrai stebina A. Voketaičio sukurtų vaidmenų bei koncertinių programų gausa. Net ir kūrybingiausiam atlikėjui sunku suvokti, kad jo repertuarą puošė visos pagrindinės boso-baritono operų partijos, o iš viso net 135! Tarp jų puikuojasi Borisas, Sparafučilė, Ramfis, Kolenas, Mėlynbarzdis, Mefistofelis, Don Žuanas, Don Fernandas... Juk vien tik Don Bazilijaus partiją jis dainavo 63 skirtinguose pastatymuose, o iš viso net 250 kartų! O kur dar Ž. Masnė (J. Massenet) opera „Don Kichotas“, statyta Meksikoje su A. Voketaičiu, meistriškai atlikusiu pagrindinę partiją. Tai buvo tikras mūsų tautiečio triumfas, nes jam skirta žiūrovų plojimų audra netilo ilgiausiai.

A. Voketaičio europinis debiutas įvyko 1967 metais Barselonoje, „Gran Teatro del Liceo“ atlikus ir vaidybiniu požiūriu ypač raiškų Don Bazilijaus vaidmenį Dž. Rosinio (G. Rossini) operoje „Sevilijos kirpėjas“. Stebina ir A. Voketaičio koncertinis repertuaras, kuriame puikuojasi J. S. Bacho, L. van Bethoveno (L. van Beethoven), J.Haidno (J. Haydno), V. A. Mocarto (W. A. Mozart), Dž. Verdžio (G. Verdi), Dž. Rosinio (G. Rossini), T. Diubua

A.Voketaitis–Abimelechas C. Saint-Saënso operoje „Samsonas ir Dalila“

(Th. Dubois), S. Rachmaninovo, D. Šostakovičiaus, K. Penderecko ir kitų kompozitorių stambios apimties vokaliniai simfoniniai opusai. Juos atliekant buvo kartu muzikuota su Niujorko filharmonijos, Bostono, Denverio, Čikagos, Dalaso, San Francisko, Klivlando, Detroito ir daugelio kitų JAV miestų, taip pat Venesuelos, Meksikos, Kosta Rikos, Puerto Riko ir kitų šalių orkestrais, koncertuota Čekijoje, Italijoje, Vokietijoje, Austrijoje...

Niujorko „Carnegie Hall“ koncertiniu būdu atlikus V. Tomsono (V. Thomson) operą „Keturi šventieji trijuose veiksmuose“ tarp solisto ir dirigento užsimezgė draugiškas pokalbis. Dirigentas Leonardas Bernstainas (Leonard Bernstein) A. Voketaičiui pasakė: „Arnoldai, aš manau, kad esi gana geras dainininkas“. Tada ir A. Voketaitis jam atsakė: „Norit kai ką žinoti, Leonardai – esate visai neblogas dirigentas“.

JAV lietuvių bendruomenės pasididžiavimas

Greta įspūdingiausių tarptautinių įsipareigojimų A. Voketaitis visada rado laiko koncertuoti mūsų tautiečiams JAV. Minint Vasario 16-ąją, dienraščio „Draugas“ jubiliejus ar „Laisvės varpą“, tai vyko Niujorke, Bostone, Čikagoje, Los Andžele ir kitose vietovėse. Jam akompanavo Vytautas Marijošius, Julius Gaidelis, Raimonda Apeikytė... Atliekant J. Gaidelio kantatą „Kovotojai“, boso partiją dainavo Čikagoje ir Bostone. Ir tikra šventė visada buvo, kai A. Voketaitis dalyvavo Čikagos Lietuvių operos pastatymuose. Statant J. Karnavičiaus operą „Gražina“, kuri buvo rodoma Čikagos „Civic“ operos rūmuose, A. Voketaitis atliko Kvieslio partiją (Vladas Jaku-

Arnoldas ir Nijolė Voketaičiai prie Nemuno

Agnės Marcinkevičiūtės filmas apie A. Voketaitį

bėnas: „Turėdamas ryškų vaidybinį gabumą charakteringoms rolėms, jis šį nedidelį vaidmenį padarė žymiai reikšmingesnį“). 1975 ir 1990 metais G. Donicečio (G. Donizetti) operoje „Meilės eliksyras“, diriguojant V. Marijošiui ir A. Vasaičiui, A. Voketaitis atliko Dulkamaros vaidmenį. V. Jakubėnas, stebėjęs pirmąjį pastatymą, žurnale „Aidai“ rašė: „Malonus įnašas į Čikagos Lietuvių operą buvo pirmas pasirodymas didesnėje rolėje lietuvių kalba Arnoldo Voketaičio, kuris yra tvirtai įsikūręs amerikiečių stambiose operų ir koncertų scenose. Dr. Dulcamara, magiko-šarlatano daktaro tipą jis pavaizdavo mefistofeliškai komišką, nuolat traukiantį į save klausytojų dėmesį. A. Voketaitis yra taip pat tobulai muzikalus, galįs per savo aktoriškas išdaigas visai nekreipti dėmesio į dirigentą ir muzikai einant greitu tempu visur išlaikyti ritmą...“

Ta proga pasitaikė tik 2009 metų vasarą, kai gavęs kvietimą atsiimti Lietuvos Respublikos valstybinį apdovanojimą, atvyko su žmona Nijole Voketaitiene, kuri yra Vinco Kudirkos ir Maironio giminaitė, nuoširdi A. Voketaičio gyvenimo palydovė, puikiai išmananti operos meno subtilybes. Tą vasarą jie aplankė Kryžių kalną, pamatė Nemuną ir kitas Lietuvos įžymybes, gardžiavosi lietuviškais cepelinais, žavėjosi visur skambančia lietuvių kalba ir, žinoma, muzika. Beje, Lietuvos muzikų rėmimo fondo rengiamas tarptautinis muzikos festivalis „Sugrįžimai" praėjusiais metais Stasio Vainiūno namuose leido pažvelgti į tą A. Voketaičio sukrautą „kraičio skrynią", kuri gali būti ir turėtų būti pavyzdžiu kiekvienam mūsų valstybės dainininkui.

„Respublika", 2014 m. birželio 6–12 d., Nr. 2

PASIŠVENTĖLĖ CHORINEI DAINAI

Šią vasarą vėl, kaip ir prieš 90 metų, Kaune ir Vilniuje į dangų pakilo Lietuvos dainorėlių skambi daina. Į šią darnią sutartinę jungėsi ir Lietuvos žemės ūkio ministerijos mišrus choras „Dobilas", kurį nuo 1965-ųjų metų dainos keliais veda buvusi Lietuvos žemės ūkio akademijos ugdytinė, bet chorinei dainai visa širdimi, darbštumu ir talentu pasišventusi Gražina Vaišnoraitė.

Dažnai būna, kad gyvenimo pradžia ne iš karto nurodo kryptis, kuriomis pasuka jaunas žmogus. Nors buvusi kaunietė Gražina Vaišnoraitė, baigusi Kauno 3-ąją mergaičių vidurinę mokyklą, pasirinko agronomijos studijas, bet pirmosios muzikos žinios, gautos iš mūsų dainos patriarcho Juozo Naujalio dukros Zofijos Naujalytės-Didenkienės, buvo ypatingai prasmingos. Su muzika ji jau nebesiskyrė nei studijuodama agronomiją, nei dirbdama Dotnuvos žemdirbystės mokslinio tyrimo institute. Instituto mokslinės darbuotojos visas laisvalaikis buvo užpildytas meninio gyvenimo reikmėmis, nes buvo ir Dotnuvos kultūros namų direktore, vadovavo vyrų ir

moterų vokaliniams ansambliams, mišriajam chorui. 1965 metų Respublikinės dainų šventės konkurse jos vadovaujamas choras laimėjo pirmąją vietą, o meno mėgėjų jėgomis buvo pastatyti po vieną F. Schuberto operetės „Trijų mergelių namai“ ir F. Suppé operetės „Boccaccio“ veiksmą. Koncertinės kelionės nusidriekė į įvairius renginius Lietuvoje, Latvijoje, Estijoje, Ukrainoje, Sankt Peterburge. Taigi, visa tai buvo lyg ir išbandymų laikotarpis, patvirtinęs, kad širdžiai ir sielai artimesnis muzikinis kelias, atvedęs į Vilnių.

Reikšmingi 1965-ieji...

Tai metai, kai G. Vaišnoraitės gyvenime išryškėjo reikšmingos permainos. Dirbdama mokslinį darbą, ji tuo pat metu neakivaizdiniu būdu baigė Vilniaus J. Tallat-Kelpšos muzikos technikumo choro dirigavimo specialybę pas dėstytoją Lionginą Ragaišį. Tai atvėrė duris į Lietuvos valstybinę konservatoriją (dabar Lietuvos muzikos ir teatro akademija), kur jos dirigavimo studijoms vadovavo plačiai pagarsėjusio Vilniaus berniukų choro „Ąžuoliukas“ įkūrėjas ir meno vadovas, Lietuvos muzikos akademijos garbės profesorius Hermanas Perelšteinas, jau po metų pasikvietęs ją „Ąžuoliuko“ chormeistere. 1965-ieji metai ypač prasmingi ir tuo, kad iš Lietuvos žemės ūkio ministerijos ir Vilniaus dainos mylėtojų ji subūrė mišrų chorą, kuriam 1971 metais buvo suteiktas „Dobilo“ vardas. Šio choro meno vadovė ir dirigentė Gražina Vaišnoraitė yra iki šiol. Taigi, galime nuoširdžiai didžiuotis jos kūrybine veikla, kuri chorinei dainai yra subūrusi 60–70 žmonių, galinčių atlikti ir dažnuose koncertuose atliekančių sudėtingus ciklinius kūrinius – mišias, oratorijas, kt. Beveik pusės šimtmečio „Dobilo“ kelias liudija, kad jo repertuarą puošė G. F. Händelio oratorijos „L'Allegro, il Penseroso ed il Moderato“ („Apie Džiaugsmą, Liūdesį ir Santūrumą“) chorai, J. Haydno „Missa Sancti Nicolai“ („Mišios šv. Mikalojaus garbei“), Th. Dubois oratorija „Les sept paroles du Christ“ („Septyni Kristaus žodžiai“), C. Saint-Saënso „Oratorio de Noë“ („Kalėdų oratorija“), G. B. Pergolesi, F. Liszto, A. Dvořáko ir

G. Vaišnoraitė ir jos išaugintas choras „Dobilas“ po paskutinio koncerto

kitų kompozitorių sakraliniai opusai. Jie ne kartą turtino „Dobilo“ koncertines išvykas į Austriją, Daniją, Lenkiją, Šveicariją, Vokietiją, Italiją... O jų būta labai daug. Ne dažnas choras gali didžiuotis aplankęs ir koncertavęs Estijoje, Gruzijoje, Armėnijoje, Rusijoje (Sankt Peterburgas, Irkutskas, Krasnojarskas), Vietname, Bulgarijoje, Vengrijoje, anuometinėje Čekoslovakijoje... Tai vis G. Vaišnoraitės gebėjimas derinti chorinį dainavimą su dainininkų troškimu pamatyti ir pasaulį, bendrauti su aukštos prabos muzikos profesionalais, tokiais kaip profesorius S. Sondeckis ir jo vadovautas Lietuvos kamerinis orkestras, operos solistais Vladimiru Prudnikovu, Aušra Stasiūnaite, Dainium Puišiu, Bronium Tamašausku, Gediminu Pamakščiu, Julija Stupnianek, Česlovu Nausėda, Aušra Liutkute... Ne į vieną koncertinę kelionę po užsienio šalis lydėjo Mindaugas Žemaitis, Ignas Misiūra, Ligita Račkauskaitė, įrašant kūrinius talkino Sigitas Dirsė, Dainius Stumbras, Teresė Chmieliauskaitė, Lina Valantiejūtė ir kiti.

...ir nūdiena

Kasdienis G. Vaišnoraitės ir viso choro „Dobilas“ susitelkimas ir demonstruoja nuolatinį darbą, kurio rezultatais ir žavisi Lietuvos žmonės. Gana dažnai „Dobilo“ atliekami kūriniai skamba bažnyčiose, todėl chorui į pagalbą ateina vargonininkai Dainius

Sverdiolas, Bernardas Vasiliauskas ir, žinoma, Gediminas Kviklys, kuris pastaraisiais metais bene dažniausiai ir atsiliepia į choro vadovės kvietimą muzikuoti. O buvo koncertų, kai į bendrą muzikos skambesį jungėsi ir Karoliniškių muzikos mokyklos choras „Cantica“. Ta prasme prisimintinas F. Liszto oratorijos „Die Legende von der heiligen Elisabeth“ („Legenda apie šv. Elzbietą“) I dalies atlikimas. Šis kūrinys 1997 metais buvo atliktas ir Berlyne, į kurį „Dobilas“ vyko Berlyno choro „Pro Musica“ kvietimu. Čia talkino ir Potsdamo vaikų choras.

O ar galima pamiršti „Dobilo“ pasirodymus Vilniaus Arkikatedroje bazilikoje, Vilniaus šv. Jonų bažnyčioje, kitose šventovėse, kur choristai, gerbdami klausytojus, atvyksta ne tik puikiai pasirengę programos atlikimui, bet ir nuostabiai pasidabinę, išpuoselėję savo apdarus. Visa tai ir skatina Lietuvos muzikų rėmimo fondą „Dobilo“ chorą kviesti ir į tarptautinį menų festivalį „Druskininkų vasara su M. K. Čiurlioniu“, koncertams M. K. Čiurlionio gimtojoje Senojoje Varėnoje, Alytuje, Anykščiuose, Rietave, Kauno Kristaus Prisikėlimo bažnyčioje, Elektrėnuose, Vilkaviškyje... Ukmergėje dalyvauta šv. Cecilijos garbei skirtame renginyje.

Ateinančiais metais G. Vaišnoraitės suburtas „Dobilo“ choras (chormeisterė Julija Garbenčienė, koncertmeisterė Judita Ganusauskienė) minės gyvavimo penkiasdešimtmetį. Tai bus visiems „Dobilo“ bendraminčiams prasminga šventė, pareikalausianti didžiulio susikaupimo, susiklausymo. Juk tai neeilinė šventė, kuria galės didžiuotis ir visos Lietuvos dainorėliai. Tad malonu linkėti meno vadovei Gražinai Vaišnoraitei kūrybinės išminties ir sveikatos. O jos darbų sėkmės ne kartą buvo gražiai įvertintos. Tarp brangiausių įvertinimų – ir Prezidento Valdo Adamkaus įteiktas ordino „Už nuopelnus Lietuvai“ medalis.

„Respublika“, 2014 m. gruodžio 7 d.

VARDAN NEDALOMOS TAUTOS

Jonas Vėlyvis ir jo romanas „Neleisk mūsų gundyti“

Taip JAV lietuvių laikraštis „Lietuvių BALSAS“, kurį redagavo Vytautas Radžius, pavadino literatūrinį konkursą. Į jį, kaip žinoma, 1999 metais atsiliepė daug gerai plunksną valdančių ir šią temą išmanančių žmonių. Tai buvo slaptas konkursas, kurių autorių pavardes buvo galima sužinoti tik suvedus konkurso rezultatus. Niekas nežinojo ir kas yra politinio istorinio romano „Neleisk mūsų gundyti“ autorius. Bet autoriotetinga komisija, kurią sudarė rašytojai Vytautas Volertas, Valentinas Sventickas, Danutė Bindokienė, Stasė Petersonienė ir Eugenijus Ignatavičius, gyvenantys JAV ir Lietuvoje, gana greitai atsirinko ir pirmajai premijai, kurios mecenatas Jonas Adomavičius, M.D., pasiūlė romaną „Neleisk mūsų gundyti“. Šio kūrinio autorius pasirodė esąs vilnietis Jonas Vėlyvis.

Tai socialinių mokslų daktaras, pedagogas, ir kaip Vincas Kudirka apie save atsiliepė – „plunksnagraužys“ – žurnalistas, periodinėje spaudoje pažėręs dešimtis solidžių straipsnių. Baigęs Vilniaus statybos technikumą, o vėliau ir Vilniaus universitetą, darbavosi įvairiose srityse, rinkos ekonomiką dėstė Vilniaus Gedimino technikos universitete. Parašė 7 brošiūras, taip pat monografijas „Europos sutartis“ (393 psl., 2000 m.), „Vienkiemiai Lietuvoje 1945–1989 metais“ (174 psl., 2000 m.), „Verslas“ (201 psl., 2001 m.). Šių metų sausį Stasio Vainiūno namuose minėjome jo 75-ąsias gimimo metines, deja, minėjome jau be jo, nors dažno čia buvusio lankytojo veide švietė Jono Vėlyvio nepaprastas, sakytume, dzūkiškas gerumas. Tikrai, jis toks ir buvo, visą gyvenimą pasišventęs darbui, žinių kaupimui, domėjimuisi literatūra, politika, ir, ko gero, ką liudija jo rašytiniai darbai, Lietuvos praeitimi. Atrodo, kad jo sukauptoje ir šviečiančioje asmenybėje slėpėsi ne tik istoriko, bet ir rašytojo talentas. Tad daugelį maloniai nustebino jo raiškiai parašytas politinis istorinis romanas „Neleisk mūsų gundyti“, kuris atsirado ne per vienerius metus. Dažną mūsų tautietį turėtų sudominti ir sujaudinti, kaip autorius sumaniai ir talentingai nupiešė didžio mūsų rašytojo

Vinco Krėvės portretą tais tragiškais Lietuvai 1940-aisiais metais, kai Lietuvos Nepriklausomybė jo akivaizdoje buvo laidojama ir jis, kaip Lietuvos Ministerių tarybos pirmininkas ir Užsienio reikalų ministeris jau nieko nebegalėjo padaryti, nors visomis išgalėmis su savo bendraminčiais stabdė šį procesą. Taigi, nuo tų dienų mus jau skiria 75-eri metai. Bet tai nereiškia, kad tų dienų įvykiai yra nuėję į praeitį: juos turime geriau studijuoti ir pažinti matant šiandienines didžiojo kaimyno rezgamas intrigas, jo tikrąjį veidą. Romano autorius, pasinaudodamas rašytiniais šaltiniais, o ir paties V. Krėvės kūrinių motyvais, vaizdžiai aprašo tų metų vasaros įvykius, kuriuos aršiai rezgė Sovietų Sąjungos pasiuntiniai Vladimiras Dekanozovas ir Nikolajus Pozdniakovas, o ir jiems į pagalbą skubėję kolaborantai Justas Paleckis, Mečislovas Gedvilas ir kiti komunistai, kurie nematė ir nenujautė pražūtingos Lietuvai ateities. Tų vasaros dienų įvykius turėtų žinoti kiekvienas mūsų tautietis, nes tai buvo brutalios jėgos demonstravimas, bandant nušluoti mažesnes valstybes, tautas, jų taikingus interesus. Atkurdamas anų dienų įvykius ir V. Krėvės išgyvenimus, J. Vėlyvis meistriškai pavaizdavo ir 1940-ųjų metų vasaros atmosferą.

Dar nežinodamas, kas yra tikrasis romano „Neleisk mūsų gundyti“ autorius, vertinimo komisijos narys Eugenijus Ignatavičius, jau suvedus konkurso rerzultatus, rašė: „Vienintelis Jono Vėlyvio romanas, paremtas dokumentine medžiaga, kurį būtų gali-

ma pavadinti beletrizuotu dokumentiniu romanu „Neleisk mūsų gundyti“, komisijos nariams tarpusavy net nepažįstamiems ir nesimačiusiems, gyvenantiems tiek JAV, tiek Lietuvoje, nesukėlė jokių dvejonių – pritarta vienbalsiai... Ir toliau E. Ignatavičius pažymi: „Palyginti sėkmingai susidorojama su gausia ir turtinga, tiksliai atrinkta faktine medžiaga iš sudėtingiausio Lietuvai – kilpos užnėrimo ant kaklo momentų. Remiamasi laiškais ir dienoraščiais, gal net užsienio archyvų medžiaga. Iš šių sulesiotų trupinių sukuriamos įtikinamos, kone autentiškos V. Krėvės asmeninio gyvenimo scenos, įdomūs šeimyniniai santykiai su gyvybinga, nuovokiai mąstančia ramybės ir namų židinio saugotoja, mylinčia žmona Rebeka. Nuosekliai ir įtaigiai piešiami paveikslai, atskleidžiamos klastos ryškėjimo, santykių vystymosi eiga su bolševikinės šetono imperijos pasiuntiniais Dekanozovu ir Pozdniakovu, o vėliau, artėjant atomazgai ir apsisprendimui – su pačiais Kremliaus lyderiais – Molotovu ir kitais Lietuvos „gelbėtojais“. Romane apsiribota trumpu, tragiškų 1940 metų laikotarpiu, veiksmas vystosi epišku tempu, kartais pasiekdamas kvapą užgniaužiančią įtampą, kaip pavyzdžiui, į simbolinę plotmę pakylanti ryški traukinio ratų trinksėjimo metafora, atsikartojanti su sunkių dūmų kamuojamo herojaus – V. Krėvės širdies ritmu – būti ar nebūti?..“

Premijos įteikimas įvyko Čikagoje, Jaunimo centre 2002 metų kovo 10 dieną, kai buvo minima ir Lietuvos atkurtos nepriklausomybės dvylikos metų sukaktis. Ta proga ir Joną Vėlyvį raštu pasveikino Lietuvos Respublikos Prezidentas Valdas Adamkus, palinkėjęs „ištikimos tarnystės savajai tautai telkiamiems žmonėms...“ Priimdamas premiją, jaudinančią kalbą tąkart pasakė ir J. Vėlyvis, nesitikėjęs, kaip ir V. Krėvė, kad kada nors teks įkelti koją į Jungtines Amerikos Valstijas. Beje, V. Krėvės ir J. Vėlyvio gimtines nuo Subartonių iki Rudnios kaimo skiria tik 40 kilometrų. Ir J. Vėlyvis, turbūt, geriausiai suvokdamas V. Krėvės „labai patriotinį romantiškai didybinį nusistatymą“, žavėjosi laikraščiu „Lietuvių balsas“, kuris „garbingai stovi lietuvybės išlaikymo ir Tautos nedalumo sargyboje“. Tai sakydamas. J. Vėlyvis mintimis nukeliavo ir „į Krėvei gerai pažįstamą ir dažnai jo lankomą netoli gimtinės esamą

Perlojį. Joje, visą Lietuvos didybės neigimo laiką išstovėjo Vytauto Didžiojo paminklas, atsispirdamas nugriovimui net galingiausiam tuo metu Rusijos traktoriui, pavadintam diktatoriaus Stalino vardu, kuriuo buvo bandoma Vytautą nugriauti žemėn. Taigi ant šio paminklo yra užrašas, kad Vytautas bus gyvas, kol gyvas bus nors vienas Lietuvis". Ir baigdamas savo padėkos kalbą, J. Vėlyvis tarė: „Jūsų darbai ir skelbiami konkursai tarnauja kilniam vaikų, nesvarbu ar jie gyventų už okeanų ir kalnų, ar tik prie Baltijos krantų dvasiniam supratimui ir vienijimui. Pasaulio lietuvių suėjimai akis į akį padeda suvokti ir atrasti bei ugdyti kilnų tautos nedalumo jausmą. Tegul būna taip, kad Jūsų darbai taptų mūsų darbais, kad mūsų džiaugsmai – jūsų džiaugsmais, kad įvairiose šalyse gyvenantys lietuviai jaustųsi nedalomos tautos vaikais. Dirbkime ranka rankon, jauskime vieni kitus širdis širdim."

Taigi, fundamentalus J. Vėlyvio romanas „Neleisk mūsų gundyti" turėtų būti perskaitytas kiekvieno lietuvio ir kad kiekvienas pajustume, kokia grėsmė 1940-ųjų vasarą užplūdo Lietuvą ir kaip tai išgyveno V. Krėvė, skausmingai reagavęs į kiekvieną Lietuvos Nepriklausomybės praradimo momentą. Tuomet ir nūdienos grėsmes, kurias jaučiame kasdien, visi suvoksime geriau.

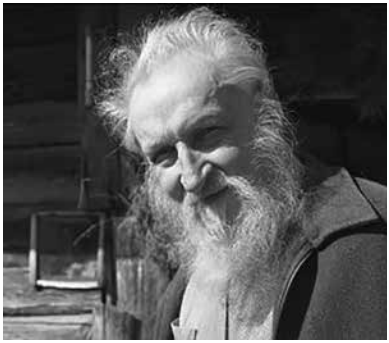
„Respublika", 2015 m. rugpjūčio 1 d.

REIKĖJO MŪSŲ KANČIŲ...

Kazimieras Skebėra – patriotas, literatas

Birželis... Jis ateina ir vėl nutolsta. Atrodo, tą mėnesį esame gerai įsidėmėję, nes jis Lietuvai – ypač skausmingas. Birželio 15-ąją, 1940-aisiais, sovietai, įvesdami savo kariuomenę į Lietuvą, paskandino žmones prievartos, veidmainystės ir kančių liūne. O jau po metų, birželio 14-ąją darbščiausią mūsų visuomenės dalį, inteligentiją išdangino į Sibirą, į Rusijos šiaurę, kur kiekvienas patyrė neapsakomą kančią. Ir antrosios sovietų okupacijos metais toji rusiškoji kančių jūra neišseko. Ji gilėjo ir platėjo. Ją patyrė tūkstančiai savo gimtinę mylėjusių lietuvių šviesuolių, ėjusių su tauta ir jai

tarnavusių. Tarp jų buvo ir Kazimieras Skebėra, nuostabi, Lietuvai pasišventusi asmenybė, kurią, atrodo, jau pradedame užmiršti, visuomenę nardinant į menkavertes gyvenimo intrigėles, plepalus, kuriais užtvindytos televizijų programos, kad tik niekas nebeskaitytų knygų, o mėgautųsi kuo išmoningiau parengtomis programomis.

Nerašyčiau apie šį šviesuolį, pasakorių, jei nebūčiau jo sutikęs, bendravęs. Stebino jis kiekvieną savo geranoriška, šviesia veido išraiška, nors buvo patyręs nežmogišką pažeminimą ir prievartą sovietinio rojaus citadelėje – Vorkutoje, taip pat Irkutsko srityje, kur išliko tik patys ištvermingiausieji. O jau patekti ten galėjo, ir pateko visi, niekam nenusikaltę ir jokių piktadarybių niekam neįvykdę. Kai vėl paėmiau į rankas K. Skebėros knygą „Reikėjo mūsų kančių“, išleistą 1990 metais, ir ją susikaupęs vėl perskaičiau, žavėdamasis autoriaus rašymo stiliumi, nepaprastai vaizdžiu pasakojimu, kuris parodo tikrąjį sovietijos veidą, visišką nužmogėjimą. Trumputėje šios solidžios 367 puslapių knygos įžangoje jis rašė, kad „mūsų tautoj nėra Lukų ir Matų, kurie pajėgtų aprašyti lietuvių kančias, išgyventas Vorkutoje, Solikamske, Magadane, Kazachstane, Sibirlage ir kitose Rusijos vietovėse. Tegul man atleis tie, kuriems šitai skaityt nemalonu, kad aš ėmiausi plunksnos aprašyti savo prisiminimams iki Vorkutos konclagerių ir ten. Šitų prisiminimų būt nebuvę, jei manęs nebūt raginę, prašę ir aš nebūčiau įsipareigojęs jausdamas atsakomybę dėl ateities ir mūsų tautos istorijos...“

Sąžiningai darbavęsis kaip lietuviškos enciklopedijos talkininkas, entuziastas, K. Skebėra buvo dirbtinai, kaip ir daugelis kitų, apkaltintas „antisovietinių atsišaukimų ir spaudos platinimu“. 1944-ųjų rudenį prasidėjęs jo persekiojimas, įsiveržus į jo butą Kaune ir viską – „paveikslus, knygas, rūbus, apavą, suvenyrus,

laikrodžius“ – įšnešus ir išvežus mašina. O jis pats buvo sulaikytas, tardytas, uždarytas saugumo rūsiuose, dar apkaltinus ir priklausymu Lietuvos laisvės armijai ar Nacionaliniam liaudies frontui. Per vieną tardymą išgirdo ir tokį riksmą:

– Sunaikinsiu jus ir visus į jus panašius. Nuvešim ten, kur velniai vaikus peri. Ten vegetuosit, kančiose baigsit savo gyvenimą. Ir nemanykit, kad jūs toks vienas – visa jūsų tauta tokia. Kankinsiu jus, kad jūsų ainiai, kurie jau nebus lietuviai, žinotų, jog prieš didžiąją rusų tautą nereikia kelti rankos... Išnaikinsim viską iš pašaknų. Išvešim pas baltus lokius, o jau ten pamatysit...

Taigi, taip K. Skebėra ir buvo „išlydėtas“ į Vorkutą, kurioje praleisti metai nuostabiai vaizdžiai aprašyti minėtoje knygoje, kuri paliudija, jog jo turėta puikios atminties.

Kai teko susitikti su K. Skebėra, išsikalbėjome ir apie lietuvių liaudies dainas. Ir tada jis prisiminė, jog jos ne kartą skambėjo ir Vorkutos lageryje. Tad, skaitydamas jo knygą „Reikėjo mūsų kančių“, suradau vaizdingą prisiminimą.

– Niekad neužmiršiu, – rašė K. Skebėra, – kaip mes, penki lietuviai, sulindom kamputin ant gultų, kur ir aš „butą“ turėjau. Po keleto nereikšmingų frazių P. Žilinskas pasiūlė uždainuoti. Šitas jo pasiūlymas tokiomis sąlygomis, kada mes nuvargę, sušalę, alkani, visad lyg nekenčiami žvėrys persekiojami, buvo toks jaudinantis... Bet žodis „daina“ nuskambėjo tarsi burtas, buvo labai magiškas. Daina atrodė būtina, reikalinga, neatplėšiama. Ji staiga tapo lyg duona, lyg tąja paike, apie kurią dieną ir naktį tik ir sapnuoji. Ir mes uždainavome. Širdy buvo liūdna, bet mes dainavome. Dainavom Aukštaitijoj labai populiarią „Subatos vakarėlį balnojau juodbėrėlį“. Kodėl ją, o ne kitą – ir šiandien nežinau. Nuostabu, visi penki ir visi iš skirtingų vietų, bet dainą, pirmąją dainą, tarpusavy nepasitarę, dainavome tarsi senas, gerai susidainavęs kvintetas. Po

to dainavom „Kur tas šaltinėlis“, „Oi giria giria, girelė žalioji“. Dainavome pusbalsiu, visiškai užsimiršę, kad esame konclagery katorgininkai, kad esame labai alkani, kad aplink mirtis siaučia. Nematėm mus apstojusių iš kitų sekcijų atėjusių žmonių, kurie išlindo iš visų kampų tokie pat alkani kaip ir mes. Jie klausėsi ir braukė ašaras, nors nesuprato dainos žodžių, juos jaudino melodija. O mes vis dainavom ir dainavom. Tik užgirdę, kad prie vachtos klaikiai skamba mušamas pakabintas geležinkelio bėgis, supratom, jog jau 22 valanda... Mes nutilom – mums pasipylė katutės, komplimentai. Kalbėjo įvairių tautų žmonės...

A. Kmieliausko sukurtas paminklas šv. Kristoforui

Po tremties į Lietuvą sugrįžęs K. Skebėra, Vilniuje, Dailės institute įsidarbino pozuotoju. „Pozavo ir man, – yra pasakojęs skulptorius Vladas Vildžiūnas. – Jis buvo didelis įvairiausių istorijų – būtų ir nebūtų – pasakotojas“.

Žvelgdamas į K. Skebėrą, skulptorius Antanas Kmieliauskas kūrė šv. Kristoforą. Ši jo skulptūra ir dabar puošia Vilniaus šv. Mikalojaus bažnyčios šventorių. Pozavo ir dailininkui A. Aleksandravičiui, kai šis kūrė lietuvių kalbos patriarcho Jono Jablonskio paminklinį portretą.

Beje, į jį, kaip charakteringų bruožų žmogų žvelgė ir kiti to meto dailininkai. O rašytojas Vytautas Girdzijauskas, daug bendravęs su K. Skebėra, savo romano „Danguje kitaip“ pagrindinio personažo prototipu matė kaip tik šį žmogų, kurį daug kas vadino keistuoliu, nors buvo beveik savamokslis, tačiau labai apsišvietęs, daug skaitęs, kraštotyrai, lietuvybei pasišventęs. Jaudina tai, kad

1988 metais gavęs 30 tūkstančių rublių katorgininko kompensaciją, jis paaukojo Vytauto Didžiojo universitetui. 1967 metų pabaigoje paleistas iš tremties K. Skebėra grįžo į Lietuvą ir apsigyveno Širvintų rajone, netoli Bagaslaviškio esančiame Bagdyšių kaime, kur prie jo gyventos trobelės 1991 metais pastatytas kryžius. Domėjosi viskuo, kas vyko Lietuvoje. Sovietinis saugumas užfiksavo jį dalyvavus SSRS-Vokietijos slaptųjų protokolų pasirašymo mitinge, kuris vyko 1989 metų rugpjūčio 23 dieną prie A. Mickevičiaus paminklo Vilniuje. Atkūrus Lietuvos Nepriklausomybę gyveno Vilniuje, Stiklių gatvėje, o 2003 metų kovą palaidotas Širvintų rajono Šiaulių kaimo kapinėse. Širvintų rajono viešoji biblioteka 2012 metais, vykdydama projektą „Apie žodį – įšlekiantį ir sugrįžtantį", Bagaslaviškio filiale įkūrė literatūrinį Kazimiero Skebėros muziejų. Taip pat Gelvonų miestelyje, prie kultūros namų, atidengta atminimo lenta.

Taigi, kaip ryški asmenybė tebūna nepamirštamas Kazimieras Skebėra.

„Respublika", 2016 m. gruodžio mėn. 23–29 d., Nr. 51 (135).

TIKRAS DAINOS RITERIS

Bėgant gyvenimo metams, tarsi vingiuojančio kelio kilometrams, pamatai ne tik mūsų žodžiais neapsakomą Lietuvos gamtos grožį. O juk jį geriau pajusti ir pajausti padeda mūsų poetinio žodžio, melodijų kūrėjai. Jų buvo praeityje, esama ir dabar. Ir kiekvienas jų yra išsakęs, išdainavęs jautriausias savo mintis. Tik ar mokame mes, to gyvenimo dalyviai, tuo pasidžiaugti, ar bemokame atsiminti, kas yra tų posmų, vingrių, jaudinančių melodijų autoriai. O kartais atsitinka ir taip, kad uždainuojame poetų ir kompozitorių sukurtą dainą kaip seniai pažįstamą, žinomą liaudies dainą ir nežinome, kas yra tikrieji jų autoriai. Taip jau, sakyčiau, yra nutikę ir su poeto Stasio Žlibino eilėmis, kurios mūsų kompozitoriams padėjo prakalbinti jautriausias jausmų stygas ir leido jas pasisavinti žmonėms.

Ant žolės ašarėlės sutvisko.
Ne rasa rytmetinė, oi ne...
Daina, Tau atidaviau viską,
Tu pasiėmei visą mane.

Tokiu ketureiliu, prisipažinimu savo naujausią poezijos knygą, poezijos ir dainų rinktinę „Tu mums viena“, išleistą 2016 metais, pradėjo poetas Stasys Žlibinas, pasakydamas, kad DAINA jį, galima sakyti, pasiėmė daugiau kaip prieš pusę šimtmečio ir iš savo glėbio nebepaleidžia iki šiol. Toks jo poetinio talento sušvytėjimas, drįstu sakyti, yra Dievo dovana mums visiems, kurie gyvename jo kūrybos laikotarpiu, kurie gali pajausti jo eilių dvasinę šilumą, taurumą, meilę gimtajai Lietuvai visais jos gyvavimo laikotarpiais, kai reikėjo užuovėjos, susikaupimo. Visa tai, man regis, ir pajuto mūsų kompozitoriai dainų kūrėjai, kuriems jo eilių šiluma ir dainingumas leido išdainuoti pačias gražiausias melodijas. Net paprasčiausi, juodžiausius darbus atliekantys žmonės bet kada gali uždainuoti „Kur tas kelelis“, kartais ir nežinodami, kad šios populiarios dainos teksto autorius yra S. Žlibinas, o muziką, įtaigią melodiją sukūrė kompozitorius Teisutis Makačinas. Taip ši daina nuplasnojo ir tebeplasnoja per Lietuvą. Reikia džiaugtis, kad tas pats kompozitorius surado raktą ir kitam S. Žlibino tekstui „Berniukai“, dainai, kurią išpopuliarinti padėjo žavusis Edmundo Kuodžio ir Jono Girijoto vokalinis duetas. Ne mažesnio tautos pripažinimo susilaukė ir su kompozitorium Rimvydu Racevičium sukurta „Atsiliepk dainoj“. Jei per gyvenimą irsimės atgal, tai žavi šio poeto bendrystė su kompozitorium Eduardu Balsiu įsiamžino daina „Elektrėnų žiburiai“, kuri gali būti, ir yra, šio miesto himnas, nuskambėjęs dar 1963 metais, o sėkmingai interpretuotas Jono Mašanausko, tapo gražiu šio miesto įvaizdžiu. Tad užpernai ši kūrybinė sėkmė atnešė S.Žlibinui Elektrėnų savivaldybės Garbės piliečio vardą, o nuo 2013-ųjų jis yra ir gimtojo Rietavo savivaldybės Garbės pilietis. Jau antrą dešimtmetį jo krūtinę puošia LDK Gedimino ordino karininko kryžius. Tų apdovanojimų kasmet į jo namus ritosi kaip iš gausybės rago – juk ne juokas pelnyti per 40 premijų dainų konkursuose. Tarp tų apdovanojimų ryškiai šviečia septynios Stasio Šim-

kaus premijos, kurias jam pelnyti padėjo ir garbūs Lietuvos kompozitoriai, su kuriais darbavosi nuo pat kūrybinės veiklos pradžios. Tai jau ir Amžinybėn išėję Benjaminas Gorbulskis, Balys Dvarionas, Antanas Račiūnas, Vytautas Klova, Jurgis Gaižauskas, Vygandas Telksnys, Valentinas Bagdonas, Mikas Vaitkevičius, Viktoras Budrevičius, Vytautas Mikalauskas, Leonas Povilaitis, Borisas Borisovas, Julijus Andrejevas, sukūrę ne po vieną dainą jo eilėms. O kur dar nūdien sėkmingai besidarbuojantys kompozitoriai Vytautas Juozapaitis („Ridig do“, „Ir atskrido sakalėlis“, „Sutrinko keleliai“, „Medžiokliai parjojo“), Jurgis Juozapaitis („Tekėk, saulele“, „Giružė“, „Motinai“), Vytautas Laurušas („Tėvynei“, „Tu Nemunėli“ ir kt.), T.Makačinas („Kur tas kelelis“, „Berniukai“, „Lietuviškas valio“, „Jūros laiškai“, „Gimtinės dangus“, „Grįžkite, paukščiai“, „Vakaro Vilnius“), Algimantas Bražinskas („Jau pražydo papartėlis“, „Oi dūdū – bus grūdų“, „Pabaigtuvės“, „Jaunystei pašaukus“, „Leidos saulė“ ir kt.), Algimantas Raudonikis („Iš glėbio vasaros ugnies“, „Su-

Rietavo ir Elektrėnų garbės pilietis poetas Stasys Žlibinas

S. Žlibino šaržas

grįžimas“, „Kariūnų daina“, „Medžioklės ragas“, „Girių Lietuva“, „Brangioji mama“, „Dunda traukiniai“), Mikalojus Novikas („Šypsena“, „Kai tu išeisi“, „Saulė, daina ir tu“, „Suskambo varpeliai“, „Du garniai“, „Tu netikėjai“, „Laimės tau linkiu“, „Lauksiu“), Anatolijus Lapinskas, Galina Savinienė, Algirdas Motuza, Vytautas Šiškauskas ir kiti, su kuriais poetas S. Žlibinas įšaudė stebėtinai spalvingą muzikinę tautinę juostą, o jos skambesys, neabejoju, puoš dar ne vienos kartos mūsų tautiečių gyvenimus.

S. Žlibinas – ne tik aukštos prabos poetas, subtilių dainų kūrėjas, bet ir įžvalgus žurnalistas, daug metų praleido kuruodamas savaitraščio „Kalba Vilnius“ muzikos barus. Ir šiuose rašiniuose, atsiliepdamas į televizijos bei radijo laidas, bendraudamas su kompozitoriais, atlikėjais, laidų dalyviais ir kūrėjais, jis pateikė neįkainojamos vertės rašinius, kurie sėkmingai tarnauja Lietuvos muzikos istorijos pažinimui, padeda geriau suvokti buvusio kūrybinio darbo užmojus ir įvairovę. Pagaliau, padeda geriau pažinti muzikinę praeitį, kuri daugeliui tampa beveik nebepažįstama. Bet svarbiausia, ir tada S. Žlibinui buvo ir dabar yra eilių kūrimas apie Lietuvą, kovą už laisvę, Motiną, meilę, gimtąją žemę ir jos žmones, ir kaip tęsia pats poetas – apie „paukštį, medį, dangaus žydrynę ir lašą šaltinio gryno“.

Rašydamas šiomis mus, suaugusiuosius, jaudinančiomis temomis, poetas yra pažėręs ir daugybę posmų vaikams, jautriai prabildamas ir apie gyvūnėlius. Štai kaip subtiliai ir visiems suprantamai S. Žlibinas eiliuoja:

Aš šuniukas -
Mažas mažas.
Ant snukučio -
Pieno lašas...
Labas rytas
Pasakau -
Žodeliu -
Au, au, au, au!

Taigi, galime didžiuotis, kad esame poeto Stasio Žlibino amžininkai, kad jo kūryba puošia mūsų nūdieną, mūsų svajones, kad

V. Juodpusio nuotraukoje: A. Raudonikis, L. Giedraitytė, V. Noreika ir S. Žlibinas po dainos „Dunda traukiniai“ pirmojo atlikimo

jo kūrybinės mintys nuspalvintos tikru, žmogišku jausmu, kuris paliečia kiekvieną gyvenimo sukūriuose besiiriantį žmogų, ir tą, kuris dalyvauja dainų šventėse, ir tuos, kurie „Dainų dainelės“ konkursuose tik pradeda savąjį gyvenimo kelią. O pats poetas yra dažno dainų koncerto klausytojas, kuris sako: „Labai miela, kad yra kūrinių, kurie jau išlaikė metų patikrinimą... Kas yra didžiausi dainų teisėjai? Tai laikas ir klausytojas. Jų niekaip nepapirksi, neapgausi, kaip vaiko neapgausi blogu vaikišku eilėraščiu – iš karto suklus ir reikės eilėraštį taisyti. Yra keliolika dainų, kaip su Teisučiu Makačinu parašytos „Kur tas kelelis“, „Berniukai“, su Vytautu Juozapaičiu – „Gromatėlę parašiau“, „Ridig do“... Aš jau nebepykstu, kai apie mano dainą pasako: „O dabar ansamblis atliks lietuvių liaudies dainą „Kur tas kelelis“... Sėdžiu ir taip gera širdy...“

Nuaidėjo į praeitį poeto Stasio Žlibino gyvenimo aštuoni dešimtmečiai, nudundėjo kaip ta Lietuvos geležinkeliams sukurta daina „Dunda traukiniai“, kurią sueiliuoti paragino Lietuvos muzikų rėmimo fondas, ją savo muzika papuošė kompozitorius A.Raudonikis, o pirmasis geležinkeliečiams atliko mūsų dienų dainius Virgilijus Noreika, pritariant pianistei Linai Giedraitytei. Ir tai

yra kūrybinė nūdiena, kai ant rašomojo stalo atsiranda nauji eilių posmai, kuriuos savo muzika naujam ir nenuspėjamam gyvenimui prakalbins kompozitoriai...

„Respublika“, 2017 m. kovo 24–30 d., Nr. 12 (148).

PLAČIŲ INTERESŲ MUZIKAS KLEMENSAS GRIAUZDĖ

Bėgančios dienos priartino Dainų šventę, skirtą atkurtos Lietuvos 100-mečiui. Tačiau ar dažnas pagalvojame, koks buvo tos dainos kelias, beje, ne visada lygus, dažnai vingiuotas. Bet malonu, kad tame kelyje susitiko, o ir vienas kitam talkino įvairių kartų chorvedžiai, vargonininkai, vieni iš kitų mokęsi, siekę, kad toji lietuviška daina būtų skambi, palietusi kiekvieno atlikėjo ir klausytojo jausmus bei troškimus, kad ji niekada neišnyktų iš mūsų jausmų akiračio.

Netruks priartėti ir 2024-ieji, kada minėsime pirmosios lietuvių Dainų dienos 100-metį. Tad šiame Dainos kelyje minėsime ne tik Vydūną, kuris Užnemunėje brandino dainų šventės įvaizdį, ne tik Juozą Naujalį, kuris su Maironiu tuoj po lietuviškos spaudos draudimo panaikinimo 1905-aisiais mums padovanojo himnu tapusį kūrinį „Lietuva brangi“, bet ir Juozą Žilevičių, Stasį Šimkų, Aleksandrą Kačanauską, Joną Dambrauską, kitus, kurie jungtinei lietuviškai dainai skyrė ir savo chorinę kūrybą, ir vadovavimą chorams. O atkurtos Lietuvos dešimtmečiai būrė chorinei dainai vis naujas ir naujas pasišventėlių kartas, kurios savo patirtį skleidė vis plačiau ir plačiau. Chorinė daina skambėjo ne tik Kaune, bet ir kitose Lietuvos vietose, o mūsų tautiečiams pabirus po pasaulį, Dainų šventės buvo rengiamos Vokietijoje, JAV, Australijoje...

Dainų švenčių tradiciją Lietuvoje kūrė, augino ir Albinas Jasenauskas, Vladas Paulauskas, Mykolas Karka, Juozas Karosas, Konradas Kaveckas, ir daugelis kitų prieškario Lietuvos chorvedžių bei vargonininkų, tarp jų ir Klemensas Griauzdė, kurio ryškią

asmenybę norisi plačiau priminti ir akcentuoti. Tai nebuvo vien tik Karo mokyklos Kaune dainavimo mokytojas, pedagogas, auginęs jaunuosius dainos mylėtojus Lietuvos kariuomenėje, susibūrusius į kariūnų chorus. Tai buvo ir repertuaro kūrėjas, kurio dainos buvo išspausdintos 1935 metų leidinyje „Dainuojam“. K. Griauzdės puoselėta tradicija daug pasitarnavo, kad Lietuvos kariuomenės kariai ir karininkai buvo uolūs kultūrininkai, puikiai suvokę muzikinės kultūros reikšmę ir prasmę.

Pokario metais K. Griauzdė buvo ne tik Klaipėdos muzikinio gyvenimo švyturys, subūręs šio miesto muzikinės komedijos teatrą, vadovavęs Klaipėdos chorui, simfoniniam orkestrui, dirigavęs šio miesto dainų šventėse, bet ir rengęs jaunuosius choro dirigentus Klaipėdos muzikos mokykloje. Tarp tenykščių jo ugdytinių minėtini Povilas Gabalis, Steponas Dapševičius, Viktoras Žeimys, Robertas Varnas, Stasys Juščius, Jonas Kasnauskas ir kiti. Dažnas klaipėdiškės muzikos mokyklos auklėtinis, nors ir nebūdamas K.Griauzdės mokinys, netiesiogiai iš jo mokėsi, nes matė nepaprastai ryškią jo kaip chorvedžio asmenybę, žibėjusią bet kurioje muzikinėje erdvėje. Ne vienas Klaipėdos muzikos mokykloje choro dirigavimą tobulinęs pas K. Griauzdę, džiaugėsi galėjęs pas jį studijuoti ir Lietuvos valstybinėje konservatorijoje, kur jo klasės ugdytiniais tapo dar ir Juozas Vanagas, Kazys Kšanas, Vytautas Vilkončius, Zigmas Venckus, Hermanas Perelšteinas ir kiti.

K. Griauzdę, kaip didžiulį Lietuvos patriotą-muziką, formavo ne tik tėvai, bet ir jo mokytojai. J. Naujalis, N. Martinonis, E. Gailevičius, J. Gruodis, iš kurių perėmė muzikinės kultūros puoselėjimo tradiciją ir ją skleidė ne tik savo mokiniams, bet ir visai chorvedžių armijai, su kuria mokėjo korektiškai bendrauti ir bendradarbiauti. Į jo švytėjimo aidą puikiai įsiaudžia profesorių Konrado Kavecko, Liongino Abariaus, Antano Jozėno, Aniceto Armino, Algimanto

Lopo, Petro Bingelio, Tado Šumsko ir daugelio kitų kūrybinė patirtis. Stebėtinai platus buvo jo interesų laukas. Pedagoginį darbą dirbdamas Klaipėdoje, Kaune, Vilniuje, tuo pat metu būrė ir vadovavo įvairių aukštųjų mokyklų chorams, su kuriais koncertavo užsienio šalyse. Tai paskatino organizuoti Baltijos šalių studentų dainų šventes „Gaudeamus“, kurių vyriausiuoju dirigentu buvo 1956, 1958, 1967 ir 1971 metais. Jo mobilizuojantį ir raiškų rankų mostą pajuto kiekvienas 1960 ir 1970 metų Lietuvos dainų švenčių dainorėlis. O kur dar Kauno, Klaipėdos, kitų Lietuvos miestų dainų šventės, kurių organizavimui jis taip pat rodė nepaprastą entuziazmą ir kūrybinę paramą.

Jei jau kalbame apie K.Griauzdės muzikinę, organizacinę veiklą, būtina priminti ir jo muzikinę kūrybą, kuri yra labai pla-

K. Griauzdės daina „Baltijai“

R. Songailos parengta knyga „Klemensas Griauzdė“

ti ir įvairi. Išradingai harmonizavo lietuvių liaudies dainas balsui su fortepijono pritarimu ir chorams („Lineliai“, „Ra-ta-ti-ta“, „Kai aš buvau mažulėlis“, „Alutis“, „Sutems tamsi naktužėlė“, „Rytoj šventa – išmiegosim“...), kurių ne viena nukeliavo į užjūrius, puošė Virgilijaus Noreikos ir kitų atlikėjų koncertines programas. Plati ir originalioji kūryba. Ne vienam vokaliniam kūriniui (solinės dainos „Baltijai“, „Pavasario naktys“, chorinė „Kai užsėdau žirgą“) pats sukūrė poetinį tekstą. Atlikėjų repertuarus galėtų turtinti ir meistriškai parašyti kūriniai fortepijonui, vargonams, instrumentiniams ansambliams, kameriniams, simfoniniams orkestrams... Greta to stebėtinai plati buvo jo interpretacinė bei muzikologinė darbuotė, skaitytos paskaitos, rašiniai, diriguoti simfoniniai (jų apie 100) bei sceniniai kūriniai Kauno ir Klaipėdos simfoniniams orkestrams, kiti mokslo darbai.

Kaip muzikologas, buvęs Maestro K. Griauzdės studentas, galiu tik pasidžiaugti nepaprastai plačia jo erudicija, kuri aprėpė visus jo gyventos epochos muzikinius momentus. Dainų šventės, Lietuvos autorių išleistos muzikinės tematikos knygos, muzikinė publicistika, koncertinis gyvenimas – viskas tilpo jo galvoje. Tai leido bet kuria proga ir bet kur profesionaliai diskutuoti, improvizuoti. O juk ir Klaipėdos muzikos mokyklos pedagogų kolektyvas buvo didžia dalimi jo burtas, nes pažinojo išblaškytus, tremtus ar kitaip sovietinės valdžios pažemintus muzikus, galinčius dirbti pedagoginį darbą. Tarp jų buvo ir Šilutėje surastas vokiečių belaisvis smuikininkas Hasso Hayden, kurį iš sunkaus žvejo darbo išvadavo K. Griauzdė, suteikęs jam naują vardą ir pavardę – Kazys Gaidėnas. Taip netrukus pramokęs lietuviškai, jis tapo puikiu smuiko pedagogu ir dirigentu, ilgus metus besidarbavusiu Klaipėdos muzikos mokykloje, kaip solistas grojęs su K. Griauzdės diriguojamu Klaipėdos simfoniniu orkestru net B. Dvariono Koncertą smuikui ir orkestrui, L. van Bethoveno, F. Mendelssohno, P. Čaikovskio ir kitų kūrinius. K. Griauzdės muzikinis autoritetas, jo rekomendacijos nekėlė jokių abejonių. Kaip tik tuo jis padėjo atkurti Antrojo pasaulinio karo nuniokotos Klaipėdos, Lietuvos muzikinę kultūrą.

Tą nepaprastai plačią K.Griauzdės – kompozitoriaus, chorvedžio, chorvedybos ir muzikos teorijos pedagogo, o ir, žinoma, plačių interesų muziko visuomenininko veiklą nušviečia chorų dirigento Remigijaus Songailos parašyta 368 puslapių knyga „Klemensas Griauzdė“ (2001 m.). Tai puikus paminklas chorinio meno puoselėtojui, kurio menas turi būti aktualus ir nepamirštamas kiekvienam dainos mylėtojui, o ir tiems, kurie birželio 31 dieną susirinks į buvusį Ąžuolyno slėnį Kaune. Jį 1937 metais po Jaunalietuvių dainų šventės K.Griauzdė pavadino Dainų slėniu. Tas pavadinimas prigijo staiga ir gyvuoja iki šiol. Gal dabar, po daugelio metų Dainų slėnio pavadinimo kilmę ir ne kiekvienas bežino, todėl, manyčiau, čia birželio 31-ąją suskambėjusi chorinė daina bus ir kaip fanatiškai jai tarnavusio profesoriaus Klemenso Griauzdės nuopelnų Lietuvos muzikinei kultūrai priminimas.

„Respublika“, 2018 m. birželio 30 d.

DIDIS NEPRIKLAUSOMYBĖS DVASIOS GAIVINTOJAS

Valteris Kristupas Banaitis

Atskubėjo ir tolsta į praeitį nuoširdaus lietuvninko, Lietuvos patrioto, kultūrininko, žurnalisto, muziko Valterio Kristupo Banaičio gimimo 100-osios metinės. Dabar, kada dažnas susirūpinęs sava egzistencija, o jau prabėgo beveik du dešimtmečiai po jo išėjimo Amžinybėn, ne kiekvienas ir bepagalvoja apie jo didžius darbus Lietuvai, nes pats gyvenimas jam lėmė, artėjant rusų okupacijai 1944 metais, trauktis į Vakarus ir ten įnirtingai darbuotis gaivinant Lietuvos nepriklausomybės bylą visus jo išgyventus metus iki pat 1999 metų rugsėjo 9-osios, kai Vokietijoje, Fürstenberge jis užgęso. Vykdydama jo valią sesuo Eva Koch-Banaitytė pasirūpino, kad jis grįžtų į Lietuvą, prie Rambyno, į Bitėnų kapinaites, kuriose jis lankydamasis 1992 metų vasarą prie Martyno Jankaus ir Vydūno kapų sukalbėjo Maldą. Ir tada, ir lankantis Tilžėje, teko matyti

jį ir bendrauti, žavėtis jo patriotine tvirtybe, kurios nesuniokojo ir atskubėjusi liga, ir ilgametis buvimas užsienio šalyse, toliau nuo Lietuvos, kuriai buvo pašventęs visą savo gyvenimą, nuo pat jaunų dienų.

V. K.Banaitį pasitiko ir dirigentas, muzikos kritikas Algimantas Kalinauskas. Zacharijaus Putilovo nuotrauka 1992 m.

Valteris Kristupas Banaitis gimė Karaliaučiuje 1918 metų rugsėjo 26 dieną. Dar jaunuoliu būdamas, kartu su šeima, tėvais Kristupu ir Lėna Banaičiais ir sesute Eva persikėlė arčiau Lietuvos į Tilžę, kur lankė tenykštę gimnaziją ir profesoriaus M. Schnuerio vargonininkų kursus. Ir jau įkopęs į 17-tuosius metus buvo žinomas kaip šio miesto lietuvių ir vokiečių bažnyčių vargonininkas. Kaip tik tada ėmė ryškėti jo taurios lietuviško patriotizmo pažiūros, dėl kurių buvo pašalintas iš gimnazijos. Tad liko viena išeitis – persikelti į Lietuvą. Taip 1937 metais jis atvyko į Kauną, kur įstojo į „Aušros“ gimnaziją. Ją baigęs, teisę studijavo Vytauto Didžiojo universitete, o muziką, vargonavimą, muzikos teoriją bei kompoziciją – Kauno konservatorijoje pas autoritetingus kompozitorius Joną Bendorių, Vladą Jakubėną, Balį Dvarioną ir kitus, su kuriais ir vėliau sėkmingai bendravo, bendradarbiavo. Persikėlęs į Vilnių studijas tęsė Vilniaus universitete, bet dėmesys vis krypo į muzikinių institucijų veiklą. Pažintis su B. Dvarionu suartino jį su architektu V. Landsbergiu-Žemkalniu, kuriems bendrai veikiant kūrėsi Filharmonijos orkestras. O jiems reikėjo pagalbos kaupiant repertuarą, rūpinantis natomis. Tuo entuziastingai užsiėmė V. K. Banaitis. Tada orkestruose grojo daugiausia žydų tautybės muzikantai, kuriems, užplūdus nacistinės Vokietijos bangai, reikėjo pagalbos. V. K. Banaitis jiems nebuvo abejingas. Už

tai jis buvo suimtas ir išvežtas darbams į Vokietiją. Bet 1942 metais pasisekė laimingai pabėgti ir grįžti į Lietuvą. Taigi, vėl įsijungė į muzikinį gyvenimą, dirbo Vilniuje susibūrusios Operos trupės koncertmeisteriu ir administratoriumi, talkino kompozitoriui ir dirigentui Jeronimui Kačinskui, pas kurį sėmėsi ir dirigavimo įgūdžių. Tai, žinoma, pravertė vėliau, jau baigiantis Antrajam pasauliniam karui, kai artėjanti rusų okupacijos banga vėl nubloškė jį į Vokietiją. Dabar jau iki gyvenimo pabaigos.

Rengiant „Tautiečių balsų" radijo valandėles, o jų buvo arti 500, vis tekdavo „sutikti" V. K. Banaičio pavardę, žavėtis jo įvairiapuse muzikine, visuomenine, patriotine veikla, kuri leido pabėgėliams lietuviams nepamirši savo kalbos, liaudies dainų, giesmių. 25-metis V. K. Banaitis karo bangos nublokštas pirmiausia atsidūrė Baltijos jūros pakrantės nedideliame žvejų miestelyje Haffkruge, kur buvo susitelkę apie 600 lietuvių. Čia jis pajuto, kad ir vargingiausiomis sąlygomis lietuvaičiai norėjo sportuoti, dainuoti. Neperiodinis žurnalas „Gintaras" tuokart rašė: „Jeigu žmogui jo gyvenimo pagrindas yra muzika ir visi kiti gyvenimiški veiksmai remiasi į ją, tarsi lapai į šaką – jis gali kartais ir kurčiam įpūsti muzikalinę klausą. Toks yra V. K. Banaitis..." Ir tęsė: „Jis susipažino su turima medžiaga ir palapinėse prasidėjo atskirų balsų repeticijos. Pradžioj nedrąsios, nedisciplinuotos, kaskart vis augo, plėtėsi ir stiprėjo. Reikėjo gaidų – gaidų trūko. V. K. Banaitis sėdo prie pianino harmonizuoti atsimenamas ir nugirstas dainas".

1945 m. spalio 14 d. Vokietijoje ansamblis „Tėvynės garsai" pastatė Juozo Krūmino „Piršlybas", į kurias V. K. Banaitis įvedė kai kurias savo harmonizuotas dainas. Spektaklį matęs kompozitorius Vladas Jakubėnas buvo sužavėtas dainų harmonijos rūbu ir jų atlikimu, todėl 1962 m., atvykstant į Chicagą (šią kelionę rėmė mecenatas J. Bachunas), JAV lietuvių dienraštyje „Draugas" rašė, kad jo „pasiekti rezultatai, mano asmeniškai girdėti 1945 m. Haffkrugo ansamblyje, buvo tikrai pirmaeiliai". Tame pačiame rašinyje V. Jakubėnas tvirtino, kad „Valterio Banaičio asmenyje turime neišsemiamos energijos ir degančio entuziazmo veikėją, kurio visas gyvenimas paskirtas lietuviškos muzikos labui". Ir dar pridūrė, kad

jis „yra didelių gabumų muzikas, kurio talentai tačiau išsklaidyti ir muzikinės pastangos nėra koncentruotos vienon kurion sritin“.

Taigi, V. K. Banaitis pakluso gyvenimo tėkmei. Atsiradus galimybei, kompoziciją studijavo Stuttgarto aukštojoje muzikos mokykloje pas profesorių Georgą von Albrechtą. Veikė, darė ir tai, ko reikalavo esamos aplinkybės. Pajutęs klastingas Lietuvos okupantų užmačias, veikė ryžtingai – kalbėjo per „Amerikos balso“, „Laisvosios Europos“ radiją, vis pasisakydamas už Lietuvos nepriklausomybę. Puikiai pažinęs lietuvių kompozitorių simfoninę kūrybą, padėjo kaupiant lėšas įvairių simfoninių opusų įrašymui į plokšteles, jų transliavimui per didžiųjų Vokietijos miestų radiją. Jo rūpesčiu, diriguojant profesoriui Vytautui Marijošiui, į plokšteles buvo įrašyti M. K. Čiurlionio, J. Karnavičiaus ir J. Pakalnio kūriniai. Gaila, kad bombardavimų metų šis didžiulis darbas pražuvo. Ir vėliau jo rūpesčiu ir pastangomis į plokšteles buvo įrašyti B. Jonušo maršai. Savo pasisakymuose per radiją V. K. Banaitis nevengė kritikos, o ir pagiriamųjų žodžių Lietuvoje likusiems kompozitoriams, kuriuos asmeniškai gerai pažinojo.

Gaila, žinoma, kad Lietuvą yra pasiekusi tik maža dalelė V. K. Banaičio kūrybinio palikimo. „Tautiečių balsų“ valandėlėse skambėjo jo harmonizuotos evangelikų giesmės, tilpusios Chicagoje išleistoje plokštelėje „Liaudies giesmė“, kurias įrašė Jurgio Lampsačio diriguojamas Tėviškės lietuvių evangelikų liuteronų parapijos choras, vargonais palydint V. Jakubėnui. Gavus 1951 m. Liudvigsburge išleistų lietuvių evangelikų giesmių kopijas, jos pasiekė Vilniaus evangelikų reformatų bažnyčios choro „Giesmė“ tuometinę vadovę Tamarą Gaitanži-Blažienę, kurios rūpesčiu net devynios giesmės („Kaip niekingas“, „Diena jau pasibaigė“, „Kelkitės, apsišarvuokit“, „Dangaus saulelė“, „Jėzau, mielas prieteliau“, „Pavesk tu Dievo valiai“, „Meilė tiktai viena“, „Gerą kovą išlaikiau“, „Užmerksiu akeles“) buvo įrašytos į garso kasetę. Beje, jis buvo paminėtas ir Vilniaus evangelikų reformatų bažnyčioje, kur prisiminta ir jo harmonizuota lietuvių liaudies daina „Ant ežerėlio rymojau“, skambėjusi Chicagoje 1971 metų JAV ir Kanados lietuvių dainų šventėje.

1992 metais V. K. Banaičiui lankantis Lietuvoje, jį nuoširdžiai globojo sesuo Eva Koch-Banaitytė. Tada su jais teko aplankyti Lietuvos nacionalinę filharmoniją, kurią po remonto beveik nebeatpažino, buvusią Vilniaus Vytauto Didžiojo gimnaziją, kur nuskambėjo ir V. K. Banaičio muzika, Kauno miesto savivaldybėje, Kačerginėje, kur maloniai bendravo su V. Žemkalniu-Landsbergiu, jo dukra Alena Karazijiene, atvykusia iš Australijos, poilsio sustota Juknaičiuose, kur garbusis svečias demonstravo savo atsiminimų labirintus, prisiminė ir tai kad su V. Žemkalniu-Landsbergiu karo metais ryžosi vykti į Tilžės pusę padėti ieškoti areštuoto ir išvežto jo sūnaus Gabrieliaus. O kitą dieną laukė kelionė į Tilžę, kurioje pabuvota prie Vydūno gyvento namo. Prisiartinta ir prie buvusios Tilžės evangelikų bažnyčios, kuri paversta mašinų remonto dirbtuve. Bet skaudžiausia buvo matyti, kad greta buvusios kapinaitės, kur palaidotas ir žymus kultūrininkas, tautosakos rinkėjas Eduardas Gizevijus – sulygintos ir užasfaltuotos. Štai ką padarė atėjūnai, kuriuos tik mankurtais galima pavadinti!

V. K. Banaičio Malda prie Vydūno kapo. Z. Putilovo nuotrauka

V. K. Banaičio pokalbis su muzikologu Vaclovu Juodpusiu nenutrūko ir Bitėnų kapinaitėse. Z. Putilovo nuotrauka

V. K. Banaičio kapas Bitėnų kapinaitėse

Jautriausi įspūdžiai liko iš apsilankymo Bitėnų kapinaitėse, kur nusilenkta Martyno Jankaus, Vydūno atminimui. Čia V. K. Banaitis sukalbėjo Maldą. Gal ir tai lėmė, kad 1999 metais, vykdydama V. K. Banaičio valią, E. Koch atvežė jo pelenų urną ir ten palaidojo. Ir tuo buvo išreikšta jo gyvenimo prasmė Amžinybėje būti su Lietuva. Malonu, kad ir Šilutės kraštas nepamiršta šio didžio nepriklausomybės dvasios gaivintojo.

„Respublika“, 2019 m. balandžio 13–19 d., Nr. 15 (255).

SU DAINA ĖJĘS PER GYVENIMĄ

Prieš metus, 2019 metų sausio 18 dieną, Lemonte, JAV, užgęso dainininkas, operos solistas ir verslininkas Algis Grigas. Nuolat bendravęs su Lietuva, jos meno žmonėmis, ir amžino poilsio spalio 12 dieną sugrįžo gimtinėn, palaidotas Antakalnio kapinėse.

Skinantis kelią į Nepriklausomybę, Algis Grigas ir Lietuvoje įspūdingai dainavo, primindamas mums visiems, kad darbščių, talentingų ir Lietuvai pasišventusių tautiečių esama visame pasaulyje. O savo muzikinį talentą jis įrodė plačiu repertuaru, kuris žibėjo operos scenoje, koncertų salėse, užfiksuotas plokštelėse ir garso juostose. Greta to jis intensyviai darbavosi kaip verslininkas, 1990 metais Lietuvoje įkūręs vakarietišką turizmo agentūrą *Lufthansa City Center*, kuri ne tik ugdė turizmo specialistus, bet ir padėjo suartėti Lietuvos ir užsienyje gyvenantiems tautiečiams menininkams. O kur dar jo jautrus dėmesys našlaičiams, diabetu sergantiems jaunuoliams, Jaunimo diabeto stovyklos įkūrimas...

Dainavimu A. Grigas susižavėjo nuo pat jaunų dienų. Turėdamas 16 metų balsą pradėjo lavinti pas operos solistę Aliodiją Dičiūtę-Trečiokienę, kuri, kaip ir daugelis Lietuvos meno žmonių, baigiantis Antrajam pasauliniam karui, pasitraukė į Vakarus. Pasitraukė su šeima ir A. Grigas, kuriame ruseno svajonė dainuoti. Gyvendamas Čikagoje, A. Grigas visą laiką bendravo su lietuvių bendruomene, įsijungė ir į plačiai žinomą Čikagos vyrų chorą, „Dainavos“ ansamblį, kuriam tada vadovavo Stepas Sodeika. Jau tada choro vadovas jaunuoliui patarė „ne chore dainuoti, bet lavinti balsą“. Ten, Amerikoje, A. Grigas surado puikius dainavimo pedagogus, kurie sustiprino jo pasitikėjimą balsu. Kartą DePaul universitete jį dainuojantį išgirdęs Maurice Sciappio, beje, M. Lanzos mokytojas, pasiūlė stipendiją net penkeriems metams. Kiek vėliau

jo balsą lavino pasaulyje garsus rumunų tautybės operos solistas ir dainavimo pedagogas Dimitri Onofrei, pas kurį savo balsą lavino plačiai žinomi operos solistai Stasys Baras ir Algirdas Brazis. Šis garsus operos solistas-dainavimo pedagogas, jau baigęs aktyvią sceninę veiklą, kartu su žmona Bianca Saroya, pas kurią dainavimo mokėsi ir Dana Stankaitytė, savo mokiniams vis primindavo, kaip prisiminė pokalbyje ir pats A. Grigas, kad dainuoti reikia tol, kol plaštalės skraido krūtinėj, kol jaudulį išeinant į sceną dar jaučia atlikėjas. Tą jo patarimą A. Grigas išsaugojo atmintyje visą savo gyvenimą, todėl nebuvo sunku apsispręsti, kada užbaigti dainininko karjerą.

Po studijų *Čikagos Conservatory of Music* ir *Roosevelt University* muzikos katedroje, A. Grigo gyvenimas įsisiūbavo dviem kryptim. Jis garsėjo ne tik kaip verslo žmogus, bet ir įspūdingas solistas, kviečiamas dainuoti su „Dainava“ ir su lietuvių tautinio meno ansambliu „Čiurlionis“, kuriam vadovavo Alfonsas Mikulskis. O kur dar Lietuvių opera, kuria Čikagos lietuviai didžiuojasi nuo pat 1957 metų. Ją savo dalyvavimu tvirtino ir A. Grigas, sukūręs Žermoną G. Verdi operoje „Traviata“, Jaunąjį bajorą J. Karnavičiaus operoje „Gražina“, Erdvilą A. Ponchielli operoje „Lietuviai“.

Kupinas įvairiausių kūrybinių sumanymų, 1973 metais jis subūrė Čikagos operos trupę ir teatro studiją, pastatė G. Puccini operą „Bohema“, dar po šešerių metų dalyvavo atliekant C. Orfo kantatą „Carmina Burana“. Jo muzikavimu žavėjosi ir tenykštė latvių bendruomenė, kuri Niujorko Carnegie Hall A. Kalninio operos „Baņuta“ atlikimui pasikvietė ne tik Metropolitan Opera solistę Marilyn Niska, bet ir A. Grigą. Ir tai 1982 metais buvo didžiulė meno šventė Amerikos latviams ir lietuviams.

A. Grigas buvo vienas ryškiausių Amerikos lietuvių solistų, kuris visada ir įvairiausiomis progomis savo pasirodymų programas turtino lietuvių kompozitorių kūriniais. Jo programose nuolat mirgėjo J. Gruodis, V. Jakubėnas, G. Gudauskienė, S. Šimkus... „Kalbant apie lietuvių kompozitorius, pasakojo A. Grigas, Stasio Šimkaus dainos buvo artimiausios mano širdžiai, nes man atrodo jis kūrė baritonui. Kai dainuodavau jo dainas, pasijusdavau, kaip gerą porą batų užsimovęs...“

Dainuoja A. Grigas

Kūrybinė draugystė A. Grigą siejo su visais JAV gyvenusiais muzikais, o su kompozitoriumi Vladu Jakubėnu – ypatinga. Apie tai jis pasakojo:

Su Vladu Jakubėnu teko bendradarbiauti gan nemažai. Galiu pasidžiaugti, kad su gyvu kompozitoriumi teko dirbti ir vykdant tam tikrą misiją. Jo parašyta „Laisvųjų daina" pagal Kazio Inčiūros eiles buvo lyg ir simbolis mums išeivijoje, ko mes turime siekti. Paties kompozitoriaus pageidavimu jis tą dainą buvo man rededikavęs. Jau prieš savo amžiaus pabaigą prašė, kad jeigu bus kada nors proga laisvoj Lietuvoj ją padainuoti, kad padainuočiau. Ta proga atsirado 1990 metų gruodžio mėnesį, kai vyko grandiozinis koncertas minint Lietuvos operos įsteigimo 70-metį. Man teko didelė garbė tą koncertą pradėti su Vlado Jakubėno „Laisvųjų daina". Ją padainavęs jaučiausi įvykdęs kompozitoriaus pageidavimą ir nutariau, kad scenoje užtenka rodytis, kad reikia nulipti tada, kad žmonės galėtų atsiminti ir kalbėti, negailėdami pagyrimų...

Iš tiesų, jis dar galėjo dainuoti, nes balsas puikiai skambėjo ne tik per Lietuvos operos jubiliejų. Bet, matyt, prisiminė savo dainavimo profesorių patarimus, kad prisimindami pasirodymus scenoje klausytojai ir žiūrovai sakytų, jog dar galėjo dainuoti. A. Grigas tuo metu balso lavinimui kasdien nebegalėjo skirti keturių valandų, kaip buvo anksčiau įpratęs. Tam, žinoma, trukdė verslo užimtumas.

Tad mums, visiems jo muzikinio talento gerbėjams, liko prisiminimai iš pasirodymų Lietuvos operos scenoje, 1985 metais atliekant ir Žermono partiją G. Verdi operoje „Traviata", muzikavimas diriguojant Jonui Aleksai, kurį A. Grigas ypatingai vertino,

A. Grigo įdainavimų plokštelės su *Philharmonia Hungarica* orkestru

dalyvavimas koncerte kartu su Virgilijum Noreika, Nijole Ambrazaityte, Dana Stankaityte...

Na, ir gražiausiomis dovanomis muzikos mylėtojams liko plokštelės su Algio Grigo įdainavimais. Tuo ypač atmintina 1984 metais išleista plokštelė, užfiksavusi jo atliekamus kūrinius su Alvydo Vasaičio diriguojamu *Philharmonia Hungarica* simfoniniu orkestru. Šioje plokštelėje be R. Leoncavallo, G. Verdi, R. Wagnerio, A. Ponchielli operų fragmentų tilpo A. Grigo įdainuota Ūdrio daina iš V. Klovos operos „Pilėnai“, Jaunojo bajoro daina iš J. Karnavičiaus operos „Gražina“ ir V. Jakubėno „Laisvųjų daina“. Beje, tais pačiais metais JAV lietuvius pasiekė ir plokštelė „Eikime mudu

abudu“, kurioje su Balio Pakšto birbynių trio A. Grigas įdainavo J. Strolios harmonizuotą lietuvių liaudies dainą „Vai ir prijojo“, L. Abariaus harmonizuotą „Oi laukiau laukiau“, A. Kačanausko harmonizuotą „Pasvarcyk, antela“, o su Emilijos Sakadolskienės vadovaujamu Čikagos kanklių ansambliu“ – A. Mikulskio harmonizuotą „Eikime mudu abudu“.

Vartydami paslaptingojo muzikos pasaulio puslapius, surasime ir daugiau A. Grigo įdainavimų, kurie yra išsibarstę įvairiose plokštelėse ir garso juostose. Jo balsas ne kartą skambėjo ir Lietuvos radijo „Tautiečių balsų“ valandėlėse, kuriose klausytojai girdėjo fragmentus ir iš B. Budriūno operetės „Sidabrinė diena“ pastatymo Čikagoje 1971 m.

„Respublika“, 2020 m. sausio 18–24 d., Nr. 3 (295).

PASIŠVENTĘS LIETUVIŲ TAUTINIAM MENUI

Niaukiantis ketvirtojo dešimtmečio pabaigos Lietuvos padangei, hitlerininkams okupavus Klaipėdos kraštą, daugelis tenykščių lietuvų traukėsi į Lietuvos gilumą, į Šiaulius, Panevėžį... Arčiau gimtųjų vietų kėlėsi ir Alfonso Mikulskio dainorėliai su jo žmonos Onos Mikulskienės kanklininkėmis. Trumpam buvo sustota Panevėžyje. Atgavus amžinąją Lietuvos sostinę Vilnių, 1939 metų rudenį, jie būrėsi šiame mieste, kuriame buvo likę maža lietuviškų akcentų. Tad 1940 metų sausio 15 dieną A. Mikulskis iš čia suvažiavusių dainos mylėtojų, remiant Šaulių sąjungai, subūrė vyrų chorą, prie kurio prigludo O. Mikulskienės vadovaujamos kanklininkės, kiek vėliau ir šokėjų grupė.

O. Mikulskienė yra pasakojusi, kad jos suburtas „kanklininkių orkestras su iš Klaipėdos atsivežtomis kanklėmis savarankišką programą parengė Motinos dienai, kuri buvo minima gegužės mėnesio pirmąjį sekmadienį. Tą dieną pasirodė ir šokėjų – merginų grupė, kurią parengė Vilniaus Vytauto Didžiojo gimnazijos kūno

„Čiurlionio“ ansamblis JAV

kultūros mokytoja Jadvyga Kazlauskaitė. Ši tautinė apraiška buvo didžiulė staigmena visiems vilniečiams, išsiilgusiems lietuviškos dainos, muzikos, šokio.“

Darbuotasi buvo su nepaprastu entuziazmu. Buvo sekmadienių, kai A. Mikulskio choras giedodavo net keturiose Vilniaus bažnyčiose. Netrukus dėmesys krypo ir į Vilniaus apylinkes, bet priartėjęs birželis, sovietinė okupacija, tą veiklą sustabdė, nes Šaulių sąjunga buvo uždrausta. A. Mikulskis greit surado išeitį. Nuvykus į Kauną pas S. Kymantaitę-Čiurlionienę buvo gautas sutikimas ansamblį pavadinti M. K. Čiurlionio vardu. Tada šis tautinio meno ansamblis galėjo vykdyti užsibrėžtus tikslus – dainomis, muzika ir

šokiais gaivinti lietuvišką dvasią. Ir hitlerininkų okupacijos metais ansamblis patyrė skriaudų, norėta suimti A. Mikulskį, bet įžvalgaus Vilniaus gaisrininkų viršininko Valerijono Šimkaus sumanymu, ansamblio vadovas buvo aprengtas gaisrininko uniforma ir, įjungus sireną, gaisrinės mašina su A. Mikulskiu nestabdoma išvažiavo Panevėžio link. Taip jis buvo apgyvendintas Panevėžio vienuolyne, kur galėjo ramiau dirbti.

Matydami nestabilią padėtį Lietuvoje, baigiantis Antrajam pasauliniam karui, „Čiurlionio“ ansamblis pasitraukė į Vakarus. Pirmoji „stotelė“ buvo Vienoje, kur 1944 metų rugpjūčio 17 dieną A. Mikulskis ir kunigas Feliksas Gureckas pasirašė dokumentą, liudijantį faktišką ansamblio veiklos atkūrimą. Čia gimė ir jo giesmė „O Dieve geriausias“, kuri pirmą kartą buvo atlikta garsiojoje Vienos Karlskirche.

Slenkstį į 1945 metus čiurlioniėčiai peržengė Berlyne, kur jie surengė nemaža koncertų. Bet artėjanti karo pabaiga vertė juos trauktis toliau į Vakarus, kur teko sulaukti ir 1949 metų, kai ansambliui vėrėsi naujos perspektyvos vykti į JAV, nors dalis jo narių pasuko į Australiją. Per šį laikotarpį surengta dešimtys koncertų ne tik karo pabaigtuvėms, bet ir gausiai ten susibūrusių mūsų tautiečių bendruomenei, išsibarsčiusiai po visą Vakarų Vokietiją. Visą tą karinę ir pokarinę ansamblio narių gyvenimo situaciją, trukusią beveik dešimtmetį, O. Mikulskienė fiksavo įvairiausiomis situacijomis, net slėptuvėse ar trumpomis atokvėpio valandėlėmis. Viską ji pati rašė ant popieriaus skiautelių tam, „kad neužsimirštų mūsų išgyvenimai“. Ir nusistebėdama pridūrė, kad tai daryti „tikriausiai Aukščiausiasis mane paragino“.

Šio laikotarpio (1940–1949) „Čiurlionio“ ansamblio dienoraštis pagal O. Mikulskienės sudarytus užrašus atskira 316 puslapių knyga (dailininkas Romas Dubonis) pasirodė 2000 metais. Jos 311 puslapyje išspausdintame O. Mikulskienės pabaigos žodyje yra ir jos padėka knygos parengėjui, „ir p. Leonui Petroniui, kuris parėmė šio dienoraščio išleidimą atskira knyga ir tokiu būdu atsirado galimybė priminti visiems apie mažai žinomą, bet išgyvenimų kupiną „Čiurlionio“ ansamblio kelią, ypač pirmąjį dešimtmetį“.

Po 1949 metų gegužės 10 dieną Neunburge, Vokietijoje, įvykusio paskutinio koncerto „Čiurlionio“ ansamblis išsiruošė nežinomon kelionėn į JAV, į kurią iš Bremeno jie išplaukė 1949 metų birželio 7 dieną. Birželio 17 dieną laivas su pagrindine čiurlioniečių grupe įplaukė į Niujorko uostą. O iš ten – kelionė į būsimą nuolatinę jų „gyvenimo“ vietą Klevelande, kur čiurlioniečių laukė ne tik bičiuliai, bet ir išsiilgusieji lietuviškos dainos, muzikos, šokio, tie, kurie įsipareigojo čiurlioniečius visapusiškai globoti. Nepaisant to, kad atsirado daug geradarių, kurie priglaudė čiurlioniečius, kiekvienas jų ieškojo darbo, kad nebūtų našta globėjams. Ir kiekvienas galvojo apie „Čiurlionio“ sambūrį, jo koncertinės veiklos ateitį. Tačiau didžiausias rūpestis dėl „Čiurlionio“ ansamblio ateities teko A. Mikulskiui ir jo nuoširdžiai patarėjai bei pagalbininkei O. Mikulskienei, kuri Amerikoje jau nebefiksavo savo patirtų išgyvenimų, tačiau kruopščiai rinko visą spausdintą medžiagą, spaudos atsiliepimus, programas, afišas. Visa tai suklijavo į didžiulius albumus ir, 1995 metais sugrįždama į Lietuvą, juos atvežė ir padovanojo Lietuvos Nacionaliniam muziejui. O kur dar O. Mikulskienės pavadinta „Aukso knyga“, kurioje tilpo daugelio mūsų tautiečių atsiliepimai po

„Čiurlionio“ ansamblio koncertų! Naudojantis visa šia medžiaga šių eilučių autorius beveik ketveris metus rašė taip vadinamą „Onos Mikulskienės dienoraštį“, kadangi norėjosi tęsti pirmosios knygos dienoraščio formą. Kiekvieną trečiadienį parašytas tekstas buvo perskaitomas O. Mikulskienei ir laukiama pastabų. Taip po ketverių metų, užbaigus rašyti „Čiurlionio“ ansamblio gyvavimo JAV laikotarpį, per kurį čiurlioniečiai koncertavo ne tik garsiausiose jos salėse, bet ir Kanadoje, Venesueloje, Kolumbijoje, prasidėjo knygos rengimas spaudai. Užsitęsė iliustracijų paieška, nes norėjosi parodyti ansamblio bendradarbiavimą su kompozitorium J. Žilevičium, kuris ir dainą „Tėvynei laisvės“ skyrė, taip pat su V. Jakubėnu, B. Budriūnu, muzikais P. Armonu, A. Stempužiene, P. Stoska, J. Krištolaityte-Daugėliene, kuri ir eilėraštį „Čiurlioniečiams“ sukūrė...

2005 metais ši išleista knyga šiandien yra kaip JAV lietuvių kultūrinio-muzikinio gyvenimo atšvaitas, kuriame sumirga daugelio politinio, kultūrinio gyvenimo veikėjų V. Adamkaus, S. Lozoraičio, O. ir S. Bačkių, A. Simučio, B. Brazdžionio, S. Santvaro, B. Nainio, V. Sidzikausko ir daugelio kitų mintys apie „Čiurlionio“ ansamblį ir jo vaidmenį Amerikos žemyne. Nuėjęs 50 kūrybinio gyvenimo metų, kuriuos

visą laiką puošė lietuviška muzika, 1990 metais su koncertais aplankęs Lietuvą, kur skambėjo ir A. Mikulskio tautinės mišios „Už kenčiančią Lietuvą“, 1991 metų spalio 27 dieną čiurlioniečiai savo veiklą užbaigė.

1988 metais kunigas Ričardas Mikutavičius yra rašęs: „Tiek daug duoti Tautai, Jos dvasiai ir gyvybei išlaikyti, kiek davė per palyginti ilgą koncertinę veiklą „Čiurlioniečiai“, tegalėjo pačių didžiausių aspiracijų, švariausio tyrumo žmonės – Vadovai ir atlikėjai.

Aš tikiu, aš žinau, kad „Čiurlioniečiams“ pačioje iškiliausioje Lietuvos žemės vietoje stovės jų darbo vertas Paminklas. Jie to nusipelnė Daina, Ilgėsiu, Kentėjimu, Ištverme, Meile!

Jums nusilenkiu...“

Kaip paraginimas tokio Paminklo atsiradimui buvo ir profesoriaus Vytauto Landsbergio 1988 metų sausio 4 dienos atsiliepimas: „Nustebintas ir sužavėtas M. K. Čiurlionio ansamblio veikla, o nemažiau – ir p. Onos Mikulskienės pasišventimu, sukaupiant ir išsaugant tokią brangią mūsų kultūros istorijos medžiagą. Būtinai reikia parašyti tikslią, išsamią ansamblio istoriją – linkiu ir noriu, kad tai būtų padaryta. Sveikinu.“

„Čiurlionio“ ansamblio 1940–1949 metų dienoraščio knyga buvo pristatyta Stasio Vainiūno namuose, kur dalyvavo rėmėjas, buvęs „Čiurlionio“ ansamblio garbės narys Leonas Petronis, atvykęs iš JAV, tuometinis Šaulių sąjungos vadas plk. Jonas Gečas, kt. 1949–1991 metų „Čiurlionio“ ansamblio 784 puslapių istorinės knygos (autorius V. Juodpusis. – *Red.*) sutiktuvės buvo surengtos Vilniaus Senjorų socialinės globos namuose, kur tuo metu gyveno 100-metė O. Mikulskienė, o dalyvavo Aleksandra Kazickienė ir Juozas P. Kazickas, parašęs įžangos žodį skaitytojams.

Tebus „Čiurlionio“ ansamblio gyvavimo istorija pavyzdžiu visiems, kaip reikia branginti lietuvybę, puoselėti lietuvių tautinį meną, nes dainos, muzikos, šokio sambūris, vadovaujamas Alfonso Mikulskio, įvairiausiomis sąlygomis buvo pavyzdžiu ir liko ištikimas šioms nuostatoms.

„Respublika“, 2020 m. balandžio 11–17 d., Nr. 15 (307).

LIETUVIS DIRIGENTAS, KURIO TALENTAS PAGERBTAS IR JAV

Dirigentas ir kompozitorius Vytautas Marijošius

Neapsakomai greitai artėja šių metų pabaiga, o su ja ir Lietuvos operos gimimo diena. 2020 metų gruodžio 31-ąją sukaks 100 metų, kai Lietuvos vaidyklos susitelkimu Kaune buvo parodyta G. Verdi opera „Traviata“. Iškilią šventę vėl pasitiksime su naujai pastatyta „Traviata“, bet kartu mūsų atmintyje sumirgės daugybė šio teatro šviesuolių – dirigentų, režisierių, chormeisterių, dailininkų, solistų. Tikriausiai, nepamiršime prieš 100 metų į šią šventę vedusių A. Kačanausko, K. Petrausko, J. Tallat-Kelpšos, V. Marcinkaus... Juk kompozitorius Aleksandras Kačanauskas, prieš tai gyvenęs Peterburge, galvojo apie A. Ponchielli operos „Lietuviai“ pastatymą, operos, kurios libretą į lietuvių kalbą tada vertė kunigas Jurgis Narjauskas. Bet jai tuokart nebuvo lemta suskambėti. Vėliau šio teatro nepamirštamus puslapius vertė vis naujų kartų operos menui pasišventę šviesuoliai. Tarp jų buvo ir Vytautas Marijošius, kurio muzikinis talentas sublizgėjo dar studijuojant Stasio Šimkaus įsteigtoje Klaipėdos muzikos mokyklojekonservatorijoje. Tada jis talkino ir Klaipėdoje statytai Ch. Gounod operai „Faustas“. Nuo 1928 metų V. Marijošius tapo Kauno Valstybės teatro koncertmeisteriu, o 1934 metais akompanavo Lietuvoje gastroliavusiam Fiodorui Šaliapinui. Tą kūrybinę bendrystę mena ir nuotrauka, kurioje užfiksuoti V. Marijošius, K. Petrauskas, F. Šaliapinas ir J. Mažeika. Tačiau ši nuotrauka sovietiniais metais dažniausiai buvo skelbiama be V. Marijošiaus.

V. Marijošius Kauno Valstybės teatre kaip dirigentas debiutavo 1933 metais diriguodamas N. Rimskio-Korsakovo operos „Pa-

V. Marijošius su K. Petrausku, F. Šaliapinu ir J. Mažeika

saka apie carą Saltaną“ uždarą spektaklį, o tų pačių metų lapkričio 13 dieną po vienos repeticijos jam teko atsistoti prie G. Verdi operos „Trubadūras“ dirigento pulto. Atsiliepimai buvo viltingi, net įžvalgus kritikas kompozitorius V. Jakubėnas „Lietuvos aide“ pastebėjo jo „įgimtą dirigento gabumą“. Tai, matyt, ir lėmė, kad vėliau galėjo tobulintis Vakarų Europos šalyse, o 1936–1938 metais dirigavimą studijuoti Prahos konservatorijoje. Kaip nuoširdus čekų muzikos puoselėtojas V. Marijošius buvo apdovanotas „Baltojo liūto“ ordinu, o tai, kaip jis pats pasakojo, „teikė privilegiją ne tik man, bet ir mano žmonai ir vaikams nemokamai studijuoti bet kurioje Čekijos mokykloje. Tereikėjo šį norą pareikšti...“ O 1937 metais Prahos muzikos klausytojai buvo pradžiuginti lietuvių simfoninės muzikos koncertu. V. Marijošius šių eilučių autoriui laiške rašė: „...Baigiant studijas Prahoje, jau buvo užsimezgę šilti draugiški santykiai ir radiofono vadovybė pakvietė mane diriguoti čekų filharmonijos orkestrui lietuviškos muzikos koncerte. Muziką pasirinkau pats (buvo lengvas pasirinkimas, nes lietuviškos muzikos tuo metu buvo mažai). Taip per Prahos radiją nuskambėjo M. K. Čiurlionio „Miške“, ištrauka iš J. Gruodžio „Jūratė ir Kastytis“, J. Karnavičiaus „Lietuviška rapsodija“ ir J. Pakalnio „Romantiškoji uvertiūra“. Beje, 1942 metais su Berlyno simfoniniu orkestru (Städtisches Orchester) M. K. Čiurlionio, J. Karnavičiaus ir

J. Pakalnio kūrinius V. Marijošius įrašė į plokšteles, bet, gaila, jos žuvo karo liepsnose.

O tikrasis V. Marijošiaus debiutas Kauno Valstybės teatre įvyko jau sugrįžus po Prahos studijų, kurios subrandino jo įvairiapusį muzikinį talentą ir, žinoma, kaip dirigentą, atkreipusį muzikalios Prahos visuomenės dėmesį. Tai įvyko 1938 metų spalio 15 dieną, kai Kauno teatro scenoje sužėrėjo G. Verdi opera „Otelas“. Nuo tų metų V. Marijošius tapo šio teatro vyriausiuoju dirigentu ir meno vadovu, dirigavusiu beveik dvi dešimtis operų. Jo kūrybinę veiklą puošė ir simfoninių koncertų programos, kurias dirigavo ir Antrojo pasaulinio karo metais.

V. Marijošius yra pasakojęs: „...Gerai atsimenu tą dieną, kai, bolševikams užėjus, buvau atleistas iš pareigų. Iš laikraščio sužinojau, kad tuo pačiu metu buvo atleistas vyriausiasis režisierius Petras Oleka, kariuomenės vadas generolas Stasys Raštikis ir aš... Tuo metu ruošiausi simfoniniam koncertui radiofone. Tada ten dirbo toks ponas Juozas Banaitis, gana simpatiškas vyras. Kaune gyvenant, kaimynais buvome. Na, tai jis paskambino ir labai atsiprašinėdamas pasakė, kad ir į repeticiją radiofone nebeateičiau. Tokios buvo naujienos – iš operos pašalino ir kitur diriguoti nebeleidžia. Mane ne tik atleido, bet vieną dieną atėjęs policininkas pareikalavo, kad iki vakaro išvažiuočiau iš Kauno į tėvų gyvenamą vietą. Ištrėmė, vadinasi, iš Kauno į Radviliškį...“

Taigi, pats gyvenimas, artėjant Antrojo pasaulinio karo pabaigai, V. Marijošiaus šeimai lėmė pasitraukimą į Vakarus, iš pradžių į Austriją, po to į Vokietiją, o iš ten – į JAV. Tas skaudžias akimirkas jis prisiminė: „Kai važiavome į Ameriką – plaukėme į nežinią. Žmona, apglėbusi vaikus, sakė: „Žiūrėkite, vaikai, netrukus išplauksime į Šiaurės jūrą. Mūsų laivas tolsta nuo Bremerhaveno. Pažvelkite į Europą paskutinį sykį“. Pasitraukiau į šalį, kad vaikai nematytų, ir nubraukiau ašarą...“

1948 metais pasiekęs JAV, V. Marijošius išliko lietuviškos muzikos puoselėtoju. 1970 metų rugsėjo 5 dieną Čikagos Orchestra Hall, jam diriguojant, įvyko M. K. Čiurlionio simfoninės poemos „Jūra“ amerikietiškoji premjera, pareikalavusi nepaprastų pastan-

gų, nes iš partitūros teko gaminti instrumentų partijas (tą darbą atliko J. Kreivėnas ir muzikos mokytoja G. Narienė, koncertu rūpinosi V. Radžius). O partitūroje buvo likę nemažai klaidų, kurias ruošdamas kūrinį pastebėjo V. Marijošius. V. Jakubėno žvilgsniu, V. Marijošiaus diriguojama „Jūra“ skambėjo „žymiai geriau“, nei Maskvoje išleistoje plokštelėje.

V. Marijošiaus diriguotos M. K. Čiurlionio „Miške“ plokštelė

V. Marijošius, pasiekęs JAV, iš pradžių sėkmingai darbavosi ne tik kaip vargonininkas, choro vadovas, bet ir pedagogas. 1962 metais tapęs Hartfordo universiteto profesoriumi, dirigavo įvairių vietovių simfoniniams orkestrams. Bet svarbiausia – 1973–1976 metais jis buvo Čikagos Lietuvių operos meno vadovas, dirigavęs 6 operas (11 spektaklių). Tarp jų buvo G. Verdi operos „Likimo

galia“ ir „Kaukių balius“, G. Donizetti opera „Meilės eliksyras“, taip pat trys lietuvių kompozitorių vienaveiksmės operos – J. Kačinsko „Juodas laivas“, J. Gaidelio „Gintaro šaly“ ir paties V. Marijošiaus vienaveiksmė opera „Priesaika“ pagal S. Santvaro libretą. Ar ne verta būtų, kad ja susidomėtų ir Lietuvos muzikiniai teatrai? Juk ši opera – tai žvilgsnis į istorinę Lietuvos praeitį. Beje, gyvendamas JAV, V. Marijošius taip pat rėmė ne vieną muzikinį projektą, norėjo, kad Lietuvos kompozitoriai sukurtų šio žanro opusų. 1995 metų kovo 28 dieną rašytame laiške jis guodėsi: „Kodėl mano projektas Kompozitorių Sąjungoj taip lėtai slenka?“ Ir tęsė: „Apgailestauju, kad sklandžiai nepraėjo mano vienaveiksmių operų konkursas... Mano pagrindinė mintis buvo – leisti, kol aš gyvas, pasinaudoti Lietuvos muzikams krislelio inspiracijos galimybe ir naudingai užpildyti neaiškią politinę ir meninę padėtį krašte. Manau, kad keletas dolerinių skatikų tikrai praverstų kūrėjams jų kasdienoje, o jų sukurtos operos praturtintų Lietuvos operinį repertuarą. O gal tarp jų sukurtų operų atsiras pirma šiuolaikinė moderniška, kad ir vieno veiksmo opera?.. Žinoma, norėčiau taip pat, kad paaiškėtų ką yra sukūrę J. Bašinskas ir E. Strazdienė, kuriems yra išmokėta kaip paskata po 500$. Komisijai nutarus, kad jų kūriniai vertingi, būtų galima jiems išmokėti likusius numatytus dar po 500$. (Iš E. Strazdienės iki šiol nesu girdėjęs nei žodžio)...“

1984 metais V. Marijošius buvo apdovanotas JAV Lietuvių bendruomenės Kultūros tarybos muzikos premija. Gyvendamas toli nuo gimtinės, vis apie ją galvojo, sukūrė dainų, harmonizavo lietuvių liaudies dainų, kurios mūsų atlikėjams Lietuvoje, deja, nepasiekiamos, sunkiai surandamos. Kas turėtų susirūpinti šia problema? Gal Lietuvoje yra kokia nors kultūros institucija, kuriai visa tai turėtų rūpėti?

O Amerika 2019–2020 metais yra paskelbusi Vytauto Marijošiaus (1911–1996) atminimo premiją, (American Prize) nepamiršusi jo reikšmingų darbų simfoninio dirigavimo srityje. Juk po metų minėsime jo gimimo 110-ąsias metines. Turime vilties apie jį laukti ir svaresnių darbų Lietuvos muzikiniame gyvenime, nors džiugina ir tai, kad 1992 metais žurnale „Krantai“ buvo suspėta

paskelbti V. Marijošiaus pasakojimus, kad jau po jo mirties Putname, CT, 2013 m. rugsėjo 14 dieną Ignacas Kislauskas užbaigė surašyti, suregistruoti (100 psl.) visą jo kūrybinį palikimą, kuris leidžia matyti, kuo jis domėjosi, kuo gyveno, su kuo susirašinėjo ar kitaip bendravo. Tai begaliniai didžiulis darbas, leidžiantis suvokti šią įžymią ir nepaprastai jautrią asmenybę, brangią ne tik Lietuvos operos kelyje.

„Respublika", 2020 m. liepos 25–31 d., Nr. 30 (322).

TALENTAS, ŽIBĖJĘS GARSIAUSIOSE PASAULIO SCENOSE

Vaclovas Daunoras

Spalio 23 dieną į Vilniaus Antakalnio kapinių Menininkų kalnelį amžino poilsio buvo atlydėtas operos solistas profesorius Vaclovas Daunoras, Amžinybėn išėjęs 2020 metų spalio 19 d., o atsisveikinta buvo Lietuvos nacionalinio operos ir baleto teatro Didžiojoje salėje, kurioje žiūrovai matė ir girdėjo ne vieną jo talento pasireiškimą.

Artėdami prie Lietuvos operos 100-mečio jubiliejaus, kurį minėsime gruodžio 31 dieną, netekome ryškaus to kelio dalyvio operos solisto profesoriaus Vaclovo Daunoro, kurio bosas, santūri, bet įtaigi vaidyba džiugino klausytojus ir žiūrovus beveik pusę šimtmečio. Ir ne tik Lietuvos, kuri aukštai brangino ir vertino jo kūrybinio kelio rezultatus. Jo prasmingas menas buvo suvokiamas kiekvienam mūsų krašto žmogui – ir žemdirbiui, ir darbininkui, ir mokslo ragavusiam... O man jo kuriamą meną, jo ėjimą į muzikinio atlikimo aukštumas teko pažinti nuo 1957-ųjų metų vasaros, kai laikėme stojamuosius egzaminus į Lietuvos valstybinę konservatoriją (dabar Lietuvos muzikos ir teatro akademija). Ir šiandien tebematau tą jaudinantį laukimo momentą, kai jis po nepriekaištingai atliktos stojamųjų egzaminų programos atsisėdęs koridoriuje laukė rezultatų. Juk, kaip tik tada jis man sakė, kad jo nenorėta priimti

vien todėl, jog egzaminų programa buvo atlikta puikiai, o egzaminuotojai mestelėjo – ko jau jis čia beišmoks. Bet jis norėjo mokytis, tobulėti. Ir tą siekį jis įrodė tapęs studentu. Vistik, V. Daunoro siekis tapti studentu buvo įveiktas, jis buvo paskirtas į Kipro Petrausko klasę. Bet, kaip yra aprašęs V. Daunoras savo prisiminimuose, studijos garbiojo profesoriaus klasėje nebuvo sėkmingos, todėl perėjo į Zenono Paulausko dainavimo klasę, kurioje jo balsas pasveiko ir galėjo siekti užsibrėžtų tikslų. Ir jų laukti teko neilgai: ne taip jau dažnas atvejis buvo, kad studentas galėtų padainuoti operos scenoje. Tai įvyko 1960 metais, kai Vaclovas visapusiškai, kaip dainininkas ir aktorius, sublizgėjo Ž. Bize operoje „Karmen“ atlikus Toreadoro partiją. Šį debiutą, kaip aprašė jis savo prisiminimuose, atšventė studentiškai kukliai, prie rislingo taurės ir žuvų konservų pasikvietęs savo kurso draugus Anicetą Kunčių, Aldoną Mikšytę, Boleslovą Urboną, taip pat ir šio spektaklio Karmen – Ireną Jasiūnaitę. Bet su Toreadoru jis švytėjo neilgai. Kaip sakė – „atėmė“, „neva, Eskamiljas – baritono partija, o aš – bosas. Tai ne visai tiesa. Eskamiljį gali dainuoti ir bosas, jei jo diapazone yra aukštų gaidų. Tuomet visai kitoks efektas. O kai dainuoja baritonai, dažnai žemos gaidos neskamba, nes Eskamiljo partija nėra lengva. Reikia turėti platų diapazoną, gerai skambantį tiek viršutiniame, tiek apatiniame registruose“. V. Daunoras tada buvo pasirengęs dainuoti ir Mefistofelį Š. Guno operoje „Faustas“, tačiau dirigentas R. Geniušas patarė neskubėti, nes reikia pradėti ne nuo didelių vaidmenų. Ir vėliau tai prisimindamas V. Daunoras sakė, jog dirigento patarimas buvo teisingas.

Jau tų studentiškų dienų metu pajutome ir V. Daunoro gebėjimą piešti. Tiesiog stebino, kad žvelgdamas į savo kolegas pieštuku galėjo „pagauti“ jų veido bruožus. Tam tada naudojo paprasčiausią juodą pieštuką. Norėdamas įgyvendinti kokią nors mintį, neretai jam pasitarnaudavo ir spalvoti pieštukai. Kaip atminti̇ną relikviją

V. Daunoro piešinys. 1959.VI.21

V. Daunoro pieštas V. Juodpusio portretas 1961. II.9

iki šiol išsaugojau jo juodu pieštuku pieštą mano profilį ir du teminius vaizdelius. Piešimas, tapyba turtino ir įvairino jo gyvenimą ir vėlesniais metais, o sugrįžęs į Lietuvą net surengė savo darbų parodą.

Beje, man teko gėrėtis Vaclovo kūrybiniais žingsniais baigiant Valstybinę konservatoriją, kai diplominį darbą lydėjo jo sukurtas Margirio vaidmuo V. Klovos operoje „Pilėnai“, kai tais pačiais 1962 metais sąjunginiame M. Glinkos vokalistų konkurse laimėjo III premiją, pergyventi ir sekti visą Tarptautinio P. Čaikovskio konkurso eigą ir kiek liūdėti, kad nebuvo pelnyta prizinė vieta, o tenkintąsi IV-ąja. Su tokiu pat užsidegimu ir palaikymu laukėme žinių iš Prancūzijos, kur XVIII tarptautiniame vokalistų konkurse, vykusiame Tulūzoje, jam atiteko aukščiausias įvertinimas – *Grand Prix*.

Mūsų patriotinį-tautinį nusiteikimą gaivino kiekviena V. Daunoro kūrybinė sėkmė. Džiaugėmės, kad jis laimėjo 1966–1968 metų stažuotę Italijoje, Milano teatre „La Scala“, kad jo scenoje atliko Monteronės vaidmenį Dž. Verdžio operoje „Rigoletas“, kad jo Balsas skambėjo V. A. Mocarto operoje „Idomenėjas“, kad jau tada bendrauta ir bendradarbiauta su įžymiais operos meno veikėjais, įvaldant italų vokalinio meno paslaptis. Tai, sakyčiau, buvo ryški prasminga paspirtis darbuojantis Lietuvos muzikinės kultūros labui.

Kaip tik po stažuotės Milane, sugrįžęs į Vilnių, V. Daunoras pradėjo pedagoginę veiklą Konservatorijoje, kurioje jis išaugo iki profesoriaus, apie porą metų vadovavusio Dainavimo katedrai. Malonu, kad tą jo veiklos barą puikiai prisimena ir vertina buvę jo ugdytiniai, bendradarbiai Jolanta Čiurilaitė, Sofija Jonaitytė, Ričardas Daunoras, kiti, o tarp jo mokinių buvo ir Algirdas Čiplys, Romualdas Vešiota...

V. Daunorui įvairiose veiklos sferose daug padėjo ištikimi bendradarbiai, koncertmeisteriai Gitis Trinkūnas, Robertas Bekionis, Gražina Ručytė-Landsbergienė. Tai leido jam lengviau išaugti kaip operos solistui, koncertuojančiam dainininkui, kurio atliekami kūriniai suskambėjo ne tik Italijoje, bet ir Kanadoje, Didžiojoje Britanijoje, JAV, Vokietijoje, Vengrijoje, Japonijoje... Juk jo repertuarą puošė Mefistofelis, Borisas Godunovas, Don Bazilio, Greminas, Marcello, Pilypas II, Ramfis, Daktaras, Kalėjimo sargas ir kiti, nekalbant apie jau minėtuosius. Nepaprastas įspūdis yra likęs po Nijolės Krotkutės režisuoto, Jono Aleksos diriguoto Dž. Verdžio operos „Don Karlas" spektaklio su L. Truikio dekoracijomis ir kostiumais, kai kartu su V. Daunoru dainavo G. Apanavičiūtė, N. Ambrazaitytė, J. Stasiūnas...

Dažnas V. Daunoro talento gerbėjas savaip išgyvenome jo išvykimą į JAV, kur praleido per du dešimtmečius. Bet nudžiugome sužinoję, kad 1996 metais jis pakviestas į „Metropolitan Opera", operos teatrą, kuriame dainuoja patys žymiausieji solistai iš viso pasaulio. Čia beveik per dešimtmetį uždanga ir jam kilo net 205 kartus, su šiuo teatru gastroliuota Japonijoje.

O ar bus kada nors galima pamiršti tai, kad Dž. Verdžio „Requiem" boso partiją jis dainavo Paduvoje (Italija), kad kartu su R. Bekioniu surengė rečitalį Niujorko „Carnegie Hall", į kurį atsiliepė laikraštis „The New York Times", kad niekada nenutolo nuo lietuviško repertuaro, kad visada prisiminsime jį dainuojant S. Šimkaus dainą „Kur bakūžė samanota" (P. Vaičaičio eilės) ir jo harmonizuotas lietuvių liaudies dainas.

Išėjo Vaclovas Daunoras... Jeigu kas norės vėl pabūti su juo operos scenoje, turės peržiūrėti režisieriaus K. Musnicko 1984 metais sukurtą filmą „Basso cantante".

„Respublika", 2020 m. spalio 24–30 d., Nr. 43 (335).

ŽVILGSNIAI Į KNYGAS, GAIDŲ LEIDINIUS

Nors knygos, įvairūs muzikiniai leidiniai yra nuolatiniai, kasdieniniai mano gyvenimo palydovai, apie jas ne taip jau daug rašiau. Knygų biblioteką ėmiau kaupti nuo 1954-ųjų metų, kai mokydamasis Klaipėdos muzikos mokykloje už sutaupytus rublius įsigijau pirmąją mane sudominusią knygą – N. Rimskio-Korsakovo „Letopis mojej muzykalnoj žizni" („Mano muzikinio gyvenimo metraštis"). Bet ir žymiai vėliau negalėjau atsispirti pagundai – vis turtinau savo asmeninę biblioteką, kurioje dabar man tarnauja knygos lietuvių, latvių, rusų, lenkų, vokiečių, anglų, prancūzų kalbomis. Kadangi knygų pasaulis nebuvo svetimas, kartais ir paprašytas, rašiau apie Lietuvos muzikologų, kompozitorių darbus, skirtus mūsų šalies muzikinei kultūrai, jos kūrėjams ir atlikėjams. Tik mes, kurie gyvename Lietuvos muzikinio gyvenimo rūpesčiais, galime vertinti jų darbus ir būti objektyvesni, nors pastaruoju metu matau, jog jaunųjų muzikos kritikų žvilgsniai krypsta į užribį, kuris, kaip man atrodo, mažiausiai domina Lietuvos žmones ir yra mažai reikšmingas mūsų muzikinei kultūrai.

Šiame knygos skyriuje patalpinau ir tas recenzijas, atsiliepimus, išspausdintus periodinėje spaudoje, kurie buvo rašyti prieš daugelį metų, net ir sovietiniais laikais. Bet tų rašinių nekoregavau: te skaitytojas pajus tą anų laikų dvasią, kurią tada teko mums visiems išgyventi, nors svarbiausią savo dėmesį skyriau įvairių laikotarpių lietuvių muzikologų, kompozitorių darbų vertinimui. Niekur nepabėgsime nuo to, kas buvo. Tai istorijos tarpsnis, kurio niekaip nebepakeisime. Te nūdienos skaitytojas vertina savu žvilgsniu, te jis pamato, kaip buvo brukamas sovietizmas, atsispindėjęs ir muzikinių leidinių pavadinimuose.

Malonu, kad atkurtos Lietuvos nepriklausomybės laikotarpiu savo žodeliu galėjau pasidžiaugti ir tais leidiniais, kuriais praturtėjo ne tik valstybinės, bet ir mūsų asmeninės bibliotekos.

Kruopštaus tyrinėjimo rezultatai 330
Knyga apie lietuvių muzikos patriarchą 333
Įtaigiai apie muzikus 336
Apie M. K. Čiurlionį – menininką, žmogų 340
Apie dainininką, kompozitorių, dirigentą 342
Apie M. Petrauską 345
Svarus lietuvių tarybinės muzikologijos darbas 348
Reikšmingas darbas apie chorus 350
Apie plačių užmojų kūrėją 353
Knyga – paveikslas 356
Iš Tavo rankos, Dieve 359
Atfonso Mikulskio gyvenimo daina 361
Kompozitorius ir dirigentas Alfonsas Mikulskis 363
Regėjau versmę 365
Naujoje knygoje – iškilių asmenybių gyvenimas 366
Apie iškiliuosius 369
Pratarmė 372
Žurnalistai – į muzikinį aruodą... 374

KRUOPŠTAUS TYRINĖJIMO REZULTATAI

Prieš mus – neseniai išleista muzikologės-folkloristės Jadvygos Čiurlionytės knyga „Lietuvių liaudies dainų kūryba“*. Tai daugelio metų tyrinėjimo apibendrinimas; už šį darbą autorei suteiktas meno mokslų kandidato laipsnis. Monografijoje visapusiškai išnagrinėtos liaudies dainų muzikinės-poetinės priemonės, jų rinkimo istorija.

Knygoje aptariamos lietuvių liaudies dainos. Glaustoje įžangoje nurodoma, kad joms stiprų poveikį darė istorinės, ekonominės ir geografinės sąlygos, socialinių santykių vystymasis, pabrėžiama, kad tikru lietuvių liaudies nacionalinės kultūros puoselėtoju buvo pati liaudis.

Norėdama visapusiškai ir sistemingai išnagrinėti liaudies dainas, autorė medžiagą suskirstė į septynis skyrius. Pirmame skyriuje „Lietuvių liaudies dainų rinkimo, tyrinėjimo ir skelbimo istorinė apžvalga“, pateikiamos vertingos istorikų, keliautojų žinios apie folklorą Lietuvoje IX amžiuje ir vėliau. Čia išspausdinta pirmoji užrašyta lietuviška melodija „Ne visi medžiai artojams priduoti“. Kaip žinoma, pirmieji lietuvių tautosakos rinkimo entuziastai atkreipė dėmesį į kalbos gyvumą. Antai, M. Mėrlinas rašė, kad lietuvių liaudies dainas jis rekomenduoja studijuoti tik dėl kalbos, o ne tam, kad būtų dainuojamos ir platinamos tokios „kvailystės“. Kalbos studijų reikalu 1745 m. P. Ruigys išleido darbą, kuriame patalpintos ir 3 lietuvių liaudies dainos be melodijų. Tuo tarpu J. Čiurlionytė pateikia G. E. Lesingo pasisakymo ištraukas, kuriose jis susižavėjęs kalba apie lietuvių liaudies dainų grožį. Į liaudies dainas tada jau buvo pradėta žiūrėti kaip į „poetinės kūrybos šaltinį“. „Lietuvių liaudies poezijai, - rašo J. Čiurlionytė, - šis laikotarpis turėjo nepaprastai didelę reikšmę, nes ji ne tik atgijo kaimo dainininkų atmintyje, bet ir kartu su kitų tautų poezija tapo tyrinėjimų objektu“.

Šiame skyriuje plačiai nušviesta lietuvių folkloristikos pradininko Liudviko Rėzos, išleidusio pirmąjį liaudies dainų rinkinį, veikla. Tai ne tik jo darbų apžvalga, bet ir kritiškas įvertinimas. Čia išsamiau susipažįstame su E. Budriaus, E. Gizevijaus, G. Neselmano tautosakine veikla.

Folkloristika naują kryptį įgavo XIX amžiaus viduryje, kai pasirodė S. Stanevičiaus „Dainos Žemaičių". XIX amž. antroje pusėje liaudies dainas plačiai išpopuliarino „lietuvių progresyviosios folkloristikos krypties atstovai" broliai Antanas ir Jonas Juškos. Apžvelgdama A. Juškos užrašytų dainų melodijų rinkinį, kurį 1900 m. išleido Krokuvos Mokslų akademija, J. Čiurlionytė iškelia kai kuriuos lietuvių melodijų būdingus bruožus, kurie leidinyje buvo supaprastinti.

Knygoje išsamiai apžvelgiami rusų, lenkų, čekų mokslininkų darbai apie lietuvių tautosaką, nors jų autoriai (N. Kostomarovas, A. Potebnia ir kt.) daugiau nagrinėjo liaudies poezijos ypatumus. Ypač reikšminga lenkų folkloristo muzikologo O. Kolbergo veikla. Gerai pažindamas daugelio tautų folklorą, O. Kolbergas savo darbuose naudojo lyginamąjį metodą, nurodė kai kurias lietuvių ir slavų tautų liaudies dainų paraleles.

J. Čiurlionytės veikale susipažįstame su įžymiais lietuvių tautosakos rinkėjais, skelbėjais ir tyrinėtojais E. Volteriu, E. Kuršaičiu, Ch. Barču. Plačiai išnagrinėtas ir įvertintas Ch. Barčo išleistas dviejų dalių lietuvių liaudies dainų su melodijomis rinkinys „Dainų balsai". Atskiras poskyris pasakoja apie folkloristų darbus 1905-1907 metų revoliucijos laikotarpiu Lietuvoje, kai liaudies daina buvo šio judėjimo palydovė. Knygoje taip pat pateikiama muzikinių-teorinių darbų apie lietuvių liaudies dainas apžvalga. Šis poskyris pasakoja apie F. A. Gotholdo, L. A. Burgo-Diukudrė, L. Nasto, taip pat M. Petrausko, M. K. Čiurlionio, A. Sabaliausko tyrinėjimus.

Antrame skyriuje „Pagrindiniai lietuvių liaudies dainų poetiniai vaizdai" nagrinėjamas dainų ryšys su gyvenimu. Bene svarbiausiu lietuvių poezijos bruožu autorė laiko „supančios tikrovės ir gyvenimo procesų lyrinį suvokimą ir įkūnijimą". Apžvelgusi lietuvių liaudies dainų poetiką, J. Čiurlionytė pažymi, kad kai kurie

„meniniai vaizdai ir tematika, sutinkama lietuvių liaudies poezijoje, būdinga ir kitoms tautoms. Tai natūralu, nes folklore iškyla bendražmogiškos problemos“. Lietuvių liaudies dainoms svetima religinė tematika, bažnytiniai elementai. XIX amžiuje, vystantis kapitalistiniams santykiams, lietuvių liaudies poezijoje iškyla nauji veikėjai – knygnešiai, sukilimų dalyviai, kaliniai. Dainų charakteris dabar tampa aktyvesnis, dažniau įpinami satyriniai elementai. Skyriaus pabaigoje rašoma, kad „XIX amžiuje lietuvių liaudies poezija pergyveno krizę“, buvo kuriamos sentimentalios dainuškos-romansai. Iki Pirmojo pasaulinio karo naujoji liaudies poezija nespėjo galutinai susiformuoti.

Plačiame skyriuje „Dainų žanrai“ nagrinėjama atskirų liaudies dainų grupių – kalendorinių, darbo, sutartinių, raudų ir verkavimų, vestuvinių, istorinių ir kt. struktūrinės, intonacinės, derminės, tematinės ypatybės. Čia daug etnografinių, istorinių žinių, liaudies dainininkų pasisakymų. Visa tai parodo autorės erudiciją, sugebėjimą visapusiškai analizuoti liaudies dainų vystymosi kelius, atskleisti jų būdingiausius bruožus, iškelti jų meninę reikšmę.

Šie momentai dar ryškiau atsispindi skyriuose „Intonacinė-derminė melodijų sandara“, „Kai kurie lietuvių dainų ritmikos ypatumai“, „Lietuvių liaudies dainų formos struktūros klausimai“, „Kai kurie vietiniai lietuvių liaudies melodikos stilistiniai ypatumai“, kuriuose nagrinėjamos išimtinai muzikinės problemos. Minėti skyriai – tai plati liaudies melodijų analizė, atskleidžianti jų nepaprastą įvairumą, grožį ir išraiškingumą. Čia kritiškai įvertinta T. Brazio teorija apie lietuvių liaudies dainų melodijų ryšį su graikų dermėmis, dirbtinas P. Sokalskio mėginimas ieškoti lietuvių liaudies melodijose ryšių su pentatonika.

Kalbėdama apie trijų eilučių strofinę formą, J. Čiurlionytė pažymi, kad daugelio tautų liaudies dainoms ji nebūdinga. Čia pat pacituojami B. Bartoko žodžiai iš knygos „Vengrų liaudies dainos“: „Trijų dalių melodinę struktūrą vargu ar galima laikyti senu liaudies kūrybos reiškiniu... Vengrijoje ji visai nesutinkama.“

Pasiremdama gausiais lietuvių liaudies dainų pavyzdžiais, autorė daro išvadą, kad „trijų eilučių strofa ir ją atitinkanti melodija

yra vienas charakteringiausių reiškinių lietuvių liaudies dainų kūryboje“. Autorė paneigia mintį, kad tokia forma „negalėjo būti sukurta liaudies ir buvo perimta iš „aukštųjų“ gyventojų sluoksnių“.

Knygą „Lietuvių liaudies dainų kūryba“ užbaigia pastabos apie liaudies dainų panaudojimą profesionalioje muzikoje, apie jų skelbimą ir studijavimą. Nagrinėdama lietuvių liaudies dainų problemas, J. Čiurlionytė remiasi savo anksčiau skelbtais straipsniais bei melodijų pavyzdžiais, kurių knygoje išspausdinta 202. Šio kruopštaus tyrinėjimo išvados, praturtinusios lietuvių folkloristiką, reikia manyti, pasitarnaus naujiems tautosakininkų darbams.

Džiaugdamiesi šios vertingos knygos pasirodymu rusų kalba (nors ir nedideliu tiražu), laukiame ir jos lietuviško leidimo.

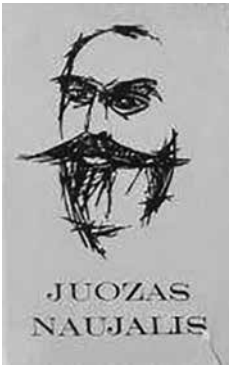
**Я. Чюрлионите. «Литовское народное песенное творчество». М.–Л., «Музыка, 1966 г.*

„Literatūra ir menas“, 1966 m. lapkričio 12 d., Nr. 46 (1044).

Knyga apie lietuvių muzikos patriarchą

Lietuvių muzikologija, palyginti neseniai žengusi pirmuosius profesionalius žingsnius, jau įsibėgėjo. J. Gaudrimo, A. Ambrazo, Vyt. Landsbergio ir kitų muzikologų darbai tapo vertingais žinių šaltiniais, kuriais naudojasi dabartinė muzikų karta. Pastaruoju metu daugelio muzikos tyrinėtojų dėmesys nukreiptas į praeitį, į muzikinio palikimo nagrinėjimą, vertinimą bei publikavimą. Jau turime darbų apie M. K. Čiurlionį, J. Gruodį, S. Šimkų, kuriuose pateikiama gausi literatūrinė medžiaga, dokumentai, amžininkų prisiminimai. O štai visai neseniai iš spaudos išėjo muzikologės Onos Narbutienės sudaryta knyga „Juozas Naujalis“*, kuri ryškiai ir betarpiškai atskleidžia šio „lietuvių muzikos patriarcho“ asmenybę.

„...Greit išnyks iš atminties rami Naujalio eisena per Kauną, jo gražus klasiškas veidas, vis balstanti barzda, bet kas pavartys Lietuvos muzikos darbų lapus, kad ir po šimto ar po kito metų,

jį tinkamai paminės ir pagerbs. Neužmiršta Lietuva Donelaičio, Kudirkos ir kitų, neužmirš ir Naujalio“, – kalbėjo Stasys Šimkus prie J. Naujalio kapo. Praėjo trisdešimt ketveri metai, ir mes visiškai tikime šių žodžių teisingumu.

Plati ir įvairi J. Naujalio veikla ir kūryba ne visa vienodai vertinga, tačiau žymi jos dalis, peržengusi autoriaus ideologijos ribotumus, tapo neužmirštama.

J. Naujalio kūrybine veikla buvo domimasi ir anksčiau. Dar 1939 metais K. Kaveckas parašė nedidelės apimties monografiją, kuri gana ilgai buvo pagrindinių žinių šaltiniu apie J. Naujalio gyvenimą ir kūrybą.

Naujoji knyga yra plačios apimties ir turtinga savo medžiaga. Kompozitoriaus kūrybos bei veiklos įvertinimą įžanginiame straipsnyje pateikia muzikologė O. Narbutienė. Biografinė apybraiža „Naujalio gyvenimo kelias“ parašyta jauniausios kompozitoriaus dukros Z. Naujalytės-Didenkienės. Tai gyvas pasakojimas, vedantis skaitytoją J. Naujalio gyvenimo keliais. Versdami puslapį po puslapio, pajuntame namų atmosferą, kurioje augo J. Naujalis, jo studijų metais lankomės Varšuvoje, keliaujame paskui kompozitorių į Kauną – jo našiausios kūrybinės veiklos miestą.

J. Naujalį – žmogų, kompozitorių, muzikos veikėją dar geriau padeda pažinti jo paties straipsniai, recenzijos, kalbos, interviu, laiškai ir dokumentai, kuriuose ryškėja geras jo būdas, nuoširdumas, santūrumas. Nebodamas sunkumų, jis daro viską, kad Lietuvos muzikinė kultūra nuolatos kiltų. „Taigi, kur tik mačiau spragą, ten ir puoliau“, – sakė jis. Šitoks J. Naujalio charakteris, žinoma, blaškė jo kūrybinį susitelkimą, tačiau daugelyje sričių jis buvo „pradininkas“. Šio skyriaus medžiaga nėra gausi. J. Naujalio asmenybę įvairiais niuansais nuspalvina jo amžininkų atsiminimai. Jautriai ir su pagarba apie kompozitorių pasakoja J. Nabažas, J. Karosas, A. Sutkus ir kiti.

Paskutinis knygos skyrius – „Straipsniai apie kūrybą“ parašytas jaunų muzikologų, čia pirmą kartą išsamiau apžvelgiama

ir įvertinama visa kompozitoriaus kūryba: solo ir choro dainos (J. Bruveris), kamerinė-instrumentinė ir orkestrinė kūryba (B. Ambraziejus), kūriniai vargonams (R. Gučas), mišios, giesmės, motetai ir kantatos (A. Venckus). Apie J. Naujalio – choro vadovo – veiklą rašo A. Arminas.

Teisingai įvertinti J. Naujalio kūrybą padėjo ir laikas. Tačiau taip jau atsitiko, kad nemažas pluoštas kūrinių dėl įvairiausių aplinkybių liko užmirštas. Autoriai, peržiūrėdami visą J. Naujalio kūrybinį palikimą iš laiko perspektyvos, iškelia daug vertingų kūrinių, kurie nepelnytai guli rankraščiuose.

Ankstesnėse J. Naujalio kūrybos studijose dažnai būdavo apeinamas mišių, giesmių, motetų ir kantatų vertinimas bei analizavimas. Aptariamos knygos vertė padidėja ir todėl, kad čia iš šiuolaikinių pozicijų, kritiškai ir profesionaliai supažindinama su J. Naujalio bažnytine muzika, kuri „teikia estetinio pasigėrėjimo, kaip ir tokio pat pobūdžio D. Palestrinos, J. S. Bacho ir kitų kompozitorių kūryba".

Knygos pabaigoje pateikiama visų iki šiol rastų J. Naujalio muzikos kūrinių susisteminta bibliografija, taip pat literatūros apie J. Naujalį sąrašas. Nors visa tai padaryta labai kruopščiai ir apgalvotai, straipsnių sąrašą apie J. Naujalį norėjosi matyti platesnį. Nesvarbu, kad ši medžiaga daug kur panaši ir kartotųsi, tačiau tokioje išsamioje studijoje tai padaryti buvo būtina.

Vartant naująją knygą apie J. Naujalį, norisi daug padėkos žodžių tarti sudarytojai, kuri pasirūpino, kad atsiminimų skyrius būtų toks turtingas.

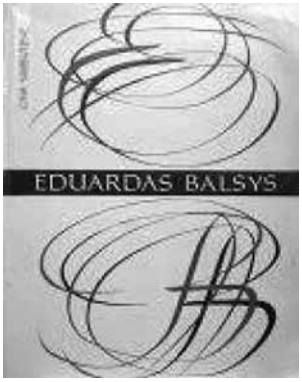
Prisiminimai apie J. Naujalį blėsta jį pažinojusių asmenų tarpe (juk kitais metais minėsime šio kompozitoriaus šimtąsias gimimo metines), smarkiai išretėjo ir jų gretos. Tad ši knyga tebūna priminimas visiems, kad atsiminimų rinkimas apie vyresniosios kartos kultūros veikėjus yra neatidėliotinos svarbos uždavinys.

* *Juozas Naujalis. Straipsniai. Laiškai. Dokumentai. Amžininkų atsiminimai. Straipsniai apie kūrybą. Sudarė ir paaiškinimus parašė Ona Narbutienė. Vilnius: „Vaga", 1968. 236 p.*

„Kultūros barai", 1968 m. lapkritis, Nr. 11 (47), p. 66–67.

ĮTAIGIAI APIE MUZIKUS

Praėjusiais metais muzikos mėgėjus pradžiugino muzikologės Onos Narbutienės knygos apie kompozitorių Eduardą Balsį* ir dainininką Antaną Kučingį**. Tai nebe pirmieji šios autorės darbai. Jos straipsnius dažnai skaitome periodinėje spaudoje, įvairiuose leidimuose, o 1969 m. iš spaudos išėjo jos paruošta knyga „Juozas Naujalis“. O. Narbutienės knygos apie E. Balsį ir A. Kučingį – reikšmingas darbas, tyrinėjant respublikos muzikinę kūrybą ir atlikimo meną.

Rašant knygą apie kompozitorių E. Balsį, O. Narbutienei iškilo nemaža sudėtingų problemų. Kaip parodyti šį talentingą kūrėją „jį supančioje įvairiausių krypčių, madų ir suvienodėjimo jūroje“, kaip išryškinti jo kūrybinį braižą, kaip papasakoti apie kompozitorių, kurį gerai pažįsta ir simfoninės muzikos mėgėjai, ir estrados gerbėjai, ir tūkstančiai saviveiklos dainininkų?

Knygos autorė, visada gebanti išradingai žvelgti į tyrinėjamą objektą, ir šį kartą surado įtaigią pašnekesio su skaitytoju formą. Jau pirmasis knygos skyrius „Kompozitoriaus mintys apie muziką ir kūrybą“ skamba labai išraiškingai ir patraukliai. Dialogas su kompozitoriumi, palyginti retokai pasitelkiamas rašant panašaus pobūdžio knygas, įsimenamai charakterizuoja E. Balsį (tiesa, klausimas apie sportą ir įdomus atsakymas, man atrodo, neturi ryšio su šio skyriaus pavadinimu). Pokalbis su E. Balsiu, galima sakyti, yra puikus įvadas į tolesnį pasakojimą apie šį kompozitorių, kur išryškėja atskiri jo veiklos etapai, turėję reikšmės ne tik pačiam autoriui, bet ir visai lietuvių muzikai.

Koncertas smuikui ir orkestrui Nr. 2, baletas „Eglė žalčių karalienė“, „Dramatinės freskos“, oratorija „Nelieskite mėlyno gaublio“, masiniai žanrai yra atskirų skyrių dėmesio centre. Užtat knygoje nėra įprastinio biografinio pasakojimo, būdingo daugeliui panašaus pobūdžio monografijų – tai atstoja vos vieno puslapio „Trumpa

E. Balsio biografija“. Taigi autorė, pasakodama apie kompozitorių, visų pirma pasitelkia į pagalbą jo kūrybą.

Skyriuje „Ieškant savito žodžio“ matome E. Balsį savarankiško kūrybinio kelio pradžioje, kai buvo sukurtas Styginis kvartetas, Koncertas smuikui ir orkestrui Nr. 1 ir kiti kūriniai, kai ypatingas dėmesys buvo atkreiptas į nacionalinį koloritą. Ši problema tarsi reikšmingas leitmotyvas nepamirštama ir tolesniuose knygos skyriuose, kurie yra tam tikrų laikotarpių kompozitoriaus portretai („Naujais keliais“, „Atgimusi Eglė“ ir t. t.). Tiesa, čia nerasime ypatingų filosofinių išvedžiojimų, bet įvairių kūrinių dramaturgijos problemos atskleistos gana ryškiai. Labai sveikintinas autorės požiūris į analizuojamą kūrinį. Tai nėra sausas, teoriškas kelias; kiekvienai muzikinei priemonei charakterizuoti. O. Narbutienė randa gražų įvaizdį ar palyginimą, todėl ši knyga tokia patraukli. Ji padės plėsti kiekvieno muzikos mėgėjo akiratį, vos pradėta skaityti, nebus padėta į lentyną.

O. Narbutienė pasiekė savo tikslą – „supažindinti besidominčius muzika su pagrindiniais E. Balsio kūriniais, jų muzikinės kalbos savitumais, jo kūrybos raida“. Todėl reikėtų panašaus leidinio ir rusų kalba, kuris padėtų šalies skaitytojui plačiau susipažinti su šiuo lietuvių muzikos meistru, pažvelgti apskritai į mūsų respublikos muzikų profesionaliąją kūrybą. Tačiau E. Balsio kūryba ir veikla verta tolesnio studijavimo, gilesnių apibendrinimų ir išvadų, ir tai, tikėkimės, bus padaryta ateityje. Kaip pavyzdį norėtųsi prisiminti 435 puslapių O. Gravičio monografiją „Arvydas Žilinskis“, praėjusiais metais išleistą Rygoje 15 tūkst. egz. tiražu.

Kadangi O. Narbutienė daugiau gilinosi į svarbesnius paties E. Balsio kūrinius, todėl nuošalyje liko kiti jo darbai, pavyzdžiui, M. K. Čiurlionio „Jūros“ redagavimas, per maža dėmesio skirta pedagoginiam darbui ir t. t.

Labai gerai, kad O. Narbutienė knygos pabaigoje pateikė gana išsamią „E. Balsio bibliografiją“ ir „Straipsnių apie E. Balsio kūrybą bibliografiją“. Pastarąją bibliografiją vis dėlto galima buvo išdėstyti chronologiškai, o ne abėcėlės tvarka. Baigdama knygą, O. Narbutienė pažymi, kad „iki pat 1970 metų pabaigos mus nuolat pasiekdavo

nauji atsiliepimai užsienio žurnalų puslapiuose“. Tačiau kompozitoriaus interviu, išspausdintas savaitraštyje „Kalba Vilnius“ (1969 m., Nr. 50), kompozitoriaus D. Kabalevskio pasisakymas apie oratoriją „Nelieskite mėlyno gaublio“, kurio citata pateikiama p. 74, 75.

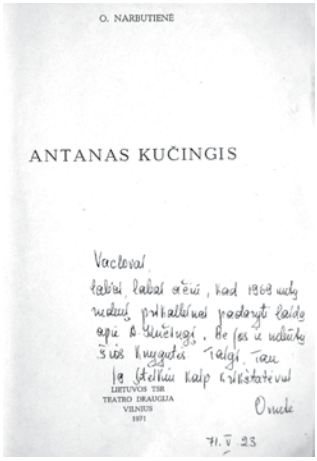
Šios pastabos, žinoma, nemenkina knygos reikšmės: O. Narbutienė savo darbą atliko kruopščiai ir sąžiningai.

Išėjusi iš spaudos O. Narbutienės knygutė „Antanas Kučingis“ greit atkreipė visuomenės dėmesį. Ar pasisekė autorei nutapyti šį „Lietuvos bosų karalių“, kuris taip efektingai ir ekspresyviai žvelgia iš knygutės viršelio? Pastaraisiais metais man asmeniškai teko su juo bendrauti rengiant laidas televizijai, klausytis jo pasakojimų bei dainavimo, todėl turiu susikūręs jo paveikslą. Skaitydamas šią O. Narbutienės knygutę, galiu pasakyti, kad pajutau tikrą A. Kučingį – tikrą menininką, elegantišką, nepaprastai kultūringą, plačios erudicijos žmogų. O. Narbutienė ne tik išsamiai susipažino su jo atlikimo menu, įsigilino į jo sukurtus vaidmenis, bet pasakojimą paįvairino gausia archyvine medžiaga, paties A. Kučingio samprotavimais, ir tai padeda skaitytojui susikurti ryškų ir įsimenamą A. Kučingio – dainininko, artisto, žmogaus – paveikslą. Skaičiau ir kartais nuoširdžiai džiaugiausi, kad taip puikiai, betarpiškai ir įdomiai galima parašyti.

Knygutę sudaro dvi dalys: „Gyvenimo keliais“ ir „Kūrybos baruose“. Abu skyriai vienas kitą papildo. Gali kai kam ir nepatikti, kad yra nežymių pasikartojimų, kad pirmajame skyriuje pasakojama, pavyzdžiui, apie A. Kučingio gastroles Prahoje ir jo sukurtą Kecalį (p. 18), o vėliau šiam vaidmeniui skiriamas atskiras skyrelis „Garsusis piršlys“ (p. 41, 42). Man tai nekliudė...

Aštuonis vaidmenis lietuviškose operose sukūrė šis scenos veteranas. „Kiekvieną jų Antanas Kučingis nutapė su būdingu jam meniniu skoniu, – rašoma p. 43. – Plačiau neanalizuojant, norėtųsi trumpai aptarti du lietuviškus personažus – Bružiuką ir Spoksą“. Labai gaila, kad tik du, o ne visus aštuonis. Todėl ir skyreliu „Lietuviškų personažų galerija“ pavadinama nebe „galerija“. Bružiukas ir Spoksa iš tiesų nutapyti gyvai, todėl norėjosi matyti A. Kučingį ir kituose lietuviškų operų vaidmenyse, apie kuriuos „pasakoja“ tų vaidmenų nuotraukos.

Leidinyje apie penkiasdešimt nuotraukų. Tai pagirtina, bet jų spaudos kokybė menka.

Dėl priedų „Sukurtų vaidmenų sąrašas“ ir „Įrašyti kūriniai“. Pirmajame norėjosi matyti, kada pirmą kartą sukurtas minimas vaidmuo ir iki kada jis buvo dainininko atliekamas scenoje, o „Įrašytų kūrinių“ rodyklėje taip pat pasigendi tikslumo: kada ir kur įdainuota, magnetofono juostoje ar plokštelėje, kas akompanuoja, koks orkestras ar pianistas. Tai padėtų skaitytojui taip pat daryti savus apibendrinimus.

Knygutė „Antanas Kučingis“ gimė atsitiktinai. 1969 m. rudenį O. Narbutienė susipažino su šiuo dainininku ir parengė televizijai išsamią laidą, o po metų apybraiža buvo baigta ir Lietuvos SSR teatro draugijos išleista. Taigi lėmė atsitiktinumas. Lankydami koncertus ar spektaklius, dažnai pagalvojame, kaip vešliai klesti šis mūsų kultūros medis, jį papuošia vis naujos šakos. O mes sėdime prie to medžio ir laukiame, kol jo šakos ims vysti... Manyčiau, kad šis klausimas vertas platesnio aptarimo ir visų muzikologų pastangų.

* *Ona Narbutienė. EDUARDAS BALSYS. Vilnius: „Vaga“, 1971. 84 p.*

** *Ona Narbutienė. ANTANAS KUČINGIS. Vilnius: Lietuvos SSR teatro draugija, 1971. 57 p.*

„Pergalė“, 1972 m., Nr. 10, p. 170–172.

APIE M. K. ČIURLIONĮ – MENININKĄ, ŽMOGŲ

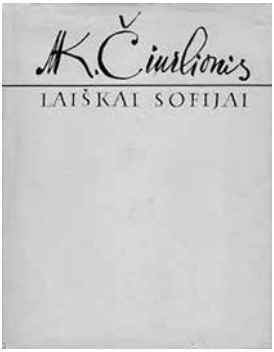
1960 m. knygynuose pasirodžiusi knyga „M. K. Čiurlionis. Apie muziką ir dailę“ pirmąkart tarybiniais metais leido išsamiau pažinti M. K. Čiurlionį – žmogų ir kūrėjų, davė daug naujos medžiagos jo biografijos ir kūrybos studijoms. Dabar, laukiant didžiojo menininko šimtųjų gimimo metinių, jau galima džiaugtis jo kūrybos tyrinėjimų užmoju. Įvairios apimties ir paskirties knygos bei straipsniai ne tik praturtino mūsų supratimą apie M. K. Čiurlionį: galima sakyti, kuriasi atskira menotyros šaka – čiurlioniana.

Pasitinkant jubiliejų, knygų lentynos pasipildė dar dviem leidiniais – J. Bruverio „Mikalojus Konstantinas Čiurlionis“* („Šviesos“ leidykla) ir V. Landsbergio paruošta knyga „M. K. Čiurlionis. Laiškai Sofijai“** („Vagos“ leidykla).

Tik paėmęs į rankas knygą „M. K. Čiurlionis. Laiškai Sofijai“, gali pagalvoti, jog tai įprastinis vieno žmogaus laiškų rinkinys su tam tikrais komentarais. Tačiau, vos pervertęs vieną kitą puslapį, pasijunti įdomaus gyvenimo sūkuryje. Nuo 1907 m. lapkričio, kai Vilniuje įvyko pirmasis M. K. Čiurlionio susitikimas su S. Kymantaite, iki 1911 m. balandžio 16 d. rašyto S. Čiurlionienės laiško M. Dobužinskiui atsiskleidžia ne tik vyro ir žmonos savito gyvenimo gija, jų ištikimybė ir atsidavimas vienas kitam, nepaprastas M. K. Čiurlionio subtilumas, bet ir to meto kultūrinio gyvenimo budimo fonas, lietuvių ir rusų menininkų ryšiai.

Knygos sudarytojas muzikologas V. Landsbergis, prasmingai pateikdamas šią medžiagą, pasitelkė tą laikotarpį liečiančius įvairių kultūros veikėjų – J. Tallat-Kelpšos, M. Dobužinskio, A. Žmuidzinavičiaus, P. Rimšos, A. Benua ir kitų – atsiminimus bei laiškus. Be to, knygoje spausdinamus laiškus bei atsiminimus lydi kruopštūs ir kryptingi komentarai, kurie padeda susipažinti su mažiau žinomomis asmenybėmis, įvykiais, patikslina kai kuriuos faktus. Tokiu būdu į M. K. Čiurlionį, jo žmoną, į jų bendro gyvenimo metus turime progos pažvelgti plačiu žvilgsniu – ir domėdamiesi tam tikra faktine medžiaga, ir rasdami vietos saviems emociniams apmąstymams.

M. K. Čiurlionio laiškai, D. Čiurlionytės-Zubovienės jautriai išversti į lietuvių kalbą (redagavo A. Žirgulys), leidžia pajusti puikų jo literatūrinį stilių, be galo lakią fantaziją. Susidaro įspūdis, kad M. K. Čiurlionio atmintyje liko užfiksuoti visi susitikimų momentai, kuriuos savo laiškuose primindavo bet kuria proga, kaip ir šį: „Kiek buvo saulės mumyse ir virš mūsų, matau tik šiandien – tą liūdną pilką dieną. Man visa tai atrodo taip nutolę, taip sena, kad išties nesu tikras, ar visa tai buvo tikrovė. Atsimeni kalniuką Antakalnyje (1-mas mūsų pasivaikščiojimas) ir reginį nuo jo, ir pirmą namelį mūsų? Atsimeni tą mylimą lietų, kuris taip maža tada mums terūpėjo, o toks mielas, kai šiandien jį prisimenu...“ (1908. VI. 24).

57 laiškai Sofijai. Kiek juose žmogiško jausmo, taurumo, kilnumo, pagarbos mylimam žmogui, ryžto, neaprėpiamo kūrybinio užmojo, o kartu – kokia rūsti atomazga! Skaitant šią kruopščiai ir dalykiškai V. Landsbergio paruoštą knygą, prieš mūsų akis iškyla tikrasis M. K. Čiurlionis, atsiskleidžia jo atvirumas sužadėtinei, vėliau žmonai S. Kymantaitei-Čiurlionienei, su kuria jam teko pragyventi tik paskutiniuosius trejus su puse metų. Tai skatina su dar didesniu susidomėjimu įsiklausyti ir įsižiūrėti į jo kūrinius.

Pastaruoju metu, kai M. K. Čiurlionio kūryba susilaukė daugelio muzikos ir dailės kritikų dėmesio, o ją nagrinėjančių darbų turime nebe vieną dešimtį, pasakyti ką nors nauja nėra lengva. Ne mažiau sudėtinga kalbėti profesionaliai ir kartu įtaigiai.

M. K. Čiurlionio muzika „byloja mums apie žmogaus džiaugsmą ir liūdesį, jo siekius ir viltis, vis naujų kartų žmonių širdyse žadina ir žadins pačius gražiausius ir tauriausius jausmus“, – rašo mu-

zikologas J. Bruveris jaunimui skirtoje knygoje „Mikalojus Konstantinas Čiurlionis“. Pati jos paskirtis, savaime aišku, nulėmė kalbos stilių, gvildenamų klausimų ratą. Reikėjo paieškoti ir prieinamos pasakojimo formos. Taip atsirado keturi pagrindiniai skyriai („Gyvenimo puslapiai“, „Muzika“, „Tapyba“ ir „Didysis rūpestis“), glaustai aprėpiantys svarbiausius M. K. Čiurlionio gyvenimo ir kūrybos momentus. Populiariai ir patraukliai jaunasis skaitytojas paruošiamas platesnei pažinčiai su savita M. K. Čiurlionio kūryba. Gaila tik, kad muzikiniai pavyzdžiai knygutėje pernelyg supaprastinti, ne visur pažymėti tempai. O apskritai knyga daro gerą įspūdį, ji įdomi ne tik moksleiviams, bet ir suaugusiems. Malonu, kad leidinys iliustruotas spalvotomis reprodukcijomis, gražiai apipavidalintas.

Ir „Laiškai Sofijai“, ir J. Bruverio knyga per keletą dienų dingo iš knygynų. Tad vertėtų pagalvoti apie jų pakartotinį leidimą. Iš „Šviesos“ leidyklos, išleidusios minėtą J. Bruverio darbą, reikėtų laukti panašių populiarių knygų apie M. Petrauską, J. Naujalį, S. Šimkų, J. Pakalnį, J. Karnavičių, J. Tallat-Kelpšą, J. Gruodį, B. Dvarioną ir kitus kompozitorius, be kurių neįmanoma įsivaizduoti lietuviškos muzikos suklestėjimo pastaraisiais metais.

** J. Bruveris. Mikalojus Konstantinas Čiurlionis. Kaunas: „Šviesa“, 1973. 94 p.*
*** M. K. Čiurlionis. Laiškai Sofijai. Sudarytojas V. Landsbergis. Vilnius: „Vaga“, 1973. 171 p.*

„Literatūra ir menas“, 1975 m. sausio 25 d., Nr. 4 (1469).

APIE DAINININKĄ, KOMPOZITORIŲ, DIRIGENTĄ

Lietuvos Teatro draugija jau yra išleidusi keletą knygų apie muzikus atlikėjus ir kompozitorius. Čia draugijai ne kartą sėkmingai talkino muzikologė O. Narbutienė.

Vienas paskutiniųjų jos darbų yra monografija apie įdomią ir savitą asmenybę – dainininką, dirigentą ir kompozitorių Juozą Indrą.*

Knygoje paliesti visi šio muziko gyvenimo ir kūrybos barai. Jie nušviečiami atskiruose knygos skyriuose: „Šiek tiek biografijos“, „Operos scenoje“, „Su dirigento lazdele“, „Aš išdainavau“, „Nutraukta daina“, „Juozas Indra draugų atsiminimuose“ ir „J. Indros bibliografija“.

O. Narbutienė rašo gyvai, išraiškingai, įtaigiai, jos pasakojimo tonas patraukia skaitytoją.

Be abejo, kalbant apie tokį plačių interesų menininką, negalima išvengti ir kai kurių pasikartojimų. Todėl atskiruose skyriuose, nuodugniai nagrinėjant tam tikrais aspektais J. Indros veiklos sritis, nežymiai pakartota tai, kas jau buvo sakyta įžanginiame straipsnelyje, o skaitydamas pirmąjį skyrių tarsi pasigendi platesnio faktų komentavimo, kurį autorė taupo tolimesniems skyriams. Tačiau perskaičius visą medžiagą, kur analizuojama J. Indros kūryba ir jo, kaip atlikėjo, veikla, toks įspūdis dingsta – matome talentingą žmogų, kurio savitas menas išnagrinėtas įvairiais aspektais. Apskritai pirmasis skyrius, „Šiek tiek biografijos“, parašytas gerai, jį papildo tolimesnieji skyriai.

Ypač išraiškingas antrasis, „Operos scenoje“, kur analizuojami svarbesnieji J. Indros atlikti vaidmenys, arijų interpretacija. Čia autorė pateikia gerų pavyzdžių, to meto spaudos atsiliepimų.

Toks pat įtaigus yra ir trečiasis skyrius apie J. Indrą kaip dirigentą. O. Narbutienės J. Indra-dirigentas nutapytas istoriškai, į jį pažvelgta įvairių dirigentų, muzikantų, kritikų akimis. Visa tai padeda tarsi matyti jį už dirigento pulto. Tačiau, antra vertus, pajunti, kaip skurdžiai buvo recenzuojami mūsų atlikėjų pasirodymai!

Ketvirtajame skyrius, „Aš išdainavau“, sukaupta daug medžiagos, išryškinančios J. Indros ryšius su lietuvių muzikiniu folkloru. Čia apibendrinama jo muzikinė kūryba. Reikia pasakyti, kad šiame skyriuje nepakankamai išryškinti analizės akcentai, o panašus atskirų harmonizuotų lietuvių liaudies dainų nagrinėjimas kiek monotoniškas. Be to, norėjosi, kad skyrius „Aš išdainavau“ būtų

tik apie J. Indros harmonizuotas lietuvių liaudies dainas bei jų interpretaciją, kad plačiau būtų pakomentuotas jo straipsnis „Apie liaudies dainų harmonizavimą“, išspausdintas 1953 m. Tuo tarpu puslapiai, skirti J. Indros originaliems vokaliniams kūriniams, turėtų įeiti ne į tą skyrių.

Skyrius „Nutraukta daina“ parašytas profesionaliai, glaustai. Gal būt, tas glaustumas šį kartą ir nebūtinas, ne originaliajai kūrybai, lyginant su kitais skyriais, knygoje skiriama mažiau dėmesio.

J. Indros paveikslą dar labiau išryškina jo amžininkų prisiminimai. Juos rašo platus muziką pažinojusių įvairių sluoksnių žmonių ratas, nes ir pats J. Indros gyvenimas buvo labai įvairiapusiškas. J. Indrą – dainininką, dirigentą, kolegą – prisimena solistai, dirigentas A. Kalinauskas, režisierius H. Vancevičius ir kiti, tuo tarpu iš kompozitorių – niekas. Ši spraga knygoje apgailestautina: ir šiandien daugelis kolegų kompozitorių prisimena jį iš perklausų, plenumų, suvažiavimų...

Knygos pabaigoje pateikiamas išsamus kompozitoriaus kūrinių sąrašas, sukurti vaidmenys, koncertinis repertuaras, diriguoti spektakliai ir kt. Į bibliografijos skyrių įeina J. Indros pasisakymai spaudoje, svarbesnieji straipsniai apie jį. Gaila, kad į bibliografiją nepateko tokie straipsniai apie J. Indrą ir jo kūrybą, kaip J. Gaudrimo iš knygų „Lietuvių tarybinė muzika“ ir „Tarybų Lietuvos kompozitoriai ir muzikologai“, A. Ruzgaitės iš knygos „Lietuviško baleto kelias“, duodantys skaitytojui daug reikalingos medžiagos.

Šie pastebėti nelygumai nėra esminiai. O. Narbutienės monografija apie J. Indrą užims reikšmingą vietą ne tik tarp LTD leidinių, bet ir visoje mūsų respublikos muzikologinėje literatūroje, padės nagrinėti muzikinės kūrybos ir interpretacijos problemas.

**O. Narbutienė. Juozas Indra. Vilnius: LTD, 1975. 120 p.*

„Muzika ir teatras“, 1976 m., p. 166–167.

APIE MIKĄ PETRAUSKĄ

Mūsų knygų lentynėles svariai papildė knyga apie Miką Petrauską*. Tai ryškus muzikologės Jūratės Burokaitės debiutas, pareikalavęs iš jos daugelio metų kruopštaus tyrinėjimo. Šis darbas – seniai lauktas ir labai reikalingas kiekvienam muzikui, nes padeda geriau įvertinti M. Petrausko kūrybinį palikimą, jo plačią ir įvairiapusę muzikinę veiklą, kurios nemaža svarbių momentų buvo išbarstyta po įvairius laikraščius ir žurnalus. Dabar gi vienoje vietoje sukaupta medžiaga, nors ir ne viską aprėpianti, leidžia įvairiais aspektais prisiminti šį nepaprastai didelės energijos žmogų, kultūros veikėją, organizatorių, atlikėją, publicistą, kompozitorių. Tai juntame skaitydami J. Burokaitės įvadinį straipsnį „Mikas Petrauskas“, kuris, mano nuomone, galėjo būti platesnis, plačiau aprėpiantis kompozitoriaus veiklą ir kūrybą, tuo labiau, kad, perskaičius šią knygą – M. Petrausko straipsnius, laiškus, atsiminimus apie M. Petrauską ir straipsnius apie jo kūrybą, kyla abejonių. Sakysim, J. Burokaitė rašo, kad „kompozicijos M. Petrauskas nesimokė“ (p. 22). Tuo tarpu pats M. Petrauskas pažymi, kad buvo „priimtas Nacionalinėn Paryžiaus konservatorijon, kompozicijos skyriun, pas prof. Vidorą“ (p. 88). Tai savo atsiminimuose patvirtina Z. Skirgaila (p. 199) ir, matyt, labai teisingai priduria, kad „jam trūko studijų“. Tai jausdamas, M. Petrauskas visą gyvenimą intensyviai gilino žinias, domėjosi įvairiomis muzikos šakomis, tačiau, kaip teisingai pastebi J. Burokaitė, „bendro išsilavinimo trūkumas atsiliepė darbų lygiui“ (p. 27). Nors ir nepasiekdamas meistriškumo aukštumų, „M. Petrauskas buvo daugelio lietuviškos muzikinės veiklos sričių pradininkas“ (p. 27). Matyt, mūsų dienų supratimu J. Burokaitė teigia, kad „M. Petrauskas nebuvo nei folkloristas, nei muzikos teoretikas“ (p. 23), tačiau nedvejojame, kad jo pasisakymai, nors ir ne

visi, tebėra reikšmingi folkloristikai. Knygos sudarytoja išsamiai aptaria šiuos pasisakymus, bet, deja, nutyli tai, kad M. Petrauskas užrašinėjo lietuvių liaudies dainas. Galbūt mažai kam žinoma, jog pluoštelis M. Petrausko užrašytų lietuvių liaudies dainų (melodijų ir tekstų), be to, ir vieno sceninio kūrinio fragmentas (klavyras) saugomi Lietuvos Mokslų akademijos Lietuvių kalbos ir literatūros instituto tautosakos sektoriaus rankraštyne. Čia pat didesnį dėmesį buvo galima atkreipti ir į M. Petrausko interpretacinius sugebėjimus, paanalizuoti jo įdainavimus plokštelėse. Tik A. Sodeikos paminėta, kad „daug lietuviškų dainų Mikas Petrauskas įdainavo ir į „Victor" bei „Columbia" firmų patefono plokšteles" (p. 189). Iš tiesų plokštelių su M. Petrausko įdainavimais yra išlikę, ir pastabos apie tai būtų praturtinusios knygą.

M. Petrausko asmenybė, skaitant jo straipsnius, laiškus, atrodo labai savita, spalvinga. Tai buvo inteligentiškas žmogus, kuriam muzika – aukštos kultūros išraiška. Gal todėl mūsų dienų žmonėms keistai atrodo jo pasisakymai apie džiazo muziką. Ir už tai vargu ar galėtume kaltinti jį „rimtesnio muzikinio išsilavinimo stoka" (p. 100). M. Petrauskui, išaugusiam nuoširdžios ir santūrios lietuvių liaudies dainos aplinkoje, išauklėtam klasikinių tradicijų įtakoje, buvo svetimas bet koks gyvesnis Amerikos tautų liaudies muzikos temperamentas, aštrūs ritmai, sąskambiai. Be to, iš M. Petrausko aprašomo epizodo sunku apie tai spręsti. Jis labiau sielojosi dėl to, kad džiazo muzikai visur teikiama pirmenybė, jis kritikavo tas lietuvių mergaites, kurios pagal tą muziką „kraiposi estradoj be tikslo, be reikalo" (p. 99).

Didelę knygos dalį sudaro M. Petrausko straipsniai ir laiškai, kurie padeda išryškinti jo charakterį, rūpesčius, pergyvenimus. Skaitai juos ir jauti, kokia tai buvo ryški asmenybė, sugebėjusi atvirai ir įtaigiai kalbėti su kiekvienu, užmegzti nuoširdų kontaktą. Kartais viena kita frazė – ir prieš skaitytoją atgyja M. Petrausko gyventa epocha, darbo sunkumai, jo ryšiai su įvairių tautybių kultūros veikėjais. Visa tai ruošdama spaudai, nepaprastai didžiulį darbą atliko knygos sudarytoja J. Burokaitė. Jai iš tiesų teko daug padirbėti, šifruojant paaiškinimus, ieškant dar gyvų įvykių liudi-

ninkų, patikrinant kad ir smulkiausią įvykį. Tai knygai teikia daug privalumų, yra didelis palengvinimas skaitytojui.

Gana platus atsiminimų apie M. Petrauską skyrius. Galima tik pasidžiaugti – kiek įdomių žmonių savo gyvenimo kryžkelėse sutiko šį muzikos entuziastą, kuris beveik visiems išliko muzikos švyturiu, skatinusiu ir žadinusiu meilę klasikinei muzikai, aistringai propagavusiu savo kūrybą tomis sudėtingomis ir sunkiomis sąlygomis. Subtilų kompozitoriaus, atlikėjo, mokytojo, draugo paveikslą piešia V. Landsbergis-Žemkalnis ir A. Sodeika, Z. Skirgaila ir R. Karuža, N. Rastenis ir A. Petrauskienė, daug reikšmingų jo gyvenimo epizodų atskleista K. Vairo-Račkausko, J. Tallat-Kelpšos, R. Mizaros ir kitų atsiminimuose. Kai kuriuose jų yra ištęstumo, mėgavimosi pažintimi, pasakojimo apie save, tačiau ir tai kartais įdomu, nes paaiškina kai kuriuos faktus. Be to, nesinorėtų sutikti su Z. Skirgailos teiginiu, „kad Miko Petrausko kompozicijos išėjo ir iš koncertų programų, ir iš scenų repertuaro“ (p. 198, 199). Geriausi M. Petrausko kūriniai ir sceninių kūrinių fragmentai dažnai atliekami. Tai patvirtina ir straipsniai apie kompozitoriaus kūrybą.

Muzikologų V. Landsbergio („Apie „Birutę“), R. Mikėnaitės („M. Petrausko dainos“), L. Šaltenio („Operetės“) ir O. Narbutienės („Eglė žalčių karalienė“) straipsniai išsamiai apžvelgia M. Petrausko kūrinius, suvaidinusius reikšmingą vaidmenį lietuvių profesionaliosios muzikos istorijoje. Čia išryškinama ir tai, kad M. Petrausko kūryboje, ypač didesniuose veikaluose, „yra ne tik skubos pėdsakų, bet ir kompozicinio mėgėjiškumo bruožų“ (p. 260).

Didelį darbą J. Burokaitė nuveikė sudarydama M. Petrausko kūrinių sąrašą, taip pat surinkdama svarbesnius straipsnius apie M. Petrauską. Deja, pastarasis skyrius galėjo būti žymiai platesnis ir išsamesnis. Be to, knygos pabaigoje norėjosi matyti pilną M. Petrausko straipsnių, įdainavimų, taip pat jo dainuotų kūrinių sąrašą.

Teigiamai vertinant knygoje skelbtą medžiagą, norisi pastebėti kai kuriuos netikslumus, kurių galėjo nebūti. Štai, kad ir šie nesutapimai. Pavyzdžiui, L. Šaltenio straipsnyje rašoma, kad operetė „Velnias išradėjas“ sukurta pagal P. Bukšnaičio libretą (p. 284), o M. Petrausko kūrinių sąraše – P. Bukšnaičio libretas (p. 320), be

to, straipsnyje cituojamas autoriaus pavadinimas, kad tai „dviejų aktų lengva opera“ (p. 284), o kūrinių sąraše – „3 v.“ (p. 320). Apie operetę „Pirmoji gegužės“ sužinome, kad „veikalo partitūra bei klavyras neišliko“ (p. 289), tuo tarpu (p. 319) rašoma, kad nepilnas klavyras saugomas MA CBR. Neaišku taip pat, kokią operetę sukūrė M. Petrauskas – „Lietuvių milijonierius“ (p. 292) ar „Lietuviškas milijonierius“ (p. 319) ir t. t. Nesuvienodintos ir laikraščių išnašos. Antai vienoje vietoje rašoma: „Lietuva“, 1925 m. balandžio 15 d. (p. 78), kitoje – „Lietuva“, 1925, Nr. 83 (p. 261), nors nurodomas tas pats laikraščio numeris.

Apskritai J. Burokaitės sudarytos knygos „Mikas Petrauskas“ vertė neabejotina. Šis darbas, aprėpęs reikšmingą lietuvių muzikinės kūrybos etapą, yra naudingas ir profesionalams, ir muzikos mėgėjams. Tad belieka laukti naujų panašios formos knygų ir apie kitus lietuvių kompozitorius.

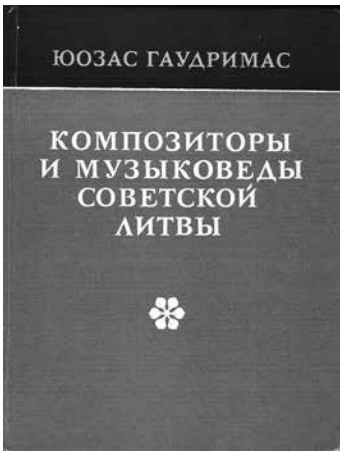
**MIKAS PETRAUSKAS. Straipsniai. Laiškai. Amžininkų atsiminimai. Sudarė ir paaiškinimus parašė Jūratė Burokaitė. Vilnius: „Vaga“, 1976. 343 p.*

„Pergalė“, 1978 m., Nr. 1, p. 178–180.

SVARUS LIETUVIŲ TARYBINĖS MUZIKOLOGIJOS DARBAS

Gražia tradicija tapo leidžiamos knygos apie Lietuvos kompozitorius ir muzikologus, nuo kurių aktyvumo daugiau ar mažiau priklauso muzikinio gyvenimo tonusas. 1950 m. iš spaudos išėjusioje J. Banaičio knygutėje „Tarybinė lietuvių muzika“ apžvelgiami svarbiausi respublikos kultūrinio gyvenimo momentai, supažindinama su žymesniaisiais muzikos kūrėjais. Po dešimties metų pasirodžiusi muzikologo J. Gaudrimo apybraiža „Lietuvių tarybinė muzika“ – daug platesnis darbas, aprėpiantis muzikinių organizacijų ir 35 kompozitorių kūrybinę veiklą. Po jos išėjo antra J. Gaudrimo apybraiža „Tarybų Lietuvos kompozitoriai ir muzikologai“ (1971), kurioje rašoma apie 73 kompozitorius ir muzikologus,

priimtus į Lietuvos kompozitorių sąjungą iki 1970 m. imtinai. Ir štai 1978 sulaukėme J. Gaudrimo naujo darbo – apybraižos „Tarybų Lietuvos kompozitoriai ir muzikologai“* (rusų kalba), kurią išleido „Vagos“ leidykla. Pastarasis darbas apima 35-rių metų laikotarpį – 1940–1975 m. Joje skaitytojas susipažįsta jau su 98 kompozitoriais ir muzikologais, buvusiais ir dabar esančiais Kompozitorių sąjungos nariais.

Ne atsitiktinai, ruošdamasis nors trumpai apžvelgti pastarąją J. Gaudrimo knygą, suminėjau anksčiau išleistus panašaus profilio darbus. Juk jie akivaizdžiai atspindi lietuvių tarybinės muzikos istoriją, jos brendimą, augimą, tobulėjimą, turtėjimą. Pavyzdžiui, 1948 m. dirbo tik 3 lietuvių muzikologai, o 1975 m. – jau 28. Taip pat žymiai daugėjo ir kompozitorių.

Pastarasis leidinys vertingas ir tuo, kad jis prieinamas visos šalies skaitytojams, kad jie pirmą kartą taip plačiai gali susipažinti su Lietuvos kompozitoriais ir muzikologais. Autorius, vertindamas jų nuveiktą darbą, kiekvienam randa taiklių apibūdinimų, glausta forma, kiek leido visos knygos apimtis, supažindina skaitytoją su svarbiausiais kiekvieno Kompozitorių sąjungos nario veiklos barais.

Išsamūs straipsniai knygoje skirti praeities kompozitoriams J. Gruodžiui, J. Tallat-Kelpšai, S. Šimkui, B. Dvarionui, nūdienos – A. Račiūnui, S. Vainiūnui, E. Balsiui, J. Juzeliūnui, V. Klovai ir kitiems. Nemaža įdomios medžiagos pateikiama ir apie jaunuosius, kurie į Kompozitorių sąjungą įstojo po 1970 m. Knygoje puikiai parodyta, kokie platūs ir įvairūs lietuvių muzikologų veiklos barai. Jie ir folkloristai, ir istorikai, ir teoretikai, lektoriai, redaktoriai, mokslininkai... Knygos autorius palankiai atsiliepia apie jaunųjų kompozitorių ir muzikologų pirmuosius kūrybinius žingsnius, skatina gilintis į nūdienos muzikines problemas, išsako savo mintis apie vieno ar kito kompozitoriaus gal ir nesėkmingą žingsnį.

Kalbant apie šios knygos gerąsias puses, norėtųsi pastebėti ir kai kuriuos netikslumus. Glaustame straipsnyje apie Konstanciją Brundzaitę (p. 51) liko klaidinga mirties data, o ji turėtų būti 1971. VI. 12. Be to, netikslus tos pačios kompozitorės dainų ciklo „Šilo dovana“ pavadinimas (p. 52) – vietoje „Podarok bora“ parašyta „Podarok boga“. Nenurodyta B. Dvariono mirties data. 64 puslapyje van Hauvės vardo inicialas turėtų būti P (Pjeras), o ne R. 153 puslapyje rašoma apie muzikologę Rimą Mikėnaitę, kuri baigė V. Venckaus, o ne A. Ambrazo muzikos teorijos klasę. Straipsnyje apie kompozitorių Juozą Pakalnį – kūrinys fleitai ir fortepijonui yra „Rauda“, o ne „Rondo“ (p. 164) ir kt.

Šios ir kitos klaidos, žinoma, nemenkina viso darbo vertės, kuri yra neabejotinai didelė. Knygą puošia subtilus dailininko R. Šidlausko viršelis, taip pat V. Koreškovo nuotraukos, kuriose kompozitoriai ir muzikologai užfiksuoti gyvenimiškose situacijose. „Vagos“ leidykla, išleidusi tokią knygą (nors ir 3000 egz. tiražu), nusipelno muzikos mėgėjų padėkos. Vos tik pasirodžiusi knyga tapo reikalinga visiems, kas domisi lietuvių tarybine muzika.

**Ю. Гаудримас. Композиторы и музыковеды Советской Литвы (1940–1975). В.: 1978. 248 p.*

„Muzika“ (almanachas). 1979 m. Nr. 1, p. 113–114.

REIKŠMINGAS DARBAS APIE CHORUS

Ne už kalnų 1980 metų respublikinė dainų šventė. Kaip į jūras suteka didžiosios upės, taip ir į šią šventę suvažiuos balsingiausi, geriausiai pasiruošę chorai. Kol nebuvo išėjusi Boleslovo Zubricko knyga „Tarybų Lietuvos chorai“*, tiesiog neįmanoma buvo suvokti, koks platus chorinis judėjimas mūsų respublikoje, kiek daug chorų – gyvavusių ir gyvuojančių – paliko ir palieka reikšmingų pėdsakų kultūriniame gyvenime. Ir iš pirmo žvilgsnio, ir kruopščiau įsigilinus, stebina knygos apimtis, surinktos medžiagos, faktų gausumas. Puslapis po puslapio pasineri į chorinio gyvenimo

problematiką, kuri šiandien, atrodo, jaudina ir muzikos specialistus ir dešimtis tūkstančių dainos mėgėjų, nes knyga neužsigulėjo ant prekystalių. Stengiantis aprėpti ne tik bendrus chorinio gyvenimo momentus, bet ir gilintis į atskirų kolektyvų veiklos barus, autoriui teko aprėpti didžiulį pluoštą spausdintos medžiagos, taip pat daugelį metų intensyviai domėtis chorinio gyvenimo klausimais, visų chorų koncertine veikla. Tai rodo ir apgalvotas, kruopštus šio darbo planas. Knyga sudaryta iš dviejų skyrių, kurių pirmasis tarsi įvadas tik glaustai primena istorinę Lietuvos chorų veiklos raidą iki 1940 m. Skaitant jį, kai kur norėtųsi ir platesnių žinių, nors šio darbo tikslas buvo kuo išsamiau pristatyti chorus, dirbusius Lietuvoje jau po 1940 metų. Tam B. Zubrickas ir sukoncentravo visą savo dėmesį. Man atrodo, kad visiškai pagrįstai knygoje ši medžiaga sugrupuota į skyrius („Lietuvos TSR valstybiniai profesionalieji chorai“, „Muzikos mokyklų chorai“ ir „Saviveikliniai chorai“), kurie savo ruožtu turi dar smulkesnių skyrelių.

Autorius chorus pristato išsamiomis apybraižomis, kur sutelktos žinios ne tik apie organizacinį kolektyvų kelią, bet ir apie koncertinę gastrolinę veiklą, reikšmingesnius repertuaro kūrinius, taip pat apie dirigentus. Čia pat, panaudojus spaudos atsiliepimus, išryškinami svarbiausi chorų veiklos etapai, pateikiamos rekomendacijos dėl to ar kito kolektyvo sudėties, repertuaro, interpretavimo ir pan. Taip pat – nemaža datų iš atskirų chorų istorijos. Tai labai gerai, nes skaitytojas visada galės pasitikslinti rūpimą momentą: reikšmingesnį pasirodymą, apdovanojimą ir t. t. Plačiau apžvelgtas repertuaras taip pat savotiškai parodo, kuriuo keliu ėjo ar eina kolektyvas. Pateikta išsami medžiaga leidžia ir pačiam skaitytojui gretinti arba lyginti vienos kategorijos chorus, o apibendrintas išvadas autorius duoda po kiekvienos kategorijos kolektyvų apžval-

gos. Tai paryškina ir suvestinės, kuriose – tikslūs duomenys apie chorų, choristų, mokyklas baigusių chorvedžių skaičių.

Knyga neabejotinai vertinga sukaupta gausia faktine medžiaga. Kiekvienam besidominčiam ji padeda įvairiais rakursais pažvelgti į mūsų respublikos chorinę kultūrą, pamatyti, kiek daug jai nusipelnė dirigentai N. Martinonis, A. Budriūnas, K. Griauzdė, K. Kaveckas ir kiti, kokia plati chorinė jų veikla, atnešusi daug džiaugsmo akimirkų tūkstančiams dainos mėgėjų.

Atidžiai susipažinus su šia B. Zubricko knyga, norėtųsi paminėti kai kurias labai nežymias klaideles arba netikslumus. Visų pirma dėl kompozitorių pavardžių. Klaidingai išspausdinta K. Dominčeno pavardė (D**e**minčenas), ne ta ir A. Arutiuniano vardo pirmoji raidė (p. 55), neteisingai sulietuvinta tarybinio kompozitoriaus J. Soloduchos pavardė (Soloducha, o ne Soloduchas, p. 67), turimi galvoje V. Bagdono, o ne Bagdanovo nauji kūriniai (p. 70). Abejonių kelia ir čekų kompozitoriaus B. Martinů pavardės lietuvinimas – B. Martinas! Rašydamas apie koncertinę chorų veiklą, knygos autorius visada nepaprastai tikslus. Čia sužinome ir apie solistus, kurie atliko stambesnius kūrinius, deja, praleistas J. Juzeliūno trečiosios simfonijos „Žmogaus lyra“ solistas (p. 82), o 145 p. minimas solistas A. Daunoras nepateko į pavardžių rodyklę. Džiaugiantis knygos faktų gausa, kai kada, nors ir labai retai, pasigendi tikslesnio aprašymo. Antai: „Apie Tarybų Lietuvos chorų koncertus labai gerai atsiliepė Maskvos spauda ir muzikos specialistai“ (p. 67). Iš tiesų būtų labai įdomu sužinoti, kokie laikraščiai ir muzikai rašė apie minėtus koncertus 1967 m. Arba štai pažymėta: „1975 m. vasario 10-16 d. Kauno valstybinis choras, vadovaujamas P. Bingelio, koncertavo Klaipėdoje, Gargžduose, Tryškiuose, Varniuose ir Telšiuose“ (p. 81), o apie gastroles VDR: „Erfurte, Veimare ir kitur“ (p. 83). Čia kaip tik norėjosi tiksliai žinoti visas vietoves, kuriose su lietuviška daina pabuvojo choras. Tą patį galėtume pasakyti ir dėl Kauno politechnikos instituto akademinio vyrų choro turistinės koncertinės kelionės po Lenkijos ir VDR miestus (p. 158). Šalia tikslių faktų knygoje, man atrodo, yra vienas kitas ir abejotinas. Antai rašoma, kad N. Martinonio vadovaujamas

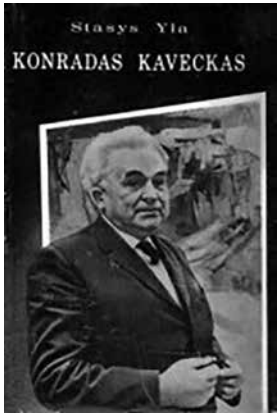
choras, solistai ir simfoninis orkestras Kauno J. Gruodžio aukštesniosios muzikos mokyklos moksleivių ir dėstytojų jėgomis greta operų pastatė ir J. Bašinsko oratoriją „Ąžuolas“ (p. 118). Kaip žinia, N. Martinonis mirė 1957 m. liepos 19 d., o minėtasis J. Bašinsko kūrinys buvo parašytas taip pat 1957 m. Tai gal „Ąžuolą“ dirigavo nebe N. Martinonis? Taip pat nežinia, kaip Šiaulių pedagoginio instituto mišrus choras galėjo dainuoti chorą iš F. Mendelsono oratorijos „Samsonas“ (p. 171), kurios jis išvis nėra parašęs. Ar ta ne to paties pavadinimo G. F. Hendelio oratorija?

Žinoma, jau ir taip didelė knygos apimtis neleido autoriui panagrinėti vaikų chorų, prisiminti dar daugelį chorinio gyvenimo entuziastų, kurie įvairiose vietovėse būrė dainos mėgėjus, nors ir epizodiškai su chorais pasirodydavo rajoninėse dainų šventėse. Be to, matyt, autorius nepamirš ir darbą tęs toliau. O šios knygos monumentalumą dar labiau paryškina įdomios iliustracijos, taip pat ilgas panaudotos literatūros sąrašas.

* *Boleslovas Zubrickas. Tarybų Lietuvos chorai. Vilnius: „Vaga“, 1979. 422 p.*

„Pergalė“, 1979 m. Nr. 12, p. 173–175.

APIE PLAČIŲ UŽMOJŲ KŪRĖJĄ

Naujausias S. Ylos darbas – monografinė apybraiža „Konradas Kaveckas“* tarsi pratęsia populiariai parašytų knygučių apie mūsų kompozitorius seriją. Sunku net patikėti, kad tik dabar sulaukėme pirmos išsamesnės publikacijos apie tokį populiarų žmogų ir kompozitorių, daugelio atlikėjų ir klausytojų mėgstamų dainų autorių, kurio veikla seniai tapo Lietuvos muzikinio gyvenimo dalimi ir pasididžiavimu. K. Kavecko kūryba, dalyvavimas dainų šventėse, nuolatinis bendravimas su chorais, pedagoginis

darbas konservatorijoje, vargonų koncertai, bendradarbiavimas spaudoje, visuomeninės pareigos – visa tai rodo plačius jo interesus ir tai, kad jis tęsia daugelio mūsų muzikų pamėgtą tradiciją – domisi įvairiomis meno šakomis, šitai teikia plačias galimybes ir knygos autoriui kalbėti apie K. Kavecką įdomiai, patraukliai, naudojantis paties kompozitoriaus mintimis, išsakytomis įvairiuose periodiniuose leidiniuose arba dar nespausdintomis (tokių pasisakymų apybraižoje per keturias dešimtis).

Nekelia abejonių medžiagos skirstymas į skyrelius – tarsi keliautume K. Kavecko gyvenimo keliais ir takeliais, iš Tirkšlių atvedusiais į Vilnių, kur jis įleido tvirtas šaknis į Lietuvos muzikinę kultūrą.

Apybraiža skiriama „muzikos mėgėjams, meno saviveiklos dalyviams, jaunimui. Todėl muzikai profesionalai gal pasiges išsamesnio atskirų kompozitoriaus kūrinių nagrinėjimo ir analizavimo“ (p. 6). Pagirtina dedikacija. Bet manau, kad ir muzikos mėgėjams, ir saviveiklininkams, ir jaunimui reikia rašyti profesionaliai. Be to, dar nė vienas muzikas profesionalas, rašęs apie muziką suprantamai, populiaria kalba, nebuvo kritikuotas ar bartas. Blogiausia, kad monografijoje nerandame profesionalaus vertinimo, kuris padėtų formuoti muzikos mėgėjų požiūrį į kompozitoriaus kūrybą. Kitas dalykas, kad apybraižos autorius apžvelgia tik kai kuriuos K. Kavecko kūrinius: per dešimt choro dainų ar stambios apimties opusų ir vieną kitą solinę dainą, daugelis populiariųjų lieka tik paminėtos.

Nemaža įdomių momentų sužinome skaitydami skyrių „Instrumentinė muzika“. Pastaraisiais metais instrumentinei, ypač vargonų, muzikai K. Kaveckas skiria daug dėmesio: sulaukėme originaliai sumanytų siuitų vargonams pagal įvairių dailininkų paveikslus. Bet čia yra ir netikslumų. Pirmosios dvi siuitos pavadintos „Paveikslų galerijoje“: pirmoji sukurta pagal darbus, eksponuojamus Paveikslų galerijos kraštinėse navose, antroji – pagal centrinės navos paveikslus, ir tik vienintelė jos dalis – „1905 metai Vilniuje“ – pagal I. Trutniovo paveikslą iš kairiosios navos. Paveikslų autorius buvo galima pažymėti bent jau kūrinių sąraše – tai gali

sudominti ne tik muzikos, bet ir dailės mėgėjus. Minėtosios dvi K. Kavecko siuitos „Paveikslų galerijoje“ buvo atliktos sekmadieninių koncertų metu, o kitų siuitų („Iš Jono Buračo paveikslų“, „Iš Kazio Šimonio paveikslų“, „Iš Antano Žmuidzinavičiaus paveikslų“, „Iš Antano Gudaičio paveikslų“, dabar, pasirodžius šiai apybraižai, – ir „Iš M. K. Čiurlionio paveikslų“ bei „Iš Vytauto Mackevičiaus paveikslų“ premjeros įvyko specialiai rengtose Lietuvos televizijos laidose, pasitelkus minėtų dailininkų darbų reprodukcijas, nes šie paveikslai neeksponuojami Vilniaus paveikslų galerijoje. „Instrumentinės muzikos“ skyriuje TSRS liaudies dailininkas A. Žmuidzinavičius vadinamas Lietuvos TSR liaudies dailininku (p. 87), nurodomi K. Šimonio paveikslai „Vakare“ ir „Laimutė“, o yra „Vakarė“ ir „Laumutė“ (p. 87, 114). Tai ne korektūros klaidos. Paskutinis šio skyriaus sakinys, sakyčiau, pritrenkia skaitytoją: „Deja, stambios formos K. Kavecko instrumentinės muzikos kūrinių šių eilučių autoriui neteko išgirsti ar matyti jų natas“ (p. 88). Komentarų nereikia.

Netikslumų yra ir daugiau. Rašoma (p. 13) apie Gražinos, Vytauto ir Kęstučio Bacevičių tėvą, tik jo vardas buvo ne J., o Vincas. Ir nepaminėta, kad V. Bacevičius – Lietuvos TSR nusipelnęs mokytojas (šį vardą jis gavo 1947 m.). Pas M. Diupré Paryžiuje K. Kaveckas studijavo 1930–1933 m., o ne 1932–1933 (p. 21). Be to, netiksliai skelbiamas ir jo teorinis darbas „Traité d'improvisation à l'orgue“ (p. 21). Minimas rinkinys „Jaunatvės keliu“ (p. 108) ir čia pat – „Jaunystės keliu“. Dainų „Graži tėvynė mano“ (p. 63, 105) ir „Vilnius“ (p. 107) teksto autorius yra B. Sivickas, o ne B. Savickas; daina „Padėjome saulutei“ (p. 111) išspausdinta rinkinyje „Ąžuoliukai“, II, kaip ir harmonizuota lietuvių liaudies daina „Oi tai dyvai“ (neteisingai pažymėta, jog pastaroji spausdinta rinkinyje „Jaunatvės keliu“, p. 108); dainos „Tarybinis žmogus“ teksto autorius yra J. Macevičius, o ne J. Marcinkevičius (p. 106). Minima (p. 22) K. Kavecko „Daina, daina saulės dukra“ (ž. P. Vaičaičio) ir nedidelė kantata, tačiau kūrinių sąraše jų nėra. Sąraše neminima ir daugiau K. Kavecko kūrinių, kuriuos žinome (sakysim, daina „Pūslėtosioms rankoms“, ž. J. Janonio, spausdinta rinkinyje „Žengia liaudis

tvirta“, I, V., 1966, p. 49), su spragomis pateikiamas ir straipsnių apie K. Kavecką sąrašas (antai straipsnio „Brandos metas“ (p. 130) nepažymėtos autorės A. Andrašiūnienė, G. Kraskauskaitė ir kt.).

K. Kavecko muzikologinių ir publicistinių darbų sąrašas demonstruoja kompozitoriaus erudiciją ir papildo skyrių „Publicistika ir muzikologija“. Tačiau nesuprantama, kodėl neapžvelgtas ir neįvertintas K. Kavecko darbas apie J. Naujalį, išspausdintas net atskiru leidiniu, tuo labiau, kad vėliau rašiusieji apie J. Naujalį yra naudojęsi šios apybraižos teiginiais. Apskritai K. Kavecko muzikologinis bei publicistinis darbas, atrodo, nušviestas nepakankamai, neišryškinti svarbiausi straipsniai, nors cituojama čia apsčiai. Be to, nepajuntame ir K. Kavecko – įtaigaus pasakotojo, pašnekovo talento, talento žmogaus, kuris visą savo gyvenimą domėjosi ir tebesidomi įvairiais klausimais ir pasakoja visada emocionaliai, su humoru. Todėl pagrįstai galime tikėtis iš profesoriaus K. Kavecko atsiminimų knygos.

K. Kavecko kūrybos gerbėjai S. Ylos apybraižoje ras tai, ką seniai žino apie šį populiarų kūrėją. Muzikams profesionalams pravers K. Kavecko muzikos kūrinių, jo straipsnių sąrašas, čia sukaupti gyvenimo faktai, o sielvartaus jie, kad liko neišanalizuota kūryba, kad taip ir neatsakyta į parūpusius klausimus.

** Stasys Yla. Konradas Kaveckas. Vilnius: „Vaga“, 1981. 138 p.*

„Pergalė“, 1982 m., Nr. 6, p. 177–179.

KNYGA – PAVEIKSLAS

Lietuvių kompozitorių mokykla nėra gausi, tačiau gana savita ir įvairi. Pirmieji jos auklėtiniai – dabar solidaus amžiaus sulaukę kompozitoriai, o vienos jaunųjų atžalų – Konstancijos Brundzaitės muziką jau gerą dešimtmetį vadiname kūrybiniu palikimu. Tad visi, kurie ją pažinome, bendravome, džiaugėmės jos kūrybinėmis sėkmėmis, visi, kurie ją matėme viskuo besidominčią, dabar jaudindamiesi imame į rankas muzikologės Onos Narbutienės knygą

„Konstancija Brundzaitė“*. Iš viršelio į mus žvelgia pati kompozitorė. Simpatiškas veidas, pianino klavišai, ir pirštai (A. Sutkaus nuotrauka). Susikaupęs pradedi skaityti. Skaityti? Ne tas žodis. Kai iš pratarmės sužinai, kad Kastytė (taip ją vadino mokslo draugai, bičiuliai, dėstytojai, bendradarbiai, taip ir pati pasirašinėjo) paliko dienoraštį ir kad knygoje bus panaudoti jo fragmentai, suklūsti ir su dar didesniu dėmesiu susikaupi apmąstyti jos mintis ir trumpą gyvenimą. Netiki, kad K. Brundzaitės jau nėra. Dukart per metus – vasario šeštą – jos gimtadienį, ir birželio dvyliktą, mirties dieną, aplankome jos kapą Antakalnyje. O kitomis dienomis, išėjęs į Vilniaus gatves, atrodo, ir sutiksi ją, beskubančią į konservatoriją, Kompozitorių sąjungą ar koncertą... O. Narbutienės knyga dabar vis dažniau sugrąžina realybėn, todėl vartai ją užgniaužęs kvapą, susikaupęs. Nori skaityti tyloje.

„Konstancija Brundzaitė“ – nedidelė, tačiau įdomiai sukomponuota knyga. Skaitytojas gali įvairiais rakursais pažvelgti į kompozitorę ir, asmeniškai nepažinęs, susikurti ryškų jos, talentingos menininkės, portretą. Be abejo, ypač įdomu skaityti kompozitorės dienoraštyje užfiksuotas mintis. Reikia pasakyti, kad toks jų pateikimas yra pagrįstas ir „parodo sudėtingą jaunos menininkės formavimąsi, didelę vidinę kovą siekiant tobulumo, grožio, ieškant savojo idealo“ (p. 3). Tuo labiau, kad šios mintys komentuojamos praėjus ilgokam laiko tarpui ir leidžia daryti išvadas, sugretinimus, pasitelkus kai kurių muzikų pasisakymus, prisiminimus, spaudos atsiliepimus. Dienoraščio, laiškų citavimas bei O. Narbutienės mintys tampa netradiciniu K. Brundzaitės kūrybinės biografijos pasakojimu.

Kūryba nagrinėjama straipsnyje „Jos muzikos pasaulis“, kuris apima, beveik trečdalį knygos. Čia nesileidžiama į smulkmenas, stengiamasi išryškinti kai kurių kūrinių ir žanrų ypatumus. Kompozitorė sukūrė reikšmingų simfoninės ir kamerinės muzikos

opusų, chorų, instrumentinių pjesių, muzikos vaikams. Šiandien jos kūryboje stengiamės pamatyti ir atrandame daug gero, tikro, suvokiame kompozitorės jausmų niuansus ir sugebėjimą prabilti nūdieniškai, įtaigiai, prasmingai. Pasitelkdama instrumentinius ir vokalinius kūrinius, O. Narbutienė piešia spalvingą konkretų kompozitorės portretą.

Trečiasis knygos skyrius – „Žmonių atmintyje palikti pėdsakai". Čia aprėptas beveik visas K. Brundzaitės gyvenimas. Tėvai jautriai prisimena pirmąsias dukros dienas ir vaikystę, o draugai ir bendradarbiai – visą tolesnį gyvenimą. Gaila, kad šie atsiminimai itin lakoniški, trumpučiai, nors nuoširdūs, vaizdingai parašyti. Jie dar labiau praturtina paveikslą žmogaus, kuris, užvertus knygą, vėl geromis akimis iš nuotraukos žiūri į tave.

Knygos gale pateiktos svarbiausios K. Brundzaitės gyvenimo datos, kūrinių sąrašas, straipsniai apie kompozitorę (pastaroji pozicija galėjo būti gausesnė). Nebūtų pakenkę ir į magnetofono juostą įrašytų kūrinių sąrašas, pažymint atlikėjus, įrašo trukmę, taip pat pavardžių rodyklė.

Kadangi K. Brundzaitė buvo plačių interesų menininkė, muzikai profesionalai gali pasigesti išsamesnio jos muzikologinio darbo įvertinimo. Juk kadaise Kompozitorių sąjungoje svarstytas jos darbas apie kompozitorę, pianistę, profesorę E. Laumenskienę buvo pripažintas tinkamu spaudai (apie tai rašė ir savaitraštis „Literatūra ir menas"). O folkloristai tikriausiai norėtų, kad būtų labiau akcentuotas K. Brundzaitės dėmesys muzikinei lietuvių liaudies kūrybai. Kompozitorė rašė: „Studijuodama užrašiau daug liaudies dainų, važinėjau po kaimus jų rinkti. Tai paliko man neišdildomus įspūdžius, davė naujų impulsų kūrybai" (p. 71). Beje, knygos autorė nepamiršta kompozitorės ryšių su liaudies dainomis. Bet kiek kartų ir kokiose ekspedicijose ji dalyvavo? Knygoje užsimenama tik apie vieną, į Veisiejus (p. 33) tikriausiai ji buvo įspūdingiausia. Pažvelgę į G. Četkauskaitės parengtas „.Dzūkų melodijas", rasime ir K. Brundzaitės užrašytų. Kai kas, žinoma, gal norės sužinoti, kiek iš viso jos užrašyta liaudies dainų melodijų.

Beje, ne kartą knygoje minima, kad K. Brundzaitės „kūriniai susilaukė labai gero įvertinimo“ (p. 46), „labai šiltų atsiliepimų“ (p. 84). Man atrodo, nebūtų pakenkę, jeigu būtume galėję paskaityti tuos atsiliepimus apie Kauno valstybinio choro 1973 m. Sverdlovske, Čeliabinske, Iževske, Permėje bei daugelyje kitų miestų atliktas K. Brundzaitės „Septynias mįsles iš lietuvių tautosakos“.

Pagaliau – nuotraukos. Be abejo, iš juodai baltų nuotraukų spalvotų nepadarysi. Bet didžiuma K. Brundzaitės piešinių yra spalvoti. Argi nebuvo galima juos pateikti vaizdžiau, spalvotus?

Knyga „Konstancija Brundzaitė“ pradžiugino muzikos mylėtojus. Malonu, kad O. Narbutienė, rašydama apie mūsų muzikus, suranda įtaigią formą. Jos stilius, nors ir profesionalus, prieinamas visiems muzika besidomintiems. Tokių monografijų reikėtų daugiau.

* *Ona Narbutienė. KONSTANCIJA BRUNDZAITĖ. Vilnius: „Vaga“, 1983. 120 p.*

„Pergalė“, 1984 m., Nr. 6, p. 172–173.

IŠ TAVO RANKOS, DIEVE*

Mūsų rankose – žymaus Lietuvos muzikinės kultūros veikėjo, kompozitoriaus ir chorvedžio, profesoriaus Liongino Abariaus sakralinės muzikos kūrybos rinktinė. Tai daugelio metų susikaupimo valandų rezultatas. Šios srities muzikinė kūryba – profesoriaus nueito gyvenimo gaivintoja, neleidusi palūžti sunkiausiais tamsos metais.

Lionginas Abarius gimė 1929 m. rugpjūčio 8 d. Zarasų apskrities Maniuliškių kaime. Jo pirmasis muzikos mokytojas buvo Antazavės bažnyčios vargonininkas Juozas Dugnas, sugebėjęs parengti savo mokinį taip, kad jis 1944–1945 m. jau galėjo pavaduoti vargonininką pamaldų metu. Nuo 1946 m. sausio iki 1948 m. L. Abarius savarankiškai vargonininkavo to paties rajono Avilių bažnyčioje.

L. Abariaus kūrybinei biografijai ypač reikšmingi 1948-ieji. Tada J. Švedas priėmė jį į Liaudies dainų ir šokių ansamblį, kuria-

me skudučiavo ir dainavo chore, išlaikė stojamuosius egzaminus į Vilniaus J. Tallat-Kelpšos muzikos mokyklą, kurioje dainavimo mokėsi pas A. Kačanauską, o choro dirigavimo – pas A. Ilčiuką. Baigęs mokyklą, L. Abarius 1953–1958 m. choro dirigavimą studijavo Lietuvos valstybinėje konservatorijoje (dabar Muzikos ir teatro akademija), profesoriaus A. Budriūno klasėje. 1956 m. pradėjo dirbti ir pedagoginį darbą: dėstė chorvedybos disciplinas ir vadovavo J. Tallat-Kelpšos muzikos mokyklos chorui, o 1959 m. buvo pakviestas Valstybinėje konservatorijoje dėstyti choro dirigavimą ir darbo su choru metodiką.

1963 m. L. Abarius imasi vadovauti Lietuvos radijo ir televizijos valstybiniam chorui. Per aštuoniolika darbo metų su šiuo kolektyvu parengė per tūkstantį įvairios apimties kūrinių, kurie buvo įrašyti į magnetofono juostas bei plokšteles. L. Abarius ypatingą dėmesį skyrė lietuvių kompozitoriams – ne tik naujų, bet ir klasikų užmirštų kūrinių atlikimui. Jau pirmuosiuose koncertuose nuskambėjo J. Naujalio, Č. Sasnausko, M. K. Čiurlionio, S. Šimkaus, J. Gruodžio kūriniai. 1967 m., minint Č. Sasnausko gimimo 100-ąsias metines, L. Abariaus vadovaujamas choras, solistai ir vargonininkas B. Vasiliauskas atliko Č. Sasnausko „Requiem“, o po poros metų, minint J. Naujalio gimimo 100-ąsias metines, - šio kompozitoriaus mišias „Švenčiausių Kristaus žaizdų garbei“, motetus ir dainas. Tačiau šių kūrinių įrašyti į radijo fondus nebuvo leista. Be to, valdžios vyrai ėmė priekaištauti L. Abariui už dažną religinės muzikos kūrinių atlikimą ir galiausiai pasiūlė atsisakyti choro vadovo pareigų. 1981 m. rudenį L. Abarius vėl kviečiamas dėstyti Lietuvos valstybinėje konservatorijoje. 1986 m. jam suteiktas docento vardas, 1991 m. nepriklausomos Lietuvos mokslo vardų teikimo komisija pripažino profesoriaus vardą. 1995 m. L. Abarius buvo apdovanotas Didžiojo Lietuvos kunigaikščio Gedimino

3-ojo laipsnio ordinu. Darbuodamasis Lietuvos muzikos akademijoje kaip choro dirigavimo katedros vedėjas, L. Abarius į mokymo planus įtraukė bažnyčios chorų vadovų specializaciją. Tad jo klasę baigę chorvedžiai vadovauja profesionaliems, mėgėjų ir bažnyčių chorams Lietuvoje bei JAV.

L. Abariaus kūrybos sąrašą, greta originalių ir harmonizuotų lietuvių liaudies dainų, stambios apimties kūrinių, puošia ir religinė muzika. Tai ne tik giesmės, bet ir šešios mišios, kurios buvo giedamos ir ateizmo laikotarpiu, žinoma, neskelbiant pavardės. Antai, minint J. Naujalio gimimo 100-ąsias metines, L. Abariaus mišios nuskambėjo Rokiškio bažnyčioje.

Leidinyje „Iš Tavo rankos, Dieve" profesorius Lionginas Abarius pateikia vienuolika giesmių ir trejas mišias. Mišios „Dieve, globoj jaunimą" religinių kūrinių konkurse Vilniuje 1994 m. laimėjo pirmąją premiją. O 1996 m. laimėta pirmoji premija už giesmę „Atleisk man, Viešpatie" (B. Brazdžionio eilės). Visuose šiuose kūriniuose juntame autoriaus nuoširdumą, aukštaitišką melodingumą ir, žinoma, ilgametę chorvedžio patirtį.

** Lionginas Abarius. Iš Tavo rankos, Dieve. Giesmės ir mišios. Vilnius: „Asveja", 1997, p. 3-4.*

ALFONSO MIKULSKIO GYVENIMO DAINA

Ryškų puslapį į Lietuvos muzikos istoriją įrašė kompozitorius, dirigentas, violončelininkas, dainų švenčių organizuotojas, poetas ir publicistas, muzikos kritikas, pedagogas ir visuomenės veikėjas Alfonsas Mikulskis (1909. X. 14–1983. X. 14). Likimas jam lėmė turėti daug rūpesčių, bet visada rado tinkamą išeitį. Negalėjo ramiai gyventi nei Klaipėdoje, Kaune ar Vilniuje, nei Vokietijoje ir JAV. Jis visą savo kūrybinę energiją atidavė intensyviai muzikinei veiklai. Be kitų darbų Klaipėdoje jis vadovavo giedotojų draugijos centriniam chorui, rengė Mažosios Lietuvos dainų šventes, ten, talkinant O. Mozoliauskaitės-Mikulskienės kanklių orkestrui, išbandydamas ir būsimo lietuvių tautinio ansamblio

modelį. Kaune ne tik subūrė vyrų oktetą, bet ir chorą „Nemunas“. Vilniuje, jam vadovaujant, 1940 m. sausio 15 d. užgimė būsimasis „Čiurlionio“ ansamblis, kuris tapo ryškiausiu jo gyvenimo tvariniu, sovietams okupavus Lietuvą, neužgesusiu užsienyje ir gyvavusiu Austrijoje, Vokietijoje ir JAV. Jo vadovaujamas „Čiurlionio“ ansamblis tapo ryškiausiu išeivijos muzikiniu kolektyvu, puoselėjusiu lietuvių dainą, muziką, šokį, žodį. Šis ansamblis tapo ir jo kūrybos laboratorija. Jei ne A. Mikulskio kūrybinė mintis, talentas, vargu ar būtų galėjęs taip prasmingai gyvuoti „Čiurlionis“. Ansamblis atliko A. Mikulskio tautines mišias „Už kenčiančią Lietuvą“ ir dešimtis dešimtis kitų žanrų kūrinių chorui su lietuvių tautinių instrumentų pritarimu. Nemaža dalis šių kūrinių išspausdinta Klivlande 1987–1991 metais išleistose trijose knygose „Dainos ir giesmės“, „Skambėkite, kanklės“ ir „Tau, brangi Tėvyne“. Darbuodamasis su „Čiurlionio“ ansambliu, A. Mikulskis tuo pat metu dėstė dainavimą Klivlando vyskupo Valančiaus lituanistinėje mokykloje ir vadovavo moksleivių chorui. A. Mikulskio ir šios mokyklos vedėjo Juozo Stempužio iniciatyva 1963 metais buvo įsteigtas moksleivių ansamblis „Aukuras“, savo pirmąjį pasirodymą surengęs 1964 m. balandžio 4 d. „Aukuro“ daina ir kanklių muzika paskatino įtraukti į Šiaurės Amerikos lietuvių III dainų šventės programą jaunimo chorus. „Aukuro“ ansamblis, – rašė S. Sližys, – ne tik pats dalyvavo šioje šventėje, bet savo kanklėmis akompanavo ir jungtiniam dainų šventės vaikų chorui“. Užsidarius vyskupo Valančiaus lituanistinei mokyklai ir užbaigus „Aukuro“ ansamblio veiklą, A. ir O. Mikulskiai perėjo į Klivlando šv. Kazimiero lituanistinę mokyklą. Ten O. Mikulskienė tęsė kanklių dėstymą, o A. Mikulskis tenykštį ansamblį papildė lumzdeliais, rageliais, skudučiais, pats juos pagamindamas. O kad visa tai skambėtų – buvo reikalinga muzika, kurią ir kūrė A. Mikulskis. Jis neatsisakė sukurti dainų, maršų ir skautų sambūriams, ir kitoms progoms. Taip per jo gyvenimą

atsirado 669 kūriniai, kuriuose junti liaudies dainų prigimtį ir gryną lietuvišką koloritą. „Kai jis dainavo, – rašė toliau S. Sližys, – mes jutome savosios žemės kvapą, girdėjome miškų ošimą“. Tuos jausmus jis supynė ir į dainas jaunimui, kurios spausdinamos leidinyje „Dainuojanti jaunystė“*.

Šio leidinio sumanytoja ir sudarytoja Ona Mikulskienė – „čiurlionietė“ nuo pat pirmųjų ansamblio susikūrimo dienų (1940. I. 15), vėliau, 1944 metais, per prievartą, su skaudančia širdimi palikusi Lietuvą, kartu su „Čiurlionio“ ansambliu veikusi Austrijoje, Vokietijoje, kol 1949 metais atvyko į Klivlandą, JAV. Ona Mikulskienė žinojo, kad leidinyje „Dainuojanti jaunystė“ tilpusios dainos nebuvo dainuojamos Lietuvoje – jos puošė toli nuo Tėvynės atsidūrusių lietuvaičių gyvenimą. Taigi, leidinio tiklas ir yra kad Lietuvos jaunieji dainorėliai pajustų, ką dainavo lietuviai toli nuo Tėvynės, kaip jie „visa širdim, visais jausmais“ mylėjo Lietuvą.

**Alfonsas Mikulskis. Dainuojanti jaunystė. Vilnius: 1999, p. 5–6.*

KOMPOZITORIUS IR DIRIGENTAS ALFONSAS MIKULSKIS

Tarp tų Lietuvos kompozitorių, kurių darbai sugrįžta į gimtinę Lietuvą, minime ir Alfonsą Mikulskį. Jam likimas lėmė ne tik muziko profesijos pasirinkimą ir ištikimą tarnystę, bet ir vingiuotą gyvenimo kelią nuo Pušaloto apylinkių iki Klivlando, JAV. Tas kelias neleido jam ilgiau darbuotis Lietuvoje, bet ten, kur jis buvo, niekada nepamiršo Dievo, Tėvynės, lietuvių muzikinės kultūros poreikių. Intensyviai darbavęsis Klaipėdoje, Kaune, 1940 metų sausio 15 dieną Vilniuje jis subūrė Šaulių vyrų chorą, prie kurio pritapo Onos Mikulskienės vadovautas kanklių orkestras ir šokėjai. Tai buvo lietuvių tautinio meno ansamblis, kuris, Lietuvą okupavus sovietams, pasivadino „Čiurlionio“ ansambliu. Antrą kartą artėjant sovietų okupacijai, A. Mikulskis ir nemaža čiurlionieičių grupė veiklą atnaujino Austrijos sostinėje Vienoje, o iki 1949 metyų vasaros veikė Vokietijoje, po to – JAV, Klivlande.

A. Mikulskis buvo pagrindinis „Čiurlionio“ ansamblio repertuaro kūrėjas, tad suprantama, kad jis siekė jo įvairovės. Be lietuvių liaudies dainų harmonizavimo, originalių dainų ir pjesių lietuvių tautiniams muzikos instrumentams, jų ansambliams bei orkestrui kūrimo, kompozitorius plėtė savo suburto ansamblio muzikinę veiklą, nuolat pasirodydamas ir bažnyčiose. Stambiausias jo kūrinys – tautinės mišios „Už kenčiančią Lietuvą“ mišriam chorui ir tautinių instrumentų orkestrui buvo sukurtos 1976 metais ir pirmą kartą (1976 08 07) nuskambėjo Filadelfijos šv. Petro ir Povilo katedroje. Šių Mišių gaidos mišriam chorui su vargonų pritarimu (vargonų partiją iš tautinių instrumentų partitūros parengė prof. G. Purlys) Onos Mikulskienės iniciatyva ir lėšomis 1996 metais buvo išleistos Vilniuje. O giesmės, kurios spausdinamos šiame leidinyje, A. Mikulskis kūrė visą savo prasmingą gyvenimą. 1944 metų rudenį Vienos šv. Karolio katedroje pirmą kartą buvo atlikta jo „O Dieve geriausias“. Ne tik šiai, bet ir kai kurioms kitoms giesmėms tekstus sukūrė pats kompozitorius.

Šio giesmių rinkinio, kuris spausdinamas taip pat O. Mikulskienės iniciatyva, išleidimą parėmė JAV gyvenantis „Čiurlionio“ ansamblio garbės narys Leonas Petronis, kurio žmona Danutė Petronienė – čiurlionietė, solistė, taip pat „Čiurlionio“ ansamblio garbės narė. Leidinyje surinktos visos A. Mikulskio giesmės, ir tos, kurių nebespėjo užbaigti. Pagal jo sukurtas giesmių „Sveika Marija“ ir „Už mirusius“ melodijas galutinį harmoninį piešinį vyrų chorui užbaigė Los Angeles gyvenęs kompozitorius Bronius Budriūnas. Visų giesmių vargonų palydą iš tautinių instrumentų partitūros, fortepijono akompanimento ar choro partijų parengė kompozitorius Valentinas Bagdonas.

Alfonsas Mikulskis. Jėzau, Jėzau, ateiki pas mane.
Vilnius: Lietuvos muzikų rėmimo fondas, 2001, p. 4.

REGĖJAU VERSMĘ

2003 metų pabaigoje tarp nemažo pluošto muzikinės tematikos knygų ir gaidų leidinių muzikų dėmesį patraukė Juozapo Kairio (g. 1938) du solidūs, daugiau kaip po 100 puslapių, bažnytinės muzikos kūrinių chorui sąsiuviniai „Regėjau versmę“*, kuriuos sudarė Juozas Bazys, redagavo Tamara Blažienė, maketavo Giedrius Svilainis, o Lietuvos aklųjų ir silpnaregių sąjungos bei Katalikiškojo Prano Daunio fondo lėšomis išleido Lietuvos aklųjų biblioteka (išspausdino UAB „Biznio mašinų kompanija“ Vilniuje). Tiesa, egzempliorių skaičius nenurodytas, bet, reikia manyti, jų pakaks visiems Lietuvos atlikėjams, kurių dėmesys neretai nukrypsta ir į šią susikaupimo bei apmąstymų sferą, juolab kad tai anksčiau ar vėliau paliečia kiekvieną iš mūsų.

Su nepaprasta pagarba ir žavesiu vartau šiuos J. Kairio kūrybos puslapius ir nesuvokiu, negaliu aprėpti to, kad jis, pats būdamas neregys, nuolat, visą laiką kažką dirbęs kaip tarnautojas, kuriam rūpėjo Lietuvos aklųjų ir silpnaregių sąjungos muzikinių kolektyvų organizaciniai reikalai, yra išgyvenęs nepaprastai daug susikaupimo valandų, visą tai „išguldęs“ ant gaidų popieriaus lapų. Tai ne tik atskiros giesmės („O, Kristau, šaukiamės Tavęs“, „O, amžinybės Viešpatie“, „Marijos vardas“, „Už tuos, kurie jau baigė žemės kelią“, „Regėjau versmę“, „Apšlakstyk mane“), bet ir stambūs cikliniai kūriniai – keturiolikos dalių *Requiem*, penkių dalių Mišios a-moll ir devynių dalių kantata „Stovi motina skausminga“. Tai galėčiau pavadinti žygdarbiu, kurį įvykdyti gali tik talentingas ir nepaprasto sutelktumo visą gyvenimą siekęs ir siekiantis žmogus kūrėjas. Tiesa, šių leidinių viršelius puošia ne tik J. Kairio nuotraukos, bet ir jo autobiografinis pasakojimas, kuris leidžia daug ką suvokti. Daug ką atskleidžia ir jo prisipažinimas, kad „poreikį komponuoti muziką jaučiu. Tai darau savo malonumui, įvairių kolektyvų vadovų ir

atlikėjų prašomas...“ O tai, kad daugelis šių kūrinių yra atliekami, įrašyti į garso kasetes, tik patvirtina, jog kompozitorius visa tai atliko iš širdies, giliai išgyvendamas kiekvieną liturginio ar poetinio teksto eilutę, vaizdą, nuotaiką, prasmę. Tai patvirtina ir chorinių partitūrų įvairovė, solinės atskirų balsų partijos, vargonų ar fortepijono akompanimentas, harmonijos spalvos.

Taip pat norisi pasidžiaugti tuo, kad šis dviejų sąsiuvinių „Regėjau versmę“ leidinys leidžia geriau pažinti ir patį kūrėją – dainininką, tarsi suaugusį su „Vilniaus“ choru, kuris buvo ir yra ne tik vienas nuoširdžiausių J. Kairio chorinės muzikos puoselėtojų, bet ir šių partitūrų atsiradimo įkvėpėjų ir skatintojų. Taigi, imdami į rankas naujuosius J. Kairio kūrybos leidinius, dar geriau susipažįstame su gyvenimo peripetijomis ir tuo, kad išgirdęs pirmuosius jo kūrinius poetas Antanas Jonynas paragino „kuo daugiau komponuoti“, o nuolatinis ir ilgametis darbas Lietuvos aklųjų ir silpnaregių sąjungoje prisidėjo ne tik „prie Lietuvos neregiams naujo choro artisto profesijos atsiradimo“, bet ir kompozitoriaus profesijos sublizgėjimo.

Tad nuo šiol žinokime, kad yra išleisti du J. Kairio bažnytinės muzikos chorui „Regėjau versmę“ sąsiuviniai, jais naudokimės ir tarkime ačiū visiems, kas padėjo atversti plačiajai visuomenei subtilius, nepaprastai jautrius jų autoriaus muzikinius išgyvenimus.

**Juozapas Kairys. Regėjau versmę. Bažnytinės muzikos kūriniai chorui. I, II. Vilnius: Lietuvos aklųjų biblioteka, 2003.*

„Muzikos barai“, 2004 balandis–gegužė, Nr. 4–5 (315–316), p. 35.

NAUJOJE KNYGOJE – IŠKILIŲ ASMENYBIŲ GYVENIMAS

Džiugu, kad nuo profesorės habilituotos daktarės Ritos Aleknaitės-Bieliauskienės darbo stalo pas skaitytoją nuolat atkeliauja vis naujos knygos, ryškinančios Lietuvos kultūros, profesionalaus meno šimtmečio žingsnius. Juk ši sritis yra Lietuvos pasididžiavimas, kurio, atrodo, niekada ir nepervertinsime, o norinčių ir galinčių ją tyrinėti nėra daug. Aprėpti kad ir netolimą praeitį, kuri vis

tolsta, apsinešdama laiko dulkėmis, ne taip dažnai sulaukia entuziastų dėmesio, nes reikalingas ilgametis pasišventimas. O R. Aleknaitė-Bieliauskienė tuo gyvena jau ne vieną dešimtmetį. Tarp jos darbų – parengta solidi knyga „Dainius Trinkūnas. Variacijos viena tema“ (2003), kurią išleisti iniciatyvą parodė Lietuvos muzikų rėmimo fondas, ir „Leonas Baltrus per pasaulio scenas“ (2004), ir „Susitikimai su praeitimi. Jonas Urba“ (2007), ir „Jonas Jocys: gyvenimas scenoje“ (2009), ir „Vytautas Laurušas: gyvenimo realybės ir kūrybos interpretacijos“ (2009), ir „Teatro uždangą praskleidus. Jonas Alekna“ (2010), ir „Vaikas, nusileidęs iš dangaus. Vygando Telksnio asmenybės fenomenas“ (2012), ir „Dainuoti!“ (apie profesorę Ireną Laurušienę, 2014), ir... Dar daug šios autorės knygų, knygelių būtų galima suminėti, nes jai rūpi visi Lietuvos kultūros keliai ir keleliai. Čia jau jai galima lietuviškai pavydėti. To tikrai mokame. Bet geriau mokėkime džiaugtis!

Ir štai visai neseniai į rankas paėmėme naują R. Aleknaitės-Bieliauskinės knygą „Iškilūs XX a. Lietuvos atlikėjai ir pedagogai Aleksandras Livontas ir Olga Šteinberg“*. Ne šiaip knygą ar knygutę, bet solidžią 320 puslapių monografiją su nepaprastai plačiais žvilgsniais į šias asmenybes supusią aplinką, išguldytą kiekvienam skaitytojui suprantamu tonu, kalba. Čia kaip tik ir galima džiaugtis, kad autorė knygos puslapiuose skaitytoją nuveda į netikėčiausias, mažai kam žinomas situacijas, kurių variacijos ir parodo, kokia įvairi ir turtinga buvo ir yra muzikinė aplinka. Gal ir nieko nuostabaus, jei patys mūsų tautiečiai, Lietuvoje gimę ir užaugę kuria tą kultūrinę aplinką. Tuo tarpu vartydami naująją knygą, skaitydami puslapį po puslapio, suvokiame, kad A. Livontas ir O. Šteinberg pokariu atvykę į Lietuvą, įgyvendino titanišką pasišventimą, kad vėliau būtų pavadinti ir vadinami savais. To nusipelnė ne mielais akių žvilgsniais ar kokių nors malonių komplimentų žarstymu, bet

nuoširdžiu, tikru gyvenimu Lietuvos muzikinei kultūrai, jos puoselėjimu, tyru kuriamuoju darbu, kad būtų plačiai propaguojama lietuvių kompozitorių muzika, ne tik anksčiau parašyta, bet ir anuo metu naujai kuriama. Ir visa tai darė su stebėtinu pasišventimu, tikru atlikėjo nuoširdumu.

Pati autorė šios knygos įžangoje prabyla: „Kaip sakė Šolom Aleichemas, knygos likimas panašus į žmogaus likimą. Kol ji pamato pasaulį, jai tenka daug iškentėti, pereiti septynis pragaro ratus. Knyga augo iš pasąmonės klodų, prikeliant buvusį gyvenimą, iš žmonių atminties sodų, rašto išminties, įvykių liudijimų. Puslapis po puslapio, skyrius po skyriaus. Norėtųsi, kad taip ji būtų ir skaitoma."

Tuo palinkėjimu vadovaudamasis ir verčiau puslapį po puslapio, daug ko naujai sužinodamas, daug ką ir pats matęs, jautęs ir išgyvenęs, nes nuo 1957 metų, kai daugiau kaip dešimtmetį A. Livontas ir O. Šteinberg (sulietuvintai vadinta Šteinbergaite) Lietuvos muzikinėje dirvoje jau buvo įsitvirtinę, sekiau ir žavėjausi dažnu jų kūrybinio pasireiškimo švytėjimu. Ir ši nauja knyga atgaivina daug prisimiršusių faktų, o ir nežinomų momentų iš šių abiejų darbštuolių gyvenimo. Kaip gi nesižavėti, kad iš Maskvos atvykęs A. Livontas Kauno teatro orkestre grojo visas smuiko, o ir smuiko solo partijas, kad per muzikavimą balete „Sužadėtinė" suartėjo ir su kompozitorium bei dirigentu J. Pakalniu. Ir skaitant šią knygą galima pajusti, kad A. Livontas inspiravo daugelio lietuvių kompozitorių naujų kūrinių smuikui atsiradimą, kurių smuiko partijos redaktorius ir atlikėjas jis buvo (nematomas redaktoriaus darbas ne kartą buvo užmirštas pažymėti išleistuose leidiniuose ir, kaip pastebi knygos autorė, neretai sukeldavo bereikalingų kivirčų).

Ypač daug širdies išgyvenimų A. Livontas išreiškė atlikdamas E. Balsio Antrąjį koncertą smuikui ir orkestrui, kurio pirminį variantą, kaip Koncertino smuikui ir fortepijonui, 1957 metų rudenį tuometinės Lietuvos valstybinės konservatorijos Didžiojoje salėje jis atliko su pianistu Aloyzu Končiumi. Ir taip jau, matyt, buvo lemta, kad su Eduardo Serovo diriguojamu orkestru šis kūrinys buvo paskutinis A. Livonto kūrybinėje biografijoje. O kiek

tokių ir panašių momentų R. Aleknaitė-Bieliauskienė atskleidžia šioje knygoje, nes abiejų – A. Livonto ir O. Šteinberg – gyvenimai buvo atiduoti didžiajai muzikai, juk jie abu geranoriškai brandino ne tik lietuvių kompozitorių kūrybą, bet ir ugdė būsimąją Lietuvos atlikėjų – smuikininkų ir pianistų – kartą. Tai knygoje vaizdžiai išryškinta, pasitelkiant ir šių atlikėjų prisiminimus.

Su didžiuliu susidomėjimu perskaitęs šią knygą, kuri atgaivino nemaža gerų prisiminimų, linkėčiau ją skaityti ir jauniausios kartos atlikėjams, kad nenutrūktų begaliniai prasminga ir turtinga muzikos atlikimo gija. Juk gyvenimas nesibaigia šia diena, jaunųjų atlikėjų nūdiena. Privaloma žinoti ir praeitį, kuri yra pamokanti.

Kad R. Aleknaitės-Bieliauskinės knyga „Iškilūs XX a. Lietuvos atlikėjai ir pedagogai Aleksandras Livontas ir Olga Šteinberg“ išvydo dienos šviesą, turėtume būti dėkingi pagrindiniam monografijos rėmėjui Geros valios fondui ir, kaip pažymi autorė, „geranoriškiems šio darbo rėmėjamas: Muzikų rėmimo fondui, Stasio Vainiūno namams, Lietuvos teatro, muzikos ir kino muziejaus, Lietuvos literatūros ir meno archyvo darbuotojams, Romo Kuprevičiaus fondui, paslaugiems profesionalams, knygos dizaineriui Gediminui Ruzgiui.“

Taigi, imkime ir skaitykime, nuolat vartykime šią knygą, kad būtume kiekvienas dvasiškai turtingesnis.

* *Rita Aleknaitė-Bieliauskienė. Iškilūs XX. a. Lietuvos atlikėjai ir pedagogai Aleksandras Livontas ir Olga Šteinberg. Vilnius: LMRF, 2017. 320 p.*

„Muzikos barai“, 2017 spalis, Nr. 9–10 (476–477), p. 39.

APIE IŠKILIUOSIUS

Rugsėjo 26 d. Vilniuje, Žydų bendruomenės J. Heifetzo salėje ir spalio 24 d. Lietuvos mokslų akademijos Didžiojoje konferencijų salėje buvo pristatyta profesorės, habil. dr. Ritos Aleknaitės-Bieliauskienės monografija „Iškilūs XX a. Lietuvos atlikėjai ir pedagogai Aleksandras Livontas ir Olga Šteinberg“*, 320 puslapių gausiai

iliustruota knyga, kurią išleido Lietuvos muzikų rėmimo fondas, o spausdino Socialinė įmonė UAB „Spaudmeta“.

Taigi, iš monografijos autorės sulaukėme dar vieno prasmingo žvilgsnio į Lietuvos muzikinio gyvenimo praeitį, kuri dažnam kultūrininkui, o ypač jaunosios kartos muzikui yra menkai pažįstama. Čia norėčiau priminti mūsų įžymiojo režisieriaus Juozo Miltinio žodžius, kuriuos padiktavo išanalizuota patirtis: „Eidamas į priekį, nieko nepamatysi, tik atsigręždamas atgal...“ Tad, ar mokame atsigręžti, ar mokame pasinaudoti ta praeities patirtimi, kuri augintų kiekvieną jauną asmenybę? O Rita Aleknaitė-Bieliauskienė ateina į pagalbą kiekvienam smuikininkui ir pianistui, kurie turėtų pajusti, deja, dar netolimos praeities svarbą mūsų dabarčiai ir ateičiai. Beje, ir muzikos tyrinėtojams, muzikos mylėtojams arba norintiems ją pamilti šis darbas yra nepaprastai reikšmingas, nes atveria daug unikalių praeities momentų, ne taip dažnai patenkančių į mūsų akiratį.

A. Livonto ir O. Šteinberg atvykimas į pokario Lietuvą negali būti politizuojamas. Į Kauną, o vėliau į Vilnių atvyko jie ne kieno nors paraginti. Atvyko savo noru tam, kad galėtų laisvai muzikuoti, koncertuoti. Ir tai darė su nepaprastu entuziazmu. Ir grojo iki tol nepažįstamų kompozitorių muziką, kompozitorių, su kuriais greitai suartėjo ir tapo bendraminčiais, puoselėjant Lietuvos muzikinę kultūrą. Tarp tų kompozitorių galima minėti J. Pakalnį, S. Vainiūną, B. Dvarioną, J. Karosą ir kitus. Vėliau į šią kompozitorių bendriją įsiliejo E. Balsys, V. Klova, V. Barkauskas... Su jais bendradarbiaujant atsirado neblėstantys lietuviškos muzikos šedevrai, kurie tebepuošia atlikėjų programas ir dabar. Tai pajuntame skaitydami šią naująją R. Aleknaitės-Bieliauskienės knygą.

Kaip pedagogai, ir O. Šteinberg, ir A. Livontas, išaugino gražų Lietuvos atlikėjų žiedą. Tai jie darė kaip vyresnieji savo ugdytinių kolegos. Antai, A. Livontas savo kūrybinę patirtį perdavė ir smuikininkui R. Katiliui, kurį, kaip atlikėją, augino nuo jaunų dienų. Kartą, po vieno jo koncerto į „Vakarines naujienas“ parašiau straipsnelį. Ir taip jau nutiko, kad netrukus Nacionalinės M. K. Čiurlionio menų mokyklos vestibiulyje atsitiktinai susitikome visi trys. Pro-

fesorius buvo labai laimingas, kad atkreiptas dėmesys į mokinio muzikavimą. Tai jis išsakė tikėdamas, kad ir toks dėmesys jaunam atlikėjui padeda jį auginti.

A. Livonto ir O. Šteinberg gyventa epocha Lietuvoje yra nepaprastai reikšminga, nes jie į gyvenimą išvedė ne vieną ryškų, nevienadienį opusą, juos neretai atlikdavo ne tik įvairiose koncertų salėse, bet ir per Lietuvos televiziją, kurioje neretai svečiuodavosi. Tad, malonu, kad naująją knygą turtina ir kompaktinė plokštelė, kurios išleidimą rėmė Nacionalinė M. K. Čiurlionio menų mokykla. O joje tilpo jų atliekami M. K. Čiurlionio trys preliudai (smuikui ir fortepijonui aranžavo A. Livontas ir O. Šteinberg), taip pat J. Gruodžio Sonata smuikui ir fortepijonui d-moll, E. Balsio Dramatinės freskos (dirigentas J. Domarkas). Be abejo, būtų buvę įdomu matyti ir jų atskirai, su kitais muzikais atliktus kūrinius, juk, pavyzdžiui, su B. Vasiliausku A. Livontas į plokšteles yra įrašęs J. Pakalnio Didyjį adagio iš baleto „Sužadėtinė", J. Karnavičiaus Du kaprisus, V. Klovos Noktiurną ir Preliudą...

R. Aleknaitė-Bieliauskienė patarė knygą skaityti „puslapis po puslapio, skyrius po skyriaus". Iš tiesų, juk tai padeda geriau išgyventi tuos momentus, kurie aprašomi monografijoje. Štai ir šių eilučių autorius, leisdamasis į knygos skaitymo maratoną, rado įdomiausių faktų, prie kurių praeityje teko savotiškai prisiliesti. Štai, 28 puslapyje rašoma apie Vilniuje gimusią pianistę Nadią Reisenberg, o tolimesniame puslapyje ir apie jos sūnų muzikos kritiką Robertą Shermaną, kuris Vasario 16-osios proga Niujorke vis rengdavo laidas apie lietuvių muziką. Su grupe bendradarbių jis lankėsi Lietuvoje, tačiau antrą kartą į sovietinę Lietuvą nebuvo įleistas. Taigi, pimosios šių amerikiečių viešnagės metu Lietuvos kompozitorių sąjungos atsakingojo sekretoriaus kompozitoriaus Valentino Bagdono prašymu buvau pakviestas svečius supažindinti su tuomete lietuvių kompozitorių kūryba. Gal buvau perdaug atviras ir pasakiau, matyt, perdaug teisybės, kad šiems lietuviškos muzikos bičiuliams antrą kartą buvo užtrenktos durys.

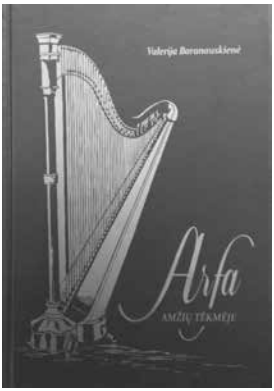
Ši monografija – ne romanas, kurį perskaičius galima ilgesniam laikui padėti į knygų lentyną. Tai istorinė studija. Jos aprašo-

mus įvykius vis norisi naujai išgyventi, juolab kad šios dvi asmenybės – Aleksandras Livontas ir Olga Šteinberg – vertos būti mūsų kasdieniame gyvenime.

** Rita Aleknaitė-Bieliauskienė. Iškilūs XX. a. Lietuvos atlikėjai ir pedagogai Aleksandras Livontas ir Olga Šteinberg. Vilnius: LMRF, 2017. 320 p.*

„Santara“, 2017. Žiema, 141/142, p. 58–60.

PRATARMĖ

Ne taip jau paprasta aprėpti muzikos kelius ir kelelius, kurie yra ilgi ir vis tolstantys į praeitį. Tad kiekvienas muzikas, jei jam rūpi savoji sfera, privalėtų ateinančioms kartoms palikti savąjį žvilgsnį, kad tie keliai ir keleliai nebūtų užpustyti, kad būtų pamatomi tie žiburėliai, kurie švietė praeityje ir teikia kūrybinių galių būsimoms kartoms. Todėl imdamas į rankas Valerijos Baranauskienės darbą apie arfą*, kuri šios knygos autorę lydi visą prasmingą jos gyvenimą, pajuntu naujų žinių antplūdį, galėsiantį praturtinti kiekvieno muziko dvasinį pasaulį. Juk ir tie istoriniai faktai, tie trupinėliai iš įvairiausių šaltinių buvo surankioti per ilgą laiko tarpą. Dabar jie visiems skaitytojams, o ir šio instrumento gerbėjams atskleis instrumento tobulėjimo ir tobulinimo gaires, leis kiekvienam pajusti tą sudėtingą arfos kelią iki šių dienų, kada beveik kiekviena tauta gali didžiuotis ir didžiuojasi savais arfininkais, muzikos arfai kūrėjais. Visa tai V. Baranauskienė savo įžvalgomis, žinoma, remdamasi įvairių šalių menotyrininkų, istorikų tyrinėjimais, pateikia kondensuotai ir raiškiai, pasitelkdama ir turtingą vaizdinę medžiagą.

Neabejoju, kad Lietuvos skaitytojas savo gimtąja kalba ras įspūdingų žinių apie arfos kelią per įvairias Europos, Azijos, Af-

rikos, Amerikos žemynų valstybes, kuriose šis instrumentas buvo žinomas prieš tūkstančius metų. Net tokios mums tolimos šalys, kaip Birma, Egiptas, Graikija, Palestina, Izraelis arba Airija, Prancūzija, Rusija, JAV ir kitos valstybės išsaugojo savų pėdsakų apie arfos plitimą ir tobulėjimą. Net ir Lietuvoje, Z. Slaviūno-Slavinsko teigimu, muzikos lankas „galėjo nuvesti prie arfos“ išradimo ir „tuo būdu pasidaryti pirminę arfą“.

V. Baranauskienės darbas vertingas ne tik koncentruotu arfos, kaip muzikos instrumento, istorinės praeities nušvietimu. Mums gi ypatingai svarbu, kad autorė plačiai aprėpia ne tik arfos kelią į Lietuvą, bet ir pristato arfininkus – šio instrumento atlikėjus bei pedagogus. Juk nūdienos muzikinio pasaulio dalyviui nedaug kas besako, kad kompozitoriai kunigaikštis Antanas Henrikas Radvila, Mykolas Kleopas Oginskis grojo šiuo instrumentu, kad garsusis filosofas ir rašytojas Vydūnas puikiai skambino arfa, kad šis jo instrumentas buvo surastas Estijoje ir padovanotas Kintų Vydūno kultūros centrui. Ši knyga primena ir Unę Babickaitę-Graičiūnienę, kuri prieškario metais vienintelė Kaune turėjo arfą ir šį instrumentą iš jos skolindavosi Berta Berkavičienė muzikavimui Kauno Valstybės teatro orkestre, kad Lietuvoje muzikavo arfininkės Natalija Sibor, Irina Dandre-Gusinskaja, daug nusipelniusios arfos populiarinimui. Svarios medžiagos šioje knygoje randame ir apie profesorę Liudmilą Chetagurovą, kuri Lietuvos valstybinėje konservatorijoje (dabar Lietuvos muzikos ir teatro akademija) išugdė visą būrį arfininkių. Jos ir dabar tęsia Mokytojos darbą ne tik Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje, bet ir Nacionalinėje M. K. Čiurlionio menų mokykloje, kitose muzikinio švietimo įstaigose.

Malonu, kad V. Baranauskienė paliečia ir procesą, kuris liudija Lietuvos kompozitorių dėmesį šiam instrumentui, juk kadaise garsėjęs arfų trio grojo B. Dvariono, K. Kavecko, P. Dikčiaus kūrinius, o arfai solo reikšmingų opusų sukūrė Vladas Švedas, Vytautas Barkauskas...

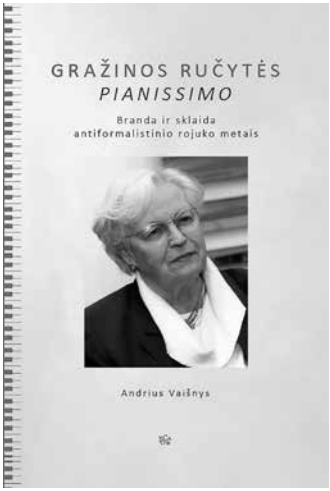
Knygos autorė skaitytojus pamalonina ne tik išraiškinga faktologine medžiaga, bet ir įvairių poetų eilėmis apie arfą. Čia visų pirma minėtinas Vladas Nausėdas, sukūręs „Kanonus Vydūnui“,

bet ir Tomas Mura (Ellis), Fiodoras Tiutčevas, Kintų vidurinės mokyklos mokytoja Eugenija Jefimovienė, sukūrusi eilėraštį „Vydūno arfa“, Petras Juodelė, Bernarda Petravičiūtė, Violeta Sagaitytė, o ir Valerija Baranauskienė.

Visa tai atveria skaitytojams naują žvilgsnį į arfą, kuri neretai vadinama karališkuoju muzikos instrumentu. O jis pastaraisiais metais Lietuvoje suskamba naujomis spalvomis, sulaukia jaunų talentingų atlikėjų dėmesio, atlikėjų, kurios muzikuoja įvairių šalių orkestruose ir su jais, savo meistriškumą tobulinančios pas garsiausius šio instrumento virtuozus.

**Kn. Valerija Baranauskienė. Arfa amžių tėkmėje. Kaunas: „Morkūnas ir Ko“ spaustuvė, 2017, p. 4–5.*

ŽURNALISTAI – Į MUZIKINĮ ARUODĄ...

Lietuvos kultūrai atmintini liks 2019-ieji, o ir 2020-ieji metai ne tik svariais muzikiniais renginiais, Lietuvos televizijos muzikinėmis apybraižomis apie mūsų šalies kompozitorius, operos solistus, chorų dirigentus, bet ir Lietuvos žurnalistų sąjungos narių parašytomis knygomis apie iškilius mūsų muzikus, kurie visą savo ieškojimais grindžiamą gyvenimą paskyrė tam, kad mūsų dienų bendrakeleivius džiugintų tik prasminga, tauri muzika, o ne menkaverčiai blizgučiai, kuriais dažnai „puošiasi“ televizijos, radijo programos, o ir spaudos puslapiai, vis trokštantys pritraukti tokio pat menko lygio žiūrovą, klausytoją, skaitytoją.

2019 metais skaitytoją pasiekė 238 puslapių Andriaus Vaišnio knyga „Gražinos Ručytės *PIANISSIMO*: branda ir sklaida antiformalistinio rojuko metais“*, kurią išleido „Vagos“ leidykla,

Ritos Aleknaitės-Bieliauskienės 304 puslapių monografija „Žiemgalos dainius Algimantas Vincentas Raudonikis“**, kurią išspausdino BALTOprint, ir Aurelijos Arlauskienės 208 puslapių knyga „Operos legenda Irena Milkevičiūtė“***, kurią 2020 metais išleido Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla. Taigi, trys Lietuvos žurnalistų sąjungos narių parašytos solidžios knygos, skirtos ypatingai ryškiai Lietuvos muzikinei kultūrai nusipelniusioms asmenybėms, kurių nuoširdaus kūrybinio darbo rezultatus nesunkiai suvokia kiekvienas profesionalaus meno gerbėjas.

A. Vaišnio knyga, kurią recenzavo profesorės Irena Uss-Armonienė, Aušra Martišiūtė-Linartienė ir Auksė Balčytienė, jau buvo prasmingai pristatyta 2020 metų vasario mėnesio žurnalo „Muzikos barai“ puslapiuose, kuriuose knygos autorius skaitytojams pateikė ne tik kelias ištraukas iš monografijos, bet ir rašo: „Vilniaus universiteto profesoriaus, žurnalisto dr. Andriaus Vaišnio knyga skirta itin dėmesingam skaitytojui, kuris turėtų susigaudyti keliuose pasakojimo sluoksniuose, suvokti, kad joje reikšminga veik kiekviena detalė, paminėtas susitikimas ar įvykis.

Kaip sako monografijos autorius, ji atsirado iš lėtų pokalbių su pianiste G. Ručyte-Landsbergiene apie jos gyvenimą tremtyje – nuo nuotykio apie ten bandytą pavogti akordeoną. Bet jam atrodė, kad būtų kur kas įdomiau įsižiūrėti į portretą moters, kurią ne vienas apibūdina kaip griežtą, beprotiškai reiklią, net valdingą asmenybę...“

Beje, pridurčiau – reiklią ne tik kolegoms, bet ir sau pačiai, aukšto profesionalumo lygio pasiekusią pianistę, koncertmeisterę, kaip teisingai jos muzikavimą su dainininku įvertino operos solistas Virgilijus Noreika, repetitorę, vadinasi, lygiavertę solistui atlikėją, su kuria buvo rengiamas muzikinis duetas. Stebėjau B. Almonaitytės ir G. Ručytės-Landsbergienės repetuojamą ukrainiečių kompozitoriaus J. Meituso vokalinį ciklą „Šeši E. Mieželaičio eilėraščiai“ ir įsitikinau, kad pianistė iki repeticijos buvo kruopščiai perskaičiusi ir išstudijavusi visą muzikinį tekstą, tad puikiai galėjo „vadovauti“ repeticijai. O ši knyga nardina skaitytoją į pokario metų skaudžius, daugeliui nepamirštamus trėmimų priminimus,

todėl parodyti begaliniai platų pianistės repertuarą, sugrįžus jau į gimtąją Lietuvą – beveik neįstengta. Maža parašyti, kad „pirmą savo kūrinių atlikimą G. Ručytei yra patikėję veik dvidešimt Lietuvos kompozitorių“ (p. 164). Bet kokie tai kompozitoriai ir kokie jų kūriniai? Tik, matyt, muzikas profesionalas galėtų suvokti išvydęs tokio kūrinio pavadinimą, jo svarbą ir atlikėjo atsakomybę. Žavėtinai kruopščiai išanalizuoti tremties padariniai ne tik G. Ručytei, bet, suvokiame, ir mūsų tautai. Knygos puslapiuose kyšo ir nemaža klaidelių, kurios atkreipia muziko profesionalo dėmesį. Daugiau kaip 10 kartų knygos puslapiuose sutinkamas klaidingai rašomas žodis „akomp**o**nuoja“, nors ne vieną kartą rašoma ir teisingai „akomp**a**nuoja“. 162 puslapyje tilpusioje 1971 metų nuotraukoje į mus žvelgia ne Irena Jasiūnaitė, bet Genovaitė Jasiūnaitė, kaip ir 217 puslapyje tarp atlikėjų yra ne Laima Domeikaitė, bet Laima Domikaitė. 78 puslapyje minima Zara Doluchanova yra ne gruzinų, bet armėnų dainininkė. Nuostabą kelia ir pavardžių transkribavimas. Visuotinė lietuvių enciklopedija nurodo, kad yra rusų rašytojas Aleksandras Gercenas, o ne Aleksandras Hercenas (p. 132, 133), rusų kompozitorius Aleksandras Gedikė, o ne A. Goedicke (p. 118) ir t. t.

* * *

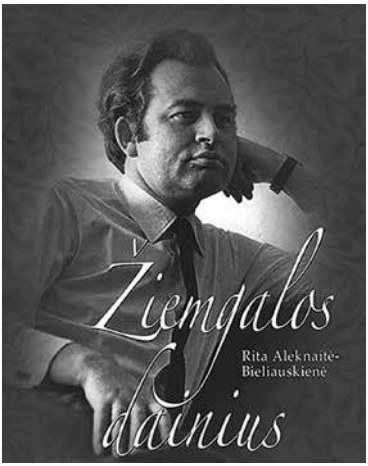
Profesorė dr. Rita Aleknaitė-Bieliauskienė, pažėrusi Lietuvos skaitytojams apie tuziną solidžių monografijų apie muzikos kūrėjus ir atlikėjus, šiuokart įtaigiai prabyla apie daugelio mūsų pamėgtų kūrinių, jų melodijų autorių A. V. Raudonikį (knygos išleidimą globojo Lietuvos muzikų rėmimo fondas, kalbos konsultantas Stasys Žlibinas, dizaineris Gediminas Ruzgys). Palydėdama į gyvenimą šią knygą, autorė prasitaria: „Rašydama apie kiekvieną savo herojų siekiu nutolti nuo schematinio kūrėjo portreto, štampų, bet pamatyti, įvertinti sociumo kontekstą, žmonių likimus lėmusias aplinkybes, rasti herojui artimą kalbėsenos tonaciją, ritmą, pasakojimo sandarą. Su kompozitoriumi kalbėjausi apie muzikos esmę. Ieškojau pretekstų visuomenei greta asmenybę bukinančių ritmų

arba į civilizacijos ateitį žvelgiančių kognityvinių muzikos raiškų pastebėti ir kitokias žmogaus jausenas galinčią išreikšti muziką...“

Įdėmiai skaitydamas, o ir daug kartų prabėgomis vartydamas šią puošniai išleistą monografiją, ar net norėdamas patikslinti kurį nors muzikinio gyvenimo įvykį bei faktą, vis pasidžiaugiu matydamas tarsi iš nebūties prikeltas nuotraukas, kurios kiekvieną kartą primena ne tik žmonių ištikimą tarnystę Lietuvai, jos muzikinei kultūrai, daug primirštų ar neišryškintų muzikinio gyvenimo puslapių, bet ir daugelį istorinių aplinkybių, kurios skaitytoją nukelia į prieškario laikus, leidžia matyti kompozitoriaus artimų žmonių tarnystę Lietuvai net darbuojantis užsienyje, Italijoje. Tenka žavėtis ir knygos autorės plačiu žvilgsniu į pasaulį, į kurį neretai krypo ir A. V. Raudonikio dėmesys. Bet jis visą savo gyvenimą, padedant poetams M. Vainilaičiui, S. Žlibinui, J. Lapašinskui, B. Dačiuliui, J. Nekrošiui, E. Selelioniui, P. Gaulei ir daugeliui kitų, dainavo ir dainuoja apie Lietuvą, kurioje išgyventi ir kurti jo „kartai teko sudėtingas, prieštaringas laikas“ (p. 53).

Tenka pasidžiaugti, kad monografijos autorės pasakojimo tonas suprantamas ir profesionalaus muzikinio išsilavinimo neturinčiam skaitytojui, vadinasi, ji skirta visiems, ypač dainos mylėtojams, kuriems savo kūrybą ir skiria Žiemgalos dainius A. V. Raudonikis. Kad ši knyga rūpestingai ir atidžiai parengta liudija ir gausus jo kūrybos išrašymas – priedai, kuriuose randame ir kompozitoriaus gyvenimo datas, apdovanojimus, autorinius leidinius, pagaliau, ir jo kūrinių sąrašą, kuriam prireikė net 32 puslapių, svarbesnes kūrinių publikacijas, bibliografiją, periodiką... Beje, monografijos pabaigoje iškalbinga yra Asmenvardžių rodyklė, kuri padeda lengviau orentuotis aprašomuose įvykiuose ar surasti vieną ar kitą personaliją. Iškalbingos ir nuotraukos iš Algimanto Raudonikio, Juozo Galkaus, Algimanto Bražinsko, atlikėjų, taip pat Ritos Aleknaitės-Bieliauskienės archyvų, o viršelį puošia Valerijaus (o ne Viktoro) Koreškovo nuotrauka.

Džiugu tai, kad pristatyti šią R. Aleknaitės-Bieliauskienės monografiją buvo ryžtasi Lietuvos Mokslų akademijos Didžiojoje salėje, kuri, deja, negalėjo sutalpinti visų A. V. Raudonikio muzikos

gerbėjų. Po poros mėnesių ši šventė buvo tęsiama Stasio Vainiūno namuose, į kuriuos atvyko ir muzikavo Joniškio Algimanto Raudonikio meno mokyklos mokiniai bei mokytojai, vadovaujami direktoriaus Vitolio Žuko.

Maloni žinia yra ir ta, kad 2020 m. Spaudos atgavimo, kalbos ir knygos dienos proga Vinco Kudirkos premija paskirta Ritai Aleknaitei-Bieliauskienei už penkis brandžius meninės publicistikos darbus: už dokumentinius filmus „Žmogus su laiko žyme. Kompozitorius Vytautas Laurušas“, „Dainos galia. Chorų dirigentas Lionginas Abarius“, „Žiemgalos dainius. Algimantas Vincentas Raudonikis“**, „Scenos ąžuolas. Jonas Stasiūnas“, taip pat ir už monografiją „Žiemgalos dainius. Algimantas Vincentas Raudonikis“.

* * *

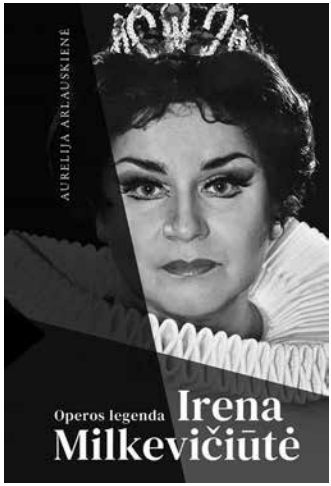
Nors ir žinodamas žurnalistės Aurelijos Arlauskienės literatūrinius sugebėjimus, įdėmiai skaitęs jos knygą „Tomas Šernas: vakar buvo rytoj“, su savotiška baime ėmiau į rankas jos naująją knygą, skirtą mūsų įžymios operos solistės Irenos Milkevičiūtės gyvenimui ir kūrybinei veiklai***, nepaprastai jautraus žmogaus, įkopusio į vokalinio meno viršukalnes, nušviesti. Apie šią asmenybę rašant, kai kas gali ir nepajausti tokio žmogaus dvasinės šilumos ir išgyvenimų įvairovės. Tačiau su nepaprastu dėmesiu įnikus į šią knygą, skaitant puslapį po puslapio, abejonės nyko ir galėjau žavėtis, jog autorės tekstai ir operos solistės gyvenimo tarpsniai, daugelį metų stebėti iš šalies ir gerai pažinti, tarsi susilydė į puikų derinį. Nuoširdžią pasakojimo tėkmę puikiai ryškina I. Milkevičiūtės mintys, paženklintos raudona spalva. Tą išraiškingą operos

solistės gyvenimo, o ir kūrybinių darbų įvairovę puikiai analizuoja pagrindiniai knygos skyriai „Irena“, „Primadona“ „Profesorė“ ir „Kolegos“, taip pat žinios apie Irenos Milkevičiūtės kūrybinį kelią, literatūros ir šaltinių sąrašas, žiniasklaida apie Ireną Milkevičiūtę.

Čia galėčiau pasidžiaugti profesorės ugdytinių Eglės Stundžiaitės, Joanos Gedmintaitės, Sandros Janušaitės, Aušrinės Stundytės, taip pat kolegų profesorių Giedrės Kaukaitės, Vytauto Juozapaičio, Edvardo Kaniavos, Vladimiro Prudnikovo ir kitų, bei koncertmeisterės Ramintos Gocentienės šiltais žvilgsniais į profesorės I. Milkevičiūtės pedagoginio darbo subtilybes, leidusias daugeliui sublizgėti operos scenoje. O kur dar I. Milkevičiūtės duktė Asmik Grigorian, išaugusi motinos dainavimo klasėje ir tapusi geriausia pasaulio operos soliste. Ji sako: „Turiu mamą, iš kurios paveldėjau begalinį dosnumą ir užuojautą. Ji negali praeiti pro žmogų, kuriam negera, visą gyvenimą visus užjaučia, padeda, maitina, atiduoda be jokio išskaičiavimo. Ir aš tą turiu. Manau, kad tai viena gražiausių mano charakterio savybių, už kurią esu nuoširdžiai dėkinga mamai“.

Skaitydamas puslapį po puslapio, žavėjausi ne tik tauria profesorės I. Milkevičiūtės asmenybe, jos ypač ryškiais ir įspūdingais švytėjimais žymiausiose pasaulio operos scenose, nuoširdžiu, jautriu A. Arlauskienės minčių dėstymo tonu, radau ir ne vieną abejotiną momentą. Antai, 98 puslapyje rašoma: „*Subrandintą operos teatro idėją realizavo 1929 metų sausio 29 d. įkurtos Lietuvių meno kūrėjų draugijos Operos taryba, tais pačiais metais įsteigusi Operos vaidyklą...*“ Prieš pusę šimtmečio aplankius Kaune Operos vaidyklos narį Vincą Marcinkų, pirmojoje „Traviatoje“ dainavusį Gastoną, o ir sekretoriavusį Operos vaidyklos tarybos posėdžiuose, išsikalbėjus jis minėjo 1920 m. sausio 29 d. Tai gal čia tiesiog korektūros klaida? Taip pat nemaža nelygumų galima rasti ir rašant įvairias pavardes. Net jau minėta A. Grigorian rašoma ir A. Grigorjan (žiūr. Pavardžių rodyklė, p. 203). Nepagalvota ir apie užsienio kompozitorių pavardžių rašybą. Vienur jos nesulietuvintos, kitur lietuvinamos. Dvejonių kelia 115–116 puslapiuose parašyta, jog Auklės vaidmenį I. Milkevičiūtė atliko Aleksandro

Puškino operoje „Eugenijus Oneginas“. Tuo tarpu visi žinome, kad A. Puškinas muzikos nerašė, o operos muziką sukūrė kompozitorius. Ir režisierė D. Ibelhauptaitė 151 puslapyje patvirtina, kad 2011 m. Auklės vaidmenį I. Milkevičiūtė atliko P. Čaikovskio operoje „Eugenijus Oneginas“, žinoma, sukurtą pagal A. Puškino to paties pavadinimo eiliuotą romaną. Čia jau akmenėlis į redaktorės darželį.

Beje, įdėmiai perskaitęs šią knygą, išgyvenau monografijos autorės A. Arlauskienės ir profesorės I. Milkevičiūtės dvasinio pasaulio raiškos nepaprastą derinį, kuris padeda skaitytojui išjausti kiekvieną solistės gyvenimo momentą, jos jautrumą, kuri tą jausmą išpuoselėjo nuo pat jaunų dienų skinantis kelią į išsvajotą muzikos pasaulį, ne konkuruojant su aplinkiniais, bet tik daug dirbant. Iki šios knygos pasirodymo tą profesorės I. Milkevičiūtės ypatingą jautrumą gal ir ne visi suvokėme, bet jautėme jos didžią talento galią, vokalinį meistriškumą, sušildytą jos nepaprastu dvasingumu ir, žinoma, džiaugėmės, kad nepaliko Lietuvos, nors buvo kviečiama darbuotis ir į kitas šalis. Ir dėlto ji yra Lietuvos operos legenda.

Už tokį svarų Lietuvos muzikinio gyvenimo, jo talentingų kūrėjų ir atlikėjų atšvaitą knygose žurnalistams galiu tarti tik nuoširdų AČIŪ.

* *Andrius Vaišnys. Gražinos Ručytės PIANISSIMO: branda ir sklaida anti formalistinio rojuko metais. Vilnius: „Vaga“, 2019. 238 p.*

** *Rita Aleknaitė-Bieliauskienė. Žiemgalos dainius Algimantas Vincentas Raudonikis. Vilnius: BALTOprint, 2019. 304 p.*

*** *Aurelija Arlauskienė. Operos legenda Irena Milkevičiūtė. Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2019. 208 p.*

Almanachas „Žurnalistika 2020 (I)“. Vilnius: LŽS, NŽKA, 2020, p. 109–113.

RAŠINIAI SPAUDOJE ĮVAIRIOMIS KALBOMIS

דער פאקעל האָט אויפגעלויכטן אין ווילנע

ФАКЕЛ, ЗАЖЖЕННЫЙ В

VILNIUJE ĮŽIEBTAS DEGLAS

1992 m. birželio Nr. 6

Vaclovas JUODPUSIS

Prieš keliolika ar kelerius metus Lietuvoje surengti žydų profesionaliosios muzikos festivalį būtų buvę utopiška. Net ir pagalvoti apie tokią šventę būtų buvę nusikaltimas. Todėl niekas ir negalvojo. Geriau buvo eiti pavėjui, propaguoti vadinamąją tarybinę muziką ir viską daryti jos vardan. Bet pastarųjų metų permainos Lietuvoje tarsi sugrąžino čia gyvenančius žmones į Nepriklausomos Lietuvos laikus, kada sėkmingai darbavosi įvairiausių tautybių muzikai. Juk antrąjį, trečiąjį, ketvirtąjį dešimtmetį Lietuvoje dirbę žydų muzikai Izaokas Vildmanas-Zaidmanas, L. Hofmekleris, Stupeliai, D. Dolskis ir kiti buvo, yra ir bus Lietuvos muzikinės kultūros pasididžiavimas. Nugramzdinti į buitinius nepriteklius, net ir nesitikėjome, jog taip greitai pakelsime akis ir pažvelgsime, kas gi vyksta aplinkui, greta, kas gali įvykti, jeigu to tikrai panorėsime. Tikriems lietuviams būdinga tolerancija leido greitai įgyvendinti sumanymą surengti Pirmąjį tarptautinį profesionaliosios žydų muzikos festivalį (IV. 26–V. 6), sumanymą, kuris atsirado po kompozitoriaus A. Šenderovo apsilankymo Izraelyje, po susitikimų su profesoriumi J. Dorfmanu, pastarojo viešnagės ir autorinio koncerto Vilniuje, po užsimezgusių gražių bendradarbiavimo ryšių su Lietuvos nacionalinės filharmonijos generaliniu direktoriumi G. Kėvišu. Šis festivalis būtų įvykęs prieš metus, jei ne Irako karinė agresija prieš Kuveitą ir įtampa Artimųjų Rytų regione, jei ne tragiškieji sausio įvykiai Vilniuje.

Festivalio programa labai plati – buvo numatyta per 20 koncertų, mokslinės konferencijos, pranešimai, pokalbiai, parodos ir kita. Neatvykus Jeruzalės Didžiosios sinagogos vyrų chorui, Latvijos nacionaliniam simfoniniam orkestrui, Latvijos televizijos ir radijo chorui, violončelistui M. Maiskiui ir kitiems, koncertų sumažėjo. Tai, be abejo, palengvino klausytojams aplankyti dau-

giau festivalio renginių. Tiesą pasakius, ne specialiai į festivalį atvykusiam buvo tiesiog neįmanoma aprėpti visą jo programą: maža pasakyti, kad ji buvo turtinga – buvo grandiozinė ne tik savo skaičiumi, bet ir turiniu, garsiais kompozitorių, atlikėjų vardais. Todėl malonu, kad ypač kūrybiškai į šį festivalį reagavo Lietuvos radijas: iš įvairių informacijų, reportažų arba net koncertų įrašų klausytojai galėjo susidaryti nuomonę apie šią žydų muzikos šventę. Ir tie, kurie domėjosi festivalio koncertais, ir tie, kurie nesuspėjo į visus koncertus, išsamių žinių ir skambėjusios muzikos įrašų sulaukė per radiją. Beje, Lietuvos radijas įrašė visus koncertus, todėl galima džiaugtis, kad šio festivalio aidai bus girdimi ilgai ilgai ir mes geriau pajusime žydų muzikos koloritą, kuris mums ne visada buvo suvokiamas. Girdėtos ir skambančios žydų estradinės melodijos, manyčiau, perteikia tik tam tikrą žydų tautinės muzikos atspalvį, todėl ypač laukiami buvo žydų ansamblių pasirodymai – tokie kaip trio „Ainambra“ iš JAV, pateiktas tradicinės žydų sefardų muzikos koncertas, arba kantorių muzikos ir žydų dainų koncertas, surengtas J. Barry iš JAV, taip pat vakarai Vilniaus sinagogoje.

Turime atvirai prisipažinti, kad daugelio žydų profesionaliosios muzikos autorių pavardes festivalio dienomis išgirdome pirmą kartą. Tiesa, kai kurių žydų kilmės kompozitorių – A. Kreino, M. Vainbergo, A. Schönbergo, G. Mahlerio – kūryba buvo žinoma. Prie pastarųjų dar galėtume priskirti ir J. Dorfmaną, kurio muzikos savo repertuare turi ne vienas Lietuvos atlikėjas, o žymusis smuikininkas R. Katilius jo, taip pat A. Šenderovo bei kitų opusus jau yra grojęs ir Izraelyje.

Iškilminga festivalio pradžia buvo paženklinta nauju J. Dorfmano kūriniu – vokaline chorine orkestrine kompozicija „A Cantillorio“, jos pasauline premjera, kūriniu, parašytu festivalio užsakymu. J. Dorfmano partitūra paliko monumentalaus kūrinio įspūdį. Tai reikšmingas šio kūrėjo darbas. Tuo pat metu dėl publikai nepaaiškintų priežasčių nenuskambėjo kai kurios šio opuso dalys. Manyčiau, tai pakenkė jo dramaturgijai ir neleido pajusti kūrinio visumos. Pasigedome ir prasmingų šio kūrinio dalių pavadinimų programėlėse, visiems nepakako ir kūrinio anotacijų, taip reika-

A. Šenderovas ir J. Dorfmanas

lingų pirmajai pažinčiai su nauju kūriniu. O viso kūrinio sumanymas žavus – tai pasakojimas apie žmogaus likimą žemėje. Jo įprasminimo ėmėsi Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras, Kauno valstybinis, Lietuvos televizijos ir radijo kamerinis, „Ąžuoliuko" berniukų ir jaunuolių chorai, mušamųjų grupė iš Prancūzijos ir Lietuvos, skaitovai H. Devir, S. Acmonas iš Izraelio, dainininkai L. Domikaitė (Lietuva) ir B. Agejevas (Izraelis). Dirigento J. Domarko kūrybinė biografija praturtėjo dar viena pasauline premjera, jo repertuaras – dar vienu reikšmingu opusu.

Gegužės 2-oji buvo taip pat nepaprastai reikšminga – išgirdome net dvi pasaulines premjeras. Apie A. Kreino simfoninę kantatą tenorui, mišriam chorui ir orkestrui „Kadiš", J. Dorfmano iniciatyva surastą ir Vilniuje pirmą kartą atliktą, buvo daug kalbėta ir spaudos konferencijose, ir simpoziumo metu. Tai iš tiesų jaudinantis kūrinys, kaip jaudinantis ir jo kelias į estradą.

Greta šio opuso klausytojus maloniai nudžiugino kompozitorius Anatolijus Šenderovas, pateikęs savo naujausią, sakyčiau, simfoniją sopranui, bosui ir simfoniniam orkestrui „Simeni kahotam al libecha..." („Prispausk prie širdies mane kaip antspaudą..."). Neapsiriksiu pasakęs, kad tai buvo vienas ryškiausių Vilniaus festivalio momentų. Itin spalvingą ir turiningą kūrinio partitūrą

nuoširdžiai ir įtaigiai „perskaitė“ Lietuvos valstybinis simfoninis orkestras, diriguojamas G. Rinkevičiaus, E. Ben-Zvi (sopranas iš Izraelio), A. Safiulin (bosas iš Rusijos), taip pat V. Tarasovas, kuriam teko tikrai sudėtinga mušamųjų partija. Iš širdies norisi pasidžiaugti, kad kūrybinė viešnagė protėvių žemėje, gilesnė muzikinio folkloro pažintis leido A. Šenderovui prabilti nepaprasto grožio ir kiekvieną klausytoją sujaudinusia muzika. Tai įrodė ir šiltas šio kūrinio sutikimas.

Na, ir ketvirtoji pasaulinė premjera – G. Iranyi „Sudraskyti sparnai“ – buvo vienas žaviausių kamerinio choro „Cantemus“ programos numerių, pasak šio choro vadovo L. V. Lopo, vertų, kad skambėtų ir būsimuosiuose jo koncertuose.

Festivalio koncertuose gana gausiai buvo atstovaujama žydų kompozitorių kamerinė muzika: J. Engelio, A. Kreino, G. Kleino, E. Šulhofo, M. Setero, J. Dorfmano, A. Schönbergo ir daugelio kitų kūriniai. Jų klausydami, pajutome savitą spalvą, net ir pietietišką aromatą. O prie to gerokai prisidėjo ir puikūs atlikėjai iš įvairių šalių. Deja, apie atlikėjus mes buvome mažiau informuoti, gal todėl ir klausytojų reakcija ne visada buvo suprantama. Štai, prisimenu, su kokiu pasisekimu Lietuvos konservatorijos didžiojoje salėje pianistas Ohadas Ben Ari skambino Pirmojo tarptautinio M. K. Čiurlionio pianistų konkurso dienomis. Ir niekas nesitikėjo, kad po pusmečio, jau Pirmojo tarptautinio žydų profesionaliosios muzikos festivalio dienomis (IV. 27) toje pačioje salėje išgirsime skambinančią ir jo mokytoją Iriną Edelštein. Jeigu apie tai būtų žinojusi publika, čia nebūtų sutilpę visi sudomintieji.

Pirmojo tarptautinio žydų profesionaliosios muzikos festivalio dienomis vyko pokalbiai apie žydų muziką. Jie praturtino mūsų žinias, ir mūsų akiratis apie žydų muziką šiandien yra kur kas platesnis. Tad ir paskutiniąją festivalio dieną skambėjusi G. Mahlerio Devintoji simfonija (atliko Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras, diriguojamas C. Diedericho iš Prancūzijos) buvo žavus, įspūdingas pabaigos akordas, ilgam įsimenantis, kaip ir visas festivalis.

Malonu būtų, jeigu jo deglas, įžiebtas Vilniuje, niekada neužgestų ir dar daug kartų sugrįžtų į Lietuvą.

צוליב וועלכע סיבות האבן ניט נעקלונגען נעווייסע טיילן פון דעם ראזיקן אפוס. איך וואלט נעוואוסט, או אין האט נעשאדט ווין דראאמאטורגיע און ניט נעלאזן פילן די נעוואסטקייט פון דעם וועלק. פס האבן אונדז נעפעלט אריך די יוגנדלך קעפלער פון זיינע ביילן אין די פראגראמקעס. ניט פאר אלעמען האבן נעקלעקט אנאטאצייעס פון דעם וועלק, וואס אין אזוי וויכטיק ביי דער קרשטער באקאנטשאפט. אבער דער פארטראכט פון דעם נאנצן וועלק איז פארקנטיק - ראס איז א רעציטולונ וועגן טויל פון מענטשן אויף דער וועלט.

ראס וועלק צו באוויקן האט זיך נעזוכט דער ליטוישער נאציאנאלער סימפאניישער אלקעמער. דער קאוויוער מלוכה-באר. דער קאמפער-כאר פון דער ליטוישער טעלעוויזיק און ראדיא. דער ייננל- און יוגנט-כאר "אשוראיזקאל". די שלאג-אינסטרומענטן נרופע פון פראנקרייך און ליטע. די רעפטשאנארין ה.יעהיר. ס.אצמון פון ישראל. די זינגער ל.ראזיקמעס (ליטע) און כ.אנציפ (ישראל). י.ראמארקאטס שעפערישע ביגראפיע איז רייכער נעווארן מים נאך א וועלט-פרעמיע פון זיין רעפערטואר - מים נאך א וויכטיק אפוס.

דער 2-טער מאי איז אריך נעווען א וויכטיקער טאג - מיר האבן אינטערעסירט אוז צווי וועלט-פרעמיערעס. וועגן א.קרינס סימפאניש קאנצאסט פאר א טענאר, נמפישטן כאר און ארקעסטער "קריש". וועלכע איז לויט דער אינציאטיוו פון י.ראמאנצן נעפונגן נעווארן פון צוס ערשטן מאל אין וויילע אוסנעפילט נעווארן. האס סטן א סך נעריעט איף די פרעסק-קאנצערטנצן פון אינפ סימפאניס. ראס איז וויכליכער א ריינריק ווערק, וויי אויך זיין וועג איף דער עסטראדע.

ביינאנר מיט דעם ראזיקן אפוס האט דער קאמפאניטאר אנאנאלי שענרעראט רעפרעריט די צוהערער כיט זיין נייער כ'חאלט נעוואנט. סימפאניע פאר א מאפראנא, כאס און א סימפאניטן ארקעסטער "שימני כחתם על-לבך" (זרוק מיך צו צום הארצן ווי א שטעמפל"). אוך וועל זיך ניט טעוה זיין. אויב איך וועל זאנן, או ראס איז נעווען איינער פון די באריטנרי קסטע מאמענטן אויפן עסטיוואל. די פארב'יקע און ריכע פארטיטור האט האראיק און סונעסטויט "איבערגעליינט" דער ליטוישער מלוכישער סימפאניטער ארקעסטער, דיריגירט פון גרייק אויטשים. קבלן-צבי (מאראנא פון ישראל). א. מאיזליו (באס פון רוסלאנד). אוך ז.מאראמאז. וועמען עס איז אוסנעפאלן אן אמת קאמפליצירטע פארטיע פאר שלאג-אינסטרומענטן. פס פרייט מיך, או דער שפעריטער באוויך אין לאנד פון די אבות, א טיפערע באקאנטשאפט מיטן מוזיקאליטן פאלקלאר פון אייגענם פאלק האט נענעבן א מענלכקיים א.שענרראזון צו שאפן אויסרנעווינלער טיינ אן דיריניק מוזק. אוף דעם וואנט אוך קרות די וואריעטע אינמאכל פון די צוהערש.

נו, און די פערטע וועלט-פרעסיטע - נ.אריאני "אפנעהאכטע פילנלען" - איז נעווען איינ פון די באצויבערנרי קסטע נומערן אין דער פראגראם פון קאמפר-כאר "קאנצעמוס". וי פס האס זיך אינטערעסירט דער ליטער פון דעם-א כאר ל.ז.לאמאס. איז ראס וועלק וועלט, או פס וואל קלינגען אויך אין די קומענריק קאנצערטן פון אומאכבל.

אין די קאנצערטן פון פעסטיוואל איז נאנץ בריט פארטראטן נעווען די קאמפער-סוויק פון ירושלים קאמפאזיטארן: י.ענגעל, א.קריין, נ.קליין, ש.שולהאף, מ.סעמער, י.ראזיפמאן, א.שענבערג, א.אנר. אלוא, די השרנריק האבן מיר דערפילט אן איינגאריטיקן קאליר, אפילו א פיטשטישן ארמאמט. ראס האבן א נרייסע ראל נעשפילט די נלעמנזריקע אירפשילער פון פארשידענע לענרער. צום באדויטן, זיינען מיר וועגן די אירפשילער נעווען וויניק אינפארמירט, ס'קען זיין דערפאר איז די רעאקציע פון פובליקום ניט שטענדיק נעווען פארשטענדלעך. אם דערמאן איך זיך, מים וואס פאר א דערפאלג האט אין נרוסן זאל פון רער ליטוישער קאנסערוואטאריע בעתן ערשטן צוזישנפעלקערלעכן פיאניסטן-קאנקורס אויפן נאמען פון ס.קבשוילאנים נעשפילט רער פיאניסט אוהר כן ארי. און קיינער האט ניט נעהאפט, או אין א האלב יאר ארום, שדן בעתן ערשטן צווישנפעלקערלעכן פעסטיוואל פון ירושלים פראפעסיאנעלער סוויק (דעם 27-סטן אפריל) וועלן מיר אין דעם זעלבן זאל התרן שפילן אויר זיין לפרעריו אירינא ערלשטין. אויב וועגן דעם וואלט נעווהסט דאס פובליקום, וואלט רער זאל ניכער נעווען אבפארפולט.

אין די טעג פון ערשטן צווישנפעלקערלעכן פעסטיוואל פון ירושלים פראפעסיאנעלער סוויק זיינען פארנעקסטנונפפרעכן וועגן ירושלים מזיק. וועלכע האבן באריכטן אונזערע ידיעות, פארבריטערט אונדזער סוויקאלישן יע-קריטיק.

דעם לעצטן טאג פון פעסטיוואל האט נעקלונגן נ.מאלפרס נינטע סימפאניע (אוסנעפילט פון ליטוישן סימפאניש ארקעסטער. דיריגענט צ.ריידרריך פון פראנקריך); ראס איז נעווען א פרכטיקער, אויבנרוקפולער לעצטער אקארד, וואס וועט לאנג בלייבן אין זכרון. יי איך דער נאנצער פעסטיוואל.

פס וואלט נעווען נוט צו ווסן, או דער פאקעל פון פעסטיוואל, אופנעלייכטן אין וויליע, וועט ניט פארלאשן וועדן אוך נאך א סך מאל זיך אופקומען קלין לישט.

יום השואה - דעם 30-טן אפריל - בים פאנארעד טעמאריאל. אליהו שליעפר, א חזן פון ירושלים (רעכטס), האט נעזונגן קדיש. דער ליטער פון תל-אביבער יידיש טעאטער שמואל אצמון ליינט אין לשון-קודש. ראס נעווינ פון ידמיה. פאטא - ליאאנאס וואסטקאס

דער פאקעל האָט אויפגעלויכטן אין ווילנע

וואשלאוואס יואדפוסס

סיט א צענדליק אָרער אפילו עטלעכע יאָר צוריק אינאָרדענען אין ליטע א פעסטיוואל פון ידישער פראָפעסיאָנעלער מוזיק איז נעווען אן אומאָפּיע. אפילו מראָכטן וועגן אזא יום-טוב האָלט נעווען א פארבראכן. האָט סען מאָקע ניט נעמראכט. באָקומסטער איז נעווען ניין סיטן שטראָם און פראָפאָנירן די אזוי נעריזענע פאוועטישע מויזיק און מאָן אלין לטובות איר. אָבער די ענדישונגען אין ליטע פאר די לעצטע עטלעכע יאָר האָבן אונדז גלייך אומאפהענגיקער ליטע, וו סיט דערפאלג האָבן נאָראבעט מוזיקער פון פארשידענע אָפשטאָם. אין צווישן, דריטן, פערטן יאָרצענדליק זיינען אין ליטע טעטיק נעווען די ידישע מוזיקער י.ווילפאן-זידפאן, ל.האָפּשקלער. די בריידער סטופל, ד.ראָזענק און אנדערע. העלכע זיינען נעווען אינע ארטן און וועלן בלייבן דער שטאָלץ פון דער ליטווישער מוזיקאלישער קולטור. פאראזונקען אין מאָנומענטאלע ראָבות, האָבן מיר אפילו ניט נעוואוסט, אז אזוי ניך וועלן מיר אויפהרכן די אינע און א בליק מאָן, וואָס פּס טוט אַרב סיר וועלן פס תירקלער וועלן. באָלטראָנן, וואָס לינט אין באראָקסטער פון אסתע ליטווינער. האָט דערמעלעכט שוער צו פארווירקלכן די כוונה - נריטן א צווישנפעלקערלכן פעסטיוואל פון ידישער פראָפעסיאָנעלער מוזיק (פון 26-סטן אפריל ביז 1-סטן מאי). די כוונה, וואָס איז אויפנקומען נאָך דעם, וויי דער קאָמפּאוויטאָר א.שענרראון האָט באוכטב אין-ישראל און ויך באענגנט סיטן פראָפעסאָר י.ראָזפמאן, נאָר דעם, וו דער לעצטער איז אריסנעטראָגן סיט אן ארטיאריסן קאָנצערט אין ווילנע, נאָר דעם, וו עס זיינען אָנגעקניפט נעווארן שוינע שפעריש קאָנטאקטן סיטן נעניראל-דירעקטאָר פון דער ליטווישער נאציאָנאלער פילהארמאָניע נ.קווישאס.

דער ראָזקער פעסטיוואל וואָלט פארנעקומען סיט א יאָר פריער, וועו ניט די אנרעפע פון אידאָק קענן קווייט און די שפּאנונג אויפן נאָנצן מזרח, וועו ניט די טראָנויש יאנואר-נשפענישן אין ווילנע.די פראָגראָס פון פעסטיוואל אין ייער א

אין ווילנער בית-מדרש קאָנצערטירט דער חזן פון פשא רושקראָם באריי. פאָטאָ - ליאָנאָנס וואסטאקאס

בריסטא - עס איז נעווען פארטרעטונג אינער 20 קאָנצערטן, א וויכטשאפטלעכע קאָנפערענץ, פארטראָגן, היסקוסיעס, אורשטעלונגען א.אנר. אזוי וי עס זיינען ניט נעקומען רער כענער-כאר פון ירושלימער נרויסער שול, דער לעטישער נאציאָנאלער סימפאָניישער אָרקעסטער. דער כאָר פון לעטישער טעלעוויזיע און ראַדיא דער וויאָלאָנטשעליסט ם.מאיסקי און אנדערע, איז די צאָל קאָנצערטן פארקלענערט נעווארן. דאָס האָט אָבער צוויפל, דערמעגלעכט די ביזוכער פון באהטן מעטי פעסטיוואל פארשידענע נם, וואָס זיינען ניט מפּגיזל נעקומען בלוס פעסטיוואל, איז נעווען פשט אינטערעסאנט אראָנזשירט די נאָנצע פראָגראָם. עס איז ניטיק צו זאָנן, אז ד ר א.ז נעווען ויער הויך - ד ר א.ז נעווען נראָנדיז נם נאָר סיט אזא נאָר, אָבער אָרך סיט אד אינאלט, סיט די נעמען פון די קאָמפּאוויטאָרן און אירפּילער. דערפאר איז נוט, וואָס די ליטווישע ראַדיא האָט וויער שפּעריש ראָנאָנירט אירפן פעסטיוואל: פון פארשידענע אינפארמאציעס. רעפּארטאזש אָרער אפילו אינטערוויוען מיט קאָמפּאָזיטאָרן. דער האָט דער צוויפלער דיר נעפּונט סאָכו מיטונוג זיינען דעם נידסטן יום-טוב פון ידישער מוזיק סיר ר ויכט האָבן זיך אינטערעסירט סיט ר קאָמפּאָזיטאָר די יעניקע, וואָס האָבן ניט נאָכיין אוך אלע קאָנצערטן. האָבן דערוואָרט אויספירלעכע אינפארמאציעס, וו אזוי ר עצם מויזיק דורך אראָיא. אנב. האָט די ליטווישע ראַדיא אויפנעשריבן אלע קאָנצערטן. דערפאר קען מען דערוואָרטן, אז דער ווידעריקול פון פעסטיוואל וועט נאָר קלינגען לאנג און סיר וועלן בעסטע דערפילן דעם קאָלאָריט פון ידישער מוזיק, וועלכע איז אונדז ניט שטענדיק נעווען פארשטענדלעך.

די שוון פריער נפּהערטע ידישע עסטראדישע נינונס שפּילן אָפ נאָר א נעווינס טייל פון דער ידישער נאציאָנאלער מוזיק, נאָקע דערפאר האָבן סיר אזוי נעווארט אויף די קאָנצערטן פון אוועג ידישע אנסאמבלען, וו דער טריא "אלהאמברא" פון פשא,וואָס האָט נענפּנן א קאָנצערט פון טרא צייאָנלער ידישער סערדישער מוזיק, אך י.באריי פון פשא, וואָס האָט צוגענרייט א קאָנצערט פון חוניש נינונים און פאלקס-לידער, די אוונטן אין ווילנער בית-מדרש. סיר סוון ויך אפן סודה .זיין, אז א סך נעמען פון פראָפעסיאָנעלע ידישע מוזיקער האָבן סיר צום פרשטן מאל דערהערט אין די טעג פון פעסטיוואל. אמת, דאָס שאפן פון אוועג ידישע קאָמפּאוויטאָרן, וו א.קרין, ם.וויינבערג, א.שענרערג, נ.מאלער, איז אונדז נעווען באקאנט. צו זיי קענען סיר אין די לעצטע יאָרן צוטיילן אויך יוסף ראָזענבלאט, וועמעס מוזיק האָט אין וייער רעפערטואר ניט אין ליטווישער אויספירלער, און דער באריטטער פידלער ר.קאָטילזון האָט זיינע, וו אויך א.שענרערואוס אפוסן נעשפילט אין ישראל.

דער פייערלעכער אָנפאנג פון פעסטיוואל איז אוך נעווען באציימנט סיט י.ראָזפמאנס א נייער שאפונג - סיט א וואָקאָלער-כאראלער-אָרקעסטער-קאָמפּאויציע "א קאָנטילעריא", סיט איר חלקה-פּרעסידיע. סיט א שאפונג, וואָס איז צוגענרייט נעווען ספעציעל פארן פעסטיוואל, י.ראָזפמאנס פארטיטור האָט נעלאָזן דעם איינדרוק פון א מאָנומענטאלן ווערק, דאָס איז א בריטענדיק שפּעריש ארבעט. צוגלייך איז דעם פובליקום נעבליבן ניט פארשטענדלעך,

Заключительный концерт фестиваля в Оперном театре
Фото Люонаса Васаускаса

ФАКЕЛ, ЗАЖЖЕННЫЙ В ВИЛЬНЮСЕ

Вацловас ЮОДПУСИС

Сама мысль провести в Литве фестиваль профессиональной еврейской музыки еще несколько лет тому назад могла показаться несбыточной, можно даже сказать,- крамольной. И потому она никому в голову не приходила. Легче всего было плыть по течению: пропагандировать так называемую советскую музыку и делать все необходимое для ее торжества. Но перемены, которые произошли в последние годы, как бы возвратили нас во времена независимой Литвы, когда здесь успешно работали музыканты разных национальностей. В двадцатых, тридцатых годах в Литве работали такие еврейские музыканты, как И.Вильдман-Зайдман, Л.Гофмеклер, братья Ступель, Д.Дольский и другие, которые были и остаются гордостью литовской музыкальной культуры.

В будничной суете мы и представить не могли, что так скоро сумеем разгадеть, что происходит вокруг, вопломтить то, чего мы действительно хотим.

Свойственная литовцам терпимость позволила в короткий срок осуществить идею провести Первый международный фестиваль профессиональной еврейской музыки (с 26 апреля по 6 мая), замысел, который возник после поездки в Израиль композитора А.Шендерова, где он познакомился с композитором И.Дорфманом. До этого И.Дорфман дал авторский концерт в Вильнюсе и начал плодотворно сотрудничать с генеральным директором Литовской национальной филармонии Г.Квашисом. Фестиваль мог бы состояться уже год тому назад, если бы не военная агрессия Ирака против Кувейта и вооруженное противостояние на Ближнем Востоке, если бы не трагические события памятного января в Вильнюсе.

Программа фестиваля была обширна: предполагалось провести более двадцати концертов, научную конференцию, доклады, коллоквиумы, выставки и пр. Ввиду того, что на фестиваль не смогли приехать мужской хор Большой синагоги Иерусалима, Латвийский национальный симфонический оркестр, хор Латвийского телевидения и радио, виолончелист М.Майский и другие, количество концертов уменьшилось. Несомненно это помогло слушателям посетить наибольшее количество фестивальных мероприятий. Если говорить откровенно, то людям, которые приехали не специально на фестиваль, было невозможно охватить всю программу - она была не просто богата (это не то слово), она была грандиозна не только цифрами, но и содержанием, именами известных композиторов, исполнителей. И потому приятно отметить, что Литовское радио творчески отнеслось к фестивалю: по самой разнообразной информации, репортажам или записям концертов слушатели могли составить представление об этом празднике. Кстати, Литовское радио сделало записи всех концертов, и значит, отзвуки этого фестиваля еще долго будут слышны, и мы сможем глубже почувствовать колорит еврейской музыки, который был нам не всегда понятен. Знакомые еврейские эстрадные мелодии - это только некоторые оттенки музыки еврейского народа, и потому с таким интересом ожидали выступления ансамблей, подобных трио "Альгамбра" из США, представившего концерт традиционных сефардских мелодий. То же самое можно сказать о концерте кантороких мелодий и еврейской народной песни, который дал И.Барри из США, о вечерних концертах в Вильнюсской синагоге.

Следует откровенно признать, что имена многих еврейских композиторов мы впервые услышали в дни фестиваля. Конечно, с творчеством таких композиторов, как А.Крейн, М.Вайнберг, А.Шенберг, Г.Малер мы хорошо знакомы К ним можно отнести и И.Дорфмана, чья музыка вошла в репертуар многих литовских исполнителей, а известный скрипач Р.Катилюс некоторые опусы И.Дорфмана, а также произведения А.Шендерова исполнял во время гастролей в Израиле.

Торжественное открытие фестиваля ознаменовалось исполнением композиции для вокалистов, чтецов, хора и симфонического оркестра "A Cantilorio". Здесь состоялась ее премьера. Это весьма значительная работа И. Дорфмана. Партитура производит монументальное впечатление. По непонятной причине некоторые части композиции не были исполнены, что причинило ущерб драматургии и не позволило ощутить произведение как единое целое. Вызывает сожаление, что в программке не были указаны выразительные названия частей композиции, да и не всем слушателям повезло получить программку с аннотацией "A Cantilorio", так необходимую при первом исполнении. А замысел произведения поистине грандиозен: это рассказ о земном пути человека. Волнотить его взялся Литовский национальный симфонический оркестр, Каунасский государственный хор, Камерный хор Литовского телевидения и радио, хор мальчиков и юношей "Ажулюкас", группа ударных инструментов из Франции и Литвы, чтецы Г.Девир и Ш.Ацмон из Израиля, певцы Л.Домикайте (Литва) и В.Агеев (Израиль). Творческая биография дирижера И.Домаркаса обогатилась еще одной всемирной премьерой, а репертуар - еще одним значительным произведением.

2 мая состоялось сразу две всемирных премьеры. О симфонической кантате "Кадиш" ("Поминальная молитва") для тенора, смешанного хора и симфонического оркестра, которая была разыскана в архивах по инициативе И.Дорфмана и впервые исполнена в Вильнюсе, много было сказано и на пресс-конференциях и во время симпозиума. Это поистине волнующее произведение, как волнующим был и его путь на эстраду.

Наряду с этим опусом была представлена интересная работа Анатолия Шнеерова, которую можно было бы охарактеризовать как симфонию для сопрано, баса и симфонического оркестра "Положи меня, как печать, на сердце твоем". Не ошибусь, сказав, что это один из самых значительных моментов фестиваля. Довольно красочная и богатая партитура была с большой эмоциональной силой "прочитана" Литовским государственным симфоническим оркестром под управлением Г.Ринкявичуса, сопрано из Израиля Е.Бен-Цви, басом из России А.Сафиуллиным, а также А.Тарасовым, который исполнил сложную партию для ударных инструментов. От всей души хочется порадоваться, что творческая поездка на землю предков и углубленное изучение музыкального фольклора позволило А.Шендерову создать необычайно выразительное по красоте произведение, которое не оставляет слушателя равнодушным.

Наконец, четвертая всемирная премьера "Сломанные крылья" Г.Ираньи. Это один из самых впечатляющих номеров в программе Камерного хора "Кантокус", который, по словам его руководителя Л.В.Попаса, достоин того, чтобы прочно войти в постоянный концертный репертуар хора.

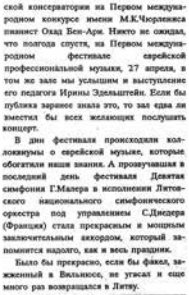
В концертах фестиваля широко была представлена камерная музыка еврейских композиторов: И.Энгела, А.Крейна, Г.Клейна, Е.Шульгоффа, М.Сетера, И.Дорфмана, А.Шенберга и многих других. Слушая ее, ощущаешь ее своеобразный колорит, восточный аромат. Во многом это заслуга прекрасных исполнителей из разных стран. К сожалению, мы были слабо информированы об исполнителях, поэтому и отношение слушателей к концертам не всегда было понятно. Вспомним, например, с каким успехом выступал в Большом зале Литовской консерватории на Первом международном конкурсе имени М.К.Чюрлениса пианист Охад Бен-Ари. Никто не ожидал, что полгода спустя, на Первом международном фестивале еврейской профессиональной музыки, 27 апреля, в том же зале мы услышим и выступление его педагога Ирины Эдельштейн. Если бы публика заранее знала это, то зал едва ли вместил бы всех желающих послушать концерт.

В дни фестиваля происходили коллоквиумы о еврейской музыке, которые обогатили наши знания. А провоцировал в последний день фестиваля Девятая симфония Г.Малера в исполнении Литовского национального симфонического оркестра под управлением С.Диедера (Франция) стала прекрасным и мощным заключительным аккордом, который запомнится надолго, как и весь праздник.

Было бы прекрасно, если бы факел, зажженный в Вильнюсе, не угас и еще много раз возвращался в Литву.

День Катастрофы - 30 апреля - в Паневежском мемориале. Эгнату Шлейфер, кантор из Иерусалима (справа) прочитал кадиш. Руководитель Тель-Авивского еврейского (идиш) театра Шмуэль Аизон читает на иврите Плач Иеремии.
Фото Люонаса Васаускаса

Американский кантор Джером Барн выступает в Вильнюсской синагоге
Фото Люонаса Васаускаса

MONIUSZKĘ ŚPIEWA CAŁY ŚWIAT
Festiwalowe refleksje

I znów przyjemna wiadomość obiegła Litwę: w malowniczym i nadzwyczaj przytulnym miasteczku południowej Polski – Kudowie Zdroju ma się odbyć XVIII Międzynarodowy Festiwal im. S. Moniuszki. Jego dewiza „Moniuszkę śpiewa cały świat" za każdym razem zdobi festiwalowe miasto. Cieszy mnie ta wiadomość między innymi i dlatego, że miałem szczęście być na ubiegłorocznym festiwalu moniuszkowskim na zaproszenie jego kierownika artystycznego, reżysera, znanej solistki i działaczki muzycznej Marii Fołtyn.

Co przede wszystkim wpadło w oko po przybyciu do Kudowy Zdroju? A więc świąteczna atmosfera, która, zda się, wciągała każdego człowieka w wir tej imprezy. Dlatego właśnie na żadnym koncercie czy przedstawieniu nie było wolnych miejsc, niełatwo było zmieścić wszystkich uczestników święta.

Sądzę, iż Polacy powinni się cieszyć, że mają Marię Fołtyn, artystkę obdarzoną niezwykłą dalekowzrocznoś, cią i wyczuciem, jeśli chodzi o program festiwalu, jego przebieg i powodzenie, swoistość i aktualność. Do dziś żyje w pamięci wspaniała uroczystość otwarcia imprezy, spektakl „Halki" w reżyserii M. Fołtyn, z którym do Kudowy Zdroju zawitała Opera Śląska. Wreszcie końcowy koncert festiwalu z udziałem najwyższej klasy śpiewaków z różnych krajów świata, którzy wykonywali po dwie arie i jedna z nich w trybie obowiązkowym miała być moniuszkowską.

Była to niezwykle urocza parada solistów wysokiej klasy, która mogłaby być przedmiotem dumy organizacji koncertowych dowolnego kraju. Ten właśnie koncert stał się ucieleśnieniem dewizy festiwalu, że S. Moniuszkę śpiewa, zna i kocha cały świat.

Festiwale Moniuszkowskie są przede wszystkim festiwalami polskimi, gdyż ich podstawowymi uczestnikami są polscy soliści i zespoły muzyczne, aczkolwiek kontakty muzyczne z tą imprezą utrzymują artyści różnych krajów. Otóż znany litewski śpiewak, artysta ludowy ZSRR Wirgilius Noreika w swoim czasie był uczestni-

kiem festiwalu. A w ubiegłym roku sukces towarzyszył zespołowi „Wileńszczyzna" z Niemenczyna, którym kieruje Jan Mincewicz. Chociaż od wielu lat mieszkam w m. Wilnius, ale nie wypadło mi zobaczyć i usłyszeć go na scenie, chociaż w stolicy również występuje. Potrzeba było podróży do Kudowy Zdroju, ażeby móc serdecznie oklaskiwać ten zespół.

Sprawił satysfakcję jego urozmaicony program, którego pewne usterki widzowie potrafili wybaczyć wiedząc, iż jest to zespół amatorski, któremu się poświęca jedynie czas wolny. Koncert, moim zdaniem, był udany, wzruszający, potrafił wycisnąć niejedną łezkę z oka.

Doskonałość w muzyce, zresztą jak i w sporcie, osiąga się jedynie dzięki ciągłym występom i to nie tylko u siebie w domu. Tego dnia w Kudowie Zdroju nie było obojętnych wobec „Wileńszczyzny". Dowodem tego był wypełniony do reszty teatr miejski. Wieczór nazwany „Koncertem przyjaźni" w pełni odpowiadał temu pomysłowi, a zwłaszcza, że prowadził koncert i o swych latach pracy w Wilnie i Niemenczynie opowiadał znany polski kompozytor i muzykolog, profesor Witold Rudziński.

Szkoda, że na tym moniuszkowskim święcie nie było żadnego zawodowego wykonawcy z Litwy, bądź Kraju Rad, aczkolwiek zaproszono nawet kilku. Może dlatego bez żadnego uzależnienia mogłem dzielić swe zachwyty między polską śpiewaczką B. Rusin-Knap, Kubańczykiem A. Casas i Chińczykiem Liu-wei-wei...

Festiwail Moniuszkowski jest zarazem festiwalem pomysłowości Marii Fołtyn. A jakże piękknie uhonorowany został znany kompozytor polski i wiolonczelista profesor Kazimierz Wiłkomirski z okazji 65-lecia działalności twórczej. Muszę przyznać, że tylko Polacy potrafią tak czule i serdecznie uczcić człowieka, którego twórczość znana jest na całym świecie, którego nazwisko kojarzy się z muzyką. Cieszę się, że miałem okazję poobcować z nim, porozmawiać.

Muszę też przyznać, iż polscy muzykolodzy, prowadzący koncerty byli bardzo sugestywni, umieli i potrafili obcować z widownią. Dodało to świętu sporo uroku. W tym miejscu chciał-

bym wymienić J. Łętowskiego, Z. Dworzeckiego, W. Dzieduszyckiego oraz wspomnianego już W. Rudzińskiego, który prowadził koncert „Wileńszczyzny". Ponadto doskonale zaprezentował się podczas poświęconego jego 75-leciu niezwykle serdecznego spotkania z młodzieżą szkoły im. S. Moniuszki. Zachwycające były nie tylko oryginalne pozdrowienia dla profesora, ale i piosenki, których nauczył słynny Maestro. Nie mogę też pominąć fascynującej Marii Fołtyn – duszy festiwalu, która potrafiła być wszędzie, porozmawiać z gośćmi, których zjechało niejeden dziesiątek, popisać się znajomością języków, właśnie tu bardzo przydatną.

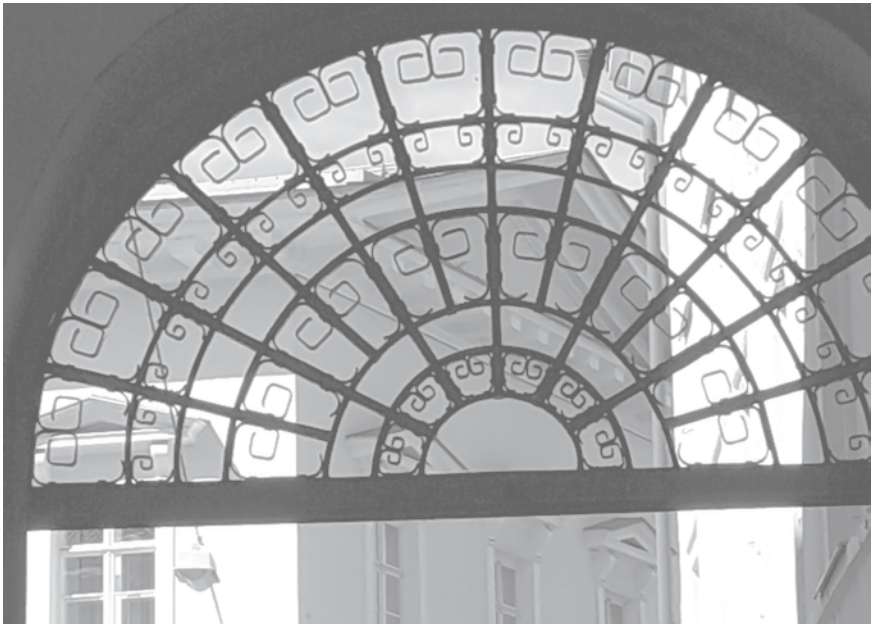
Uczestniczyła w każdej imprezie, spontanicznie reagowała na każdy sukces wykonawców, wchodziła na scenę, rozmawiała z wykonawcami i kompozytorami. Z wielkim mistrzostwem prowadziła wszystkie konferencje prasowe. Była jedyną gospodynią tego święta – jego kierownikiem artystycznym. Nie mniejszej pomysłowości, energii i zdrowia pragnąłbym jej życzyć i w tym roku. I w przyszłości, albowiem jedynie człowiekowi o tak rozległej erudycji muzycznej można powierzyć organizację wspaniałego Festiwalu Moniuszkowskiego, który nie dość że popularyzuje imię Stanisława Moniuszki i jego muzykę, lecz i całą twórczość kompozytorów polskich. Bo przecież na ubiegłorocznym festiwalu rozbrzmiewała też Symfonia koncertowa K. Wiłkomirskiego na wiolonczelę i orkiestrę. Wykonawcami byli K. Drzewiecka oraz Poznańska Orkiestra Symfoniczna pod kierunkiem W. Michniewskiego. Liczne grono wykonawców służy propagowaniu polskiej sztuki interpretacji. Nie mniej pamiętny był też koncert promocyjny, zapoznający z młodym pokoleniem polskich wykonawców z różnych miast kraju.

Życząc powodzenia Festiwalowi im. S. Moniuszki chcę zaznaczyć, że również i w Litwie są doskonali wykonawcy utworów kompozytora, którego pamięć chronią jedna z ulic wileńskich, nazwanych jego imieniem, tablica pamiątkowa na domu, w którym mieszkał, pomnik na Starówce.

W festiwalu Moniuszkowskim w Kudowie Zdroju uczestniczyła prawnuczka kompozytora Danuta Moniuszko-Janowska. Każdorazowo myśląc o tej imprezie myślę również o niej: z jakąż radością przeszłaby się wileńskimi śladami swego przodka. To jej marzenie wyczułem podczas spotkania na festiwalu. Pozostaje tylko je ziścić.

„Czerwony Sztandar", 8 maja 1989 r., Nr. 106 (11057).

ANOTACIJOS

Einant gyvenimo keliu tėvų (Petro Juodpusio ir Bronės Juodpusienės, kuri buvo gražiabalsė dainininkė, o gyvenimo pabaigoje ir tautinių šokių atlikėja, dalyvavusi respublikinėje dainų šventėje Vilniuje) buvau išmokytas sąžiningai atlikti patikėtas pareigas. O jos nuolat kito. Dėmesį traukė ne tik nearti, nepurenti lietuvių tautosakos dirvonai, bet ir visi mūsų šalies muzikinės kultūros plotai, nes nuo 1959 metų darbuodamasis Lietuvos radijuje ir televizijoje, vėliau Lietuvos kultūros ministerijoje, redaguojant 1989 metų birželio 14 dieną atgaivintus „Muzikos barus", buvau kviečiamas vesti kompozitorių ir atlikėjų kūrybos vakarus. Tad, Kompozitorių sąjungos ar Filharmonijos paprašytas mielai domėjausi ne tik kūrybinėmis asmenybėmis, bet ir jų sukurtais opusais. Taip jau nutiko, kad Vakarų kompozitorių kūrybos žinovas muzikologas Adeodatas Tauragis koncertų klausytojams anotacijomis pristatydavo pasaulinės klasikos kūrinius, o man tekdavo rašyti apie lietuvių kompozitorių kūrinius, taip pat apie anuometinių sovietinių respublikų kompozitorių kūrinius, kurie būdavo įtraukiami į Filharmonijos koncertų programas, nors kartais žvilgsnis buvo nukreipiamas į Vakarų klasikų kūrybą. Taip susikaupė ne vienas šimtas tokių nedidelės apimties rašinėlių apie kompozitorius, jų kūrinius ir atlikėjus, kurie ir lydėdavo įvairiausius muzikinius renginius, taip pat ir išleistas plokšteles. Tad panorau visa tai surinkti į vieną vietą, nes Vilniaus universiteto Istorijos fakulteto Bibliotekininkystės katedros studentės Daivos Poškaitės kursinis darbas „V. Juodpusio anotacijos: bibliografinė rodyklė" (vadovė V. Jurkuvėnienė) apėmė tik laikotarpį iki 1985 metų. O šioje srityje buvo darbuotasi visą tolimesnį gyvenimo tarpsnį, anotacijų rašymu talkinant Valstybinei filharmonijai, Kompozitorių sąjungai, o vėliau ir Lietuvos muzikų rėmimo fondui.

O kur dar koncentruoti rašiniai Lietuvos enciklopedijoms. Jų taip pat susikaupė ne viena dešimtis. Už dėmesį „Muzikos enciklopedijos" leidybai susilaukta ir Vardinio egzemplioriaus.

Kompozitoriai ir jų muzikos kūriniai, atlikėjai ir įvykiai

Algimantas Bražinskas. Koncertas fortepijonui ir orkestrui. 1961, p. 1.

Vytautas Barkauskas. Poema fortepijonui ir simfoniniam orkestrui (rusų kalba). 1962, p. 2.

Algimantas Bražinskas. Koncertas fortepijonui ir orkestrui (rusų kalba). 1962, p. 1.

Vytautas Jurgutis. Poema-fantazija „Čičinskas“ (rusų kalba). 1962, p. 2.

Teisutis Makačinas. Trys šokiai. 1962, p. 1.

Gražina Bacevič. 1972, p. 1.

Feliksas Bajoras. Pirmoji simfonija. 1972, p. 2.

Justinas Bašinskas. Koncertas fleitai, styginių orkestrui ir mušamiesiems. 1972, p. 1.

Jurijus Falikas. Simfoniniai etiudai (Antrasis koncertas orkestrui). 1972, p. 2.

Vytautas Juozapaitis. Simfonija. 1972, p. 2.

Stefanas Kisielevskis. 1972, p. 1.

Mikola Kolesa. Ukrainietiška siuita. 1972, p. 2.

Levas Kolodubas. Ukrainietiška Karpatų rapsodija. 1972, p. 2.

Vitoldas Liutoslavskis. 1972, p. 1.

Tadeušas Šeligovskis. 1972, p. 1.

Dmitrijus Šostakovičius. Koncertas smuikui ir orkestrui, op. 77. 1972, p. 2.

Dmitrijus Šostakovičius. Dešimtoji simfonija, op. 93. 1972, p. 2.

Dmitrijus Šostakovičius. Penkioliktoji simfonija, op. 141. 1972, p. 2.

Vladas Švedas. Koncertas-baladė V. Krėvės padavimo „Vaivos juosta“ motyvais. 1972, p. 1.

Romualdas Tvardovskis. 1972, p. 1.

Osvaldas Balakauskas. Simfonija Nr. 1, Op. 11. 1973, p. 1.

Eduardas Balsys. Koncertas smuikui ir orkestrui Nr. 2. 1973, p. 1.

Justinas Bašinskas. Varpų simfonija. 1973, p. 1.

Liudvigas van Bethovenas. Sonatos fortepijonui. 1973, p. 2.

Tichonas Chrenikovas. Pirmoji simfonija, op. 4. 1973, p. 1.

Balys Dvarionas. 1973, p. 1.

Balys Dvarionas. Šventinė uvertiūra „Prie gintaro kranto“. 1973, p. 1.

Vytautas Jurgutis. Sonata obojui ir fortepijonui. 1973, p. 2.

Julius Juzeliūnas. Afrikietiški eskizai. 1973, p. 2.

Vytautas Montvila. Šventinė poema. 1973, p. 1.

Antanas Račiūnas. Trečioji sonata fortepijonui. 1973, p. 1.

Anatolijus Šenderovas. Simfonija, op. 11. 1973, p. 1.

Stasys Vainiūnas. Koncertas fortepijonui ir orkestrui Nr. 3. 1973, p. 1.

Kara Karajevas. Koncertas smuikui ir orkestrui. 1973, p. 2.

Kara Karajevas. Simfoninės graviūros „Don Kichotas“. 1973, p. 1.

Kara Karajevas. Simfoninė poema „Leili ir Medžnunas“. 1973, p. 1.

Kara Karajevas. Trečioji simfonija. 1973, p. 1.

Sergejus Prokofjevas. Baletas „Romeo ir Džuljeta“, op. 64 (op. 64-bis, op. 64-ter). 1973, p. 2.

Jurgis Juozapaitis. Simfonija „Rex“. M. K .Čiurlionio atminimui. 1974, p. 2.

Vytautas Jurgutis. Sonata obojui ir fortepijonui (rusų kalba). 1974, p. 2.

Giedrius Kuprevičius Pjesė simfoniniam orkestrui „Protrūkis“. 1974, p. 1.

Ester Miagi. Koncertas fortepijonui ir orkestrui. 1974, p. 1.

Juozas Pakalnis. 1974, p. 1.

Juozas Pakalnis. Herojiškoji uvertiūra. 1974, p. 1.

Vytautas Paltanavičius. Koncertas violončelei ir orkestrui. 1974, p. 2.

Vytautas Paltanavičius. „Vilniaus akvarelės“ simfoniniam orkestrui. 1974, p. 2.

Vytautas Paltanavičius. Uvertiūra. 1974, p. 1.

Vytautas Paltanavičius. Kantata „Neužgesint revoliucijos gaisro sparnuoto“. 1974, 2 p.

Sergejus Prokofjevas. Kantata „Aleksandras Nevičkis“, op. 78. 1974, p. 2.

Antanas Račiūnas. Simfoninė poema „Pirčiupio motina“. 1974, p. 2.

Juozas Tallat-Kelpša. Uvertiūra lietuviškomis temomis. 1974, p. 1.

Vytautas Barkauskas. Trys aspektai. 1975, p. 2.

Mikalojus Konstantinas Čiurlionis. Simfoninė poema „Miške“. 1975, p. 1.

Mikalojus Konstantinas Čiurlionis. Simfoninė poema „Jūra“. 1975, p. 1.

Andrejus Ešpajus. Koncertas orkestrui. 1975, p. 2.

Gija Kančelis. Trečioji simfonija. 1975, p. 2.

Juozas Karosas. 85-osioms gimimo metinėms. 1975, p. 2.

Teisutis Makačinas. Saulės poema, op. 16. 1975, p. 1.

Virgilijus Noreika. „Nuo gaidelių iki gaidelių“. 1975, p. 2.

Sergejus Prokofjevas. Pirmas koncertas smuikui ir orkestrui, op. 19. 1975, p. 2.

Nikolajus Rakovas. Pirmoji simfonija. 1975, p. 2.

Dmitrijus Šostakovičius. Simfonija Nr. 7, op. 60. 1975, p. 2.

Dmitrijus Šostakovičius. Koncertas violončelei ir orkestrui, op. 107. 1975, p. 2.

Stasys Vainiūnas. Pirmoji simfonija, op. 27. 1975, p. 1.

Genovaitė Vanagaitė. Kvartetas mediniams pučiamiesiems. 1975, p. 1.

Vytautas Barkauskas. Nusilenk savo žemei. 1976, p. 1.

Aramas Chačaturianas. Koncertas smuikui ir orkestrui. 1976, p. 2.

Julius Juzeliūnas. Afrikietiški eskizai. 1976, p. 2.

Teisutis Makačinas. Saulės poema, op. 16. 1976, p. 2.

Gustavas Maleris. Keliaujančio pameistrio dainos. 1976, p. 1.

Juozas Pakalnis. Trio smuikui, violončelei ir fortepijonui. 1976, p. 1.

Sergejus Prokofjevas. Simfonija Nr. 3, op. 44. 1976, p. 2.

Sergejus Prokofjevas. Koncertas fortepijonui ir orkestrui Nr. 5, op. 55. 1976, p. 2.

Nikolajus Petrovičius Rakovas. 1976, p. 1.

Jevgenijus Svetlanovas. Simfoninė poema „Putinas raudonasis“. 1976, p. 1.

Arnoldas Šenbergas. Antrasis styginis kvartetas, op. 10. 1976, p. 2.

D. Šostakovičiaus styginiai kvartetai. 1976, p. 2.

Dmitrijus Šostakovičius. Skerco orkestrui, op. 1 ir Dvi Krylovo pasakėčios balsui ir orkestrui, op. 4. 1976, p. 2.

Dmitrijus Šostakovičius. Pirmoji simfonija, op. 10. 1976, p. 2.

Dmitrijus Šostakovičius. Antrasis kvartetas, op. 69. 1976, p. 2.

Dmitrijus Šostakovičius. Devintoji simfonija, op. 70. 1976, p. 2.

Dmitrijus Šostakovičius. Stepano Razino mirtis, op. 119. 1976, p. 2.

Osvaldas Balakauskas. „...ad astra“. 1977, p. 1.

Eduardas Balsys. Koncertas smuikui ir orkestrui Nr. 2. 1977, p. 1.

Eduardas Balsys. Dramatinės freskos smuikui, fortepijonui ir simfoniniam orkestrui. 1977, p. 2.

Irina Bočkova. 1977, p. 1.

Mikolajus Konstantinas Cziurlionis. Poemat symfoniczny „Morze“ (lenkų kalba). 1977, p. 2.

Borisas Čaikovskis. Koncertas smuikui ir orkestrui. 1977, p. 2.

Jonas Domarkas. Kapričio simfoniniam orkestrui. 1977, p. 1.

Jonas Domarkas. Capriccio na orkiestrę symfoniczną (lenkų kalba). 1977, p. 1.

Juozas Domarkas. 1977. p. 2.

Veronika Dudarova. 1977, p. 1.

Jurgis Juozapaitis. Simfonija „Rex“. M. K. Čiurlionio atminimui. 1977, p. 2.

Vytautas Juozapaitis. Simfonija. 1977, p. 2.

Dmitrijus Kabalevskis. Rekviem. 1977, p. 2.

Kirilas Kondrašinas. 1977, p. 1.

Kurtas Mazuras. 1977, p. 1.

Sergejus Prokofjevas. Koncertas fortepijonui ir orkestrui Nr. 2, op. 16. 1977, p. 2.

Sergejus Prokofjevas. Simfoninė siuita iš muzikos kino filmui „Poručikas Kižė“, op. 60. 1977, p. 2.

Sergejus Prokofjevas. Koncertas smuikui ir orkestrui Nr. 2, op. 63. 1977, p. 1.

Sergejus Rachmaninovas. Koncertas fortepijonui ir orkestrui Nr. 4, op. 40. 1977, p. 1.

Genadijus Roždestvenskis. 1977, p. 1.

Georgijus Sviridovas. „Patetinė oratorija“. 1977, p. 2.

Alfredas Šnitkė. Koncertas smuikui ir orkestrui Nr. 2. 1977, p. 2.

Stasys Vainiūnas. Koncertas vargonams ir styginių orkestrui Nr. 1. 1977, p.1.

Stasys Vainiūnas. Koncertas-poema Nr. 2 vargonams ir styginių orkestrui. 1977, p. 1.

Rimvydas Žigaitis. Poema „Prie paminklo“. 1977, p. 1.

Valentinas Bagdonas. Vilniaus mozaika. 1978, p. 1.

Feliksas Bajoras. Veiksmažodžių siuita. 1978, p. 1.

Justinas Bašinskas. Simfonija „Buvimas“. 1978, p. 2.

Borisas Čaikovskis. Tema ir aštuonios variacijos. 1978, p. 2.

Povilas Dikčius. Kantata „Į šiandieną“. 1978, p. 2.

Juozas Domarkas. 1978, p. 4.

Juozas Karosas. Trečiasis styginis kvartetas. 1978, p. 2.

Teisutis Makačinas. Kantata „Spaliui“. 1978, p. 1.

Dmitrijus Šostakovičius. Koncertas violončelei ir orkestrui, op. 107. 1978, p. 2.

L. van Beethovenas. Uvertiūra „Koriolanas“. 1979, p. 1.

Modestas Musorgskis. Parodos paveikslėliai. 1979, p. 1.

Georgijus Sviridovas. Pavasario kantata chorui ir orkestrui. 1979, p. 2.

Rodionas Ščedrinas. Romantiškoji muzika simfoniniam orkestrui „Ana Karenina“. 1979, p. 2.

Dmitrijus Šostakovičius. Muzika kino filmui „Hamletas“, op. 32. 1979, p. 2.

Dmitrijus Šostakovičius. Koncertas fortepijonui ir orkestrui Nr. 1, op. 35. 1979, p. 1.

Zigmas Aleksandravičius. 70-osioms kompozitoriaus gimimo metinėms. 1980, p. 1.

Aleksandras Arutiunianas. Šventinė uvertiūra. 1980, p. 1.

Osvaldas Balakauskas. Simfonija Nr. 2. 1980, p. 2.

Justinas Bašinskas. Raudų simfonija. 1980, p. 1.

Hektoras Berliozas. Rekviem. 1980, p. 2.

Žoržas Bize-Rodionas Ščedrinas. „Karmen siuita“. 1980, p. 1.

Borisas Borisovas. Simfonija Nr. 4 („Atmintis“). 1980, p. 1.

Gija Kančelis. Penktoji simfonija. 1980, p. 2.

Sergejus Prokofjevas. Koncertas fortepijonui ir orkestrui Nr. 1, op. 10. 1980, p. 1.

Simfoninės muzikos abonementas jaunimui. 1980, p. 1.

Simfoninės muzikos abonementas jaunimui Nr. 3. 1980, p. 1.

Žanas Alenas. Prancūzų kompozitorius. 1981, p. 1.

Balys Dvarionas. Šventinė uvertiūra „Prie gintaro kranto“. 1981, p. 1.

Juozas Gruodis. Variacijos simfoniniam orkestrui liaudies temomis. 1981, p. 1.

Abelis Klenickis. Simfonija. 1981, p. 2.

Nikolajus Miaskovskis. Simfonija Nr. 27, op. 85. 1981, p. 1.

Dmitrijus Šostakovičius. Penktoji simfonija, op. 47. 1981, p. 2.

Dmitrijus Šostakovičius. Šeštoji simfonija, op. 54. 1981, p. 1.

Dmitrijus Šostakovičius. Devintoji simfonija, op. 70. 1981, p. 2.

Dmitrijus Šostakovičius. Keturioliktoji simfonija, op. 135. 1981, p. 1.

Kristina Vasiliauskaitė. Simfonetė simfoniniam orkestrui. 1981, p. 1.

Valentinas Bagdonas. Sonata fortepijonui. 1982, p. 2.

Justinas Bašinskas. Simfonija „Buvimas“. 1982, p. 1.

Borisas Borisovas. „Draugystės Tėvynė“. 1982, p. 1.

Aleksandras Kačanauskas 100-osioms kompozitoriaus gimimo metinėms. 1982, p. 1.

Juozas Karosas. 1982, p. 1.

Albertas Lemanas. 1982, p. 1.

Sulchanas Nasidzė. 1982, p. 1.

Viačeslavas Ovčinikovas. Pirmoji simfonija. 1982, p. 2.

Juozas Pakalnis. 70-osioms kompozitoriaus gimimo metinėms. 1982, p. 2.

Jefremas Podgaicas. 1982, p. 1.

Janas Riaetsas. 1982, p. 1.

Saulius Sondeckis. 1982, p. 2.

Rodionas Ščedrinas. Išdaigiškos častuškos. 1982, p. 1.

Algis Žiūraitis. 1982, p. 1.

Povilas Dikčius. 50-osioms kompozitoriaus gimimo metinėms. 1983, p. 1.

Jurgis Gaižauskas. Kūrybos vakaro pratarmė. 1983, p. 1.

Gija Kančelis. Penktoji simfonija. 1983, p. 2.

Dmitrijus Šostakovičius. Aštuntoji simfonija, op. 65. 1983, p. 1.

Osvaldas Balakauskas. Simfonija Nr. 2. 1984, p. 2.

Tichonas Chrenikovas. Antrasis koncertas smuikui ir orkestrui, op. 23. 1984, p. 1.

Balys Dvarionas. 80-osioms gimimo metinėms. 1984, p. 2.

Balys Dvarionas. Muzikos vakarai B. Dvariono 80-osioms gimimo metinėms. 1984, p. 1.

Balys Dvarionas. Simfonija e-moll. 1984, p. 3.

Balys Dvarionas. Tema su variacijomis. 1984, p. 2.

Juozas Gruodis. 100-osioms gimimo metinėms. 1984, p. 1.

Juozas Gruodis. „Rudenėlis“. Simfoninis paveikslas. 1984, p. 1.

Juozas Gruodis. Variacijos liaudies temomis simfoniniam orkestrui. 1984, p. 2.

Jurgio Karnavičiaus 100-osioms gimimo metinėms. 1984, p. 1.

Jurgis Karnavičius. 1984, p. 3.

Borisas Parsadanianas. Simfonija Nr. 7. 1984, p. 1.

Vadimas Salmanovas. Oratorija-poema „Dvylika". Vilnius, 1984, p. 3.

Georgijus Sviridovas. Mažasis triptikas. 1984, p. 2.

Dmitrijus Šostakovičius. Tryliktoji simfonija, op. 113. 1984, p. 3.

Dmitrijus Šostakovičius. Antrasis koncertas violončelei ir orkestrui, op. 126. 1984, p. 2.

Anatolijus Šenderovas. Trio Nr. 2 smuikui, violončelei ir fortepijonui. 1985, p. 2.

Dmitrijus Šostakovičius. Ketvirtoji simfonija, op. 43. 1985, p. 1.

Stasys Vainiūnas. 1985, p. 1.

Fortepijono muzikos koncerti Druskininkuose 1985, p.1.

Eduardas Balsys. 1986, p. 2.

Viačeslavas Ovčinikovas. Uvertiūra „Rusų šventė". 1986, p. 1.

Borisas Borisovas. 1987, p. 1.

Herbertas Kėgelis (Herbert Kegel). 1987, p. 1.

Witoldas Rudzinskis. Koncertui-susitikimui su lenkų kompozitoriumi. 1989, p. 1.

Juozas Pakalnis. 1992. p. 1.

Povilas Dikčius. 60-osioms kompozitoriaus gimimo metinėms. 1993, p. 2.

Elena Čiudakova. 1997, p. 1.

Juozas Strolia. Dainos „Tolimas kaimas" išleidimui. 1997, p. 1.

Giedra Nasvytytė-Gudauskienė-Gudauskas. 2000, p. 1.

Juozas Elekšis. Retai pasirodantis rinkinys. 2001, p. 1.

Juozė Krištolaitytė-Daugėlienė. 2001, p. 1.

Eduardas Kaniava. 2002, p. 1.

Juozė Krištolaitytė-Daugėlienė. 2002, p. 1.

Juozas Pakalnis. Gimimo 90-osioms metinėms. 2002, p. 1.

Stasys Santvaras. 2002, p. 1.

Leonas Baltrus. 2003, p. 1.

Kompozitorius Vytautas Barkauskas. 2003, p. 2.

Bernardas Brazdžionis. 2003, p. 1.

Vytenis M. Vasyliūnas. 2003, p. 1.

Vytautas Mikalauskas. 2003, p. 1.

Vladas Jakubėnas. 2004, p. 1.

Abelis Klenickis. 100-osioms gimimo metinėms. 2004, p. 2.

Jonas Stasiūnas. 2004, p. 1.

Birutė Vizgirdienė. 2005, p. 1.

Viktoras Vizgirda. 2005, p. 1.

Vincė Jonuškaitė-Zaunienė. 2005, p. 1.

Stasys Baras. 2005, p. 1.

Juozė Augaitytė. 2006, p. 1.

Lietuvių tautinio meno ansamblis „Čiurlionis" 1949–1991 metais. 2006, p. 1.

Edvardo Griego metams. 2007, p.1.

Jeronimas Kačinskas. 2007, p. 1.

Algirdas Kynas. 2007, p. 1.

Stasio Vainiūno namai. 2007, p. 1.

Bronius Budriūnas. 2008, p. 1.

Lietuvos tūkstantmetį sutinkant... 2008, p. 1.

Lietuvos tūkstantmetį sutinkant... 2009, p. 1.

„Sugrįžimai" Lietuvos vardo tūkstantmečiui. 2009, p. 1.

Stasys Vainiūnas. Prisiminimas smuikui ir fortepijonui, op. 29. 2009, p. 1.

Frances Covalesky. 2010, p. 1.

Kazys Bradūnas. 2010, p. 1.

Virginijus Barkauskas. 2010, p. 1.

V. Noreikos jubiliejinio gimtadienio šventė Druskininkuose. 2010, p. 1.

Ferencas Listas. 2011, p. 1.

Faustas Strolia. 2011, p. 1.

Virginijus Barkauskas. 2012, p. 1.

Juozo Pakalnio gimimo šimtmetis. 2012, p. 1.

Salomėja Valiukienė-Nasvytytė. 2012, p. 1.

Bronius Vaidutis Kutavičius. 2013, p. 1.

Arnoldas Voketaitis. 2013, p. 1.

Stasys Sližys. 2014, p. 1.

Virginijus Barkauskas. 2015, p. 1.

Virgilijus Noreika. 2015, p. 1.

Juozas Stankūnas. 2015, p. 1.

Kazimieras Viktoras Banaitis. 2016, p. 1.

Julius Juzeliūnas. 2016, p. 1.

Pasitinkant tarptautinį Juozo Pakalnio vardo atlikėjų pučiamaisiais ir mušamaisiais muzikos instrumentais konkursą. 2016, p. 1.

Profesoriaus Sauliaus Sondeckio atminimui. 2016, p. 2.

Liudvikas Survila. 2016, p. 1.

Eugenijus Paulauskas. 2017, p. 1.

Jonas Basanavičius. 2018, p. 1.

Saliamonas Banaitis. 2018, p. 2.

Mykolas Biržiška. 2018, p. 1.

Antanas Smetona. 2018, p. 2.

Pasitinkant tarptautinį Juozo Pakalnio vardo atlikėjų pučiamaisiais ir mušamaisiais muzikos instrumentais konkursą. 2018, p. 1.

Prof. Juozas Žilevičius. 2018, p. 1.

Zinaida Varanavičienė. 2018, p. 1.

Dainius Puodžiukas. 2019, p. 1.

Aidas Puodžiukas. 2019. p. 1.

Muzikinis žvilgsnis į Ameriką. 2020, p. 1.

Plokštelių anotacijos

Konrado Kavecko kūriniai.
Susitikt tave norėčiau vėlei (lietuvių ir rusų kalbomis). 1977, *Melodija*, C10-08827-8.

Justinas Bašinskas.
„Varpų simfonija“ (lietuvių ir rusų kalbomis). 1977, *Melodija*, C10-08275-6.

Juozas Karosas.
Kamerinė muzika, chorai (lietuvių ir rusų kalbomis). 1980, *Melodija*, C10-15401-2.

Valentinas Bagdonas.
Jubiliejinis koncertas (lietuvių ir rusų kalbomis).1981, *Melodija*, C10-14693-4.

Jurgis Juozapaitis.
Simfonija „Zodiacus“. Kamerinė instrumentinė muzika (lietuvių, rusų ir anglų kalbomis). 1981, *Melodija*, C10-15171-2.

Vytautas Kairiūkštis.
Romansai (lietuvių ir rusų kalbomis). 1981, *Melodija*, C10-15295-6.

Aleksandras Kačanauskas.
Vokaliniai kūriniai (lietuvių ir rusų kalbomis). 1982, *Melodija*, C10-17607-8.

Justinas Bašinskas.
Simfonija „Buvimas“, „Raudų simfonija“ (lietuvių ir rusų kalbomis). 1982, *Melodija*, C10-16561-2

Povilas Dikčius.
Vokalinė ir kamerinė instrumentinė muzika (lietuvių ir rusų kalbomis). 1984, *Melodija*, C10-20485-009.

Orkestras „Trimitas“, vyrų choras „Vytis“.
Žygis į Vilnių (lietuvių ir anglų kalbomis). 1990, *Melodija*, C10-30103-000.

Trimitas.
Bažnytinės muzikos koncertas (lietuvių ir anglų kalbomis). 1997, CD.

Trimitas.
„Skambėk, Laisvoji Lietuva“ (lietuvių ir anglų kalbomis). 1998, CD.

Trimitas.
Populiari klasikinė muzika (lietuvių ir anglų kalbomis). 1998, CD.

Trimitas.
Lietuvių kompozitorių kūriniai pučiamųjų orkestrui (lietuvių ir anglų kalbomis). 1998, CD.

Stasys Vainiūnas.
Kūriniai fortepijonui, vargonams ir orkestrui (lietuvių ir anglų kalbomis). 1999, CD.

Vincas Kudirka.
Karvelėli mėlynasis. 2008, CD

Stasys Vainiūnas (lietuvių ir anglų kalbomis). 2010, CD

Simfoninis paveikslas „Sutartinė“, op. 35 (lietuvių ir anglų kalbomis).

Simfonija cis-moll, op. 27 (lietuvių ir anglų kalbomis).

Koncertas fortepijonui ir orkestrui Nr. 4 (lietuvių ir anglų kalbomis).

Birutė Vainiūnaitė (lietuvių ir anglų kalbomis).

Robertas Šervenikas (lietuvių ir anglų kalbomis).

Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras (lietuvių ir anglų kalbomis).

Mažoji lietuviškoji tarybinė enciklopedija. II tomas. Vilnius: Lietuvos TSR mokslų akademija, 1968. 960 p.

Pakalnis Juozas, p. 738
Paliulis Stasys, p. 749

Lietuviškoji tarybinė enciklopedija 6. Vilnius: Vyriausioji enciklopedijų redakcija, 1980. 640 p.

Kužamjarovas Kudusas, p. 292
Lemba Artūras, p. 419
Leontovičius Nikolajus, p. 475
Lycytis (Līcītis) Janis, p. 516

Lietuviškoji tarybinė enciklopedija 7. Vilnius: Vyriausioji enciklopedijų redakcija, 1980. 640 p.

Liudigas (Lüdig) Mihkelis, p. 70
Livontas Aleksandras, p. 82
Maldybajevas Abdylas, p. 205
Marijošius Vytautas, p. 246
Medinis (Mediņš) Janis, p. 360
Medinis (Mediņš) Jazepas, p. 360
Medinis (Mediņš) Jekabas, p. 360
Meitus Julijus, p. 372
Melngailis Emilis, p. 392
Miliutinas Georgijus (Jurijus), p. 496
Mokrousovas Borisas, p. 566
Moldobasanovas Kalyjas, p. 585

Lietuvos TSR. Enciklopedinis žinynas. Vilnius: Vyriausioji enciklopedijų redakcija, 1980. 272 p.

MUZIKA, p. 249–253

Lietuviškoji tarybinė enciklopedija 8. Vilnius: Vyriausioji enciklopedijų redakcija, 1981. 640 p.

Mšvelidzė Šalva, p. 29
Muchatovas Velis, p. 29
Muradelis Vano, p. 39
Mušelis Georgijus, p. 47
„Muzykalnaja žizn", p. 51
Muzikos akademijos, p. 53
Muzikos fondas, p. 53
Narbutienė Ona, p. 89
Niaga Georgijus, p. 182
Niaga Štefanas, p. 182
Nijazis, p. 194
Noktiurnas, p. 221
Nona, p. 222
Nonakordas, p. 222
Nonetas, p. 222
Novakauskas Jonas, p. 242
Novikovas Anatolijus, p. 245
Obertonai, p. 272
Oktava, p. 299
Oktetas, p. 299
Oleka Petras, p. 313
Oratorija, p. 343–344
Ovezovas Dangataras, p. 386
Pachmutova Aleksandra, p. 396
Pakalnis Juozas, p. 407–408
Paketūras Vaclovas, p. 409
Palionytė Danutė, p. 428
Paliulis Stasys, p. 429
Paltanavičius Vytautas, p. 430
Partita, p. 479
Partitūra, p. 479
Pastoralė, p. 499
Paulas Raimondas, p. 514
Pentachordas, p. 548
Pentatonika, p. 549

Lietuviškoji tarybinė enciklopedija 9. Vilnius: Vyriausioji enciklopedijų redakcija, 1982. 640 p.

Pizzicato, p. 28
Postliudas, p. 129-130
Potašinskas Chaimas, p. 131
Povilaitis Leonas, p. 137
Preliudas, p. 192
Prima, p. 207
Pustonis, p. 276
Račiūnas Antanas, p. 284
Rapsodija, p. 328
Raudonikis Algimantas, p. 340
Rekašius Antanas, p. 375
Repriza, p. 401
Retsas (Rääts), Riaetsas, Janas, p. 408–409
Revuckis Levas, p. 413

Ričerkaras, p. 425
Riturnelė, p. 458
Romansas, p. 487
Rondo, p. 493
Rusijos Federacija. Muzika, p. 562–563
Sabzanovas Jaichelis, p. 600
Saifidinovas Šarofidinas, p. 606

СОВЕТСКАЯ ЛИТВА. Enciklopedinis žinynas rusų k. Vilnius: Vyriausioji enciklopedijų redakcija, 1982. 272 p.
МУЗЫКА, p. 230–237

Lietuviškoji tarybinė enciklopedija 10. Vilnius: Vyriausioji enciklopedijų redakcija, 1983. 640 p.
Siuita, p. 194
Skultė Adolfas, p. 236
Solistas, p. 307
Solovjovas-Sedojus Vasilijus, p. 308
Sopranas, p. 315
„Sovetskaja muzyka“, p. 319
Stasovas Vladimiras, p. 383
Stepulis Pranas, p. 406
Stoliarskis Piotras, p. 425
Subdominantė, p. 449
Šafranas Danijilas, p. 520
Šansona, p. 534
Šansonetė, p. 534
Šansonje, p. 534
Šeligovskis Tadeušas, p. 553-554
Širma Grigorijus, p. 602
Šosonas Ernestas, p. 622
Šostakovičius Dmitrijus, p. 622

Lietuviškoji tarybinė enciklopedija 11. Vilnius: Vyriausioji enciklopedijų redakcija, 1983. 640 p.
Štrausas (Strauss) Johanas (tėvas), p. 7
Štrausas (Strauss) Johanas (sūnus), p. 7
Štrausas (Strauss) Richardas, p. 7
Tallat-Kelpša Juozas, p. 82
Tartinis (Tartini) Džuzepė, p. 196
Tauragis Adeodatas, p. 206
Telemanas (Telemann) Georgas Filipas, p. 251
Tenoras, p. 264
Tercetas, p. 270
Tercija, p. 270
Tikockis Jevgenijus, p. 306
Torelis (Torelli) Džuzepė, p. 357
Trio, p. 403
Tritonis, p. 407
Ukrainos Ševčenkos operos ir baleto teatras, p. 515–516
Uvertiūra, p. 585

Lietuviškoji tarybinė enciklopedija 12. Vilnius: Vyriausioji enciklopedijų redakcija, 1984. 640 p.
Vanagaitis Antanas, p. 64
Vasiliauskas Bernardas, p. 104
Venckus Antanas, p. 142–143
Vygneris (Vīgners) Leonidas, p. 240
Viržonis Vytautas, p. 297
Zaberis (Zābers) Janis, p. 407
Zakas Jakovas, p. 415
Zarinis (Zariņš) Karlis, p. 427
Zarinis (Zariņš) Margeris, p. 427
Žigaitis Rimvydas, p. 526
Žiganovas Nazibas, p. 526

Lietuviškoji tarybinė enciklopedija. Papildymai. Vilnius: Vyriausioji enciklopedijų redakcija, 1985. 640 p.
Armonas Augustinas, p. 44
Bingelis Petras, p. 88
Dnepropetrovsko operos ir baleto teatras, p. 150
Grybauskas Kęstutis, p. 219
Grybauskienė Liudmila, p. 219
Grigorianas Gehamas, p. 219
Hajošas (Hajós) Laslas, p. 228
Juodikaitytė Monika Danguolė, p. 275–276
Kijevo konservatorija, p. 304–305
Kirgizijos operos ir baleto teatras, p. 308
Leningrado mažasis operos ir baleto teatras, p. 353
Lvovo operos ir baleto teatras, p. 412
Maskvos muzikinis pedagoginis institutas, p. 428

Maskvos Stanislavskio ir Nemirovičiaus-Dančenkos muzikinis teatras, p. 428
Mininas Vladimiras, p. 441
Moldavijos operos ir baleto teatras, p. 448
Odesos operos ir baleto teatras, p. 477
Petrovas Andrejus, p. 503
Rovda Viktoras, p. 545
Stasiūnaitė Aušra, p. 582
Šachovskaja Natalija, p. 593
Ščiukaitė Nijolė, p. 596
Tadžikijos operos ir baleto teatras, p. 607
Temirkanovas Jurijus, p. 612–613
Totorijos operos ir baleto teatras, p. 618
Turkmėnijos operos ir baleto teatras, p. 622

Tarybų Lietuvos enciklopedija I. Vilnius: Vyriausioji enciklopedijų redakcija, 1985. 672 p.
Aleksa Jonas, p. 38
Aleškevičiūtė Marija, p. 41
Almonaitytė Birutė, p. 50-51
Altermanas Isajus, p. 53
Babravičius Juozas, p. 159
Berkavičius Povilas, p. 235
Byra Jonas, p. 254
Budrys Algirdas, p. 294
Budrius Pranas, p. 295
Bukša Mykolas, p. 302
Česas Vladas, p. 352
Digrys Leopoldas, p. 429
Dirvianskaitė Aleksandra, p. 435
Domarkas Stanislovas, p. 443
Dvarionaitė, Montvydienė, Julija, p. 477
Fledžinskas Jurgis, p. 548
Geniušas Rimas, p. 600
Grybauskas Kęstutis, p. 658
Grybauskienė Liuda, p. 658
Grigaitienė Vladislava, p. 660

Tarybų Lietuvos enciklopedija II. Vilnius: Vyriausioji enciklopedijų redakcija, 1986. 704 p.
Hofmekleris Leiba, p. 34
Janulevičiūtė Jadvyga, p. 102
Jocys Jonas, p. 121
Maciūtė Regina, p. 669

LITHUANIA. Enciklopedinis žinynas anglų k. Išspausdintas Vaclovo Juodpusio straipsnis. Vilnius: Vyriausioji enciklopedijų redakcija, 1986. 432 p.
MUSIC, p. 360–370

Tarybų Lietuvos enciklopedija III. Vilnius: Vyriausioji enciklopedijų redakcija, 1987. 672 p.
Mažeika Juozas, p. 22-23
Milkevičiūtė Irena, p. 91
Muraška Leonidas, p. 156
Neimontas Juozas, p. 191
Noreika Virgilijus, p. 217
Oktetai, p. 235
Oleka Petras, p. 236
Pakalnis Juozas, p. 269
Paliulis Stasys, p. 283
Paulauskas Zenonas, p. 331
Petrauskas Kipras, p. 361-362
Potašinskas Chaimas, p. 420
Prudnikovas Vladimiras, p. 457–458
Račiūnas Antanas, p. 480
Radzevičius Petras, 490
Rakauskaitė Marijona, p. 497
Rubackis Vladimiras, p. 575
Rubackytė Mūza, p. 575

Tarybų Lietuvos enciklopedija IV. Vilnius: Vyriausioji enciklopedijų redakcija, 1988. 704 p.
Sondeckis Saulius, p. 71
Stasiūnaitė Aušra, p. 94
Stasiūnas Jonas, p. 95
Šenderovas Michailas, p. 168
Švedija. Muzika. Teatras (su Balys Fedaravičius, Romualdas Gumbys), p. 229–230
Tallat-Kelpša Juozas, p. 255
Žigaitis Rimvydas, p. 675

ЛИТВА. Trumpa enciklopedija rusų kalba. Vilnius: Vyriausioji enciklopedijų redakcija, 1989. 672 p.

Panaudoti V. Juodpusio straipsniai, kurių autorystė patvirtinama p. 672

Muzikos enciklopedija. T. I. Vilnius: Vyriausioji enciklopedijų redakcija, 2000. 560 p.

Adamkevičius Valentinas, p. 18
Aleksa Jonas Dainius, p. 37
Aleškevičiūtė Marija, p. 40
Almonaitytė, Eidukienė, Birutė, p. 43
Altermanas Isajus, p. 45
Ambrazaitytė Nijolė, p. 47
Andriejevas, Andrejevas, Rostislavas, p. 53
Apanavičiūtė Gražina, p. 65
Armėnijos operos ir baleto teatras, p. 76
Arminas Anicetas, p. 77
Augaitytė Juzė, p. 89
Azerbaidžano operos ir baleto teatras, p. 97
Babravičius Juozas, p. 99
Balys Jonas, p. 117-118
Baltarusijos operos ir baleto teatras, p. 121
Baltrus, Baltrušaitis, Leonas (su Rita Aleknaitė-Bieliauskienė), p. 122
Banaitis Valteris Kristupas, p. 123
Basanavičiaus premija, p. 135
Basanavičius Jonas, p. 135
Berkavičius Povilas, p. 162
Byra Jonas, p. 172
Brazis Algirdas, p. 200
Budrys Algirdas, p. 211
Budrius Pranciškus, p. 212
Bukša Mykolas, p. 215
Chetagurova Liudmila, p. 244
Česas Vladas, p. 284-285
Čiurlionio draugija, p. 289
Čiurlionio konkursas, p. 289
Dambrauskaitė Antanina, p. 301–302
Daunoras Vaclovas, p. 309
Dičiūtė-Trečiokienė Alodija, 324
Dievaitytė, Skačkauskienė, Stasė, p. 326
Digrys Leopoldas Mykolas, p. 326
Dirvianskaitė Aleksandra, p. 331
Domarkas Stasys, p. 341
Dvarionaitė, Montvydienė, Julija, p. 357
Fledžinskas Jurgis, p. 402
Galaunienė, Nezabitauskaitė, Adelė, p. 428
Geniušas Petras, p. 445
Ginzburgas Grigorijus, p. 455
Griauzdė Klemensas, p. 475-476
Grigaitienė, Polovinskaitė, Vladislava, p. 478
Grigalavičiūtė Nida, p. 478
Grigas Algis, p. 480
Griška Susan, Griškaitė Zuzana, p. 482
Hofmekleris Leiba, p. 520
„Hudebni rozhledy“, p. 528

Visuotinė lietuvių enciklopedija I. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2001. 800 p.

Aav Evald, p. 18
Aavik Juhan, p. 18
Abeliovič Lev, p. 30
Adamkevičius Valentinas, p. 73
Adomaitienė Sofija, Pusdešrytė, p.94
Aladav Mikalaj, p. 269
Aleksa Jonas Dainius, p. 305
Aleškevičiūtė Marija, p. 323
Almonaitytė Birutė, Eidukienė, p. 376
Ambrazaitytė Nijolė, p. 425
Amirov Fikret, p.447
Andriejevas Rostislavas, Andrejevas, p. 497
Apanavičiūtė Gražina, p. 631
Apeikytė Raimonda Bernadeta, p. 638
Archipova Irina, p. 722

Visuotinė lietuvių enciklopedija II. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2002. 800 p.

Arminas Anicetas, p. 31
Armonas Augustinas, p. 33
Armonas Petras, p. 33
Audėjus Stasys, p. 181

Augaitytė Juozė, p. 192
Auster Lydia, p. 250
Babravičius Juozas, p. 413
Baltrus Leonas, Baltrušaitis, p. 576
Banaitis Juozas, p. 594
Baras Stasys, Baranauskas, p. 636
Barisons Pēteris, p. 653

Visuotinė lietuvių enciklopedija III. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2003. 800 p.
Berkavičius Povilas, p. 93
Bērziņš Rūdolfs, p. 120-121
Byra Jonas, p. 213
Brazis Algirdas, p. 459
Budrys Algirdas, p. 561
Budrius Pranas, p. 564
Bukša Mykolas, p. 585

Visuotinė lietuvių enciklopedija IV. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2003. 832 p.
Chetagurova Liudmila, p. 57
Chrennikov Tichon, p. 97
Česas Vladas, p. 322
Čiurlionio draugija, p. 367
Čiurlionio konkursas, p. 367–368
Dambis Pauls, p. 438
Dambrauskaitė Antanina, p. 438
Dārziņš Emīls, p. 507
Daunoras Vaclovas, p. 535
Dičiūtė-Trečiokienė Alodija, p. 676
Dievaitytė Stasė, Skačkauskienė, p. 748–749
Digrys Leopoldas Mykolas, p. 762
Dirvianskaitė Aleksandra, p. 805

Muzikos enciklopedija. T. II. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2003. 596 p.
Jasenka Juozas, p. 62
„Jauna muzika“, p. 63
JurkštasVytautas Povilas, p. 84
Kaal Anu, p. 87
Karnavičius Jurgis jr, p. 127
Kaskas, Lokot, Anna, p. 129
Kutkus Aleksandras, p. 232
Kuznecovas Konstantinas, p. 233
Läte Aleksander, p. 256
Latvijos muzika, p. 256-258
Lemba Artur, p. 270
Leontovič Nikolaj, p. 275
Līcītis Jānis, p. 283
„Lietuva“, p. 286
Lietuvos kamerinis orkestras, p. 290–291
Lietuvos kvartetas, p. 292
Lietuvos muzikų rėmimo fondas, p. 302
Lietuvos nacionalinė filharmonija, p. 302
Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras, p. 310
Lietuvos valstybinis simfoninis orkestras, p. 312
Liustikaitė, Saurazienė, Janina, p. 331
Lüdig Mihkel, p. 343
Mägi Ester, p. 358
Marijošius Romanas, p. 376
Mažeika Juozas, p. 398
Mediņš Jānis, p. 402–403
Mediņš Jāzeps, p. 403
Mediņš Jekabs, p. 403
Meduševskij Viačeslav, p. 403
Melngailis Emīls, p. 410
Mikulskienė, Mozoliauskaitė, Ona, p. 440
Mikulskis Alfonsas, p. 440–441
Milkevičiūtė Irena, p. 442
Minkštimas Edvinas, p. 446
Muradelis Vano, p. 490
Muraška Leonidas, p. 490
„Muzikos žinios“, p. 536
Neimontas Juozas, p. 553–554
Normet Leo, p. 571

Visuotinė lietuvių enciklopedija V. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2004. 800 p.
Domarkas Stasys, p. 62
Dvarionaitė Julija, Montvydienė, p. 242

Visuotinė lietuvių enciklopedija VI. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2004. 832 p.

Fledžinskas Jurgis, p. 145
Galaunienė Adelė, Nezabitauskaitė, p. 350
Geniušas Petras, p. 545
Ginzburg Grigorij, p. 689

Visuotinės lietuvių enciklopedijos VII. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2005. 800 p.
Griauzdė Klemensas, p. 143–144
Grigaitienė Vladislava, Polovinskaitė, p. 155
Griška Susan, Griska, p. 185
Hofmekleris Leiba, p. 610

Visuotinė lietuvių enciklopedija VIII. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2005. 848 p.
Janulevičiūtė Jadvyga Zinaida, p. 527

Visuotinė lietuvių enciklopedija IX. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2006. 800 p.
Jurkštas Vytautas Povilas, p. 61–62
Kaal Anu, p. 97
Kalvaitytė Alė, Velbasienė, p. 238
Karnavičius Jurgis jr, p. 459
Kaskas Anna, 632

Visuotinė lietuvių enciklopedija XI. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2007. 816 p.
Krištolaitytė-Daugėlienė Juozė, p. 80–81
Kutkus Aleksandras, Kutkauskas, p. 340
Latvija. Muzika, p. 587–588

Muzikos enciklopedija. T. III. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2007. 740 p.
Oleka Petras, p. 20
Pakalnis Juozas, p. 45
Paulauskas Zenonas, p. 74
Pauls Raimonds, p. 75
Petraškevičiūtė Jadvyga, p. 89–90
Petrauskas Kipras, p. 90
Plakidis Pēteris, p. 103
Potašinskas Chaimas, p. 135
Rääts Jaan, p. 169
Račevskis Edgars, p. 172
Radvilaitė Aldona Eleonora, p. 174–175
Radvilaitė Halina Bronislava, p. 175
Radvilaitė Marija, p. 175
Radzevičius Petras, p. 175–176
Radzevičiūtė Pranė, p. 176
Rakauskaitė Marijona, p. 179
Rakov Nikolaj, p. 179-180
Ramans Gederts, p. 180–181
Rubackis Vladimiras, p. 252
Rudziński Witold (su Vytautas Povilas Jurkštas), p. 255–256
Sabzanov Jachel, p. 270
Seidelis Levas, p. 321
Siimon Jenny, p. 344
Sinaiskij Vasilij, p. 356
Sipolnieks Pēteris, p. 359
Skulte Adolfs, p. 370
Solertinskij Ivan, p. 384
Sondeckienė, Narūnaitė, Silvija, p. 391
Sondeckis Paulius, p. 391
Sondeckis Saulius, p. 391–392
Sondeckis Vytautas, p. 392
Stasiūnaitė Aušra, p. 406
Stasiūnas Jonas, p. 406
Stasov Vladimir, p. 407
Stempužienė, Butkutė-Švedienė, Aldona, p. 409
Struve Boris, p. 428
Stulgienė Liucija, p. 429
Stulgytė, Schmalenberg, Dalia, p. 429
Stumbre Silvija, p. 429–430
„Sugrįžimai“, p. 433
Šenderovas Michailas, p. 456
Šostakovič Dmitrij (su Algirdas Ambrazas), p. 468–470
Štrāls Kārlis, p. 473
Švėgžda von Bekker Martynas (su Birutė Žalalienė), p. 478
Tallat-Kelpša Juozas, p. 490
Ukrainos muzika (su Algirdas Ambrazas), p. 561–562
Ukrainos Ševčenkos operos ir baleto teatras, p. 562
Vaičekonis Petras, p. 574

Vainiūnas Stasys (su Algirdas Ambrazas), p. 576
Vainiūno konkursas, p. 576–577
Vainiūno namai, p. 577
Vītols Jāzeps, p. 636
„Druskininkų vasara su M. K. Čiurlioniu“, p. 703

Visuotinė lietuvių enciklopedija XIII. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras, 2008. 800 p.
Leontovyč Mykola, p. 18–19
Līcītis Jānis, p. 117
„Lietuva“, Valstybinis dainų ir šokių ansamblis, p. 147
Lietuvos kamerinis orkestras, p. 245–246
Lietuvos kvartetas, p. 257–258
Lietuvos muzikų rėmimo fondas, p. 283
Lietuvos nacionalinė filharmonija, p. 284
Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras, p. 293
Lietuvos valstybinis simfoninis orkestras, p. 345–346
Liustikaitė Janina, Saurazienė, p. 523
Lüdig Mihkel, p. 663

Visuotinė lietuvių enciklopedija XIV. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras, 2008. 800 p.
Marijošius Romanas, p. 294
Mastienė Roma, p. 402
Mažeika Juozas, p. 494
Mediņš Jānis, p. 572
Mediņš Jāzeps, p. 572
Mediņš Jēkabs, p. 572
Melngailis Emīls, p. 646

LIETUVA I. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras, 2008. 1280 p.
„Lietuva“, Valstybinis dainų ir šokių ansamblis Lietuva, p. 971
Lietuvos nacionalinė filharmonija, p. 972
Lietuvos kamerinis orkestras, p. 974
Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras, p. 974
Lietuvos valstybinis simfoninis orkestras, p. 974

100 iškiliausių Lietuvos žmonių. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras, 2009. 212 p.
Juozas Naujalis, p. 105–107
Kipras Petrauskas, p. 142–143

Visuotinė lietuvių enciklopedija XV. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras, 2009. 800 p.
Mikulskienė Ona, Mozoliauskaitė, p. 122
Mikulskis Alfonsas, p. 122
Milkevičiūtė Irena, p. 137
Minkštimas Edvinas, p. 183
Muradeli Vano, p. 594
Muraška Leonidas 597
„Muzikos žinios“, p. 652

Visuotinė lietuvių enciklopedija XVI. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras, 2009. 800 p.
Neimontas Juozas, p. 199
Normet Leo, p. 512–513
Oleka Petras, p. 756

Visuotinė lietuvių enciklopedija XVII. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras, 2010. 800 p.
Pakalnis Juozas, p. 250
Paulauskas Zenonas, p. 650–651
Pauls Raimonds, p. 659–660

Visuotinė lietuvių enciklopedija XVIII. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras, 2010. 816 p.
Petraškevičiūtė Jadvyga, p. 95
Petrauskas Kipras, p. 97
Plākidis Pēteris, p. 354
Potašinskas Chaimas, p. 645

LIETUVA II. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras, 2010. 800 p.
Adamkevičius Valentinas, p. 13
Adomaitienė Sofija, Pusdešrytė, p. 16
Aleksa Jonas Dainius, p. 34
Aleškevičiūtė Marija, p. 43

Almonaitytė Birutė, Eidukienė, p. 50
Ambrazaitytė Nijolė, p. 54
Andriejevas Rostislavas, Andrejevas, p. 63
Apanavičiūtė Gražina, p. 81
Apeikytė Raimonda Bernadeta, p. 82
Arminas Anicetas, p. 87–88
Armonas Augustinas, p. 88–89
Armonas Petras, p. 89
Audėjus Stasys, p. 97–98
Augaitytė Juozė, p. 99
Babravičius Juozas, p. 114
Baltrus Leonas, Baltrušaitis, p. 159
Banaitis Juozas, p. 168
Baras Stasys, Baranauskas, p. 179
Berkavičius Povilas, p. 224
Byra Jonas, p. 246
Brazis Algirdas, p. 285
Bručkus Viktoras, p. 296
Budrys Algirdas, p. 312
Budrius Pranciškus, p. 316
Bukša Mykolas, p. 323-324
Chetagurova Liudmila, p. 354
Česas Vladas, p. 403
Dambrauskaitė Antanina, p. 432
Daunoras Vaclovas, p. 464
Dičiūtė-Trečiokienė Alodija, p. 478
Dievaitytė Stasė, Skačkauskienė, p. 483
Digrys Leopoldas Mykolas, p. 483
Dirvianskaitė Aleksandra, p. 489
Domarkas Stasys (su Valentina Žigiene), p. 500
Dvarionaitė Julija, Montvydienė, p. 530–531
Fledžinskas Jurgis, p. 558
Galaunienė Adelė, Nezabitauskaitė, p. 583
Geniušas Petras, p. 623–624
Griauzdė Klemensas, p. 692
Grigaitienė Vladislava, Polovinskaitė, p. 699
Griška Susan (Suzana Griška) Zuzana Griškaitė, p. 720
Hofmekleris Leiba, p. 770

Visuotinė lietuvių enciklopedija XIX. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras, 2011. 816 p.

Rääts Jaan, p. 373–374
Radvilaitė Aldona Eleonora, p. 436
Radvilaitė Halina Bronislava, p. 436
Radvilaitė Marija, p. 437
Radzevičius Petras, p. 450
Radzevičiūtė Pranė (Pranciška), p. 451
Rakauskaitė Marijona, p. 495–496

Visuotinė lietuvių enciklopedija XX. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras, 2011. 818 p.

Rubackis Vladimiras, p. 369
Rudziński Witold (su Vytautas Povilas Jurkštas), p. 399–400

Enciklopedinis žinynas „Bažnytinė muzika“. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras, 2011. 488 p.

„Muzikos žinios“, p. 314

Visuotinė lietuvių enciklopedija XXI. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras, 2012. 848 p.

Seidelis Levas, p. 356–357

Visuotinė lietuvių enciklopedija XXII. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras, 2012. 848 p.

Skulte Ādolfs, p. 41
Sondeckis Saulius, p. 291–292
Stasiūnaitė Aušra, p. 463
Stasiūnas Jonas, p. 463
Stempužienė Aldona, Butkutė-Švedienė, p. 503
Stulgytė Dalia, Schmalenberg, p. 621–622

LIETUVA III. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras, 2012. 1176 p.

Janulevičiūtė Jadvyga Zinaida, p. 54
Jurkštas Vytautas Povilas, p. 156

Kalvaitytė Alė, Velbasienė, p. 202
Karnavičius Jurgis (jr), p. 232
Kaskas Anna (Ana Kaskas) Ona Katkauskaitė, p. 245
Krištolaitytė-Daugėlienė Juozė, p. 412
Kutkus Aleksandras (Aleksas), Kutkauskas, p. 483
Liustikaitė Janina, Saurazienė, p. 595
Marijošius Romanas, p. 690
Mastienė Roma, Vilčinskaitė, p. 711
Mažeika Juozas, p. 737
Mikulskienė Ona, Mozoliauskaitė, p. 794
Mikulskis Alfonsas, p. 794–795
Milkevičiūtė Irena, p. 804–805
Muraška Leonidas, p. 859
Neimontas Juozas, p. 904
Oleka Petras, p. 944–945
Pakalnis Juozas, p. 972–973
Paulauskas Zenonas, p. 1017–1018
Petraškevičiūtė Jadvyga (Pietraszkiewicz Jadwiga, Michońska), p. 1050
Petrauskas Kipras, p. 1052–1053
Potašinskas Chaimas, p. 1116

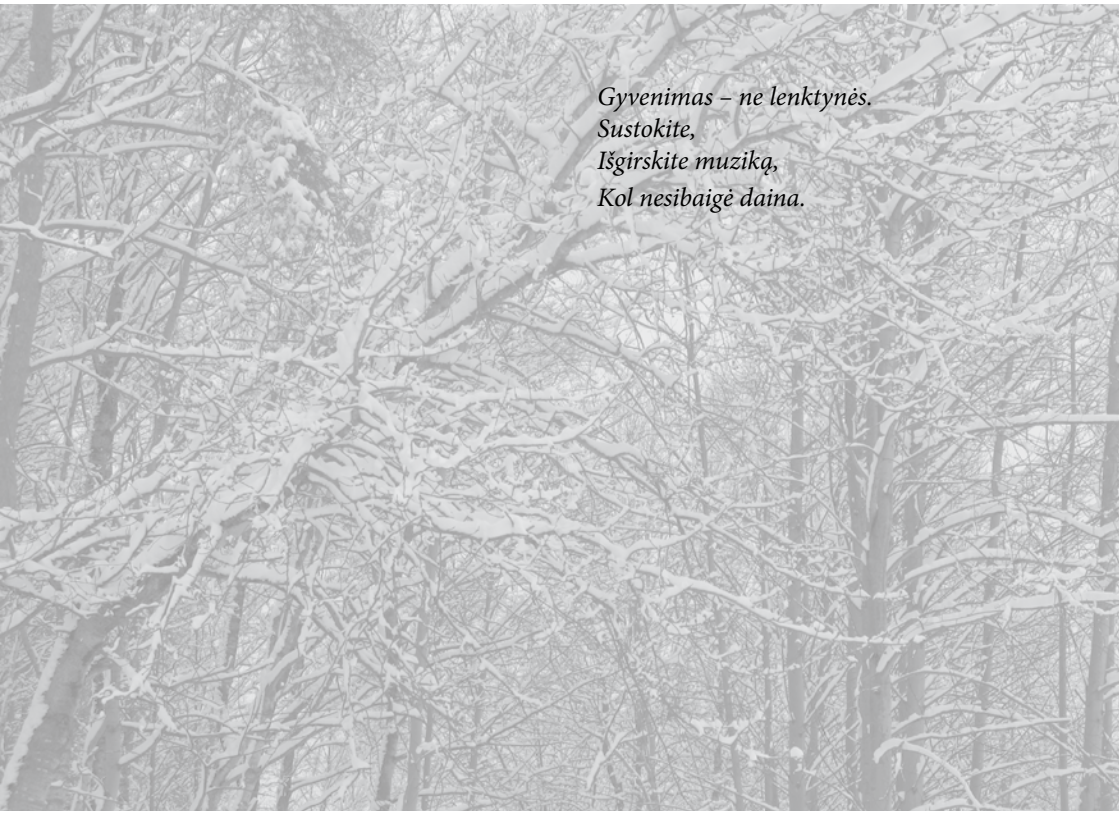
Visuotinė lietuvių enciklopedija XXIII. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras, 2013. 848 p.
Šenderovas Michailas, p. 80
Šostakovič Dmitrij (su Algirdas Ambrazas), p. 257–258
Švėgžda von Bekker Martynas (su Birutė Žalalienė), p. 330
Tallat-Kelpša Juozas, p. 451

Visuotinė lietuvių enciklopedija XXIV. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras, 2013. 848 p.
Ukraina. Muzika. (su Algirdas Ambrazas), p. 332–333
Vainiūnas Stasys (su Algirdas Ambrazas), p. 527
Vainiūno konkursas, p. 527

Visuotinė lietuvių enciklopedija XXV. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras, 2014. 848 p.
Vītols Jāzeps, p. 325

LIETUVA IV. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras, 2015. 1080 p.
Radvilaitė Aldona Eleonora, p. 30
Radvilaitė Halina Bronislava, p. 30
Radvilaitė Marija, p. 31
Radzevičius Petras, p. 40
Radzevičiūtė Pranė (Pranciška), p. 41
Rakauskaitė Marijona, p. 54
Rubackis Vladimiras, p. 135
Seidelis Levas, p. 230
Sondeckis Saulius, p. 324–325
Stasiūnaitė Aušra, p. 370
Stasiūnas Jonas, p. 371
Stempužienė Aldona, Butkutė, Švedienė, p. 380
Stulgienė Liucija, p. 412
Stulgytė Dalia, p. 413
Šenderovas Michailas, p. 469
Švėgžda von Bekker Martynas (su Birutė Žalalienė), p. 547
Tallat-Kelpša Juozas, p. 554
Vainiūnas Stasys (kartu su Algirdas Ambrazas), p. 686

ŽODŽIAI IŠĖJUSIEMS

Gyvenimas – ne lenktynės.
Sustokite,
Išgirskite muziką,
Kol nesibaigė daina.

Vincentas Birbilas 415
Zofija Naujalytė-Didenkienė 415
Jonas Kazlauskas 416
Andrius Amolevičius 417
Vytautas Marijošius 417
Stasys Paliulis 418
Kazimieras Vytautas Garlauskas 418
Leonidas Deniušis 419
Danutė Kuzinienė-Dutkevičiūtė 420
Aldona Dvarionaitė 420
Jurgis Dovydaitis 421
Stanley Valatka 422
Jonas Katakinas 423
Sigitas Albinas Šilinskas 424
Antanas Žemaitis 424
Maria Fołtyn 425
Algirdas Juozas Dekšnys 425
Aloyzas Grižas 426
Eugenijus Ignatonis 427
Vytautas Jurgutis 427
Ramutis Čepinskas 428
Jadvyga Petraškevičiūtė / Jadwiga Pietraszkiewicz 429
Stasys Sližys 430
Stanislovas Rubinovas 430
Birutė Prusevičienė 431
Justinas Jonušas 431
Danutė Krištopaitė 432
Rima Karosaitė 434
Gediminas Purlys 435
Rita Sakalienė-Kučinskaitė 436
Juozas Petras Kazickas 436
Algirdas Kazimieras Radzevičius 437
Stanislovas Čepinskis 438
Adelė Petrošiūtė 439
Laurynas Virgilijus Visockis 440
Vytautas Puteikis 441
Antanas Jozėnas 441
Jonas Vidas Aleksandravičius 442

Dana Stankaitytė 442
Olegas Bogdanovas 443
Faustas Strolia 444
Julija Marija Šalkevičienė-Barilaitė 445
Jonas Kastytis Matulionis 445
Kazimieras Kalibatas 446
Eva Koch-Bannat-Banaitytė 446
Algimantas Čižauskas 447
Jonas Antanavičius 448
Darius Lapinskas 448
Robertas Varnas 449
Tomas Sakalauskas 450
Ina Drąsutienė-Griauzdaitė 451
Bronius Markeliūnas 451
Zenonas Knižnikovas 452
Danielius Sadauskas 452
Jūratė Bundzaitė 453
Stasys Povilaitis 454
Galina Dauguvietytė 454
Danutė Vaičiulionienė-Dumbraitė 455
Birutė Kemežaitė 455
Saulius Sondeckis 456
Antanas Aloyzas Stasytis 458
Gražina Vaišnoraitė 459
Irena Ylienė 460
Regina Tumalevičiūtė 460
Jonas Girijotas 461
Nijolė Ambrazaitytė 462
Vytautas Narmontas 463
Stasys Baliūnas 463
Augustinas Armonas 464
Julius Veblaitis 465
Irena Kėdainytė 465
Raimonda Bernadeta Apeikytė 466
Augustinas Maceina 466
Aleksandra Balčiauskienė-Brokertaitė 467
Gytis Širvinskas 467
Ligija Luiza Richterytė-Janulevičienė 468

Edmundas Meškauskas 469
Leonas Leonardas Petronis 469
Albinas Petrauskas 470
Aliodija Ruzgaitė 470
Juozas Vanagas 471
Gražina Jaronienė-Matukonytė 471
Liudmila Kopyrina 472
Alfonsas Šuliauskas 472
Alfonsas Algirdas Stulgys 473
Salomėja Valiukienė-Nasvytytė 474
Irena Mikšytė 475
Jonas Vaznelis 475
Vida Marija Krakauskaitė 476
Vaclovas Paketūras 476
Virgilijus Kęstutis Noreika 477
Karolis Rimtautas Kašponis 478
Margarita Gedvilaitė 478
Valentas Leimontas 479
Andrius Gilys 480
Eugenijus Paulauskas 480
Vaclovas Momkus 481
Algis Grigas 482
Liucija Palinauskaitė 483
Vytautas Blūšius 483
Anatolijus Šenderovas 484
Vytautas Laurušas 485
Nijolė Penikaitė-Petrošienė 486
Alvydas Vasaitis 486
Gražina Apanavičiūtė 487
Jadvyga Giedraitė-Godunavičienė 488
Jonas Domarkas 489
Algimantas Bražinskas 489
Sigismunda Sabalytė 490
Gražina Ručytė-Landsbergienė 491
Vytautas Pranas Marius Barkauskas 491
Elegijus Bukaitis 493
Stanley Balzekas 493
Stefanija Gedgaudienė-Juodvalkytė 494

VINCENTAS BIRBILAS

1897 m. sausio 8 d., Griškabūdžio vlsč., Šakių apskr. – 1970 m. rugsėjo 27 d., Griškabūdis

Šią neeilinę asmenybę teko asmeniškai pažinti. Sužinojęs apie jo lietuvių muzikinės tautosakos užrašymus, ryžausi vykti į Griškabūdį, kur jis glaudėsi kuklioje klebonijos patalpoje, nes nuo 1959 metų buvo Griškabūdžio altaristas. Šis augalotas žmogus maloniai leidosi į kalbas, smuikavo, net užsiminė, kad KGB tarnai nedavė ramybės. Kaip atsaką jiems sumanė kapuose pasistatyti antkapį ir įrašyti mirties datą. Taip ir padarė. Tik tada tie sovietiniai tarnai pagalvojo, jog jis protiškai nesveikas ir paliko ramybėje. O V. Birbilas tuo džiaugėsi, sulaukęs ramybės ir galėjęs tarnauti bažnyčiai.

Baigęs Vilkaviškio gimnaziją, V. Birbilas mokėsi Seinų seminarijoje, kunigu įšventintas 1922 m. rugsėjo 22 d. Bažnyčiai pasišventusiai tarnavo visą gyvenimą, buvo Pakuonio, Pajevonio vikaras, Santaikos, Keturvalakių klebonas. Tuokart lankantis pas V. Birbilą apie jo parašytus literatūrinius kūrinius neteko išsikalbėti, tačiau mane domino tautosakos užrašymai, nes jis liaudies dainas, kaip ir reikia fiksuoti, užrašinėjo ne tik tekstus, bet ir jų melodijas. Tuo tada ir jam džiaugiausi. O atsisveikinant V. Birbilas padovanojo kelias nuotraukas. Sulaukus Atgimimo metų, Lietuvos radijui pasiūliau laidų ciklą „Kunigai – lietuvių tautosakos rinkėjai“ ir vieną šio ciklo laidą paskyriau kunigui V. Birbilui. Bet tai jau buvo po jo išėjimo Amžinybėn, 1989 metų rugpjūčio 16 d.

ZOFIJA NAUJALYTĖ-DIDENKIENĖ

1915 m. kovo 6 d., Varšuva, Lenkija – 1983 m. sausio 21 d., Vilnius

Kaip dažnai nutinka, kad net savo tėvams nesuspėjame pasakyti Ačiū, kad užaugino, išleido į gyvenimą. O per tą gyvenimą eidami, sutinkame daugybę gerų žmonių, kurie pasirengę daug kuo pagelbėti, patarti... Eidamas per gyvenimą rūsčiais pokario dešimtmečiais, turiu pasidžiaugti, jog sutikau jų ne vieną, kurie dėl muzikos, dėl muzikinio ugdymo buvo begaliniai pasišventę, buvo tikri šviesuoliai. Taip, ar tik ne 1958 ar 1959 metais, studijuojant Lietuvos valstybinėje konservatorijoje, nei iš šio, nei iš to „praradau“ savo privalomo forte pijono dėstytoją Ireną Statkevičiūtę, kuri niekam nepranešusi din-

go. Pasirodo, kad išvyko rašyti disertacijos estetikos temomis. Jau buvau bepradedąs nuogąstauti, kaip reikės atsiskaityti baigiantis semestrui. Bet kartą, mane sutikusi Konservatorijos koridoriuje, bendrojo fortepijono katedros vedėja Zofija Naujalytė-Didenkienė, prakalbino apie šią susidariusią problemą. Ir taip ji mane kurį laiką globojo. Ta globa buvo tokia, kad kartą ar du per savaitę ji priimdavo mane pamokoms ir taip aš galėjau drąsiai užbaigti semestrą. O jau po to jos rūpesčiu tapau profesorės Elenos Laumenskienės studentu. Šviesų Z. Naujalytės-Didenkienės veidą visada matydavau Konservatorijoje, kol 1983-iais ji užgeso. Nebuvo progų, o ir gal nepagalvota už tą anuometinį rūpestį padėkoti. Bet tą nuoširdžią padėką jai tebejaučiu iki šiol. Su liūdesiu tada palydėjome ją į Rokantiškes, pro kurias dažnai važiuodamas, prisimenu ir ją, šviesaus gerumo muzikę, kurios pasišventimą šiam tauriam menui, neabejoju, išugdė mūsų muzikos patriarchas Juozas Naujalis.

„2015 metų muzikos kalendorius“. Vilnius: 2014, p. 38.

JONAS KAZLAUSKAS

1916 m. rugpjūčio 22 d., Griškabūdžio vlsč. – 1984 m. lapkričio 11 d., Vilnius

Be filologijos jo širdyje visada ruseno meilė muzikai. Muzikinius gabumus ir polinkius paveldėjo iš muzikalios ir dainingos šeimos, ūgtelėjusį žavėjo vargonų ir bažnytinio choro muzika. Pirmasis muzikos mokytojas Griškabūdžio vargonininkas Jonas Puidokas leido mažiems piršteliams prakalbinti fisharmonijos ir net vargonų klavišus. Už vaikiškas santaupas vietoj saldainių nusipirkęs T. Brazio „Muzikos teorijos“ vadovėlį, jį savarankiškai išstudijavo. Vėliau dalyvavo gimnazijos chore ir orkestrėlyje. Vilniaus muzikos mokykloje mokėsi dainavimo ir vargonavimo, vargonavo šv. Mikalojaus, šv. Rapolo, šv. Ignoto bažnyčiose. Atidarius Vilniaus konservatoriją, ten studijavo teorines disciplinas, kompoziciją. Sunkūs buvo penkeri įtempto darbo Universitete ir muzikos studijų metai. Pirmąją dienos pusę – Universiteto dėstytojas, po pietų – Konservatorijos studentas, vakare – šv. Kazimiero bažnyčios vargonininkas (iki jos uždarymo ir išniekinimo, paverčiant ateizmo muziejumi). O kur dar pokario buities reikalai? Išryškėjo sunkaus ir alkano gyvenimo palydovė – džiova. Filologinį ir muzikinį išsilavinimą lydėjo didelis darbštumas. Parašė ir išleido knygas „Muzikos kūrinių analizė“ (1968) ir „Muzikos instrumentai

ir partitūra“ (1975), iš prancūzų kalbos išvertė M. Diupre darbus, kurie liko neišspausdinti, sukūrė gedulingąsias mišias, giesmių, kūrinių vargonams, chorui, užrašė apie 500 lietuvių liaudies dainų.

ANDRIUS AMOLEVIČIUS

1943 m. rugpjūčio 6 d., Radviliškis – 1993 m. vasario 17 d., Vilnius

Tai muzikologas, kuris nemaža savo gyvenimo metų paskyrė Lietuvos radijui, rengdamas koncertus, laidas. 1991 metais sovietams užgrobiant Lietuvos radijo ir televizijos pastatą, nukentėjo ne tik fiziškai, bet dingo ir jo vertingi daiktai. Ir tada muzikines laidas-pokalbius rengė Lietuvos kompozitorių sąjungoje, kur jos būdavo galutinai apiforminamos. Ten, padedant kompozitoriui Vytautui Montvilai, jos būdavo sumontuojamos ir pristatomos į Lietuvos aklųjų ir silpnaregių sąjungos pastatą, kur glaudėsi Lietuvos radijas, ir transliuojamos. Nepaisant to, viską išgyveno nesiguosdamas, nereikalaudamas kokios nors kompensacijos. Dar daugiau – intensyviai dirbo, dorai dalyvavo ruošdamas muzikines programas, tarp jų ir laidas „Įrašai, koncertai, įrašai.“ Jose reguliariai skambėjo lietuvių išeivių muzikų balsai. Tai šios laidos ir subrandino „Tautiečių balsus“, tokiu pavadinimu eteryje suskambėjusios tuoj po jo mirties. Beje, retkarčiais pasirodydavo spaudoje jo straipsniai. Ypač džiaugėsi parašęs straipsnį apie savo senelį muziką, knygnešį Vladą Dutkevičių.

VYTAUTAS MARIJOŠIUS

1911 m. liepos 10 d., Panevėžys – 1996 m. vasario 17 d., Putnam, JAV

Jis visą savo gyvenimą buvo nuoširdus lietuviškos muzikos puoselėtojas. Sukūrė operą „Priesaika“, kurią Čikagos *Lietuvių opera* pastatė kartu su J. Gaidelio opera „Gintaro šaly“ ir J. Kačinsko „Juodas laivas“, taip pat nemaža vokalinių kūrinių. Dar 1938 metais Prahoje dirigavo M. K. Čiurlionio simfoninę poemą „Miške“, ištrauką iš J. Gruodžio baleto „Jūratė ir Kastytis“, J. Karnavičiaus „Lietuvišką rapsodiją“ ir J. Pakalnio „Romantiškąją uvertiūrą“. Prahoje diriguotus kūrinius 1942 metais Berlyne su Städtische Orchester įgrojo į plokšteles, kurios pražuvo Antrojo

pasaulinio karo audrose. 1970 metų rugsėjo 5 dieną Čikagos Orchestra Hall, diriguojant V. Marijošiui, surengė M. K. Čiurlionio simfoninės poemos „Jūra“ amerikietiškąją premjerą. Visą savo gyvenimą buvo entuziastingas lietuviškos muzikos puoselėtojas, tad savo gyvenimo saulėlydyje V. Marijošius inicijavo konkursą sukurti vienaveiksmę operą. Tą premiją laimėjo kompozitorius V. Bartulis. Beje, V. Marijošius savo premiją skyrė ir kompozitoriams O. Narbutaitei, J. Bašinskui, E. Sausanavičiūtei.

STASYS PALIULIS

1902 m. gegužės 7 d., Vabalninko vlsč. – 1996 m. rugsėjo 19 d., Vilnius

Tai buvo tauri asmenybė, ypatingą dėmesį skyrusi lietuvių tautiniams muzikos instrumentams ir jų muzikai. Tad jam turime būti dėkingi už solidžią, moksliškai parengtą monografiją „Lietuvių liaudies instrumentinė muzika“ (1959), kurios išleidimą lėmė jo ilgametis domėjimasis pučiamaisiais lietuvių tautiniais muzikos instrumentais, jų atliekama muzika, kurią rinko ir užrašinėjo. Knygoje išspausdinti 366 pučiamųjų instrumentų muzikos kūriniai, kurių didžiąją dalį užrašė pats S. Paliulis. Ir tiesiogine prasme jam teko nueiti ilgą kelią, kad ši knyga patektų į mūsų rankas ir, kad už šį darbą jam būtų pripažintas daktaro mokslinis laipsnis, nes knygoje sukaupta unikali medžiaga, atverianti žavų lietuvių tautinių muzikos instrumentų pasaulį. Tai buvo jo gerai nuo pat vaikystės pažintas pasaulis. S. Paliulis išaugo iš aplinkos, kurioje skambėjo šie muzikos instrumentai. Apie 1921 metus Kaune jis suorganizavo skudučių ir ragų ansamblius, su kuriais 1932–1934 metais pasirodė Vakarų Europos šalyse.

KAZIMIERAS VYTAUTAS GARLAUSKAS

1938 m. birželio 27 d., Vaškai – 1998 m. vasario 17 d., Vilnius

Jo erudiciją žinojo kiekvienas muzikas, kuriam nors kiek teko bendradarbiauti su Lietuvos radijo naujų muzikos įrašų padaliniu. Muzikologas K. V. Garlauskas jam pašventė daugelį metų, o su radiju nuėjo visą prasmingą, nors ir trumpą savo gyvenimo kelią. Čia jis, dar būdamas Lietuvos valstybinės konservatorijos (dabar – Lietuvos muzikos ir teatro akademija) studentas pradėjo darbuotis kaip muzikos redaktorius, rengęs laidas apie lietuvių muziką, jos kūrėjus ir atlikėjus. Atkūrus Lietuvos nepriklau-

somybę jo dėka Lietuvos radijo fonduose ėmė kauptis įrašai, atkeliavę iš užsienio šalių, daugiausia iš JAV. Bendravo, susirašinėjo su Los Angeles gyvenančia kompozitore G. Gudauskiene, su dainininke S. Klimaite-Pautieniene ir kitais muzikais, parengdamas ne vieną prasmingai nuskambėjusią laidą. Jo erudiciją demonstruoja ir straipsniai, tilpę įvairiuose Lietuvos dienraščiuose, savaitraščiuose, žurnaluose. Tai buvo aukštos kultūros žmogus, menininkas, muzikas-profesionalas.

LEONIDAS DENIUŠIS

1938 m. gegužės 1 d., Viekšniai – 1999 m. liepos mėn. ? , Vilnius

Liepos 30 dieną į Vilniaus Sudervės kapines palydėjome Leonidą Deniušį, netolimos praeities gerai žinomo Viekšnių vidurinės mokyklos muzikos mokytojo Vinco Deniušio jaunesnįjį sūnų, kuris, atrodo, buvo gimęs muzikai, tik, gaila, nepasukęs į muziko profesionalo kelią. Likęs muzikos mėgėju, jis nuostabiai puikiai valdė akordeoną ir kitus muzikos instrumentus. Tai buvo nuoširdus, atviros širdies žmogus, galbūt, per daug geras kitiems ir dažniausiai netausojęs savęs. Pamenu mokslo metus Viekšnių vidurinėje mokykloje, kur jis savo muzikiniu talentu, muzikavimu sugebėjo turtinti visų mūsų laisvalaikį. Jis savo charakteriu, gyvenimu, betarpiškumu buvo lyg ir priešingybė ramiam, santūriam tėvui. Žinodamas jo neeilinį talentą muzikai, džiaugiausi, kad jis buvo įstojęs į Vilniaus muzikos mokyklą studijuoti kompozicijos. Jis skambino fortepijonu savo pirmuosius kompozicijos bandymus. Bet tai truko neilgai. Matyt, jo judrus charakteris negalėjo išlaikyti didelių reikalavimų, kurie užgriūva kiekvieną, pasirinkusį muziko profesionalo kelią.

Nebematysime daugiau Leonido Deniušio, kurį vadinome Lioniu. Nebesusitiksime nei klasės susitikimuose (Viekšnių vidurinę mokyklą jis baigė 1955 metais), nei Viekšniuose, į kuriuos retkarčiais mėgo atvažiuoti.

Gyvenimas jam amžiną poilsio vietą parinko Vilniuje, kur jis darbavosi nemažai metų ir kur turėjo daug bičiulių.

Vaclovas Juodpusis. Jau nebesusitiksime.
„Vienybė“ (N. Akmenė), 1999 m. rugpjūčio 3 d. Nr. 87 (6056).

DANUTĖ KUZINIENĖ-DUTKEVIČIŪTĖ

1923 m. birželio 6 d., Subačius – 2000 m. liepos 17 d., Vilnius

Skaudžią netektį patyrė Lietuvos tautosakininkai – mirė etnomuzikologė Danutė Kuzinienė-Dutkevičiūtė. Ją amžino poilsio priglaudė Rokantiškės, kur prieš septynerius metus palydėjome ir jos sūnų – Lietuvos radijo muzikos redaktorių muzikologą Andrių Amolevičių. Daugelį metų dirbdama pedagoginį darbą, D. Kuzinienė visada rado laiko rinkti lietuvių tautosaką, studijuoti, rengti melodijas spaudos leidiniams, jas redaguoti. Pamenu, daugiau kaip prieš keturis dešimtmečius vykdami į tautosakos ekspediciją, į Mosėdžio-Skuodo apylinkes, melodijų užrašinėtojai, tenykščių gyventojų praminti gaidininkais, jautė nuoširdžią Danutės paramą – ji negailėjo praktiškų patarimų jauniesiems ekspedicijos dalyviams. Po lietuvių muzikinės tautosakos studijų pas profesorę Jadvygą Čiurlionytę Lietuvos konservatorijoje buvo įgijusi nemažos praktinės patirties, pati dalyvaudavo tautosakinėse ekspedicijose, šifruodavo melodijas, dirbo moksline bendradarbe Lietuvių kalbos ir literatūros instituto Tautosakos sektoriuje. Kiek vėliau, vartydamas ir studijuodamas šio instituto tautosakos rinkinius, vis rasdavau jos kruopščiai užrašytas ar šifruotas melodijas su tiksliausiais pažymėjimais, atspindinčiais tautosakos pateikėjo interpretacijos niuansus, jos nuorodas rengiant melodijas lietuvių liaudies dainų melodijų katalogui.

Iš gyvenimo išėjo tyli, rami, kukli tautosakininkė, bet jos darbai visada primins, kad ji daug, labai daug nuveikė mūsų tautos kultūrai, gaivindama mūsų šalies žmonių šimtmečiais gludintus muzikinės kūrybos perlus, ugdydama jaunųjų lietuvaičių meninį suvokimą.

Vaclovas Juodpusis. In memoriam Danutė Dutkevičiūtė-Kuzinienė. „Literatūra ir menas“, 2000 m. rugpjūčio 18 d. Nr. 32–33 (2808–2809).

ALDONA DVARIONAITĖ

1939 m. gegužės 18 d., Kaunas – 2000 m. lapkričio 5 d., Vilnius

Ji buvo ne tik įtaigi atlikėja. Kai imdavosi plunksnos, ją puikiai valdydavo ir ji paklusdavo jos minčių raiškai. 1989 metais paprašyta parašyti apie koncertinę kelionę į Liepoją, ji prabilo: „Į Latviją vykau apimta

ypatingo jausmo. Liepoja – miestas, kuriame gimė mano tėvas. Ten žengti jo pirmieji žingsniai, ten jis pradėjo pažinti pasaulį, mokytis muzikos. Kovo 8-osios gatvėje, anksčiau vadintoje Liudvigo, tebestovi jo gimtieji namai – 20-tuoju numeriu paženklintas dviejų aukštų medinis pastatas. Iki repeticijos turėdama kiek laiko, tuojau ten nuvykau – pastovėti šalia žalsvojo Dvarionų namo... Prieš akis iškilo senoje nuotraukoje regėti vaizdai – bobutė, senelis, visa didžiulė Barboros ir Dominyko Dvarionų į pasaulį išleidusių 12 vaikų, šeima...

Po repeticijos ir pirmųjų susitikimų su orkestru, drauge su dirigentu Algiu Lukoševičiumi, padėjome gėlių ant Dominyko Dvariono kapo...

Pakeliui į Klaipėdą buvome užsukę prie B. Dvariono kapo Palangoje. Kapą papuošė Liepojos muzikų ir mano gėlės...“

Tada Aldona Dvarionaitė ir nenujautė, kad taip greitai čia, šalia tėvų – Aldonos ir Balio Dvarionų, amžino poilsio atguls ir ji.

JURGIS DOVYDAITIS

1907 m. spalio 19 d., Višakio Rūdos vlsč. – 2001 m. rugpjūčio 25 d., Vilnius

Lietuvių tautosakos istorijoje J. Dovydaičio asmenybė šviečia ir švies kaip viena iškiliausių: jo surinkta ir užrašyta dešimtys tūkstančių įvairiausių žanrų lietuvių liaudies kūrybos vienetų. Jis vienas pirmųjų atkreipė dėmesį į dainuojamas pasakas – pasakas su dainuojamais intarpais, kurių suspėjo išleisti keturias knygas (1957, 1987, 1997, 2000). Pastebėjęs šių pasakų ypatingą savybę, jų melodijų užrašymui kvietėsi muzikus. Sovietiniais metais vis buvo kritikuotas, kad netiksliai ranka užrašo dainų, pasakų tekstus. Todėl įsigijo sovietinės gamybos sunkų magnetofoną, su kuriuo nesiskyrė keliaudamas, važinėdamas po Lietuvą. Neturėdamas lėšų įsigyti kokybiškų magnetofono juostų, iš tuometinio Radijo komiteto už 1 rublį pirkdavo radijo programoms nebetinkamas, nurašytas juostas. Jose ir fiksavo neįkainojamos vertės lietuvių liaudies kūrybos pavyzdžius, lietuvių liaudies pasakorius, dainininkus. Visa tai (1243 magnetofono juostas, kuriose užfiksuota 106500 tautosakos kūrinių) 1998 metais J. Dovydaitis padovanojo Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto Lietuvių tautosakos rankraštynui. Esu šio J. Dovydaičio pasišventimo tautosakinei veiklai liudinin-

kas, nes į mane jis kreipėsi daugybę kartų, kad liaudies dainos, o ir pasakų fragmentai būtų užfiksuoti su melodijomis. Net ir ekspedicijose vos tik prašvitus išeidavome ieškoti kaimo dainininkių, kurių ne viena būdavo kalbinama ir melžiant karvę. Beje, pamenu, ir metų naštos varginamas, jis vis varstė valdiškų įstaigų duris, norėdamas išleisti didžiulį „Sūduvių dainų" tomą... Belieka džiaugtis, kad save „Pakeleiviu" vadinęs, 1995 metais jo triūsas lietuvių tautosakai buvo įvertintas Jono Basanavičiaus premija, kad 1998 metais kino scenarijaus autorius, režisierius ir kino operatorius Algirdas Tarvydas sukūrė filmą „Jurgis Dovydaitis. Palikimas". Tebus visa tai priminimas ateinančioms kartoms, kaip reikia pasišventusiai tarnauti savo tautos kultūrinei praeičiai.

STANLEY VALATKA

1915 m. rugpjūčio 9 d. – 2002 m. birželio 19 d., Roselle, JAV

Pats likimas, atrodo, bus suvedęs su šiuo žmogumi, kuris visą gyvenimą praleidęs Amerikoje, nepamiršo lietuvių kalbos ir domėjosi viskuo, kas lietuviška. Daug metų, kai į Ameriką atvyko, bendravo su kompozitoriumi ir muzikos veikėju Juozu Žilevičiumi, su juo susirašinėjo, jį fotografavo ir 1939 metais surengtoje lietuviškos dainos šventėje. Praėjusio šimtmečio pabaigoje, apsilankęs Lietuvoje, Vilniuje, S. Valatka visą pluoštą nuotraukų padovanojo. Kad su šiuo lietuvių tautiniam menui neabejingu žmogumi susipažinau, bus „kaltas" kompozitorius ir dirigentas Juozas Stankūnas. Tai jis ir buvo tas tiltas, suvedęs su jau garbaus amžiaus sulaukusiu meninio pasaulio žmogumi. Jau dabar, kada į Amžinybę išėjo S. Valatka, dažnai prikeliu ir vartau jo atsiųstus aplankus su lietuviškų gegužinių programomis, išspausdintais lietuviškų dainų tekstais. Tai vis ir jo nueito gyvenimo atspindys, jo dėmesys ir supratimas, kad visa tai nebūtų pradanginta, užmiršta, kad ir anuomet būtų surinkta ir išsaugota, kad dabarties kartos turėtų bent šiokį tokį supratimą apie anuometinį lietuvių gyvenimą Amerikoje. O kokie atmintini jam rašyti profesoriaus J. Žilevičiaus laiškai, sveikinimai įvairių sukakčių proga. Ta kūrybinė bendrystė savaip spalvino S. Valatkos gyvenimą, savų spalvų suteikė ir J. Žilevičiaus biografijai. O S. Valatka visą gyvenimą domėjosi lietuviška praeitimi – kaupė XX-ojo šimtmečio pradžios Amerikoje išleistas plokšteles su Miko Petrausko, Juozo Babravičiaus ir kitų dainininkų, įvairių ansamblių atliekama muzika. Sumaniai apsaugotos kelios dešimtys tokių plokštelių atkeliavo šias eilutes rašančiam. Beje, jis džiaugėsi mūsų susitikimu anuometiniа-

me Vilniaus „Turisto“ viešbutyje, tai išsakydamas savo vėliau rašytuose laiškuose.

S. Valatką žavėjo ir muzika, sklindanti eterio bangomis. Į Vilnių atkeliavo ir kelios dešimtys garso kasečių su iš Metropolitan teatro transliuotų operų įrašais, dalyvaujant ir lietuvaičiams. Tad ne vienas jo atsiųstas garsinis įrašas buvo panaudotas Lietuvos radijo „Tautiečių balsų“ valandėlėse, kurias, užfiksuotas magnetofono juostose, anuometinė valdžia skubiai ištrindavo, buvo rašyta savaitraštyje „Kalba Vilnius“.

O kad S. Valatka buvo nepaprastai kūrybingas žmogus, liudija ir tai, kad minint Elisabeth lietuvių šv. Petro ir Povilo bažnyčios 50-metį, jos teritorijoje buvo pastatytas kryžius, ne bet koks, o sumontuotas iš 400 jo meniškai išdailintų detalių.

Taigi, galima tik didžiuotis, kad tokių kuklių meno sergėtojų ir kūrėjų būta Amerikoje!

Vaclovas Juodpusis. „2015 metų muzikos kalendorius“.
Vilnius: 2014, p. 121–122.

JONAS KATAKINAS

1950 m. spalio 16 d., Viekšniai – 2005 m. birželio 4 d., Vilnius

Galima tik didžiuotis, kad Viekšniai Lietuvos baleto scenai padovanojo šią nepaprasto ryškumo žvaigždę, kuri žiūrovų pamėgta spindėjo ne tik Vilniuje, bet ir Sankt Peterburge, Maskvoje... Tarp jo scenos partnerių buvo ne tik Lietuvos baleto solistai, bet ir Galina Mezenceva iš Rusijos, italės Liliana Kozi, Karla Prachi. Atmintini jo pasirodymai su baleto legenda Maja Pliseckaja. Jis buvo pakviestas atlikti Karenino vaidmenį Maskvos Didžiojo teatro 100-ąjame R. Ščedrino baleto „Ana Karenina“ spektaklyje. Užbaigęs baleto solisto kelią scenoje, prasmingai darbavosi kaip pedagogas. Jis augino Eglę Špokaitę, Nelę Beliakaitę, Rūtą Jezerskytę. Sulaukė tarptautinių apdovanojimų. 2001 m. buvo apdovanotas LDK Gedimino 5-ojo laipsnio ordinu.

SIGITAS ALBINAS ŠILINSKAS

1936 m. birželio 2 d., Lazdijai – 2008 m. vasario 19 d., Vilnius

Būtis... Ir nebūtis... Kaip dažnai nutinka, kad žmogus visą savo gyvenimą nuoširdžiai ir intensyviai darbuojasi ir su jo išėjimu Amžinybėn tarsi viskas pradingsta. Ir S. A. Šilinsko, nuoširdaus muzikanto nutrūkusi gyvenimo styga tuokart lyg ir liko nepastebėta. Nepastebėjo enciklopedijos, kiti leidiniai. Tik gražu, kad jo nepamiršo buvę mokiniai gitaristai, kuriuos ugdė ne vienoje muzikos mokykloje. Dabar Vilniuje rengiami net tarptautiniai gitaristų konkursai, į kuriuos atvyksta atlikėjai iš įvairių, net tolimiausių šalių. O juk kadaise jis redagavo ir pirmasis atliko daugelio lietuvių kompozitorių kūrinių šiam instrumentui, 1979 metais iššifravo Vilniaus tabulatūrų liutniai ir vargonams, kurias išleido Budapešto ir Vilniaus leidyklos, buvo nuoširdus, bet ramus muzikinio gyvenimo dalyvis.

ANTANAS ŽEMAITIS

1929 m. balandžio 15 d., Ignalinos raj. – 2009 m. vasario 27 d., Vilnius

Tik praėjus gerokam laiko tarpsniui, vis ieškodamas „siūlo galo“, sužinojau, kad po sudėtingų operacijų Amžinybėn išėjo kanklininkas Antanas Žemaitis, taip ir nesulaukęs 80-ojo gimtadienio. Jis buvo ne tik uolus savojo instrumento puoselėtojas, juolab kad prie kanklių sėdintį vyrą dabar ne taip dažnai ir bepamatysi. O jis, kaip ir Pranas Stepulis, buvo įsimylėjęs šį instrumentą, netgi, susikūrus Lietuvos muzikų draugijai, vis puoselėjo planus, kad būtų gaminami ir remontuojami lietuvių tautiniai muzikos instrumentai. Vis kiekviena proga nuolat varstė biurokratiškas valdininkų duris, taip ir neįveikdamas ten už jų sėdinčių tarnautojų nusiteikimo. Gal ir praradęs šių geranoriškų ketinimų, darbavosi kaip pedagogas, skiepydamas jauniems žmonėms meilę kanklėms, kankliavimui, šiam tauriam muzikos instrumentui sukurtai muzikai, vis paragindamas ir kompozitorius, kad jie nepamirštų kanklių, kurios pastaraisiais dešimtmečiais pastebimai ištobulintos, galėjo turtinti ir naujais skambesiais.

MARIA FOŁTYN

1924/1925 m. sausio 28 d., Radom, Lenkija –
2012 m. gruodžio 2 d., Varšuva, Lenkija

Jos išėjimas – didžiulė netektis Lenkijos muzikinei kultūrai, kuriai ji pasišventusiai tarnavo nuo pat jaunų dienų, visą prasmingą gyvenimą. O jis buvo skirtas ne tik operai, nes buvo įžymi operos solistė ir operų režisierė. Buvo ypatingai pasišventusi kompozitoriaus S. Moniuszkos muzikos garsinimui pasaulyje, jo operas režisavusi įvairiose užsienio šalyse. Atsitiktinumas su ja mane suvedė Vilniuje, kai čia lankydamasi panoro nusilenkti Virgilijaus Noreikos talentui po spektaklio LNOBT. Tuokart, sovietiniais metais, ir gražios gėlių puokštės suradimas buvo problema. Bet ji savo užsyspyrimu tikslą pasiekė ir nuostabi puokštė teatre po spektaklio V. Noreikai buvo įteikta. Vėliau, jos kvietimu teko lankytis Lenkijoje, kur šios šalies pietinėje dalyje esančiame Kudowa Zdrój mieste vyko XXVII tarptautinis S. Moniuszkos festivalis. Šio festivalio meno vadovė ilgus metus buvo M. Fołtyn. Su ja bendraujant, buvo susisiekta su S. Moniuszkos kūrybos tyrinėtoju profesorium W. Rudzińskiu, kuris buvo atvykęs į Vilnių ir išstudijavo archyvuose saugomą medžiagą. Ja papildė savo knygą apie didį lenkų kompozitorių, kuri 1993 metais buvo išleista Vilniuje lietuvių kalba (vertė Jonas Šukys). M. Fołtyn iniciatyvos ir begalinio rūpesčio dėka 1992 metais Varšuvoje pradėti rengti tarptautiniai S. Moniuszkos vokalistų konkursai, į kuriuos ji mielai kvietė ir atlikėjus iš Lietuvos.

ALGIRDAS JUOZAS DEKŠNYS

1939 m. vasario 7 d., Kaunas – 2013 m. sausio 12 d., Vilnius

2013 metų pavasarį, o ir rudenį lankydamasis Lietuvos kamerinio orkestro koncertuose, tarp orkestro artistų pasigedau orkestro veterano Algirdo Juozo Dekšnio, su kuriuo Lietuvos valstybinėje konservatorijoje studijavome nuo 1957 metų. Jau tada buvo galima pajusti, kad jis studijoms atėjo ne pramogauti ar, jas baigus, gauti diplomą, bet būti nuoširdžiu muzikinio gyvenimo dalyviu. Kaip vėliau prisipažino, jam didžiulį įspūdį buvo palikęs

Rudolfo Baršajaus vadovautas kamerinis orkestras, atvykęs iš Maskvos. Todėl, kai profesorius Saulius Sondeckis 1960 metais subūrė Lietuvos kamerinį orkestrą, A. J. Dekšnys į jo muzikinę veiklą nedvejodamas įsijungė nuo pat pirmosios repeticijos ir su juo ėjo visą savo gyvenimo kelią. Tai buvo vienintelis, ilgiausiai šiame orkestre grojęs muzikantas, lankęs daugelį užsienio šalių, kur tik driekėsi Lietuvos kamerinio orkestro gastrolių maršrutai. Tad galime tik įsivaizduoti, koks begaliniai platus buvo jo repertuaras, kiek grota klasikinės, lietuvių kompozitorių sukurtos muzikos.

Taigi, didžiajai Muzikai atiduotas visas jo gyvenimas, kuris gali būti pavyzdžiu kiekvienam, tik muzikinį kelią pradedančiam atlikėjui.

Vaclovas Juodpusis. „2014 metų muzikos kalendorius".
Vilnius: 2013, p. 11.

ALOYZAS GRIŽAS

1948 m. spalio 15 d., Salos, Rokiškio raj. – 2013 m. vasario 7 d., Vilnius

Šio talentingo altininko pavardė Lietuvos muzikiniame gyvenime ėmė mirgėti vos tik baigiant Lietuvos valstybinę konservatoriją, kada profesorius Eugenijus Paulauskas subūrė styginių kvartetą ir jį nemaža metų globojo. Tai buvo būsimasis Čiurlionio kvartetas, kuris anuomet nesurado vietos Lietuvoje (kažkam atrodė, kad styginių kvartetų pas mus per daug) ir buvo priverstas, išlaikius konkursą, „emigruoti" į Sočį, būti Sočio filharmonijos meniniu kolektyvu. Bet ir tada daugelis muzikos mylėtojų nepamiršo šio ansamblio, nuolat apie jį užsimindavo. Taigi, po kelerių metų priverstinės emigracijos šis styginių kvartetas su altininku A. Grižu grįžo į Lietuvą ir 1978 metais tapo tuometinės Valstybinės filharmonijos ansambliu. A. Grižas su šiuo styginių kvartetu nuėjo gražų kūrybinį kelią iki 2002 metų, koncertuodamas daugelyje užsienio šalių, atlikdamas ne vieną šimtą kūrinių. 1989 metais tapo Lietuvos nacionalinės kultūros ir meno premijos laureatu. Gaila, kad paskutinieji gyvenimo metai jį atskyrė nuo šio kvarteto ir jo pavardę gerokai išblukino mūsų šalies muzikos istorijoje, nors buvo talentingas ir daug pasiekęs atlikėjas.

Vaclovas Juodpusis. „2014 metų muzikos kalendorius".
Vilnius: 2013, p. 26.

EUGENIJUS IGNATONIS

1935 m. gegužės 22 d., Joniškis – 2013 m. vasario 7 d., Vilnius

Besibaigianti žiema Lietuvos muzikiniam gyvenimui suteikė ir dar vieną skriaudą – neliko aktyvaus šio gyvenimo dalyvio profesoriaus E. Ignatonio, kuris darbavosi ne tik kaip atlikėjas, dažniausiai ansambliuose, bet ir kaip mokslininkas, savo žinias ir muzikinę patirtį įprasminęs keliuose leidiniuose, kurie, reikia manyti, nepraras savo aktualumo nūdienos verpetuose. Kaip profesoriaus S. Vainiūno ugdytinis, jis nuolat lankė LMRF Stasio Vainiūno namų renginius, kuriais buvo prisiliečiama prie šio muziko kūrybinės veiklos momentų. Gyvai ir išraiškingai prisimindavo savo profesorių, neieškojo kišenėje įspūdingesnių išsireiškimų. Tai darė visur paprašytas tarti žodį, ne tik kaip Lietuvos muzikos ir teatro akademijos Pedagogikos katedros vedėjas, Fortepijono ir muzikologijos fakulteto dekanas, mokslo ir meno prorektorius, bet ir kaip muzikas, gerai pažinęs šios srities gyvenimo subtilybes, pats jose dalyvaveęs.

Vaclovas Juodpusis. „2014 metų muzikos kalendorius".
Vilnius: 2013, p. 27.

VYTAUTAS JURGUTIS

1930 m. liepos 10 d., Šilalė – 2013 m. vasario 23 d., Vilnius

Prasmingą gyvenimo kelią nuėjo kompozitorius Vytautas Jurgutis, jaunystės metais turėjęs sveikatos problemų. Jas įveikęs, pajuto kūrybinių jėgų antplūdį, net jautė nemažą polinkį literatūrai. Po studijų Lietuvos valstybinėje konservatorijoje klausytojus džiugino prasmingais muzikos kūriniais, kurie neretai lietė ir istorinę tematiką. Neblogai valdė stambias formas. 1974 metais sukurta oratorija „Donelaitis" pagal Just. Marcinkevičių kompozitoriui pelnė Lietuvos valstybinę premiją. Ir prieš tai ir po to dažnai jo kūrybiniai pojūčiai lietė ciklines vokalines formas. Beje, plačiai skambėjo dar 1969 metais sukurtas vokalinis ciklas „Mergaitė namų šešėliuose" pagal Nijolės Miliauskaitės eiles, 1966 metais – ciklas „Vaikas su duonos rieke" pagal lietuvių poetų eiles, 1974 metais – ciklas „Čiurlionio užrašai" balsui ir fortepijonui pagal

M. K. Čiurlionio tekstus. Ypač palankiai klausytojai sutiko jo 1964 metais sukurtus „Kareivio laiškus“ pagal Vlado Šimkaus eiles. O jau dainų parašyta ne tik įvairiems solistams, chorams, bet ir mažiesiems, kaip ir instrumentinių kūrinių iš jo sulaukė ne tik pianistai, bet ir obojininkai, kiti pūtikai, styginių kvartetai, pučiamųjų kvintetai, orkestrai. Kurį laiką jis vadovavo „Vytautų klubui“, tad neatsitiktinai atsirado ir „Giesmė Vytautui“, 1994 metais sukurta pagal jo paties eiles.

Vaclovas Juodpusis. „2014 metų muzikos kalendorius“.
Vilnius: 2013, p. 35.

RAMUTIS ČEPINSKAS

1944 m. liepos 21 d., Joniškis – 2013 m. balandžio 25 d., Kaunas

Šiam darbščiam, pareigingam, puikiam pianistui per daug trumpas buvo gyvenimas. Studijos Lietuvos valstybinėje konservatorijoje parengė jį ne tik pedagoginei, bet ir koncertinei veiklai. LMRF Stasio Vainiūno namuose minint jo išėjimą Amžinybėn, docentė Aušra Stasiūnaitė minėjo jį ir kaip puikų koncertmeisterį, kuris jai talkino tarptautiniuose konkursuose (1975 metais Tbilisyje vykusiame M. Glinkos, Gruzija, ir 1976 metais Verčelyje, Italija, G. B. Viotti) ir padėjo iškovoti pirmąsias vietas. Jis pats taip pat už akompanavimą buvo įvertintas diplomais. Šias vokalinio meno srities subtilybes jis pažino darbuodamasis koncertmeisteriu Lietuvos valstybiniame operos ir baleto teatre, Lietuvos valstybinėje konservatorijoje. Ši patirtis pasitarnavo ir jo pedagoginei veiklai, kuri nusidriekė net iki Irako sostinės Bagdado. Buvo žinomas ir kaip rūpestingas studijų vadovas, nes darbavosi ir kaip Lietuvos muzikos akademijos Kauno fakulteto dekanas, studijų ir mokslo prorektorius, Kauno J. Naujalio muzikos gimnazijos mokytojas metodininkas, reiškėsi ir kaip aktyvus Lietuvos muzikų sąjungos narys.

Puikiai pažindamas lietuvių kompozitorių vokalinę muziką, spaudai parengė V. Jakubėno, K. V. Banaičio vokalinių kūrinių rinkinius, redagavo kitų lietuvių kompozitorių kūrinius fortepijonui.

Vaclovas Juodpusis. „2014 metų muzikos kalendorius“.
Vilnius: 2013, p. 72.

JADVYGA PETRAŠKEVIČIŪTĖ / JADWIGA PIETRASZKIEWICZ

1919 m. rugpjūčio 30 d., Gardino raj., Baltarusija – 2013 m. gegužės 23 d., Lodze, Lenkija

Ir praėjus daugeliui metų, kai dainavo Lietuvos valstybiniame operos ir baleto teatre, Jadvygą Petraškevičiūtę prisimename su ypatingu jausmu. Tai buvo operos solistė, kurią gamta apdovanojo, atrodo, viskuo, ir žavingu balsu, ir gražia scenine išvaizda, ir meniniais pojūčiais, leidžiančiais sėkmingai interpretuoti kiekvieną jai patikėtą operos vaidmenį... Kad ji buvo įtaigi operos solistė liudija ir tai, kad už sukurtą Marinos Mnišek vaidmenį 1952 metais buvo apdovanota SSRS valstybinė premija. Lietuvos valstybiniame operos ir baleto teatre dainavo 11 sezonų, nuo 1948 iki 1959 metų ir sukūrė nemaža pagrindinių vaidmenų P. Čaikovskio, G. Puccini, S. Moniuszkos, A. Rubinšteino, F. von Flotowo, A. Račiūno ir kitų kompozitorių operose. Malonu, kad ir išvykusį į Lenkiją ji jautė simpatiją turiningam Vilniaus laikotarpiui, jo meno žmonėms, su kuriais maloniai bendraudavo. Liūdniau buvo tiems muzikos mylėtojams, kurie ją pamilę scenoje, jau ir buvo nutolinti. Bet, suradusi progą, aplankydavo Lietuvą, Kauno valstybiniame muzikiniame teatre dainavo Tatjaną P. Čaikovskio operoje „Eugenijus Oneginas“. O Lodzėje, kur profesoriavo Muzikos akademijoje, ji jautė gražią kūrybinės veiklos tąsą, buvo apsupta gerų žmonių. Dainavo ir kituose Lenkijos operos teatruose, buvo apdovanota Polonia Restituta ordino kavalieriaus kryžiumi ir aukso medaliu Gloria Artis už nuopelnus kultūrai. 2010 metais ją kalbinusiam T. Tomaszewskiui, solistė pasakojo: „Turiu pasakyti, kad labai daug už ką esu lietuviams dėkinga. Niekada nesu pajutusi nė šešėlio lietuvių nacionalizmo savo atžvilgiu, absoliučiai. Mano kolegos buvo tikri mano kolegos ir draugai. Lietuvos valdžia, nors ir komunistinė, vertino mane kaip artistę. Iki gyvenimo pabaigos išsaugosiu gerus prisiminimus apie visus tuos, kurie įstengė objektyviai vertinti žmogų – ne priklausomybės partijai požiūriu, ne nacionaliniu požiūriu...“

Vaclovas Juodpusis. „2014 metų muzikos kalendorius“. Vilnius: 2013, p. 88–89.

Stasys Sližys

1918 m. lapkričio 20 d., Raguvos vlsč. – 2013 m. spalio 10 d., Detroit, JAV

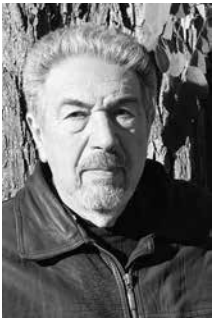

Tarnystė lietuvybei, lietuvių tautinio meno sklaidai, matyt, buvo paveldėta Sližių giminėje. Pranas Sližys tai pasišventusiai darė Lietuvoje, o jo brolis Stasys – Amerikoje, Detroite. Ir veikė visomis kryptimis. S. Sližys puikiai valdė plunksną, jo rašinių sutinkame įvairiuose leidiniuose, nemaža metų pasišventusiai tarnavo žurnalo „Muzikos žinios“ leidybai, nesiskyrė su vargonais, vadovavimu chorui. Tai skatino jo muzikinę mintį, ragino kurti tai didesnės, tai mažesnės apimties kūrinį chorui ar balsui su instrumento pritarimu.

Malonu, kad kai kurie jo kūriniai suskamba ir gimtojoje Lietuvoje. Jis jautriai reagavo į kiekvieną muzikinį reiškinį, kuris nors kiek tarnavo lietuvių muzikiniam gyvenimui išeivijoje. Nors ir turėjo daugybę rūpesčių, surasdavo laiko ir laiškui parašyti, ir reikalingiausių vaistų pasiųsti. O jo nuveikti darbai neturėtų būti pamiršti, kai prabylame apie JAV lietuvių kultūrinį, muzikinį gyvenimą.

STANISLOVAS RUBINOVAS

1930 m. vasario 11 d., Vilnius – 2013 m. spalio 21 d., Kaunas

Savito grožio gyvenimas buvo skirtas operos solistui ir režisieriui Stanislovui Rubinovui. Pamenu ir 1957-uosius metus, kai jis prieš metus baigęs Lietuvos valstybinę konservatoriją, profesoriaus Zenono Paulausko dainavimo klasę (dainavimą studijavo ir pas Niną Karnavičienę), dar sukinėjosi šioje aukštojoje muzikos mokykloje. Tuoj po baigimo gavo paskyrimą į Kauno muzikinį teatrą, kuriame iki 1970-ųjų metų sukūrė keletą dešimčių vaidmenų. Buvo kūrybingas, ieškantis, nerimstantis. Todėl vėliau tapo Valstybinės filharmonijos solistu ir su koncertinėmis programomis lankė miestus Rytuose ir Vakaruose. Kai kartą, buvojant Maskvoje, teko susitikti kompozitorių Eduardą Kolmanovskį ir šio to pasiteirauti apie Lietuvą, iš atlikėjų jis paminėjo žinąs tik S. Rubinovą ir R. Marijošių, kurių atlikimo menu žavėjosi. Tolimesnė S. Rubinovo veikla krypo į kamerinio teatro sukūrimą, teatro, kuris jo dėka įsitvirtino Kauno kultūrinėje panoramoje. Da-

bar gi, išeidamas Amžinybėn, suspėjo palikti knygą „Miške ir scenoje“.

Vaclovas Juodpusis. „2014 metų muzikos kalendorius“.
Vilnius: 2013, p. 154.

BIRUTĖ PRUSEVIČIENĖ

1932 m. vasario 12 d., Kaunas – 2013 m. gruodžio 13 d., Vilnius

Kai išgirdau žinią apie kanklininkės Birutės Prusevičienės išėjimą, atmintyje prabėgo kelių dešimtmečių prisiminimai, mačius ją nuoširdžiai besidarbuojant pasirinkus kanklininkės kelią, kankliuojant „Lietuvos“ ansamblyje, dirbant pedagoginį darbą. Nesiveržė į savęs garsinimą – visur buvo kukli ir pareiginga. 1957 metais įsiliejusi į Prano Tamošaičio suburtą ir vadovautą „Sutartinės“ ansamblį, kuriame prabėgo net ketvirtis šimtmečio, buvo tvirta atrama palaikant šio meninio vieneto profesionalų muzikinį lygį, turtinant repertuarą ir su juo koncertuojant ne tik Lietuvoje, bet ir užsienio šalyse, taip pat Lietuvos televizijos ir radijo studijose. Tokios kaip ji cementavo „Sutartinę“ ir leido kalbėti apie šį profesionalų kolektyvą, kuriam rūpėjo lietuvių tautinės muzikos gyvybė ir jos sklaida, teikusi impulsų atsirasti vis naujiems lietuvių kompozitorių opusams, juos noriai atlikdavusi. Tai buvo pavyzdinga kanklininkė, ištikimai tarnavusi savo gyvenimo pašaukimui.

Vaclovas Juodpusis. „2015 metų muzikos kalendorius“.
Vilnius: 2014, p. 189.

JUSTINAS JONUŠAS

1938 m. gegužės 10 d., Skuodo raj. – 2013 m. gruodžio 27 d., Vilnius

Žinią apie šią netektį išgirdau būdamas Dresdene. Sujaudino, nes buvau gerai pažįstamas nuo jaunystės, mokymosi Klaipėdos muzikos mokykloje laikų, kai gilinosi į chorinį dirigavimą, kuris vėliau jį subrandino kaip Lietuvos kariuomenės Garbės sargybos pučiamųjų orkestro kapelmeisterį, kūrusį nepriklausomos Lietuvos kariuomenės orkestro muzikavimo tradicijas. Tuo rūpinosi skrupulingai, kaupė, ieškojo repertuaro kūrinių, gludino grojimo meninį lygį, ugdė jaunąją atlikėjų kartą ir taip pelnė tikrą pripažinimą, nes buvo apdovanotas ir LDK Gedimino ordinu, Mažeikių rajono savivaldybė jam suteikė Garbės piliečio vardą. Mokėjo

didžiuotis savo garsiuoju bendrapavardžiu Bronium Jonušu, taip pat iš Žemaitijos, nuo Ylakių, į kuriuos nuolat krypdavo žvilgsnis, vis surengiant tai garbei svarų muzikinį renginį. Žavėjausi, kad jo dėka taip pat galėjau ten nuvykti ir nusilenkti Broniaus Jonušo talentui, žodžiais išsakyti jo didžius nuopelnus Lietuvos muzikai.

Nuo jaunystės ilgėjosi tėvo, kurį Antrojo pasaulinio karo negandos privertė palikti Lietuvą. Tad su juo susitikęs už vandenyno, didžiavosi kaip mažas vaikas. Ir tą jausmą mes, bendraamžiai, puikiai supratome.

Gaila, kad muzikos atlikėjo veiklą riboja formalios amžiaus ribos, o ne fizinės galios. Atrodo, kad dimisijos majoras Justinas Jonušas dar galėjo darbuotis kaip aktyvus Lietuvos muzikinio gyvenimo dalyvis, nes tam jis skyrė visus savo muzikinius sugebėjimus ir buvo sukaupęs solidžią patirtį.

Vaclovas Juodpusis. „2015 metų muzikos kalendorius".
Vilnius: 2014, p. 197.

DANUTĖ KRIŠTOPAITĖ

1929 m. rugpjūčio 20 d., Kaunas – 2014 m. vasario 17 d., Vilnius

Žinia apie Danutės Krištopaitės išėjimą paskatino prisiminti kelius kelelius, kuriais eita nuoširdžiai su Ja bendradarbiaujant.

Ją, ištikimai tarnavusią lietuvių tautosakos mūzai, pažinau dar 1958 metais, kai grupė tuometinės Lietuvos konservatorijos studentų išsiruošėme į tautosakinę ekspediciją, kurios buveine tapo Mosėdis. Iš čia kasdien, pasiskirstę grupelėmis, kuriose buvo vienas melodijų užrašinėtojas ir kartais du tekstų fiksuotojai, pasklisdavome į visas keturias puses. Tada man ir nusišypsojo laimė būti grupelėje su Danute Krištopaite, jau turinčia solidžią patirtį renkant tautosaką, mokančia bendrauti su paprastais kaimo žmonėmis, vadintais tautosakos pateikėjais. Išvykus į šią pirmąją tautosakinę ekspediciją viskas, atrodo, buvo nauja. Nors liaudies dainų vaikystėje teko girdėti labai dažnai, dainuojant mamai, čia buvo visai kita aplinka, nes sutikdavome žmones įvairiausių darbų metu, šienaujant, darbuojantis savo namuose. Ne kartą teko užkalbinti ir vyresnio amžiaus žmogų einantį keliuku. Taigi, Danutė Krištopaitė buvo komunikabili, ir mums studen-

tams labai geranoriška patarėja, kurios subtilus žodelis tarnavo ateičiai. Ir dabar, praėjus daugiau nei 50 metų nuo šios išvykos į Žemaitiją, tarsi matau mus žingsniuojančius iki Skuodo, Lenkimų, kitų Šiaurės Lietuvos vietovių. Išvaikčiojome dešimtis kilometrų tenykščių dulkėtų vieškelių, bet labai džiaugėmės, kad mūsų užrašytos lietuvių tautosakos vienetų nuolat daugėjo. Kaip ir viskas, taip ir ši ekspedicija turėjo ne tik pradžią, bet ir pabaigą. Ir koks gražus tos pabaigos prisiminimas liko, kai gavome po knygutę su dedikacija, o aš, užrašinėjęs dainų melodijas, buvau pavadintas kaip „gaidininkas"...

Tolimesnieji dešimtmečiai taip pat išliko atmintini nuoširdžiu bendravimu tai rašytojų sąjungos vakaruose, tai atsitiktinai susitikus Vilniaus gatvėje ar pasikalbėjus telefonu. Vis jaučiau Jos nepaprastą ištikimybę Lietuvai, jos kultūrai. Kartą Bernardinų gatvėje susitikus išsikalbėjome apie jai patikėtą knygos apie kompozitorių Vladą Jakubėną redagavimą, juolab kad žinojo, jog ši asmenybė man yra nepaprastai artima. Pergyveno, kad knygai daugiausia medžiagos sukaupęs profesorius Anicetas Arminas pasimirė. Kai knyga po įvairių peripetijų pasirodė, jos redaktorinį variantą, rankraštį patikėjo man, nes ten matėsi visas Jos įdėtas triūsas. O Ji juk buvo begaliniai kruopšti, sąžininga ir kompetentinga redaktorė, išmaniusi visas redaguojamo objekto gyvenimiškas situacijas.

Su Danutės Krištopaitės išėjimu išgyvenau ir dar vieną momentą, kuris, darbuojantis Lietuvos televizijoje, liko kaip neužgyjanti žaizda iki šių dienų. Pamenu, renkant tautosaką Dzūkijoje, kur dažniausiai nuvykdavau, labai ryškų įspūdį paliko Kriokšlio dainininkai, muzikantai, šokėjai. Kadangi juos žinojo ir Danutė Krištopaitė, Ji mielai parašė ir laidos scenarijų televizijai. Buvo, atrodo, didžiulė šventė ir muzikuojantiems dzūkams, kai jie atvyko į Vilnių, į televiziją, o šios laidos režisierė Janina Černiauskienė pasirūpino, kad studija būtų išpuošta sodais. Įrašo metu viskas ėjo sklandžiai ir laimingi atlikėjai išvažiavo namo. Tačiau nei atlikėjai, nei mes, rengėjai, nei D. Krištopaitė nenutuokė, kas mūsų laukė po peržiūros, kurią stebėjo ir komiteto pirmininkas Jonas Januitis. Tai jis buvo pagrindinis teisėjas, suniekinęs visą šį gražų mūsų darbą už tautinių motyvų propagavimą. Vaizdo įrašas buvo sukritikuotas ir neleista jo rodyti. Kadaise apie tai užsiminiau D. Krištopaitei ir abu dėl to pergyvenome.

Taigi, išėjo Danutė Krištopaitė, tauri mūsų kultūros asmenybė, kukli, bet ypatingai darbšti, veikusi visur, kur tik buvo kviečiama. O darbavosi ir „Vagos": leidykloje, ir Lietuvos valstybinės konservatorijos liaudies muzikos kabinete, buvo žinoma kaip vertėja, daugelio leidinių, tarp jų ir tautosakos, rengėja.

Vaclovas Juodpusis. „2015 metų muzikos kalendorius".
Vilnius: 2014, p. 27–28.

RIMA KAROSAITĖ

1925 m. balandžio 24 d., Ryga, Latvija – 2014 m. vasario 20 d., Vilnius

Kartais ir nebesuskumbame aprėpti, kiek kuklių, nuoširdžių asmenybių supa mus. Tik išėjus Amžinybėn apie juos susimąstome. Štai, 2014 metų vasarį, kai išgirdome liūdną žinią apie pianistės Rimos Karosaitės netektį, nedaug kas ir spaudos puslapiuose apie ją prabilome. O buvo ji tauri pedagogė, ne vieną dešimtmetį globojusi anuometinės Lietuvos valstybinės konservatorijos studentus, kad šie pajustų didžiosios muzikos vertybes. Dar mokydamasis Klaipėdos muzikos mokykloje žinojau apie ją, nes kaip koks geranoriškas magas čia karaliavo kompozitorius ir dirigentas Juozas Karosas ir apie jo dukras negalėjau nežinoti. Kai 1957 metų vasarą atvykau į Vilnių, laikyti stojamųjų egzaminų į Valstybinę konservatoriją, dabar Lietuvos muzikos ir teatro akademija, pats likimas pirmą kartą mane suvedė su docente Rima Karosaite ir ne kur kitur, bet per stojamąjį fortepijono egzaminą. Tada ir išvydau ją su docente Erika Dineikaite, vertinusiomis stojančiųjų skambinimą. Baigęs obojaus specialybę ir sumanęs stoti studijuoti muzikos teoriją, neabejoju, abi pedagogės ne ypatingai kokių skambinimo rezultatų tikėjosi ir laukė. Bet mano fortepijono mokytoja Klaipėdoje buvo Maskvoje pas profesorių Jakovą Flierą baigusi Elena Švalbaitė, kuri siekė, kad privalomąjį fortepijoną laikantis pūtikas nebūtų „fortepijono invalidas“. Tad stojamiesiems egzaminams buvo parengta J. S. Bacho Gerai temperuoto klavyro I tomo Preliudas ir fuga D-dur, L. van Beethoveno Penktosios sonatos fortepijonui Es-dur I dalis, F. Schuberto Ekspromtas As-dur ir J. Karoso Preliudas c-moll. Nesigirdamas galiu pasakyti, kad po mano skambinimo Rima Karosaitė priėjo ir pasidomėjo iš kur esu atvykęs ir kas mane mokė. Taigi, nuo tada ir užsimezgė geranoriška abipusė pažintis, kuri tęsėsi ne vieną dešimtmetį, ir kai su J. Karosu ir jo kūrybos vakarais lankėme visą Lietuvą, nuo Vilniaus iki Klaipėdos, Akmenės, Utenos, Leliūnų, Biržų, Panevėžio... Lydėjome Maestro su ypatingu dėmesiu, tardami žodį, atlikdami jo melodingus kūrinius. R. Karosaitė ne tik nuoširdžiai ir jautriai globojo tėvą, bet ir su jo autoriniais koncertais važinėjant po Lietuvą atlikdavo vokalinių, kamerinių instrumentinių kūrinių fortepijono partiją.

Tokią pat rūpestingą R. Karosaitę matėme ir namuose, švenčiant J. Karoso jubiliejinius gimtadienius, kurie visada buvo darnios lietuviškos šeimos paliudijimai.

Taigi, išėjo docentė Rima Karosaitė, savo inteligencija puošusi savo tėvų geranorišką aurą.

Vaclovas Juodpusis. „2015 metų muzikos kalendorius“.
Vilnius: 2014, p. 30–31.

GEDIMINAS PURLYS

1948 m. rugpjūčio 28 d., Anykščių raj. – 2014 m. gegužės 21 d., Klaipėda

Nors palyginti neilgas buvo jo gyvenimas – tik 65-ri metai, bet ryškiai įsilieta į Lietuvos muzikinį gyvenimą. Ir ne tik Lietuvos. Prasmingai darbuotasi jo kaip chorvedžio, vadovaujant chorams, diriguojant dainų šventėse, ugdant jaunąją muzikų kartą, taip pat ir vargonininko, muzikos kūrėjo. Visa tai, matyt, ir lėmė, kad praėjusio šimtmečio devintąjį dešimtmetį, kai Clevelande, JAV, gyvavęs lietuvių tautinio meno ansamblis „Čiurlionis“ nebeteko ištikimų savo ansamblio vadovų, kaip tik prie jo kandidatūros vadovauti ansambliui ir buvo sustota.. Tad, priėmęs šį siūlymą, G. Purlys sėkmingai vadovavo šiam ansambliui, kuris savo gyvavimo 50-metį ir šventė Lietuvoje. Tai, remiantis dokumentais ir nuotraukomis, aprašyta knygoje „Čiurlionio ansamblis 1949–1991“ (Vilnius, 2005). Jo vadovavimas „Čiurlioniui“ truko iki 1991-ųjų, kai spalio 27 dieną buvo numatyta ansamblio veiklą nutraukti. Tačiau tuo nesibaigė jo bendrystė su „Čiurlionio“ ansambliu. Visą „Čiurlionio“ ansamblio gyvavimo kelią nuėjusi kanklių orkestro meno vadovė Ona Mikulskienė pasirūpino, kad Alfonso Mikulskio tautinių mišių „Už kenčiančią Lietuvą“ lietuvių tautinių muzikos instrumentų partitūra būtų pritaikyta vargonams, kad šis kūrinys dažniau skambėtų Lietuvos bažnyčiose. To uždavinio įgyvendinimo ir ėmėsi G. Purlys. Šios mišios su vargonų pritarimu O. Mikulskienės rūpesčiu buvo išleistos Vilniuje 1996 m.

Vaclovas Juodpusis. „2015 metų muzikos kalendorius“.
Vilnius: 2014, p. 81–82.

RITA SAKALIENĖ-KUČINSKAITĖ

1932 m. gegužės 21 d., Kėdainiai – 2014 m. birželio 27 d., Vilnius

Ryškiu muzikiniu šviesuliu Lietuvos muzikiniame gyvenime buvo fortepijono mokytoja R. Sakalienė-Kučinskaitė, kurios gyvenimo kelias iš Kėdainių vingiavo per Kauną į Vilnių. Jau Kaune mokydamasi S. Nėries vidurinėje mokykloje lankė ir J. Gruodžio muzikos mokyklą, kur jos fortepijono mokytoja buvo Aldona Dvarionienė. Pas ją mokėsi ir persikėlus į Vilnių, kai iki 1951-ųjų metų lankė Dešimtmetę muzikos mokyklą, o ją baigus studijavo Lietuvos valstybinėje konservatorijoje, S. Juodvalkienės fortepijono klasėje. Dar studijuodama pradėjo pedagoginį darbą, kurį tęsė ne vieną dešimtmetį. Buvo subtili ir geranoriška ne tik savo mokiniams, bet ir visiems ją supusiems. Buvo nuolatinė LMRF ir Druskininkų savivaldybės rengiamo tarptautinio menų festivalio „Druskininkų vasara su M. K. Čiurlioniu“ renginių lankytoja, ypač džiaugėsi dukros Jūratės Landsbergytės ir anūkų dalyvavimu koncertuose.

Vaclovas Juodpusis. „2015 metų muzikos kalendorius“. Vilnius: 2014, p. 100–101.

JUOZAS PETRAS KAZICKAS

1918 m. balandžio 16 d., Čiornaja Padina, Saratovo gub., Rusija – 2014 m. liepos 10 d., East Hampton, NY, JAV

Ne dažnas geranoriškai susimąsto apie verslininko, mecenato, ekonomikos mokslų daktaro Juozo P. Kazicko gerus darbus Lietuvai, jos kultūrai. Galime tik didžiuotis, kad jis buvo šiame pasaulyje, o gyvenimo skersvėjų sukeltos audros vis jį tolino nuo Lietuvos. Kaip 1863 metų sukilimo dalyvių-tremtinių vaikaitis, gimęs Rusijoje, į Lietuvą su tėvais sugrįžo 1922 metais ir jau sulaukęs pilnametystės pasinėrė į aukštųjų mokslų studijas Kaune ir Vilniuje. O artėjusi Antrojo pasaulinio karo pabaiga net pusei šimtmečio atitolino nuo Lietuvos. Bet ir

tada lietuvybė nenutolo nuo jo asmenybės. Jau Amerikos žemėje jis visaip palaikė tai, kas lietuviška. Buvo laimingas, kai 1949 metais, panašių gyvenimo skersvėjų genamas, Clevelande įsikūrė Alfonso Mikulskio vadovautas tautinio meno ansamblis „Čiurlionis“, ten veikęs iki 1991 metų. Ne atsitiktinai kanklininkę ir šio ansamblio kanklių orkestro vadovę Oną Mikulskienę, jau pargrįžusią į Vilnių, kur 1940 m. sausio 15 d. susibūrė šis ansamblis, J. P. Kazickas su žmona Aleksandra daug kartų ją lankė, globojo ir nuoširdžiai švytėjo galėdami padėti. Kai 2005 metais buvo baigiama rašyti 784 puslapių knyga apie „Čiurlionio“ ansamblio veiklos Amerikoje laikotarpį, J. P. Kazickas buvo šios knygos išleidimo rėmėjas, parašęs ir jai pratarmę, su žmona dalyvavęs ir šios knygos pristatyme Vilniaus Gerontologijos ir reabilitacijos centre (Senjorų socialinės globos namuose), kur tuo metu gyveno O. Mikulskienė. O Valdovų rūmų atstatymas taip pat buvo jo remiamas, jo skatinami visi, kas vienaip ar kitaip puoselėjo šių Rūmų atsiradimą.

Beje, pats ne kartą su juo bendravęs, nepasakiau, kad į jo gimtąją Čiornąją Padiną buvo nuvykęs tautosakininkas Norbertas Vėlius, į magnetofono juostą įrašęs tenykščių gyventojų ne vieną šimtinę įdainuotų lietuviškų dainų, kurių melodijas iššifravo šio Kalendoriaus autorius.

Taigi, į mūsų pasaulį su Lietuvos Nepriklausomybės metais atėjusio J. P. Kazicko gyvenimas dar lauks tyrinėtojų įžvalgų.

Vaclovas Juodpusis. „2015 metų muzikos kalendorius“.
Vilnius: 2014, p. 108.

ALGIRDAS KAZIMIERAS RADZEVIČIUS

1934 m. spalio 19 d., Panevėžys – 2014 m. liepos 18 d., Vilnius

Nespėjęs atlikti dar daug gerų darbų Lietuvos muzikinei kultūrai, nebegalėjo diriguoti ir 2014 metų dainų šventės „Čia mano namai“ pučiamųjų instrumentų orkestrų koncerto „Vario audra“ fanfarų „Laduto tuto“, kuriomis Kalnų parke ji turėjo prasidėti. O štai liepos 18-ąją sužinojome, kad jis jau išėjo Amžinybėn. Nors ir liūdėdami, turime nuoširdžiai prisiminti, kad jis visą gyvenimą intensyviai darbavosi, ne tik ugdydamas pučiamųjų orkestrus, bet ir dalyvaudamas, diriguodamas įvairiose dainų šventėse, dirbdamas pedagoginį darbą Kauno, Vilniaus aukštosiose mokyklose, tose institucijose, kuriose reikėjo

puikių šios srities specialisto žinių. O buvo jis savyje susikaupęs žmogus, nemokėjo gražbyliauti, bet dirbo kantriai, siekdamas sau užsibrėžtų tikslų. Kai vartai jo 1996 metais parengtą ir išleistą knygą „Bronius Jonušas“, tik su panašių leidinių parengimu susijęs muzikas gali įvertinti, kiek daug archyvų dokumentų reikėjo peržiūrėti ir surasti, kad toks darbas atsirastų. Jo didžiulį dėmesį B. Jonušo kūrybiniam palikimui liudija ir jo maršų pučiamųjų orkestrui „Gaudžia trimitai“ dviejų dalių (1993 ir 2002 m.) sudarymas, parengimas ir spec. redagavimas. Pirmosios dalies leidinyje tilpo šešių maršų partitūros („Plaukia sau laivelis“, „Petys gi į petį“, „Leiskit į Tėvynę“, „Tai ne miškas šlama“, „Ramovėnai žengia“, „Gaudžia trimitai“), antrojoje dalyje – taip pat šeši („Kur bakūžė samanota“, „Ei, pasauli, mes be Vilniaus nenurimsim“, „Nedėlios rytelį“, „Šaulės, pirmyn!“, „Įžengimas į Vilnių“ ir „Parado maršas“). Antroji dalis – tai ne tik partitūros pučiamųjų orkestrui, bet ir instrumentų partijos. Tokio kapitalinio darbo sumanymas ir jo įgyvendinimas – vėl gi demonstruoja A. K. Radzevičiaus kruopštumą ir pasišventimą savajam pašaukimui, tarnystę pučiamųjų instrumentų orkestro muzikos sklaidai.

Malonu taip pat konstatuoti, kad Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerijos reprezentacinio pučiamųjų instrumentų orkestro atsiradimas Lietuvos padangėje – vėl pulkininko, docento A. K. Radzevičiaus nuopelnas. Jo dėka šis muzikinis kolektyvas turi suformavęs ryškų veidą, kurio skambesį žino bažnyčių, koncertų salių, lauko erdvių klausytojai. Neatsitiktinai jo krūtinę puošė LDK Gedimino V laipsnio ordinas, kiti garbingi įvertinimai. O jo neužbaigtus darbus, jo kūrybinius sumanymus, matyt, tęs tie, kurie iš jo galėjo mokytis, kurie ne vienerius metus dirbo drauge. Jo pasišventimą pučiamųjų muzikai demonstruos ir gausūs įrašai, kurių klausantis suvokiame jo plačią erudiciją, plačius kūrybinius interesus.

Vaclovas Juodpusis. „2015 metų muzikos kalendorius“.
Vilnius: 2014, p. 112–113.

STANISLOVAS ČEPINSKIS

1934 m. kovo 17 d., Joniškio vlsč. – 2014 m. rugpjūčio 7 d., Kaunas

Atlikęs savo pareigą Lietuvos muzikinei kultūrai, Amžinybėn išėjo smuikininkas ir dirigentas Stanislovas Čepinskis, kurį kaip muziką augino Šiaulių muzikos mokykla, Rygos J. Vytuolo konservatorija, kur K. Bruknerio smuiko klasę baigė 1960 metais. Bet lemtingi šiam smuikininkui buvo 1961-ieji, kai jis Liepojos muzikiniame teatre stojo prie dirigento pulto ir nuo jo jau nebeatsitraukė tris dešimtmečius. Taip buvo nulemta

tolimesnė jo veikla. O 1966 metais I. Kálmáno operete „Silva“ debiutavo Kauno valstybiniame muzikiniame teatre. Ir nuo tada jo muzikinė pagalba buvo reikalinga net 28-iems spektakliams – operetėms, miuziklams, operoms, baletams, juos išvedant į sceną. Tai G. Puccini, G. Rossini, F. von Flotowo, R. Leoncavallo, B. Britteno, S. Korteso operos, J. Strausso, F. Suppé, P. Ábrahámo ir kitų operetės, mūsų valstybės kompozitorių J. Pakalnio (baletą „Aušrinė“ pagal šio kompozitoriaus baleto „Sužadėtinė“ muziką), B. Gorbulskio, B. Kutavičiaus, J. Širvinsko sceninius veikalus. Dirigento kūrybinei brandai buvo reikšminga 1972–1974 metų stažuotė Maskvos K. Stanislavskio ir V. Nemirovičiaus-Dančenkos muzikiniame teatre pas dirigentą D. Kitajenko. Beje, ne vienas S. Čepinskio statytas sceninis veikalas buvo apdovanotas. Tai B. Gorbulskio „Trys vakarai“, A. Novikovo „Vasilijus Tiorkinas“, B. Britteno „Statykime operą“, J. Ptyčkino „Bobų maištas“. Dirigentas darbavosi ir kaip pedagogas Lietuvos muzikos ir teatro akademijos Kauno fakultete, vadovavo smuiko, kamerinio ansamblio klasėms, Operos studijai, ketverius metus buvo studentų simfoninio orkestro vadovas.

Vaclovas Juodpusis. „2015 metų muzikos kalendorius“.
Vilnius: 2014, p. 120–121.

ADELĖ PETROŠIŪTĖ

1933 m. gruodžio 16 d., Šilutės raj. – 2014 m. rugsėjo 1 d., Vilnius

Dažniausiai taip ir nutinka, kad gyvenant ramiai, padoriai, nesigarsinant apie savo darbą, ir apie išėjimą Amžinybėn sužinome pavėluotai. Taip nutiko ir apie Adelės Petrošiūtės išėjimą, chorvedės, kurią teko pažinti ir besimokant Klaipėdos muzikos mokykloje, studijuojant Lietuvos valstybinėje konservatorijoje, kur jos chorinio dirigavimo studijoms vadovavo A. Buzys, B. Daukintaitė-Razauskienė, J. Vadauskas ir J. Karosas.

Darbuodamasi Priekulės kultūros namų meno vadove ir vidurinės mokyklos muzikos mokytoja, subūrė mišrų chorą, mokykloje – moksleivių mišrųjį chorą ir merginų vokalinį ansam-

blį. Beje, ji buvo ir Priekulės rajono dainų šventės vyriausioji dirigentė. Nuo 1959 metų darbavosi Vilniuje, negailėdama savo patirties skirtingo amžiaus dainos mylėtojų ugdymui. Jos vadovaujamas merginų vokalinis ansamblis tapo „Sidabrinių balsų“ konkurso prizininku, koncertavo Latvijoje, Baltarusijoje, Vokietijoje. O 1997 m. rudenį pasišventė Medardo Čoboto Trečiojo amžiaus universiteto muzikinei veiklai. Tad apie ją buvusios MČTAU kolegės rašo: „Būdama be galo darbšti bei reikli ir sau, ir choristėms, ji, kaip puiki savo dalyko žinovė, visas jėgas atidavė ne tik mokydama dainos, bet ir puoselėdama bendražmogiškąsias vertybes. Ne vienas galėjome pasisemti iš Adelės energijos, optimizmo ir stiprybės: ji visada veržėsi į didelius darbus ir aktyvią veiklą, kai buvo sunku – nesiguodė, nesiskundė, nedejavo, mokėjo santūriai išgyventi kasdienybės įtampą. Buvo visada pasiruošusi patarti, padėti, neabejinga kitų nelaimėms, sugebėdavo įkvėpti vilties ir pasitikėjimo. Laikas nenuneš į užmarštį šio Žmogaus atminimo. Juk liko gerumo Tiltas, jungiantis Ją mylėjusias koleges.“ MČTAU 20-mečio proga už ilgametę ir aktyvią veiklą Muzikos fakultete Adelei Petrošiūtei po mirties suteiktas MČTAU Garbės dekanės vardas.

LAURYNAS VIRGILIJUS VISOCKIS

1934 m. rugpjūčio 10 d., Raseiniai – 2014 m. rugsėjo 1 d., Vilnius

Gaila, kad tik iš Česlovo Juršėno užuojautos sužinojome apie pianisto, menotyrininko L. V. Visockio mirtį, žmogaus, kuris savo laiku darbavosi įvairiuose „valdiškuose“ postuose, nors buvo puikus pianistas, išaugęs Klaipėdos muzikos mokykloje. Girdėjus jo atliekamą F. Mendelssohno Rondo capriccioso – įspūdis nepamirštamas ir praėjus pusei šimtmečio. Kaip plataus akiračio muzikas darbavosi Lietuvos radijo ir televizijos komitete, vėliau nemaža metų buvo Kultūros ministerijos Muzikos reikalų valdybos viršininkas. Taigi, jo kompetencija įtakojo daugelį muzikos sričių, tarp jų ir tai, kad profesionalusis muzikos menas sklistų po visą Lietuvą, kad lietuvių kompozitorių kūryba būtų prieinama eiliniam klausytojui. Pats išaugęs muzikinėje aplinkoje, šią muzikinės sklaidos estafetę yra perdavęs sūnui – Kauno valstybinio muzikinio teatro dirigentui Virgilijui Visockiui.

Vaclovas Juodpusis. „2015 metų muzikos kalendorius“.
Vilnius: 2014, p. 131.

VYTAUTAS PUTEIKIS

1930 m. spalio 12 d., Pasvalys – 2014 m. spalio 6 d., Vilnius

Kaip liūdna, kai iš gyvenimo išeina gerai pažįstami, su kuriais daug metų bendrauta. Toks liūdesys persmelkė ir išgirdus žinią apie chorvedžio, o vėliau ir muzikos instrumentų derintojo Vytauto Puteikio mirtį, nors nedaug kas žinojo, kad jis, turėdamas gerą klausą užrašė, iš magnetofono juostų iššifravo daugybę lietuvių liaudies dainų melodijų. Tą didžiulio susikaupimo ir kruopštumo darbą atliko dar tais metais, kai anuometiniame Lietuvių kalbos ir literatūros institute darbavosi jo žmona Zofija Puteikienė, visą savo gyvenimą pašventusi lietuvių muzikinės tautosakos studijoms. Kaip tik daugiatomyje „Lietuvių liaudies dainyne“ tilpo ir pluoštas jo užrašytų melodijų.

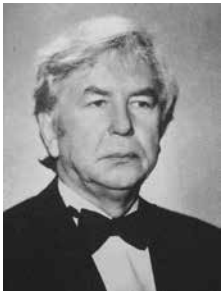
Studijuojant Lietuvos valstybinėje konservatorijoje ne vienas žinojome apie jo antisovietinę praeitį, net mokėjome iš to mokytis, kad patiems taip nenutiktų, kad už drąsesnį pajuokavimą nebūtume taip skaudžiai pamokyti, kaip pirmaisiais pokario metais nutiko Vytautui, besimokančiam Pasvalio vidurinėje mokykloje.

Kaip liūdna, kad iš gyvenimo išėjo doras mūsų tautietis...

Vaclovas Juodpusis. „2015 metų muzikos kalendorius“.
Vilnius: 2014, p. 151.

ANTANAS JOZĖNAS

1927 m. gegužės 17 d., Rokiškio apskr. – 2014 m. spalio 7 d., Vilnius

Tai ypač ryški asmenybė, suvaidinusi prasmingą vaidmenį Lietuvos chorų gyvenime, nes buvo ne tik jaunųjų choro dirigentų pedagogas, profesorius, kurį laiką vadovavęs Lietuvos muzikos ir teatro akademijos choro dirigavimo katedrai, būręs chorus, jiems vadovavęs, dirigavęs. Jo autoritetingomis pastabomis niekas neabejojo, o jo rankų mostą iki šiol nepamiršta, įsidėmėjo daugelio dainų švenčių dalyviai.

Vaclovas Juodpusis. „2015 metų muzikos kalendorius“.
Vilnius: 2014, p. 152.

JONAS VIDAS ALEKSANDRAVIČIUS

1944 m. liepos 17 d., Krosnos vlsč. – 2014 m. lapkričio 4 d., Vilnius

Žinia, kad Amžinybėn išėjo talentingas, darbštus ir kūrybingas muzikas, sujaudino daugelį, nes dar taip neseniai, atrodo, matėme jį muzikinio gyvenimo sūkuriuose. Jo veikla turėjo ryškaus atgarsio vadovaujant ir Vilniaus universiteto dainų ir šokių liaudies ansambliui, muzikuojant „Lietuvos" ansamblyje, kur teko vadovauti orkestro grupei, o 2002–2003 metais būti ir šio ansamblio meno vadovu. Jo kūrybinė patirtis įsiliejo į keliolikos Universiteto ansamblio programų, tarp jų „Augo liepelė", „Tėviškės garsai", „Užtekėk, saulele", „Kviečia jaunystė", „Salve Alma Mater" ir kitų kūrimą. Savo sumanumą reiškė ir kaip liaudies muzikos festivalio „Skamba, skamba kankliai" kūrėjas ir režisierius, Baltijos šalių studentų dainų švenčių „Gaudeamus" scenarijaus autorius, 1974–1988 m. režisierius. Buvo kelių dainų švenčių ansamblių vakarų meno vadovas ir vyriausiasis režisierius. O šalia to savo talentą demonstravo sukurdamas ir keliolika muzikos kūrinių lietuvių liaudies instrumentų orkestrui, chorui, kaimo kapelai, liaudies ansamblių šokiams.

Vaclovas Juodpusis. „2015 metų muzikos kalendorius".
Vilnius: 2014, p. 167–168.

DANA STANKAITYTĖ

1927 m. rugpjūčio 11 d., Joniškis – 2014 m. lapkričio 26 d., Oak Lawn, IL, JAV

Daugelį metų Čikagos *Lietuvių opera*, ir ne tik ji, bet ir visa JAV lietuvių bendruomenė galėjo didžiuotis, ir didžiavosi, kad turi nuostabią operos solistę. Tiesa, jau prieš gerą metų tarpsnį ji jau buvo atitolusi nuo aktyvios muzikinės veiklos, nors ji, kaip nuoširdus ir jautrus žmogus, buvo laukiama dažname iškilesniame renginyje. Ir 2008 metų rugsėjį, kada Čikagos Jaunimo centre jaudinančiu koncertu *Lietuvių operos* solistų garbei, kurį kartu su Nijole Penikaite teko vesti, ji dar dalyvavo ir maloniai bendravo, nors

jau nebedainavo. Dabar jau, jai netikėtai išėjus Amžinybėn, liko tik geri prisiminimai ir jos įdainavimų plokštelės, kurių įrašai kiekvienam klausytojui mena ją buvus puikia vokalo meistre ir plačiai po pasaulį skleidusia lietuvišką dainavimo kultūrą. Ši nelemta žinia, pasiekusi ir Lietuvą, kur jai teko lankytis ir dainuoti Lietuvos nacionalinio operos ir baleto teatro scenoje, nuliūdino tikrus vokalinio meno gerbėjus ir tuos, kurie mokėjo didžiuotis jos sukurtais operų vaidmenimis, jos turtingu dvasiniu pasauliu.

Vaclovas Juodpusis. „2016 metų muzikos kalendorius".
Vilnius: 2015, p. 180–181.

OLEGAS BOGDANOVAS

1946 m. birželio 14 d., Vilnius – 2014 m. gruodžio 2 d., Druskininkai

Prasmingus gyvenimo pėdsakus Druskininkuose paliko šis jautrus, darbštus ir rūpestingas pedagogas, su šio miesto-kurorto M. K. Čiurlionio meno mokykla susiejęs visus gražiausius savo gyvenimo metus. Jo kūrybiškumo dvasią ugdė ir mokiniai, kuriems jis kūrė nesudėtingas, tačiau įtaigias instrumentines miniatiūras, skambėjusias ir tebeskambančias įvairių pasirodymų metu. Jo buvusį dėmesingumą ir dabar, jau išėjus Amžinybėn, su pagarba mini buvę kolegos, mokiniai.

Vaclovas Juodpusis. „2016 metų muzikos kalendorius".
Vilnius: 2015, p. 185.

FAUSTAS STROLIA

1931 m. vasario 28 d., Tauragė – 2014 m. gruodžio 31 d., Oak Forest, JAV

Iš už Atlanto, iš JAV, atskrenda ne tik geros naujienos, bet ir liūdnos. Vos tik sutikę 2015-uosius sužinojome, kad jų jau nebesulaukė įžymus lietuvybės, jos muzikinių tradicijų puoselėtojas, kompozitorius, dirigentas Faustas Strolia, trečiasis ir paskutinis smuikininko, muzikologo, kompozitoriaus Juozo Strolios bei dainininkės Zentos Grubaitiės-Strolienės sūnus. Prieš tai 2003 metų birželio 14 dieną mintimis Amžinybėn nulydėjome jo brolį smuikininką Herkulį Strolią, po to – fagotininką,

dirigentą, lietuviškių plokštelių kolekcininką ir tyrinėtoją, muzikologą Vytautą Strolią. Ir štai netekome dar vieno lietuviškos muzikinės išeivijos kario, muzikos riterio Fausto Strolios, kurio veiklos neįmanoma aprėpti nedideliu rašiniu. Atrodo, kad jam rūpėjo viskas, ir tai, kas vyko jo aplinkoje, Amerikoje, ir Lietuvoje, į kurią paskutinį kartą atvyko savo 80-ojo gimtadienio proga. Bet atvyko ne pramogauti, bet dalyvauti įvairiuose susitikimuose Vilniuje, Klaipėdoje, Tauragėje, pasižvalgyti, kaip saugoma dovanota brolio Vytauto plokštelių kolekcija Nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje, aplankyti tas vietas, kuriose prieš daugelį metų buvota... O tai, ką jis veikė ir nuveikė gyvendamas JAV, verta ir solidžios monografijos. Juk darbavosi ir kaip mokytojas, ugdydamas jaunuosius Amerikos lietuvaičius, kiekviena pasitaikiusia proga sukurdamas didesnės ar mažesnės apimties vokalinį kūrinį, diriguojamas chorams ir orkestrams, rašydamas straipsnius, nelikdamas abejingu bet kuriai muzikinio gyvenimo problemai, vadovaudamas Šiaurės Amerikos Lietuvių muzikos sąjungai. Kai po ilgamečio „Muzikos Žinių“ redaktoriaus Kazio Skaisgirio mirties iškilo grėsmė šio žurnalo gyvybei, F. Strolia, nors ir turėdamas begalę visokiausių rūpesčių, ryžosi pasišvęsti šiam leidiniui. Ir žurnalas atgijo. Pasirodė per metus išleidžiamas ne vienas, bet du ir trys šio žurnalo numeriai. Tačiau toks įtemptas darbas pateikė savo sąskaitą – buvo sulauktas infarktas, po kurio ir pats F. Strolia nurimo. Buvo ieškoma, kas būtų galėjęs perimti šią garbingą ir visiems reikalingą misiją. Bet entuziastų nebeatsirado. Taip buvo padėtas taškas nuo 1934 metų JAV ėjusioms „Muzikos Žinioms“, ėjusioms net Antrojo pasaulinio karo metais. Juk tai buvo ir yra neįkainojamas dokumentas, liudijantis JAV lietuvių muzikinės bendruomenės kūrybinį aktyvumą, po kurio dabar pasijuntame klajodami kaip po dykumą. O kaip gi aprėpti jo vadovavimą „Lietuvos vyčių“, „Audros“ ir kitiems chorams, talkinimą „Dainavos“ ansambliui, Chicagos Lietuvių operai, darbuotę ir dirigavimą JAV ir Kanados lietuvių dainų šventėms, kitiems muzikiniams renginiams... 1986 metais jis buvo pagerbtas Pasaulio LB Kultūros komisijos muzikos premija, o 2015 metų gegužės 3 dieną jam buvo įteikta Švietimo tarybos Švietėjo premija, nes jo dėmesys lietuvaičių jaunuomenei yra neaprėpiamas. Čia verta prisiminti, kad 2005 metais jis pelnė ordino „Už nuopelnus Lietuvai“ karininko kryžių.

Taigi, ir po Fausto Strolios išėjimo Amžinybėn (palaidotas Chicagoje, šv. Kazimiero kapinėse), jausime jo nuveiktų darbų prasmę lietuvybei, kuriai tarnavo visa siela, visa širdim, visais jausmais.

Vaclovas Juodpusis. „2016 metų muzikos kalendorius“.
Vilnius: 2015, p. 199–200.

MARIJA JULIJA ŠALKEVIČIENĖ-BARILAITĖ

1916 m. liepos 4 d. – 2014 m., Vilnius

Jaunystėje ji sužibėjo kaip puiki dainininkė, kurios balsą Vilniaus konservatorijoje globojo docentė Pranė Kaupelytė-Kaveckienė. 1947-1949 metais Vilniaus teatro scenoje ji puikiai atliko Margueritos partiją Ch. Gounod operoje „Faustas“ ir Frasquitą G. Bizet operoje „Carmen“. Mielai dalyvavo ir kameriniuose koncertuose, puikiai pažinojo to meto lietuvių kompozitorius ir jų vokalinius kūrinius mielai dainavo. Kai 1957 metais pradėjo veikti Lietuvos televizija, ji sėkmingai darbavosi kaip muzikos redaktorė, profesionaliai globojusi filmuotą muzikinę medžiagą. Ir tą darbą daugelį metų dirbo kantriai, rūpestingai, nes viską buvo įsiminusi ir pajutusi kiekvieno filmuoto siužeto specifiką. Todėl jos patarimais bei rekomendacijomis maloniai naudojosi ir kitų laidų kūrėjai. Amžino poilsio ji yra atgulusi Vilniaus Antakalnyje šalia savo vyro, taip pat dainininko Konstantino Šalkevičiaus, dainavusio Lietuvos operos chore, o ir atlikusio epizodines operų solines partijas.

JONAS KASTYTIS MATULIONIS

1931 m. vasario 10 d., Šimonių vlsč. – 2015 m. sausio 12 d., Kaunas

Kam teko būti netoliese ir klausytis jo lengvai skambančio tenoro balso, kurį lavino anuometinėje Lietuvos valstybinėje konservatorijoje, tas pajuto tikrą žmogaus dvasingumo galią. Buvo jis pavyzdingas visiems kolegoms, kurie neretai mokėjo krėsti visokias išdaigas. Vėliau teko matyti jį besidarbuojantį Paveikslų galerijos vedėju, rengiant iš čia televizijos transliuotus klasikinės muzikos koncertus, matyti ramų ir nekonfliktuojantį. Todėl didelė staigmena buvo vėliau išgirdus, kad jis yra pažemintas

ir už pasipriešinimą sovietinei okupacinei valdžiai įkalintas Sibire. Bet jis viską iškentė ir atlaikė, nors buvo galima jausti, kad sveikata gerokai pašlijo. Nepaisant to, jis ištikimai tarnavo bažnyčiai ir kiekviena pasitaikiusia proga tardavo žodį, kaip ir šv. Kazimiero bažnyčioje minint vargonininko bei kompozitoriaus Zigmo Aleksandravičiaus gimimo 100-ąsias metines.

Taigi, Amžinybėn išėjo tauri asmenybė, visą gyvenimą buvusi su Tauta, tarnavusi Dievui ir Tėvynei.

Vaclovas Juodpusis. „2016 metų muzikos kalendorius“. Vilnius: 2015, p. 9.

KAZIMIERAS KALIBATAS

1938 m. sausio 29 d., Pakruojo raj. – 2015 m. vasario 25 d., Vilnius

Prasmingą gyvenimo kelią nuėjo šis iš pažiūros ramus žmogus, kuriam augti ir brėsti teko sudėtingu Lietuvai laiku, kai keitėsi situacijos, įsigalėjo sovietinė prievarta ir neteisybė. Pajutęs muzikinį pašaukimą, į kurį vedė aplinkoje girdėtos tautinės dainos, suformavo ir pilietines nuostatas, dėl kurių vėliau teko kentėti, būti pašalintam iš tuometinės Lietuvos valstybinės konservatorijos. Bet nepalūžo – surado prasmingą lietuvių tautinio meno puoselėtojo kelią, kurį papuošė ne vienas tautinio meno ansamblis, kuriems vadovavo arba buvo patikimas konsultantas. Šį jo kelią dabar jau puošia solidi knyga, leidžianti nuolat lankytis Pakruojo rajone, Šiauliuose arba Vilniuje, kur skambėjo jo išjausta, išgyventa lietuvių tautosaka.

EVA KOCH-BANNAT-BANAITYTĖ

1920 m. lapkričio 15 d., Tilžė – 2015 m. kovo 25 d., Fürstenberg, Vokietija

Apie ją Lietuvos muzikinio pasaulio žmonės išgirdo tik atkūrus Nepriklausomybę 1990 metais, kai vis garsiau kalbėjome apie jos brolio muziko ir žurnalisto Valterio Kristupo Banaičio veiklą užsienyje. Jos jautriai

globojamas V. K. Banaitis lankėsi Lietuvoje, jie galėjo susitikti su savo jaunystės bičiuliais, lankytis buvusioje Vytauto Didžiojo gimnazijoje, apžiūrėti po rekonstrukcijos prikeltą Lietuvos Nacionalinę filharmoniją, kurioje V. K. Banaitis darbavosi, nuvykti į Kauną, Kačerginę... Jie labiausiai laukė kelionės į Tilžę. Tai įvyko 1996 metais. Kartu su E. Koch teko apžiūrėti miestą, nusilenkti Vydūno atminimui, surasti evangelikų bažnyčią, kurioje vargonavo V. K. Banaitis, ir kuri tada jau buvo paversta įvairių mašinų, traktorių remonto dirbtuve. O greta jos, E. Koch susijaudinusi žvelgė ir netikėjo savo akimis, kad kapinės, kuriose palaidotas tautosakininkas ir etnografas Eduardas Gizevijus, sulygintos su žeme ir užasfaltuotos... Po V. K. Banaičio mirties ji pasirūpino ir įvykdė brolio valią, kad būtų palaidotas Rambyno-Bitėnų kapinaitėse netoli Vydūno, kuriam jautė ypatingą pagarbą. Be to, jos išsaugotas vertybes Šilutės Hugo Šojaus muziejui perdavė E. Banaitytės-Koch dukra Evi Jovanovič. Dabar E. Koch-Bannat atminimą šias eilutes rašančiam mena nuotraukos ir jos rašyti laiškai iš Fürstenbergo bei dovanota porceliano lėkštutė.

ALGIMANTAS ČIŽAUSKAS

1930 m. gegužės 1 d., Kalvarija – 2015 m. kovo 29 d., Vilnius

Nors buvo žurnalistas, ištikimai tarnavo Lietuvos kultūrai, lietuvių tautiniam menui. Ilgus metus jis buvo Lietuvos liaudies kultūros centro vienas iš vadovaujančių darbuotojų, kuriam teko globoti respublikinių dainų švenčių reikalus, matyti visą Lietuvos mėgėjų meno plėtrą. Puikiai valdydamas plunksną, apie tai nuolat ir daug rašė. Be to, buvo sukaupęs didžiulę fotografijų kolekciją, kuri galėjo liudyti to meto muzikinio gyvenimo siekimus.

Vaclovas Juodpusis. „2016 metų muzikos kalendorius“. Vilnius: 2015, p. 51.

JONAS ANTANAVIČIUS

1934 m. balandžio 15 d., Akmenė – 2015 m. kovo 30 m., Kaunas

Vos tik pavasariui auštant, sužinojome liūdną žinią, kad Amžinybėn išėjo operos solistas ir dainavimo pedagogas Jonas Antanavičius. Jo būta padoraus žemaičio, mokėjusio visomis išgalėmis tarnauti mūsų valstybės muzikinei kultūrai, mokėjusio be išeiginių dienų būti ten, kur reikėjo jo išminties, patarimo ar tiesiog pagalbos. O jį nuo jaunų dienų augino Akmenėje darbavęsis visapusiškai savo profesijai pasišventęs ir nuo tikrųjų vertybių visą gyvenimą nenutolęs muzikas Albinas Jasenauskas. Vėliau jo dainavimo studijų kelias ėjo per Vilnių, Talino konservatoriją, kur jo dainavimo studijoms iki baigimo 1967 metais vadovavo profesorius A. Arderis. Po to dainavo Tartu teatre „Vanemuine“, kur sėkmingai atliko vaidmenis G. Verdi, estų kompozitorių G. Ernesakso, V. Tormio operose. O jau 1968 metais jo sulaukė Kauno valstybinis muzikinis teatras, kuriam buvo reikalingas ir po kūrybinės pertraukėlės 1974-1980 metais, kada dainavo Vilniuje, Operos ir baleto teatre. 1980 metais sugrįžęs į Kauną, sukūrė įsimenančių vaidmenų operose, operetėse, miuzikluose, nors dar keletą metų bendradarbiavo ir su Vilniaus teatru. Kad buvo darbštus, muzikalus ir pareigingas liudija ir šie jo kūrybinio gyvenimo faktai: dainuota per 4000 spektaklių, sukurta 25 operų, beveik 40 operečių ir miuziklų vaidmenų! O grafo Cedlau partiją J. Strausso operetėje „Vienos kraujas“ atliko daugiau kaip 400 kartų.

Vaclovas Juodpusis. „2016 metų muzikos kalendorius“.
Vilnius: 2015, p. 52–53.

DARIUS LAPINSKAS

1934 m. kovo 9 d., Jurbarkas – 2015 m. balandžio 7 d., Chicaga, JAV

Liūdna, kad per labai trumpą laiką Amžinybėn išėjo keli JAV lietuvių darbštuoliai muzikai. Netekome plataus akiračio muzikos Stasio Sližio, puikios operos solistės Danos Stankaitytės, muziko švietėjo, dirigento, kompozitoriaus Fausto Strolios, o dabar – ir dirigento bei kompozitoriaus Dariaus Lapinsko, kuris 1984 metais buvo pelnęs JAV lietuvių bendruomenės Kultūros tarybos teatro premiją. Kai atsiradus palankesnėms sąlygoms buvo galima atsiversti JAV leidžiamus laikraščius „Draugas“, „Dirva“, žurnalą „Muzikos Žinios“, krito į akis vyresniųjų lietuvių mu-

zikų dėmesys ryškėjančiam talentui Dariui Lapinskui. Tai savo rašiniuose išsakė Jeronimas Kačinskas, Vladas Jakubėnas, kiti, nes tuomet jo talentas tiesiog švytėjo. Kai kartą, pasitaikius progai, teko apsilankyti pas didįjį „Naujosios Romuvos“, „Kūrybos“ redaktorių Juozą Keliuotį jo kukliame bute Antakalnio gatvėje, teko išvysti ne tik neregėtas knygas iš Amerikos, bet ir plokšteles, tarp kurių buvo ir Dariaus Lapinsko įrašyti kūriniai, kuriuos dainavo Aldona Stempužienė, pritariant Štutgarto simfoniniam orkestrui. Jau tada apie jo ciklą „Mergaitės dalia“ sklido geriausi atsiliepimai, tad net palaikyti rankose šią jo plokštelę buvo didžiulė, atmintina šventė. Žymiai vėliau, 1994-1995 metais, D. Lapinskas buvo sugrįžęs į Lietuvą, dalyvavo Lietuvos kompozitorių sąjungos veikloje, čia atliko kai kuriuos savo kūrinius, žinant, kad Atgimimo banga čia atnešė ir jo operą „Dux Magnus“, kuri 1989 metais buvo parodyta Lietuvos nacionalinio operos ir baleto teatro scenoje. Sugrįžęs į JAV, D. Lapinskas, matyt, tvarkė savo kūrybinį archyvą, o žinodamas, kad Lietuvos radijas transliuoja kassavaitines „Tautiečių balsų“ valandėles, siuntė savo kūrinių įrašų kasetes.

Taigi, JAV lietuvių bendruomenė patyrė skaudžią netektį.

Vaclovas Juodpusis. „2016 metų muzikos kalendorius“.
Vilnius: 2015, p. 58.

ROBERTAS VARNAS

1930 m. spalio 10 d., Mažeikiai – 2015 m. balandžio 22 d., Klaipėda

Ne beprasmis buvo jo važinėjimas naktiniu traukiniu iš Mažeikių į Klaipėdą, kurioje siekė muzikos aukštumų, kur darbavosi puikūs chorinio meno veikėjai, pasišventę lietuviškai dainai ir šią tendenciją skiepiję būsimoms kartoms. Taigi, Robertas Varnas čia daug ko išmoko, nes kiek vėliau blaškytas ir į Kauną, gyvenimo pabaigai sugrįžo į Klaipėdą, kuri deramai vertino jo muzikinį pasišventimą. Pats Robertas buvo ištikimas klaipėdiškiam „Aukurui“, mezgusiam ryšius su mūsų tautiečiais Amerikoje, iš kur atkeliavo daug vertingos, unikalios muzikinės medžiagos. Jis veikė. Kartais ir mažiau, kaip žemaitis, kalbėdamas, darbavosi išsijuosęs, kad ta lietuviška muzikinė sėkla pasėta, duotų vaisius dabarčiai ir ateičiai. Tik jo dėka Lietuvoje suskambėjo ne vienas mūsų išeivių muzikinis opusas, kaip ir Viekšniai savojoje šventovėje pirmą kartą galėjo išgirsti buvusio viekšniškio kompozitoriaus Jeronimo Kačinsko Mišias. Tai jo di-

dis nuopelnas. Panašiai Lietuvoje jis garsino ir kitus pas mus mažiau žinomus kompozitorius, apie juos rašydamas, jų kūrinius diriguodamas arba įtraukdamas į muzikines programas. Tuo pat metu jis gilinosi ir į savo gyventos aplinkos muzikines vertybes, jas iškeldamas iš užmaršies ir parodydamas mūsų eilinių muzikai pasišventusių žmonių muzikalumą.

Daug ko galėjome pasimokyti iš Roberto...

Vaclovas Juodpusis. „2016 metų muzikos kalendorius". Vilnius: 2015, p. 66.

TOMAS SAKALAUSKAS

1932 m. vasario 10 d., Šiauliai – 2015 m. balandžio 27 d., Vilnius

Buvusio pianisto, vėliau Lietuvos radijo Muzikos redakcijos redaktoriaus T. Sakalausko kūrybinė biografija yra nepaprastai turtinga. Tad galima tik stebėtis jo įžvalgomis ir tais kūrybiniais nusiteikimais, kuriuos jis paliko nūdienai ir ateinančioms kartoms. Dar darbuodamasis Radijuje jis stebino visus kolegas savo pastebėjimais ir mokėjimu klausytojui suteikti tai, kas svarbiausia, įdomiausia ar mažiau žinoma. Jis stebėtinai lengvai jau tada valdė plunksną, surėsdamas netradicinį laidos karkasą, apipindamas jį nesunkiai eiliniam klausytojui suvokiamu tekstu. Tai, kas matė tuometinius jo darbus, nebenustebino vėliau pasirodžiusios net dvi dešimtys knygų, kurios skirtos Beatričei Grincevičiūtei, Antanui Gudaičiui, Vytautui Mačerniui, Liudui Truikiui, Juozui Miltiniui, Vilniaus kūrėjams... Tai yra išties svarūs mūsų kultūros puslapiai. Tie, kurie matė jo jaunystės metų kūrybinius proveržius, tokių darbų buvo galima iš jo laukti ir tikėtis.

Vaclovas Juodpusis. „2016 metų muzikos kalendorius". Vilnius: 2015, p. 69.

INA DRĄSUTIENĖ-GRIAUZDAITĖ

1940 m. vasario 18 d., Kaunas – 2015 m. balandžio 30 d., Vilnius

Inos gyvenimo tėkmė nebuvo nutolusi nuo Lietuvos kultūros. Dar jaunystėje, Klaipėdos muzikos mokykloje, tėvo Klemenso Griauzdės skatinama, neblogai buvo įvaldžiusi fortepijoną. Bet vėliau jos studijos pakrypo į vokiečių kalbą, žurnalistiką. Darbuodamasi Lietuvos televizijoje rengė ir „Dainų dainelę“, kitas muzikines laidas, kol vėliau susiformavo jos prasmingas žvilgsnis į laidų „Kelias“ rengimą.

Intelektas, dvasinis nusiteikimas, išugdyta kultūrinė nuojauta, teikė visoms šioms jos rengiamoms laidoms ypatingo žavesio.

Vaclovas Juodpusis. „2016 metų muzikos kalendorius“.
Vilnius: 2015, p. 71.

BRONIUS MARKELIŪNAS

1916 m. rugpjūčio 9 d., Alytus – 2015 m. birželio 21 d., Vilnius

Kadaise JAV prasmingai darbavęsis kompozitorius Vladas Jakubėnas pagal Bernardo Brazdžionio eiles sukūrė dainą „Mylėsiu Lietuvą iš tolo“, kuri buvo atlikta ir Amerikos lietuvių dainų šventėje. Šio kūrinio išgyventus jausmus nuolat jautė ir iš JAV į Lietuvą sugrįžęs mūsų tautietis architektūros inžinierius Bronius Markeliūnas. Savo gimtajam Alytui jis jautė ypatingą meilę. Tad ir įvykdė savo troškimą: solidžią santaupų sumą padovanojo Alytaus šv. Angelų Sargų bažnyčiai, kur netoliese ilsisi B. Markeliūno tėvai (šią auką priėmė bažnyčios klebonas g. kan. Arūnas Užupis), ir čia pat įsikūrusiam Alytaus kraštotyros muziejui, kuriam kiek anksčiau dovanojo ir JAV išleistą visą „Lietuvių enciklopedijos“ rinkinį (dabar piniginę auką priėmė šio muziejaus direktorė Audronė Jakunskienė). Beje, jis rėmė ir knygos „Tai buvo... Muzikinės kultūros atspindžiai. 2“ išleidimą. O kiekvienų metų pavasarį alytiškiams jis dovanojo Virgilijaus Noreikos ir kitų atlikėjų koncertus, kurie būdavo surengiami šv. Angelų Sargų bažnyčioje. Liūdna, bet gyvendamas

Vilniuje, Senjorų socialinės globos namuose, jis nebesulaukė savojo gimimo 100-mečio – jo ir žmonos Tamaros Kaseorg-Markeliūnas pelenai amžiams sugrįžo į Alytų.

ZENONAS KNIŽNIKOVAS

1925 m. liepos 28 d., Dnipropetrovsk, Ukraina – 2015 m. rugpjūčio 6 d., Vilnius

Gražų, įsimintiną puslapį Lietuvos muzikinės kultūros istorijoje yra įrašęs dainininkas Zenonas Knižnikovas, kuriam gyvenimas nepagailėjo blaškymosi po pasaulį, o ir būties paieškų. Nuo jaunų dienų treniravosi kaip sunkiaatletis, Antrojo pasaulinio karo metais buvo nublokštas prie Volgos, ne tik dirbo gamykloje, bet ir treniravosi kaip akrobatas. Tad visa tai pravertė po karo grįžus į motinos gimtąją Lietuvą, akrobatu dirbo Valstybinėje filharmonijoje. Bet žavėjo dainavimas, jo paslaptys. Taip įsiprašė pamokų pas Niną Karnavičienę, kur jį dainuojant išgirdo Kauno valstybinio muzikinio teatro režisierius R. Andrejevas ir pakvietė atlikti Pinkertono vaidmenį. Šiame teatre dalyvavo atliekant vaidmenis Ch. Gounod operoje „Faustas“, G. Puccini „Bohemoje“, J. Offenbacho „Gražioji Elena“. Čia sutiko ir savo būsimą žmoną Vitaliją Kazakaitę, su kuria kartu nuėjo 50 metų, padovanoję muzikiniam pasauliui dukrą pianistę Elvyrą. O dėmesys ir pasišventimas dainavimui išliko visą gyvenimą, juolab kad ir pas docentę N. Karnavičienę mokydamasis dainuoti stengėsi sužinoti, kaip ir kokie kūno organai dirba dainuojant, įkvepiant ar iškvepiant orą, kad garsas skambėtų švariai. Savo dainavimo patirtį galėjo tobulinti ir perteikti berniukų choro „Ąžuoliukas“ dainorėliams. Taip atsirado jo darbas „Vokalo biblija“. Beje, savo menišką prigimtį bei talentą Z. Knižnikovas demonstravo ir piešiniais.

DANIELIUS SADAUSKAS

1940 m. birželio 15 d., Lazdijų raj. – 2015 m. rugpjūčio 16 d., Vilnius

Prasmingą gyvenimo kelią, kuris liks atmintinas Lietuvos muzikinės kultūros istorijos puslapiuose, nuėjo dainininkas Danielius Sadauskas, Lietuvos valstybinėje konservatorijoje pas profesorių Zenoną Paulauską 1967 metais įgijęs operos bei kamerinio solisto specialybę. Jis ryškiai išpuoselėjo lietuviškos giedamosios poezijos barą. Tai buvo nenuilstantis

lietuvybės puoselėtojas, kuriam rūpėjo ir Vincas Kudirka, ir Maironis, ir Antanas Baranauskas, ir Antanas Strazdas, ir... O kur dar Martynas Mažvydas, apie kurį Danielius pats pasakojo: „Paėmiau M. Mažvydo „Katekizmą“, atsiverčiau, pradėjau skaityti, žiūriu – natos. Paklausiau savęs, kodėl aš jų nežinau, nesimokiau, kodėl niekas jų negieda? Juk pirmojoje lietuviškoje knygoje – lietuviškos natos! Mane tai pritrenkė – tai tas pats, kas būti Vilniuje ir nematyti Gedimino pilies. Tuomet užsirašiau dešimt mane dominusių klausimų ir nuėjau pas vyskupą Joną Kalvaną. Pasakiau jam, kad noriu atkurti M. Mažvydo giesmes, tačiau prieš tai turiu keletą klausimų. Kiek galima iracionaliai, jausmais išreikšti šventą giesmę? Kiek proto ir širdies gali įdėti ją giedodamas? Jo atsakymas buvo diplomatiškas: širdies Dievui niekuomet nebus per daug. Klausiau jo, ar galiu psalmę giedoti vienas. Jis atsakė: „Dovydas 150 psalmių sukūrė ir giedojo vienas.“ Pagaliau vyskupas man pasakė: „Jeigu tu padarysi šitą darbą, aš už tave melsiuosi.“ Darbą atlikau, tačiau jis to jau nesulaukė.“

Daug, begaliniai daug pavardžių būtų galima suminėti, nes tą nepaprastai platų Danieliaus repertuarą puošė visa, kas lietuviška.

Vaclovas Juodpusis. „2016 metų muzikos kalendorius“.
Vilnius: 2015, p. 120.

JŪRATĖ BUNDZAITĖ

1952 m. liepos 4 d., Vilnius – 2015 m. rugsėjo 20 d., Vilnius

Jos būta reto kuklumo, subtilumo, už kurio slėpėsi nepaprastas darbštumas, savo pamėgto muzikos instrumento raiškos galimybių paieškos. Turėjo sukaupusi labai platų vargonų muzikos repertuarą, kuriuo nuoširdžiai dalinosi su koncertų klausytojais ne tik Vilniuje. Jos koncertuota Estijoje, Rusijoje, Ukrainoje, Austrijoje, Vokietijoje, Švedijoje. Ne kartą dalyvavo Lietuvos muzikų rėmimo fondo ir Druskininkų savivaldybės rengiamuose tarptautiniuose menų festivaliuose „Druskininkų vasara su M. K. Čiurlioniu“, „Sekmadienio muzikos“ valandose Vilniaus Arkikatedroje bazilikoje, kur, kaip ir Druskininkuose, buvo muzikuota su vokiečių fleitininke A. Euler. Dėmesinga buvo ir kiekvienam jaunam atlikėjui, nes daugelį metų darbavosi Vilniaus B. Dvariono

dešimtmetėje muzikos mokykloje, kur vadovavo fortepijono ir vargonų skyriui.

Vaclovas Juodpusis. „2016 metų muzikos kalendorius“.
Vilnius: 2015, p. 134–135.

STASYS POVILAITIS

1947 m. sausio 15 d., Kaunas – 2015 m. spalio 6 d., Palanga

Pramoginės muzikos atlikimo kelyje svariai įsikomponuoja Stasio Povilaičio gyvenimo metai, kuriuos ryškinti padėjo mūsų dainos kūrėjai, pažėrę nepamirštamų melodijų. Jų interpretacija, sugebėjimas pasirinkti sau repertuarą ir lėmė, kad jo balsas, subtili interpretacija puikiai susilydė į bendrą visumą, atnešusią naudos ir dainininko, ir kompozitorių populiarumui. Tam neabejingi buvo Lietuvos ir užsienio klausytojai, kuriems jis muzikavo su ansambliais „Nemuno žiburiai“, „Nerija“, pelnytai susilaukęs jų simpatijų.

Vaclovas Juodpusis. „2016 metų muzikos kalendorius“.
Vilnius: 2015, p. 150.

GALINA DAUGUVIETYTĖ

1926 m. lapkričio 25 d., Kaunas – 2015 m. spalio 8 d., Vilnius

Amžinybėn išėjo Galina Dauguvietytė, režisierė, aktorė, turėjusi muzikologės diplomą, bet juo taip ir nepasinaudojusi, nors turėjo puikią muzikinę nuovoką, labai neapkentusi fortepijono, kuris jos vaikystėje ir jaunystėje reikalavo nežmogiškų pastangų, kad jis paklustų mokytojų reikalavimams. Daugelį mūsų, kuriems teko su ja darbuotis Lietuvos televizijoje, ji stebino savo lakia vaizduote, sugebėjimu viską matyti, net ir smulkmeniškiausiuose niuansuose pastebėti minties grūdą, kuris būdavo plėtojamas su nepaprastu meistriškumu. Tai leido jai anais, sovietiniais laikais, kada kiekviena mintis būdavo kontroliuojama, daugelį metų plėtoti „Petraičių šeimos“ serialą, kuris kaip gaivi versmė sruveno per sovietinio įšalo gruodą. Tai buvo laisvesnio pamąstymo oazė, kurios laukė kiekvienas to meto Lietuvos televizijos žiūrovas. Ji nebuvo šaltakraujė – į

viską reaguodavo ūmiai, žaibiškai ir uždegančiai. Jos sąmojingus pasakojimus gimdydavo puiki atmintis, leidusi atsirasti jos pasakojimų knygoms „Perpetuum mobile“, „Post scriptum“ ir „Dialogai su savimi“, kurios puikiai atspindi jos charakterį, jos sugebėjimą nūdieniškai interpretuoti praeities išgyvenimus. Dabar šios knygos lieka kaip spalvingas jos gyvenimo kelio atspindys.

Jos tėvo Boriso Dauguviečio asmenybė jai bus, matyt, palikusi neišdildomą pėdsaką, nes jos galutinis sprendimas buvo toks, kad jos ir jos vyro pelenai nukeliautų į Biržų rajoną, į Dauguviečius, prie Nemunėlio, iš kur į gyvenimą išėjo visa Dauguviečių dinastija.

Vaclovas Juodpusis. „2016 metų muzikos kalendorius“.
Vilnius: 2015, p. 149–150.

DANUTĖ VAIČIULIONIENĖ-DUMBRAITĖ

1944 m. rugpjūčio 22 d., Kaunas – 2015 m. lapkričio 6 d., Šiauliai

Ši nepaprastai darbšti ir sumani chorvedė bei vadybininkė gražų laiko tarpą, iki pat savo gyvenimo pabaigos, prasmingai darbavosi Šiauliuose ir kartu su Sigitu Vaičiulioniu sugebėjo išauginti Šiaulių valstybinį „Polifonijos“ chorą, kuris jau daugelį metų reprezentuoja šio miesto aukštą muzikinę kultūrą. Ji darbavosi ne tik kaip dirigentė, bet ir choro programų modeliuotoja, kurios įžvalgumo dėka Šiauliuose ir kituose miestuose suskambėjo ne vienas sudėtingas pasaulinės klasikos opusas, apie juos rašė puikiai išleistose programėlėse. O kur dar velykinės muzikos festivaliai „Resurrexit“, kurių programas puošė ir jos „surasti“ sakralinės muzikos kūriniai, jų žavios interpretacijos.

BIRUTĖ KEMEŽAITĖ

1929 m. gegužės 29 d., Vištyčio vlsč. – 2016 m. sausio 19 d., Kaunas

Netelpa galvoje, atsitiktinai sužinojus, kad tarp mūsų nebėra talentingos dainininkės, aistringos žurnalistės ir jautrios poetės Birutės Ke-

mežaitės, iš kurios vis sulaukdavau tai vienos, tai kitos jos naujos poezijos knygos. Su ja, kaip dainininke, teko lankytis įvairiose Lietuvos vietovėse, ir jos gimtąjame Vilkaviškio rajone, pristatant jos žavų, spalvingą dainininkės talentą, kur kiekvieną kartą teko išgirsti ir jos prisiminimų apie jaunystės dienas gimtinėje. Gaila, kad tik maža jos muzikinio repertuaro dalelė užfiksuota plokštelėse, kurios buvo išleistos Italijoje („Lietuvių kompozitorių solo dainos“ ir „Operų arijų rečitalis“ su Romos Lyrinės operos simfoniniu orkestru, dirigentas Edoardo Brizio), bet ir tai kiekvieną kartą klausantis leido įsitikinti, jog prieš mus buvo įvairiapusio talento menininkė, aistringa Lietuvos Nepriklausomybės gynėja. O kad mintis ir plunksną valdė kaip tikra Lietuvos patriotė liudija ir jos romanas „Sudiev! Aš išeinu...“ (1956), eilėraščių rinkinys „Nebijok žaibų, nei vėtrų!“ (1981), išleisti JAV. Savojo kovingo poetės talento neužgesino ir sugrįžusi į Lietuvą, į Kauną, kai pasirodė jos poezijos knygos „Tarp gyvenimo audrų“ (2003), „Žydėjimas ir verpetai“ (2005), „Gyvenimo simfonija“ (2008) ir kt.

Vaclovas Juodpusis. „2018 metų muzikos kalendorius“.
Vilnius: 2017, p. 13–14.

SAULIUS SONDECKIS

1928 m. spalio 11 d., Šiauliai – 2016 m. vasario 3 d., Vilnius

Amžinybėn išėjo profesorius Saulius Sondeckis, tuo užvertęs neaprastai turtingą savo muzikinės veiklos knygą, kuri Lietuvos muzikinei kultūrai vėrė kelius į pasaulį. Tai nebuvo trumpalaikis vyksmas, bet procesas, kuris nebus pamirštas ilgai ilgai... Tik gyvenę tuo metu gali gerai suvokti, kokio pasišventimo ir ištikimybės savam pasirinktam muzikiniam keliui reikėjo parodyti, kad būtum pripažintas ir įvertintas ne tik anuometinėje sovietų sąjungoje, bet ir laisvajame pasaulyje, kad būtum vertas muzikuoti su smuikininku ir dirigentu Yehudi Menuhinu, violončelininku ir dirigentu Mstislavu Rostropovičium, pianiste Tatjana Nikolajeva, operos soliste Jelena Obrazcova, dalyvauti garsiausiuose tarptautiniuose muzikos festivaliuose, į kurių programas jo dėka skverbėsi ir lietuvių kompozitorių muzika. Tam reikėjo būti aukščiausios klasės muzikiniu diplomatu. O juk 1960 metais jo suburtas Lietuvos kamerinis orkestras „davė toną“ gimtosios Lietuvos kompozitoriams, kad šie kurtų tokią muziką, kuri žavėtų klausytojus, kurie kartais ir nežino, kur yra Lie-

tuva. O tarp kompozitorių, kurie savo kūrybinėmis mintimis talkino S. Sondeckiui, buvo Balys Dvarionas, Stasys Vainiūnas, Eduardas Balsys, Teisutis Makačinas, Feliksas Bajoras, Osvaldas Balakauskas, Anatolijus Šenderovas... Svariais kūriniais praturtintas S. Sondeckio vadovaujamo Lietuvos kamerinio orkestro repertuaras greitai atkreipė ir kitų šalių kompozitorių dėmesį. Taip mezgėsi ilgametė kūrybinė bendrystė su Arvo Pärtu, Alfredu Šnitke, kitais. Su S. Sondeckio vadovaujamu Lietuvos kameriniu orkestru Lietuvai sėkmingai atstovavo ir Petro Bingelio vadovaujamas Kauno valstybinis choras, nepamirštamų muzikinių akimirkų padovanojo ir ilgametė kūrybinė bendrystė su Vladimiro Minino vadovaujamu Maskvos kameriniu choru, kitais pasaulinio garso atlikėjais. Tad, po ketvirčio šimtmečio intensyvios muzikinės veiklos, natūraliai buvo suvoktas ir anuometinės sovietų sąjungos valstybinės premijos pripažinimas profesoriui Sauliui Sondeckiui. Ir tai nebuvo kažkoks politinis gestas, bet tikras, lauktas aukštų muzikinių rezultatų įvertinimas, turėjęs tam tikro aido pasaulinėje arenoje.

Profesorius Saulius Sondeckis Lietuvos kamerinio orkestro programomis įtikinančiai skleidė pasaulio muzikos šedevrų didybę. Ir šiandien nedaug kas gali prilygti jo interpretuotiems J. S. Bacho, A. Vivaldi, W. A. Mozarto ir kitų opusams, kurie buvo kaip pamatas ir Lietuvoje jo iniciatyva atsiradusiems renginiams. Palydint besibaigiančius metus nuo 1966 metų ir dabar prasmingai suskamba J. Haydno „Atsisveikinimo simfonija“, nuo 1967 metų – koncertai Trakų pilies menėje, nuo 1971 metų – Palangos „Nakties serenadų“ koncertai, nuo 1992 metų – „Sausio 13 aukoms atminti“ koncertai Šv. Jonų bažnyčioje. O ir A. Šnitkės „Sutartinės“, skirtos Lietuvos Laisvės gynėjų dienai, atsirado ir kaip atgarsis į išjaustą S. Sondeckio Lietuvos kamerinio orkestro muzikavimą. O kur dar muzikavimas su smuikininkais O. Kaganu, G. Kremeriu, I. Oistrachu, V. Spivakovu, violončelininkais N. Gutman, D. Geringu, trimitininku T. Dokšiceriu, pianistais J. Frantzu, V. Krainevu, vargonininkais J. Guillou, L. Digriu...

Jo muzikinis autoritetas, įvertintas įžymiojo Herberto fon Karajano, nusipelnė ir to, kad buvo kviečiamas į daugelio tarptautinių konkursų vertinimo komisijas Vokietijoje, Šveicarijoje, Rusijoje, Italijoje, Austrijoje, Graikijoje, jam buvo suteiktas Lietuvos nacionalinės kultūros ir meno premijos, Šiaulių, Vilniaus, Sankt Peterburgo aukštųjų mokyklų garbės profesoriaus ar garbės daktaro, Šiaulių miesto ir Mažeikių garbės piliečio

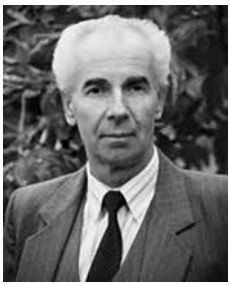
vardai, Šiauliuose rengiami jo vardo smuikininkų ir violončelininkų konkursai, juo didžiuojasi Šiaulių Sauliaus Sondeckio menų gimnazija, jam buvo įteikti aukšti Lietuvos, Danijos, Austrijos, Estijos, Rusijos Federacijos apdovanojimai. O tarp aukščiausių įvertinimų, matyt, reikėtų matyti ir tai, kad jis subūrė ir nuo 1989 metų buvo Rusijos valstybinio Ermitažo orkestro *Sankt Peterburgo Camerata* meno vadovas ir vyriausiasis dirigentas, 1999–2004 metais Patrai (Graikija) orkestro *Hellas Orchestre of Patras* vadovas ir vyriausiasis dirigentas, nuo 2004 metų orkestro *Maskvos virtuozai* kviestinis dirigentas. 2005 metais vadovavo Lietuvos Baltijos kameriniam orkestrui. Dirigavo apie 30 pasaulio orkestrų, buvo meno tarybų narys, pirmojo Vilniaus kamerinės muzikos festivalio (1967) vienas organizatorių, buvo Vilniuje susibūrusių „Šiauliečių klubo" prezidentas.

Visą gyvenimą siekęs aukščiausių muzikavimo viršūnių, į jas orientavo visus greta buvusius muzikus ir klausytojus, gražų būrį ugdytinių, kuriems po Jo teks ypatinga misija – taip pat pasišventusiai tarnauti didžiajai MUZIKAI.

Vaclovas Juodpusis. „2017 metų muzikos kalendorius".
Vilnius: 2016, p. 20–21.

ANTANAS ALOYZAS STASYTIS

1937 m. kovo 8 d., Šilalės raj. – 2016 m. balandžio 7 d., Vilnius

Jis buvo tikras kultūros žmogus, domėjęsis viskuo, kas mus supo. Daug metų atidavė dainai, dainavimui chore ir ansambliuose, buvo šios srities žinovas, viską jautęs širdimi, apie tai pažėręs spaudoje nemaža rašinių. Įdomu, kad šią veiklos sritį jis turtino su foto aparatu rankose. Taigi, paliko įspūdingų žvilgsnių, kurie iš praeities mums sugrąžina dainai, šokiui, muzikai pasišventusius žmones. Toks jų įamžinimas ir šiandien mums primena taurią muziko-fotomenininko asmenybę. Juk ir 2014-ųjų sausį Stasio Vainiūno namuose veikusi jo paroda „Prisiminimai ir priminimai" kaip tik ir demonstravo platų jo žvilgsnį į mus supančius kultūrinius įvykius.

Vaclovas Juodpusis. „2017 metų muzikos kalendorius".
Vilnius: 2016, p. 55–56.

GRAŽINA VAIŠNORAITĖ

1931 m. balandžio 5 d., Kaunas – 2016 m. gegužės 19 d., Vilnius

Širdis dar negali patikėti, kad čia šiandien į paskutiniąją žemiškąją kelionę atlydėjome chorų dirigentę Gražiną Vaišnoraitę. Sakau chorų dirigentę, nes taip įprasta vadinti tokią specialybę. Bet ji visą savo prasmingą gyvenimą, nors ir turėjo agronomės diplomą, buvo ištikima vienam chorui – LR Žemės ūkio ministerijos mišriam chorui „Dobilas“, kurį subūrė ir pusę šimtmečio vadovavo. Tai labai retas muzikinės praktikos pavyzdys, kuriuo Lietuvos muzikinė kultūra turėtų didžiuotis ir ilgai nepamiršti.

Galiu prisiminti, kad ne vieną dešimtmetį stebėjau jos kūrybinio kelio varsas ir tą nepaprastą jos moterišką kantrumą ir energiją, kuriuos atidavė kaip tik šiam – „Dobilo“ – chorui, vesdama jį į menines aukštumas, rodydama pasauliui tai, ką gali savo daina pasiekti jai nuoširdžiai pasišventę įvairių profesijų žmonės. Ji tuo didžiavosi. Didžiavosi ir mokėjo džiaugtis kiekvienu „Dobilo“ choro pasirodymu Lietuvos koncertų salėse ir bažnyčiose. Koks prasmingas ir išpuoselėtas buvo kiekvieno pasirodymo repertuaras, kuriuo, neabejoju, žavėjosi ir dirigentas profesorius Saulius Sondeckis, kvietęs chorą muzikuoti drauge ir atlikti sudėtingą klasiką.

Gražina Vaišnoraitė buvo nepaprastai jautrus, doras, taurus, geranoriškas žmogus ir gyveno tik muzikiniu pasauliu, gyveno tais sakralinės muzikos šedevrais, kuriais puošė „Dobilo“ repertuarą. Savaip išgyveno ir tą ar kitą ne taip suskambėjusį akordą. Tai jau rodo, kad dirigentė subtiliai jautė kiekvieną niuansą ir stengėsi klausytojams teikti ištobulintą kūrinio atlikimą, ką jautė ir spauda, vertinusi jos triūsą kaip nacionalinę vertybę, o LR Prezidentas įteikė jai valstybinį apdovanojimą – LDK Gedimino ordino medalį.

Nepraėjo ir mėnuo, kai mes džiaugėmės Gražinos Vaišnoraitės ir jos vadovauto choro „Dobilas“ 50-mečio koncertu. Lietuvos muzikų rėmimo fondas, beje, globojęs ne vieną „Dobilo“ koncertą, šia iškilia proga savo sveikinime taip pat pastebėjo, kad choro solinės programos visada pasižymėjo kruopščia išdaila, polėkio platuma, kuri maloniai nuteikia kiekvieną koncerto klausytoją.

Taigi, atsisveikinant su Jumis, didžiai gerbiama Gražina Vaišnoraite, tikėsime, kad Jus Amžinybėje globos Aukščiausiasis, taip pat muzikantų ir dainininkų globėja Šventoji Cecilija.

Vaclovas Juodpusis. „2017 metų muzikos kalendorius“. Vilnius: 2016, p. 81–82.

IRENA YLIENĖ

1923 m. rugpjūčio 4 d., Vištytis – 2016 m. rugpjūčio 8 d., Vilnius

Turime pripažinti, kad Jos kūrybinis gyvenimas ryškiai praturtino Lietuvos operos meną, o kaip operos solistė sukūrė tokius vaidmenis, kurie tapo žiūrovų ir klausytojų ilgai nepamirštami. Net ir po daugelio metų, kai Ji jau nebedainavo operos scenoje, dažno sutiktojo atmintyje prabėgdavo Jos sukurtų vaidmenų vaizdiniai, kuriuos fiksavo ir fotografai, ir dabar leidžiantys prisiminti jų įtaigą. Per tris dešimtmečius darbuodamasi operos scenoje sukūrė apie keturias dešimtis vaidmenų ne tik Vakarų klasikų G. Verdi, G. Puccini, Ch. Gounod, G. Bizet, L. Delibes, G. Rossini, W. A. Mozarto ir kitų operose. Ji buvo įsimintina, įtaigi lietuvių kompozitorių B. Dvariono (Dalia), A. Račiūno (Tojana), V. Klovos (Eglė, Elena, Rasa, Ona) operų vaidmenų kūrėja, nesistengusi savęs labai sureikšminti, bet labai nuoširdi ir muzikali. Dainavo su visais ano meto žymiausiais operos solistais, su niekuo nesusipykusi, nekonfliktavusi. Viename pokalbyje Ji yra sakiusi: „Niekada savęs nepervertindavau, žinojau, ką aš galiu. Negalvojau, kad galiu būti kažkur ten. Buvau čia, Lietuvoje. Tai – visas mano gyvenimas."

Užgeso tuoj po savojo gimtadienio, rugpjūtį, kada visi dar atostogavo, todėl ir žinią apie Jos išėjimą teko nelengvai surasti. Apie tai ir dabar tyli garsioji *Vikipedija*.

Vaclovas Juodpusis. „2017 metų muzikos kalendorius".
Vilnius: 2016, p. 81–82.

REGINA TUMALEVIČIŪTĖ

1922 m. sausio 7 d., Kaunas – 2016 m. spalio 30 d., Vilnius

Ruduo Amžinybėn pašaukė operos solistę Reginą Tumalevičiūtę, kuriai buvo lemta turtinti XX a. antrosios pusės Lietuvos muzikinės kultūros žemėlapį. Tai nebuvo operos dainininkė, kaip neretai kai kas ją pavadindavo. Tai buvo aukštos prabos *operos solistė*, kurios sukurti vaidmenys (Ramunė „Gražinoje", Džuljeta „Romeo ir Džuljetoje", Mikaela „Karmen", Džilda „Rigolete", Marfa „Caro sužadėtinėje", Margarita „Fauste", Despina „Visos jos tokios", Cerlina „Don Žuane", Miuzeta „Bohemoje", Manon,

Gudruolė...) ryškino Lietuvos operos kelią. 1977 metais atsisveikinusi su operos scena, savo meistriškumą Ji demonstravo kaip nuostabi, nepakartojama kamerinės muzikos atlikėja, visada kviesta dainuoti kompozitorių K. Kavecko, J. Karoso autoriniuose koncertuose, kurie buvo rengiami visoje Lietuvoje. O kokia nuostabi buvo J. Pakalnio vokalinių kūrinių atlikėja, tai demonstravusi ir kompozitoriaus gimtajame Pakruojo rajone! Subtiliai jautė ir kompozitorių A. Kačanausko, J. Indros, V. Klovos, L. Povilaičio, J. Gruodžio ir kitų kompozitorių vokalinių miniatiūrų nuotaikas. Jos talento gerbėjams liko išleista kompaktinė plokštelė su nemažu pluoštu šių įdainavimų. Kaip pareigingas žmogus, beveik tris dešimtmečius pasišventusiai tarnavo ir kaip dainavimo pedagogė, Lietuvos muzikos akademijos docentė. Jos kūrybinį dėmesį traukė daugelio užsienio kompozitorių vokalinė kūryba. Apie savo kūrybinio gyvenimo niuansus papasakojo knygoje „Scenoje ir už jos", kuri ir dabar kiekvienam muzikos mylėtojui leidžia pabūti kartu su Ja.

Vaclovas Juodpusis. „2017 metų muzikos kalendorius".
Vilnius: 2016, p. 156–157.

JONAS GIRIJOTAS

1936 m. birželio 24 d., Vabalninko vlsč. – 2016 m. lapkričio 9 d., Vilnius

Kai paminime šią pavardę, greta sumirga ir Edmundas Kuodis. Tai šis vokalinis duetas į Lietuvos muzikinio gyvenimo istoriją įrašė reikšmingą puslapį, nes puoselėjo prasmingas, melodingas dainas, kurios be papildomų raginimų, iškalbingų reklamų pasiekdavo kiekvieno Lietuvos gyventojo jausmų labirintus. Be to, šį „susidainavusį" duetą puikiai jautė ir mūsų kompozitoriai bei poetai, pažėrę tikrai ilgai nevystančių melodijų. O J. Girijotas dainavo ir Lietuvos radijo vyrų vokaliniame oktete, kurio repertuaras buvo taip pat stulbinantis. O kur dar darbas Lietuvos radijo muzikos redakcijoje arba vadovavimas Vilniaus Naujosios Vilnios muzikos mokyklai, kuri pagerbdama jo atminimą, 2017 metų gruodžio 19 dieną šios muzikos mokyklos koncertų salę pavadino Jono Girijoto vardu. Taigi, užversta plačiai skambėjusi, bet ir tebeskambanti jo gyvenimo knyga.

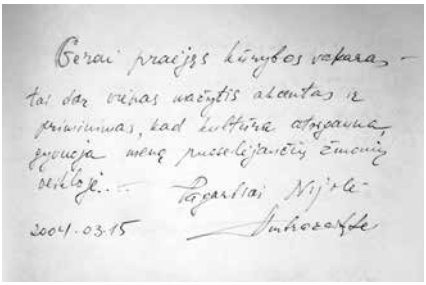
NIJOLĖ AMBRAZAITYTĖ

1939 m. vasario 21 d., Lazdijų raj. – 2016 m. lapkričio 27 d., Vilnius

Nuo pat mažų dienų patyrusi tremtinės dalią, Ji buvo labai jautri supančiai aplinkai, kiekvienam žmogui, vykstantiems reiškiniams. Ir visada nebuvo abejinga tiems procesams, kurie vyko Lietuvoje. Nuo pat sugrįžimo į gimtinę puoselėjo viltį dainuoti ir visa širdimi pasinėrė į šio nepaprastai sunkaus meno gludinimą. Nuostabi, jautri dainavimo subtilybių žinovė Elena Dirsienė Lietuvos valstybinėje konservatorijoje Jos įgimtus duomenis nesunkiai išpuoselėjo, tad netrukus Jai atsiskleidė prasminga operos solistės perspektyva. Tad Jai buvo lemta ryškiai suspindėti operos scenose atliekant pagrindines mecosoprano partijas, kiek vėliau savo nepamirštamą meną demonstruoti ir užsienio šalyse. Turėjo sukaupusi ir solidų koncertinį repertuarą, surengė kelis šimtus solinių koncertų. Kai paminime E. Balsio oratoriją „Nelieskite mėlyno gaublio“, prisimename ir Jos įspūdingą dalyvavimą. Lietuvių kompozitorių kūrybai buvo ypač dėmesinga. Juk dainavo V. Klovos „Pilėnuose“ ir „Ave, vita“, E. Balsio „Kelionėje į Tilžę“...

Su atėjusiu Atgimimu, Ji vis labiau pasinėrė į politinį gyvenimą, kuriam negalėjo būti abejinga. Ji yra rašiusi: „1988 m. buvau išrinkta Vilniaus tremtinių bendrijos kultūros pirmininke, pradėjau dalyvauti Sąjūdžio veikloje, ėmiau aiškiau suprasti Lietuvos siekius atkurti nepriklausomybę, prarastą 1940 m. Noras matyti Lietuvą Nepriklausomą, prisikėlusią ir laisvai atgimstančią, atvedė į Aukščiausiosios Tarybos 1990 m. rinkimus. Kūrybos kelyje teko stabtelėti, atsisakyti bet kokio net laisvalaikyje kūrybinio darbo, nes dieną naktį tekdavo posėdžiauti, gilintis, dalyvauti diskusijose, budėti, susitikinėti su rinkėjais Panerių 14 apygardoje, kol palaipsniui buvo nuspręsta skelbti Lietuvos Nepriklausomybę, už kurią balsavome 124 signatarai 1990 m. kovo 11 d. 22 val. 44 min. Tai buvo nepakartojamo džiaugsmo momentas...“

Ne vienas Jos kūrybos vakaras buvo surengtas Stasio Vainiūno namuose. Po vieno tokio susitikimo Garbės svečių knygoje Ji įrašė:

Gerai praėjęs kūrybos vakaras – tai dar vienas nuostabus atradimas ir privilegijuotas, kad šiuolaikinė atgyjanti kultūra mane priskiriantį šiuolaikinių žmonių veikloje... Pagarbiai Nijolė
2004.03.15

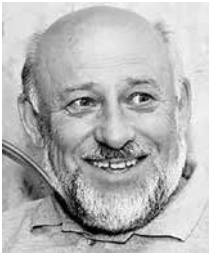

2005 metais N. Ambrazaitytė išleido atsiminimų knygą „Virš mūsų poliarinė pašvaistė“, 2009 metais – knygą „Skambantys operos klavyrai“, apie plačią ir įvairią muzikinę veiklą. Tai yra Jos didžiulė dovana Lietuvos žmonėms, kurie Ją prisimins buvus atsakingose sferose, ne tik kaip LR Seimo narė, bet ir kaip Lietuvos operos ir baleto teatro operos solistė, nuoširdi įvairiausių koncertų dalyvė.

Vaclovas Juodpusis. „2017 metų muzikos kalendorius“.
Vilnius: 2016, p. 182–183.

VYTAUTAS NARMONTAS

1937 m. sausio 31 d., Plungė – 2016 m. gruodžio 25 d., Šiauliai

Jaunystėje grojimo violončele meno Vytautas Narmontas mokėsi Klaipėdos muzikos mokykloje, studijavo Lietuvos valstybinėje konservatorijoje, kur, pagaliau, susiformavo noras gilintis į muzikologijos sferą. 1961 metais tapo šiauliečiu, muzikos istoriją dėstė anuometiniame Šiaulių muzikos technikume. Bet vis artėjant solidesniam amžiui, nors pedagoginio darbo ir užteko, dėmesį užvaldė fortepijonų derinimas, kuriuo gyveno iki savojo saulėlydžio.

Vaclovas Juodpusis. „2018 metų muzikos kalendorius“.
Vilnius: 2017, p. 194.

STASYS BALIŪNAS

1927 m. sausio 3 d., Anykščių raj. – 2017 m. sausio 9 d., Vilnius

Muzikinei, kultūrinei veiklai visą savo gyvenimą pašventė Stasys Baliūnas. Tie, kurie nemažą metų darbavomės kartu po Lietuvos radijo ir televizijos stogu, žinojome, kad jaunystėje mokėsi dainavimo. Tai ir lėmė, kad daugelis jo rašinių buvo skirta vokalinio meno skleidėjams, su kuriais buvo gerai pažįstamas. Matė jis ir tuometinio muzikinio gyvenimo ypa-

tumus, kurie atsispindėjo jo kuruojamos srities programose. Tai buvo įžvalgus muzikinio gyvenimo specialistas, niekad nesistengęs perlenkti lazdos valdžiai reikalaujama kryptimi. Darbavosi sąžiningai, matydamas visų savo bendradarbių galias ir sugebėjimus, jų akiračio platumas, maloniai išsakydamas savo mintis spaudos puslapiuose. Mėgo sveiką gyvenseną, sportavo teniso aikštynuose, pažvejodavo, domėjosi viskuo, kas vyko Lietuvos muzikinėje padangėje.

Vaclovas Juodpusis. „2018 metų muzikos kalendorius“. Vilnius: 2017, p. 7.

AUGUSTINAS ARMONAS

1922 m. gegužės 15 d., Biržų apskr. – 2017 m. sausio 10 d., Vilnius

Žmogaus gyvenimas yra tarsi akimirka. Tačiau kiek gražių muzikinių akimirkų Augustinas Armonas, kaip fleitininkas ir dirigentas padovanojo klausytojams! Jų nebeįmanoma suskaičiuoti, aprėpti, surašyti ir aprašyti. Jų begalės, nes muzika lydėjo jį nuo pat jaunų dienų. Ir jis jai buvo ištikimas visą savo prasmingą gyvenimą. Kaip nuostabiai fleita atlikdavo J. Pakalnio miniatiūras, su kokiu polėkiu atsistojęs prieš Vilniaus J. Tallat-Kelpšos konservatorijos mokinių simfoninį orkestrą diriguodavo J. Pakalnio „Legendą“, kitus opusus. Ir tą meilę tauriai muzikai stengėsi perteikti mokiniams, jaunajai kartai, klausytojams. Su nepaprastu entuziazmu jis ne vieną kartą lankė J. Pakalnio gimtinę Veselkiškiuose, netoli Linkuvos, muzikavo Pakruojo rajono mokyklose, kiekvieną kartą tarsi išgyvendamas vis naują susitikimą su buvusiu savo mokytoju, į kurį visada lygiavosi kaip sąžiningas ir doras muzikantas. Juk ir grota buvo simfoniniuose bei kameriniuose orkerstruose, pučiamųjų kvintete, kituose ansambliuose.

Vaclovas Juodpusis. „2018 metų muzikos kalendorius“. Vilnius: 2017, p. 8.

JULIUS VEBLAITIS

1923 m. rugsėjo 7 d., Šiauliai – 2017 m. sausio 10 d., Elisabeth, NJ, JAV

Tai buvo imponuojanti asmenybė, prasmingai veikusi įvairiose aplinkybėse, daug nuveikusi lietuvybės labui. Antrojo pasaulinio karo sumaištis ir artėjusi rusų okupacija privertė palikti Kretingos apylinkes ir trauktis į Vakarus, į Vokietiją, kur gerai įvaldė šios šalies kalbą, kurią šeštadieninėje mokykloje dėstė per 40 metų. Jo gyvenimą lydėjo akordeonas, dainavimas, o smuikuoti pradėjo priartėjęs prie savo gyvenimo 30-mečio. Su šiuo instrumentu ilgai nesiskyrė, per 30 metų grojo *Summit* simfoniniame orkestre, nuolat smuikavo lietuviškose pamaldose Elizabetho Šv. Petro ir Povilo bažnyčioje ir kitose parapijose. Jo smuikavimas skambėjo ir per Lietuvos radiją, kai „Tautiečių balsų" valandėlė buvo skirta kompozitoriui Juozui Stankūnui. Malonu, kad ir jo dukrų gyvenime muzika nėra nutolusi. Buvo malonu gauti jo laiškus, kurie paliudijo šio tauraus lietuvio nuolatinį žvilgsnį į Lietuvą, kurioje lankėsi apie dešimt kartų, meilę muzikai.

Vaclovas Juodpusis. „2018 metų muzikos kalendorius".
Vilnius: 2017, p. 8–9.

IRENA KĖDAINYTĖ

1939 m. lapkričio 6 d., Klaipėdos raj – 2017 m. sausio 21 d., Berlynas, Vokietija

Tai buvo žavaus kuklumo, nuoširdaus darbštumo ir ištikimybės savo pasirinktam muzikos instrumentui kanklėms. To išmoko mokydamasi Klaipėdos muzikos mokykloje, studijuodama Lietuvos valstybinėje konservatorijoje. Subūrė Lietuvos aklųjų draugijos tarprajoninių kultūros namų kanklių ansamblį, trejus metus vadovavo Vilniaus pedagoginio instituto „Šviesos" ansamblio pradedančių kanklininkių grupei ir apie tris dešimtmečius – Vilniaus medicinos darbuotojų ansamblio „Rūta" kanklininkėms. Be to, buvo subūrusi ir vadovavo lietuvių liaudies dainas dainuojančių kanklininkių ansamblį „Vaidilutės".

Vaclovas Juodpusis. „2018 metų muzikos kalendorius".
Vilnius: 2017, p. 15.

RAIMONDA BERNADETA APEIKYTĖ

1946 m. rugsėjo 30 d., Memmingen, Vokietija –
2017 m. sausio 28 d., Los Angeles, JAV

Žaviais muzikiniais talentais buvo apdovanota Raimonda Bernadeta Apeikytė, nes po studijų Kalifornijos universitete, kur įgijo pianistės kvalifikaciją, sėkmingai dalyvavo muzikiniame gyvenime, buvo kviečiama dėstyti, skambinti solo, akompanuoti operos solistams, groti su orkestrais. Žavėjo jos platus repertuaras. Išskirtinį dėmesį ji rodė tenykštės kompozitorės Giedros Gudauskienės kūrybai, nes buvo dažna jos naujų kūrinių pirmoji atlikėja. 1988 metais išleistą šios kompozitorės garso kasetę taip pat puošia R. Apeikytės atliekami kūriniai. 1966 ir 1971 metais Chicagoje vykusiose dainų šventėse ji buvo kviečiama akompanuoti. Beje, R. Apeikytė nebuvo abejinga ir kūrybai – ji yra sukūrusi kūrinių fortepijonui, solinių dainų. Kaip pianistė gastroliavo po JAV, buvojo Kanadoje, Pietų Amerikoje, lankėsi ir Lietuvoje.

Vaclovas Juodpusis. „2018 metų muzikos kalendorius".
Vilnius: 2017, p. 19.

AUGUSTINAS MACEINA

1937 m. balandžio 22 d., Kaunas – 2017 m. kovo 3 d., Vilnius

Jo, kaip pianisto, talentas ryškiai sušvito 1965 metais, kai Vilniuje buvo surengtas Pirmasis respublikinis M. K. Čiurlionio pianistų konkursas ir jame pirmąją vietą laimėjo ramus, kuklus, inteligentiškas Augustinas Maceina, apie kurį kalbėdami tik pašnibždomis ištardavo, jog jo tėvas, žymus filosofas, yra pasitraukęs į Vakarus. Bet šia prasme Augustinas nepolitikavo, bet intensyviai muzikavo. Keletą metų gyveno Tolimuosiuose rytuose, buvo Vladivostoko, Čitos filharmonijų solistas, daug koncertavo. Daug koncertavo ir sugrįžęs į Vilnių, ir kaip koncertmeisteris lydėjęs ne vieną solistą jiems koncertuojant po Lietuvą. Globotas M. Alšlebėnaitės Kaune, pro-

fesorės A. Dvarionienės Vilniuje buvo išsiugdęs briliantinę techniką, kuri leido nesunkiai įvaldyti kiekvieną muzikinį kūrinį.

Vaclovas Juodpusis. „2018 metų muzikos kalendorius“.
Vilnius: 2017, p. 39.

ALEKSANDRA BALČIAUSKIENĖ-BROKERTAITĖ

1921 m. spalio 8 d., Vilkaviškis – 2017 m. kovo 8 d., Biržai

Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčios kuratorė, Reformacijos istorijos ir kultūros draugijos, kompozitoriaus Vlado Jakubėno draugijos valdybos narė Aleksandra Balčiauskienė-Brokertaitė buvo tarsi šviesos spindulys ne tik Biržų, bet ir Vilniaus, Kauno padangėje. Ji mokėjo auginti gerumo daigus jaunųjų reformatų širdyse. Pati iškentusi sovietinių laikų skriaudas per gyvenimą ėjo nepraradusi nuoširdumo jausmo. Puoselėjo savus namus, padoriais žmonėmis išaugino savo atžalas, rūpinosi tikėjimo bendruomenės santarve. Ir, atrodo, visur suspėjo, daug gerų darbų nuveikė, rado laiko ir kompozitoriaus Vlado Jakubėno draugijos veiklai, kitiems kasdieniams rūpesčiams. Po Sąjūdžio atsikūrus Vilniaus reformatų parapijai, ji įsteigė vaikų sekmadieninę mokyklėlę ir nemaža metų mokė mažuosius vilniečius-reformatus Šventojo Rašto tiesų, giedoti giesmeles, paruošė mokymo programą. Jos gražus balsas skambėdavo atliekant reformatų giesmes. 2007 metais buvo išleista jos sudaryta knyga – kunigo Aleksandro Balčiausko pamokslų rinkinys „Tavo žodis yra tiesa“.

Vaclovas Juodpusis. „2018 metų muzikos kalendorius“.
Vilnius: 2017, p. 42.

GYTIS ŠIRVINSKAS

1967 m. kovo 24 d., Marijampolė – 2017 m. kovo 26 d., Marijampolė

Jo būta talentingo menininko, ne tik muziko, kompozitoriaus, muzikologo, švietimo vadybininko, bet ir poeto. Apie save jis rašė: „…visada norėjau būti paukščiu… kuris paskraidęs grįžta namo… lyg pas naują draugą su dovanomis… gal gėlėmis… juk gėlė mums visiems dovana…

man neleido… tada tapau narveliu… kurio grotos įmagnetintos meile… man neleido… dar tapau Čiurlionio dažais naktyje…“ Jo muzika skambėjo tarptautiniame Baltijos šalių šiuolaikinės muzikos festivalyje „Gaida“, „Jaunos muzikos“ šiuolaikinės muzikos festivaliuose Kaune ir Druskininkuose, Jerevane, 1999 m. Vilniuje simfoninę poemą „Periodikos“ atliko ir įrašė Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras, kuriam dirigavo profesorius Juozas Domarkas, jo kūryba skambėjo per radiją. Kai kurių kūrinių natas išleido Lietuvos kompozitorių sąjungos leidybos centras. Išėjo kūrybingai nusiteikęs, buvęs Marijampolės muzikos mokyklos direktorius ir … nesuprastas.

sudreba perkūnas
žaibų nesimato
griausmas sprogsta tyliai
niekam nesupratus
Gytis Širvinskas

LIGIJA LUIZA RICHTERYTĖ-JANULEVIČIENĖ

1938 m. rugsėjo 9 d., Kaunas – 2017 m. balandžio 5 d., Kaunas

Dažnas koncertų lankytojas, neabejoju, įsidėmėjo šios pianistės, jautrios koncertmeisterės prasmingą muzikavimą. Šios savybės, o ir geranoriškumas į šį ansamblį įjungė ir negalią turinčius atlikėjus, su kuriais ji kantriai koncertavo įvairiose Lietuvos vietovėse, o juk ilgus metus kaip koncertmeisterė buvo reikalinga Kauno valstybiniam muzikiniam teatrui, kuriame dainavo jos vyras, o dabar spektaklius diriguoja sūnus Jonas Janulevičius.

Vaclovas Juodpusis. „2018 metų muzikos kalendorius“. Vilnius: 2017, p. 58.

EDMUNDAS MEŠKAUSKAS

1935 m. gegužės 10 d., Panevėžys – 2017 m. balandžio 25 d., Vilnius

Lietuvos evangelikų liuteronų ir Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčios patyrė sakralinio meno kūrėjo ir puoselėtojo netektį. Tai buvo jautrus vargonininkas, sakralinės muzikos kūrėjas. Vargonuodamas Vilniaus evangelikų reformatų bažnyčioje išleido giesmių rinkinius Advento giesmės, Kalėdų giesmės, į kuriuos sudėjo ir savo išverstas bei harmonizuotas reformatų bažnyčiose giedamas giesmes. Išėjęs į pensiją, neatitrūko nuo kūrybinio darbo, ruošė spaudai, bet nespėjo išleisti bažnyčios liturginiams metams skirtų giesmių rinkinių.

Vaclovas Juodpusis. „2018 metų muzikos kalendorius".
Vilnius: 2017, p. 69.

LEONAS LEONARDAS PETRONIS

1925 m. kovo 30 d., Lietuvoje – 2017 m. gegužės 22 d., Dearborn, MI, JAV

Jo dėmesys į Lietuvą krypo nuolat, nes buvo jautrus lietuvybės rėmėjas. Kitaip nebūtų rėmęs A. Mikulskio suburto lietuvių tautinio meno ansamblio „Čiurlionis", kuris iš Lietuvos, iš Vilniaus per Austriją, Vokietiją, JAV, taip pat Kanadą, Venesuelą, Kolumbiją nuėjo pusės šimtmečio kelią, vis skelbdamas pasauliui lietuvių liaudies dainos, šokio, kanklių muzikos grožį. Tad šis ansamblis jį pripažino ir suteikė Garbės nario vardą. Onai Mikulskienei sugrįžus į Lietuvą, jis ne kartą ją lankė, 2000 metais rėmė jos 316 puslapių knygos-dienoraščio „Čiurlionio" ansamblis 1940–1949 metais" išleidimą, pats dalyvaudamas šio leidinio pristatyme Stasio Vainiūno namuose. Jo ir jo žmonos Danutės 1999 metų finansinės paramos dėka muzikos mylėtojus pasiekė A. Mikulskio vokalinės muzikos rinkinys „Dainuojanti jaunystė". Beje, ši šeima dar 1975 metais JAV finansavo „Čiurlionio" ansamblio plokštelės „Dievui ir Tėvynei" išleidimą.

ALBINAS PETRAUSKAS

1939 m. sausio 1 d., Radviliškis – 2017 m. birželio 7 d., Kaunas

Didžių, nepamirštamų darbų Lietuvos chorų kultūrai nuveikė Albinas Petrauskas, visada rūpinęsis muzikinės kultūros sklaida. Daug nuveikė, kad į chorų sąjūdį jungėsi eiliniai žmonės, be dainavimo negalėję gyventi. Su jo vardu siejame garbingą „Leliumai" choro praeitį, kai Lietuvos vardas skambėjo įvairiose užsienio šalyse. Profesorius ypatingą dėmesį skyrė lietuvių autorių kūrybos puoselėjimui, dirigavo dainų šventėse, buvo tautinio atgimimo entuziastas.

Vaclovas Juodpusis. „2018 metų muzikos kalendorius".
Vilnius: 2017, p. 93–94.

ALIODIJA RUZGAITĖ

1923 m. birželio 24 d., Kaunas – 2017 m. birželio 27 d., Vilnius

Likimas lėmė, kad ir užbaigusi aktyvią baleto artistės veiklą, Aliodija Ruzgaitė visą likusį gyvenimą liko nuoširdžia baleto meno skleidėja ir puoselėtoja, kuriai rūpėjo ne tik lietuviškojo baleto darbai ir jo kūrybiniai užmojai, bet ir tai, kas vyko užsienio šalyse. Buvo sukaupusi turtingą šios srities dokumentiką – nuotraukas, spaudinius, vaizdo įrašus, kuriuos visa tai dalino tiems, kam rūpėjo baleto menas. Buvo nuoširdi pašnekovė, todėl ją neretai kvietė Lietuvos televizijos laidų rengėjai. Jos dėka geriau pažinome visa tai, kas praėjusį šimtmetį vyko Lietuvos baleto scenoje, kokios spalvingos asmenybės formavo Lietuvos baleto meną. Už visa tai turime būti jai dėkingi, dėkingi ir už tai, kad ji augino jaunąją baleto artistų kartą, kad skaitytojams dovanojo jautriai parašytas knygas apie lietuvišką baletą, už tai, kad daugeliui baleto menas tapo geriau suvokiamas ir vertinamas.

Vaclovas Juodpusis. „2018 metų muzikos kalendorius".
Vilnius: 2017, p. 105.

JUOZAS VANAGAS

1925 m. sausio 18 d., Utenos raj. – 2017 m. rugpjūčio 26 d., Vilnius

Liūdna, bet Vilniaus gatvėse nebesutiksime šviesaus Juozo Vanago veido, kuris įvairiausiose dainų šventėse sušildydavo dainai nusiteikusių žmonių širdis ir jausmus. Kiekvieną kartą, kad ir gatvėje sutiktas, surasdavo malonią progą ką nors gražaus prisiminti. O augo dar prieškario Lietuvoje, iš kurios ir atsinešė tuos malonius jausmus dainai, žmogui, Lietuvos istorijai. Tą jo muzikinį nusiteikimą po permainingų, sukrečiančių praėjusio šimtmečio penktojo dešimtmečio įvykių, palietusių dažną Lietuvos gyventoją, brandino ir jo – chorvedžio – ištikimybę tautiniams idealams, kai greta buvo galingai tvirtas Klemenso Griauzdės palaikymas.

Vaclovas Juodpusis. „2018 metų muzikos kalendorius".
Vilnius: 2017, p. 127.

GRAŽINA JARONIENĖ-MATUKONYTĖ

1926 m. rugsėjo 23 d., Leipalingis – 2017 m. rugsėjo 18 d., Kaunas

Kadaise pirmą kartą išgirdęs jos pavardę ir sužinojęs, kad ji baigusi medicinos mokslus, apgynusi daktaro disertaciją gyvena Senojoje Varėnoje ir didžiai rūpinasi, kad kuo plačiau pasaulyje sklistų M. K. Čiurlionio muzika ir jo vardas, neįsivaizdavau, jog taip gali būti. Bet kai pačiam teko ją pamatyti – patyriau jos prasmingą rūpestį ir didžius to rūpesčio rezultatus. Suvokiau, kad ir taip vadinamoje periferijoje, mažame Dzūkijos miestelyje gyvenant, galima didžius kalnus nuversti. Kad Senojoje Varėnoje iškilo bažnyčia su naujais vargonais, kad čia buriasi šios vietovės žmonės ne tik pasimelsti, bet ir pasiklausyti taurios muzikos, kad čia nuolat rengiami tarptautinio menų festivalio „Druskininkų vasara su M. K. Čiurlioniu" programos „Čiurlionio kelias" renginiai, kad čia nuolat skamba M. K. Čiurlionis – tai vis G. Jaronienės rūpesčio rezultatas. Ji neretai dėkojo Lietuvos muzikų rėmimo fondui ir jo direktorei L. Stulgienei, kad buvo suprasta jos žmogiško rūpesčio svarba Dzūkijos žmonėms, Dzūkijai, kuri dovanojo pasauliui M. K. Čiurlionį.

Vaclovas Juodpusis. „2018 metų muzikos kalendorius".
Vilnius: 2017, p. 141.

LIUDMILA KOPYRINA

1942 m. lapkričio 18 d., Pavlov prie Okos, Nižnij Novgorodo sr., Rusija – 2017 m. rugsėjo 25 d., Vilnius

Ilgus metus ji, puikiai įvaldžiusi fortepijono techniką, nuoširdžiai darbavosi kaip koncertmeisterė. Buvo nuoširdi dainininkų koncertinio gyvenimo bendrakeleivė. Nemaža metų kaip koncertmeisterė darbavosi Lietuvos nacionaliniame operos ir baleto teatre statant įvairių autorių operas. Muzikinio teksto visų subtilybių pažinimas ir lėmė, kad ji tapo operų suflere. „Operos solisto profesija ypač sudėtinga. Milžiniškas darbo krūvis, balsui – daugybė pavojų iš aplinkos: alergenai, orų permainos, klimato kaita. Dėl repeticijų metu ir scenoje patiriamų sunkumų aš dainininkus labai suprantu, užjaučiu ir stengiuosi jiems padėti", yra kalbėjusi L. Kopyrina. Mokėjusi keletą kalbų, iki smulkmenų žinojusi operų muzikinį tekstą, ji arti dviejų dešimtmečių operos spektaklių metu buvo jautri talkininkė solistams. „Sufleruoti operas – tai būti jos saugikliu, sufleruoti rečitatyvus – tai snaiperio darbas". Apie vieną rečiausių specialybių muzikos pasaulyje yra prisipažinusi L. Kopyrina.

Vaclovas Juodpusis. „2018 metų muzikos kalendorius".
Vilnius: 2017, p. 145.

ALFONSAS ŠULIAUSKAS

1938 m. kovo 27 d., Alytaus raj. – 2017 m. spalio 15 d., Druskininkai

Tai buvo nepaprastai plataus kultūrinio intelekto žmogus-kūrėjas, kurį likimas padovanojo Druskininkams. Čia jis, atrodo, jautė miesto-kurorto gyvenimo pulsą, atmosferą, buvojo visur, kur tik jautė dvasinį proveržį, į viską reagavo spontaniškai, ne tik žodžiu, eilėmis, piešiniu. Tas milžiniškai platus jo kūrybinių išgyvenimų tarpsnis sugulė į knygas „Kelionė akimirkos taku" (2013), „Būties žarijos" (2016), ir kita. Skaitai jas ir negali atsižavėti jo nepaprastu dėmesiu gyvenimo bendrakeleiviui. Kaip būtų gražu, jei Druskininkai išsaugotų jo kūrybinės dirbtuvės aplinką, kad kie-

kvienas čia apsilankęs galėtų pajusti jo darbo nuotaiką, kuri spalvino jo gyvenimo akimirkas.

TAU
Pačius gražiausius žodelius
Į dainą Tau supinsiu.
Pačias žaliausias rūteles
Darželyje suskinsiu.

Skaisčiausias miško gėleles
Ant stalo Tau atnešiu.
Skambiausius aukso žiedelius
Iš miesto parsivešiu.

Šviesiausias Tavo akeles
Visada bučiuosiu.
Baltąsias Tavo rankeles
Diena-naktis myluosiu.

Vaclovas Juodpusis. „2018 metų muzikos kalendorius".
Vilnius: 2017, p. 155.

ALFONSAS ALGIRDAS STULGYS

1938 m. balandžio 5 d., Šiauliai – 2017 m. spalio 21 d., Beržėnai, Joniškio raj.

Kadaise, jaunystės metais savo talentą išpuoselėjęs kaip neeilinis smuikininkas, kuriuo žavėjosi ir muzikai profesionalai, ir mėgėjai, deja, pasiektų aukštumų gyvenimo pabaigoje nebeišlaikė. Atlikdamas lyrinius ir virtuozinius kūrinius jaudino klausytojus subtilia technika, plačia garso raiškos gama. Puikią smuiko mokyklą, o studijavo Maskvoje D. Oistracho klasėje, liudija įrašai plokštelėse, radijuje. Jo koncertinė veikla buvo nusidriekusi per Azijos, Europos šalis, muzikuota net Afrikoje, Kanadoje... Savo talentą perdavė dukrai, Dresdeno simfoninio orkestro koncertmeisterei Daliai Stulgytei-Richter, kuriai Vokietijoje pripažintas aukščiausias *Kammervirtuosin* titulas. Gyvenimo saulėlydį leido netoli gimtųjų vietų, o lankytojams paskaitydavo ir savo rašinius „Smuikas, vynas ir draugai".

Vaclovas Juodpusis. „2018 metų muzikos kalendorius".
Vilnius: 2017, p. 159.

SALOMĖJA VALIUKIENĖ-VALUKAS-NASVYTYTĖ

1923 m. kovo 5 d., Kaunas – 2017 m. spalio 23 d., New Haven, JAV

Iš už Atlanto į Lietuvą atskriejo liūdna žinia – sulaukusi 97-rių metų New Havene mirė operos solistė, kultūros, visuomenės veikėja Salomėja Nasvytytė-Valiukienė-Valukas. Tai Lietuvos Nepriklausomybės Akto signataro Saliamono Banaičio anūkė, kompozitoriaus Kazimiero Viktoro Banaičio dukterėčia, kompozitorės Giedros Nasvytytės-Gudauskienės-Gudauskas ir modernaus šokio choreografės Danutės Nasvytytės-Gabrijolavičienės sesuo. Palyginti ilgoką jos gyvenimą, jos nuveiktus darbus ženklino permainingas XX-asis amžius, kai patyrė Antrojo pasaulinio karo ir okupacijų sumaištį, kai teko palikti gimtinę ir įsikurti JAV. Dar Lietuvoje ryškiai suspindėjo jos vokalinis talentas, kurį jautriai lavino dainavimo pedagogė N. Karnavičienė. Jai, jau gyvendama Amerikoje, paskyrė įspūdingai parašytus atsiminimus. O pasitraukus į Vakarus, į Vokietiją, teko išgyventi pačius baisiausius karo momentus, Dresdeno bombardavimą, rūpestį dėl tėvų, kai teko trauktis toliau į Vakarus, vis galvojant apie artimuosius, apie dėdės K. V. Banaičio kūrybos išsaugojimą, kurią šalia maisto trupinių savo kuprinėse nešė visi artimieji. Laimei tą žemiškąjį pragarą visi išgyveno ir visi galėjo susitikti JAV. Su S. Valiukienės talentu ir vardu sietinas ir Chicagos Lietuvių operos gimimas 1957 metais, kai Vlado Baltrušaičio rūpesčiu užgimė lietuviška G. Verdi opera „Rigoletas“. Šioje operoje ji atliko Maddalenos partiją. Netrukus ji buvo pakviesta ir į kitos operos – Ch. Gounod operos „Faustas“ pastatymą. Jai buvo patikėtas Martos vaidmuo. Nors su vyru aktorium ir režisierium V. Valiuku atvykusi į Ameriką turėjo įvairiausių kultūrinių ir visuomeninių rūpesčių, be muzikos neišgyveno. Tai šen, tai ten skambėjo jos mecosopranas, ne tik su fortepijono pritarimu, bet neretai ir su orkestrais. Trumpai buvo sugrįžusi į Vilnių, gyveno Senjorų socialinės globos namuose, lankė Lietuvos muzikų rėmimo fondo renginius, kuriuos su malonumu savo laiškuose iš Amerikos vis prisiminė.

Vaclovas Juodpusis. „2018 metų muzikos kalendorius“.
Vilnius: 2017, p. 160–161.

IRENA MIKŠYTĖ

1927 m. lapkričio 21 d., Kaunas – 2017 m. lapkričio 11 d., Vilnius

Tai buvo reto veržlumo, organizuotumo, o ir talento žurnalistė, poetė, pianistė, muzikologė. Daug metų atidavė Lietuvos televizijai. Vyresniosios kartos žmonės su nostalgija prisimena jos rengtas laidas „Tonika“, kuriose objektyviai buvo žvelgiama į anuometinį muzikinį gyvenimą. Ji mokėjo burti ir auginti bendradarbius televizijai, kuri 1957 m. tik žengė pirmuosius žingsnius Lietuvoje. Ji kūrė scenarijus muzikiniams filmams, pagal jos eiles žavių dainų sukūrė E. Balsys, B. Gorbulskis, V. Telksnys, V. Laurušas, pagal jos libretą V. Baumilas sukūrė operą „Paskenduolė“... Turime padėkoti Lietuvos muzikų sąjungai, 2007 m. išleidusiai jos muzikinės publicistikos knygą „Klausyta, stebėta, bendrauta“.

Vaclovas Juodpusis. „2018 metų muzikos kalendorius“.
Vilnius: 2017, p. 171.

JONAS VAZNELIS

1925 m. gegužės 3 d., Lazdijai – 2017 m. gruodžio 17 d., Beverly Shores, IN., JAV

Besibaigiantys metai iš užsienio atskraidino dar vieną liūdną žinią – Amžinybėn išėjo J. Vaznelis, be kitų savo užsiėmimų JAV nuoširdžiai talkinęs ir Čikagos Lietuvių operai, kurios spektakliuose sukūrė įsimenančius vaidmenis Ch. Gounod (Mefistofelis „Fauste“), G. Verdi (Ramfis „Aidoje“ ir Pilypas „Don Karle“), A. Ponchielli (Viltenis „Lietuviuose“), C. M. von Weberio (Kasparas „Stebuklingajame šaulyje“), J. Karnavičiaus (Krivis „Gražinoje“) operose, atlikęs G. Verdi „Requiem“ boso partiją, koncertavęs JAV, Kanadoje, Australijoje, į plokšteles įrašęs nemaža kūrinių. Jo balsas taip pat skambėjo J. Gaidelio operose „Dana“ (Daumantas), „Gintaro šaly“ (Pranašas), V. Marijošiaus operoje „Priesaika“ (Zbignievas). Čikagos Lietuvių operoje dainavo 26 sezonus, 70 spektaklių. Buvo lietuvių muzikos garsintojas, rėmęs lietuvybę. Tad ne viena Lietuvos radijo „Tautiečių balsų“ valandėlė buvo skirta jo atli-

kimo menui, panaudoti įrašai, atkeliavę iš JAV. Buvo malonu jį sutikti ne tik Lietuvoje, bet ir nusilenkti jo talentui Čikagoje, kur 2008 metais šias eilutes rašantis buvo pakviestas į Čikagos Jaunimo centrą vesti Čikagos Lietuvių operos veteranų pagerbimo vakarą. Jau tada jo krūtinę puošė LDK Gedimino ordino Karininko kryžius.

VIDA MARIJA KRAKAUSKAITĖ

1924 m. balandžio 25 d., Kaunas – 2018 m. sausio 20 d., Vilnius

Jos vardą, dažnas ir jos pačios nepažindamas, minėjo kaip nepaprasto atsidavimo ir meilės įvaizdį muzikinei jaunajai kartai. Juk ji dėl viso to gyveno, kūrė, mokė jaunimą, net materialiai rėmė tuos, kam tikrai reikėjo tokios pagalbos ir neturėjo galimybės gyventi ir siekti muzikos mokslo aukštumų. Ne atsitiktinai Nacionalinėje M. K. Čiurlionio menų mokykloje, jos 304-oje klasėje, kurioje daug metų darbavosi V. M. Krakauskaitė, nutarta pavadinti jos vardu. Te kiekvienas žino ir prisimena jos rūpestingas pamokas! Ir ne tik pamokas, bet ir rūpestį formuojant ir gausinant mokyklos fonoteką, jos dėmesį lietuvių tautosakai, renkant ir užrašinėjant lietuvių liaudies dainų melodijas bei tekstus, juk tai neatsiejama. Bendradarbiavo ir su radiju, kur vedė muzikos pamokėles jauniesiems klausytojams, rūpinosi ir kad Lietuvos leidyklos spausdintų kuo daugiau lietuvių kompozitorių kūrinių vaikams ir jaunimui. Juk dažnas ir dabar iš jos parengto „Jaunojo pianisto“ mokosi laipsniškai žengti muzikavimo keliu. Daug jos darbų ir darbelių, rašinių, kartais ir neišspausdintų, plito iš rankų į rankas, ir tai dabar dažnas buvęs jos jaunasis amžininkas su malonumu prisimena. Taigi, jos gyvenimas ir kūrybinė veikla buvo didžiulė pamoka visiems, o ir nepamirštama dovana Lietuvos jaunuomenei. Juk ji siekė, kad muzikinis lavinimas būtų prieinamas kiekvienam jaunam žmogui.

Vaclovas Juodpusis. „2019 metų muzikos kalendorius“.
Vilnius: 2018, p. 13.

VACLOVAS PAKETŪRAS

1928 m. sausio 27 d., Molėtų raj. – 2018 m. vasario 15 d., Vilnius

Lietuvos muzikos istorija liudija, kad būta nemaža kompozitorių, kurie nuoširdžiai puoselėjo lietuvių tautinius muzikos instrumentus,

jiems kurdami didesnės ar mažesnės apimties kūrinius. Tarp jų buvo ir Vaclovas Paketūras, kurio miniatiūras kanklėms, birbynėms, jų ansambiams, dažnai girdime skambant ne tik aukštųjų mokyklų, konservatorijų, muzikos ir meno mokyklų klasėse, bet ir koncertuose. Tapęs šių tautinių muzikos instrumentų gerbėju, jau buvo sukūręs daug kamerinės, vokalinės, simfoninės muzikos kūrinių, o simfoninė poema „Sigutė“ išlydėjo į savarankišką kūrybinį kelią, kuris nuspalvintas ypatinga spalva. Juk būta jo ir ryškaus muzikos teoretiko, išmanaus mąstytojo, reiklaus pedagogo, nuoširdaus kolegos, kuriam rūpėjo visi muzikinio gyvenimo vingiai.

Vaclovas Juodpusis. „2019 metų muzikos kalendorius“.
Vilnius: 2018, p. 27–28.

VIRGILIJUS KĘSTUTIS NOREIKA

1935 m. rugsėjo 22 d., Šiauliai – 2018 m. kovo 3 d., Vilnius

Dar, tikriausiai, ne greit suvoksime, kas mūsų Tautai buvo Virgilijus Kęstutis Noreika, kaip dainininkas, operos solistas, dainavimo pedagogas, pagaliau, kaip menininkas, kurio balsas, interpretacinės galimybės stimuliavo kūrėjus – kompozitorius, poetus – rašyti jo balsui prasmingą muziką.

Juk dažnai pripažįstame, kad jo interpretuoti kūriniai yra tarsi etalonas, viršūnė, prie kurios prisiartinti ar kada kas nors galės. Jo balso spalva, dainavimo įtaiga buvo specifinė, ir tik jam gamtos apdovanotam tuo grožiu.

Visa tai jautė Lietuvos muzikų rėmimo fondas ir darė daug, kad paskutiniaisiais dešimtmečiais jis suspėtų aplankyti kuo daugiau Lietuvos, ir jos žmonėms pažertų savo tobulas interpretacijas. Visa tai stebint iš arti, tai buvo nepamirštama, nes ir didžiosiose koncertų salėse, ir atokiausiuose kultūros centruose, bažnytėlėse žmonės būdavo pakylėti, dažnai jie net nusistebėdavo, ar į tokią atokiausią vietovę gali atvykti „pats Noreika“. Bet jis vykdavo, mielai bendraudavo su klausytojais. Kiekvienam tokiam susitikimui jis apgalvodavo programą, vis naują, vis kažkuo ypatingą tai ar kitai vietovei, pagaliau, ir tos dienos nuotaikai, nusiteikimui. Žavėjo jo pagarba klausytojui, kaip ir iš jo atlikėjas laukė

pagarbos. Taigi, buvome laimingi, kad galėjome su juo bendrauti ne vieną dešimtmetį, nuo pat studijų metų. Juk galėjome iš jo mokytis ir jausti dėmesį tikriems muzikos šedevrams.

Taigi, Lietuva atsisveikino su savuoju Dainiumi. Tą atsisveikinimo pagarbą jam reiškė ne tik Vilnius, bet ir Kaunas, Šiauliai savo prasmingose renginiuose, kad pasirodė svarūs spaudos puslapiai, primenantys jo stebuklingą būtį.

Vaclovas Juodpusis. „2019 metų muzikos kalendorius".
Vilnius: 2018, p. 41.

KAROLIS RIMTAUTAS KAŠPONIS

1933 m. liepos 24 d., Panevėžys – 2018 m. balandžio 7 d., Vilnius

Kas pasirinko muziko kelią, tikriausiai, žinių sėmėsi ir iš K. R. Kašponio solfedžio vadovėlių, skaitė jo rašinius apie choro meną, taip pat ir apie daug kam mįslingą semiotiką A. J. Greimą, kuriam paskyrė paskutiniuosius gyvenimo dešimtmečius. Intensyviai darbuodamasis sulaukė gal kam atrodo ramių pensininko metų. Bet jam ir tada veiklos nesumažėjo, nes dalyvavo kultūriniame gyvenime, lankė festivalius ir koncertus. Buvo nuolatinis Lietuvos muzikų rėmimo fondo rengiamų tarptautinių menų festivalių „Druskininkų vasara su M. K. Čiurlioniu" mokslinių konferencijų dalyvis, įvairių muzikos leidinių konsultantas ar recenzentas, puikus Lietuvos chorinio meno žinovas ir vertintojas.

Vaclovas Juodpusis. „2019 metų muzikos kalendorius".
Vilnius: 2018, p. 57.

MARGARITA GEDVILAITĖ

1929 m. sausio 13 d., Ryga, Latvija – 2018 m. birželio 12 d., Vilnius

Tai buvo kukli ir nepaprastai darbšti bei kūrybinga asmenybė, visą gyvenimą pašventusi Lietuvos chorinio meno plėtrai. Ištikimybės muzikiniam pasauliui sėmėsi Telšiuose pas Albiną Jasenauską, Kaune pas Balį Dvarioną, Vilniuje pas Viktorą Rovdą ir Antaną Ilčiuką, pagaliau, Lietuvos valstybinėje konservatorijoje pas Kon-

radą Kavecką, kuris, galima sakyti, suformavo ją kaip chorvedę. Ji visur būrė mylėtojus chorinei dainai, kaip chormeisterė talkino „Ąžuoliuko“ chorui ir, svarbiausia, prikėlė gyvenimui Vilniaus Pedagoginio universiteto chorą „Ave vita“. Dirigavo Lietuvos dainų šventėse, taip pat ir studentų dainų šventėse „Gaudeamus“, gastroliavo užsienio šalyse...

Vaclovas Juodpusis. „2019 metų muzikos kalendorius“. Vilnius: 2018, p. 95.

VALENTAS LEIMONTAS

1926 m. rugpjūčio 10 d., Vaškai – 2018 m. birželio 19 d., Vilnius

Žinia apie žmogaus išėjimą – visada netikėta ir nelaukta, juolab jei to žmogaus būta nepaprastai jautraus menui ir kūrybingo. Kiekvienas susitikimas su profesoriumi Valentu Leimontu buvo persmelktas pamąstymais apie muziką ir dailę. Kaip ir jo gyvenimas savaip sujungė ir nuspalvino šias dvi meno šakas. Juk jaunystėje jis, pažinęs šių dviejų meno šakų žavesį, vis dėlto pirmajai gyvenimo atkarpai pasirinko muziką, lietuvių tautinio meno studijas. Ir ta darbuotė Lietuvos valstybinėje konservatorijoje – Lietuvos muzikos akademijoje tęsėsi iki pensijos, vadinasi, ne tik pats mėgavosi lietuvių tautinio meno instrumentų skambesiu, bet ir tam ugdė, šiai meno sričiai ištikimą jaunąją kartą. Ir kai užbaigė šį darbščiausią ir kūrybingiausią laikotarpį, vadinasi, tapo pensininku, pasišventė dailei, akvarelių kūrybai. Ir tas laikotarpis truko ne vieną dešimtmetį, tapo tikru šios srities meistru. Nors buvo Lietuvos tautodailininkų sąjungos narys, pelnęs meno kūrėjo statusą, savo darbais, akvarelių liejimą buvo įvaldęs kaip tikras šios srities virtuozas, kurio darbus visi aukštai vertino. Surengė daugybę parodų Lietuvoje ir užsienyje, Stasio Vainiūno namai didžiavosi galėję surengti net šešias jo personalines parodas, kuriose sužvilgo visi jo kūrybos atspalviai. Čia nuolat eksponuojama jo akvarelė „Ekspromtas“ – tai jo dovana šiems Namams. Beje, ir kiekvieną kartą jo akvarelių parodoms prabylant Stasio Vainiūno namuose skambėjo lietuvių tautiniai muzikos instrumentai, tarsi į bendrą visumą sulydę visą šio kūrėjo dvasinį pasišventimą.

Vaclovas Juodpusis. „2019 metų muzikos kalendorius“. Vilnius: 2018, p. 99–100.

ANDRIUS GILYS

1970 m. kovo 7 d., Vilnius – 2018 m. rugpjūčio 3 d., Vilnius

Lietuvos choro meno šeima 2018-aisiais patyrė ne vieną skaudžią netektį. Amžinybėn išėjo ir didelių vilčių teikęs, dar 50-ties metų nesulaukęs Andrius Gilys, kuris augo ir brendo muzikinėje aplinkoje, nes tėvas – žinomas chorų dirigentas Povilas Gylys, motina – fortepijono dėstytoja Natalija Gylienė, močiutė – pianistė Aleksandra Baltrėnienė. Pats Andrius nuo jaunų dienų tobulėjo kaip chorvedys, todėl baigęs studijas darbavosi Vilniaus Balio Dvariono dešimtmetėje muzikos mokykloje, buvo pakviestas dėstyti ir į Lietuvos muzikos ir teatro akademiją, kur išugdė ne vieną chorvedį, juk pats choro meno patirties įgijo 20 metų dainuodamas Vilniaus savivaldybės chore „Jauna muzika“, vadovavo LMTA merginų chorui, kuris dalyvavo ir Lietuvos muzikų rėmimo fondo renginiuose.

Vaclovas Juodpusis. „2019 metų muzikos kalendorius“.
Vilnius: 2018, p. 120.

EUGENIJUS PAULAUSKAS

1927 m. rugsėjo 6 d., Šiauliai – 2018 m. spalio 4 d., Vilnius

Ne dažnas jaunosios kartos lietuvaitis ir beprisimena, kokio būta smuikininko virtuozo profesoriaus Eugenijaus Paulausko, kuris arti pusės šimtmečio įvairių pasaulio šalių muzikos mylėtojus kaip Lietuvos kvarteto primarijus žavėjo savo įtaigiu muzikavimu. Juk tuo pelnytai didžiavosi daugelio pasaulio šalių smuikavimo meistrai ir spauda.

O kokio jo būta prasmingai veikusio pedagogo, Lietuvai, o ir pasauliui išauginusio neeilines asmenybes, ir dabar sėkmingai triūsiančias, ugdant būsimas smuikininkų kartas. Galime tik džiaugtis, kad profesoriaus E. Paulausko kamienas išaugino galingą medį, davusį ir duodantį vaisius Lietuvos muzikinei kultūrai. Štai, kad ir smuikininkai profesorius Raimondas Butvila, Algirdas Dekšnys, profesorius Kazys Kanišauskas, kiti profesoriaus E. Paulausko ugdytiniai...

O kur dar E. Paulausko vadovauta kamerinio ansamblio klasė, išauginusi nemažą būrį kamerinių ansamblių dalyvių, tarp jų ir Lietuvos nacionalinės kultūros ir meno premijos laureatą, tarptautinio konkurso laureatą Čiurlionio kvartetą (Rimantas Šiugždinis, Saulius Kiškis, Aloyzas Grižas ir Saulius Lipčius).

Nepaprastai turtinga prof. E. Paulausko, kaip solisto, kūrybinė biografija, jo atlikta, galima sakyti, beveik visa ryškiausia smuikui skirta muzikinė literatūra. Jo pasirodymai su pianistais Dainium Trinkūnu, Aušra Banaityte, muzikavimas su Tatjana Nikolajeva, Stasiu Vainiūnu ir kitais fortepijono meistrais tapo vaizdžia mokykla būsimoms atlikėjų kartoms.

Vaclovas Juodpusis. „2019 metų muzikos kalendorius“.
Vilnius: 2018, p. 146–147.

VACLOVAS MOMKUS

1926 m. lapkričio 16 d., Skuodas – 2018 m. spalio 17 d., Lemont, JAV

Netekus Vaclovo Momkaus, sunku bus įsivaizduoti daugelį Chicagos lietuvių muzikinio, visuomeninio gyvenimo barų, nes jis jautė pasišventimą darbuotis Amerikos lietuvių bendruomenės labui. Todėl jį pastebėjo ir LR Prezidentas Valdas Adamkus, apdovanojęs LDK Gedimino ordino Komandoro kryžiumi. Ir tai buvo pelnytas įvertinimas, juk jis buvo ilgametis Jaunimo centro tarybos pirmininkas, 10 metų vadovavo Lietuvių operai, buvo JAV Lietuvių bendruomenės, Lietuvių fondo, Draugo fondo, „Draugo“ leidėjų tarybos, kitų organizacijų bei Švč. M. Marijos Gimimo parapijos narys. Giedojo šios bažnyčios chore, dainavo „Dainavos“ ansamblyje. Su Lietuvių opera jį siejo ypatingas ryšys, nes šiame junginyje dažnai atliko ir solo partijas. Lietuvių operos chore dainavo per 40 metų, sukūrė dešimtis vaidmenų ten statytose operose, tarp jų – J. Karnavičiaus operoje „Gražina“ (Vaidila), V. Klovos „Pilėnuose“ (Alminas), K. V. Banaičio operoje „Jūratė ir Kastytis“ (Tėvas). Galėjęs naudotis pensininko laisve, nesinaudojo, bet, kiek galėdamas, dalyvavo dažnuose muzikiniuose renginiuose, buvo JAV ir Kanados lietuvių Dainų švenčių komiteto pirmininkas.

Vaclovas Juodpusis. „2019 metų muzikos kalendorius“.
Vilnius: 2018, p. 153.

ALGIS GRIGAS

1935 m. liepos 14 d., Kaunas – 2019 m. sausio 18 d., Lemont, JAV

Stebina toliai, kuriuose pasklidę mūsų tautiečiai. O iš ten sulaukiame ne tik gerų žinių, bet ir liūdnų. Liūdna buvo, kai išgirdome ir apie A. Grigo išėjimą Amžinybėn, visą gyvenimą puikiai derinusio muzikinius ir verslo interesus. O jis, atrodo, buvo vienas iš tų, kuris „griovė“ geležinę uždangą, plėtė muzikinius ir verslo užsimojimus, kad Lietuva jungtųsi į laisvojo pasaulio areną. Ir tai daryti jam sekėsi, nes į jo muzikavimą tolerantiškai atsiliepė ir tuometinės Lietuvos muzikinių įstaigų vadovai. Neretai buvodamas Vilniuje, domėjosi muzikiniu gyvenimu. Jo dėmesį traukė ir Lietuvos muzikos akademijos studentų koncertai, apie kuriuos išsakydavo ir savo pastabas. Tuo pat metu stebėjosi, kad jaunosios kartos atlikėjai buvo abejingi savo kartos dainininkams, jų muzikavimui. Ne vieną tuometinį talentingą studentą jis pastebėjo ir kolegoms apie juos išsakė savo žavesį. Tokias mintis jis išsakė ir apie tuometinę studentę Violetą Urmanavičiūtę, matydamas, kad ji yra neeilinio talento solistė, būsima žvaigždė.

Tuo pat metu jis žinojo ir suprato, kad norint eiti dainininko keliu reikia nuolat, kasdien balsą lavinti. Tai jis suprato dar jaunystėje, kai Kaune mokėsi pas A. Dičiūtę-Trečiokienę, o pokario metais Amerikoje būti ne vieno įžymaus dainavimo pedagogo mokiniu. Mokėjo pasirinkti repertuarą, džiaugėsi gerai pažinęs Stasio Šimkaus kūrybą, sakydamas, kad kompozitorius dažniausiai kūrė repertuarą baritonams. Dainuodamas melodingą S. Šimkaus dainą, „pasijusdavau kaip gerą porą batų užsimovęs“, sakė jis.`

Lietuvos muzikos mylėtojai prisimena jį dainavusį „Traviatoje“, taip pat su Lietuvos nacionaliniu simfoniniu orkestru. Dainavo ir kitose operose. Viename pokalbyje jis prasitarė: „Mano forte turbūt yra klasikinė muzika ir opera“, nors ypatingai mėgo lietuvių autorių kūrinius. Lietuvos atgimimo laikotarpiu, kai dar buvo stiprus sovietinis įšalas, A. Grigas norėjo padainuoti ir V. Jakubėno „Laisvųjų dainą“, bet tada dar buvo patarta kiek palaukti. 1990 metais, minint Lietuvos operos jubiliejinę datą, šį iškilmingą koncertą jam teko pradėti kaip tik šiuo kūriniu. Jis džiaugėsi, kad galėjo tai padainuoti, nes ir pats kompozitorius svajojo apie šios dainos atlikimą laisvoje Lietuvoje. „Tai padainavęs, jaučiausi savo pareigą atlikęs“, sakė A. Grigas

Vaclovas Juodpusis. „2020 metų muzikos kalendorius“. Vilnius: 2019, p. 7.

LIUCIJA PALINAUSKAITĖ

1942 m. rugpjūčio 20 d., Kaunas – 2019 m. sausio 31 d., Vilnius

Ją, kas pažinojo ar žinojo, visada minės kaip nuoširdžią ir choriniam menui pasišventusią veikėją. Kitaip ji ir 1964 metais nebūtų pasiryžusi, kartu su dirigentu Petru Vailioniu, suburti Respublikinių profsąjungų kultūros rūmų mergaičių chorą, kuris ir dabar žinomas „Liepaičių" pavadinimu.. Tai reikšmingas Lietuvos muzikinės kultūros faktas, kuris vėlesniais metais išbujojo ir šiandien mes žinome chorinio dainavimo mokyklą „Liepaitės", chorus „Liepaitės" ir „Liepos". Tad visa tai minėdami, neturėtume pamiršti ir Liucijos Palinauskaitės prasmingos muzikinės veiklos, jos didžių organizacinių sugebėjimų.

VYTAUTAS BLŪŠIUS

1930 m. vasario 16 d., Liudvinavo vlsč. – 2019 m. vasario 19 d., Klaipėda

Žavingai daug jis nuveikė Lietuvos choro menui, ne tik kaip chorvedys, pedagogas, bet ir kaip muzikos kūrėjas, nes šių meno sričių pamatus jam padėjo tvirtinti A. Kairys, N. Martinonis, V. Klova, A. Daunoras, J. Vadauskas. Apie ketvirtį šimtmečio savo muzikinę patirtį skleidė Kaune, o nuo 1973 metų prasmingai darbavosi Klaipėdoje, kur ženkliai, kartu su tokiais pat pasišventėliais, įtvirtino Klaipėdoje rengiamus S. Šimkaus chorų konkursus, dainų šventes, chorų bendriją „Aukuras", Lietuvos išeivių muzikos archyvą, vis intensyviai darbuodamasis kaip pedagogas, renginių organizuotojas. Prisiminus S. Šimkaus dėmesį Klaipėdai, kai jo rūpesčiu buvo įkurta muzikos mokykla-konservatorija, V Blūšius šiam miestui taip pat ištikimai tarnavo, burdamas visas muzikines pajėgas ir geranoriškai skleisdamas per gyvenimo dešimtmečius įgytą muzikinę patirtį, jos vertybes.

ANATOLIJUS ŠENDEROVAS

1945 m. rugpjūčio 21 d., Uljanovsk, Rusija –
2019 m. kovo 25 d., New Jersey, JAV

Su ypatinga širdies gėla sužinojau apie nepaprasto talento muziko, kompozitoriaus Anatolijaus Šenderovo netektį. Jį jau kovo 29 dieną palydėjome į Vilniaus Sudervės žydų kapines, kuriose netoliesi ilsisi ir jo mama. O ji, puiki koncertmeisterė ir pianistė, įvairių ansamblių dalyvė, daug nusipelnė, kad Anatolijus gerai įvaldytų fortepijoną. Ne mažesnį poveikį sūnui darė ir tėvas – darbštus ir muzikalus violončelininkas Michailas Šenderovas. Anatolijaus, kaip kompozitoriaus sėkmė Lietuvoje ir pasaulyje jiems buvo didžiulis gyvenimo džiaugsmas. Ir jis džiugino ne tik artimuosius, bet ir atlikėjus, kuriems vieną po kito žėrė kamerinius ir simfoninius opusus. O jų tematika – nepaprastai įvairi: bendravimą su profesoriumi S. Vainiūnu primena jo Tortepijoninis trio Nr. 2, „Concerto in Do" dedikuotas David Geringui, taip pat nepamiršo tėvo, kitų atlikėjų, kurie skyrė gražų dėmesį jo kūrybai. Kaip privalomą kūrinį tarptautinio M. K. Čiurlionio pianistų konkurso dalyviams pažėrė savo muzikinius žvilgsnius į M. K. Čiurlionio eskizus.

A. Šenderovo muzikinei, kūrybinei brandai didžiulės įtakos turėjo kompozicijos studijos Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje (prof. E. Balsio klasė), Sankt Peterburgo N. Rimskio-Korsakovo konservatorijoje (pas prof. O. Jevlachovą), stažuotė Tel Avivo S. Rubino muzikos akademijoje. Kompozitoriaus muzika išsiskiria ekspresyvumu, tembrine, dinamine, faktūrine įvairove. Jo muzikoje stipri dramaturginė tėkmė, ekspansyvus laiko pojūtis. Jis nebuvo prisirišęs prie kurios nors konkrečios komponavimo sistemos: didžiajai jo kūrybos daliai būdinga nuosaiki moderni muzikinė kalba, panaudojant įvairių šiuolaikinių technikų elementus. Daug dėmesio skyrė biblijinei (Senojo Testamento) tematikai, muzikinėje kalboje neretai galima pajusti seniausius šaltinius, sefardų ir aškenazių muzikos elementus. Tai atveria patrauklią skirtingų kultūros sąveikos perspektyvą šiuolaikinės ir bendrapasaulinės muzikos kontekste. Visa tai lėmė, kad jo muzika atliekama visame pasaulyje. 1997 metais jis tapo Lietuvos nacionalinės kultūros ir meno premijos laureatu, jo kūriniai buvo premijuoti kompozitorių konkursuose Čekijoje, Švedijoje. 2002 metais Berlyne jam buvo paskirta Europos kompozitorių premija.

Vaclovas Juodpusis. „2020 metų muzikos kalendorius".
Vilnius: 2019, p. 45–46.

VYTAUTAS LAURUŠAS

1930 m. gegužės 8 d., Šiauliai – 2019 m. balandžio 29 d., Vilnius

Nesulaukus gyvenimo 90-mečio, Lietuvos muzikinė visuomenė atsisveikino su ryškia V. Laurušo kūrybine asmenybe, kurio gyvenimo kelias buvo susietas su Lietuvos kompozitorių sąjunga (jos nariu buvo nuo 1957 m., 1971–1989 m. valdybos pirmininkas), Lietuvos nacionaliniu operos ir baleto teatru (1963–1975 m. direktorius ir meno vadovas), Lietuvos muzikos ir teatro akademija (1983–1994 m. rektorius). 1996–2003 m. ir 2004-2009 m. jis buvo Lietuvos kompozitorių sąjungos Muzikos fondo pirmininkas. Gausus ir prasmingas jo kūrybinis palikimas 2003 m. buvo įvertintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės premija, 2005 m. – Lietuvos nacionaline kultūros ir meno premija, 2003 m. jis buvo apdovanotas Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino ordino karininko kryžiumi.

Minint profesorių V. Laurušą, turime prisiminti jo neįkainojamą indėlį statant Lietuvos nacionalinį operos ir baleto teatrą, kuriant ir turtinant jo repertuarą. Darbuojantis Lietuvos kompozitorių sąjungoje, jo rūpesčiu išaugo Kompozitorių sąjungos, kompozitoriams gyventi skirti namai Vilniaus Žvėryne, taip pat kūrybos ir sveikatingumo namai Druskininkuose. Sumaniai buvo vadovauta Lietuvos muzikos ir teatro akademijai, kurioje kaip profesorius išugdė visą būrį talentingų muzikos kūrėjų (A. Remesa, N. Sinkevičiūtė-Kriūnienė, A. Malcys, V. V. Barkauskas, R. Biveinis, L. V. Lopas ir kt.). Gausi, turtinga V. Laurušo muzika. Jo kamerinė kantata „Liepsnoja naktis“ balsui ir styginių kvartetui, poema „Nakties balsai“ vyrų chorui, romansų ciklai, stryginių kvartetai sėkmingai buvo atliekami JAV, Italijoje, kitose pasaulio šalyse, jo simfoninius kūrinius dirigavo žymūs mūsų šalies dirigentai, o įvairiapusė kūrybinė veikla išsamiai aptarta profesorės dr. Ritos Aleknaitės-Bieliauskienės monografijoje „Vytautas Laurušas: gyvenimo realybės ir kūrybos interpretacijos“ (2009), jos sukurtame filme „Žmogus su laiko žyme. Vytautas Laurušas“. Jo kūrybą aukštai vertino kompozitoriai D. Šostakovičius, R. Ščedrinas, kiti užsienio šalių muzikai. Violončelininkas profesorius David Geringas sako, kad „buvau nustebęs šio žmogaus energija, kuriam jau nemažai metų, kuris turėjo fantastišką gyvenimą“. Jis filme ir skleidžiasi. Tas gyvenimo siūlas ir „viniojamas“ nuo Šiaulių, nuo jėzuitų rankų, kurios lydėjo jaunuolį Vytautą gėrio, grožio, pagarbos žmogui, gerumo keliu. Taigi, visas kompozitoriaus V. Laurušo gyvenimas, prasidėjęs Šiauliuose, kur mokėsi Šiaulių Juliaus Janonio vidurinėje mokykloje ir Šiaulių muzikos

mokykloje, buvo skirtas Lietuvos muzikinei kultūrai, jo žvilgsnis nuolat krypo į gimtuosius Šiaulius. Jis visada didžiavosi gimtuoju miestu, jo kultūriniu, muzikiniu gyvenimu, pagal galimybes lankydavo šiauliečių muzikų renginius.

Prasminga ir tai, kad įvairios muzikinės institucijos 2020-uosius metus paskelbė V. Laurušo metais, Lietuvoje buvo surengti atminimo vakarai-koncertai.

NIJOLĖ PENIKAITĖ-PETROŠIENĖ

1955 m. rugpjūčio 3 d., Kelmė – 2019 m. gegužės 22 d., Oak Lawn, Ill, JAV

2019-aisiais metais ne viena liūdna žinia atskrido iš JAV, kur susitelkusi gausi lietuvių bendruomenė. Taigi, Amžinybėn išėjo ir nuoširdi lietuvybės puoselėtoja dainininkė Nijolė Penikaitė. Nemažų jos pastangų dėka 2008-ųjų rugsėjį Chicagoje, Jaunimo centre buvo pagerbti Lietuvių operos veteranai, kurių gretos per pastarąjį dešimtmetį taip pat gerokai praretėjo. O Nijolė buvo nuoširdi šio sambūrio gerbėja, ne kartą ir pati įsijungusi į jo gretas. Ir 2008-ųjų rugsėjį ji ne tik padėjo vesti tą spalvingą vakarą, bet ir dainavo. O jos balsą prisimena dažnas Lietuvos vokalinio meno gerbėjas. Neretai apsilankydama gimtinėje ji neatsisakydavo dainuoti. Buvodama Vilniuje ji dainavo ir Lietuvos muzikų rėmimo fondo Stasio Vainiūno namuose, kur telkiasi Lietuvai pasišventę muzikos talentai.

Beje, ji buvo jautri kiekvienam ir politinio gyvenimo kruptelėjimui, savuosius įspūdžius ir nusiteikimus išliejusi savo laiškuose, kurie taip pat liudija buvus jautria asmenybe. Ji mokėjo bendrauti ir su Chicagos šviesuoliais – operos solistu Arnoldu Voketaičiu ir jo ponia Nijole, parašiusia apie jos išėjimą Amžinybėn, su Dana Stankaityte, Vaclovu Momkum, Jonu Vazneliu...

Liūdna!

Vaclovas Juodpusis. „2020 metų muzikos kalendorius“.
Vilnius: 2019, p. 78–79.

ALVYDAS VASAITIS

1945 m. sausio 13 d., Graz, Austrija – 2019 m. liepos 15 d., Lemont, JAV

Mažai kam išgirdus Lietuvoje, JAV Amžinybėn išėjo pasišventusiai muzikiniam gyvenimui, jo muzikinei kultūrai tarnavęs šis pianistas ir di-

rigentas. Ne kartą jo pavardė mirgėjo Lietuvoje. Kaip dirigentas 1985 metais jis sužibėjo Lietuvos operos ir baleto teatre, kur vėliau dirigavo G. Verdi operą „Traviata“, taip pat ir šio kompozitoriaus operą „Otelas“, o 1991 metais jo iniciatyva Chicagos *Lietuvių opera* ir Lietuvos operos ir baleto teatras pastatė A. Ponchielli operą „Lietuviai“, kuri puikavosi ir Vilniuje, ir Chicagoje. Jam vadovaujant Chicagos *Lietuvių operai*, plėtėsi jos kūrybiniai kontaktai su Lietuvos operos ir baleto teatru, jo solistais, dirigentais, režisieriais, scenografais. Taip gimė sumanymas Chicagoje pastatyti V. Klovos operą „Pilėnai“, kurios pirminį sumanymą atkūrė pats kompozitorius, maloniai sutiktas užjūryje. Beje, jis ne kartą dirigavo ir Lietuvos nacionaliniam simfoniniam orkestrui. Muzikos, jos atlikimo paslapčių jaunystėje sėmėsi pas dirigentą A. Kučiūną, kompozitorių ir pianistą V. Jakubėną, kurio garbei 1973 metais surengė simfoninį koncertą, pats diriguodamas jo kūrinius. Kiekviena proga į muzikinę veiklą jungė mūsų tautiečius gyvenančius Amerikoje, vis neleisdamas prigęsti jų talentams. O Chicagos *Lietuvių operoje* dirigavo 13 operų, 25 jų spektaklius. Tarp jų buvo G. Verdi „Kaukių balius“, „Nabukas“, G. Donizetti „Meilės eliksyras“, R. Leoncavallo „Pajacai“ ir kt.

Vaclovas Juodpusis. „2020 metų muzikos kalendorius“.
Vilnius: 2019, p. 107–108.

GRAŽINA APANAVIČIŪTĖ

1940 m. balandžio 5 d., Kybartai – 2019 m. spalio 3 d., Vilnius

Amžinybėn išėjo viena ryškiausių Lietuvos operos solisčių Gražina Apanavičiūtė, beveik ketvirtį šimtmečio savo vaidmenimis puošusi ir turtinusi Lietuvos operos kelią. Savo balso grožiu ir skambesiu, sukurtų vaidmenų įtaiga ji pelnė primadonos vardą. Į tas menines aukštumas ją iškėlė jos sukurti vaidmenys: Aida ir Elizabetė, Halka ir Zenta, Margarita ir Venera, Eglė ir Valdovė... Kiekvienas jos pasirodymas operos scenoje buvo nuspalvintas nepaprastu vaidmens išryškinimu ir balso kokybe. Bet operos scena nebuvo vien tik jos muzikinės veiklos arena. Spėjo paruošti ne vie-

ną sudėtingą lietuvių kompozitoriaus kūrinį, bendradarbiavo su kitais muzikiniais kolektyvais. Tarp jų buvo „Armonikos“ ansamblis, tautinių muzikos instrumentų ansamblis „Sutartinė“, kuriam vadovavo P. Tamošaitis. Visur suspėjo ir klausytojus džiugino savo išraiškingo balso spalva, įgimtu muzikalumu, kurį padėjo ištobulinti jos dainavimo mokytojos S. Vaidžiūnaitė ir A. Staškevičiūtė. Ir pati Gražina Lietuvos valstybinėje konservatorijoje dėstė dainavimą. Tačiau 1991 metais jos balsas Lietuvoje nutilo, kurį laiką gyveno JAV. Ir iš ten grįžusi muzikiniame gyvenime nebedalyvavo. Daugeliui jos talento gerbėjų liko tik puikūs prisiminimai apie ją kaip žmogų, nuostabią operos solistę, su kuria visiems ir visada buvo malonu bendrauti. Liko nemaža garso įrašų, plokštelių, kurios gaivins jos taurų prisiminimą. Ir lankydamiesi Antakalnio kapinėse prie jos kapo nusilenksime su tokiais pat jausmais, kokius ji dovanodavo klausytojams. Lenksiuosi jai ir už dėmesį mano harmonizuotoms „Trims Zervynų kaimo dainoms“, kurias ji atliko su P. Tamošaičio vadovautu „Sutartinės“ ansambliu.

O Stasio Vainiūno namai lankytojus pasitinka G. Apanavičiūtės portretu, kurį nutapė dailininkė J. M. Pleškūnienė.

Vaclovas Juodpusis. „2020 metų muzikos kalendorius“.
Vilnius: 2019, p. 141.

JADVYGA GIEDRAITĖ-GODUNAVIČIENĖ

1932 m. spalio 7 d., Klaipėda – 2019 m. lapkričio 29 d., Vilnius

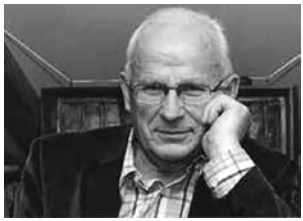

Taurių jausmų vedami palydėjome ją į amžino poilsio vietą Antakalnyje. Juk ji buvo nuoširdi žurnalistė, savo rašiniais skaitytojams padėjusi geriau pažinti meno, kultūros, mokslo pasaulio žmones, o į gyvenimo pabaigą į skaitytojus prabilusi ir kaip poetė, išleidusi subtilių eilių knygų, kuriose pajuntame ir jos išgyvenimų dešimtmetį tremtyje. Ją domino, o ir rašė įvairiais kultūros klausimais, ją dominusį muzikinį gyvenimą ne tik čia, Lietuvoje. Jos rašinių randame ir užsienio spaudos puslapiuose, dienraštyje „Draugas“ (JAV). Poezijos posmai knygose „Neišskrisk, baltas paukšti“ (2002) ir „Juodalksni, broli mano…“ (2006), kupini nepaprasto subtilumo, kokia ir ji pati buvo. Paskutiniąją jos skaudžių pamąstymų apie nueitą gyvenimo kelią knygą

„Vėjas į veidą: iš atminties paraščių“ (2017) parengė Lietuvos žurnalistų sąjungos narė, profesorė, habil. dr. Rita Aleknaitė-Bieliauskienė, kurią, kaip ir ne vieną mūsų, „Vakarinėse naujienose“ augino J. Godunavičienė ir jos kolegos, padėję kiekvienam įsitvirtinti sudėtingo gyvenimo vėjuose. Tad su ja atsisveikinome ir kaip su Mokytoja, palydėdami į Antakalnio kalnelį prie jos artimų žmonių amžino poilsio vietos.

JONAS DOMARKAS

1934 m. gegužės 23 d., Plungės raj. – 2020 m. sausio 26 d., Klaipėda

Nuolat krypstant žvilgsniui į Klaipėdą, sujaudino ir atskriejusi žinia apie Jono Domarko netektį, muziko, kuris Klaipėdos muzikos mokykloje, po to ir Lietuvos valstybinėje konservatorijoje tobulinosi ir kaip dirigentas-chorvedys, ir kaip muzikologas bei kompozitorius. Tarp jo pedagogų buvo K. Griauzdė, E. Balsys ir kiti. Muzikinio akiračio plėtrai pasitarnavo darbuotė Lietuvos radijuje, o vėliau – pedagoginis darbas Šiauliuose ir Klaipėdoje. Tyliai, ramiai gyveno ir kūrė Klaipėdoje, čia muzikinės kūrybos tradicijas praturtinęs savo kameriniais ir simfoniniais kūriniais, kurie skambėjo įvairiuose koncertuose ne tik Lietuvoje, bet ir užsienio šalyse, taip pat išleisti atskirais leidiniais, įrašyti į kompaktines plokšteles. Jo asmenybę puošė ir tai, kad buvo ir Lietuvos tautodailininkų sąjungos narys, su savo darbais dalyvavo parodose.

ALGIMANTAS BRAŽINSKAS

1937 m. lapkričio 12 d., Vilkaviškis – 2020 m. sausio 29 d., Vilnius

Nesitiki, kad užversta A. Bražinsko gyvenimo knyga, kad nebesulauksime jo sukurtų įtaigių melodijų. O juk jų vis laukė ir mielai dainavo, grojo atlikėjai, jomis „gyveno“ klausytojai, kartais ir nežinodami, kas jų tikrasis autorius. Vilkaviškis tikrai gali didžiuotis, kad šiame mieste gimė šis muzikas, nuo jaunų dienų puikiai valdęs fortepijoną, laisvai improvizavęs, nuostabiai jautęs poetinio teksto muzikinį skambesį...

Antrasis pasaulinis karas sujaukė jo šeimos gyvenimą. Tėvas, dirbęs pasienio policijoje, su šeima traukėsi į Vakarus, bet Vokietijoje jie pasimetė. Mama su abiem vaikais buvo sugrąžinta namo, o tėvui pasisekė pasiekti JAV, kur tik 1973 m. jį aplankė Algis. Su mama jau gyvendamas netoli Druskininkų, Mizarų kaime, prie namo dažnas praeivis, o ir jaunuolis, suklusdavo, nes žinojo, kad čia muzikuoja jaunasis Algimantas, kurį ir vėliau visi vadinome Algiu. Bet neilgai jis čia užsibuvo. 1953 m. jis jau muzikavo Vilniuje, mokėsi Vilniaus J. Tallat-Kelpšos muzikos mokykloje, stengėsi įvaldyti kūrybos meną. 1956 m. sėkmingai peržengė Lietuvos valstybinės konservatorijos slenkstį, tapo E. Balsio kompozicijos klasės studentu. Tai buvo didelė laimė, nes E. Balsys suvokė jo talento platumas ir padėjo atsiskleisti kūrybinių sumanymų raiškai. Net studijų metais jis pažėrė tikrai nuotaikingų vokalinių ir instrumentinių kūrinių, kuriuos įsidėmėjo ir pamilo ne tik atlikėjai, bet ir klausytojai. Vėliau jis sužibėjo sceniniais veikalais, jo miuziklą „Šnekučiai“ 2019 metais pastatė Čikagos Lietuvių opera, šį spektaklį parodžiusi ne tik Čikagoje, bet ir Klevelande. O kiek skirtingiausių žanrų kūrinių skambėjo ne tik Lietuvoje, bet ir užsienio šalyse! Vien jo „Ugnelė“ pagal A. Baltakio eiles, sukurta 1957 m., kurią pirmą kartą Lietuvos valstybinės konservatorijos didžiojoje salėje padainavo Virgilijus Noreika, neprarasdama savo žavesio skamba iki šiol ir skambės ateityje.

Algis buvo kelionių mėgėjas, važinėjo dviračiu, motociklu, lengvąja mažina, mėgo techniką, puikiai valdė kompiuterį, kuriuo parengė spaudai daugybę muzikos leidinių, mylėjo jaukią namų aplinką... Jo kūriniai puošė Vilniaus, Kauno muzikinių teatrų, „Lietuvos“ ansamblio, Kauno valstybinio choro ir daugelio kitų atlikėjų repertuarą.

A. Bražinsko išėjimas Amžinybėn – didžiulė netektis Lietuvos muzikinei kultūrai, kurią jis praturtino savo kūriniais, už juos pelnęs įvairias premijas ir Vytauto Didžiojo ordino Riterio kryžių (2004).

SIGISMUNDA SABALYTĖ

1933 m. sausio 8 d., Kaunas – 2020 m. vasario 14 d., Vilnius

Baigus Lietuvos valstybinę konservatoriją, Liudmilos Chetagurovos vadovaujamą arfos klasę, S. Sabalytė buvo viena pirmųjų šią specialybę įgijusių Lietuvos arfininkių. Tad atsivėrė labai plačios galimybės dalyvauti muzikiniame gyvenime, ne tik groti simfoniniuose orkestruose, bet ir įvairios sudėties kameriniuose ansambliuose, prabilti su šiuo instrumentu ir kaip solistei. Koncertavo su ansambliu „Musica hu-

mana“, ansambliuose su P. Kunca, A. Vizgirda, V. Gelgotu, B. Vasiliausku, dainavimo meistrais V. Noreika, G. Kaukaite, R. Maciūte, I. Laurušiene ir kitais, muzikavo su S. Sondeckio vadovautu Lietuvos kameriniu orkestru, ypač skirdama dėmesį lietuvių kompozitorių kūrinių atlikimui.

GRAŽINA RUČYTĖ-LANDSBERGIENĖ

1930 m. sausio 28 d., Anykščiai – 2020 m. kovo 10 d., Vilnius

Tirpsta praeitis, nusinešdama daug šios kartos žmonių išgyvenimų, kurių neturėtų užmiršti būsimos, ateinančios kartos. O tie išgyvenimai dažnai tvirtino tų žmonių ištvermę, tikėjimą tuo, kad ir nublokšti į Rusijos Sibiro tolius, jie sugrįš į gimtinę, kuri sulauks Nepriklausomybės. Tokia dalia neaplenkė ir G. Ručytės, kuri savo gūdžią būtį šildė muzikavimu, kuris vėliau sugrįžus į Lietuvą buvo reikalingas dažnam muzikos atlikėjui. Ištobulėjo jos, kaip koncertmeisterės, meistriškumas, todėl dabar jos muzikavimo lygį primena daugelis garso įrašų su mūsų vokalinio meno meistrais Virgilijum Noreika, Vaclovu Daunoru, Gražina Apanavičiūte, Irena Milkevičiūte, Birute Almonaityte, Laima Domikaite, Regina Maciūte, Giedre Kaukaite... Tebus šie įrašai kaip gera pamoka jaunajai kartai. Te pajunta kiekvienas klausytojas ir atlikėjas, ko galima pasiekti pasišventusiai tarnaujant didžiajai Muzikai. Beje, ir jos dėmesys ugdant jaunąją muzikos atlikėjų kartą buvo įvertintas suteikiant profesorės pedagoginį laipsnį. Ji taip pat buvo apdovanota Lietuvos Didžiojo kunigaikščio Gedimino V laipsnio ordinu, Vilniaus miesto savivaldybės Barboros Radvilaitės medaliu.

VYTAUTAS PRANAS MARIUS BARKAUSKAS

1931 m. kovo 25d., Kaunas – 2020 m. balandžio 25 d., Vilnius

Kompozitorius V. Barkauskas yra vienas iš tų mūsų šalies menininkų, kuris dar sovietiniais metais savo gaivia muzikine kūryba išsiveržė į platųjį pasaulį, savo kūrybiniais ieškojimais tapo žinomas ne tik tuometinės Sovietų sąjungos didžiuosiuose miestuose, bet ir užsienio šalyse. Tokį populiarumą jis išsikovojo savo individualiu stiliumi, kuris prasmingai jungė įvairiausias muzikinės kūrybos technikos galimybes, emocinę raišką, koncertiškumą. Neatsitiktinai ne vienas jo kūrinys greitai sulaukė žymiausių pasaulio atlikėjų dėmesio ir pelnytai išgarsino kaip ieškančio,

savito braižo kompozitoriaus vardą. Tą procesą lėmė ne kompozitoriaus pataikavimas muzikos institucijų funkcionieriams (kompozitorius niekada nepataikavo!), bet jo kūrybos esmė.

Lietuvos muzikinis pasaulis gali žavėtis, kad dar 1967 metais sukurta jo *Partita* smuikui solo, dar tik Op. 12, yra tarp populiariausių kūrinių, kurį pirmą kartą pagrojo profesorius Aleksandras Livontas, dabar su pasigėrėtinu malonumu atlieka Gidon Kremer ar Philipp Graffin, Dalia Stulgytė-Richter ar Ilja Kaler, Diana Galvydytė ar Lietuvos muzikos ir teatro akademijos studentai. Šio kūrinio populiarumą įrodo ir tas faktas, kad išleista daug kompaktinių plokštelių su skirtingų žymiausių atlikėjų įrašais.

Į Vakarų pasaulį dar sovietiniais metais sėkmingai kelią prasiskynė jo *Monologas* obojui solo (1971 metais Prancūzijos mieste Royane atliko Lothar Faber), *Sekstetas* (1987 metais atliktas Edinburgo tarptautiniame festivalyje), *Concerto piccolo* kameriniam orkestrui (1989 metų *Berliner Festwochen* tarptautiniame festivalyje) ir kt.

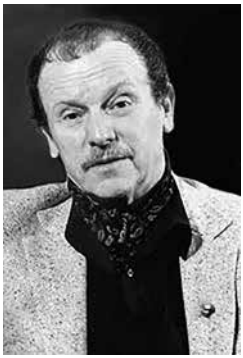
Lietuvos nepriklausomybės laikotarpis ypač palankus V. Barkausko muzikos plėtrai pasaulyje. Jo orkestriniai ir kameriniai kūriniai skamba Vokietijoje ir Ispanijoje, Suomijoje ir Prancūzijoje, Austrijoje ir Nyderlanduose... Jo *Suite de concert* violončelei ir fortepijonui Amsterdamo *Concertgebouw* atliko David Geringas ir Tatjana Šac, kūrinys *At the End is the Beginning* simfoniniam orkestrui Rygoje vykusiame tyarptautiniame konkurse *Sinfonia Baltica* pelnė premiją, M. K. Čiurlionio gimimo 125-osioms metinėms skirtame kompozitorių konkurse buvo premijuotas jo kūrinys *Karalaitės kelionė. Pasaka*.

2002 metais jo *Koncertas altui ir kameriniam* orkestrui buvo atliktas Berlyno filharmonijoje ir Prancūzijos miestuose, o *Žaidimų* smuikui ir orkestrui pasaulinė premjera (solistas Ph. Graffin) Prancūzijos mieste Saint-Nazaire, kurio garbės piliečio vardas ir medalis kompozuitoriui buvo įteiktas rugsėjo 18 d. Pastarojo kūrinio premjera įvyko Vilniuje, dalyvaujant taip pat smuikininkui Ph. Graffin, kuriam ir dedikuoti *Žaidimai*, Op. 117.

Beje, turime Svetlanos Barkauskas monografiją „Septynios Vytauto Barkausko simfonijos“.

ELEGIJUS BUKAITIS

1941 m. sausio 17 d., Kaunas – 2020 m. gegužės 27 d., Vilnius

Nesitiki, bet Amžinybėn išėjo Lietuvos baleto artistas, baletmeisteris, choreografas Elegijus Bukaitis, kuris kiekvieną savo pažįstamą, o jų buvo nepaprastai daug, panardindavo į šokio pasaulį. Šį pomėgį, o gal pašaukimą, jis pats pajuto ankstyvoje jaunystėje, todėl ir tapo neeiliniu šios srities menininku, kurį išlydint dažnas vadina Maestro. 1962 metais jis baigė Leningrado A. Vaganovos baleto mokyklą, o po devynerių metų iš šio miesto, baigęs N. Rimskio-Korsakovo konservatoriją, į Vilnių grįžo jau kaip diplomuotas choreografas ir Lietuvos operos ir baleto teatre pastatė P. Čaikovskio baletus „Spragtukas“ ir „Gulbių ežeras“, A. Adamo „Žizel“, E. Balsio „Eglė žalčių karalienė“, bendradarbiavo su kompozitorium A. Rekašium statant jo baletus „Aistros“, „Aura“, sukūrė įvairių operų baleto paveikslus ir kt. Maloniai atsiliepė į kvietimus bendradarbiauti, todėl sėkmingai kūrė spektaklius Klaipėdos muzikiniame teatre (J. Navakausko „Baltasis vilkas“, D. Šostakovičiaus „Panelė ir chuliganas“, M. de Falla „Meilė burtininkė“ ir kt.), Kauno valstybiniame muzikiniame teatre ir kitur. Buvo reiklus pedagogas, vadovavo Vidaus reikalų ministerijos kultūros rūmų Šokio ritmo plastinės improvizacijos studijai, jautriai globojo Lietuvos našlaičių brolijos narius, surengdamas jiems ne vieną išvyką į užsienį, susitiko Vatikane su Popiežium Jonu Paulium II, buvo Lietuvos pagyvenusių žmonių asociacijos narys.

STANLEY BALZEKAS

1924 m. spalio 8 d., Chicago, JAV – 2020 m. birželio 18 d., Pallos Hills, JAV

Sunku, o ir net neįmanoma aprėpti to, ką jis yra palikęs JAV lietuviams. Ne kartą lankantis Chicagoje, su dainininkės N. Penikaitės pagalba teko pabuvoti ir S. Balzeko lietuvių kultūros muziejuje, kuris nustebino savo nepaprastais lobiais. Neįtikėtina, kad čia sukaupta marios lietuviškų knygų, knygų apie Amerikos lietuvių gyvenimą užatlantėje, dokumentų, kurie

ženklina istorinę mūsų tautiečių būtį. Šis kultūros muziejus nuolat primena žymiausius lietuvių kultūrai nusipelniusius žmones. Ir solidaus amžiaus būdamas, 2013 metų vasarą S. Balzekas lankėsi Lietuvoje. Tada su juo Vilniuje asmeniškai teko bendrauti ir džiaugtis jo nuveiktais darbais.

Nuo 2000 metų S. Balzekas buvo Lietuvos garbės konsulas Floridoje. 1996 metais už nuopelnus Lietuvai buvo apdovanotas Gedimino ordino Komandoro kryžiumi, 2016 metais – ordino „Už nuopelnus Lietuvai" Komandoro didžiuoju kryžiumi. Už ypatingus nuopelnus puoselėjant lietuvybę užsienyje, įsitraukimą į Lietuvos gyvenimą ir kuriant gerovę pelnė Lietuvos Respublikos Užsienio reikalų ministerijos garbės ženklo „Už pasaulio lietuvių nuopelnus Lietuvai" Aukso Vytį.

STEFANIJA GEDGAUDIENĖ-JUODVALKYTĖ

1927 m. sausio 5 d., Skaudvilė – 2020 m. liepos 28 d.. Florida, JAV

Liūdna, kad jau nebesusitiksime su veiklia kultūrininke, skautų veikėja, lietuviškos spaudos rėmėja ir bendradarbe, lietuvių tautinio meno ansamblio „Čiurlionis" choriste, kanklininke ir šokėja Stefanija Gedgaudiene-Juodvalkyte. Antrojo pasaulinio karo nublokšta į Vakarus, ji Vokietijoje surado „Čiurlionio" ansamblį, su kuriuo ir ten jautėsi lietuvaite. Jau 1947 metų pavasarį ji atvyko iš Miuncheno ir įsiliejo į „Čiurlionio" ansamblio veiklą. Balandžio 27 dieną, kaip liudija O. Mikulskienės dienoraštis, ji sėdo groti bosinėmis kanklėmis ir netrukus jau dalyvavo „Čiurlionio" ansamblio koncerte. Ir persikėlusi į JAV ji tęsė šią muzikinę veiklą, kurią puošia net 99 koncertai. Ištekėjusi už žurnalisto Vytauto Gedgaudo, tapo jo nuoširdžia pagalbininke, talkino Klivlande leidžiamam laikraščiui „Dirva", o sugrįžusi į Vilnių pasirūpino, kad būtų įsteigta V. Gedgaudo premija žurnalistams. 2006 metais ji buvo apdovanota pirmuoju Lietuvos žurnalistų sąjungos medaliu „Už nuopelnus žurnalistikai". Sulaukusi solidaus amžiaus glaudėsi brolio šeimoje Floridoje.

(NE)PAJUOKAVIMAI
ARBA
UŽ TEISYBĘ NAKVYNĖS NEGAUSI

Judo dvasia tebekeliauja 497
Iš V. M. Krakauskaitės nekrologo 500
Tautinis ar folklorinis ansamblis 500
Ar toks turėtų būti atminimo įamžinimas? 501
Reklamos neregystė 503
Ar tai tikra genealogija? 504
Bedržichas... 505

JUDO DVASIA TEBEKELIAUJA...

Kai 1972 metais parašiau monografiją apie kompozitorių, dirigentą ir fleitos virtuozą Juozą Pakalnį, jos išleidimas atskleidė tuometinės santvarkos šabakštyną, kuris ilgam atgrąsė nuo panašių kūrybinių ieškojimų. Tai kartu išgyvenusi kruopšti ir sąžininga „Vagos" leidyklos redaktorė Laima Patriubavičienė straipsnyje „Ko mes bijojome", kuris tilpo knygoje „Rašytojas ir cenzūra" („Vaga", 1992), rašė:

„Kaip dabar prisimenu – savaitės pabaiga, penktadienis, su palengvėjimu išeinu iš tuometinio „Vagos" leidyklos direktoriaus Jono Čekio kabineto. V. Juodpusio „Juozas Pakalnis" pasirašytas! Įdedu rankraštį į lagaminą: keliaus į Kauną, į spaustuvę. Monografija man patiko, jaudino dramatiška kompozitoriaus asmenybė, tragiškai pačiame kūrybinių jėgų žydėjime nutrūkęs gyvenimas.

Pirmadienį į manosios dailės redakcijos kambarį kiek nesavas įeina Vaidas Matonis ir nejaukiai man praneša:

– Šiandien popiet direktoriaus kabinete bus aptariama V. Juodpusio knyga. Turi dalyvauti.

Netenku žado. Kaip? Kodėl? Išsigąstu. Nors gerbėm ir mėgom, bet bijojom direktoriaus.

Popiet aš, V. Matonis ir tuometinis muzikos leidinių redakcijos vedėjas Povilas Mataitis einame į J. Čekio kabinetą. Ateina ir naujasis vyriausiasis redaktorius Kazys Ambrasas, neseniai pakeitęs Alfonsą Maldonį.

Pasirodo, rankraštis dar penktadienį direktoriaus įsakymu iš lagamino buvo išimtas ir duotas paskaityti naujajam vyriausiajam.

Dabar iš karto ir suteikiamas jam žodis. Vyriausiasis, geras oratorius, išdrožia triuškinančią kalbą. Gal jis norėjo mus įbauginti, gal ir pats ko bijojo. Bet iki šiol atsimenu, į ką buvo nukreiptos vilyčios: prikibta prie žodžių junginio „Karo metais" („Kam karas, o kam – juodžiausia okupacija!"). Išsityčiota iš „Sužadėtinės" premjeros, įvykusios 1943 m. gruodžio 4 d. („Visur liejasi kraujas, o jie šoka!..") Prikišta, kad 7 kartus paminėtas kompozitoriaus mirties faktas. Net tokiuose žodžių junginiuose kaip „po kompozitoriaus mirties" buvo

įžiūrima nepageidautina potekstė. Liepta per savaitę viską sutvarkyti.

Ką gi, autorius norėjo, kad knyga išeitų. Tekste atsirado „okupacijos metai", „Sužadėtinės" premjera tepaminėta vos vienu sakiniu, o plačiai aprašytas varganas spektaklis, kuriuo buvo atidarytas 1944–1945 m. jau tarybinis teatro sezonas. Iš paskutinės J. Pakalnio kalbos teliko pora sakinių. Pataisyti šeši žodžių junginiai su žodžiais „mirtis", „mirė". Monografija sutrumpėjo dešimčia puslapių. Buvo sužalota.

Pataisytą rankraštį nunešiau pasirašyti Vyriausiajam. Apstulbau: jis išsitraukė iš stalčiaus popieriaus lapelį ir, žvilgčiodamas į jį, pervertė rankraštį, patikrino, kaip atliktas darbas.

Tai buvo 1972 metai..."

Taigi, į praeitį bėga jau penktas dešimtmetis, kai teko susidurti su spaudos dievaičiais, tiksliau su jiems tarnaujančiais Judais, kurie stengėsi vis paklusti politikų diktuojamai „tiesai", kuri iškreiptai mato tikrąją tiesą arba jos visai nenori matyti ir gyvena savąja praeities iliuzija, vis ieškantiems juodųjų dėmių, kuriomis galėtų pažeminti vieną ar kitą kultūros asmenybę. Kiek anksčiau tai vyko dėl poetės Salomėjos Nėries, neseniai vyko dėl poeto Justino Marcinkevičiaus, kiek anksčiau – ir dėl kompozitoriaus Juliaus Juzeliūno. Matyt, tokių bandymų atsiras ir ateityje, nes vis kažkam maža vietos po saule, kažkas savo buvimu užstoja menkystoms šviesą, nes surudijęs vamzdis vertas Lietuvos nacionalinės kultūros ir meno premijos...

Bet grįžkime į 2010-uosius metus, kai buvo tęsiamas fantastiškas „Versmės" leidyklos užsimojimas iki 2018-ųjų metų išleisti 100 Lietuvos valsčių monografijų, ne šiaip sau knygučių, bet knygų po 1000 ir daugiau puslapių, skirtų kuriam nors valsčiui. Buvau matęs ne vieną tokią solidžią knygą ir žavėjausi, kad jų rengėjai pasišventusiai dirbo, ryškindami ir primirštus istorijos momentus, kurie, gulėdami archyvuose, šaukėsi padorių tyrinėtojų dėmesio tam, kad galėtume didžiuotis Nepriklausomos Lietuvos istorija ir šimtmečiu, įžymių istorinių asmenybių ryškinimu, kad pažintume jų nuopelnus, kad kiekvienas Lietuvos pilietis, kur jis bebūtų, žino-

tų ir galėtų kiekvienam priminti savo buvusio valsčiaus praeitį ir dabartį. Pats gi į rankas paėmęs ir peržvelgęs ne vieną tokią knygą, jose spausdinamą medžiagą, išvydau daugybę įdomiausių dalykų.

Todėl apsidžiaugiau, kad rengiamai monografijai apie Žeimelio valsčių, jo vyriausiojo redaktoriaus sudarytojo Aloyzo Bėčiaus buvau paprašytas parašyti straipsnį apie kompozitorių Julių Juzeliūną. Bet tuo pat metu kiek suabejojau ir užsakytojui pasakiau, kad geriausias J. Juzeliūno gyvenimo ir kūrybos žinovas yra muzikologas Algirdas Ambrazas, o man reikėtų ilgokai gilintis, kad būtų galima aprėpti jo plačią išvarytą kultūrinę vagą, nors patį kompozitorių, kaip ir jo kūrybinę veiklą gerai pažinojau, buvau daugelio jo simfoninių ir kamerinių kūrinių perklausose ir premjerose liudininkas. Bet A. Bėčius tada savo pageidavimo nepakeitė, kad straipsnį rašyčiau aš. Kai parašęs straipsnį apie šį muziką, jo kūrybą ir įteikiau šio leidinio sudarytojui bei redaktoriui Aloyzui Bėčiui, greitai sulaukiau tam tikrų pastabų ir reikalavimų jį papildyti. Mano žinios buvo susijusios tik su J. Juzeliūno muzika. Tada A. Bėčius įsijungė su savais papildymais, kuriuos jis nešė ir nešė. Kai po kurio laiko kontaktai su A. Bėčiumi nutrūko, atsitiktinai sužinojau, kad monografijos „Žeimelis“ ir antrasis tomas išleisti. Susiradęs šį leidinį, išvydau ir tai, ko nebuvau matęs. Bet visa tai lydėjo tik mano autorystė, nors A. Bėčiaus medžiaga iškreiptai vaizdavo J. Juzeliūną, jo asmenybę ir tai, ką jis pateikė, man nėra aišku, jog atitinka tikrovę. Visa šio straipsnio pirmoji pastraipa „prifarširuota“ A. Bėčiaus duomenų. Aprašomų dokumentų archyvuose niekada neieškojau ir jais nedisponavau, nedisponuoju ir pastaruoju metu, nes tai yra tolima sfera mano muzikinei veiklai, lietuvių kompozitorių kūrybai ir jos atlikimui.

Dabar, kai visa tai šiek tiek nutolo, tebejaučiu dvasinį nerimą, kodėl taip atsitiko. Jaučiu net tam tikrą A. Bėčiaus nepadorumą, net kažkokį užslėptą kerštą taip pat ir paslaptingą kai kurių valstybinių institucijų tarnautojų reakciją bei savotišką nepasitikėjimą manimi, kaip tarsi vieninteliu šio straipsnio „autoriumi“. Gaila, žinoma, kad kai kurie ir mano artimi žmonės dėl to net nutolo, aš pajutau jų šalčio dvelkimą, tarsi būčiau buvęs Sąjūdžio priešas ar

Tėvynės išdavikas, nors lemtingomis Lietuvai dienomis nuolat buvau prie Parlamento, su Sąjūdžiu buvau visuose mitinguose Vingio parke, stovėjau Baltijos kelyje, ne Katedros aikštėje, kur visi norėjo stovėti ir būti matomi, bet su žmona, kuri ypatingai laukė tos dienos, nes 10 metų buvo praleidusi Irkutsko srities „kurortuose", ir dukromis skubėjome į Gedimino kalną, prie pat Gedimino pilies, kai buvo pranešta, jog ten trūksta žmonių.

Minėtąjį „straipsnį" perspausdinau savo knygoje „Tai buvo... Muzikinės kultūros atspindžiai. 2", tikėdamasis sulaukti kokių nors diskusijų. Bet reakcija buvo visiškai priešinga – mirtina tyla su paslaptingais pažįstamų žmonių žvilgsniais. Jei būtų atsiradęs nors vieno žmogaus atsiliepimas ar paklausimas, jau tada būčiau išsakęs šią istoriją, kuri man tebėra karti daugelį metų ir, tikriausiai, tokia bus ilgai ilgai. Gal to ir siekė p. Aloyzas Bėčius?

Vadinasi, Judo dvasia tebekeliauja...

2017. XII. 22.

IŠ V. M. KRAKAUSKAITĖS NEKROLOGO:

Kaip neapgalvotai, beatodairiškai naudojame svetimybę **folkloras**, nepagalvojus, ką tas žodis reiškia. Taip parašius, *kad muzikinis vaikų repertuaras remtųsi savo tautos folkloru* išeina sviestas sviestuotas. Kam to reikia? Meskime žodį folkloras iš savo mąstymo, ir galvokime lietuviškai, kad visiems būtų aišku. Juk buvo galima pasakyti *kad muzikinis vaikų repertuaras remtųsi savo tautos kūryba, ar savo tautosaka, ar savo tautos muzikine kūryba...* Tik ne ***tautos folkloru.***

TAUTINIS AR FOLKLORINIS ANSAMBLIS

Kaip stipriai veikia įsisenėjimas, kaip koks narkotikas. Tai sakau todėl, kad dar sovietiniais laikais bijota žodžių tauta, tautinis. Tada reikėjo sakyti liaudis, liaudies. Tada buvo primestas ir žodis folkloras, kurį naudojo rusai, nors mes turime labai gražų

žodį tautosaka. Šiandien nepaprastai džiaugiuosi, kad mūsų raštuoti drabužiai išlaikė terminą tautiniai rūbai. Visi kiti ėjo ir tebeeina pavėjui, negalvodami. Groja, dainuoja ir šoka folkloriniai ansambliai. Ne vieną kartą ir ne vieno tokio ansamblio, atliekančio dzūkų, žemaičių gražiausius tautosakos kūrinius, klausiau, kodėl vadinatės folkloriniu ansambliu, jei dainuojate, grojate, šokate tik savo apylinkėse, parapijose gyvavusius ir gyvuojančius kūrinius. Dažnai girdėjau atsakymą, kad taip įprasta, kad to klausčiau valdininkų, kurie globoja šiuos ansamblius. Bet juk turime labai vaizdingą mūsų kalbą ir tokius ansamblius galėtume vadinti tautiniais ansambliais, tautinio meno ansambliais. Juk galime sakyti mums visiems suprantamai: koncertuoja tautinio meno ansamblis „Poringė“, o ne folkloro ansamblis „Poringė“, Kapčiamiesčio miškininkų ir mokytojų tautinio meno ansamblis „Atgaiva“, o ne folkloro ansamblis „Atgaiva“, ir t.t. Džiaugiuosi, kad ansamblis „Čiurlionis“, kurį 1940 metų sausio 15 dieną Vilniuje įkūrė energingasis Alfonsas Mikulskis, visą savo pusės amžiaus kūrybinės veiklos laikotarpį, vingiavusį per Austriją, Vokietiją, JAV, pasiekusį Kanadą, Venesuelą, Kolumbiją, buvo tik *Lietuvių tautinio meno ansamblis „Čiurlionis“*.

Taigi, mieli tautiečiai, kas norime būti lietuviais, jais ir būkime, ir nepamirškime mūsų gražiausių žodžių, kurie yra suprantami ir kaimo žmogui, ir miestelėnui.

2017. VIII. 4.

AR TOKS TURĖTŲ BŪTI ATMINIMO ĮAMŽINIMAS?

Nebevažinėju nei autobusais, nei troleibusais, kurių maršrutus visai neseniai turėjau savo atmintyje. Dabar gi – viskas sujaukta, į galvą nebesutelpa visi transporto pakeitimai, todėl pasikliauju savo kojomis, kurios nuneša mane ir į Antakalnį, Žvėryną, Žirmūnus... Nepavargstu, bet daug ką pamatau. Liūdna darosi, kai matau dulkėmis, net ir samanomis apaugusias atminimo lentas mūsų garbiems rašytojams, kompozitoriams, dainininkams... Gal kai kas ir

nusiramina atminimo lentą prikabindami ir taip pagerbę Amžinybėn išėjusį meno kūrėją. Bet pasirodo, kad metai daro savo, ir viskas, kas neprižiūrima – nyksta. Ką bedaryti su tais taip „pagerbtais" menininkais, jei jie jau ir artimųjų nebeturi. Bet jie buvo Rašytojų, Kompozitorių, Dailininkų ir kitų kūrybinių sąjungų nariai ir Lietuvai paliko savo sukurtus meno šedevrus, kuriais naudojasi dažnas nūdienos mūsų šalies žmogus, kūrybinės organizacijos.

Bet Vilnius turi ir dar kelias ypač atmintinas vietas. Tai gatvės, pavadintos prieškario Lietuvos prezidentų Antano Smetonos, Kazio Griniaus ir Aleksandro Stulginskio vardais. Jei jau užmirštamas, negerbiamas praeities meno kūrėjų atminimas, kai jų atminimo lentos net apsamanojusios, tai prezidentų vardais pavadintos gatvės turėtų, sakyčiau, blizgėti, kiekvieno praeivio akį žavėti tvarka. Tiesa, 2016 metų pavasarį A. Smetonos gatvės didžiuosius įdubimus bandyta palyginti, bet visumoje ji liko kaip sodų bendrijos gatvelė su daugybe nelygumų. Čia pat ir K. Griniaus gatvė, tiksliau gatvelė, neturinti nė vieno gyvenamojo namo, nors prie A. Smetonos ir Pamėnkalnio gatvės namo kampų ir pritvirtinti užrašai, kad tai K. Griniaus gatvė. Jos grindinys taip pat apgailėtinas. O jau K. Griniaus ir A. Smetonos gatvių kampas „papuoštas" nuolat veikiančiu šiukšlynu, kuriame kapstosi benamiai, ieškodami kažkokių vertybių ar susirinkę į grupelę gurkšnoja pigiausią „rašalą". O tie šiukšlių konteineriai sustatyti ant šaligatvio ir trukdo praeiviams, kurie priversti eiti į gatvės važiuojamąją dalį. Pagaliau, visa tai neteikia estetinio grožio, juolab kad tai yra ir garbių Lietuvos žmonių atminimui skirta vieta. Beje, Vokietijoje mačiau, kad tokie šiukšlių surinkimo konteineriai gražiai aptverti, jiems surastos patogios, niekam nekliudančios vietos.

Ir dar. Kas pabandys pereiti sveikomis kojomis A. Smetonos gatvę ta šaligatvio puse, kurioje yra „Respublika" ir „Žinių radijas", turės įveikti nemažas kliūtis. Juk, ant šaligatvio stovi lengvosios mašinos, neleistinai, mano manymu, priartėjusios prie laiptų. Sveikas kojas turintis dar šiaip taip įveiks tokias kliūtis, o ką daryti invalido vežimėlyje sėdinčiam? Tada jau tenka kaip nors prasibrauti į gatvės važiuojamąją dalį, kuria judėti nėra saugu.

Taigi, 2016 metai buvo paskelbti Prezidento Kazio Griniaus metais. Buvo vilties, kad ši aplinka bus sutvarkyta. Deja, deja... Niekas nepasikeitė. Tenka neeabejoti, kad ir kiti mūsų politikai, kultūros, meno veikėjai artimiausioje ateityje bus pagarbiai priminti Vilniui ir vilniečiams, mūsų tautai. Bet argi tik taip turėtume minėti šiuos mūsų didžiavyrius, nekreipdami dėmesio ir nesutvarkydami aplinkos, kuri mena mūsų prezidentus?

2017. VIII. 4.

REKLAMOS NEREGYSTĖ

Ko tik šiandieninėse reklamose neprisiskaitome. Gali atrodyti, kad Lietuva jau „aukščiausių standartų" pasiekusi šalis, kuriai tik euro betrūko, kurioje lankosi balalaikos genijai, kitų instrumentų legendos... Bet štai, įmantriausiais žodžiais, epitetais reklamų kūrėjai įvardinantys atvykstančius atlikėjus, dažnai prasižengia tikrovei. Ir po tokių genijų, legendų koncertų Lietuvoje nelieka jokių pėdsakų, kad čia jų būta. Beje, akis bado ir užsienio kompozitorių pavardžių rašyba. Dabar jau dažnas dainininkas į savo repertuarą įtraukia britų kompozitoriaus **Andrew Lloyd Webber** kūrinius, juos gieda bažnyčiose. Bet dažniasiai programėlėse parašo tik pusę pavardės. Jo pavardė yra ne Webber, bet Lloyd Webber (pasitikslinti galima ir „Muzikos enciklopedijos" II tome, 333 puslapyje). O jau Lietuvos valstybinis simfoninis orkestras savo reklamose skelbia, kad atlieka čekų kompozitoriaus A. Dvorako muziką. Tas mūsų tautietis, kuris nieko nežino apie tokį kompozitorių, taip ir perskaitys, kaip parašyta. Bet čekai rašo **Dvořák**, vadinasi reikia skaityti Dvoržak. Tai jau tų raštininkų, kurie, paprasčiausiai, tingi paieškoti atitikmenų arba yra visiškai neišmanantys, vadinasi, sėdi ne savo vežime.

Netaip seniai vėl pliuptelėjo didžiulė reklamos dozė, kurioje neišvengta netikslumų. Mano rankose iki šiol yra Kalėdos Valdovų rūmuose reklaminis lapelis. Galėčiau pasakyti, kad kiekvienas vokietis užsirūstintų, kad nemokšiškai rašomi G. F. Händel'io vardai ir pavardė. Turėtų būti Georg Friedrich Händel, o ne Geor-

ge Frideric Handel. Vis trokštama viską „amerikonizuoti“, kaip ir Vengrijoje gimusį kompozitorių **Ferenc**‘ą **Lehár**‘ą, kurio tolimesnė šlovingoji kūrybinė veikla prabėgo Vienoje. Austrija, o ir Vokietija, taip pat kitos didžiosios šalys jį jau „pakrikštijo“ nauju vardu Franz. Gaila, kad ta silpnaregystė yra pasiekusi ir Lietuvą. Ar neateis toks laikas, kai ir mūsų kompozitoriai, kurių vardas yra Jonas, ar nebus vadinami Johann‘ais, John‘ais, Jan‘ais ir pan.?

AR TAI TIKRA GENEALOGIJA?

Solidžiu simfoniniu koncertu Lietuvos muzikos ir teatro akademijos kompozicijos katedros 80-metį 2013 metų rugsėjo 28 d., pradėdama 73-iąjį koncertų sezoną, paminėjo Lietuvos nacionalinė filharmonija ir jos Nacionalinis simfoninis orkestras, vadovaujamas profesoriaus Juozo Domarko. Keturi autoriai lyg ir atstovavo visas nacionalinės kompozitorių mokyklos atšakas, kurias klausytojams vaizdžiai priminė habil. daktarės, Lietuvos muzikos ir teatro akademijos profesorės Gražinos Daunoravičienės sudarytas genealoginis medis. Žavėjausi tokiu sumanymu ir vis, klausydamasis E. Balsio „Dramatinių freskų“, žvelgiau į tą jo kompozicijos mokyklos atšaką, kurią visą gyvenimą stebiu, žaviuosi ir neblogai pažįstu. Tik štai, akims bėgant nuo vienos jo mokinio pavardės prie kitos, ėmiau pasigesti kai kurių ryškių jo išugdytų asmenybių. Ir čia ėmiau nebesuvokti, kodėl, pavyzdžiui, jo ugdytiniu nebetapo kompozitoriai Benjaminas Alekna, Povilas Dikčius, Vytautas Mikalauskas, Vidas Ločeris, Algimantas Raudonikis, Gintaras Samsonas, pagaliau, ir Laurynas Vakaris Lopas, kuris po E. Balsio mirties, po gero pusmečio, kompozicijos studijas baigė pas profesorių Vytautą Laurušą. Kada pamačiau tokią genealoginio medžio profesoriaus E. Balsio šakos padėtį, žvilgsnis nukrypo ir į profesoriaus J. Juzeliūno mokinių sąrašą, kuriame pasigedau Genovaitės Vanagaitės, kuria, kaip moterimi kompozitore, dar 1957 metais didžiavosi visi kompozicijos pedagogai, taip pat Algirdo Bružo, Kęstučio Bieliuko, Putino Fledžinsko, Gedimino Rimkaus-Rimkevičiaus, Galinos Savinienės, Arūno Dikčiaus. Negi tarp profesoriaus Anta-

no Račiūno mokinių neturėjo būti dviejų operų ir daugybės dainų autorius Vitolis Baumilas, estradinių dainų stilių išpuoselėjęs Mikalojus Novikas, Mikas Vaitkevičius, tarp Broniaus Vaidučio Kutavičiaus mokinių – Daiva Rokaitė-Dženkaitienė, kuri tobulinosi magistrantūroje pas profesorių J. Juzeliūną...

Taigi, pasėta netikrumo sėkla (beje, šis „medis" tilpo ir „Muzikos baruose", 2008 m., Nr. 3–4, p. 38–41), kuria, neabejoju, ateityje naudosis daugelis, tie, kurie tą vakarą buvo Lietuvos nacionalinėje filharmonijoje ir į rankas pateko gražiai išleista programa, o ir tie, kurie nebemoka pavartyti knygų, pažvelgti tiesai, istorijai į akis. Argi ir Lietuvos kompozitorių mokyklą norima matyti vienpusiškai? Ji juk yra labai įvairi, aprėpianti įvairiausius muzikos žanrus, labai skirtingas kūrybines asmenybes. Ir to nematyti negalima.

2013. IX. 30.

BEDRŽICHAS...

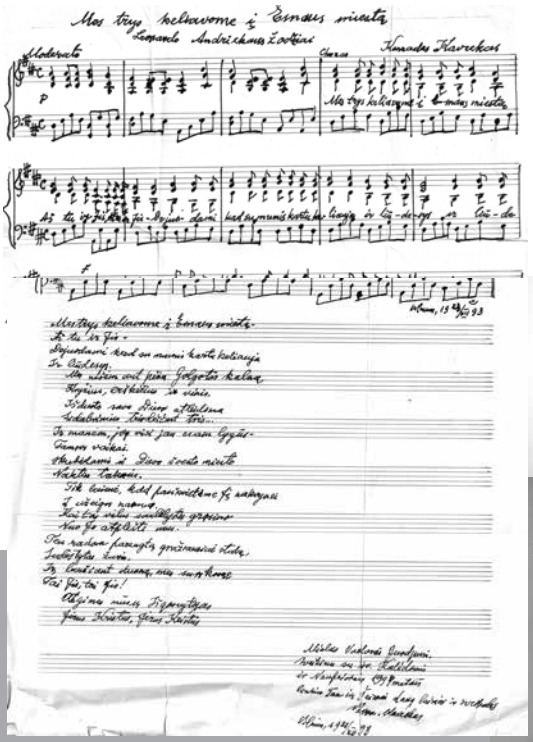
Be interneto nebeišsiverčiame. Prireikia ko nors – ir žvelgiame, „aiškinamės". Jei ko nors nesupranti – ieškai, kartais ir nuorodą *išversti šį puslapį* paspaudi. Ir tau išverčia į lietuvių kalbą kad ir kaip išdarkytai. Bet galima suvokti. Štai, neseniai, artėjant Vaclavo Havelo paminėjimui Stasio Vainiūno namuose, pasidomėjau čekų muzika. Tekstas buvo parašytas čekų kalba. Nors ir suvokiau apie ką buvo rašoma, bet pabandžiau pasinaudoti rekomenduojama pagalba *išversti šį puslapį*. Ir išvertė. Skaitau – ir savo akimis netikiu. Išvertė ir Bedržicho Smetanos pavardę. Šis čekų muzikos klasikas tapo: Bedržichas Grietinė... Smagiai pasijuokiau. Prisiminiau, kad ir sename almanache skaičiau, jog G. Puccini sukūrė operą „Panelė Peteliškė" (suprask: „Madam Baterflai").

Taigi, be interneto neišsiverčiame...

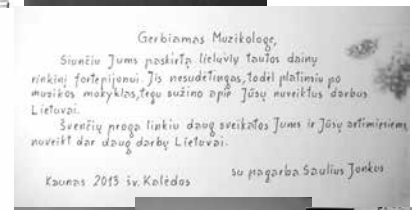
ŽVILGSNIAI – AKIMIRKOS

Žmogaus gyvenimas – tarsi akimirka. Jei jas pasiseka užfiksuoti arba per jas pasiseka ką nors nuveikti – tai didelis džiaugsmas. Su tikru nuoširdumu tarnavau žmonėms – tam įpareigojo kiekviena mano tarnybos vieta. Todėl sulaukiau ir gražių žodžių, palinkėjimų, kuriuos išsaugojau. Esu labai laimingas, kad sutikau jautrių žmonių Vokietijoje, JAV ir ypač Šveicarijoje. Juk p. p. Theres ir Franz Naueriai, gyvenantys Altdorfe, sužinoję apie skaudžią mūsų šeimos gyvenimo dramą, pasikvietė visam mėnesiui į savo namus, apmokėdami ir kelionę. Taigi, jų dėka su dukromis Ilva Leda ir Karolina Anda pamatėme šią šalį, kurią ir Maironis apdainavo. Ne tik buvome „Ant ežero Keturių kantonų", bet ir Šveicarijos Alpėse nusilenkėme šiai šaliai, žvelgdami į Lietuvos pusę.

Taip jau nutiko, kad vyresnioji dukra Ilva Leda ištekėjo ir tapo Eklerienė. Ji augina dvynukus Dovą Eklerį ir Nojų Eklerį, o Karolina Anda ištekėjo Ženevoje ir tapo Berney. Ji augina dukrą Evą Leticiją Berney, kuri nuo mažumės puikiai kalba ne tik prancūziškai, bet ir lietuviškai. Bendrauti su jais – gyvenimo džiaugsmas.

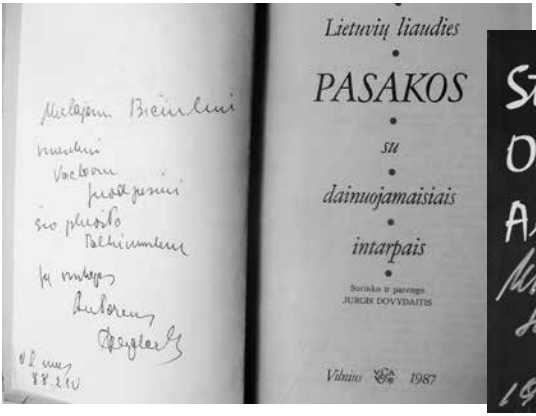

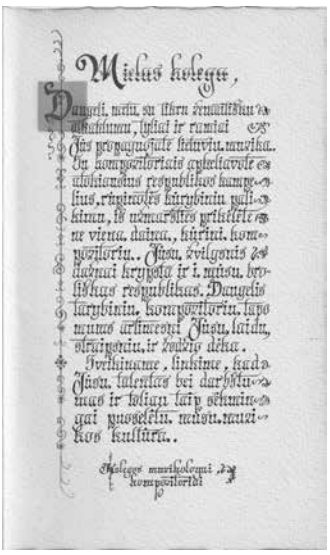

Su H. Kunavičiumi ir E. Bukaičiu

Su viekšniškiu keliauninku Pauliumi Normantu. 2013 m.

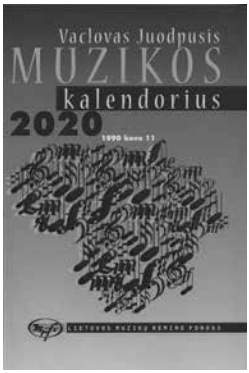
Mielas kolegos,

Dangeli, noriu su tikru nemažiausiu nuoširdumu, lyliai ir ramiai Jus pavaišinti lietuviu muzika. Su kompozitoriais apkalbavote ir užbaigėte respublikos kompozitorius, ryškiausias kūrybinių gyvenimo, ir nemažiau gyvenimo vienu daina, kūrinį, kompozitoriu. Jūsų, tvilgonis ir dabar kryptis ir i. mūsų. brolišku respublikas. Dangelis kūrybinių, kompozitoriu. tapo mums artimesni Jūsų, laidų, atsiųsdavo, ir dvelkia dėka.

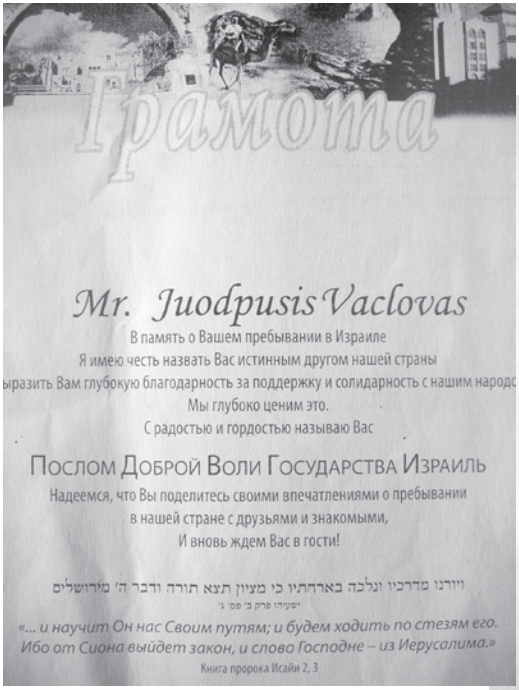
Įvertinome, linkime, kad Jūsų talentas bei darbštumas ir toliau taip sėkmingai puoselėtų muzikos kultūrą.

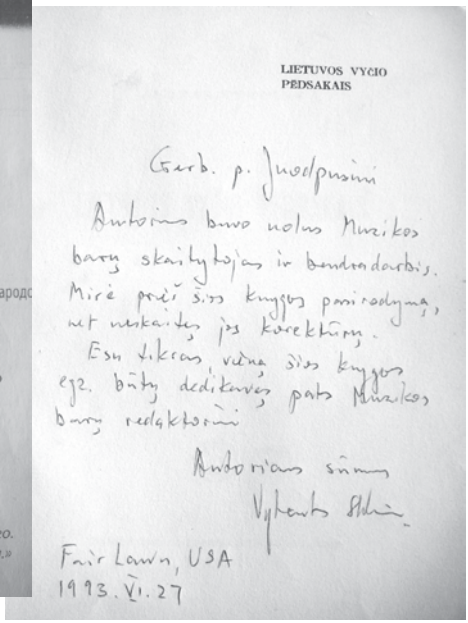
Kolegos muzikologai ir kompozitoriai

Trisdešimtasis kasmetinis Muzikos kalendorius.
Dailininkas Romas Dubonis

LIETUVOS VYČIO
PĖDSAKAIS

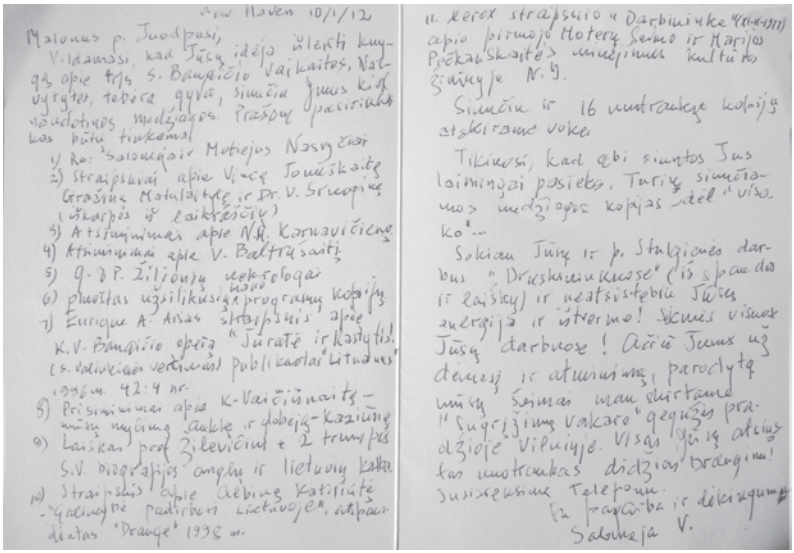
Garb. p. Juodpusiui

Autorius buvo nolus Muziko
bary skaitytojas ir bendradarbis.
Mirė prieš šios knygos paruošimą,
net nukaitęs jos korektūrą.
Esu tikras, valia šios knygos
yra. būtų dedikuoti pats Muziko
bary redaktoriui

Autoriaus sūnus
Vytautas Stelmokas

Fair Lawn, USA
1993. VI. 27

Juozo Strolios knyga su jo sūnaus užrašu

New Haven 10/1/12

Mielasis p. Juodpusi,

Vis dar noriu, kad Jūsų idėja įšleisti knygą apie tris S. Banaičio vaikaitės, Vaigą vyrytėn, tebėra gyva, siunčiu Jums kiek užsilikusios medžiagos. Prašyčiau Jus pasirinkti kas būtų tinkama:

1) Ko Salomėja ir Motiejus Nasvytis
2) Straipsniai apie Vincę Jonuškaitę, Grašiną Matulaitytę ir Dr. V. Stropienę (išsamios ir laikraščių)
3) Atsiminimai apie N.K. Karnavičienę
4) Atsiminimai apie V. Baltrušaitį
5) Q. & P. Žilionių nekrologai
6) plastas užsilikusių programų kopijų
7) Enrique A. Arias straipsnis apie K.V. Banaičio operą "Jūratė ir Kastytis" (s. Valiukienės vertimas) publikuotas "Lituanus" 1996 m. 42:4 nr.
8) Prisiminimai apie K. Vaitiūnaitę – mūsų mylimą šaukle ir dabėją – kazimierą
9) Laiškas prof. Žilevičiui + 2 trumpos S.V. biografijos apeliu ir lietuvių kalba
10) Straipsnis apie Aleksą Katilišką "Gražiausios padirbom Lietuvoje" antspaudas "Drauge" 1935 m.

11. Kerel straipsnio "Darbininke" apie pirmąją moterų seimo ir Marijos Pečkauskaitės minėjimus kultūros žiniyje N.Y.

Siunčiu ir 16 nuotraukų kolijų atskiruose voke.

Tikiuosi, kad abi siuntos Jus laimingai pasieks. Turiu siunčiamos medžiagos kopijas "visoko".

Sakiau Jūsų ir p. Stulginės darbus "Druskininkuose" (iš spaudos ir laiškų) ir neatsistebiu Jūsų energija ir uolumu! Džiaugiuos visuose Jūsų darbuose! Ačiū Jums už dainų ir atminimų parodytą mūsų Seimas man suteikė "Sugrįžimo vakaro" gegužės pradžioje Vilniuje. Visas gėlių atneštas nuotraukas didžiai brangina!

Susirašysime telefonu.

Su pagarba ir dėkingumu
Salomėja V.

Su dukromis Šveicarijos Alpėse. 1995 m.

„Ant ežero Keturių kantonų“

Prie Keturių kantonų ežero su Theres ir Franz Nauer, dukromis, žentu Andrea Berney ir anūke. 2016 m.

Su vaikaičiais Dovu, Eva Leticija ir Nojum Vilniuje. 2017 m.

PAVARDŽIŲ RODYKLĖ

Aav Evald 405
Aavik Juhan 405
Abaris Leonidas 55
Abarius Lionginas 55, 135–137, 146, 299, 312, 359–361, 378
Abeliovič Lev 405
Ábrahám P. 439
Achron Joseph 110, 160
Acmonas S. 384
Adam A. 493
Adamkevičius Valentinas 405, 405, 408
Adamkienė Alma 11
Adamkus Valdas 11, 80, 100, 278, 279, 285, 288, 316, 481
Adomaitienė / Pusdešrytė Sofija 405, 408
Adomaitis Remigijus 112
Adomavičius Jonas 286
Adomavičius Pijus 211, 212, 238–242
Agejevas B. 384
Aidulis Juozas 172
Akstinaitė Ona 38, 39
Aladav Mikalaj 405
Alantas Vytautas 107
Albeniz Isaac 132
Albrecht Georg von 305
Alekna Benjaminas 60, 95, 504
Alekna Jonas 134, 142, 144, 367
Aleknaitė-Bieliauskienė Rita 26, 76, 100, 132, 134–138, 142–149, 366, 367, 369–372, 375–378, 405, 485, 489
Aleksa Jonas Dainius 310, 326, 404, 405, 408
Aleksandravičius A. 292
Aleksandravičius Jonas Vidas 412, 442
Aleksandravičius Zigmas 95, 397, 446
Aleksis Aleksandras 93
Aleksynas Kostas 216
Alenas/Alain Žanas/Jehan 398
Alenskienė Virginija 33
Alesi Marco 54
Aleškevičiūtė Marija 210, 404, 405, 408
Alfven H. 57
Ališauskaitė Akvilė 162
Ališauskas Egidijus 162
Ališauskas Lukas 162
Alymova Tatjana 90
Almonaitytė / Eidukienė Birutė 210, 404, 405, 409, 491
Alonderis Uvis 36
Alšlebėnaitė Marija 466
Altermanas Isajus 404, 405
Ambrasas Kazys 497
Ambrazaitytė Nijolė 95, 311, 326, 405, 409, 413, 462, 463
Ambrazas Algirdas 245, 333, 350, 407, 408, 410, 499
Ambrazevičius Rytis 262
Ambraziejus Bronius 335
Ambrozaitis Tomas 119
Amirov Fikret 405
Amolevičius Andrius 166, 412, 417, 410
Andrašiūnienė Audronė 356
Andrejevas Julijus 295
Andriejevas Rostislavas 405, 409, 452
Andrulienė Uršulė 179
Antanavičius Jonas 413, 448
Apanavičius Algimantas A. 135
Apanavičiūtė Gražina 173, 210, 247, 326, 405, 409, 414, 487, 488, 491
Apeikytė Raimonda Bernadeta 280, 405, 409, 413, 466
Archipova Irina 405
Arderis A. 448
Arlauskienė Aurelija 375, 378–380
Arminas Anicetas 299, 335, 405, 409, 433
Armonas Augustinas 403, 405, 409, 413, 464
Armonas Petras 316, 405, 409
Arutiunian A. 352, 397
Audėjus Stasys 405, 409
Augaitytė Juozė 52, 80, 95, 399, 405, 406, 409
Augustinas Vaclovas 56
Augustinavičius Andrius 39
Auster Lydia 156, 406

Babickaitė-Graičiūnienė Unė 373
Babravičius Juozas 404–406, 409, 422
Bacevičienė Kazimiera 42
Bacevičius Kęstutis 355
Bacevičius Vincas 355
Bacevičius Vytautas 355
Bacewicz Gražyna 355, 395
Bach Johann Christian 89
Bach Johann Sebastian 21, 39, 42, 51, 57, 58, 86, 90, 153, 161, 163, 279, 335, 434, 457
Bachunas (Bačiūnas) Juozas 304
Bačkienė Ona 316
Bačkis Stasys 316
Bačkus Mindaugas 119
Bagdonas Valentinas 79, 295, 352, 364, 371, 397, 398, 400
Bagūnaitė Audronė 86
Bajerčius Jūras 43
Bajoras Feliksas 276, 395, 397, 457
Balakauskas Osvaldas 276, 395, 396, 398, 457
Balčaitytė Fausta 53
Balčiauskas Aleksandras 467
Balčiauskas Donatas 73, 106, 130

Balčiauskienė-Brokertaitė Aleksandra 90, 413, 467
Balčytienė Auksė 375
Balčytis Marius 151
Baliūnas Stasys 126, 413, 463
Baliunytė Aistė 112
Balys Jonas 405
Balsys Eduardas 64, 123, 154, 157, 191, 210, 294, 336, 337, 339, 349, 368, 371, 395, 397, 399, 457, 462, 475, 484, 489, 490, 493, 504
Balsytė Valerija 140
Baltakas Vykintas 149
Baltakis Algimantas 490
Baltrėnienė Aleksandra 480
Baltrus Leonas 80, 134, 146, 367, 399, 405, 406, 409
Baltrušaitis Vladas 28, 474
Balzekas Stanley 166–168, 414, 493, 494
Banaitienė Lėna 303
Banaitis Juozas 320, 348, 406, 409
Banaitis Kazimieras Viktoras 59, 80, 81, 84, 93, 95, 97, 231, 400, 428, 474, 481
Banaitis Kristupas 303
Banaitis Saliamonas 93, 400, 474
Banaitis Valteris Kristupas 267, 302–307, 405, 446, 447
Bankas Atis Hiacetonas 110
Baranauskaitė Nijolė 43, 44, 53, 77
Baranauskas Antanas 453
Baranauskienė Valerija 132, 372–374
Baras Stasys 53, 80, 87, 309, 399, 406, 409
Barauskas Henrikas 132
Barauskienė Vanda 175
Barčas Christianas 204, 221, 257, 258, 331
Barisas Kastytis 137
Barisons Pēteris 406
Barkauskaitė Jarūnė 161, 164
Barkauskas Svetlana 492
Barkauskas Virginijus 54, 55, 81, 400
Barkauskas Vytautas V. 485
Barkauskas Pranas Marius Vytautas 54, 79, 276, 370, 373, 395, 396, 399, 414, 491, 492
Barry J. 383
Baršajus Rudolfas 426
Bartkevičiūtė Rasa 56
Bartók Béla 332
Bartulis Vidmantas 55, 157, 418
Bartusevičius Vladas 190, 191, 195, 196
Basanavičius Jonas 134, 400, 405, 422
Bašinskas Justinas 322, 353, 395, 397, 398, 400, 418
Baublinskienė Beata 130
Baumanis Kārlis 256
Baumilas Vitolis 60, 126, 475, 505
Bazys Juozas 365
Bėčius Aloyzas 499, 500
Beethoven L. van 47, 51, 61, 86, 279, 301, 395, 397, 434
Beinarienė Skaistė 101
Beinaris Martynas 101
Beinaris Robertas 54, 119
Beinorienė Ona 122
Bekionis Robertas 326
Belazaras Antanas 84
Beleckienė Gražina 91
Beliackaitė Domantė 50
Beliakaitė Nelė 423
Ben Ari Ohad 385
Bendorius Jonas 95, 177, 231, 303
Benua A. 340
Ben-Zvi E. 385
Berger L. 156
Berkavičienė Berta 373
Berkavičius Povilas 95, 161, 404–406, 409
Berney Andrea 509
Berney Eva Leticija 506
Bernstein Leonard 280
Bērziņš Rūdolfs 406
Bešėnas Eimantas 163
Bieliauskas Pranas 222, 225
Bieliauskas Vladas 149
Bieliauskienė Filomena 51
Bielionis Jonas 177, 179
Bieliukas Kęstutis 504
Bignevičiūtė Marytė 36
Biliūnas Kazimieras 7, 119–123, 125, 247
Bindokienė Danutė 286
Bingelis Petras 300, 403, 457
Bingelis Povilas 56, 82
Birbilas Vincentas 222, 226, 411, 415
Birutytė Rūta 113
Biržiška Mykolas 400
Bistram Franz von 228
Biveinis Rišardas 485
Bizet G. 44, 57, 324, 398, 445, 460
Byra Jonas 404–406, 409
Bytautaitė Lolita 137
Blaškytė Ugnė 89
Blažienė Vaiva 113
Blažienė-Gaitanži Tamara 305, 365
Blinkevičiūtė Vilija 10, 33–35
Bliškevičius Robertas 56
Bloch E. 110
Bložė Vytautas 117
Blūšius Vytautas 414, 483
Bočkova Irina 397
Bogdanovas Olegas 412, 443
Bohm C. 153
Bonzon F. 119
Borisovas Borisas 295, 398, 399
Borkowska A. 36
Borovskis V. 36
Bradūnaitė-Aglinskienė Elena 124
Bradūnas Kazys 53, 80, 399
Brahms Johannes 71
Braškytė Eleonora 179

Brauns Hermanis 19, 169
Brazdžionis Bernardas 53, 80, 316, 361, 399, 451
Brazis Algirdas 309, 405, 406, 409
Brazys Modestas 228
Brazys Teodoras 90, 126, 169, 174, 177, 222–236, 251, 254, 332, 416
Bražinskas Algimantas 55, 79, 97, 105, 109, 136, 137, 163, 192, 209, 210, 295, 377, 395, 414, 489, 490
Britten Benjamin 439
Brizio Edoardo 456
Bronner M. 110
Brūkštienė Marijona 183
Brundzaitė Konstancija 84, 117, 350, 356-359
Bruveris Jonas 274, 335, 340, 342
Brūzga Gediminas 57, 58
Bružaitė Aistė 120, 162
Bružas Algirdas 504
Budrevičius Viktoras 60, 295
Budriūnas Antanas 90, 352, 360
Budriūnas Bronius 52, 60, 80, 90, 93, 312, 316, 364, 399
Budriūnas Motiejus 90
Budrius Endrikis 331
Budrius Pranciškus 7, 121, 191, 404, 405, 406, 409
Budrys Algirdas 267, 273–276, 404–406, 409
Budrys Kazys 121
Budrytė-Kummer Irena 275
Būga Kazimieras 251
Bukaitis Elegijus 493, 507
Bukauskytė Milda 33
Bukienė Dalia 106
Bukytė Lauryna 73, 105
Bukša Mykolas 94, 404–406, 409
Bukšnaitis P. 347
Bundzaitė Jūratė 413. 453
Buračas Jonas 355
Burgmüller G. 67
Burgo-Diukudrė L. A. 331
Burkšaitienė Laima 249
Burkšaitis Jūragis 37
Burokaitė Jūratė 345–348
Buškevičiūtė Agnė 44, 77
Butkevičienė Romualda 105
Butkienė Emilija 180
Butnorienė Ona 179, 180
Butrimienė Adelė 187–189
Butvila Raimondas 46, 68, 153, 480
Buzys Aleksandras 439

Casas A. 390
Cechanovičius Jaroslavas 55
Chačaturianas Aramas 396
Cheng Wenlin 131
Chetagurova Liudmila 373, 405, 406, 409, 490
Chmieliauskaitė Teresė 284
Chopin Fryderyk 36, 132
Chrapačienė Natalija 51, 103
Chrebtovas Eugenijus 33, 34
Chrenikovas Tichonas 395, 398, 406
Cicėnaitė Aušra 132
Cimze Jānis 259
Ciplijauskas Albinas 95
Connesson G. 151
Corelli A. 150, 153
Covalesky Frances 83, 84, 399

Čaikovskis Borisas 397
Čaikovskis Piotras 47, 61, 132, 141, 301, 325, 380, 429, 493
Čeberiokas Juozapas 272
Čekys Jonas 497
Čekuolis Rimtautas 68
Čepaitienė Stanislava 117
Čepinskas Ramutis 412, 428
Čepinskis Stanislovas 412, 438, 439
Čepliauskaitė Šviesė 132
Čeponienė Uršulė 181
Čepukienė Veronika 180, 216
Čerepninas Nikolajus 240
Čergelytė Neringa 117
Černiauskienė Janina 433
Černiauskienė Lina 39
Černiauskienė Sofija 187–189
Černova N. 156
Česas Vladas 210, 404–406, 409
Čėsnys Blažiejus 229
Četerdžis Sunitis Kumaras 191
Četkauskaitė Genovaitė 15, 16, 249, 261, 358
Čibiraitė Judita 106
Čibiras Jaunius 106
Čičinskienė Daiva 132
Čilvinaitė Marijona 172
Čiplys Algirdas 326
Čiplys Eugenijus 33
Čistalevas P. 195
Čiudakova Elena 399
Čiurilaitė Jolanta 326
Čiurlionienė-Kymantaitė Sofija 313, 340, 341
Čiurlionis Mikalojus Konstantinas 31, 37–39, 51, 54, 59, 61, 66, 69, 72, 78, 85, 86, 88, 90, 98, 99, 105, 106, 109, 111, 112, 139, 143, 145, 150, 155, 156, 158, 162–165, 173, 184, 202, 205, 240, 256, 259, 267, 275, 285, 305, 313–317, 319–321, 329, 331, 333, 337, 340–342, 360, 362–364, 370, 371, 373, 385, 395–397, 399, 405, 406, 408, 417, 418, 426–428, 435–437, 443, 453, 466, 468, 469, 471, 476, 478, 481, 484, 492, 494, 501
Čiurlionytė Jadvyga 12, 13, 20, 55, 67, 69, 85, 88, 95, 172, 175, 177, 200–203, 206, 221, 237, 249, 251, 258, 259, 330–333, 420
Čiurlionytė-Zubovienė Danutė 341
Čižauskas Algimantas 413, 447
Čobotas Medardas 143, 440

Dačinskaitė Emilė 113
Dačinskas Gediminas 112
Dačiulis Balys 377
Dagytė-Juodpusienė Anda Leda 2, 127
Dambis Pauls 18, 406
Dambrauskaitė Antanina 405, 406, 409
Dambrauskas Jonas 60, 74, 298
Dambrauskas Raimondas 138
Dancla Ch. 67
Dandre-Gusinskaja Irina 373
Dapševičius Steponas 299
Daraškevičienė Renata 137
Dargužis Jakimas 217
Darius 94
Datenytė Vaiva 44, 77, 163
Dauderienė Jūratė 106
Daugėla Kazys 54, 120
Dauguvietis Borisas 455
Dauguvietytė Galina 413, 454
Daukantaitė Rita 57
Daukantas Simonas 78, 116
Daukintaitė-Razauskienė Birutė 439
Daukšaitė Danielė 86
Daukšaitė Gražina 126
Daukšytė Paulina 163
Daunys Pranas 365
Daunytė Joana 151
Daunoras Algimantas 483
Daunoras Arvydas 352
Daunoras Ričardas 326
Daunoras Vaclovas 140, 210, 267, 323–326, 405, 406, 409, 491
Daunoravičienė Gražina 504
Dautartas Stasys 241
Davidovičius Edgaras 113
Debussy C. 132, 151
Degutytė-Kontrimienė Eglė 149, 150
Degutytė-Šiekštelienė Saulė 150
Dekanozovas Vladimiras 287, 288
Dekšnys Algirdas Juozas 412, 425, 426, 480
Delibes L. 460
Delvencourt C. 153
Deniušis Leonidas 412, 419
Deniušis Vincas 7, 69, 85, 88, 124, 419
Devir H. 384
Dicytė Viktorija 105
Dičiūtė-Trečiokienė Aliodija 308, 405, 406, 409, 482
Diederich C. 385
Dievaitytė / Skačkauskienė Stasė 95, 405, 406, 409
Digrys Leopoldas 404–406, 409, 457
Dikčius Arūnas 504
Dikčius Povilas 60, 373, 397–400, 504
Dikšaitis Darius 112
Dilinikaitytė Ieva 53
Dineikaitė Erika 434
Dirsė Sigitas 284
Dirsienė Elena 462
Dirvianskaitė Aleksandra 404–406, 409
Dobužinskis Mstislavas 95, 212, 241, 340
Dockus Kostas 37
Dokšicer Timofej 457
Dolgopolova Liana 112
Dolskis Danielius 382
Doluchanova Zara 376
Domarkaitė Lina Marija 113
Domarkas Jonas 397, 414, 489
Domarkas Juozas 371, 384, 397, 468, 504
Domarkas Stasys/Stanislovas 120, 404–406, 409
Dombrovskaja Irina 150
Domeikaitė Laima 376
Domikaitė Laima 42, 53, 81, 113, 376, 384, 491
Dominčen K. 352
Donelaitis Kristijonas 114, 334, 427
Dong Suqi 131
Donizetti G. 271, 322, 487
Donohoe Hannah 54, 83
Dorfman J. 157, 382, 383-385
Dovydaitis Jurgis 172, 220, 262, 263, 412, 421, 422
Dovydas 453
Drakšas Justas 87
Drakšas Zigmas 86, 87
Drąsutienė-Griauzdaitė Ina 413, 451
Drzewiecka K. 391
Dubois Th. 279, 283
Dubonienė Dalė 4, 8, 37
Dubonis Romas 4, 8, 314, 507
Dūdaitė Ieva 54, 55
Dūdaitė Marija 55
Dudarova Veronika 397
Dugnas Juozas 359
Dumbliauskaitė Lina 137
Dunauskaitė V. 77
Dupré M. 355, 417
Dutkevičius Vladas 417
Dvarionaitė Aldona 412, 420, 421, 436
Dvarionaitė Margarita 274
Dvarionaitė-Montvydienė Julija 404-406, 409
Dvarionas Balys 34, 39, 40, 42, 50, 53, 54, 67, 76, 81, 84, 88, 95-97, 99, 103, 106, 109, 113, 120, 123, 150, 153, 169, 173, 177, 209, 295, 301, 303, 342, 349, 350, 370, 373, 395, 398, 421, 453, 457, 460, 478
Dvarionas Dominykas 421
Dvarionas Justas 91
Dvarionienė Aldona 421, 467
Dvarionienė Barbora 421
Dvořák (Dvoržakas) A. 283, 503
Dworzecki Z. 391
Dzieduszicki W. 391
Dzimidaitė Rasa 43, 44, 53

Džiugas Romualdas 121–123
Džons (Jones) S. 75, 241

Ebanas V. 160
Edelštein Irina 385
Eesseear Mary Ann 54, 83
Eidukaitytė-Storastienė Vaiva 42
Eidukonytė Ieva Marija 54, 81
Ekleris Dovas 506
Ekleris Nojus 506
Elekšis Juozas 399
Elertas Kęstutis 122
Encienė Diana 89
Engelis J. 385
Ercole Elda 278
Ereminas Leonas 256, 259
Eriksonaitė Erika Ieva 39
Ernesaksas G. 448
Estkovskytė Endrėja 90
Ešpajus A. 396
Euler Angelika 40, 453

Faber Lothar 492
Falikas J. 395
Falla M. de 493
Fedaravičius Balys 404
Fernandez Lorena Garcia 54, 83
Fetingienė Ala 92
Filmanavičienė Vilija 40
Finkelšteinas Julius 161
Fledžinskas Jurgis 404, 405, 407, 409
Fledžinskas Putinas 504
Flieras Jakovas 434
Foltyn Marija/Fołtyn Maria 22–24, 389, 390, 412, 425
Frankonis Voldemaras 137
Frantz Justus 457
Frenkelis Chaimas 110
Friedland Irena 101, 111

Gabalis Povilas 299
Gadliauskas Sebastijonas 219, 220
Gaidelis Julius 93, 280, 322, 417, 475
Gaidėnas Kazys-Hayden Hasso 12, 301
Gailevičius Emerikas 93, 299
Gaitanži-Blažienė Tamara 133
Gaižauskas Jurgis 44, 209, 295, 398
Gajauskas Julius 153
Gajdosikaitė Marija 90
Galaunienė / Nezabitauskaitė Adelė 405, 407, 409
Galkauskas Konstantinas 12, 60, 139, 240
Galkus Juozas 377
Galvydytė Diana 492
Ganelinas Viačeslavas 88, 110
Ganusauskienė Judita 285
Garbenčienė Julija 285
Garlauskas Kazimieras Vytautas 15, 125, 412, 418
Garšvaitė Stasė 11
Gaubert Philippe 35
Gaubytė Greta 51
Gaudrimas Juozas 22, 125, 333, 344, 348–350
Gaulė Petras 377
Gečas Jonas 317
Geda Sigitas 127, 159
Gedgaudas Vytautas 494
Gedgaudienė-Juodvalkytė Stefanija 414, 494
Gedikė A. 376
Gediminas 126, 278, 279, 286, 294, 360, 423, 431, 438, 453, 459, 476, 481, 485, 491, 494
Gedmintaitė Joana 379
Gedvilaitė Daiva 54, 82
Gedvilaitė Margarita 414, 478
Gedvilas Mečislovas 287
Gefenas Paulius 56
Gegieckienė Sandra 104
Geležėlienė Svajonė 51, 102, 103
Gelgotas Valentinas 491
Geniušas Petras 405, 407, 409
Geniušas Rimas 324, 404
Geniušienė Irena 32, 37
Gennaoui A. 274
Gercenas A. 376
Geringas David 30, 135, 457, 484, 485, 492
Giedraitytė Lina 99, 164, 297
Giknius Vytenis 106
Gilys Andrius 414, 480
Ginzburg Grigorij 405, 407
Ginzburg Jakov 161
Gira Liudas 212, 241
Girčius Dominykas 71
Girčytė Elzita 43, 44, 53, 77
Girdzijauskas Vytautas 292
Girdžiūnaitė Inga 163
Girėnas 94
Girijotas Jonas 210, 294, 413, 461
Giunteris Pavelas 30
Gizevijus Eduardas 306, 331, 447
Gykytė Inga 131
Gylienė Natalija 480
Gylys Povilas 480
Gylytė Inga 39, 150
Glazunovas Aleksandras 211, 240
Glinka Michailas 103, 325, 428
Glinka Nathalie 54, 81
Glinskaitė Karolina 33, 34
Gluck Christoph Willibald 39
Glušniova Polina 44, 77
Gocentas Augustas 113
Gocentas Benas 39, 113
Gocentienė Raminta 113, 379
Godfrey A. 278
Godunavičienė-Giedraitė Jadvyga 13, 414, 488, 489
Gogolis N. 239
Goldenštein M. 125

Goldin M. 258
Gorbulskis Benjaminas 99, 161, 276, 295, 439, 475
Gossec F. J. 89
Gothold F. A. 331
Gounod Ch. 57, 75, 132, 318, 324, 445, 452, 460, 474, 475
Gradeckis E. 67
Graffin Philipp 492
Grāvītis Oļģerts 337
Greimas A. J. 478
Griauzdė Klemensas 7, 15, 99, 115, 169, 267, 298–302, 352, 405, 407, 409, 451, 471, 489
Gricienė Magdelena 180
Gricienė Nelė 114
Gricius Izidorius 180
Griciuvienė Bronė 180
Grickienė Jūratė 140
Grieg E. 89, 399
Grigaitienė-Polovinskaitė Vladislava 170, 404, 405, 407, 409
Grigaitytė Gintė 46, 47, 67
Grigalavičiūtė Nida 405
Grigalius 229, 232
Grigas Algis 167, 267, 308–312, 405, 414, 482
Grigorian Asmik 379
Grigorian Geham 403
Grikevičiūtė Marija 151
Grincevičiūtė Beatričė 237, 238, 450
Grinius Kazys 502, 503
Griška / Griškaitė Susan 405, 407, 409
Grivickas Vytautas 20, 65
Grižas Aloyzas 412, 426, 481
Grybauskaitė Dalia 87
Grybauskas Kęstutis 56, 403, 404
Grybauskienė Liudmila 403, 404
Grodberg Gari 161
Gruodis Juozas 45, 55, 59, 61, 63, 95, 102, 109, 205, 206, 231, 234, 299, 309, 319, 333, 342, 349, 353, 360, 371, 398, 399, 417, 436, 461
Gučas Rimantas 274, 335
Gudaitė Greta 102
Gudaitis Antanas 355, 450
Gudauskienė-Nasvytytė Giedra 52, 60, 79, 113, 309, 399, 419, 466, 474
Gudavičius Juozapas 94
Gudavičius Juozas 191
Gudynas Marijus 110
Guillou J. 457
Guldbransøy Thorbjørn 113
Gumbys Romualdas 404
Gumenaja Žana 36
Gureckas Feliksas 314
Gurstis Vytenis 112
Gusakova Olga 153
Gustaitis Juozas 140
Gutauskienė Daina 40
Gutman Natalija 457
Gvozdiovas R. 70

Haydn J. 67, 279, 283, 457
Hajošas / Hajós Laslas 403
Hanzi Burcu 84
Hauwe P. van 350
Havel Václav 505
He Yao 131
Heifetz Jasha 110, 111, 161, 369
Hendelis (Händel) G. F. 40, 42, 117, 162, 283, 353, 503
Hofmekleris Leiba 382, 404, 405, 407, 409
Hou Danyang 131
Humperdinck Engelbert 75

Ibelhauptaitė Dalia 380
Ignatavičius Eugenijus 286–288
Ignatonis Eugenijus 412, 427
Ilčiukas Antanas 360, 478
Inčiūra Kazys 310
Indra Juozas 95, 123, 174, 205–207, 210, 342–344, 461
Iranyi G. 385
Isakova A. 36
Ivanauskienė Eleonora 182, 183

Yao Xinchen 131
Yatom Shmuel 112
Yla Stasys 353, 356
Ylienė Irena 413, 460

Jacevič Justina 162
Jackevičius A. 190
Jakaitytė Ona 220
Jakubėnas Vladas 10, 66, 67, 69, 72, 73, 80, 85, 88–93, 95, 104–106, 129, 130, 167, 169, 280, 281, 303–305, 309–311, 319, 321, 399, 428, 433, 449, 451, 467, 482, 487
Jakunskienė Audronė 451
Janatjeva Augustė 42
Jankauskienė Elzbieta 180
Jankus Martynas 219, 302, 307
Janonis Julius 355, 485
Janonytė Augustė Emilija 45–47
Januitis Jonas 127, 433
Janulevičius Jonas 57, 468
Janulevičiūtė Jadvyga 404, 407, 409
Janušaitė Sandra 379
Janutas Algirdas 112
Janužas Jonas 57, 87
Jaraminas Povilas 99
Jaronienė-Matukonytė Gražina 413, 471
Jasenauskas Albinas 448, 478
Jasenka Juozas 406
Jasilionienė Palmira 104

Jasinskas Kazys 20
Jasiūnaitė Genovaitė 376
Jasiūnaitė Irena 324, 376
Jautakas Stasys 57
Jėčiutė Reda 116
Jefimovienė Eugenija 374
Jeganian Kristina 131
Jevlachov O. 484
Jezerskytė Rūta 423
Jocaitė Gabrielė 84
Jocius Vytautas 132
Jociūtė Aurelija 125
Jocys Jonas 134, 147, 367, 404
Johow J. 153, 154
Jokimaitienė Pranė 213, 216
Jonaitytė Sofija 132, 326
Jonas Paulius II 160, 493
Jonynas Ambraziejus 175, 216
Jonkus Saulius 20, 506
Jonušas Antanas 121
Jonušas Bronius 93, 305, 432, 438
Jonušas Justinas 412, 431, 432
Jonuškaitė-Zaunienė Vincė 52, 80, 95, 399
Jopė Juris 112
Jovanovič Evi 447
Jozėnas Antanas 299, 412, 441
Jucytė Lukrecija 89
Juodelė Petras 132, 374
Juodelytė Karolina 55
Juodikaitytė Monika Danguolė 403
Juodpusienė Bronė 394
Juodpusis Apolinaras 108
Juodpusis Petras 394
Juodpusis Vaclovas 4, 11, 26, 34, 38, 100, 110, 120, 174, 227, 242, 260–264, 278, 297, 307, 317, 325, 382, 387, 388, 394, 404, 405, 419, 420, 423, 426–429, 431–433, 435–443, 445–451, 453–456, 458–461, 463–482, 484, 486–488, 497
Juodpusytė-Berney Karolina Anda 506
Juodpusytė-Eklerienė Ilva Leda 506
Juodvalkienė Sofija 436
Juozapaitienė Eglė 161
Juozapaitis Jurgis 295, 395, 397, 400
Juozapaitis Vytautas (kompozitorius) 161, 295, 297, 397
Juozapaitis Vytautas 379
Juozapaitytė Ieva Barbora 163
Jurga Juozas 201
Jurgelevičius Viktoras 68, 153
Jurgelevičiutė Laimutė 11
Jurgutis Vytautas 395, 412, 427
Jurjāns/Jurjanis Andrejs 259
Jurjāns/Jurjanis Pāvuls 257
Jurkštas Vytautas Povilas 406, 407, 409
Jurkūnienė Agnė 39
Jurkuvėnienė V. 394
Juršėnas Česlovas 440
Juršys Aras 67
Juščius Stasys 114, 115, 299
Juška Agnius 46, 67, 68, 153
Juška Antanas 126, 176, 202, 204, 206, 221–223, 225, 249, 257, 258, 331
Juška Jonas 223, 331
Juškaitė Liuda 207
Juzeliūnas Julius 117, 169, 245, 276, 349, 395, 396, 400, 499, 504

Kaal Anu 406, 407
Kabalevskis D. 338, 397
Kačanauskas Aleksandras 34, 55, 88, 99, 139, 206, 223, 225, 230, 231, 257, 272, 298, 312, 318, 360, 398, 400, 461
Kačinskas Jeronimas 52, 80, 93, 139, 304, 322, 399, 417, 449
Kagan Oleg 457
Kairaitytė Dalia 51, 55, 157
Kairiūkštis Vytautas 42, 400
Kairys A. 483
Kairys Juozapas 365, 366
Kairytė Rūta 51
Kalašnikov Dmitrij 54
Kaler Ilja 492
Kalibatas Kazimieras 413, 446
Kalinauskas Algimantas 303, 344
Kálmán Imre 34, 439
Kalniņš Alfrēds 170, 309
Kalvaitis Juozas 228
Kalvaitytė-Velbasienė Alė 407, 410
Kalvanas Jonas 453
Kaminskienė Jūratė 39
Kančelis G. 396, 398
Kaniauskaitė Herta 173
Kaniava Edvardas 210, 379, 399
Kanišauskaitė Nijolė 126
Kanišauskas Drąsutis Kazimieras 46, 68, 153, 480
Kaplūnas Valentinas 112, 161
Kapsukas-Mickevičius Vincas 126, 237
Karajan Herbert fon 457
Karajevas K. 395
Karaškaitė Nijolė 92
Karaškaitė-Brusokienė D. 37
Karka Mykolas 138, 298
Karnavičienė Nina 430, 452, 474
Karnavičius Jurgis 34, 76, 88, 94, 99, 280, 305, 309, 311, 319, 342, 371, 399, 417, 475, 481
Karnavičius Jurgis jr 406, 407, 410
Karosaitė Jūratė Teresė 48
Karosaitė Rima 412, 434, 435
Karosas Juozas 10, 42, 47–49, 60, 169, 209, 257, 298, 334, 370, 371, 396–398, 400, 434, 439, 461
Karosas Saulius 48
Karosienė Birutė 48
Karuža R. 347
Karvelis Antanas 180

Kaskas-Lokot Anna 406, 407, 410
Kasnauskas Jonas 299
Kašponis Karolis Rimtautas 414, 478
Kašubaitė Kaja 90
Kašubaitė Klėja 90
Katakinas Jonas 412, 423
Katilienė Natalija 79
Katilius Raimundas 370, 383
Katinas Alvydas 48
Katkus Donatas 136, 157
Katz Florence 84
Kaučikaitė Kamilė 86, 87
Kaukaitė Giedrė 210, 379, 491
Kaušiūtė Ugnė 130
Kaveckas Konradas 22, 60, 84, 95, 269, 272, 298, 299, 334, 352, 353–356, 373, 400, 461, 479, 506
Kaveckienė-Kaupelytė Pranė 445
Kazakaitė Vitalija 452
Kazakova Nadežda 33
Kazanavičius Vilius 153
Kazickas Juozas Petras 7, 317, 412, 436, 437
Kazickienė Aleksandra 7, 317, 437
Kazlauskaitė Jadvyga 313
Kazlauskas Jonas 412, 416
Kazlauskas Juozas 180
Kazlauskienė Bronė 175
Kazonaitė Dovilė 162
Kažukauskas Remigijus 54, 55, 83, 113
Keblytė Agnė 56
Kėdainytė Irena 413, 465
Kefer R. 156
Kėgelis/Kegel H. 399
Keliuotis Juozas 449
Kemežaitė Birutė 413, 455
Kemežys Jurgis 131
Kerbelytė Bronislava 261, 263
Kėvišas Gintautas 382
Kijevič Anna 36
Kilch Charlotte 112
Kiminius Vytautas 119
Kinskis Rimantas 92
Kirša Faustas 34
Kirvelyte Vaida 90
Kirzneris Borisas 161
Kisielevskis S. 395
Kislauskas Ignacas 323
Kiškis Saulius 481
Kitajenko D. 439
Kiuji Cezaris 211, 241
Kižienė Erika 101
Kynaitė Asta 125
Kynas Algirdas 52, 80, 399
Klau Aglaja 139
Klebauskas Linas 88
Kleinas G. 385
Klenickis Abelis 398, 399
Klimaitė-Pautienienė Stasė 419
Klimaitytė Rugilė 113
Klivickaitė Eugenija 79
Klotiņš A. 169
Klova Vytautas 10, 34, 44, 51, 58–66, 75, 76, 84, 86, 97, 99, 109, 138–140, 162, 169, 191, 209, 295, 311, 325, 349, 370, 371, 460–462, 481, 483, 487
Klumbytė Eneli 154
Klupšas Romualdas 51, 103
Kmieliauskas Antanas 292
Knižnikovaitė-Būrė Elvyra 452
Knižnikovas Zenonas 413, 452
Koch-Banaitytė-Bannat Eva 302, 303, 306, 307, 413, 446, 447
Kodály Zoltan 20
Kolberg O. 331
Kolesa M. 395
Kolesnik Natalija 135–137, 146
Kolmanovskis Eduardas 430
Kolodubas L. 395
Koncė Paulius Bernardas 40, 42
Končius Aloyzas 368
Končius Antanas 143
Kondrašinas K. 397
Kontrimaitė Marija 150
Kontrimas Česlovas 61
Kontrimas Valdas 149
Kopyrina Liudmila 414, 472
Korchinskaja-Kogan Victoria 110
Koreškovas Valerijus 350, 377
Korsakas Kostas 125, 249
Kortes Sergej 439
Kostomarovas N. 331
Kovalčuk Manuela 36
Kovalenkaitė Žydrūnė 131
Kovalevskis Valentinas 89
Kozi Liliana 423
Krainev Vladimir 457
Krakauskaitė Vida Marija 414, 476, 496, 500
Kramarž (Kramář) František. 37
Krasavin Vladimir 273
Kraskauskaitė Genovaitė 356
Kregždė Arvydas 72, 106
Krein A. 383–385
Kreivėnas Juozas 93, 167, 321
Kremer Gidon 457, 492
Krėvė-Mickevičius Vincas 239, 287–289
Krikščiūnaitė Asta 113
Krikščiūnaitė Ugnė 67, 153
Krikščiūnė Neringa 67
Krištolaitytė-Daugėlienė Juozė 53, 79, 316, 399, 407, 410
Krištopaitė Danutė 15, 172, 249, 260, 412, 432, 433
Krotkutė Nijolė 326
Krukonis Simonas 37
Krūminas Juozas 304

Krupickas Vladas 191
Kšanas Kazys 299
Kuckailytė Kornelija 89
Kučingis Antanas 95, 127, 336, 338, 339
Kučinskaitė Indrė 106
Kučinskaitė Rūta 37
Kučiūnas Antanas 487
Kudabaitė Paulina 182
Kudabaitė Veronika 182
Kudirka Vincas 126, 237, 282, 286, 334, 378, 401, 453
Kudokas Juozas 95
Kudrin Dmitrij 113
Kuklienė Vladė 189
Kulikauskas Andrius 56
Kunavičius Enrikas 507
Kunca Petras 92, 130, 491
Kuncienė Stasė 88
Kunčius Anicetas 324
Kunčius Antanas 169
Kuodis Edmundas 210, 294, 461
Kupčikas Pranas 197
Kuprevičius Giedrius 51, 55, 88, 97, 98, 109, 111, 113, 117, 157, 395
Kuprevičius Romas 369
Kuprevičius Viktoras 60
Kuprys Vincentas 95
Kuršaitis E. 331
Kutavičius Bronius Vaidutis 400, 439, 505
Kutkus Aleksandras 406, 407, 410
Kuzinienė-Dutkevičiūtė Danutė 216, 412, 420
Kuznecovaitė Dalia 112, 161, 162
Kuznecovas Konstantinas 406
Kužamjarovas Kudusas 402
Kužmarskis Adomas 122
Kviklys Gediminas 160, 161, 285

Ladiga Tomas 131
Lampsatis Jurgis 305
Lampsatis Raminta 83
Lancelot J. 274
Landsbergis Vytautas 136, 317, 333, 340–342, 347
Landsbergis-Žemkalnis Vytautas 33, 303, 306, 347
Landsbergytė Jūratė 161, 163, 436
Landsbergs G. 257
Lanza M. 308
Lapašinskas Jonas 377
Lapėnas Nerūnas 92
Lapinskas Anatolijus 157, 296
Lapinskas Darius 60, 413, 448, 449
Lara Rolando Fernandez 54
Larinas Sergejus 82
Läte Aleksander 406
Latėnas Faustas 109, 117
Laucius Juozas 241
Laumenskienė Elena 12, 60, 95, 139, 358, 416
Laurinavičius Jonas 227
Laurušas Vytautas 97, 134–136, 148, 295, 367, 378, 475, 414, 485, 486, 504
Laurušienė Irena 134, 136, 367, 491
Lavinskaitė Akvilė 90
Lazauskytė Barbora 42, 53
Lazdauskas Pranas 108
Lebedytė Ramūnė 37
Lecocq Ch. 75
Lehár Ferenc 35, 75, 504
Leiburas Tomas 88, 102
Leimontas Valentas 37, 414, 479
Leitaitė Judita 111, 112, 137, 161, 163
Lelkienė J. 188, 189
Lelkienė Liudvika 188, 189
Lelkienė Ona 187
Lemanas A. 398
Lemba Artur 406
Lemba Artūras 402
Lempert Lara 110
Lengvenienė M. 180
Lenin V. I. 125
Leoncavallo R. 75, 311, 439, 487
Leontovičius / Leontovyč Nikolajus / -Mykola 402, 406, 408
Lesauskaitė Živilė 67
Lesing G. E. 330
Łętowski J. 391
Liamo Simona 163
Liaugminas A. 62
Lietuvninkas Dovas 112
Lingys Juozas 190–192
Lipčius Saulius 112, 481
Liszt Ferenc 283, 285, 400
Litvinov A. 154
Liudigas/Lüdig Mihkelis 402
Liukpetris Arnas 103
Liustikaitė-Saurazienė Janina 406, 408, 410
Liutkutė Aušra 81, 161, 164, 284
Liu-wei-wei 390
Livontas Aleksandras 46, 134, 147, 161, 367, 368–372, 402, 492
Livshin Leon 101
Lycytis/Līcītis Jānis 18, 19, 169, 258, 402, 406, 408
Lygutas Vaidotas Juozas 117
Lyu Jing 131
Lloyd Webber A. 117, 503
Loboda Anastasija 39
Ločeris Algirdas 91, 92, 106
Ločeris Vidas 60, 157, 504
Logounova Alfredo Reyes 54
Lopas Algimantas 300
Lopas Laurynas Vakaris 157, 385, 485, 504
Lozoraitis Stasys 316
Lüdig Mihkel 406, 408
Lukaitė Austėja 55
Lukoševičius Algis 421

Lukošiūnas Vytautas 51, 102
Lutosławski/Liutoslavskis Witold 154, 395

Maceina Augustinas 413, 466
Macevičius J. 355
Maciūtė Regina 173, 404, 491
Mackevičius Bronius 117
Mackevičius Vytautas 355
Mackonis Jonas 31, 63
Mačernis Vytautas 450
Mačiliūnaitė Rita 56
Mačiulienė Marija 32
Mahler G. 150, 383, 385, 396
Maierhofer L. 117
Maironis 282, 298, 453, 506
Makačinas Teisutis 136, 294, 297, 395–397
Maknavičiūtė Lyja 39
Makrickas Mantas 90
Makselienė Genė 237
Malcys Arvydas 485
Maldybajevas Abdylas 20, 402
Maldonis Alfonsas 497
Maleckaja Valerija 37
Malikonis Juozas 140
Malinauskas Ričardas 38, 39, 164
Malinauskas Viktoras 137
Malinauskas Vilimas 117
Mamonenko Olesia 162, 163
Mantas Herkus 97, 98
Marcinkevičius J. 355
Marcinkevičius Justinas 191, 427, 498
Marcinkevičius Povilas 222
Marcinkevičiūtė Agnė 281
Marcinkevičiūtė Austėja 86
Marcinkus Vincas 318, 379
Marcinkutė Renata 161, 164
Marcosano Jacinto 278
Marcussen Kjell 56
Marijošius Romanas 406, 408, 410, 430
Marijošius Vytautas 93, 267, 280, 281, 305, 318–323, 402, 412, 417, 418, 475
Mariniuk Adelė 106
Markeliūnas Bronius 413, 451
Markeliūnas-Kaseorg Tamara 452
Markeliūnienė Vytautė 274
Markevičienė Marytė 86
Marozaitė Virginija 129
Martinaitis Algirdas 55, 120, 157
Martinaitis Ignas 4
Martinonis Nikodemas 234, 299, 352, 353, 483
Martinů B. 352
Martišius Vytautas 56
Martišiūtė-Linartienė Aušra 375
Massenet J. E. 89, 161, 279
Mastienė-Vilčinskaitė Roma 410
Mašanauskas Jonas 294
Mataitis Povilas 497
Mateikaitė Simona 90
Matonis Vaidas 497
Matulaitis Juozapas 272
Matulas Antanas 101, 103, 104
Matulionis Jonas Kastytis 413, 445
Matuzevičius Eugenijus 191
Mazeliauskas E. 213
Mazuras K. 397
Mažeika Juozas 318, 319, 404, 406, 408, 410
Mažulienė Irena 101
Mažvydas Martynas 444, 453
Medinis/Mediņš Jānis 170, 402, 406, 408
Medinis/Mediņš Jāzepas 169, 402, 406, 408
Medinis/Mediņš Jekabas 402, 406, 408
Meduševskij Viačeslav 406
Medvedevas Nikolajus 133
Meitus Julijus 375, 402
Melngailis Emilis 17, 19, 169, 174, 203, 204, 223, 256–259, 402, 406, 408
Melnikas Leonidas 110, 112, 161
Mendelssohn-Bartholdy F. 58, 150, 301, 353, 440
Menuhin Yehudi 456
Mėrlin M. 330
Meškauskas Edmundas 413, 469
Mezenceva Galina 423
Miagi/Māgi Ester 396, 406
Miaskovskis N. 398
Michalkevičienė Ona 187, 189
Michalkevičius K. M. 229
Michniewski W. 391
Mickevičienė Sofija 187
Mickevičius Adomas 293
Mickevičius Danielius 69
Mieželaitis Eduardas 117, 212, 242, 375
Mikalauskas Liudas 55
Mikalauskas Vytautas 60, 79, 157, 295, 399, 504
Mikeliūnas Kęstutis 118, 138
Mikėnaitė Rima 347, 350
Mikšytė Aldona 324
Mikšytė Irena 414, 475
Mikulskienė-Mozoliauskaitė Ona 7, 53, 80, 106, 107, 246, 312, 314–317, 361–364, 406, 408, 410, 435, 437, 469, 494
Mikulskis Alfonsas 52, 60, 80, 93, 107, 246, 309, 312–315, 317, 329, 361–364, 406, 408, 410, 435, 437, 469, 501
Mikutavičius Ričardas 317
Milevičius Petras 115
Miliauskaitė Karolina 89
Miliauskaitė Marija 89
Miliauskaitė Nijolė 427
Milišauskaitė Morta 153
Milišauskas Kipras 153
Miliušis Jonas 127
Miliutinas Georgijus 402
Milkevičiūtė Irena 140, 170, 375, 378–380, 404, 406, 408, 410, 491
Miltinis Juozas 92, 108, 134, 370, 450
Mincevičius/Mincewicz Janas 23, 390

Mininas Vladimiras 404, 457
Miniotaitė Žana 112
Miniotas Viktoras 56
Minkel Malgorzata 173
Minkštimas Edvinas 408
Misiūra Ignas 284
Miškinis Antanas 212, 242
Mizara Rojus 347
Mykolaitis-Putinas Vincas 45
Mockus Antanas 223
Mokrousovas Borisas 402
Moldobasanov Kalyj 20, 402
Molotovas 588
Momkienė Margarita 168
Momkus Vaclovas 167, 168, 414, 481, 486
Moniuszko-Janowska Danuta 23, 391
Moniuška Stanislavas/Moniuszko Stanisław 22–24, 240, 389, 391, 425, 429
Monti V. 153
Montvila Vytautas 120, 395, 417
Moore D. 117
Mordaitė Kotryna 130
Mordasova M. 104
Morkevičiūtė-Stasiulevičienė Ona 269
Morkūnaitė Ieva 105
Morkūnaitė Karina 129
Morkūnas 374
Morta (karalienė) 47
Motekaitis Manigirdas 167
Motiekaitis Vladas 95
Motuza Algirdas 296
Mouquet J. 162
Mozart Leopold 51
Mozart Wolfgang Amadeus 36, 89, 279, 325, 457, 460
Mozgerienė Barbora 165
Mozgeris Jonas (sen.) 165
Mozgeris Jonas 108, 180
Mozuraitytė Vilija 84
Mšvelidzė Šalva 402
Muchatovas Velis (Velimuchamed) 20, 402
Mugnano Gerardas 103
Mura (Ellis) Tomas 374
Muradelis Vano 402, 406, 408
Muralytė-Eriksonė Giedrė 113
Muraška Leonidas 404, 406, 408, 410
Musnickas Kazimieras 326
Musteikienė Elena 40
Mušelis Georgijus 402

Na(o)vakauskas Jonas 60, 402, 493
Nabažas Jonas 12, 95, 334
Naikelienė Lina 173
Nainys Bronius 316
Narbutaitė Onutė 28, 418
Narbutienė Ona 94, 95, 127, 274, 333–339, 342–344, 347, 356, 357–359, 402
Narienė G. 321
Narjauskas Jurgis 318
Narmontas Vytautas 413, 463
Narsutis J. 62
Narvidas Jonas 179
Nasidzė S. 398
Nastas L. 331
Nasvytytė-Gabrijolavičienė Danutė 474
Nauer Franz 506, 509
Nauer Theres 506, 509
Naujalis Juozas 63, 94, 109, 132, 136, 139, 211, 228, 229, 239, 240, 268–270, 272, 282, 298, 299, 333–336, 342, 356, 360, 408, 416, 428
Naujalytė-Didenkienė Zofija 282, 334, 412, 415, 416
Nausėda Česlovas 284
Nausėdas Vladas 373
Neimontas Juozas 211, 217, 240, 404, 406, 408, 410
Nekrošius Juozas 377
Nemanienė Jurgina 39
Nemirovičius-Dančenka V. 439
Nėris Salomėja 212, 242, 436, 498
Neselmanas G. 331
Niaga Georgijus 402
Niaga Štefanas 402
Niilo Emilia 36
Nijazis 402
Nikolajeva Tatjana 456
Nikžentaitienė Asta 41
Nina Jannis 55, 83
Niska Marilyn 309
Nõgene E. 156
Nomicaitė Rita 92, 130
Nordi Riccardo 139
Noreika Virgilijus Kęstutis 22, 33, 55, 79, 81, 87, 96, 98–100, 137, 170, 209, 210, 248, 297, 311, 389, 396, 400, 404, 425, 451, 477, 490, 491
Noreikaitė Eglė 42
Noreikienė-Bartusevičiūtė Loreta 97
Normantas Paulius 507
Normet Leo 406, 408
Norr R. 156
Novikaitė Rita 131
Novikas Mikalojus 106, 296, 505
Novikovas Anatolijus 402, 439

Obrazcova Jelena 456
Offenbach J. (Žakas) 51, 452
Oginskis Mykolas Kleopas 51, 59, 373
Oistrach David 473
Oistrach Igor 457
Okruško Nadežda 54
Okruško Sergejus 161
Oleka Petras 43, 44, 95, 99, 210, 320, 402, 404, 407, 408, 410
Onofrei Dimitri 309
Ore A. 257, 259
Orff Carl 309

Ovčinikovas V. 398, 399
Ovezovas Dangataras 402

Pachmutova Aleksandra 402
Padleckis Povilas 161
Paganini Nicolo 39, 47
Pajaurytė Akvilė 39
Pakalnis Jonas 16
Pakalnis Juozas 15, 16, 33–35, 40–43, 50, 51, 53, 59, 66, 69, 81, 82, 85, 88, 94, 95, 101, 102, 104, 117, 260, 275, 305, 319, 320, 342, 350, 368, 370, 371, 396, 398–400, 402, 404, 407, 408, 410, 417, 439, 461, 464, 497
Pakalnis Leopoldas 16
Pakalnis Petras 16
Pakalnytė Genovaitė 16
Pakalnytė-Kazilionienė Elzė 16
Pakalnytė-Usevičienė Emilija 16
Pakalnytė-Zujeva Aldona 16, 170
Paketūras Vaclovas 157, 196, 209, 402, 476, 477
Pakštas Balys 312
Paleckis Justas 287
Palėkienė Liudvika 189
Palestrina D. 335
Palinauskaitė Liucija 414, 483
Paliokaitė Ūla 113
Palionytė Danutė 220, 402
Paliulis Stasys 172, 246, 249, 402, 404, 412, 418
Palšauskas Arūnas 68
Paltanavičius Vytautas 60, 396, 402
Pamakštys Gediminas 284
Parsadanianas B. 399
Pärt Arvo 457
Patašiūtė Agota 106
Patriubavičienė Laima 497
Paukštelis Juozas 117, 272
Paukštienė Elžbieta 183
Paukštienė T. 183
Paukštytė Bronė 183
Paulas/Pauls Raimondas 402, 407, 408
Paulauskas Artūras 11
Paulauskas Eugenijus 400, 414, 480, 481
Paulauskas Vladas 298
Paulauskas Zenonas 139–141, 324, 404, 407, 408, 410, 430, 452
Pedrollo A. 120
Pendereckis K. 280
Penikaitė-Petrošienė Nijolė 166–168, 414, 442, 486, 493
Penkaitis Audrius 137
Perelšteinas Hermanas 161, 283, 299
Pergolesi G. B. 283
Perkumaitė Eglė 84
Perminas Juozas 178
Petersonienė Stasė 286
Petkevičienė Laisvūnė 117
Petkevičiūtė Silvija Beatričė 161
Petkūnaitė Augustė 112
Petkūnaitė Ieva 112
Petraškevičiūtė Jadvyga / Pietraszkiewicz Jadwiga 139, 141, 142, 407, 408, 410, 412, 429
Petrauskas Albinas 413, 470
Petrauskas Jurgis 241
Petrauskas Kipras 96, 170, 241, 318, 319, 324, 404, 407, 408, 410
Petrauskas Mikas 55, 84, 99, 129, 209–211, 237, 240, 241, 251, 252, 259, 329, 331, 342, 345–348, 422
Petrauskienė A. 347
Petravičiūtė Bernarda 101, 374
Petronienė Danutė 364, 469
Petronis Leonas Leonardas 314, 317, 364, 413, 469
Petronytė Ramutė 73, 90, 92, 104, 129
Petrošiūtė Adelė 412, 439, 440
Petrovas Andrejus 404
Petrovas Pavelas 241
Petrutis Povilas 86
Piazzolla A. 104
Pilvelytė Agota 277
Pinza Ezio 277
Pyšniakas Glebas 161
Plakidis Pēteris 407, 408
Pleirytė Saulė 129
Pleškūnas Andrius 161
Pleškūnienė-Mačiokaitė J. M. 37, 488
Pliseckaja Maja 423
Pliūra Edvinas 103
Plūduonis V. 204
Pocevičiūtė Odeta 89
Pocius Antanas 93
Pocius Dainius 37
Podgaicas J. 398
Ponchielli Amilcare 309, 318, 475, 487
Poškaitė Daiva 394
Potašinskas Chaimas 161, 402, 404, 407, 408, 410
Potebnia A. 331
Povilaitis Egidijus 137
Povilaitis Leonas 79, 99, 209, 248, 295, 402, 461
Povilaitis Salvijus 113
Povilaitis Stasys 413, 454
Povilionytė Lina 104
Pozdnejevas Aleksejus 12
Pozdniakovas Nikolajus 287, 288
Pozniak J. 156
Prachi Karla 423
Prasauskas Paulius 42, 53
Prascevičienė Nijolė 46, 47, 67, 68, 85, 101, 132, 152–154
Prokofjevas S. 395–398
Prudnikovaitė Ieva 162
Prudnikovas Vladimiras 140, 161, 162, 284, 379, 404
Prusevičienė Birutė 412, 431
Pšibilskienė Audronė 30

Ptyčkinas J. 439
Puccini Giacomo 44, 89, 309, 429, 439, 452, 460
Puidokas Boleslovas 271
Puišys Dainius 137, 281
Pukys Povilas 127
Puodžiukas Aidas 112, 400
Puodžiukas Dainius 112, 400
Pupinienė Nijolė 50, 101, 103, 104
Pupkovas Marius 40–43, 50, 53, 81, 106, 173
Purcell H. 162
Purlys Gediminas 55, 364, 412, 435
Puskunigis Pranas 246
Puškinas A. 380
Puteikienė Zofija 173, 216, 244, 245, 262, 441
Puteikis Vytautas 412, 441
Putilovas Zacharijus 303, 306, 307
Putin V. 128

Racevičius Rimvydas 294
Rachmaninovas S. 280, 397
Račevskis Edgars 407
Račiūnas Antanas 61, 76, 123, 295, 349, 395, 396, 402, 404, 429, 460, 505
Račkauskaitė Ligita 284
Radkevičius D. 147
Radušis 217
Radvila Antanas Henrikas 373
Radvilaitė Aldona Eleonora 407, 409, 410
Radvilaitė Barbora 491
Radvilaitė Halina Bronislava 407, 409, 410
Radvilaitė Marija 407, 409, 410
Radzevičius Algirdas Kazimieras 412, 437, 438
Radzevičius Petras 404, 407, 409, 410
Radzevičiūtė Pranė 407, 409, 410
Radžius Balys 95
Radžius Vytautas 167, 286, 321
Ragaišis Lionginas 283
Rainis Janis 9, 204
Rakauskaitė Marijona 404, 407, 409, 410
Rakovas Nikolajus 396, 407
Ramana Gintarė 113
Ramanauskaitė Juzefa 263
Ramans Gederts 407
Ramoška Mantas 39
Ramoškaitė Živilė 242–246
Rastenis Nadas 347
Raštikis Stasys 320
Ratkevičiūtė Vesta 131
Raudonikis Algimantas Vincentas 97, 99, 117, 135, 137, 148, 295, 297, 375–378, 402, 504
Ravel M. 162
Reisenberg Nadia 371
Rekašius Antanas 276, 402, 493
Remesa Alvidas 485
Remys Juozas 62
Repko Jan 45
Respighi O. 162
Revuckis Levas 402
Rėza Liudvikas 176, 237, 331
Rheinländer Anna Denise 53, 81
Riaetsas /Retsas/Rääts Janas 398, 402, 407, 409
Richterytė-Janulevičienė Ligija Luiza 413, 468
Riding O. 90
Riggio Francesco 278
Rimkus Daumantas 38
Rimkus Vytenis 16
Rimkus-Rimkevičius Gediminas 504
Rimskis-Korsakovas N. 330, 318, 328, 484, 493
Rimša Petras 340
Rindzevičiūtė-Zbinden Vilma 56, 81
Rinkevičius Gintaras 385
Rinkevičius Viktoras 106
Ritauskas Justinas 56
Rydelis Gediminas 43
Rokaitė-Dženkaitienė Daiva 505
Romeris Mykolas 143
Rossini G. 57, 87, 139, 279, 439
Rostropovičius Mstislavas 127, 456
Rota Nino 34
Rovda Viktoras 404, 478
Rožanskas Juozas 117
Roždestvenskis Genadijus 397
Roždestvenskytė Mona 83
Rubackis Vladimiras 404, 407, 409, 410
Rubackytė Mūza 404
Rubin S. 156, 484
Rubinovas Joris 84
Rubinovas Stanislovas 412, 430
Rubinšteinas Antonas 429
Ručytė-Landsbergienė Gražina 95, 326, 374–376, 414, 491
Rudzinskis Vitoldas/Rudziński Witold 22, 23, 390, 391, 399, 407, 409, 425
Ruigys Pilypas 330
Rukas Kazys 181, 182
Rupeikaitė Kamilė 110
Rusin-Knap B. 390
Ruzgaitė Aliodija 344, 413, 470
Ruzgys Gediminas 26, 148, 369, 376

Sabaliauskas Adolfas 90, 176, 222, 223, 225, 251–253, 259, 331
Sabalytė Sigismunda 414, 490
Sabeckienė Janina 135, 137
Sabzanovas Jachelis 403, 407
Sacharzewska Kamila 36
Sadauskas Danielius 140, 141, 413, 452
Safiulin A. 385
Sagaitytė Violeta 132, 374
Saifidinovas Šarofidinas 403
Saint-Saëns C. 280, 283
Saja Kazys 113, 117
Sakadolskienė Emilija 312
Sakalaitė Aušrelė 167
Sakalauskaitė Evelina 131
Sakalauskas Tomas 126, 413, 450

Sakalienė-Kučinskaitė Rita 412, 436
Sakavičienė Eglė 162
Saladžiuvienė Regina 107–109
Salmanovas V. 399
Samsonas Gintaras 504
Samuitis Povilas 191, 208, 246
Sanders Bernard Wayne 56
Sanderson W. 34
Santvaras Stasys 53, 80, 95, 316, 322, 399
Sarasate P. de 153
Saroya Bianca 309
Sarsevičiūtė Airida 39
Sasnauskas Česlovas 63, 109, 184–186, 236, 239, 360
Saudargas Algirdas 78
Sauka Leonardas 216, 261
Saulevičiūtė Elena 210
Sauliūtė Rūta 72
Sausanavičiūtė Eglė 418
Saveljev B. 123
Savickaitė-Paciūnienė Violeta 137
Savinienė Galina 296, 504
Schicker Hans 56
Schnuer M. 303
Schönberg A. 383, 385, 396
Schubert Franz 67, 86, 283, 434
Schumann Robert 42
Schwarze Björn 54, 81
Sciappio Maurice 308
Sedlevičius Modestas 83
Seidelis Levas 161, 407, 409, 410
Seitz F. 46, 153
Selelionis Eduardas 377
Semionovas V. 36
Serov Eduard 368
Serva Pranas 197, 246
Seržantaitė Kotryna 187
Seteras M. 385
Shen Zhifei 132
Sherman Robert 371
Sibor Natalija 373
Sidzikauskas Vaclovas 316
Siimon Jenny 407
Simonaitis Juozas 28
Simutis Anicetas 316
Sinaiskij Vasilij 407
Sinius Julius 226
Sinkevičiūtė/Kriūnienė Nijolė 105, 485
Siparis Rimantas 210
Sipolnieks Pēteris 407
Sivickas B. 355
Syrrist-Gelgota Povilas 81
Skaisgirys Kazys 167, 277, 444
Skebėra Kazimieras 267, 289–293
Skirgaila Zigmas 345, 347
Skomskienė Irena 90
Skorupskienė Jūratė 116–118, 132
Skriabin Aleksandr 86
Skuja Egils 37, 92, 169
Skulte Adolfs 403, 407, 409
Sladkevičius Vincentas 160
Slaviūnas-Slavinskas Zenonas 172, 176, 201, 216, 221, 237, 249, 372
Sližienė Raimonda 86, 87, 153
Sližys Pranas 430
Sližys Stasys 42, 52, 80, 81, 362, 363, 400, 412, 430, 448
Smalys Žilvinas 56, 110
Smetana Bedržichas (Bedřich) 47, 505
Smetona Antanas 12, 28, 400, 502
Smiltinikienė Beata 57
Sodaitytė Birutė 131
Sodeika Antanas 346, 347
Sodeika Joris 113
Sodeika Stepas 93, 308
Sokalskis P. 332
Sokolovaitė Indrė 53
Solertinskij Ivan 407
Soloducho Jakov 352
Solovjovas-Sedojus Vasilijus 403
Sondeckienė Silvija 46, 407
Sondeckis Paulius 407
Sondeckis Saulius (sūnus) 110, 153
Sondeckis Saulius 11, 45–48, 59, 67, 86, 88, 101, 132, 151–154, 284, 398, 400, 407, 409, 410, 413, 426, 456–458, 491
Sondeckis Vytautas 407
Song Chenyu 131
Songaila Remigijus 300, 302
Songailaitė Regina 210
Sorokinas Aleksandras 153
Spivakov Vladimir 457
Staknys Valius 133
Stakutytė Ema 51, 103
Stalinas Josifas 95, 289
Stančikienė Ona 188
Stanevičius Simonas 202, 206, 221, 249, 331
Stanislavskis K. 439
Stankaitytė Dana 412, 442, 448, 486
Stankūnas Juozas 400, 422
Staponkus Deividas 81
Stasiulevičius Aloyzas 268, 271
Stasiulevičius Kazimieras 267–273
Stasiūnaitė-Čepulkauskienė Aušra 43, 44, 53, 76, 81, 138, 210, 284, 404, 407, 409, 410, 428
Stasiūnaitė-Pečiūrienė Aldona 138
Stasiūnas Antanas 138
Stasiūnas Jonas 43–45, 73–77, 121, 135, 137, 138, 210, 326, 378, 399, 407, 409, 410
Stasystis Antanas Aloyzas 413, 458
Stasovas Vladimiras 403, 407
Staškevičiūtė Aleksandra 210, 488
Statkevičiūtė Irena 415
Stempužienė-Butkutė-Švedienė Aldona 316, 407, 409, 410, 449
Stempužis Juozas 362

Steponavičiūtė Zupkauskienė Audronė 112
Stepulis Pranas 191, 246, 403, 424
Stiklakis Romas 33
Stiuart Marija 29, 156
Stoliarskis Piotras 403
Stonytė Dalia 79
Stonytė Sigutė 42, 140
Stoska Paulina/Polina 28, 316
Stramkauskas Jonas 14, 198, 199
Straume Janis 255, 257
Stravinskienė Ligita 51, 103, 104
Strazdas Antanas 453
Strazdienė Eglė 322
Striaupaitė-Beinarienė Vaida 54
Strielkūnas Jonas 117
Strimaitis Justinas 246
Strolia Faustas 52, 80, 400, 412, 443–445, 448
Strolia Herkulis 443
Strolia Juozas 48, 52, 93, 312, 399, 443
Strolia Vytautas 444
Strolienė-Grubaitė Zenta 443
Struve Boris 407
Stulgienė Liucija 11, 33–35, 38, 45, 68, 71, 77, 78, 87, 97, 104, 109, 110, 116, 117, 160, 164, 407, 410, 471
Stulginskis Aleksandras 502
Stulgys Alfonsas Algirdas 414, 473
Stulgytė-Richter Dalia 77, 407, 409, 410, 473, 492
Stumbras Dainius 284
Stumbre Silvija 407
Stundytė Aušrinė 379
Stundžiaitė Eglė 163, 379
Stundžienė Bronė 263
Stuokaitė Eglė 90, 106
Stupeliai 382
Stupnianek-Kalėdienė Julija 42, 284
Stutschewski J. 110
Suchanovas Jurijus 163
Suchodolskienė Marija 187
Sudimtienė 124
Sugintienė Laima 119
Survila Liudvikas 400
Survilaitė Virginija 161, 162
Survilaitė Živilė 161–163
Sutkus A. (fotografas) 198, 357
Sutkus A. 334
Sventickas Valentinas 286
Sverdiolaitė Elena 112
Sverdiolas Dainius 161, 162, 285
Svetlanovas J. 396
Sviackevičius Ričardas 36, 37
Svilainis Giedrius 120, 365
Sviridovas G. 397, 399

Šac Tatjana 492
Šachovskaja Natalija 404
Šafranas Danijilas 403
Šaliapinas Fiodoras 212, 241, 318, 319
Šalkevičienė-Barilaitė Julija Marija 413, 445
Šalkevičius Konstantinas 445
Šaltenienė Genė 11, 38, 72
Šaltenis Liudas 347
Šapovalienė Kunigunda 194
Šatas Alfonsas 272
Ščavinskaitė Janina 197
Ščedrinas Rodionas 398, 423, 485
Ščiukaitė Nijolė
Šeimytė Smiltė 38
Šeligovskis Tadeušas 403 395
Šemetaitė Jūratė 262
Šenderovas Anatolijus 10, 28–31, 110, 154–159, 276, 382, 383–385, 395, 399, 457, 414, 484
Šenderovas Michailas 161, 407, 410, 484
Šerėnas Antanas 169
Šerytė Saulė 161, 162
Šernaitė-Barauskienė Birutė 132
Šernas Jokūbas 104
Šernas Tadas 46, 67
Šernas Tomas 378
Šervenikas Robertas 401
Ševčenka T. 407
Šiaučiulis Bronius 12, 122
Šiaulienė Larisa 51
Šiaulytė Giedrė 83
Šidlauskas R. 350
Šiekštelė Algirdas 150
Šiekštelė Jovaras 151
Šiekštelienė Natalija 150
Šiekštelytė Veronika 150
Šilabritienė Liudvika 187–189
Šilabritienė St. 189
Šilgalis Kostas 210
Šilinskaitė Regina 173
Šilinskas Sigitas Albinas 412, 424
Šimkienė Irta 11
Šimkus Algis 221
Šimkus Stasys 32, 34, 84, 88, 94, 102, 109, 119, 120, 136, 172, 174, 177, 201, 205, 206, 209, 210, 216–221, 231, 234, 241, 270, 294, 298, 309, 318, 326, 333, 334, 342, 349, 360, 482, 483
Šimkus Valerijonas 107, 313
Šimkus Vladas 428
Šimonis Kazys 355
Širvinskas Gytis 413, 467, 468
Širvinskas Juozas 157, 439
Šiškauskas Vytautas 296
Šiugždinis Rimantas 481
Šyrma/Širma Grigorijus/ Ryhor 20, 403
Šleinys Aleksandras 95
Šleinytė Jūratė 95
Šmidtienė-Vasiliauskaitė Beata 46
Šnapštytė Andrė 51
Šnitke Alfred 153, 397, 457
Šojus Hugo 447
Šolom Aleichem 368

Šosonas Ernestas 403
Šostakovičius Dmitrijus 280, 395–399, 403, 407, 410, 485, 493
Špigelglazas Julius 12
Špokaitė Eglė 423
Špokauskaitė Barbora 86
Štarka Julius 93
Šteinberg Olga 134, 143, 147, 161, 367, 368–372
Štrāls Kārlis 407
Štrausas / Strauss Johanas (sūnus) 403, 439, 448
Štrausas / Strauss Johanas (tėvas) 403
Štrausas / Strauss Richardas 403
Šubertas 277
Šukevičiūtė Lauryna 105
Šukys Jonas 425
Šulaitis Edvardas 167
Šulcaitė Daiva Ramunė 46, 47, 67, 153
Šulginas Hanonas 241
Šulhofas E. 385
Šuliauskas Alfonsas 69–72, 163, 164, 414, 472
Šuliauskienė Vida 72, 163
Šumila Ričardas 57
Šumskas Tadas 300
Šv. Cecilija 268, 271, 285, 459
Šv. Elzbieta 285
Šv. Ignotas 416
Šv. Jonas 457
Šv. Jurgis 272
Šv. Karolis 364
Šv. Kazimieras 362, 416, 445, 446
Šv. Kristoforas 292
Šv. Mikalojus 416
Šv. Morkus 270
Šv. Paulius/Povilas 272, 364, 465
Šv. Petras 272, 364, 465
Šv. Rapolas 416
Švalbaitė Elena 12, 434
Švažienė Gražina 72
Švč. M. Marija 481
Švedaitė Jūratė 82
Švedas Jonas 33, 121, 169, 190, 192, 197, 209, 210, 246, 359
Švedas Vladas 373, 395
Švėgžda Algimantas 117
Švėgžda von Bekker Martynas 407, 410

Tabainik V. 36
Tali Virve 36
Tallat-Kelpša Juozas 88, 177, 206, 209, 283, 318, 340, 342, 347, 349, 360, 396, 403, 404, 407, 410, 464, 490
Tallat-Kelpšaitė Raimonda 81
Taluntienė Asta 132
Tamašauskas Bronius 284
Tamošaitis Pranas 44, 96, 99, 173, 197, 207–210, 246–249, 431, 488
Tamošauskaitė Monika 33
Tamulionis Jonas 157
Tankevičius Jonas 112
Tarasovas V. 385
Taraškevičienė Karolina 187–189
Tartinis / Tartini Džuzepė 403
Tarvydas Algirdas 422
Tauragis Adeodatas 128, 394, 403
Telemanas / Telemann Georg Philipp 39, 67, 150, 403
Telksnys Vygandas 134, 148, 295, 367, 475
Temirkanovas Jurijus 404
Tervydis Zenonas 140
Thomson 280
Tikockis Jevgenijus 403
Tiutčevas Fiodoras 374
Tyzenhauzas Reinholdas 57
Tyzenhauzienė Marija 57
Tomaszewski Tadeusz 142, 429
Tomkus Dainius 51, 103
Torelis / Torelli Džuzepė 403
Tormis L. 156
Tormis V. 448
Tosti F. P. 57
Traubas Borisas 112, 161
Traub-Guldbrandsøy Anna 113
Tretjakova Jekaterina 113
Trinkūnas Dainius 134, 145, 367
Trinkūnas Gitis 326
Truikys Liudas 326, 450
Trušys Vitolis 16
Trutniov I. 354
Tubelytė Milda 113
Tumalevičiūtė Regina 43, 413, 460
Tumas-Vaižgantas Juozas 223, 227, 228, 231, 232
Tumėnas Stasys 101, 104
Tuomienė Ingrida 102
Turlienė Juzefa 14
Tvardovskis R. 395

Ubartas Paulius 153
Ugianskienė Eglė 11
Uginčius Bronius 260
Urba Jonas 134, 147, 367
Urbonaitė Ugnė 103
Urbonas Balys 173, 324
Urbonienė Zita 264
Urmanavičius Linas 39
Urmanavičiūtė Violeta 482
Usevičius P. 16
Usinas Vladas 140
Uss-Armonienė Irena 375
Ušinskaitė Judita Angelė 33, 88, 89, 129
Ušinskas Stasys 117
Ušinskis Povilas 153
Užgalis Paulius 84
Užkurėlytė Elvyra 11
Užupis Arūnas 451

Vadauskas Jonas 439, 483

Vaganova A. 493
Vagero Anton 55
Vaickuvytė Rozalija 181
Vaičaitis Pranas 326, 355
Vaičekonis Petras 137, 204, 407
Vaičiulionienė-Dumbraitė Danutė 413, 455
Vaičiulionis Sigitas 57, 455
Vaičiūnas Antanas 184
Vaičiūnas Petras 212, 242
Vaidžiulytė Žaneta 103
Vaidžiūnaitė Salomėja 488
Vaigauskaitė Rasa 116
Vainberg M. 383
Vainilaitis Martynas 377
Vainiūnaitė Birutė 401
Vainiūnas Stasys 8, 11, 31, 32, 38, 39, 43–45, 49, 50, 52, 67, 68, 70, 72, 73, 79, 85, 87–89, 92, 100, 102, 104, 105, 110, 111, 113, 116, 127, 128–134, 149, 151, 156, 159–165, 169, 238, 282, 286, 317, 349, 369, 370, 378, 395–397, 399, 401, 408, 410, 427, 428, 457, 458, 462, 469, 479, 484, 486, 488, 505
Vairas-Račkauskas Karolis 347
Vaišnys Andrius 374, 375
Vaišnoraitė Gražina 267, 282–285, 413, 459
Vaišvilas Vaidas 160
Vaitiekūnienė Emilija 179
Vaitiekūnienė Sandra 50
Vaitkevičienė Adelė 183
Vaitkevičienė Malvina 182
Vaitkevičienė Vincė 182, 183
Vaitkevičius Mikas 99, 295, 505
Vaitkevičius Rimantas 132
Vaitkevičiūtė Ramutė 79
Vaitkunskas Česlovas 136, 146
Vaitkutė Aušra 113
Vaitoškaitė Julija 113
Vaitulevičiūtė Marija 261
Valančius Motiejus 362
Valantiejūtė Lina 284
Valatka Stasys/Stanley 27, 412, 422, 423
Valčiukienė Kristina 57
Valentukevičius Pijus Domantas 39
Valiukas Vytautas 474
Valiukevičiūtė Ona 137
Valiukienė-Nasvytytė Salomėja 53, 80, 400, 414, 474
Valotka Pijus 92, 105, 106, 129
Valotkienė Ina 92, 105
Vanagaitė Genovaitė 60, 396, 504
Vanagaitis Antanas 93, 403
Vanagas Juozas 299, 413, 471
Vancevičius Henrikas 344
Varanavičienė Zinaida 400
Variakojytė Milda 92
Varkulevičiūtė Justina 151
Varnas Robertas 299, 413, 449, 450
Varvuolis Redas 51, 103, 104
Vasaitis Alvydas 281, 311, 414, 486
Vasiliauskaitė Kristina 55, 157, 398
Vasiliauskaitė Vakarė 50, 102
Vasiliauskaitė-Radomskienė Judita 161
Vasiliauskas A. 37
Vasiliauskas Andrius 130
Vasiliauskas Bernardas 58, 285, 360, 371, 403, 491
Vasiliauskas Kazimieras 129
Vasiliauskienė Valentina Živilė 31, 32, 37, 72
Vasyliūnas Vytenis M. 399
Vaupšienė Daina 13
Vavilovas Tomas 57
Vaznelis Jonas 167, 486
Veblaitis Julius 413, 465
Veinberg M. 110
Vėlavičienė Eufemija 6
Vėlius Norbertas 172, 437
Vėlyvis Jonas 267, 286–289
Venckus Antanas 335, 403
Venckus Vytautas 64, 76, 140, 350
Venckus Zigmas 299
Venckutė Austėja 86, 87
Verdi Giuseppe 44, 279, 309–311, 318–321, 325, 326, 448, 460, 474, 475, 487
Vešiota Romualdas 326
Vidzikauskas Dovydas 103
Vidžiūnaitė Vėjūnė 113
Vienuolis Antanas 237
Vierne L. 163
Vieuxtemps H. 150, 154
Vildmanas-Zaidmanas Izaokas 160, 382
Vildžiūnas Vladas 292
Vilimaa Ű. 156
Vilkomirskis Kazimiežas/Wiłkomirski Kazimierz 23, 24, 390, 391
Vilkončius Vytautas 299
Vilniaus Gaonas 163
Viotti G. B. 428
Viržonis Vytautas 403
Visminas Antanas 93
Visockis Laurynas Virgilijus 412, 440
Visockis Virgilijus 440
Viščinis Klimas 264
Vitaitė Veronika 79
Vitėnaitė Gintvilė 39, 150
Vītoliņš Jēkabs/Vytuolinis Jėkabas 17, 169, 253, 256, 258, 259
Vītols/Vytuolas Jāzeps/Jazepas 17, 408, 410, 438
Vitulskiene Vanda 31, 32
Vitulskis Aleksandras 31, 32
Vitulskis Merūnas 32
Vivaldi Antonio 37, 59, 67, 90, 119, 457
Vizbaraitė Augustina 39
Vizbaras Aleksandras 34, 35, 99
Vizgirda Algirdas 274, 491
Vizgirda Viktoras 53, 80, 399

Vizgirdienė Birutė 53, 80, 399
Vydūnas 298, 302, 306, 307, 373, 374, 447
Vygneris / Vīgners Leonidas 169, 403
Vyšniauskaitė Angelė 261
Vyšniauskas Vaidas 98
Vytautas 13, 65, 109, 225, 229, 289, 293, 303, 306, 312, 428, 447, 490
Vyžintas Algirdas 120
Voketaitienė Nijolė 278, 281, 282, 486
Voketaitis Arnold 53, 80, 167, 267, 276–282, 400, 486
Voketaitis Motiejus 277
Volertas Vytautas 286
Vološinovas Viktoras 63, 64
Volteris E. 331
von Flotow F. 429, 439
von Herzogenberg Heinrich 81
von Jungingen Ulrich 64, 76, 140
von Suppé F. 75, 283, 439
von Weber C. M. 475
Vosylius Saulius 135, 136, 146
Vrubliauskienė Liucija 39

Wagner Richard 58, 311
Widor Ch. M. 345
Wieniawski H. 39, 47, 153

Zaberis / Zābers Jānis 403
Zabrodaitė Viktorija Marija 33-35, 88, 161, 162
Zaičenka Kajus 103
Zakarienė Onutė 39
Zakarka Rokas 103
Zakas Jakovas 403
Zalanskienė Ilona 55
Zarinis / Zariņš Karlis 403
Zarinis / Zariņš Marģeris 170, 403
Zauerveinas Jurgis (Sauerwein Georg) 7, 98
Zbinden Daniel 56, 81
Zdanevičiūtė Alvyda 53, 81
Zeidotas Edvardas 42
Zeitz F. 90
Zelenienė Vida 120
Zelenis Vytautas 120, 121
Zemlickaitė Laura 105
Ziberkaitė-Broel-Platerienė Marija 57
Zīle Indriķis 257
Zimkienė M. 254
Znaidzilauskaitė Halina 19, 169
Zonys Augustas 106
Zubrickas Boleslovas 350–353
Zuozaitė Gabrielė 91
Zuozienė Rima 91, 104
Zwang Wim 56
Žalalienė Birutė 407, 410

Žaliukaitė Miglė 84
Žeimys Viktoras 299
Želvytė Birutė 92
Žemaitė 239
Žemaitis Antanas 412, 424
Žemaitis Mindaugas 164, 284
Žemkalnis-Landsbergis Gabrielius 306
Žigaitis Rimvydas 99, 191, 209, 397, 403, 404
Žigaitytė-Nekrošienė Audronė 48, 157
Žiganovas / Žihanov Nazib 20, 403
Žigas Antanas 182
Žigienė Valentina 409
Žilevičius Juozas 7, 27, 28, 93, 109, 113, 167, 270, 298, 316, 400, 422
Žilinskas P. 291
Žilinskis Arvids 169, 337
Žilionis Zbignevas 30
Žirgulys A. 341
Žiūkienė-Katelytė Albina 14, 172
Žiūraitis Algis 398
Žlibinas Stasys 137, 148, 267, 293–297, 376, 377
Žmuidzinavičius Antanas 340, 355
Žubanova Gaziza 20
Žukas Jonas 95
Žukas Vitolis 378
Žuk-Butkuvienė Aleksandra 88
Žvirblytė Aleksandra 79

Knygoje sukaupta tik dalelė įvairiuose leidiniuose lietuvių, lenkų, rusų, jidiš kalbomis spausdintų arba nespausdintų straipsnių, pasisakymų tekstų apie lietuvių muzikos kūrėjus ir atlikėjus, gyvenusius arba gyvenančius ne tik Lietuvoje, bet ir užsienio šalyse, apie lietuvių tautosakos rinkimą ir jos publikacijas, įžymius lietuvių muzikus, bendradarbiavimą leidžiant enciklopedijas, apie Amžinybėn išėjusius muzikus. Ši knyga užbaigia prieš 20 metų sumanytą rašinių tritomį apie lietuvių muzikos kūrėjus ir atlikėjus, taip pat dėmesį lietuvių muzikinės tautosakos rinkimui, skelbimui, jos panaudojimą kompozitorių kūryboje.

VACLOVAS JUODPUSIS

Tai buvo...
Muzikinės kultūros atspindžiai, 3

Knygos dailininkai
Dalė Dubonienė ir
Romas Dubonis

Tekstus kompiuteriu rinko *V. Juodpusis*

2021 07 08. 33 sp. l. Tiražas 300 egz.
Išleido Lietuvos muzikų rėmimo fondas,
A. Goštauto g. 2–41,
LT-01104 Vilnius,
Spausdino UAB „Petro ofsetas“,
Naujoji Rivonių g. 25C,
LT-03153 Vilnius